

Ny-Ålesund, Svalbard

Forvaltningsplan for fredete bygninger i tettstedet

Del 5 katalog

Desember 2024

RAPPORTINFORMASJON	
Oppdragsgiver:	Kings Bay AS
Kontaktperson:	rådgiver Ingrid Rekkavik / Solveig Roti Dahl
Forfatter:	seniorarkitekt Siri Hoem, Forsvarsbygg seksjon kulturminne
Foto:	Siri Hoem der ikke annet er oppgitt
Godkjent av:	seksjonsleder Marte Oftedal
Prosjektnummer:	240822
Arkivnummer Forsvarsbygg:	2021/2412
Dato:	desember 2024

Innhold

Introduksjon	4
2 Skolen	5
3 Green Harbour	19
4 Museumshytta	41
5 Arbeiderbrakka	59
6 Veteranhytta	75
7 Syssebu	89
14 Amundsenvillaen	103
16 Telegrafan	127
18 Trønderheimen	151
19 Nordpolhotellet	165
20 Gult hus	181
21 Hvitt hus	195
22 Mexico	221
23 Blått hus	235
24 Sykehuset	253
28 Samfunnshuset	265
32 Museet	281
33 Mellageret	303
34 Posten	321
36 Kullpramnaustet	335
38 Varmestua	351
44 Gamle kraftstasjonen	361
54 Sætra	381
77 London 4	397
78 London 3	411
79 London 2	423
80 London 1	439

Introduksjon

Del 5 katalog må leses i sammenheng med forvaltningsplanens generelle del 1–4, som inneholder stedshistorikk, redegjørelse for lovverk og saksgang, samt generelle vedlikeholdsråd for typiske bygningsdeler.

I forvaltningsplanen fra 2008 var bygningshistorikken begrenset til byggeår og større endringer, basert på kunnskap hos Kings Bay AS og tidligere registreringer (1973, 1982 m.fl.). Dette materialet var mangelfullt og i noen tilfeller misvisende. Kings Bay AS har behov for mer kunnskap om hver enkelt bygning historie, endringer og verneverdier på bygningsdelsnivå. Dette er avgjørende for en god forvaltning, der verneverdier blir opprettholdt i samsvar med fredningen, og der rammer for endring, bruk og vedlikehold blir klarere definert.

I denne forvaltningsplanen er historikk for hver enkelt bygning og dagens situasjon grundigere beskrevet og illustrert. Vi har undersøkt flere kilder, som arkivalia (Statsarkivet i Tromsø), eldre fotografier og kart, samt observasjoner av bygningene på stedet. Det er ikke gjort inngripende undersøkelser, som avdekking av underliggende materialer. Kunnskap om skjulte konstruksjoner og materialer kommer ofte fram under istandsettingsarbeider, som er dokumentert hos Kings Bay AS. Det henvises til aktuelle rapporter og fotodokumentasjon i bygningskatalogene.

Bygningsbeskrivelsene i forvaltningsplanen er ikke uttømmende, men de anses tilstrekkelige for dette formålet. Feltarbeidet ble utført i to perioder 11.–18. september 2023 og 2.–12. september 2024. Det var begrenset tid til bygningsundersøkelser på stedet, men alle eksteriører og de fleste rommene er besøkt, og flere interessante funn ble gjort. Dette er tolket i lys av eldre fotografier og rapporter som er studert i ettertid. Vi har forsøkt å skille tydelig mellom sikker, dokumentert kunnskap og antakelser.

Ny kunnskap vil komme til etter hvert som forvaltningsplanen brukes og leses av flere. Kings Bay AS bør etablere et system for å samle opp rettelser og merknader, enten det gjelder bygningshistorikk, beskrivelser og tolkninger, eller framtidig istandsetting og endringer.

Potensialet for å framskaffe mer kunnskap om bygningenes historie og konstruksjoner, ved bygningsarkeologiske undersøkelser, gjennomgang av (ukjente) kilder, intervjuer med veteraner etc., er betydelig. Forvaltningsplanen omtaler flere tema som er aktuelle for videre forskning om byggevirksomheten i verdens nordligste gruvesamfunn.

Velkommen inn i historien!

Eksempel på historisk fotografi som gir ny kunnskap. Nr. 14 Villaen er under oppføring sommeren 1918. De små seksmannsbrakkene til venstre er nyoppført, malt og står foreløpig uten bislag. Nr. 3 Green Harbour-huset bak til venstre for Villaen står uten pipe. Studier av fotografier har vært viktige for å kartlegge bygningshistorikken. Foto: Sigvald Moa, Norsk Polarinstitut, np003100 (beskåret)

2 SKOLEN	
ANNEN BETEGNELSE	Brakke II, Barakke no. 2
ASKELOADEN-ID	158820-75
BYGGEÅR	1917
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Brakke for 60 mann (ifølge kart 1919), 4–6-mannsrom
OMBYGGING OG ENDRINGER	1957–58: innredet som skole og postkontor, innlagt WC og sentralvarme, innvendig modernisering/ombygging og nye vinduer 1966: ionosfærestasjon, observasjonsplattform på taket (senere fjernet) 1980-åra: ulik bruk, miniskytebane mv. 1997: Laboratorium for Universitetet i Oslo 1. etasje, boliger 2. etasje (loft) 2020: totalrenovering av bad/WC
DAGENS BRUK	Forskning, forlegning og kontorer. Utleid til National Centre for Polar and Ocean Research (NCPOR), India.
BESKRIVELSE	Trehus i halvannen etasje med saltak og innredet loft, et stort arkutbygg på hver langvegg. Grunnflate ca. 9,3 x 16 meter. Yttervegger av bindingsverk med tosidig stående panel. Fundamentert på trepeler, trebjelkelag med stubbloft. Tofags vinduer fra 2. driftsperiode er bevart med opprinnelige detaljer og gerikter. Hovedinngang mot gata i vest og bislag/tilbygg mot øst. Opprinnelig midtkorridor i begge etasjer. 1. etasje er bevart med mange eldre materialer.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial – helårsbruk
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Bygningens hovedform, utvendig kledning og vindusplassering er som opprinnelig. Brakka er den eneste bevarte av sin type. Eksteriøret ble kun litt endret i 2. driftsperiode, med nye vindustyper og bislag, samt riving av to piper. Interiøret er noe ombygget, først som skole og postkontor, senere ved tilrettelegging for forskning. Opprinnelig hovedstruktur er intakt. Både 1. og 2. driftsperiode representerer viktig historie i husets og Ny-Ålesunds historie. Eksteriøret har svært høy verneverdi og skal bevares uten vesentlige endringer. Interiøret kan tilpasses ny bruk med forsiktig modernisering, men ytterligere inngrep i opprinnelige/eldre konstruksjoner og materialer bør unngås. 1. etasje har særlig høy verdi, med mange opprinnelige elementer.

2 SKOLEN**BYGNINGSHISTORIKK**

Bygningen kalt Brakke II ble oppført som boligbrakke for 60 mann sent i 1917 (noen kilder oppgir 40 mann). Det ble bygget to nesten like boligbrakker, I og II, i tillegg til den større kjøkken og messebygningen, som lå parallelt mellom disse. Eventuell arkitekt er ikke kjent. Det er spekulert i om det kan være arkitekt Jens L.P. Flor fra Ålesund, som tegnet flere hus for selskapet i 1919, men dette er ikke bekreftet (lite trolig).

Brakke II hadde opprinnelig 4–6-mannsrom. Antall sengeplasser har variert, på Hangeraa's kart 1919 står det påskrevet 60 mann, mens på Schønnings kart 1927 står det 30 mann. I en samtidig beskrivelse omtales: «9) 2 stykker 30 manns-barakker ca. 17,5 x 10 m. med innredet loft.» Dette tilsvarer brakkene I og II fra 1917 (målene er et omtrentlig gjennomsnitt av de to brakkene).

Boligbrakka hadde gjennomgående midtkorridor og fire rom til hver side i 1. etasje. Spor etter opprinnelige vegger (utveksling/bjelker) og dører ses fortsatt i vegger/himling. På loftet var det fire rom, med vindu i gavler og i brede arkutbygg på langveggene. I begynnelsen hadde huset ovner med enkle røykrør over tak. Skorsteiner ble murt opp etter noen år, muligens i 1926–27. Fire murte pipestokker ga mulighet for ovner i alle rom. Fasadene var kledd med stående pløyd panel og hadde tofags vinduer med fire ruter i høyden. I hver kortvegg var det et lite bislag med saltak, jf. foto fra 1918/1920-åra/1938. Kledningen sto trolig umalt noen år før den ble malt i en varm rødfarge.

Etter 1945, i 2. driftsperiode i gruva, var det noe redusert belegg, og rommene i Brakke II ble endret til 3–4 manns.

Den første bebyggelsen i leiren mai 1918. De tre parallelle brakkene med gavnl mot «gata» ble oppført vinteren 1917–18, Arbeidermessa i midten. Dagens nr. 2 Skolen er den eneste bevarte (bakerst). Det er ark på loftet og røykrør over tak. Stallen til venstre. Foto: Sigvald Moa, Norsk Polarinstittutt, np003099 (utsnitt)

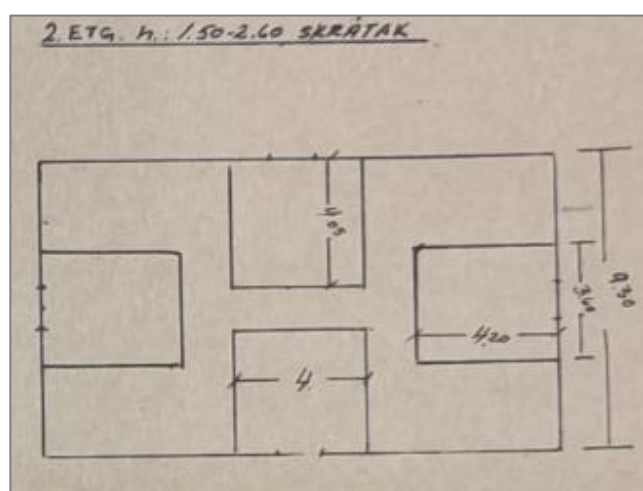
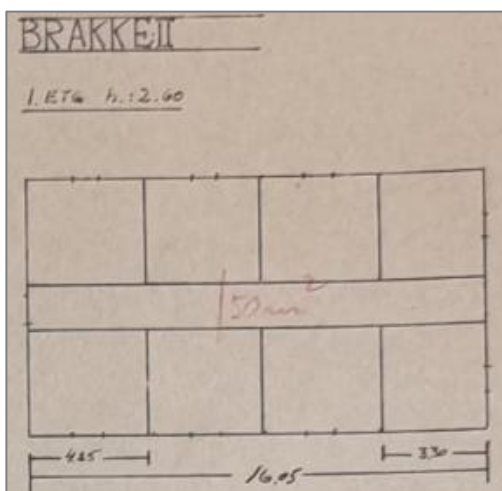
Under bygging av Amundsenvillaen sommeren 1918. Bak f.v. Brakke II (nå nr. 2 Skolen), med et lite bislag med saltak mot øst. Dernest Arbeidermessa og boligbrakke I. Foto: Norsk Polarinstittutt, np003100 (utsnitt)

Leiren med kulltoget i 1. driftsperiode. Til høyre ses boligbrakke II, i dag nr. 2 Skolen, med opprinnelig ark på loftet og vinduer med fire brede ruter i hver ramme. Foto: Ukjent, Svalbard museum, SVF 24920.

Brakke II t.v. ca. 1948, opprinnelige vinduer med fire ruter i høyden (samme vindustype i Brakke I). Vinduene har lignende gerikter som i dag, der sidelistene henger ned. Malt kledning. Foto: ukjent, Svalbard museum

Planskisse Brakke II, datert 20.10.1955. Rominndelingen er som opprinnelig. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I 1957–58 ble brakke II innredet som skole og postkontor. Barna i gruvebyen fikk omsider en fast og bedre egnet skolebygning. Skolen ble drevet av Kings Bay, og det ble ansatt lærer. (Hanoa 2016, s. 105) Tidligere hadde skolen hatt tilhold i ulike bygninger, i perioder med sporadisk undervisning i regi av foreldre og frivillige. Den gamle boligbrakke II ble gjenstand for omfattende modernisering, med innlagt WC, varmt og kaldt vann og sentralvarme. Noen skillevegger ble endret, og deler av interiøret ble kledd med malte huntonittplater. Vinduene ble skiftet ut og bislag fornyet. De nye vinduene var tradisjonelle rammer med kittet glass, men med kun to høyre ruter i hver ramme. Fasaden ble malt okergul ca. 1960.

Skolen og postkontoret var i drift til 1964, da gruvedriften var opphørt for godt. I 1966 ble bygningen tatt i bruk som ionosfærestasjon, da Nordlysobservatoriet ved Norsk Institutt for Kosmisk Fysikk (NIKF) flyttet sin virksomhet fra Tromsø til Ny-Ålesund, med en besetning på to mann. Det ble bygget observasjonsplattform over arken mot nord, der det var et «All-Sky-kamera». Dette medførte noe ombygging. Inne var det utstyr for radiomålinger, og utenfor ble det reist flere antenner. (Brekke 2020)

I 1973 var bygningen i dårlig stand, i en registrering samme år ble det foreslått å rive den. Senere fikk den gamle skolen ulik bruk, blant annet som lager og miniatyrskyttebane (registrert 1982).

Fasade vest omkring 1960. Skilt med posthorn på bislagets tak. Foto: Ukjent, Svalbard museum, SVN-F 16151

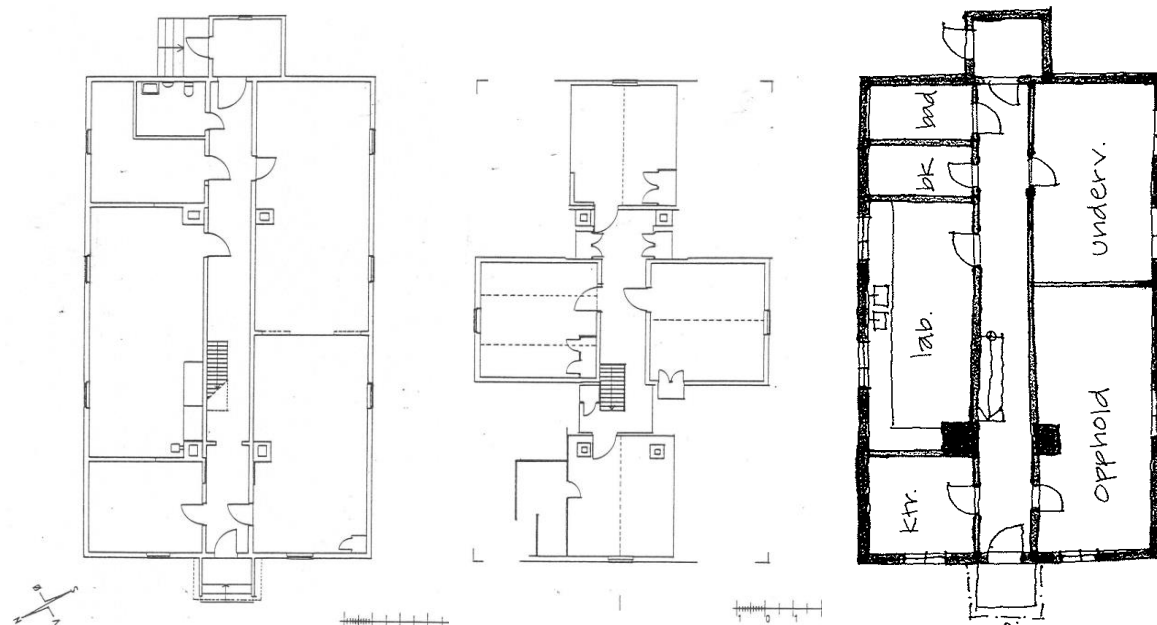
Skolebygningen ca. 1960. Vinduer og bislag mot vest er fornyet som del av moderniseringen som skole og postkontor et par år før. Fasaden er nylig malt gul. Foto: Carl A. Wendt, Svalbard museum (utsnitt)

Observasjonsplattform fra 1966 over ark mot nord, med bøyte for «All-Sky kamera». Over tilbygg/bislag mot øst ses spor etter opprinnelig bislag, se foto fra 1973 neste side. Ei rørkasse går inn på hjørnet av nordveggen. Vi ser fortsatt spor etter disse endringene i dagens kledning. Bildet t.h. fra sørvest. De to pipene vest for arken er revet over tak. Begge foto: Jens Angard / Asgeir Brekke 1967, Kings Bays arkiv

Skolen i 1973, med rød takpapp. Merk den rødmalte kledningen over tilbygg/bislag mot øst, muligens spor etter et høyt beslag. I det røde partiet skimter vi et umalt felt bak opprinnelig saltak på bislaget fra 1917.
Foto: Rapport Reinertsen/Arkiplan 1973, Kings Bays arkiv

T.v.: Plantegning fra 1982 av 1. etasje og loft. Alle fire pipestokker er bevart inne. Tegningen er svært lik dagens situasjon, det er mindre endringer av bad i 1. etasje og boder mot øst på loft. Tegning: Berg og Wahl, Kings Bays arkiv

T.h.: Plantegning 1997. NB! Tegningen har mange feil i plassering av vegger, vinduer, piper mv. Den illustrerer dagens bruk av rommene som forskningsstasjon med laboratorium. Kilde: Kings Bays arkiv

I 2008 etablerte National Centre for Polar and Ocean Research (NCPOR, India) seg i Ny-Ålesund og flyttet inn på Skolen. Standarden var relativt lav, med enkle sanitærforhold, setninger, vannskader etc. Flere av skadene er senere utbedret. I 2020 ble badene totalrenovert med ny innredning.

I 2023 utførte Svalbard museum ved kulturminnehåndverkerne Frode Hilleren og Erki Markson en tilstandsanalyse av bygningen. Det er flere utfordringer, blant annet setninger og ustabil grunn.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Svalbard museum v/Frode Hilleren og Erki Markson: Tilstandsanalyse, 2023.

2 SKOLEN		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Fundamentert på trepeler/boks, supplert med enkelte trepakninger av krysslågt boks/plank.</p> <p>Utvendig skjørt av stående kledning, generelt pløyd staffpanel med rester av ulike typer maling (lys gråblå og rød), dette kan være gjenbruksbord fra et annet hus.</p>	<p>Fundamenteringen med peler og ytre skjørt bør i utgangspunktet bevares i samsvar med opprinnelige prinsipper. Se vedlikeholdsråd for pelefundament kap. 3.8.1.</p> <p>Grunnet store setningsskader og heng på pipestokkene er refundamentering aktuelt. Metode avklares etter tilstandsanalyse og detaljprosjektering. Ny fundamentering bør skjules med skjørt, fortrinnsvis gjenbruk av dagens panelbord.</p>
YTTERVEGGER	<p>Vegger av 10 cm bindingsverk, stående kledning. Det er bevart opprinnelig/eldre kledning på vegger og arker, pløyd perlestaff- og noe faspanel. Bordbreddene varierer fra ca. 9 cm (vest) til ca. 10,5 cm (sør). Overgang mellom kledning i hovedvegg og ark er markert med et gesimsbånd/vannbrett, som opprinnelig.</p> <p>Vannbrett mellom kledning og skjørt består av skråstilte bord med gjærete hjørner, typisk løsning for perioden 1917–19 i Ny-Ålesund. Opprinnelig vannbrett har stått under kledningen, men dette er senere hevet og montert ca. 15–20 cm opp på kledningen. Dette er utført i 2. driftsperiode, før bygningen ble malt okergul.</p> <p>Tilbygg/bislag mot øst er endret i 2. driftsperiode. Bindingsverk med stående kledning, pløyd faspanel, ca. 11,5 cm brede bord. Det samme gjelder levegger ved inngang vest.</p>	<p>Opprinnelig kledning og listverk, med senere reparasjoner og endringer, har svært høy verneverdi og skal bevares. Variasjonene i kledningstyper forteller om bygningens historie. Vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Første fase med rød maling er bevart under dagens okergule. Det ses dessuten spor etter tidligere endringer i kledningen, for eksempel fjerning av rørgate inn mot hjørne nordøst (list i skjøtt kledning). Slike spor bør bevares som en del av historien.</p> <p>Det er en del lufteventiler i veggen som mangler deksel, se tilstandsanalyse 2023.</p>
VINDUER	<p>Eldre vinduer fra 1958: torams vinduer med to ruter og en liggende sprosse, glass i kittfals. Hjørnejern med spisse ender og enkle, tidstypiske hengsler.</p> <p>Ett mindre ettrams vindu i tilbygg øst, topphengslet. Tradisjonell utførelse med hjørnejern og kittfals.</p>	<p>Vinduene har svært høy verneverdi, inklusive hengsler, beslag og gerikter. Denne typen vindu med to store ruter ble satt inn i flere hus på denne tida, men kun Skolen er bevart som en helhet med opprinnelig utførelse. Vinduene fra moderniseringen i 2. driftsperiode skal bevares. Dette er en viktig fase i husets historie, med bruk som skole.</p> <p>Vinduer og beslag vedlikeholdes på tradisjonelt vis og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for</p>

		<p>vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Forbedring av varevinduer (for å redusere fare for kondens og varmetap) kan vurderes.</p>
DØRER, PORTER	Inngangsdør vest, modifisert ramtredør, utvendig smal skyggepanel med avrundet kant, øvre glassfelt med enkel treramme. På innsiden er det påslått en malt finérplate. Flate gerikter.	<p>Begge dørene er fra moderniseringen i 2. driftsfase, høy verneverdi. De har tidstypisk uttrykk og bør bevares som en viktig del av bygningens historie. Vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for dører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Tiltak for å redusere trekk og bedre isolasjonsevnen kan vurderes, som justering av karm, isolasjon bak listverk, innvendig tilleggisolasjon bak platekledning og utskifting til energiglass.</p>
	I tilbygg øst er en ramtredør med stående smal panel i midtfeltet. Flate gerikter.	
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv. Detaljer ikke kjent. Stubbloftet skal være fylt med grus (kullsubb?).	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Isolering av bjelkelag mot grunnen kan vurderes, krever detaljprosjektering.
TAK	Saltak med en bred ark på hver langvegg. Opprinnelig takkonstruksjon, sperrer av spinkel plank ses under takutstikkene. Over sperrene ligger strøplank og taktro av stående pløyde bord. Ytre tekking av sort takpapp. Opprinnelig takvindu/glugge til loft er fjernet, jf. foto 1948.	<p>Opprinnelige/eldre konstruksjoner har høy verneverdi og skal bevares, inklusive spor etter ombygging av observasjonsplattform etter gruvetida. Takene skal bevares med papptekking i samsvar med opprinnelig utførelse. Ved neste omtekking bør man tilbakeføre til stående papplengder, som opprinnelig.</p> <p>Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5.</p>
	Små pulttak over inngangsparti vest og tilbygg/bislag mot øst, teknet med sort papp.	
PIPER	<p>To piper over tak i bygningens østre del, som oppmurt i 1920-åra. To piper ble revet over tak omkring 1966, men innvendige pipestokker og brannmurer er bevart.</p> <p>Over tak er pipene murt med rød tegl, sokkel og avtrappet krone som opprinnelig. Type mørtel er ikke kjent, antatt en kalksementblanding.</p> <p>Fire innvendige pipestokker som er pusset og malt i flere omganger.</p>	<p>Pipene har høy verneverdi og skal bevares. Pipene vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende, eventuelt en svakere (mer kalkrik) mørtel til reparasjoner. Vær særlig oppmerksom på sårbare punkter og beslag rundt pipene. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6.</p> <p>Fire innvendige pipestokker/brannmurer skal bevares. Vedlikeholdes med puss og maling tilpasset eksisterende materialbruk. Dersom det oppstår problemer med pussavskalling, bør nyere tett maling erstattes med diffusjonsåpen/mineralsk maling.</p>

UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Ved hver inngang er det tretrapper av umalt plank, innkledde sider.	Trappene følger tradisjonen i Ny-Ålesund, enkle tretrapper med kledde sider, jf. foto 1948. Dette videreføres. Trappene holdes fri for skitt og lagring av elementer som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtnede deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvekst virke. Trappene beholdes umalt.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Under himling i inngangsparti mot vest er en nyere taklampe.	Begge lamper er fra nyere tid og har lav verneverdi.
	Ved siden av dør øst er en nyere vegglampe, lykt med «svanehals».	

2 SKOLEN INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Bygningen er modernisert i flere omganger. Opprinnelig planløsning (hovedstruktur) er i hovedtrekk bevart, noe endring av tverrgående skillevegger, likeså fornyet kledning på vegger og himlinger. I 1. etasje er mange opprinnelige panelvegger og himlinger synlige. 2. etasje er betydelig modernisert i senere tid, med nye kledninger, antatt lagt utenpå opprinnelig panel.</p>	<p>Opprinnelig hovedstruktur er relativt intakt og skal bevares, med midtkorridor i begge etasjer og bærende vegger. Opprinnelige materialer, som panel, brannmurer/ pipestokker og fyllingsdører/karmer (blendet) skal bevares. Malt treverk vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for innvendig panel, platekledning og gulv kap. 3.8.8. og 3.8.9.</p> <p>Bygningen kan moderniseres og tilpasses nye brukskrav, men ytterligere inngrep i opprinnelig materialer, som bærevegger, kledninger, dører og pipestokker, bør unngås.</p>
<p>1. etasje: Opprinnelig struktur med gjennomgående midtkorridor og dører inn til arbeids- og oppholdsrom er bevart. Veggene i korridoren er kledd med opprinnelig pløyd faspanel, bordbreddene varierer fra ca. 10–12 cm. Himlingen har også opprinnelig faspanel.</p> <p>En enkel trapp med spilerekkverk er anlagt som et smalt løp inn mot korridorens nordvegg. Utskjæring i himlingen tyder på at trappa er sekundær, eventuelt ombygging av en opprinnelig smalere trapp på samme sted.</p> <p>I 2. driftsfase ble veggene kledd med malte huntonittplater. Denne er senere fjernet, men mønster av spikerhull i kledningen vitner om dette, og små rester av platekledningen ses innklemt bak trappevangen. (Målt platetykkelse ca. 7 mm.) Dagens trapp antas fornyet samtidig med platekledningen i 1958. De fleste dørene er nyere malte platedører, men en opprinnelig</p>	<p>Endringer fra 2. driftsperiode, som malte huntonittplater og dører med bakelitthåndtak, skal bevares. Disse elementene representerer moderniseringen i 1950-åra og ny bruk som skole. Dette uttrykker utviklingen av familiesamfunnet og er en svært viktig del av Kings Bays historie.</p> <p>Eventuell tilbakeføring av enkelte rom, med fjerning av nyere kledning eller endring av farger, må baseres på dokumentert kunnskap/analyser. Det må gjøres en grundig faglig avveining av bruk og endringer i 1. og 2. driftsperiode, slik at elementer som representerer viktig historie, ikke går tapt. Begge de historiske «lagene», mannskapsbrakka og skolen, må bevares og formidles parallelt.</p> <p>Endringer utført etter 1966 tilknyttet forskningsaktiviteten har lavere verneverdi, men også disse kan i et lengre perspektiv vurderes som interessante deler av Ny-Ålesunds historie. Dette</p>

<p>fyllingsdør er bevart i vegg (ikke i bruk). Noen eldre døråpninger er blendet. Vinduene har nyere varevinduer med to enkle rammer.</p> <p>Rominndelingen er noe endret i seksjonene mot nord og sør, om lag midt på hver side ses spor etter riving av opprinnelige vegger. De fire pipestokkene med pussete brannmurer er bevart, som oppmurt i 1920-åra. Det er opprinnelig perlestaffpanel på vegger og himling, men enkelte vegger (innside yttervegg) er kledd med malte plater.</p> <p>Tilbygget i øst er innredet som teknisk rom. Vegger og himling har nyere umalt trekledning.</p>	<p>gjelder ikke minst ionosfærestasjonen fra 1966, men de bygningsmessige endringene (plattformen over tak) er senere fjernet.</p>
<p>Loft/2. etasje: Trappa kommer opp i en kortere midtkorridor. Herfra er det dører til fire soverom. Rommene er lokalisert mot hvert sitt vindu i gavler og to arker på langveggene. Alle overflater og dører er fornyet i 2. driftsperiode. Her er malte platedører (opprinnelig lakkert finér) med tidstypiske dørhåndtak av stål og bakelitt fra ca. 1958.</p> <p>Både korridor og soverom har umalt skyggepanel i himlingene, fornyet etter 1966. Himlingen i korridoren ligger flatt under hanebjelken, mens tre av soverommene har åpent røst (saltak). Himlingen i ark mot nord er ombygget med et flatt midtparti, som følge av plattformen over tak i 1966.</p> <p>Veggene i korridor og soverom er modernisert i senere tid, kledd med malt glassfiberstrie/plater. Gulvene har nyere vinylbelegg. Underliggende malt bordgulv ses i en bod ved siden av trappa. Boden har vegger av malte plater og enkel dør. To tidligere boder i østre del av korridoren er fjernet, ref. tegning 1982.</p>	<p>I 2. etasje bør opprinnelig romstruktur med midtkorridor og trapp bevares. For øvrig kan modernisering skjer relativt fritt. 1950-talls dører med bakelitt håndtak bør bevares.</p> <p>Eventuelle opprinnelige/eldre kledninger som ligger under nyere materialer, har svært høy dokumentasjonsverdi og skal bevares uten vesentlige inngrep.</p>

2 SKOLEN

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør. Bygningens volum og vindusplassering er som opprinnelig, men vindustypene er fornyet i 2. driftsperiode.

Fasade vest mot veien. Overdekket inngangsparti med pulttak fra 2. driftsperiode.

Hovedinngang vest, der dør og takoverdekning er fra moderniseringen i 1957–58. Nyere lampe under himling.

Fasade nord. Helt til venstre nedenfor vinduet skimtes ei list, som markerer skjøtt kledning der ei rørgate har gått inn.

Fasade øst. Det lille tilbygget/bislaget ble ombygget i 2. driftsperiode.

Ark mot nord etter at observasjonsplattformen fra 1966 er fjernet. Både hovedvolum og ark har knappe takutstikk med synlige sperreender/åser.

Typisk vindu fra moderniseringen i 1958, bevart med opprinnelige detaljer, beslag og gerikter.

Detalj av vindu med spisse hjørnejern og enkle gerikter.

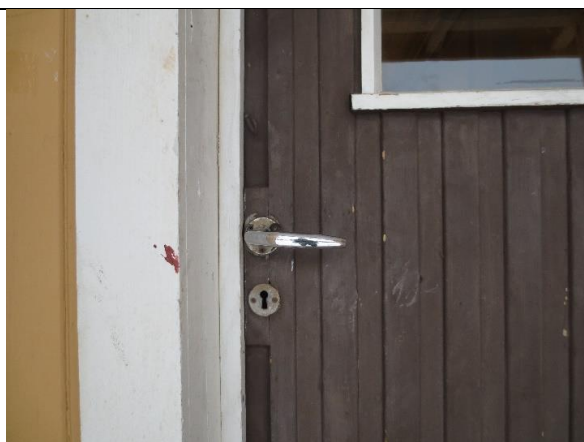
Gavlvegg øst. Enkel topphengslet vindusramme i det nyere bislaget.

Vannbrettet er hevet et stykke opp på opprinnelig kledning, en dårlig teknisk løsning, der vann renner bak vannbrettet. Løsningen ble etablert i 2. driftsperiode. Skjørt av ulike typer stående bord.

Nær hjørne sørvest har ytre skjørt falt av, nedre del av kledning har rester av rødmaling. Opprinnelig vannbrett lå med innstikk under denne kledningen. Vann renner nå inn bak det hevede vannbrettet.

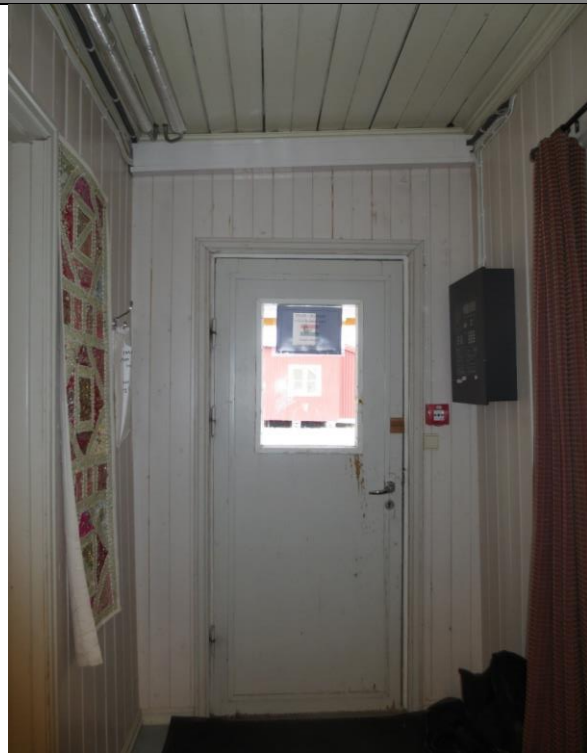
Inngangsdør mot vest. Ombygget eldre dør med nyere utvendig panel.

Opprinnelig kledning av pløyd staffpanel er bevart på fasadene. Bak den gule malingen ses en varm rødfarge.

2 SKOLEN

FOTO INTERIØR

Innside inngangsdør i vestveggen. Opprinnelig panel på vegg og himling i korridor.

Midtkorridor i 1. etasje, med ombygget trapp til loftsetasjen.

Interiør i laboratorium (stort rom mot nord), med pusset pipe og brannmur. Opprinnelig panel på vegg og himling.

Interiør i tidligere undervisningsrom mot sørøst i 1. etasje. Opprinnelig panelt himling, nyere materialer på vegger og gulv.

Laboratorium i nordre del av 1. etasje, sett mot vest. Veggene har dels nyere platekledning. I himlingen ses bjelke etter utveksling av opprinnelig bærevegg.

Typisk interiør i 1. etasje sett mot innervegg (bakside korridorvegg). Opprinnelig pløyd staffpanel på vegg og himling. Svært store setningsskader og heng på pipestokken. Pipestokk oppmurt i 1920-åra.

Avstengt dør i nordvegg mot midtkorridor, under trapp. Opprinnelig fyllingsdør anno 1917, nyere listverk.

Badene ble totalrehabilitert i 2020, med nye fliser og våtromsinnredning.

Del av midtkorridor i 1. etasje, med avstengt dør under trappa til loftet.

Østre del av midtkorridor i 1. etasje. I enden dør til tilbygg i øst, nå teknisk rom.

Midtkorridor i 2. etasje/loft, sett mot øst. Rekkverk rundt trappa i forgrunnen.

Detalj av underside trapp. Trappeløpet er sekundært tilpasset og skåret ut i himlingen. Mellom veggen og trappa er det rester av eldre trefiberplater, som senere er fjernet. Platekledning og trapp er senere endringer, antatt fra 1958.

Trapperekker med enkel stolpe og spilerekker. Usikker datering, antatt fra ombyggingen omkring 1958.

Eldre faspanel i korridor 1. etasje, med spor etter stifting av platekledning, som i 2. driftsperiode ble slått på veggen.

Dørhåndtak av stål og bakelitt til soverom på loftet. Typisk 1950-talls finérdør som er malt.

Typisk interiør i soverom på loftet. Nyere materialbruk, platekledde vegger og umalt skyggepanel i himling.

Himlingen i ark mot nord har flatt midtparti, som gjenspeiler ombyggingen med plattform over tak i 1966.

3 GREEN HARBOUR	
ANNEN BETEGNELSE	Snekkerverkstedet nr. 4 (1927), «Speilen» (1925), malerboden, malingbua, Trollkjerringkåken
ASKELOADEN-ID	158820-76
BYGGEÅR	Antatt 1901 og 1912–13, oppført av Green Harbour Coal Co. i gruveområdet, flyttet til leiren 1917–18
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	1. driftsperiode: snekkerverksted
OMBYGGING OG ENDRINGER	1925: provisorisk messe for Roald Amundsens følge Ca. 1927: oppmuring pipe Ca. 1946–48: bolig vestre del, modernisering, bislag vest, malerbod østre del 1960-åra: postkortutsalg vestre del 2023: rydding/fjerning av noe inventar i malerboden
DAGENS BRUK	Ingen. Planer om innredning av malerfaglig museum i østre del.
BESKRIVELSE	To sammenbygde trehus i én etasje med svært ulik konstruksjon, flyttet fra gruveområdet. Østre hus er en spinkel lembrakke med stående kledning og åstak, antatt bygget som sprengstofflager. Vestre hus er av bindingsverk med liggende kledning og sperretak. Begge hus er fundamentert på lave treputer. Høy teglmurt pipe utenfor nordveggen. I 2. driftsperiode ble boligdelen modernisert, med bislag mot vest, ny innvendig platekledning og skillevegg.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Green Harbour består av to hus med historie tilbake til 1901/-13. Dette er de to eldste husene i leiren, begge med høy autentisitet og svært høy verneverdi. De to husenes svært ulike konstruksjoner og detaljer skal bevares, med bevarte elementer fra byggeårene og endringer utført av Kings Bay i 1. og 2. driftsperiode, først som snekkerverksted og senere malerbod med bolig.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten endringer, vinduet i malerboden bør restaureres. Lembrakka bevares med minst mulig endringer, inklusive interiørdetaljer og prøveoppstrøk av maling. Malerboden er en unik kilde til kunnskap om Ny-Ålesunds fargehistorie og bør innredes som museum. Interiøret i boligen fra 2. driftsperiode bør bevares, rommet kan eventuelt brukes til museal formidling av Green Harbours mangfoldige historie. Istandsetting må skje nennsomt for å minimere tap av eldre materialer, innredning, detaljer og overflatebehandling.</p>

3 GREEN HARBOUR

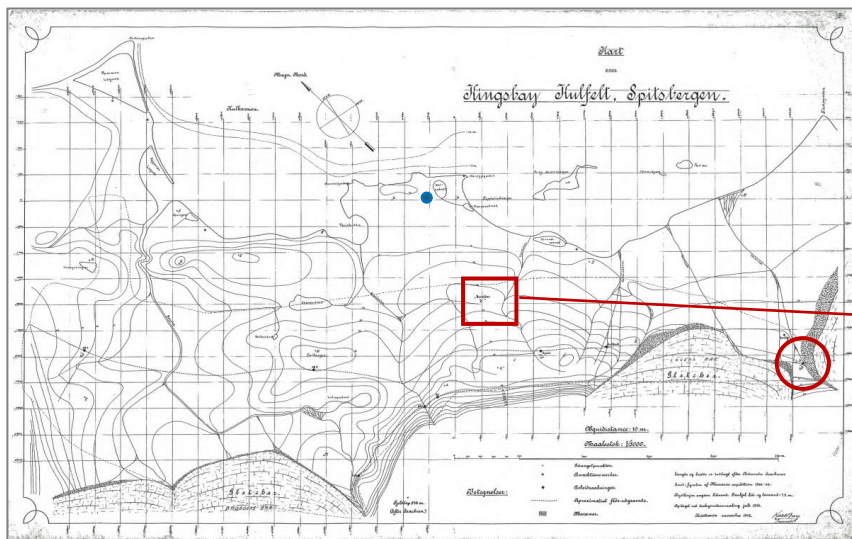
BYGNINGSHISTORIKK

Tradisjonen sier at dagens Green Harbour-hus ble oppført av interessentselskapet Green Harbour i gruveområdet før 1913, og senere flyttet ned til leiren Ny-Ålesund. Flere kilder utdyper historien og gir grunnlag for nye teorier om husets opprinnelse.

Allerede i 1901 ble det okkupert land på sørsiden av Kongsfjorden, ledet av ishavsskipper Bernhard Pedersen for bergensfirmaet A/S Bergen–Spitsbergen Kulgrubekompani. Et område ble markert med anneksjonsskilt, og det ble oppført et lite hus for oppbevaring av verktøy og sprengstoff. (Hanoa 1993, s. 9 og Hoel 1966, bind II, s. 554) Green Harbour Coal Co. Chr. Anker fra Halden overtok kullfeltet i Grønfjorden i 1909. Samme år annekterte selskapet et større område omkring Kongsfjorden, kalt Kings Bay. Det ble satt opp en anneksjonshytte med skilt i 1909. I 1913 satte de opp enda et hus: «Om kvelden [2. juli] ankret man utenfor kullfeltet. Det var falt usedvanlig meget sne i vinterens løp. Materialene til en barakke som skulle oppføres en kilometer fra sjøen, ble brakt i land den følgende dag, og barakken oppført i løpet av det påfølgende døgn.» Kilde: Hoel 1966, bind II, ss. 720–721

Anneksjonshytta med skilt, som viser Ankers hevd 1909 og overdragelsen til Brandal 14.08.1916. Dette huset er ikke bevart. Hyttas dimensjon og konstruksjon stemmer ikke med husene som utgjør dagens nr. 34 Green Harbour. Foto: Norsk Polarinstitutt, NP018374

Karl Bays kart 1913, «Kingsbay Kulfelt Spitsbergen». Rød ring er anneksjonshytta fra 1909. Firkantet utsnitt viser «Barakker», antatt Green Harbour-huset før flytting til leiren. Mellom to brakker er et anneksjonsmerke (o). Blå prikk antyder den framtidige leiren. Kartgrunnlag: Norsk Polarinstitutt, vår markering.

På kartet over fra 1913 er anneksjonshytta markert et stykke sørøst for gruveområdet (ref. Per Kyrre Reymert), mens to «Barakker» er markert en knapp kilometer sør for Solvatnet. Muligens viser kartet to brakker brukt til opphold/beboelse. Det er ikke kjent om dagens Green Harbour-hus var en av disse, men det er sannsynlig.

Kullfeltet Kings Bay ble solgt til Peter S. Brandal i 1916. Denne sommeren var Brandal der i seks uker og planla gruveanlegget og byen Brandal City (fra 1925 offisielt Ny-Ålesund). Da Brandal overtok, sto det tre hus i gruveområdet (uvisst om vårt Green Harbour-hus ble talt som ett sammenbygget hus eller to separate). Det første året var det tretti personer på stedet, de antas å ha bodd i gruveområdet. Fra 1917 ble ny bebyggelse, den såkalte leiren eller Brandal City, anlagt på sletta nærmere sjøen. 14.12.1916 overdro Brandal rettighetene til Kings Bay Kul Comp. A/S, som startet gruedrift.

Oversiktsbilde fra gruveområdet sett mot fjorden. Til venstre ses to sammenbygde hus, et stort og et smalere mot øst. Dimensjonene stemmer godt med dagens sammenbygde Green Harbour-hus. Bildet er trolig tatt vinteren/våren 2017, før leiren ble etablert samme sommer. Foto: NN ca. 1917, Sunnmøre museum (utsnitt)

Green Harbour-huset i 1918, kort etter flyttingen fra gruveområdet til leiren. Den lille lembrakka er mørkere og malt, jf. bevart rød maling på innebygget gavlvegg (opprinnelig yttervegg). Foto: Ishavsmuseet (utsnitt):

Dagens Green Harbour består av to sammenbygde hus med svært ulik konstruksjon, dette tilsier ulik leverandør og byggeår. Begge skiller seg fra de øvrige husene som ble bygget av Kings Bay Kul Comp. i 1917–19. Bygningen er ryddig innplassert i byplanen, parallelt med de nye boligbrakkene fra 1917.

Østre hus er en lemkonstruksjon med saltak, areal ca. 2,7 x 3,6 meter. Veggene består av 90 cm brede lemmer, som er slisset inn i kraftige sviller ved gulv og raft. Taket har åpent røst, med en kraftig mønsås av boks og strøplank/åser, som er spikerslag for taklemmene. Bindbjelker spenner fritt på tvers av rommet. Opprinnelig yttervegg mot vest med rødmalt utvendig kledning ble bevart ved sammenbyggingen, med dør i den midtre lemme, se planskisse 1982. Veggen er senere revet. Denne spinkle og kalde konstruksjonen rimer med at dette kan være lagerbygget (sprengstofflageret) oppført i 1901 av A/S Bergen-Spitsbergen Kulgrubekompani. Inngangsdøra mot sør og et vindu mot nord kan være opprinnelige eller endringer fra gjenoppføringen i leiren, begge er tilpasset én lembredde i veggkonstruksjonen.

Vestre hus er mer solid og antas oppført i gruveområde for opphold/beboelse, areal ca. 4 x 6,8 meter. Dette er trolig huset som ble satt opp i 1913 av Green Harbour Coal Co. Veggene er av bindingsverk med tosidig kledning og flere lag papp, samlet tykkelse ca. 15 cm. Fasadene har liggende kledning. Saltaket er en sperrekonstruksjon, innsiden var opprinnelig kledd med langsgående panel (antatt bevart under dagens platekledning).

Da Brandal overtok kullfeltet og etablerte leiren i 1917, ble Green-Harbour-huset flyttet til dagens plassering. Trolig var husene sammenbygget allerede før flyttingen, ref. foto over fra ca. 1917. I 1. driftsperiode ble Green Harbour brukt som snekkerverksted, med ett rom i hvert hus. Ifølge kart og

beskrivelse 1927 var arealet ca. 3,5 x 10 meter, det stemmer forenklet med husenes samlede ytre mål. Huset var tilknyttet strøm, og hadde på denne tida kun et enkelt røykrør over tak.

I 1925 var Roald Amundsen i Ny-Ålesund før flyferden med N24 og N25 mot Nordpolen. Snekkerverkstedet ble ryddet og tatt i bruk som messe, denne ble humoristisk kalt «Speilen» etter spisesalen i Grand hotell i Oslo. Opptil 26 mann benket seg inne i vestre hus, som var det varmeste, se fotografiet under. Lagring av trematerialer under taket tyder på at også dette rommet var i bruk som snekkerverksted. Veggene ble drapert med tekstiler, for å pynte opp og lune rommet for anledningen. Rommet var ellers sparsomt innredet med et langt trebord og trekrakker. Her spiste følget under en måneds opphold, med jazz på grammofonen. (Amundsen 1925) Merk at rommet på Amundsens tid var betydelig større enn dagens boligrom, uten skilleveggen som senere ble oppført.

Stillbilde fra film (beskåret): «Ekspedisjonens messe i Kingsbay». I filmen ser vi at følget kommer ut av døra sør i lembrakka. Huset har et bardunert røykrør mot nord, ikke murt pipe. Kilde: Norsk filminstitutt, 2011: «Roald Amundsen – Lincoln Ellsworths flyveekspedisjon 1925», YouTube

Roald Amundsen i 1925. Ifølge bildeteksten: «I Ny-Ålesund ble kullkompaniets snekkerverksted gjort til messe for Roald Amundsen og hans folk [kolorert glassdias].» Saltaket har åpent røst med liggende bordkledning. Midt i gavlveggen er det ei dør. Rommets proporsjoner stemmer med vestre hus. Kilde: nb.no

I verdiansettelse av selskapets verdier per 1. januar 1930 angis snekkerverkstedet til kr 3500 (lik de små boligbrakkene), med «inventar & verktøi» kr 2000. Muligens var huset en periode i 1930-åra kombinert bolig og snekkerverksted, det sies at verksmester Pettersen bodde her. Verksmesteren hadde ansvar for de tekniske verkstedene. Den høye teglsteinspipa og brannmuren kan ha blitt murt opp samtidig (omkring 1927 ifølge foto), for å gi bedre oppvarmingsforhold, pipa skimtes på flyfoto 1938.

I brannforsikring fra 1945 er en liste over bygningene i leiren, der det står: «3. Snekkerverksted 4». Bygningen er assured til kr 4 000 og inventar/verktøy til kr 2000. Tallet 3. er løpenummer i lista, mens nr. 4 var husets nummer på denne tida. Dette bekreftes av et overmalt sjablongskåret 4-tall som stadig står på lembrakkas østvegg. Etter 1945 benyttes konsekvent nr. 3 om hele Green Harbour-huset. På opprinnelig yttervegg mot vest, nå inne i bislaget, er det en senere skiltplate påmalt nr. 3.

I 1948 omtales huset som «Snekkerverksted og beboelseshus», med to høvelbenker og båndslag. Noe senere i 2. driftsperiode ble østre del tatt i bruk som malerbod, og boligdelen ble modernisert. I brannassuransse 1952 har bygningens verdi steget til kr 6000, inventar kr 2000 som før. Verdiøkningen tyder på at moderniseringen var utført. Mot vest ble det oppført bislag med pulttak (ikke på foto 1938). Interiøret i boligen ble kledd med huntonittplater, en typisk forbedring fra etterkrigstida. En ovn sto nordvest i boligrommet, med høyt røykrør over tak. Huset ble kalt «Trollkjerringkåken».

Ca. 1960. Bislaget i vest er stadig umalt, men ikke nytt. Et piperør nordvest i boligdelen markerer ovnsplassen i boligdelen. Vinduet mot nord er utvidet i størrelse, som i dag. Foto: Elna Stiens fotosamling, Kings Bay

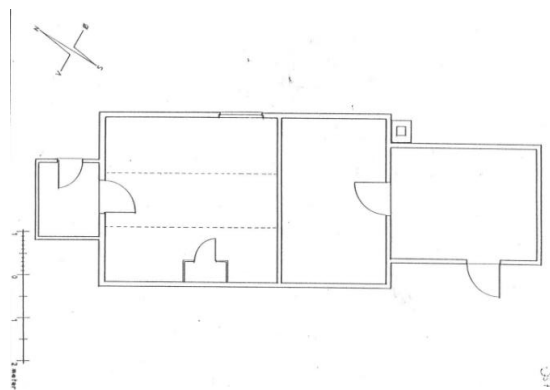

Udatert bilde (beskåret), etter 1966. Piperøret i vestre del er tatt ned, boligbruken har opphørt. Kilde: Svalbard museum

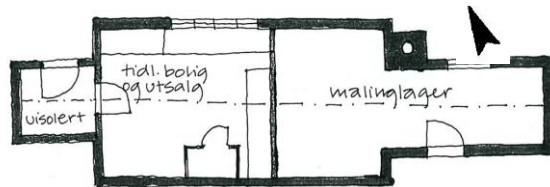
På kartforklaring 1961 er huset betegnet «3 Malerbod og beboelseshus». Vi kan ikke utelukke at det også i tida som snekkerverksted var malerbod i huset (ingen andre hus er registrert som malerbod i eldre inventarlistene). Malerboden utgjorde trolig samme areal som i dag. Skilleveggen på tvers av vestre hus er ikke opprinnelig, den har ingen spor etter dør og antas oppført samtidig med ominnredningen av boligdelen ca. 1946–48, muligens senere. En gang mellom 1982 og 1997, jf. planskisser, ble opprinnelig (ytter-)vegg mellom de sammenbygde husene revet. Dermed ble den gamle lembrakka pluss ca. 3,7 meter inn i vestre bygning ett felles rom, med ulik bredde, og ulike gulvnivå og takkonstruksjoner.

Senere i 1960-åra var det en periode postkortutsalg i vestre del, med hylleinredning av tre. Den kjente svalbardfotografen Herta Lampert leide huset i noen år og solgte egenproduserte postkort. Etter hvert gikk bygningen ut av bruk og ble stående tom.

Det er flere ganger utført vedlikehold, dokumentasjon mangler. Bilder fra 1999 i Kings Bays arkiv viser en nymalt bygning med røde vegger, gul belistning og blå dører. Noen år senere ble dørene malt gule. Den høye teglsteinspipa var skjevsatt med utfall av mørtel, før den ble istandsatt for få år siden.

Planskisse Berg og Wahl 1982. Malerboden utgjorde trolig begge de to østre rommene, med dør i opprinnelig yttervegg mellom husene. Skillevegg fra etterkrigstida mot boligdelen i vest.

Plantegning 1997. Ikke målriktig. Opprinnelig (ytter-)vegg mellom de sammenbygde husene er nå revet (etter 1982). Gjenværende øvre deler av vegg ses på stedet, med opprinnelig panel og rødming. Kilde: Kings Bays arkiv

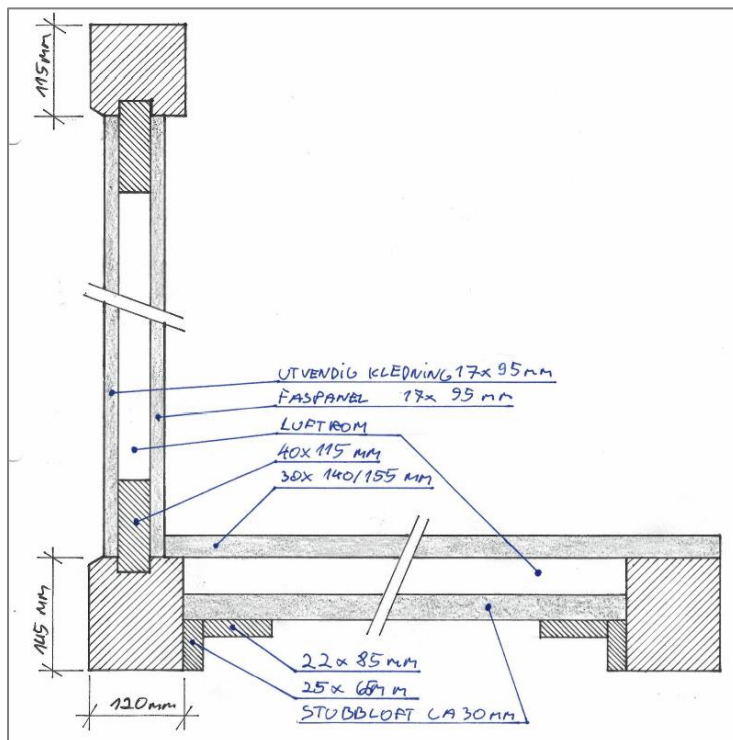

Malerboden før rydding i 2023. T.v.: Østre hus (lembrakka), tretønner med pigmenter. T.h.: Gammel panelt himling i vestre hus, nyere skillevegg mot boligdelen. Foto: Kings Bay AS

I 2023 utførte håndverkerne ved Svalbard museum tilstandsanalyse av bygningen. Det ble samtidig gjort oppmåling av plan og enkelte bygningsdetaljer.

Rester av pigmenter som var i malerboden, er sikret i poser som nå er lagret på loftet i bygning 32 Museet. Vi gjenkjenner flere pigmenter som ble brukt i byen i 2. driftsperiode, som rød, okergul (jernoksid) og blå.

Snitt gjennom gulv- og veggkonstruksjon i lemrakka, østre del av Green-Harbour-huset. Antatt oppført som kaldt sprengstofflager i 1901. Veggene består av lemmes med to lag bordkledning og samlet veggtykkelse ca. 7 cm. lemmene er innfelt i spor i svillene. Tegning: Svalbard museum v/Frode Hilleren og Erki Markson 2023.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
 Amundsen, Roald: «Gjennom luften til 88° nord», Gyldendal norsk forlag, Oslo 1925.
 Brugmans, Peter J. og Per Kyrre Reymert: «Herfra mot vest til Grønlandshavet. Okkupasjoner av land på Svalbard 1898-1927». Svalbard Museums skrifter nr. 4, 2020.
 Kings Bay / Svalbard museum: Rapport Green Harbour-prosjekt 2023.
 Landmark, Webjørn: «Brandal City», nettartikkel Ishavsmuseet, 2021: [Brandal City – Ishavsmuseet Aarvak](#)
 Svalbard museum v/Frode Hilleren og Erki Markson: Tilstandsanalyse 2023.

3 GREEN HARBOUR		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Bygningen/bunnsvillene ligger på puter av boks i hjørnene, med lufting mellom gulv og terreng.</p> <p>Konstruksjonen ligger stedvis nedsunket i bakken, med terreng opp mot kledningen på veggen.</p>	<p>Bygningen bør istandsettes i samsvar med opprinnelige prinsipper, fundamentert på puter av boks. Det må sikres lufting under gulvene, avstanden til terreng og drenering av grunnen må vurderes særskilt. Terrenget bør ha fall slik at overflatevann ledes bort.</p> <p>Fundamentet er sårbart for bevegelser i grunnen (tining av permafrost, telehiv) og bør etterses årlig. Eventuelle setninger (som ses på nordveggen ved vertikal forskyvning av lemmene mot bunnsvilla) løses ved oppjekking og justering av fundamentenes høyde. Fundament som er utglidde eller råtne, skiftes og justeres i dimensjon ved behov. Se vedlikeholdsråd for fundament av treputer kap.3.8.1.</p> <p>Svalbard museum har utført tilstandsanalyse i 2023-24, med forslag til istandsetting.</p>
YTTERVEGGER	<p>Østre del: Veggene er bygget av prefabrikerte lemmes med bredde 90 cm, tre stk. i gavlvegg og 4 stk. i langvegg. Lemmene består av et lett rammeverk av stendere og tverrliggere, kledd med stående, pløyd faspanel på hver side, vindpapp bak panel. Hver lem har ti panelbord i bredden, ca. 9 cm brede. Samlet veggtykkelse ca. 7 cm. Lemmene er slisset inn i kraftige bunn- og toppsviller av 4" boks. Svillene er eksponert i fasaden, hjørnene i bunnsvilla er skjøtt med dobbel sliss/tapp og gjæret. Svillene har slette sider med øvre og nedre vankant, som danner skrå avrenning der svilla stikker noe utenfor kledningen.</p> <p>Vestre del: Bindingsverk med tosidig kledning og papp (flere lag), samlet veggtykkelse ca. 15 cm. Fasaden har liggende kledning med pløyde bord, glattpanel med ca. 10 cm synlig bordbredde. På hver langvegg er det vertikale dekkbord over panelskjøtene. Hjørnene er dekket av stående bord/hjørnekasser, dels pløyde bord som ikke er laget for</p>	<p>De tre ulike konstruksjonstypene representerer byggetrinn som spenner fra gruveområdet antatt 1901 og 1913, via flytting 1917–18 til oppføring av nytt bislag ca. 1950. Ytterveggene er bevart med høy autentisitet og har svært høy verneverdi. De to sammenbygde husenes historie er ikke ferdig utforsket, de bevarte materialene er en uvurderlig primærkilde til kunnskap. Alle materialer, spiker, papp, listverk, inskripsjoner/skrift, maling etc. må bevares så langt det er mulig.</p> <p>Alle typer utvendig kledning og sviller vedlikeholdes med linoljemaling. Kledningen har noe krymp og glipper i sammenføyningene, men her må mest mulig bevares så lenge kledningen er tilstrekkelig tett mot været, og pappen bak er hel. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>

	<p>denne situasjonen. På sørveggen er det skåret JOHN i et panelbord.</p>	
	<p>Bislag vest, 2. driftsperiode: Enkelt bindingsverk med utvendig stående pløyd glattpanel, ca. 9 cm bordbredde. Nederst i sørveggen er det en innkledd luke, antatt for dotømming.</p>	
VINDUER	<p>Østre del: Opprinnelig/eldre vindu mot nord, utvendig blendet med nyere finérplate. Rammen står i veggen uten glass. Rammemål ca. 67 x 77 cm, staffprofil på ramme, spor etter tidligere sprosser (fire ruter).</p> <p>Nyere utvendig belistning av flate bord, sidegeriktene henger noe ned på hver side (stedstypisk løsning). Vinduet er tilpasset én lembredde.</p>	<p>Vindusåpningen og rammen har høy alder og må bevares. Vinduet bør restaureres og gjenåpnes med sprosser og glass, som opprinnelig. Det ses spor i rammen etter midtstilte sprosser med fire ruter. Innsiden skal beholdes umalt, som opprinnelig, utsiden må vurderes nærmere etter avdekking. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3.</p>
	<p>Vestre del: Vindu mot nord, liggende format med åtte ruter. Enkel ramme med grove sprosser uten profilering. Glass i kittfals. Rammen er fastspikret og kan ikke åpnes. Usikker datering, men panelskjøter og dekkbord i et litt smalere felt under vinduet i fasaden tyder på ombygging. Et tidlig foto fra leiren (antatt 1920-åra, Svalbard Museum) viser et smalere vindu med to ruter i bredden, tilsvarende bredden på panelskjøter/dekkbord under vinduet.</p> <p>Enkel belistning rundt vindu, flate bord, der sidegeriktene henger noe ned på hver side.</p> <p>Tre små ledningsklemmer av tre er festet til topp og sideramme.</p>	<p>Vinduet har høy verneverdi som del av forbedringen av boligdelen i 2. driftsperiode. Det må utføres jevnlig vedlikehold med tradisjonelle metoder, linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Ledningsklemmene av tre er interessante detaljer som bør bevares.</p> <p>Dersom rommet tas i bruk og det blir problemer med kondens/varmetap, kan man vurdere å sette inn et tradisjonelt varevindu med forsiktig tilpasning av karm. Tiltaket er søknadspliktig.</p>
DØRER, PORTER	<p>Østre del: Eldre fyllingsdør mot sør, utadslående. Typisk sveitserstil med fire speil, det øvre er erstattet av to glass med midtsprosse. Opprinnelig dørhåndtak og låsbeslag, utvendig trehåndtak mangler, bevart på innsiden. Døra er svært værslitt, i likhet med kledningen på veggen.</p> <p>Dråpehengsler på dørbladet, mens to hengsler i karm er enkle bladhengsler som er «hjemmesmidd». Dette kan tyde på at døra er endret.</p> <p>Usikker datering. Døra er tilpasset lembredden og kan være opprinnelig (i gruveområdet) eller fra da bygningen</p>	<p>Døra har svært høy verneverdi, inklusive dørhåndtak og ulike typer beslag og hengsler. Døra må bevares og utsiden vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>NB! Innsiden av døra må bevares uendret, med gamle oppstrøk av ulike malingsfarger. Dette er et unikt minne fra årene som malerbod.</p> <p>Defekt dørhåndtak med grep av tre bør tilbakeføres, om mulig ved å finne en tilsvarende del på gjenbruksstasjon e.l. Dørtypen er standard vare, som trolig er</p>

	ble gjenopprettet i leiren 1917–18. Foto fra 1920-åra viser ei fyllingsdør som antas å være den samme som i dag.	produsert på fastlandet tidlig på 1900-tallet.
	Bislag: Enkel labankdør, innadslående. Utvendig kledning av slette bord, gulmalt. Typisk stålhåndtak fra etterkrigstida. Umalt innside uten kledning. Karmen har en utskiftet del som vitner om ombygget lås.	Døra representerer endringene av boligdelen i 2. driftsperiode og har høy verneverdi. Døra bør bevares og vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
DEKKE	Østre del: Trebjelkelag av kraftig boks, med bordgulv og uisolert stubbloft, se skisse Svalbard museum 2023 foran. Gulvbord bredde ca. 15 cm.	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Etterisolering er ikke aktuelt med planlagt museal funksjon. Se vedlikeholdsråd for tregulv og platekledde gulv kap. 3.8.9.
	Vestre del: Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft, detaljer ikke kjent.	
TAK	Østre hus: Eksponert takkonstruksjon med åpent røst inne. Kraftig mønsås av boks og takstrø/spikerslag av plank stikker utenfor gavlveggen. Takflate av prefabrikkerte lemmer spenner fra møne til svill ved raft. Innvendig spenner bindbjelker fritt over rommet. Taket er tekket med grå asfaltapp, vertikale remser med sømmer av pappspiker. Pappen er brettet rundt taktroa og spikret langs kanten. Mønekam av tre, kledd med papp.	De tre ulike takkonstruksjonene representerer tre byggetrinn, som veggene. Takene er bevart med høy autentisitet og har svært høy verneverdi. Opprinnelig takkonstruksjon og bordtak skal bevares. Eventuelle råteskader utbedres nennsomt med tradisjonelle metoder. Taktekkingen med papp er tradisjonell og skal opprettholdes. Mønekammen på østre del er en alderdommelig løsning, jf. seksmannsbrakkene fra 1918, og skal bevares.
	Vestre hus: Saltak, sperretak med taktro. Opprinnelig var innsiden kledd med panel, i etterkrigstida er denne blitt tildekket med malte huntonittplater. Utvendig papptekking som østre hus, men uten mønekam.	Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5.
	Bislag har pulttak med slanke sperrer av plank og liggende tro av enkle sagbord lagt kant i kant, ca. 14 cm bredde. Tekket med papp, enkel utførelse.	Eldre foto fra 1925/1960-tallet viser lekter over pappskjøtene på vestre hus. Dette er en tradisjonell løsning, som bør tilbakeføres. Den ulike behandlingen av de to sammenbygde takene er interessant og underbygger formidlingen av husenes ulike opprinnelse.
PIPER	En høy murt pipe på utsida av nordveggen, plassert i overgangen mellom de sammenbygde volumene, oppført ca. 1927. En brannmur mot vest er delvis murt i forband med pipa og må være samtidig. Opprinnelig trolig en KC-mørtel. Det er brukt rød tegl og sementrik mørtel ved senere reparasjoner.	Pipa vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende. Dersom det er benyttet ren sementmørtel ved senere reparasjoner/ommuring, bør man benytte en svakere KC-mørtel ved framtidige reparasjoner. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6. Resten av feieluka kan stå slik den er. Eventuell tilbakeføring med jernluke kan

	En utvendig feieluke mangler dørblad, kun en rusten jernramme står åpen i muren.	vurderes, men det bør om mulig skje på dokumentert grunnlag. Toppen av pipa bør sikres med beslag for å hindre inndrev av nedbør og frostskafer i det kalde pipeløpet. Innendørs opprettholdes brannmuren slik den er, med preg av elde. Dersom istandsetting blir nødvendig, skal dette skje skånsomt og med materialbruk tilpasset eksisterende.
	Røykrør over ildsted mot nordvest er fjernet over tak, innsiden blendet med blikkplate.	Ildstedet fra boligen i 2. driftsperiode har høy verneverdi, alle gjenværende rester skal bevares. Det er ikke hensiktsmessig å tilbakeføre røret over tak, siden pipa ikke er i bruk, og dette vil by på praktiske problemer, risiko for lekkasjer osv.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Ingen	Det er noe avstand til terreng foran dør i bislag. Det kan eventuelt bygges en tradisjonell trapp/trinn av umalt plank.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Ingen belysning.	Vi har ingen dokumentasjon på eldre veggglamper ved de to inngangene.
	På utsiden av bislaget mot vest er en el-boks og ledninger, som etablert i 2. driftsperiode. Det er også bevart deler av innendørs el-anlegg.	Gammelt el-anlegg har høy verneverdi og skal bevares, selv om det er gått ut av bruk.
ANNET	Det er to nummerskilt på fasaden: På østre gavl er et utstanset skilt nr. 4, som senere er malt rødt som fasaden. Denne nummereringen stemmer med husnummeret bygningen hadde før 1945, da den var snekkerverksted. (Samme type sjablongskåret metallskilt sto omkring 1919 på dagens nr. 4 Museumshytta: opprinnelig nr. 11 ble avdekket på tidligere yttervegg, se foto i katalog. Samme skilttype er også observert på eldre foto av funksjonær bolig nr. 18 fra 1919, som brant under krigen.) Ved inngangen i vest, nå innebygget av bislaget, er en metallplate påmalt nr. 3, svært slitt. Skiltet ble trolig satt opp like etter innredning av boligen sent i 1940-åra.	Begge skiltene har høy verneverdi og er viktig dokumentasjon på tidligere husnummerering. Begge skilt skal bevares. På skilt nr. 4 kan eventuelt opprinnelig fargebruk gjenskapes, basert på analyse, slik at skiltet lettere ses i kontrast til veggen og formidles som en del av historien. Skiltet er unikt fra den eldste tida i gruvebyen, dette er det eneste bevarte (synlige) av denne skilttypen. Skilt nr. 3: Før malingen faller helt av, bør man vurdere å friske opp malingen med sort nummer på hvit bunn, som nøyaktig rekonstruksjon av skiltets fargebruk og formspråk. Analyse av eksisterende maling og detaljer bør ligge til grunn.

3 GREEN HARBOUR INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Malerboden består av lemrakka og en del av vestre hus fram til sekundær skillevegg. Opprinnelig (ytter-)vegg i lemrakka mellom de sammenbygde husene er revet i nyere tid (etter 1982), kun gavltrekanten står tilbake. Rester av gavlveggen har utvendig kledning/faspanel med rød maling, slisser etter to fjernetete stendere i bindbjelke og bunnsvill. Det er åpen takkonstruksjon i lemrakka, med bindbjelker som spenner fritt over rommet.</p> <p>Veggene i lemrakka er kledd med pløyd faspanel, som er umalt. Det har vært hvit papp på vegger og himling, mindre partier er bevart på øst- og nordvegg/himling, dels hengende i laser. Pappens alder er ikke bekreftet. Den har høy dokumentasjonsverdi, men er skitten og noe nedbrutt.</p> <p>Vestre del har både vegger og himling kledd med pløyd faspanel, som er umalt, antatt fra byggeår 1913. Himlingen følger skråtaket og undersiden av hanebjelken. Dette var opprinnelig løsnings i hele vestre hus.</p> <p>Østre del / malerboden har umalt bordgulv, i lemrakka har deler vært kledd med linoleum og strie. Gulvet er gjennomtrukket av linoljesøl, pigmenter og skitt, dels bestrødd med halm. Se rapport 2023.</p> <p>Malerbodens interiør er relativt intakt, tross riving av innvendig (ytter-)vegg med dør. Det er gamle hyller på veggene, benk, gjenstander og pigmenter, fargeoppstrøk på vegger etc. Mange detaljer og spor etter tidligere innredning og bruk.</p> <p>I overgangen mellom de to bygningsvolumene, nær pipe og brannmur, står en rund støpejernsovn. Ovnen har løveføtter og er fra Wingaard type C Bergen, stilmessig antatt fra omkring år 1900. Ovnen er ikke i bruk, men den har høy verneverdi som del av det historiske interiøret. Røykrøret er demontert, men tidligere kobling mellom ovn og pipe stemmer.</p>	<p>Malerboden med opprinnelige/eldre konstruksjoner, kledninger, overflater og innredning skal bevares mest mulig uendret. Prøveoppstrøk på vegger og innside ytterdør skal bevares. Dette er viktig dokumentasjon av anvendte malingsprodukter, og et pedagogisk uttrykk for funksjonen som malerbod i 2. driftsperiode. Rester av hvit papp bør bevares og eventuelt renses forsiktig og festes. Alderspreget bør ivaretas, man bør være svært restriktiv med eventuell restaurering av dette interiøret.</p> <p>Vinduet bør restaureres med nye sprosser og fire ruter, basert på spor i rammene.</p> <p>Eventuell justering av innredningen ved etablering av et malerfaglig museum må skje nennsomt og i samarbeid med konservator (ref. Jon Brønne).</p> <p>Den opprinnelige lemrakka skal bevares med enkle uisolerte vegger/tak, i samsvar med antatt opprinnelig funksjon som sprengstofflager, senere snekkerverksted og malerbod. Eksisterende overflater og rester av rød eksteriørmaling på opprinnelig gavlvegg vest skal bevares uten ytterligere tiltak eller oppmaling.</p> <p>Ved rydding av malerboden sommeren 2023 ble dessverre pigmenter (i utette tretønner) kastet, da man ikke vurderte det som aktuelt å benytte disse i ny maling. Det er bevart prøver av alle pigmentene, som gir verdifull dokumentasjon om fargebruk i Ny-Ålesund, se foto foran.</p>
<p>Boligdelen: Vestre rom bærer preg av innredningen som bolig i 2. driftsperiode. Alle flater er kledd med huntonittplater. Himlingen følger nedre del av de skrå sperrene og undersiden av hanebjelkene. Vegger og himling har malte plater (omfattende malingsavskalling i himling). Platene på gulvet er umalt. Platekledningen skjuler opprinnelig panel på</p>	<p>Boligdelen med bislag bør bevares med minst mulig endringer, inklusive planløsning med tett skillevegg mellom bolig/malerbod. Bygningens konstruksjon representerer byggeskikk fra Green Harbours pionervirksomhet i Kongsfjorden. Senere flytting til leiren i 1917–18 og tilpasning som familiebolig i 2. driftsperiode har høy verneverdi som del av Kings Bays historie. Det</p>

<p>vegger og himling, samt eventuelle spor etter ombygging, som utvidelse av vinduet mot nord, se eksteriørskjema og foto.</p> <p>I hjørne nordvest i boligdelen har det stått en ovn, som er fjernet etter at boligbruken opphørte. Det er blikkplate på gulvet og brannisolerende plater på veggene. En blikkplate dekker hullet der røykrøret har gått ut gjennom himlingen. Midt på søndre langvegg er det et innebygget skap fra gulv til tak, vegger og dør av malte huntonittplater.</p> <p>På tre av veggene er det nyere trehyller, dels løse og dels festet til vegg. Disse stammer fra bruken som postkortutslag i 1960-åra.</p> <p>Bislaget er et enkelt og uoppvarmet rom, bordgulv, vegger med eksponert bindingsverk og utvendig kledning, pulttak med slanke sperrer og bordtak over. Alt treverk er umalt, likeså innside ytterdør. Veggen mot boligrommet er opprinnelig yttervegg, med malt kledning og fyllingsdør og et gammelt nummerskilt nr. 3.</p>	<p>tidstypiske etterkrigsinteriøret med huntonittplater skal bevares, likeså innebygget skap og rester av ovns plass. Flatene vedlikeholdes med linoljemaling (eventuelt alkydforsterket linoljemaling). Endringer eller dokumentert tilbakeføring av fargebruk må baseres på fargeanalyser.</p> <p>Bygningen er ikke tilknyttet vann/avløp. Denne situasjonen bør opprettholdes. Innsetting av jernovn med røykrør kan utføres dersom det er ønskelig for formidlingens skyld.</p> <p>Bruken av rommet, eventuelt til museal funksjon, må avklares nærmere. En mulighet er å formidle Green Harbour-husets historie fra 1901 til i dag, fra oppføring i gruveområdet, til flytting og bruk som snekkerverksted i leiren, i 2. driftsperiode malerbod og bolig (senere postkortutslag). Roald Amundsens bruk av verkstedet som messe i 1925 er en morsom anekdote, som er grundig omtalt i Amundsens beretning om flyferden mot Nordpolen. Alt dette kan formidles med fotografier etc. i dette rommet – kanskje med «titteskap» inn til underliggende opprinnelig panel.</p>
<p>Det er rester av eldre el-anlegg både i boligdelen og malerboden, både sneller, ledninger og el-bokser.</p>	<p>Eldre el-anlegg har høy verneverdi og skal bevares, selv om de er gått ut av bruk.</p>

3 GREEN HARBOUR

FOTO EKSTERIØR

Fasade nord. Lembrakka til venstre. Pipa er murt opp omkring 1927, eventuelt noen år senere.

Fasade øst, gangvei over tundraen. Kortveggen består av tre lemmer som er slisset inn i synlige sviller nede og oppe.

Fra nordvest, bislaget i vest er tilbygget i 2. driftsperiode, som inngang til boligdelen.

Fasade vest med tilbygget bislag og elektrisk anlegg/el-boks fra 2. driftsperiode.

Fasade sør, lemrakka med inngang til malerboden til høyre. Mønekammen på østre hus er opprinnelig. Vestre hus har liggende bord og vertikalt dekkbord over panelskjøt midt på langveggen.

Fasade sør, østre hus. Langvegg med fire lembredder, ei gammel fyllingsdør er tilpasset en lembredde. Opprinnelig inngang til snekkerverkstedet i første driftsfase.

Østre del: Bunnsvill med dobbel sliss/tapp og gjæret sammenføyning i hjørnene. Utglidd fundament av boks under hjørne nordøst. Setninger på nordveggen avslører overgangen mellom lemmene som små nivåsprang.

Vestre del: Vegg med vertikalt dekkbord over panelskjøt fasade sør. Her ligger terrenget høyt og fører til fuktansamling og fare for råteskader.

Under gulvet i vestre bygningsvolum, et parti med god lufting.

Vindu mot nord i boligdelen. Liggende kledning og to dekkbord over panelskjøter under vindu, som viser opprinnelig vindusbredde. Endret i 2. driftsperiode.

Detalj av vindu mot nord i boligdelen. Rammen er spikret fast i karmen. Enkel utførelse på vindu og listverk, glass i kittfals. Vertikalt dekkbord i kledningen viser opprinnelig vindusbredde.

Ventil ved siden av vinduet i boligdelen, sekundært skåret inn i listverket ved vinduet. Kanalen har innvendig fôring av nyere trefiberplate.

To typer kledning på bygningsvolumene, indre hjørne mot sør. Den gamle lemrakka til høyre.

Vestre hus fasade sør. Pløyd liggende kledning, med skåret navn «JOHN».

Tilbygget bislag ved vestre gavl, her fasade sør med tidligere åpning/luke.

Gammel el-boks med kabler på bislagets vestvegg, fra 2. driftsperiode.

Hjørne sørøst, med et overmalt nr. 4 (utskåret plate) på veggen. Antatt datering ca. 1918, skiltet er et unikt minne.

Gammel fyllingsdør fasade sør, historikk uavklart, jf. bildet t.h.

Dråpehengsel i sveitserstil, typisk tidlig 1900-tall. Hengsler i karm er uten dråpe, antatt smidd på stedet. Ramtredør med sliss/tapp.

Pipestokken mot nord står i overgangen mellom de to sammenbygde husene, oppmurt ca. 1927.

Detalj av fyllingsdør med nyere lås. Profilert ramtre og speil. Spor etter eldre beslag på vegg t.v.

Eldre dørhåndtak, se foto interiør. Blå maling skimtes under på dørbladet, som dokumentert i 1999.

Pipa er dels murt i forband med en brannmur bak veggen i vestre hus.

Sekundært bygget bislag mot vest, typisk etterkrigstid, enkel labankdør.

Detalj av døra t.v., glattpanel og enkelt stålhåndtak. Ombygget karm/låskasse.

Utsnitt av takflate sør, i overgangen mellom de sammebygde husene. Opprinnelig mønekam på østre hus. Takpappen er brettet rundt taktroa med spikersøm i endeveden.

Gavl øst, åser/strøplank i takutstikk. Lemmene i 1. etasje er slisset inn i toppsvilla. Opprinnelig pløyd faspanel på østre hus. Foto: Erki Markson

3 GREEN HARBOUR

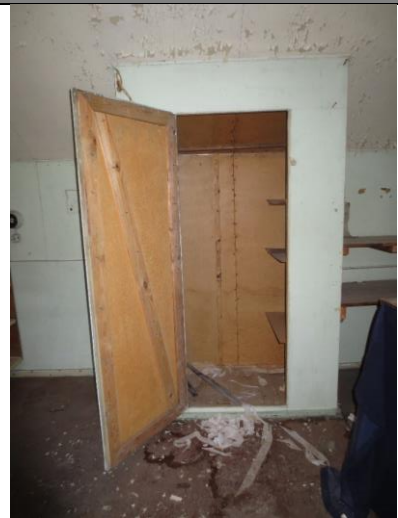
FOTO INTERIØR

Innside dør i bislag vest, enkel labankdør fra 1950-åra. Umalt interiør.

Fyllingsdør mellom bislag vest (t.h.) og tidligere boligdel. Typisk dørtype fra 2. driftsperiode.

Innebygget skap med vegger av malte huntonittplater ved sørvegg i boligdel.

Opprinnelig yttervegg inn mot bislag i vest, dør til boligrom. Skiltplate påmalt nr. 3 på yttervegg før oppføring av bislag. Bevaringsverdig el-anlegg.

Tidligere boligrom, sett mot øst. Hele rommet er kledd med huntonittplater fra 2. driftsperiode. Skap t.h.

Boligrom mot bislaget i vest. Nyere hyller fra tida som postkortutsalg.

Mot vest, innside av fyllingsdør mot bislag er platebeslått.

Detalj hjørne nordvest, med rester etter ovnsplass: plateslått vegg og blikkplate foran tidligere røykrør i tak.

Gulvet er kledd med huntonittplater, typisk for 2. driftsperiode. Til høyre del av blikkplate under ovnsplass hjørne nordvest.

Vinduet mot nord i boligdel. Dette er fast og kan ikke åpnes. Vinduet fikk denne utførelsen, med økt bredde, ved ominnredning av boligdelen i 2. driftsperiode.

Til høyre for vinduet er en ventil med skyveluke, se eksteriør. Denne ser ut til å være samtidig med skilleveggen til høyre.

Interiør i malerboden, sett mot øst. Taket er bygget av prefabrikkerte lemmer, som er anlagt på svill/vegg og mønås, med frittgående bindbjelker tvers over rommet.

Malerboden sett mot vest og den sekundære skilleveggen mot boligdelen. Rød pil i skille mellom de to bygningsvolumene i gulvet. Her sto det tidligere en yttervegg som tilhørte lembrakka.

Hjørne nordøst, med pløyd faspanel på vegg og rester av hvit papp på innsida. Kraftig svill i øvre del av vegg, der lemmene er slisset inn. Fast innredning og eldre materialer i malerboden har høy kulturhistorisk verdi.

Blendet vindu mot nord, gammel ramme med staffprofil, srosser/glass mangler.

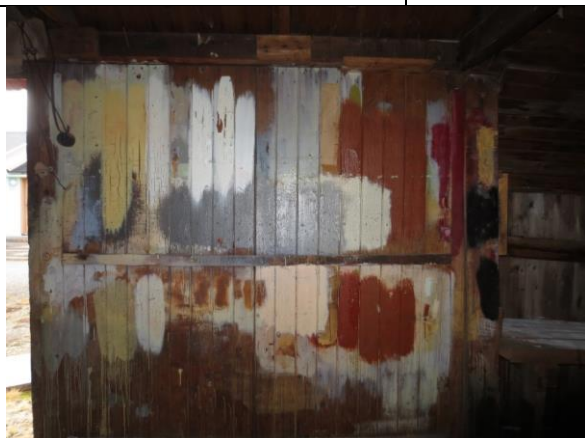
Innside av fyllingsdør mot sør, inn til malerboden. Prøveoppstrøk maling (eller penselrens) har svært høy verneverdi.

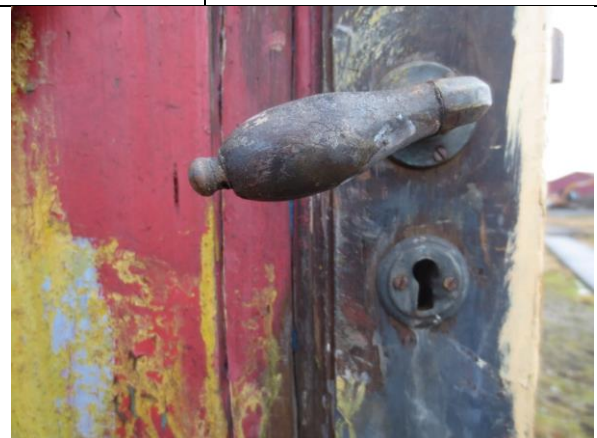
Vinduet mot nord med staffprofil på ramme og tapphull etter opprinnelig srosse.

Støpejernsovn og brannmur ved nordveggen, i overgangen mellom husene. Demontert røykrør.

Veggen mot sør er brukt til prøveoppstrøk av maling.

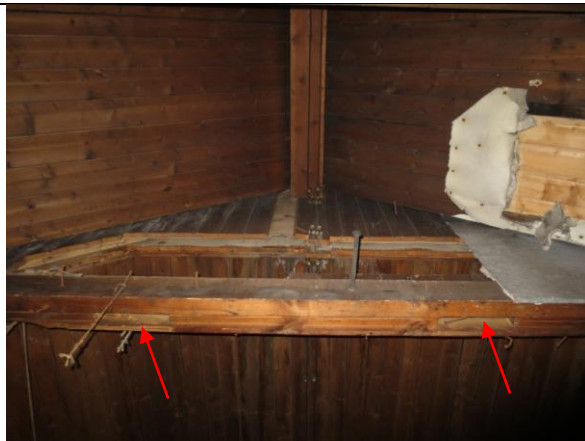
Innside av ytterdør mot sør, opprinnelig håndtak av messing og tre er bevart.

Rester av opprinnelig vestvegg i lemrakka, i sammenbyggingen mellom husene. Åpent røst i lemrakka.

Himlingen i vestre bygning (malerboden) ligger under hanebjelkenivå. Sett mot øst og rester av revet yttervegg i lemrakka, ref. bildet t.v.

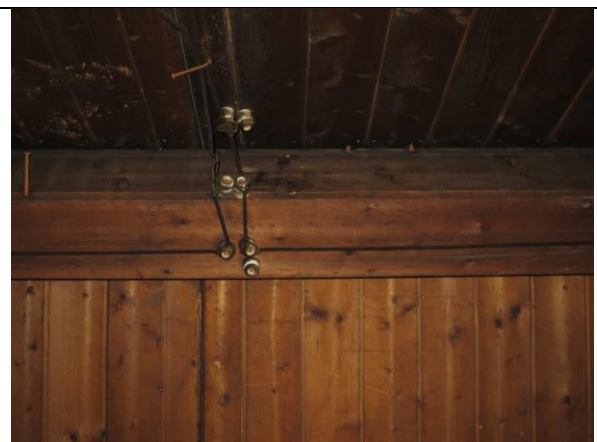
Rester av gavlvegg mellom bygningsvolumene. To slisser i bindbjelken etter stendere i opprinnelig yttervegg, som er revet i senere tid. Innvendig panel er umalt, med lys papp bak.

Rester av gavlvegg sett fra vest. Røde piler markerer rødmalt faspanel, opprinnelig fasade i østre hus (lemrakka) før sammenbygging.

Detalj av sliss for opprinnelig stender i veggen mellom husene, jf. bildet over. Dette var opprinnelig yttervegg i det østre huset/lemrakka.

Et eldre el-anlegg (snelleanlegg) er bevart. Dette har høy bevaringsverdi og må beholdes.

Detalj av vegg og skrå himling i overgang mellom bygningsvolumene ved sørveggen. Veggstumpen fyller ut overgangen mellom husenes ulike bredder. Alderdommelig taklist med hulkil langs skråtak.

Gammelt bordgulv i lemrakkas nordøstre del.

Detalj av gulvene i de to bygningene, t.v. vestre del med hull i bordgulvet. Årsak kan være brekkasje, lite råte er påvist. Til høyre gulv i lemrakka. Det er en liten nivåforskjell/list mellom gulvene.

Glimt ned gjennom hullet i gulvet i vestre bygning (nå del av malerboden). Det er kraftige bjelker og god lufting under bordgulvet.

Mot nordveggen, til høyre brannmur og jernovn, som står i overgangen mot det smalere østre huset (til høyre for bildekanten).

Detalj av støpejernsovn med løveføtter og fin støpejernsdekor. Løsnet ovnsluke fra Wingaard (jernstøperi) Bergen.

4 MUSEUMSHYTTA	
ANNEN BETEGNELSE	Nr. 5 Hytte lysegrønn (FVP 2008), opprinnelig brakke nr. 11, nr. 10 etter 1945
ASKELADDEN-ID	158820-70
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	mannskapsbrakke for åtte mann, familiebolig
OMBYGGING OG ENDRINGER	Før 1921: Ombygget til familiebolig, tilbygg mot sør og vest 1945–63: Familiebolig 2. driftsperiode, modernisering, to nye tilbygg vest 1987–88: flyttet til nåværende plassering, restaurert til museumsformål 2016–19: ny takpapp, fargerestaurering interiør, refundamentert på stålpeler
DAGENS BRUK	Museumshytte
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med saltak, tre senere tilbygg med pulttak mot vest. Uisolert bindingsverk/lemmer med tosidig kledning. Bevart vekselpanel på opprinnelig brakke og tofags vinduer med sprosser i hver gavlvegg. I langveggene er det liggende rammer á tre ruter fra 2. driftsperiode. Huset er bevart med komplett innredning som familiebolig. Flyttet og innredet som museumshytte 1987–88. Takpapp med noen eldre lekter og mønekam på opprinnelig del. Huset er nylig refundamentert på stålpeler, og interiøret er restaurert med eldre fargebruk.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Både opprinnelig arbeiderbrakke fra 1919, senere tilbygg og modernisering fra 2. driftsperiode har svært høy verneverdi. Flytting og senere nytt fundament med stålpeler og skjørt er endringer som svekker verneverdien noe. For øvrig er boligen svært intakt med autentiske konstruksjoner, vinduer, planløsning, innredning og løsøre fra 1950-åra, tilnærmet slik huset ble forlatt av en gruvearbeiderfamilie i 1963. Fargebruken er endret ved siste oppmaling. Hytta inngår i en samling av fredete og bevaringsverdige hytter (hyttebyen), som utgjør et verdifullt kulturmiljø. Begge driftsperioder representerer viktig historie i husets og Ny-Ålesunds historie. Eksteriør og interiør skal bevares uendret, med alle detaljer. Bruk som museumshytte, ingen endringsbehov.

4 MUSEUMSHYTTA

BYGNINGSHISTORIKK

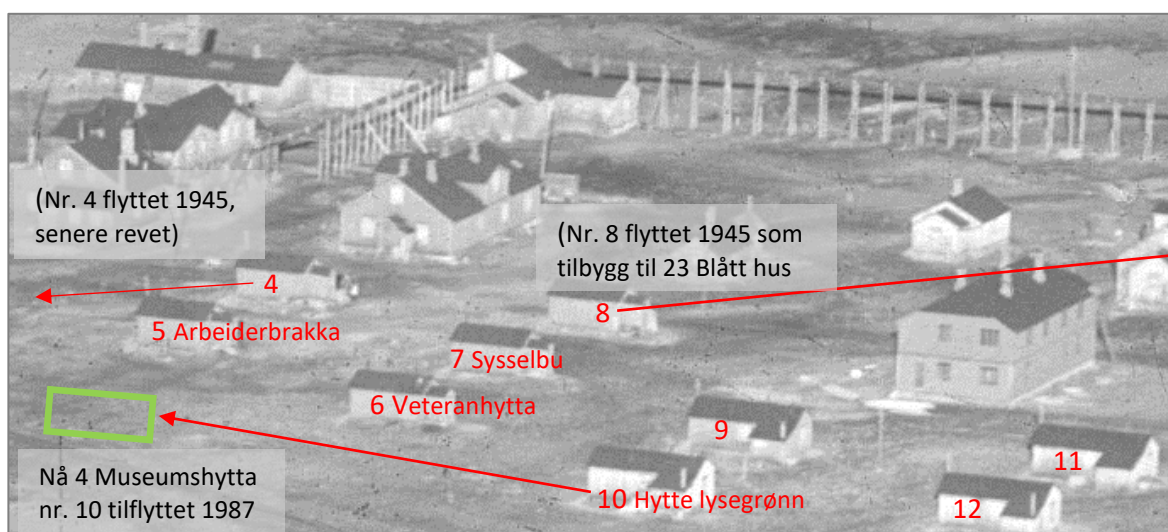
Hytta ble oppført som mannskapsbrakke for åtte gruvarbeidere i 1. driftsperiode, sommeren 1919. Den har utvendig mål ca. 3,5 x 6 meter. Det ble oppført fire slike arbeiderbrakker, nr. 9–12. Opprinnelig sto brakkene uten bislag, med nummerskilt over døra i sørveggen, her nr. 11. Det kan virke underlig at åttemannsbrakkene har samme dimensjon som seksmannsbrakkene oppført i 1918, eventuelt ørlite smalere. På Hangeraas' kart anno 1919 står det påskrevet «8» mann på alle de ni små brakkene. De små boligbrakkene var en form for prefabrikasjon/lembrekker. Samme type vekselpanel og skrå vannbrett er brukt på flere bygninger oppført i leiren i årene 1917–19, som Amundsenvillaen og arkitekt Flors funksjonærboliger. Dette tyder på at eier bestilte standard materialer fra leverandør.

Kort etter oppføring i 1. driftsperiode ble de fire åttemannsbrakkene tatt i bruk som familieboliger for formenn. Kjøkkentilbygget mot sør og en mindre utvidelse mot vest (inngangsparti) ble oppført før 1921. Det var ovns plass med røykrør i hjørnet mot sørvest. Adolf Hoels kart 1921 viser opprinnelig brakke med dette tilbygget, tilsvarende hovedform ses på flyfoto 1938. Detaljer i utførelsen på hovedhytte og tilbygg mot sør/vest bekrefter at det er to byggetrinn. I en liste over bygningsmassen i 1927 omtales fire hytter samlet under løpenr. 10) «4 stkr. små enkeltboliger 3,5 x 8,5 m i 1 etg. med kjøkken og 2 værelser». Målene inkluderer tilbygget mot sør, med kjøkken. På tilhørende kart anno 1927 er disse fire hyttene betegnet «familiehuse». Brakkene hadde innlagt strøm, men ikke do.

I verdsettelse av selskapets verdier 1930 er de fire brakkene med husnr. 9–12 assurert til kr 5 000 for hver bygning og kr 1000 for inventar. (Til sammenligning er de fem seksmannsbrakkene med opprinnelig nr. 4–8 kun 6 meter lange og verdsatt til kr 3 500.) I brannforsikring 1945 er de fire husene betegnet familiebolig med uendret verdisetting. NB! Løpenummer i lista fra 1945 er nr. 9–12, mens husnummer er forskjøvet til nr. 10–13, skrevet slik: «10. Barakke nr. 11 (fam.b)». Forbygging av husnummer, og en annen fordeling av numrene 9–12, bekreftes av et nummerskilt «11» som ble funnet på opprinnelig yttervegg mot sør i Museumshytta ved oppussingen i 2018, se foto senere. Etter 1945 ble løpenumrene benyttet som husnummer, dermed ble «vår hytte» kalt nr. 10.

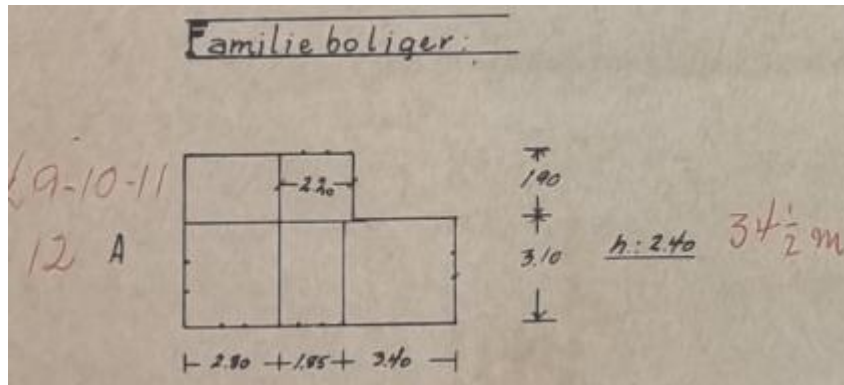
Hytte nr. 10 fra søndre felt ble flyttet til nåværende sted i 1987 og etablert som museumshytte. Den var da malt lysegrønn. På den nye tomte lå det tidligere ingen hus. I gruvetida gikk jernbanen like forbi. Se flyfoto nedenfor og nærmere redegjørelse for flytting av hytter i forvaltningsplanens del 1 kap. 1.2.3.

De siste tiårene har Museumshytta blitt kalt nr. 5 Hytte lysegrønn, jf. forvaltningsplanen i 2008. Dette skyldes en feiltolkning. Kings Bay besluttet i 2023 å gi Museumshytta nytt nr. 4, mens Arbeiderbrakka øst for denne fikk tilbake sitt opprinnelige nr. 5. (NB! Hytte 4 Museumshytta må ikke forveksles med opprinnelig seksmannsbrakke nr. 4 fra 1918, som ble flyttet da Samfunnshuset ble oppført i 1945.)

Hyttebyen i 1938 med historikk: Nr. 4–8: fem seksmannsbrakker oppført i 1918. Nr. 9–12: åttemannsbrakker oppført 1919, med tilbygget kjøkken og bislag mot sør før 1921. Nr. 10 (da Hytte lysegrønn) ble i 1987 flyttet til dagens plassering og tatt i bruk som museumshytte. Foto: Toposvalbard, Norsk Polarinstitut

De fire brakkene nr. 9–12 ble fortsatt brukt som familieboliger i 2. driftsperiode. Ca. 1946 ble brakka ominnredet og modernisert. Standarden var fortsatt enkel, familieboligene var uten eget bad/WC. Boligen fikk to nye tilbygg langs vestveggen, innredet som to soverom. Tilbygget ble oppført i to faser, med pulttak som forlengelse av det eldste tilbygget fra 1. driftsperiode. Etter full utvidelse fikk tilbygget liggende kledning på langveggen. I det gamle bislaget ble et vindu mot vest blendet.

Planskisse 1955 viser prinsippet for de fire familieboligene nr. 9–12. Målene er noe upresise og tatt innvendig. Tilbygget mot vest er utvidet med ett soverom etter 1938. Etter 1955 (ifølge planskissen) ble tilbygget forlenget i hele bygningens lengde. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Da gruvedriften ble nedlagt for godt i 1963, ble hytta stående tom i mange år og forfalt. Foto fra 1960-tallet og 1979 viser at tilbygget stadig var umalt/rødbrunt, mens hovedhytta og eldste tilbygg mot sør var malt lysegrønn.

I 1987 ble hytta flyttet til sitt nåværende sted, oppført på ei ledig tomt og innpasset i strukturen til de tre gjenværende seksmannsbrakkene fra 1918 (nr. 5, 6 og 7). Året etter var hytta ferdig restaurert og oppmalt i en enhetlig grønnfarge, og den ble tatt i bruk til museumsformål. Sammen med den tilbakeførte seksmannsbrakka nr. 5 Arbeiderbrakka skulle den illustrere boforhold for gruvearbeidere i henholdsvis 2. og 1. driftsperiode. Samtidig ble det bygget trapp over rørgata like nord for hyttene for å gi besøkende enklere atkomst. Konseptet med museumshytter ble etablert i samarbeid med kulturvernkonsulent Per Kyrre Reymert ved Tromsø museum.

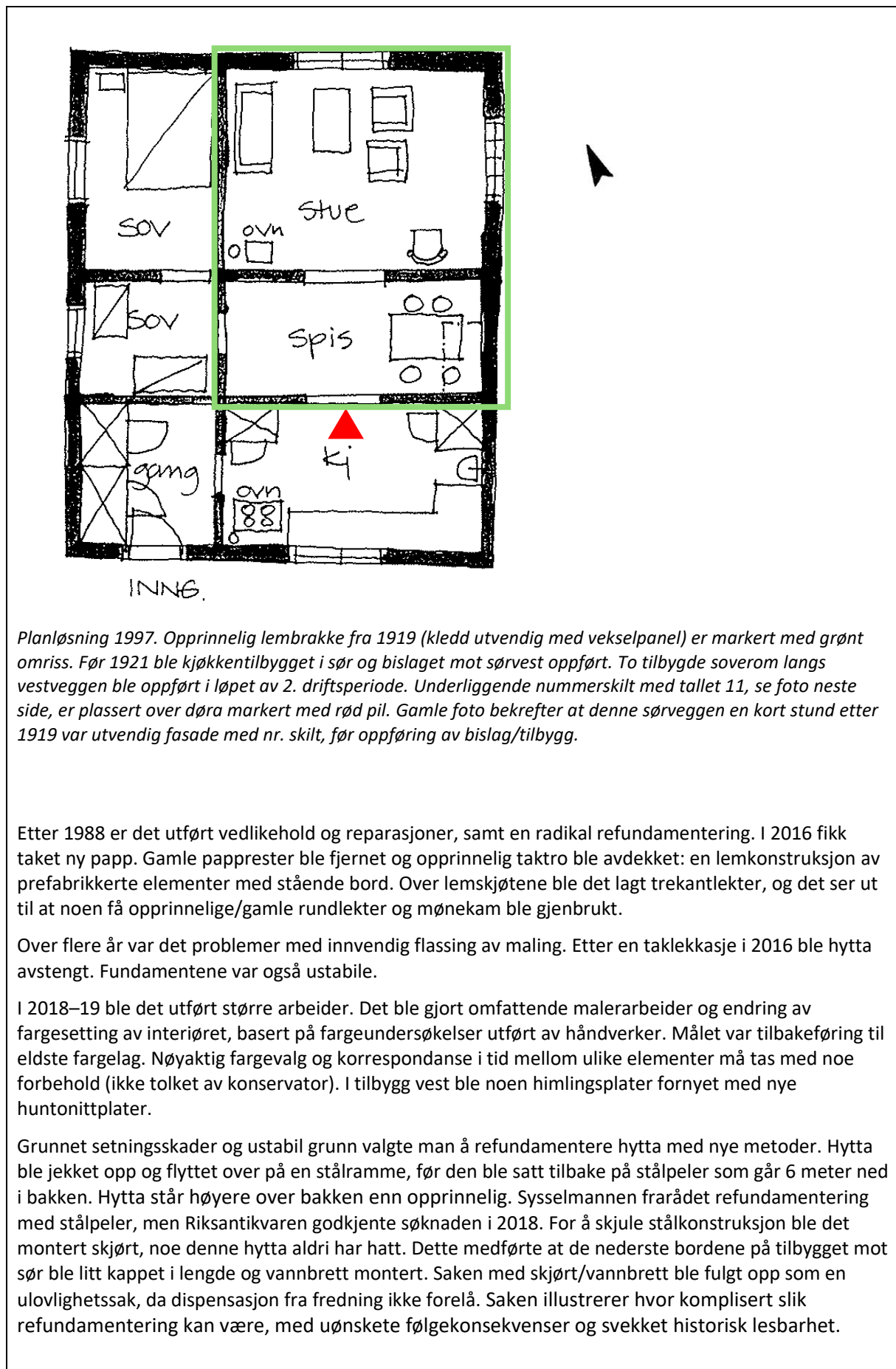
Hytta på opprinnelig sted (da nr. 10) før den ble flyttet i 1987. Kjøkkendelen mot sør og bislaget med pulttak i vest er sekundære tilbygg til den opprinnelige brakka, som har vekselpanel, vannbrett under kledningen og lekter på taket. På tilbygget går kledningen helt ned til terreng. Kjøkkenvinduet mot sør er lik dagens, antatt opprinnelig. Mot øst i kjøkken er et blendet vindu. Foto: Svalbard museum SVN-F 17770 (utsnitt)

Foto 1988, kort etter flytting til dagens plassering, der brakka ble restaurert til museumsformål. Vinduene er under restaurering. Se også eldre foto i katalog 5 Arbeiderbrakk. Kilde: Svalbard museum

Interiøret slik det så ut ved flytting og etablering av museumshytta i 1988. Fargebruken var preget av siste driftsår 1963. Øverst kjøkken og spisestue. Nederst stue og soverom, med slitt maling. Alle foto: Kings Bay AS

Planløsning 1997. Opprinnelig lembrakke fra 1919 (kledd utvendig med vekselpanel) er markert med grønt omriss. Før 1921 ble kjøkkentilbygget i sør og bislaget mot sørvest oppført. To tilbygde soverom langs vestveggen ble oppført i løpet av 2. driftsperiode. Underliggende nummerskilt med tallet 11, se foto neste side, er plassert over døra markert med rød pil. Gamle foto bekrefter at denne sørveggen en kort stund etter 1919 var utvendig fasade med nr. skilt, før oppføring av bislag/tilbygg.

Etter 1988 er det utført vedlikehold og reparasjoner, samt en radikal refundamentering. I 2016 fikk taket ny papp. Gamle papprester ble fjernet og opprinnelig taktro ble avdekket: en lemkonstruksjon av prefabrikkerte elementer med stående bord. Over lemskjøtene ble det lagt trekantleker, og det ser ut til at noen få opprinnelige/gamle rundleker og mønekam ble gjenbrukt.

Over flere år var det problemer med innvendig flassing av maling. Etter en taklekkasje i 2016 ble hytta avstengt. Fundamentene var også ustabile.

I 2018–19 ble det utført større arbeider. Det ble gjort omfattende malerarbeider og endring av fargesetting av interiøret, basert på fargeundersøkelser utført av håndverker. Målet var tilbakeføring til eldste fargelag. Nøyaktig fargevalg og korrespondanse i tid mellom ulike elementer må tas med noe forbehold (ikke tolket av konservator). I tilbygg vest ble noen himlingsplater fornyet med nye huntonittplater.

Grunnet setningsskader og ustabil grunn valgte man å refundamentere hytta med nye metoder. Hytta ble jekket opp og flyttet over på en stålramme, før den ble satt tilbake på stålpeler som går 6 meter ned i bakken. Hytta står høyere over bakken enn opprinnelig. Sysselmannen frarådet refundamentering med stålpeler, men Riksantikvaren godkjente søknaden i 2018. For å skjule stålkonstruksjon ble det montert skjørt, noe denne hytta aldri har hatt. Dette medførte at de nederste bordene på tilbygget mot sør ble litt kappet i lengde og vannbrett montert. Saken med skjørt/vannbrett ble fulgt opp som en ulovlighets sak, da dispensasjon fra fredning ikke forelå. Saken illustrerer hvor komplisert slik refundamentering kan være, med uønskete følgekonskvenser og svekket historisk lesbarhet.

Forberedelse til refundamentering 2019. Trepakninger fra 1987 ble erstattet av stålramme og stålplater. Høyre bilde viser hytta sikret med jekkestropper og satt på stålrammen, før peling. Foto: Kings Bay AS

Under istandsettingen i 2018–19 avdekkes vekselpanel på opprinnelig yttervegg mot sør anno 1919. Veggene er malt grågrønn med skilt nr. 11, opprinnelig fasade i 1919. Skiltet er av samme type som bevart nr. 4 på dagens nr. 3 Green Harbour, gamle foto bekrefter at tilsvarende skilt (hus. nr. 18) var i bruk de første årene i leiren. Foto: Arild Lyssand, Kings Bay AS

Hyttas historie innebærer mange faser, fra oppføring som åttemannsbrakke i 1919 via ombygging til familiebolig i både 1. og 2. driftsperiode, deretter flytting og museumsbruk i 1987, og til sist refundamentering med dertil endret eksteriør. For en bygningskyndig er alle epokene lesbare i bygningskroppen, men det er svært lett å misforstå. De ulike historiske epokene kan med fordel formidles som del av hyttas museale funksjon, for eksempel med en plansje på veggen inne.

KILDER

Kings Bay AS: Museumshytta i Ny-Ålesund, bilder før/etter maling sommeren 2019.

Kings Bay AS: saksbehandling og fotodokumentasjon ved refundamentering 2018–21.

4 MUSEUMSHYTTA		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>I 2019 ble bygningen refundamentert med stålpeler og en ramme av H-bjelker lagt under svillene.</p> <p>Hytta ble hevet betydelig opp fra bakken. Nytt skjørt av stående, umalte bord ble montert for å skjule stålfundamentet.</p>	<p>Opprinnelig sto hytta sannsynligvis på trepeler med kryssavstiving, som bevart fundament på nr. 6 Veteranhytta. Etter flytting i 1987 sto hytta på trepakninger.</p> <p>Refundamentering på stålpeler er et nytt konsept, der erfaring om varighet og vedlikehold mangler. Situasjonen bør overvåkes for å se om stabilitet oppnås, og om innføring av stålpeler har konsekvenser for varmeledning mv.</p> <p>Skjørtet bør beholdes slik det er, med umalte bord, selv om løsningen er historisk fremmed på denne hytta.</p>
YTTERVEGGER	<p>Hovedhus: Veggkonstruksjonen antas å være lik småhyttene fra 1918 og er en form for prefabrikasjon/lembrakke. Se nr. 5 Arbeiderbrakka for detaljert beskrivelse og foto (med forbehold om andre detaljer/leverandør i 1919). På nr. 5: Hver lem er ca. 1 meter bred og spenner mellom bunn- og toppsvill i full vegghøyde. Lemmene består av en ytre ramme med to losholter på tvers og liggende rupanel i midten, tosidig stående kledning med luftsjikt og papp imellom. Utvendig vekselpanel, innvendig pløyd faspanel.</p> <p>Opprinnelig vekselpanel er bevart og synlig på hovedhyttas øst- og nordvegg, bordbredde ca. 12 cm. Typisk skråstilt vannbrett med gjæret skjøt i hjørnet. Oppe under saltaket mot nord ligger en opprinnelig skråstilt smal list med svungen profil.</p> <p>Tilbygg mot sør, før 1921, vegger av bindingsverk med tosidig kledning, utvendig pløyd faspanel, ca. 9 cm bred. Kledningen gikk opprinnelig ned til terreng uten vannbrett, etter refundamentering og heving av huset er vannbrett etablert.</p> <p>Mot sør er en eldre topphengslet luke til kullbingen, utskåret i panelet. Det er bevart et skistativ på veggen, leker der ski kan stikkes inn og stå i spenn.</p> <p>To tilbygg mot vest fra 2. driftsperiode har utvendig kledning av dobbelfalsete</p>	<p>Opprinnelig vekselpanel fra 1919 med profilert list under tak og skråstilt vannbrett (fornytt) på hovedhuset, samt pløyd faspanel på tilbygg mot sør, har særlig høy verneverdi. Begge paneltypene dokumenterer opprinnelig utførelse og fargehistorikk fra tidlig i 1. driftsperiode. Vinduet i nordveggen er større enn i seksmannsbrakkene fra 1918 (se nr. 5 Arbeiderbrakka og 6 Veteranhytta), dermed har Museumshytta vekselpanel i full vegghøyde, uten profilert list mellom 1. etasje og gavltrekanten. Dette bekreftes av foto ca. 1920.</p> <p>Luke til kullbinge og skistativ på sørveggen skal bevares uendret. Det samme gjelder ventilene mot vest og nord, som på typisk vis er etablert ved å bore små hull i ytre kledning, innvendig jernrist. Deksel over ventil mot sør er montert etter 1953, tidstypisk løsning fra 2. driftsperiode.</p> <p>Liggende kledning på tilbygg mot vest antas montert sent i 1950-åra. Denne bør bevares som en tidstypisk modernisering fra gruvetida. Alle de ulike kledningstypene med vannbrett, lister og detaljer er viktige elementer i den sammensatte historien til Museumshytta.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for</p>

	<p>liggende bord, ca. 11 cm brede. Kledningen ligger sammenhengende over alle tre tilbygg mot vest og kortvegg mot nord. Noe utskifting av bord i nedre del av vegg. I øvre del opprinnelig ventil til soverom, borete hull i kledningen.</p>	<p>utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
VINDUER	<p>Hovedbrakke nord: Opprinnelig vindu fra 1919. Torams vindu med seks høye ruter i hver ramme. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals. En sidehengslet og en fastspikret ramme. Utvendig formpresset hjørnejern, hengsler med konisk tupp. Rammedimensjon ca. 39,5 x 112 cm. På utsiden er hver ramme kantet med en slak staffprofil. På innsiden har rammene staff/hulkil og konkave sider på srossene. Alle detaljer er typisk for perioden 1919 i Ny-Ålesund. Utvendig karm med røffe utsparinger i topp for å kunne løfte av rammene.</p> <p>Gammelt varevindu, innvendig hulkilprofil, eldre vrider og hengsler med konisk tupp. Detaljene tyder på at varevinduet er fra 1. driftsperiode.</p>	<p>De to store vinduene i gavli mot nord og sør er gamle vindustyper der detaljer stemmer med perioden omkring 1919. Vinduene har trolig fulgt huset siden byggeåret, størrelse og utforming stemmer med de eldste bildene av huset. Vinduer med beslag og varevindu har svært høy verneverdi. Særlig vinduet mot nord er unikt og har svært høy dokumentasjonsverdi, det er det eneste opprinnelige vinduet vi har fra de fire boligbrakkene som ble oppført i 1919.</p> <p>Liggende vindusrammer i smale felt mot vest og øst er karakteristiske for 2. driftsperiode, også disse har høy verneverdi og skal bevares.</p> <p>To tidligere vinduer er blendet og kledd med utvendig panel: et større vindu mot øst i kjøkken, og et lite vindu i bislag mot vest. Spor etter vinduene skal bevares.</p> <p>Vinduer og beslag vedlikeholdes på tradisjonelt vis og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
	<p>Sør, tilbygg før 1921: Opprinnelig torams vindu med tre ruter i hver ramme. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals. Én sidehengslet og én fastspikret ramme. Utvendig flate hjørnejern, dråpehengsler. Innvendig staff/hulkil. Ramme ca. 54 x 139 cm.</p>	
	<p>Mot vest, tilbygde soverom: To liggende vindusrammer á tre ruter. Tradisjonell utførelse, glass i kittfals. Hjørnejern med spiss ende, topphengsling. Rammedimensjon ca. 52 x 112 cm. Innvendig staffprofil. Typisk 2. driftsperiode. Enkle gerikter.</p>	
	<p>Mot øst: Liggende ramme med tre ruter, glass i kittfals og hjørnejern.</p>	
DØRER, PORTER	<p>Innadslående dør i opprinnelig bislag, dørtype og hengsler typisk for 2. driftsperiode. Ramtredør med tappete hjørner og tretapper. Utvendig stående, smal skyggepanel, smalt øvre glassfelt festet med lister. Utvendig dørhåndtak mangler grep (av bakelitt).</p> <p>Geriktene er smale lister, som avviker fra løsningen omkring 1950, jf. eldre</p>	<p>Døra er opprinnelig fra 2. driftsperiode og bør beholdes slik den er. Defekt utvendig dørhåndtak bør erstattes, fortrinnsvis bakelitt håndtak. Døra vedlikeholdes med linoljemaling utvendig og lakk innvendig. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>

	<p>foto (henger på veggen inne i gangen) og spor i kledningen etter bredere bord, der overliggeren tidligere stakk ut forbi sidegeriktene.</p> <p>Innsiden av døra har lakkert panel og bevart bakelitthåndtak.</p>	<p>Det bør festes en enkel krok på døra for å hindre av den blåser opp og snø fyker inn.</p>
DEKKE	<p>Hovedhus 1919: Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Antatt trebjelkelag av boks, som er tappet inn i svillene. Avstivende svill ligger på langs midt under huset, på tvers av bjelkelaget. Stubbloft og bordgulv av pløyde bord.</p> <p>Kjøkkentilbygg og bislag mot sør (før 1921): Trebjelkelag med stubbloft og bordgulv. Gulv i kjøkken og oppholdsrom fra eldste byggetrinn er fôret opp ca. 6 cm og kledd med malte huntonittplater, utført i 2. driftsperiode. Gulvnivået i gangen ligger på et lavere nivå.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende utførelse. Malte huntonittplater fra 2. driftsperiode skal bevares og vedlikeholdes med maling som i dag.</p> <p>Gitt dagens bruk er det ikke behov for ytterligere etterisolering av dekket.</p>
	<p>Tilbygg mot vest: Trebjelkelag med stubbloft og bordgulv, kledd med malte huntonittplater fra 2. driftsperiode.</p>	
TAK	<p>Hovedhus: Saltak, sperretak med hanebjelke. Takkonstruksjonen er bygget opp med flere bordlag med papp og luftspalter mellom. Innvendig himling følger skråtak og underside hanebjelke, opprinnelig pløyd faspanel er i 2. driftsperiode kledd med 6 mm malte huntonittplater. Utvendig bordkledd gesimskasse.</p> <p>Tekking med nyere sort asfalt-papp i stående remser. Trekantleker ligger under pappen for hver meter, med skjøt på forhøyningen. Over dette har det ligget tradisjonelle leker med rundt tverrsnitt og V-spor mot trekantleka, kun to leker er bevart mot øst, sammen med en mønekam på opprinnelig brakkedel. Leker og mønekam av grånet treverk med høy alder, muligens opprinnelige.</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon og bordtak skal bevares. Taktekingen med papp, leker og mønekam er en tradisjonell løsning, som skal opprettholdes på brakka fra 1919. Gjenværende leker og mønekam har særlig høy verneverdi. Eldre materialer skal bevares så langt det er mulig.</p> <p>Takkonstruksjonen på tilbyggene er oppført i flere faser. Alle byggetrinnene er utført i gruvetida og har høy verneverdi, konstruksjonene skal bevares med sine tidstypiske variasjoner i teknisk utførelse.</p> <p>Pappteakingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter. Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5.</p>
	<p>Tilbyggene mot vest har et pulttak som framstår enhetlig, selv om det er oppført i flere faser, med pappteaking i liggende remser.</p>	

PIPER	To røykrør over tak, ett i kjøkkentilbygget og ett i stua. På utvendig side går pappen helt inntil rørene, uten synlig beslag. Røykrøret i kjøkkenet er bevart ned til ovnen, mens det i stua mangler i et strekk mellom ovn og en rørbit som henger ned fra taket.	Røykrørene er ikke i bruk, men illustrerer situasjonen under bruk i 2. driftsperioden. Manglende del av røykrør i stue kan eventuelt reetableres (men frakobles ved ovn).
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Nyere trapp med tre trinn bygget på tradisjonelt vis av umalt plank med tette sider. Tilpasset ny høyde etter refundamentering 2019. Innfelt skoskraperist.	Trappa er bygget omkring 2019 og har lav verneverdi – småhyttene sto opprinnelig nærmere terreng og hadde enkle trammer e.l. med ett trinn. Gitt situasjonen er trappa fint tilpasset miljøet og bør bevares slik den er.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Vegglampe med hvit kolbe over dør fra 2. driftsperiode.	Stilmessig passer lampa til 2. driftsperiode, lignende/samme lampe ses på foto 1953. Lampa bør bevares.
	En tremast stikker opp over tak ved opprinnelig gavl mot sør (samme vegg som skjult nummerskilt nr. 11, se foran). Dette er rester av opprinnelig strømanlegg, med mast for luftspenn, som etablert i 1919.	Masta har svært høy historiefortellende verdi og skal bevares. Den dokumenterer at det var elektrisitet i bygningene i 1. driftsperiode, den markerer dessuten avgrensning på opprinnelig brakkevolum.
ANNET	To antatte nummerskilt på sørvegg: Liten blikkplate ved inngangsdør, overmalt i veggfargen. Platen ses på eldre foto før flyttingen i 1987. Et større og eldre nummerskilt er like over vindu mot sør, dette sto tidligere høyere på veggen påmalt nr. 10, ref. foto 1953, som henger inne i gangen.	Skiltplatene skal bevares. Eventuell restaurering og tilbakeføring av bemalte tall bør skje på dokumentert grunnlag og basert på undersøkelser på stedet, gjerne utført av konservator.

4 MUSEUMSHYTTA**INTERIØRSKJEMA**

BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
Generelt: Planløsning, kledninger og innredning er bevart slik bygningen ble innredet og modernisert som familiebolig i 2. driftsperiode. De fleste overflatene på gulv, vegger og himling er kledd med malte huntonittplater. Både fast innredning, møbler og løsøre er bevart.	Konstruksjoner og materialer fra 1919, kjøkkentilbygg og bislag oppført kort etter, samt tilførte løsninger fra 2. driftsperiode har svært høy verneverdi og skal bevares. Opprinnelige materialer og panel er bevart under senere platekledning og inneholder viktig informasjon om fargebruk mv. All fast innredning er fredet. Møbler og gjenstander fra før 01.01.1946 som har hørt til i bygningen, inngår i fredningen. Inventar og gjenstander som er tilført i 2. driftsperiode har også høy kulturhistorisk verdi og bør bevares på stedet som del av formidlingen av den historiske familieboligen.

<p>Bislag: Opprinnelig bislag, tilbygget før 1921. Vegger kledd med pløyd faspanel, malt. Synlige taksperrer. Innside tak dels malt bordhimling, dels malte plater. I kortvegg mot nord ses en gjenkledd åpning, antatt tidligere dør inn til første soveromstilbygg i 2. driftsperiode. Skapdører av umalt huntonitt til bod mot vest. Inne i boden ses et blendet vindu i vestveggen.</p> <p>Opprinnelig fyllingsdør mot kjøkken, ramtredør med fire profilerte speil, låsbeslag og dråpehengsler typisk for perioden.</p>	<p>Opprinnelige materialer og kledninger fra byggeåret og senere modernisering i 2. driftsperiode, samt eldre fyllingsdør og bod med hylleinnredning, bør bevares uten endringer. Vedlikeholdes i samsvar med eksisterende overflatebehandling.</p>
<p>Kjøkken/spisestue/stue: Planløsning og innredning er bevart som i 2. driftsperiode. Materialer og overflater fra 1. driftsperiode ligger bevart bak nyere huntonittplater på vegger, himling og tak. Listverk dels med hulkil.</p> <p>Deler av kjøkkeninnredning/skap er trolig bevart fra 1. driftsperiode. Gulvet er fôret opp ca. 6 cm, opprinnelig lavere bordgulv er synlig inne i skap mot sør og øst. Jernovn med kokeplater fra Trolle Brug i hjørne sørvest. Brannsikring av vegg med plater og beslag rundt røykrør er malt som vegg. Strøminntak og sikringer på sørvegg antas å være bevart fra 2. driftsperiode.</p> <p>En skillevegg avdeler et smalt rom sør i opprinnelig brakke. Her er det spisestue og tre dører til kjøkken, stue og soverom. Tidstypiske finérdører, dels lakkert, dels malt, med bakeliithåndtak. Ingen vinduer.</p> <p>Stua har et enkelt interiør med malte huntonittplater på alle flater. Himlingen følger saltaket og underside hanebjelke. Jernovn i hjørne sørvest, Trolle Nr. 400A med stavkirkemotiv. «Brannmur» i hjørnet, materialbruk noe usikker. Sort beslag på gulvet. Opprinnelig vindu fra 1919 mot nord, med varevindu, har særlig høy verneverdi, se eksteriørskjema.</p> <p>De to soverommene mot vest er kledd med malte huntonittplater på alle flater. Både kjøkken, stue og soverom har ventiler med innvendig malt støpejernrist.</p> <p>Interiøret ble tilbakeført til opprinnelig fargebruk i 2019. Det ble brukt moderne maling Lady Supreme fra Jotun. Merk at tolkning av farger ikke er gjort av konservator, og det er krevende å tolke hvilke farger som har vært samtidig i et interiør preget av mange byggetrinn, modernisering og bruksfaser. Dagens farger bør derfor tas med noe forbehold.</p>	<p>Dagens interiør med planløsning, dører, innredning og kledninger skal bevares. Dette omfatter fast innredning/skap i kjøkken, spor etter ovns plass, ulike typer kledninger og overflater, eldre strømanlegg/sikringsboks, ventiler etc. Møblering og løsøre hører til huset/museumsbruken og bør bevares på stedet for å gi et mest mulig korrekt bilde av en gruvearbeiderfamilies boforhold fram mot fraflyttingen i 1963.</p> <p>Kun enkelt vedlikehold bør utføres, se vedlikeholdsråd for innvendig panel og platekledning kap. 3.8.8 og 3.8.9.</p>

4 MUSEUMSHYTTA

FOTO EKSTERIØR

Fra sørøst. Opprinnelig brakke fra 1919 i bakgrunnen, tilbygget kjøkken og bislag mot sør oppført før 1921.

Fasade sør. Tilbygg oppført før 1921, bislag og kjøkken. I boden til venstre for døra er ei luke inn til tidligere kullbinge. På høyre side er et skistativ i form av lekter, der treski kan stikkes inn og stå i spenn.

Fra nordvest, opprinnelig del fra 1919 til venstre. Tilbygget mot vest er oppført i tre omganger og kledd med liggende kledning. Lengst til høyre på langveggen har det vært et tilsvarende liggende vindu, senere blendet og skjult av ytre kledning.

Fasade nord. Opprinnelig brakke anno 1919 med saltak og opprinnelig vekselpanel, vindu og ventil. Tilbygget soverom med pulttak til høyre. Vinduet er unikt som det eneste bevarte fra de fire opprinnelige brakkene anno 1919.

Fra nordøst. Vi ser tydelig den opprinnelige brakkas størrelse med saltak og høyere montert vannbrett under kledningen. Disse to veggene har bevart vekselpanel fra 1919.

Spor i kledning etter vindu mot øst i kjøkkenet. Opprinnelig del av brakka t.h. har bevart et par gamle lekter på taket. Disse har høy verneverdi og må beholdes.

Ved refundamentering på stålperler i 1919 ble hytta betydelig hevet. For å skjule stålkonstruksjonen ble det etablert skjørt av stående bord. Dette føyer seg inn i tradisjonen i Ny-Ålesund, men er i strid med opprinnelig løsning på småhyttene.

Gammel topphengslet luke utenfor tidligere kullbinge mot sør, antatt fra ca. 1919–21. Etter refundamentering fikk også deler av tilbyggene vannbrett under kledningen. Dette forvansker lesbarheten av de ulike byggeperiodene.

Nytt vannbrett med glippe mot kledningen (opprinnelig var denne tett montert). Kopi av vannbrett anno 1919 med gjæret hjørne.

Opprinnelig brakke har mønekam på taket, her har den løsnet og blåst halvveis ned. Mønekammen er trolig opprinnelig og har høy verneverdi.

Eldre vindu mot kjøkkentilbygg i sør, antatt opprinnelig (før 1921). NB! Under ventilen er en skiltplate, som var påmalt nr. 10. Ventildeksel montert etter 1953.

Detalj av vindu mot sør, dråpehengsel og hjørnejern med spiss ende. Enkle gerikter, dels av pløyde bord.

Ytterdør med smal skyggepanel og glassfelt i 1950-tallsstil. Nyere tradisjonell tretrapp. Tidstypisk lampe med glasskuppel. Spor i vegg etter bredere dørgerikter.

Antatt opprinnelig vindu mot nord, med tidstypiske detaljer og gerikter. Inndelingen i seks smale ruter i hver ramme er atypisk for bevarte vinduer i Ny-Ålesund.

Vindu mot nord, formpresst hjørnejern og hengsel med konisk tupp, typiske detaljer anno 1919 i Ny-Ålesund.

Typisk ventil med blikkoverdekning i gavl nord.

Detalj fasade nord. Opprinnelig vekselpanel med profilert list under saltaket. Til høyre nyere liggende dobbelfalset kledning på tilbygg.

Vindu mot øst i stue, gjenbruk av liggende ramme med avrundete hjørnejern. Vinduet er av nyere dato.

Soveromsvindu mot vest (midtre tilbygde rom), topphengslet ramme med hjørnejern som har spisse ender. Begge vinduer i soverom mot vest er av samme type.

Soveromsvindu mot vest (nordre rom), tidstypiske beslag. Borete hull for ventil i kledningen, typisk løsning som finnes på flere hus i leiren. Liggende dobbelfalset kledning og vindu fra 2. driftsperiode.

4 MUSEUMSHYTTA

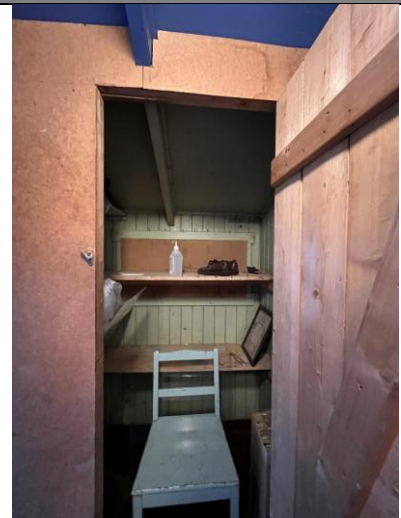
FOTO INTERIØR

Gang med umalt panel på innside ytterdør, bakelitthåndtak. Veggene har pløyd faspanel.

Gangen sett mot nord. T.h. kjøkkendør med ensidig påslått huntonittplate.

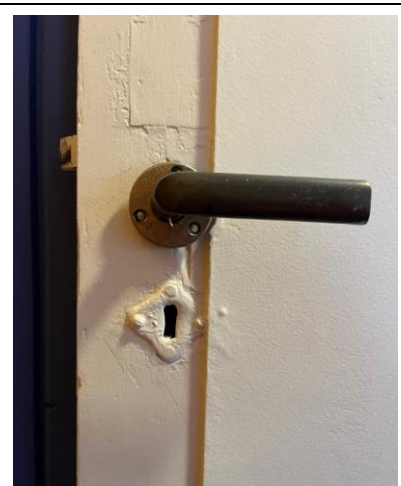
Interiør i bod vest, med blendet smalt vindu. Synlige taksperrer i pulttaket.

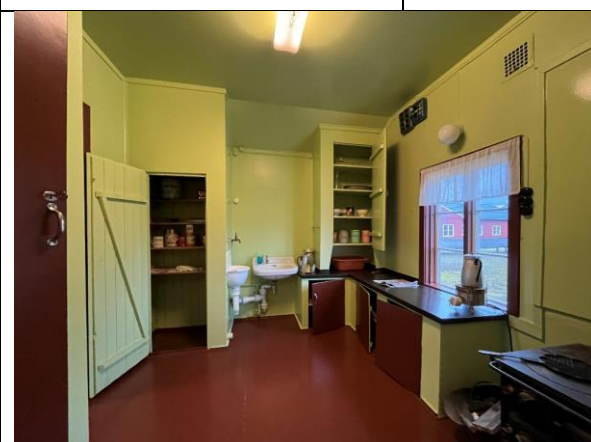
Gang, opprinnelig kjøkkendør med fire speil, se detaljer t.h.

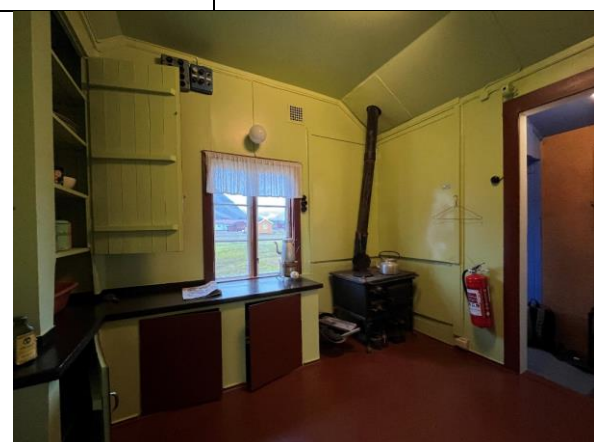
Eikenøtthengsler typisk for ca. 1919.

Opprinnelig låsbeslag, typisk for perioden omkring 1919, nyere metallhåndtak.

Kjøkken sett mot øst. Typisk innredning fra 2. driftsperiode, muligens noe bevart skapinnredning fra 1. driftsperiode. Fargebruken er nylig tilbakeført.

Kjøkken med vindu mot sør. Gammel kjøkkenovn og røykrør.

Inne i bod mot øst ses opprinnelig bordgulv. Gulvet i rommet for øvrig er fôret opp og belagt med malte huntonittplater.

Typisk kjøkkenovn som var i bruk fram til 1963.

Opprinnelig bordgulv med slitt maling under kjøkkenbenk langs sørveggen, gulvet utenfor skapene er fôret opp.

Detalj av kjøkkenvindu mot sør, staffprofil på midtpost og staff/hulkil på ramme og sprosser. Detaljene tyder på at vinduet er opprinnelig (1919–21).

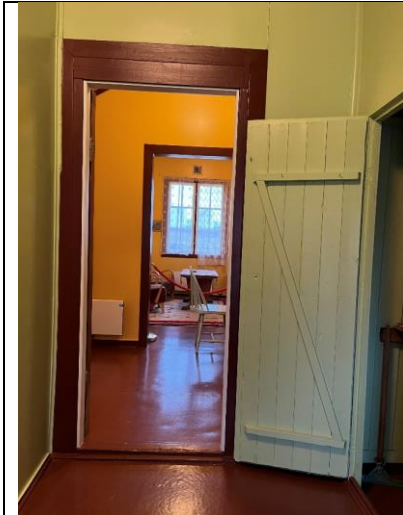
Skap på nordvegg i kjøkken, t.v. dør til gang i vest. Se inne i skapet på foto t.h.

Inne i skapet ser vi bevart vekselpanel på opprinnelig brakke fra 1919. Denne veggen var husets fasade før tilbygg mot sør ble oppført (før 1921).

Kjøkkenvindu mot sør.

Dør mellom kjøkkentilbygg i sør og opprinnelig brakke. Skjult over døra (yttervegg 1919) er et skilt nr. 11, se foto av dette i historikken foran.

Spiseplass i det midtre rommet, avdelt med skillevegg mot stue ved ominnredning av opprinnelig åttemannsbrakke til familiebolig.

Ovns plass i stue, med brannmur og demontert røykrør.

Midtre soverom med vindu mot vest, tilbygg fra 2. driftsperiode (før 1955).

Nordre soverom, siste tilbygg mot vest oppført kort etter 1955. Alle flater er kledd med huntonittplater, typisk for 2. driftsperiode i Ny-Ålesund.

Detalj av nyere vindu i soverom, antatt samtidig med liggende kledning ca. 1955–60.

Malte huntonittplater på gulv i soverom og oppholdsrom, som etablert i 2. driftsperiode.

Stua sett mot nord. Bak etterkrigstidas malte huntonittplater på vegger og himling er den opprinnelige brakkas konstruksjoner og pløyd faspanel bevart.

Fargehistorikk på brannmur i stue. Hele interiøret ble undersøkt og tilbakeført i 2019. Tolkning av fargehistorikken og definering av fargekoder må tas med noe forbehold.

Nyere vindusramme med tre ruter mot øst i stue.

Detalj av stuevindu mot øst, jf. foto t.v. Staffprofil på ramme.

Opprinnelig vindu med eldre varevindu i stuas nordvegg.

Detalj av vindu mot nord. Ytre ramme er profilert med staff/hulkil, typisk for perioden omkring 1919 i Ny-Ålesund.

Varevinduet mot nord har tidstypisk hengsel med konisk dråpe og antas å være opprinnelig fra ca. 1919.

5 ARBEIDERBRACKA	
ANNEN BETEGNELSE	X Hytte rødbrun (forvaltningsplan 2008), opprinnelig hus nr. 5
ASKELOADEN-ID	158820-71
BYGGEÅR	1918
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Mannskapsbrakke for seks mann i 1. driftsperiode
OMBYGGING OG ENDRINGER	Ca. 1946: ombygget til familiebolig, to tilbygg og modernisering 1987–88: tilbakeført til opprinnelig hovedform, riving tilbygg og innredning 2023: strakstiltak, utbedret fundament og svill, ny takpapp
DAGENS BRUK	Ingen. Planer om innredning som museumsbrakke fra 1. driftsperiode
BESKRIVELSE	Trehus med ett rom og vindu i gavl, areal ca. 3,7 x 6 meter. Fundamentert på treputer. Vegger av bindingsverk/lemmer med stående vekselpanel utvendig og faspanel inne. Bygningen har pappet saltak med åpent røst inne. Det meste av opprinnelig konstruksjon, panel og bygningsdetaljer er bevart. Det pågår tilbakeføring som seksmannsbrakke fra 1. driftsperiode. Bislag nyoppført 1987, med utvendig lektepanel. Husets to dører er gjenbruk av eldre fyllingsdører.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Brakkas eksteriør er tilnærmet som i 1918, med opprinnelig hovedform, bevart vekselpanel og ett vindu. Nyere bislag med litt «feil» utforming. Verneverdien er svekket etter fjerning av tilbygg og interiør fra 2. driftsperiode, men mange opprinnelige materialer er bevart. Brakka inngår i en samling av fredete og bevaringsverdige hytter (hyttebyen), som utgjør et verdifullt kulturmiljø.</p> <p>Kings Bay AS ønsker å innrede huset som arbeiderbrakke for seks mann til museumsformål. Eksteriøret skal bevares uendret. Interiøret er uferdig. Ny innredning skal vise bruken i 1918. Innvendig skal eldre materialer bevares. Spor i overflater må tolkes møysommelig og alderspreget bør ivaretas. Brakkas to bruksfaser og restaurering/endringer bør formidles i en utstilling på stedet.</p>

5 ARBEIDERBRAKKA**BYGNINGSHISTORIKK**

Bygningen ble oppført som mannskapsbrakke for seks gruvearbeidere i 1. driftsperiode, sommeren 1918. Det ble oppført fem slike små arbeiderbrakker på ca. 3,7 x 6 meter utvendig mål. Husene ble bygget etter samme mønster og var en form for prefabrikasjon/lembrekker. Brakkene var tenkt for sommerbruk, men var i bruk hele året. Alle seksmannsbrakkene ble bygget om til familieboliger i 2. driftsperiode (etter 1945). Hyttene ble modernisert og fikk ulike tilbygg, endret rominndeling, nye vinduer, innvendig platekledning og kjøkkeninnredning.

Den opprinnelige seksmannsbrakkka utgjorde ett åpent rom, med køyesenger på langveggene. (På Hageraas' kart anno 1919 står det påskrevet «8» mann på alle småbrakkene.) Mot sør var det et lite bislag med saltak. Hovedhytta hadde utvendig vekselpanel, mens bislaget hadde pløyd faspanel. Hyttene ble utvendig malt røde. Type vekselpanel og vannbrett er som på arkitekt Flors funksjonærboliger og nr. 14 Amundsenvillaen fra samme tid, men dette er trolig detaljer avgjort av eier/leverandør.

Brakkene hadde innlagt strøm, men ikke do. Det lå en liten privetbygning nord for hyttebyen. Det var ovns plass med røykrør i hjørnet mot sørvest, ifølge spor i interiøret. Ingen pipe/røykrør ses på flyfoto i 1938, men røret over tak kan ha blitt tatt inn etter at gruedriften ble nedlagt i 1929.

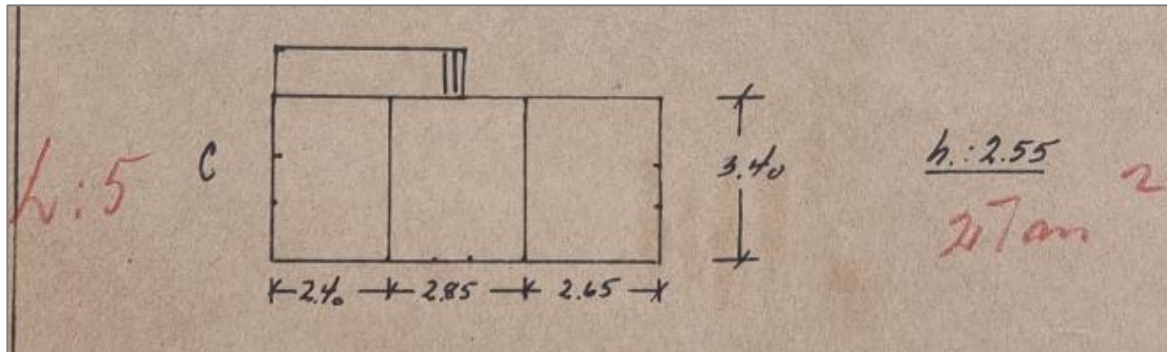
Seksmannsbrakkene i 1935. Fra venstre opprinnelig nr. 4 (senere flyttet/revet), nr. 5 Arbeiderbrakkka, nr. 8 (flyttet) og nr. 7 Syssebu. Nr. 6 Veteranhytta ligger t.h. for bildet. Alle hyttene sto sannsynligvis på trepeler med isolerende jordvoll omkring. Lemmene tyder på at brakkene sto tomme; på denne tida var det driftsstans i gruva. På hytte nr. 5 har røykrøret en uventet plassering, hvis hytta hadde ett åpent rom. Foto: ukjent, Svalbard museum SVF 00530

I 2. driftsperiode, ca. 1946, ble brakke nr. 5 ominnredet til familiebolig. Det ble oppført et større tilbygg med saltak som forlengelse av bygningskroppen mot sør, og et mindre tilbygg med pulttak mot vest med ny inngang. Tvers over hovedrommet ble det bygget en skillevegg (hvis ikke veggen var satt opp noe før, noe pipeplasseringen på foto 1935 kan tyde på). Det avdelte rommet fikk ny vindusåpning mot øst, se planskisse og foto nedenfor. Standarden var fortsatt enkel, også familieboligene var uten eget bad/WC.

På kart 1958 og Berg/Wahl 1982 er de fire bevarte seksmannsbrakkene fra 1918 nummerert 4, 5, 6 og 7, hytte 4 ligger alene nord i feltet. I et notat fra Kings Bay, basert på informasjon fra Per Kyrre Reymert, står det: «Nr. 4 ble revet på 1970-tallet [anm. etter 1979], de andre tre står på sine opprinnelige steder og alle ble bygget om til familieboliger. Nr. 5 er den rødbrune, som ble museumshytte i 1988. Den ble da tilbakeført til sin opprinnelige 6-mannsbrakke form ved at tilbygg og innvendig rominndeling ble fjernet. Det opprinnelige gulvet ble beholdt.»

Dette stemmer med eldre kart, foto og beskrivelser, men er ikke helt korrekt hva gjelder plasseringen til nr. 5 og 7. Da nr. 28 Samfunnshuset ble oppført i 1945, måtte de to østligste seksmannsbrakkene

vike fra opprinnelig plassering. Nr. 4 ble flyttet lengre nord i feltet. Nr. 8 ble flyttet som tilbygg til nr. 23 Blått hus. Samtidig (før 1948 ifølge flyfoto) ble nr. 5 Arbeiderbrakkka og nr. 7 Sysselbu flyttet noen meter lengre vest, nærmere nr. 6 Veteranhytta, som er den eneste bevarte seksmannsbrakkka fra 1918 med opprinnelig plassering. Flyttingen av brakkene medførte at de opprinnelige stolpefundamentene ble erstattet av treputer.

Plantegning Litra 5 i 1955. Skissen stemmer med bilder fra 2. driftsperiode. Brakka fra 1918 tilsvarer de to rommene til høyre. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I 1987–88 ble hytte nr. 5 tilbakeført til opprinnelig hovedform. Intensjonen var å innrede ei museumsbrakke for seks mann anno 1918. Alle endringer fra 2. driftsperiode ble fjernet. Begge tilbygg ble revet, og vinduet mot øst ble fjernet. Veggfeltene som var skadet av inngrep, ble kledd med ny vekselpanel i full høyde utvendig. Inne ble opprinnelig tregulv og faspanel på vegger og himling bevart, og opprinnelig lyseblå maling ble avdekket under senere platebeslåing. Veggpartiene der vindu/dør ble fjernet ble tilbakeført med ny faspanel i full høyde. Interiøret ble strippet, men restaureringen tilbake til 1. driftsfase ble ikke fullført.

Hytta ved oppstart av restaureringsarbeidene i 1987, med intakt tilbygg mot vest og inngangsdør fra 2. driftsperiode. Opprinnelig vindu antas bevart, her tatt ut for restaurering. På eldre foto før restaureringen ser vi et vindu med seks ruter i hver ramme, lik dagens. Foto: P.K. Reymert, Svalbard museum, SVF 23585

Under restaurering 1987. Hovedhytta ble forlenget mot sør i 2. driftsperiode, kjøkken med vindu. Opprinnelig bislag på seksmannsbrakkka ble revet da tilbygget ble oppført. Mot vest ble det oppført et tilbygg med pulttak, med luker for kullbinge og bøttedo i sørveggen. Foto: P.K. Reymert, Svalbard museum, SVF 23583

Under restaurering i 1987. Nytt bislag under oppføring, med noe avvikende/mindre dimensjon sammenlignet med 1918-versjonen. Eldre åpning mot øst er fjernet. Vi ser den opprinnelig lemkonstruksjonen, med elementer i full vegghøyde, ytre ramme, to losholter og tre felt fylt med liggende bord. Foto: Per Kyrre Reymert, Svalbard museum SVF 23593

Samtidig med restaureringsarbeidet ble tidligere hytte nr. 10 fra 1919 flyttet til nabotomta og tatt i bruk som museum, med innredning som familiebolig fra 2. driftsperiode (nå nr. 4 Museumshytta). Per Kyrre Reymert opplyser at da disse to museumshyttene ble etablert i 1987–88, ble det bygget to trapper over rørgatene. Dette skulle gi besøkende enkel tilgang til museumshyttene.

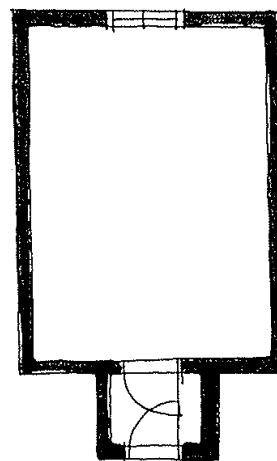

Ny vekselpanel monteres på gavlveggen. Feltet mot øst er tettet med ny panel. Til venstre er dagens 4 Museumshytta, tidligere nr. 10, som ble flyttet hit for museumsformål i 1987. Kilde: Svalbard museum

Bislaget mot sør ble bygget nytt, med ca. bredde 1,2 meter og lengde 1,05 meter. Dette er betydelig mindre enn opprinnelig, sammenlignet med det eneste bevarte bislaget fra 1918 på nr. 6 Veteranhytta, som er ca. 1,6 x 1,65 meter. Flyfoto 1938 og eldre bilder viser at alle seksmannsbrakkene hadde samme type bislag. Det rekonstruerte bislaget har dessuten detaljer som gir assosiasjoner til 2. driftsperiode: Lektepanelet og døra er elementer som ble brukt like etter krigen på andre hus. Opprinnelig bislag hadde pløyd faspanel (ref. nr. 6 Veteranhytta og eldre foto). Ytterdøra er gjenbruk av ei eldre fyllingsdør, som har fått glassfelt og stående utvendig panel, typisk for 2. driftsperiode. Dette er muligens gjenbruk av døra som sto i tilbygget mot vest, se foto foran. Bislaget er dermed en hybrid, med hovedform etter forbilde av løsningen i 1918, men med mindre areal, og med detaljering som stemmer bedre med 2. driftsperiode, uten dokumentert historie på denne brakketypen.

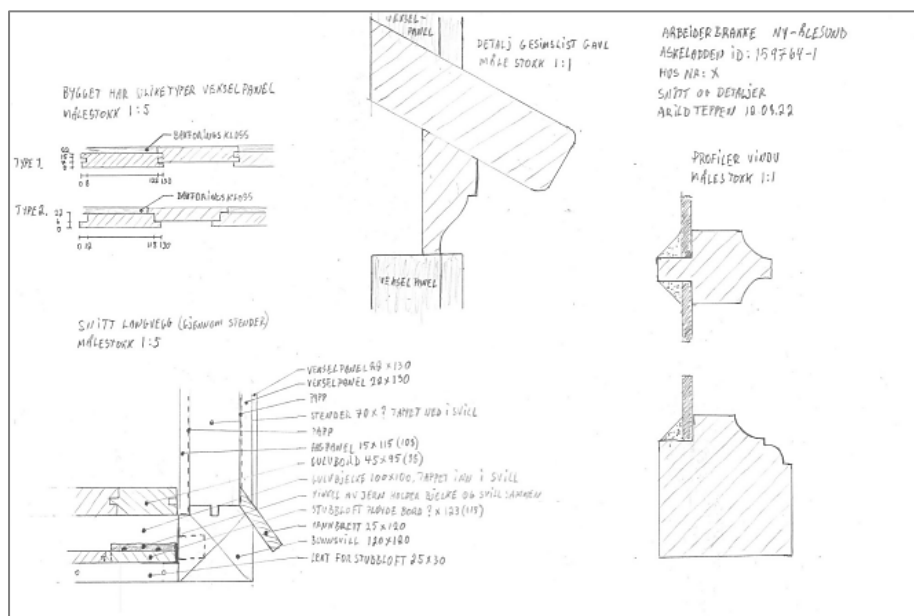
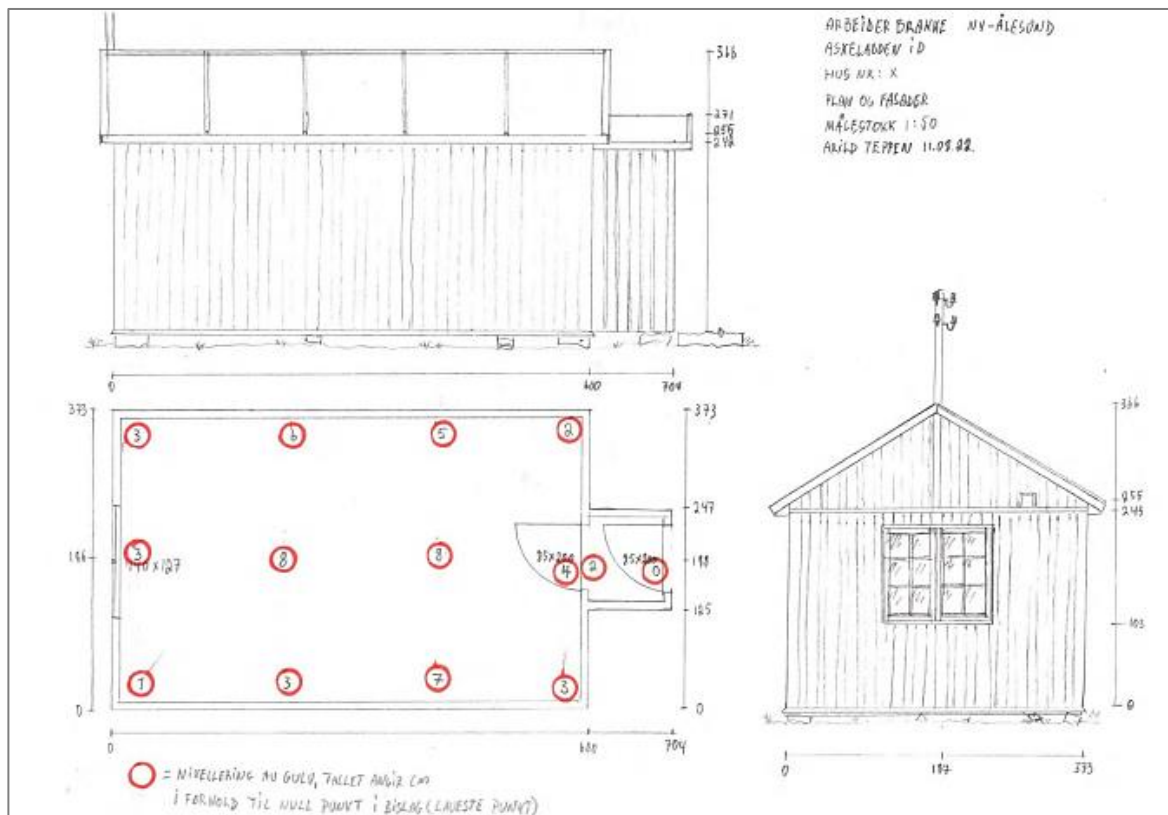
Nr. 5 Arbeiderbrakkka etter restaurering 1988, nytt bislag med midlertidig platedør. Foto: Dagrún Grønbech, Svalbard museum, SVF 23588

Plantegning 1997, ikke i målestokk. Opprinnelig ettromsplan, som i 1918.

Resultatet av tilbakeføringen i 1987–88 er at Arbeiderbrakkas endringer og bruk som familiebolig i 2. driftsperiode er tapt. Husets historie er vanskelig å lese, dels på grunn av gjenbruk av elementer (dører) og upresis tilbakeføring av bislaget. Prosjektet illustrerer flere av dilemmaene med omfattende tilbakeføring. Interessant historie fra 2. driftsperiode er valgt bort, og tilbakeføring uten basis i sikker dokumentasjon byr på utfordringer, også hva gjelder innredningen.

Sysselemesteren ved Arild Teppen utførte en tilstandsanalyse sommeren 2022. Flere kritiske skader ble påpekt. Teppen gjorde dessuten en grundig oppmåling av plan, fasader og bygningsdetaljer. Se Teppens rapport 21. juli 2022 for en detaljert beskrivelse av bygningsdeler, skader.

Plan, fasader og utvalgte detaljer. Oppmåling ved Arild Teppen 2022. Vindusdetaljer, paneldetaljer og gesimslister med karnissprofil er detaljer som finnes på flere hus fra 1918, som nr. 14 Amundsenvillaen. Kilde: Kings Bays arkiv

Det ble utført strakstiltak i 2023, jf. Riksantikvarens vedtak 14.07.2023. Skader i fundamenter og svill ble utbedret. Veggene var i ferd med å gli fra hverandre, så det ble gitt tillatelse til forsterkning med strekkstag. Arbeidet er ikke sluttført. Det ble lagt ny takpapp og utført flere mindre reparasjoner.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
 Sysselemesteren på Svalbard v/Arild Teppen: Tilstandsanalyse, 21. juli 2022

5 ARBEIDERBRACKA		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Fundamentert rett på bakken på liggende puter av boks/plank, dels trykkimpregnert. Dette fundamenteringsprinsippet ble etablert ved justert plassering i 1945.</p> <p>Fundamentene ble rettet opp og dels fornyet i 2023. Arild Teppen påpeker at det er rester av to skråstrevere under bunnsvilla, som tyder på at det opprinnelig har vært pelefundamenter, jf. bevart fundament på nr. 6 Veteranhytta. Midt under hytta ligger en drager for å stive opp konstruksjonen.</p>	<p>Eksisterende fundamenteringsprinsipp følger tradisjonen på stedet og bør videreføres.</p> <p>Fundamentet er sårbart for bevegelser i grunnen (tining permafrost, telehiv) og bør etterses årlig. Eventuelle setninger løses ved justering av fundamentenes høyde. Fundament som er utglidde eller råtne, skiftes og justeres i dimensjon ved behov. Se vedlikeholdsråd for fundament av treputer kap. 3.8.1.</p>
YTTERVEGGER	<p>Veggene er en form for prefabrikasjon, med ca. 1 meter brede elementer/lemmer som spenner i full høyde mellom bunn-/toppsvill og stendere. Bunnsvilla er av 120 x 120 mm boks med avfaset ytre kant for montering av vannbrett. Veggens oppbygging utenfra og inn, ifølge Teppen 2022: 22 x 130 mm vekselpanel, D-papp, 30 mm luftspalte, 12 mm pløyd panel, 30 mm luftspalte, papp og innvendig kledning av stående faspanel 15 x 115 mm.</p> <p>Opprinnelig vekselpanel er bevart på hovedhusets tre vegger øst/nord/vest. Opprinnelig kledning er festet med nesten usynlige spiker med små, flate hoder. Noen felt er fornyet med kopi av opprinnelig kledning og trådspiker ved tilbakeføringen i 1988: hele fasade sør, tetting av vindu mot øst og dør mot tidligere tilbygg i vest.</p> <p>Vannbrett av skråstilte bord med gjærete hjørner, dels fornyet.</p>	<p>Opprinnelig lemkonstruksjon med utvendig vekselpanel og øvrige detaljer har svært høy verneverdi. Vannbrettet er dels fornyet i senere tid, med skjøt mot ny kledning mot sør, men den karakteristiske utformingen fra 1. driftsperiode er viktig å bevare. Hytta sto umalt noen år før den ble malt rød.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Sporene etter senere restaurering, skjøting av vannbrett mv. bør bevares, dette bidrar til å gjøre husets omfattende endringshistorikk lesbar på en diskret måte.</p>
	<p>Bislaget er en rekonstruksjon fra 1987, av bindingsverk og utvendig stående lektepanel. Rød oljemaling.</p>	<p>Bislagets areal og paneltype avviker fra opprinnelig løsning. Lav verneverdi. På sikt kan bislaget eventuelt erstattes med en dokumentert kopi, etter forbilde av bevart (innebygget) bislag anno 1918 på nr. 6 Veteranhytta.</p>
VINDUER	<p>Mot nord er et tofags vindu, med to sidehengslete, utadslående rammer å seks ruter i hver ramme. Dimensjon ramme ca. 67x119 cm. Glass i kittfals.</p>	<p>Vinduet har høy alder og høy verneverdi, inklusive hengsler og beslag. Dette må bevares uten endringer og få jevnlig tilsyn og vedlikehold, basert på</p>

	<p>Rammene har innvendig profil med hulkil og staff. Sprossene har hulkil på hver side. Detaljeringen er typisk for 1. driftsfase. Vinduet antas å være opprinnelig fra 1918. Hjørnejern med spisse ender og enkle hengsler kan være fra en istandsetting i 2. driftsperiode eller ved restaurering 1987. Ingen utvendig belistning, kledningen avsluttes rett mot karm.</p> <p>Hengsler etter varevinduer i innside karm, antatt fra 2. driftsperiode.</p>	<p>tradisjonelle metoder og produkter, som linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Varevindu kan monteres for å redusere fare for kondens og varmetap, dersom framtidig bruk tilsier behov for det. Dersom eldre varevindu ikke finnes, bør det snekres kopi av tilsvarende varevindu fra 2. driftsperiode.</p>
DØRER, PORTER	<p>Ytterdør i bislag, innadslående. Ombygget fyllingsdør med tre felt. Ramtredør med glass i øvre felt, innsatt med buet glasslist. Utsiden er ellers kledd med stående smal skyggepanel, som er slått på utsiden av to opprinnelige fyllinger. Typisk innvendig fyllingsdør som er ombygget til ytterdør, det er en tilsvarende fyllingsdør i interiør. Vannbrett nederst på dørbildet. Enkle, flate gerikter og vannbrett over vindu. Dør og listverk har alltid vært malt okergul.</p>	<p>Døra har høy verneverdi, selv om er satt inn i rekonstruert bislag etter 1988. Døra er typisk for 2. driftsperiode, trolig sto den i tilbygget mot vest på samme hus, se foto før tilbakeføring 1987.</p> <p>Døra bør få jevnlig tilsyn og vedlikehold, basert på tradisjonelle metoder og produkter, som linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for dører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Det har vært problemer med at døra blåser opp og snø kommer inn. Dette bør sikres ved å sette på en enkel krok, som er godt synlig.</p>
DEKKE	<p>Bærende gulvbjelker av 100 x 100 mm boks på tvers av bygningskroppen og er tappet inn i svillene. To lag underliggende bordkledning og et lag papp under bjelkene. Bordgulv over bjelkene inn mot rommet. Bjelkene er festet med gamle vinkeljern til svilla. Luftlaget mellom bjelkene har muligens vært isolert, noe fyllmasse og mineralullbiter drysser ut. Dekket har god lufting mot grunnen.</p>	<p>Opprinnelig dekke settes i stand i samsvar med opprinnelig utførelse og anbefalinger i tilstandsanalyse Teppen 2022 og Riksantikvarens tillatelse.</p> <p>Gulvets opprinnelige overflatebehandling bør undersøkes nærmere, eventuelt om det var umalt.</p> <p>Gitt dagens bruk som kald museumshytte er det ikke aktuelt med etterisolering av gulvet.</p>
TAK	<p>Saltak, sperrer 70 x 110 mm er bladet sammen ved mønet, hanebjelke. Taket er bygget opp av tre bordlag med luft og papp imellom, ifølge Teppen 2022: Utvendig A-papp, taktro av rupanel 16 x 73 mm, opplektet luftspalte 40 mm, rupanel 12 x 100 mm, papp, luftrom 75 mm, papp, inn mot rommet pløyd faspanel 12 x 95 mm.</p> <p>Tekking med sort asfaltpapp i liggende remser, lekter og mønekam av grånet treverk. Trekantlekter under pappen og runde lekter med V-spor over.</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon har svært høy verneverdi. Taktekingen med papp, lekter og mønekam er en tradisjonell løsning, som skal opprettholdes. Mønekammen og noen lekter er muligens opprinnelige fra 1918. Disse er særlig viktige å bevare.</p> <p>Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5.</p>

	Utvendig bordkledd gesimskasse. Enkle vindskibord.	Gesimskasse og vindskier males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen.
PIPER	Ingen. Spor etter to eldre rørgjennomføringer i himling, antatt røykrør for ovn.	Alle spor og beslag etter eldre rørgjennomføringer skal bevares som dokumentasjon. Som del av restaureringen med ny innredning anno 1918, kan røykrør reetableres, eventuelt kun under tak til ovn. Rør over tak bør sikres mot inndrev av nedbør, siden det ikke er i bruk.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Tretrapp med to trinn foran inngangsdør i bislag, bygget som en kasse av umalt plank.	Trappa følger tradisjonen i Ny-Ålesund, en enkel tretrapp med kledde sider. Dette videreføres. Trappa beholdes umalt.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Ingen utendørs belysning.	Lampe over dør kan monteres dersom det finnes dokumentasjon på dette fra 1. driftsperiode.
	Mast på gavl med rester av luftspenn og isolatorer for strømledning.	Mast og rester av eldre strømanlegg har svært høy verneverdi og skal bevares. Brakkene var tilknyttet strøm allerede i 1. driftsperiode.
ANNET	Råtten svill ligger nede i bakken vest for bygningen, antatt fundament fra revet tilbygg fra 2. driftsperiode.	Rester av svill får ligge uten ytterligere tiltak.

5 ARBEIDERBRAKKA INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Hytta ble i 1987–88 tilbakeført til opprinnelig planløsning med ett åpent rom og bislag mot sør. Det ses spor etter en sekundær skillevegg på tvers av rommet. Skilleveggen ble trolig satt opp i 2. driftsfase, da hytta ble ominnredet som familiebolig, eventuelt allerede i 1. driftsperiode (se foto 1935 foran). Interiøret er strippet etter påbegynt restaurering, og noe fornying av panel er utført i 1988.</p> <p>Oppholdsrom: Opprinnelig tregulv med pløyde bord, ca. 9 cm brede og 5 cm (2") tykke. Umalt/grånet overflate, ikke spor etter maling. Gulvbordene er spikret til et bjelkelag, som er festet med lange (gamle og rustne) vinkeljern til svillene under langveggene. Spikersømmer vitner om tidligere gulvbelegg, antatt tidstypiske huntonittplater fra 2. driftsperiode.</p> <p>Veggene er kledd med opprinnelig pløyd faspanel, malt lys blå. Felt der det var dør/vindu fra 2. driftsperiode er tilbakeført med tilsvarende ny</p>	<p>Hovedrommet skal bevares med opprinnelige/eldre materialer, men påbegynt restaurering må fullføres. Dette omfatter blant annet tetting av åpning i gulv, og maling av nyere trehvit panel. Det må gjøres en helhetlig faglig vurdering om man skal utføre ny overmaling av alle flater, eller om eldre panel skal bevares med alderspreg, spor etter fjernet skillevegg fra 2. driftsperiode osv. Foreløpig anbefaling er en nennsom tilnærming og bevaring av dagens malte flater uten overmaling. Dette vil gi et mer interessant og troverdig rom med bevaring av gjenværende kildeverdi. (Minimum bør et større referansefelt med spor av skilleveggen bevares.)</p> <p>Ny innredning til museumsformål skal vise bruken som seksmannsbrakke anno 1918. Gjenskapning av opprinnelig innredning må baseres på bygningsarkeologiske undersøkelser og tolkning av spor i materialer, fotodokumentasjon og arkivalia fra før 1945. Intervju med veteraner er</p>

<p>umalt faspanel i full vegghøyde. Opprinnelig panel er festet med små trådspiker. På tvers av rommet ses spor etter en demontert skillevegg. Veggen er oppført etter at interiøret ble malt blått. I hjørne sørvest er et felt med umalt panel som er påført en blålig, transparent impregnering. Samme type impregnering er funnet i nr. 14 Amundsenvillaen fra 1918, se mer om dette i kap. 3.8.8. Dette feltet har trolig vært tildekket av blikkplate ved ovns plass i begge driftsfaser, derfor har kledningen aldri blitt påført den dekkende lys gråblå malingen som ellers preger det opprinnelige interiørets vegger og himling.</p> <p>Himlingen følger nedre del av saltaket/sperrene og underkant av hanebjelken, slik at rommet får god høyde. Himlingen har samme type faspanel som veggen. Her ses rester etter tre gjennomføringer, antatt ulike plasseringer av røykrør/ovn i de to driftsfasene. Disse feltene en kledd med ny, umalt faspanel.</p> <p>Mellom hovedrommet og bislaget er en eldre fyllingsdør med tre speil og staffprofil, dørbladet har rester av blå og hvit maling. Den innvendige døra har samme ramtrekonstruksjon som stammen i ytterdøra. Mot hovedrommet ses spor i veggen etter en ørlite høyere og smalere dørkarm, som antyder en annen opprinnelig dør i 1918. Inne i rommet er det lagret en løs dørkarm og ei malt finérdør, typisk 1950-talls. Muligens er dette den midlertidige ytterdøra vi ser på foto kort etter 1988.</p> <p>Opprinnelig vindu i nordvegg, to sidehengslete rammer à 6 ruter. Rammene er profilert med hulkil og staff, lik andre vinduer fra 1. driftsperiode. Opprinnelige hasper er bevart. Det står beslag og vrider i karm etter tidligere varevindu. Beslagenes utforming tyder på en datering av varevinduet til 2. driftsfase.</p> <p>Bislag: Bislaget ble bygget nytt (tilbakeført) i 1987, areal og detaljering avviker fra opprinnelig bislag. Bordgulv, ca. 9 cm brede pløyde bord, umalt. Vegger og himling er kledd med pløyd faspanel, ca. 11,5 cm brede bord, umalt. Det er åpent røst under saltaket. Alle materialer er nye.</p> <p>Innside utgangsdør: ramtredør med tre speil og staffprofil, ombygget med glass i øvre felt. Rester av blå og hvit maling. Hengslene er typisk for 1940–50-tallet, ingen spor etter eldre hengsler. Se eksteriør. Tilsvarende ramtredør med tre speil inn mot hovedrommet.</p>	<p>en mulig kilde, men ingen av disse kan ha sett brakkas innredning før 1945. Opprinnelig panel kan ha spor etter innredning, spikersømmer, negative avtrykk etter senger mv. Dette må undersøkes grundig. Vær også obs! på eventuelle inskripsjoner og blyantskriblerier.</p> <p>Opprinnelig blågrå maling (dekkende farge) er nedsmusset og slitt, men den har alderspreg og patina fra slutten av 1. driftsperiode. Panelet må renses forsiktig (tørrensing bør forsøkes, eventuelt svært forsiktig vask). Det kan utføres forsiktig reparasjon/retusjering av små skader i malingen/panelet, men dette begrenses til et minimum. Tilbakeførte partier med ny panel fra 1987 påføres linoljemaling i tilsvarende blågrå farge som vegg/himling.</p> <p>NB! Faspanel ved ovns plass i sørvest har noe opprinnelig kledning på vegg og i himling som har vært skjult bak beslag, med opprinnelig blålig grunning/impregnering. Denne må ikke overmales.</p> <p>Man kan tilbakeføre ovn og beslag i hjørne sørvest, eventuelt andre innredningsdetaljer, som viser opprinnelig bruk. Dette bør så langt det er mulig skje på dokumentert grunnlag, ved valg av type ovn osv.</p> <p>En slik forsiktig tilnærming gjør det mulig å lese husets utvikling. Selv om 2. driftsperiode ble valgt bort i 1987–88, er dette en svært viktig del av hyttas og Ny-Ålesunds historie. Gjenværende spor etter familieboligen bør inngå i framtidig formidling av det historiske interiøret. Som del av en lokal utstilling bør Arbeiderbrakkas utforming og bruk i både 1. og 2. driftsperiode presenteres, likeså restaureringsarbeidet fra 1988 og senere komplettering. En lokal utstilling kan inneholde kart, fotografier, intervjuer og andre opplysninger som formidler denne historien, eventuelt også små bygningsmodeller (forbilde utstilling i nr. 16 Telegrafan). Det bør redegjøres for hva som er opprinnelige elementer og sikker kunnskap om den opprinnelige seksmannsbrakkas utforming og innredning, og hva som er antakelser og rekonstruksjon.</p>
--	--

5 ARBEIDERBRAKKA

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør. Bislaget ble gjenoppbygget i 1987 som del av tilbakeføringen til 1. driftsperiode. Bislagets størrelse, type kledning og dør avviker fra opprinnelig løsning i 1918.

Fra nordvest. Opprinnelig vindustype mot nord. Til venstre på langveggen er et parti med nyere kledning, der et vindu ble fjernet ved tilbakeføringen i 1988. Mast for strømfledning i gavl.

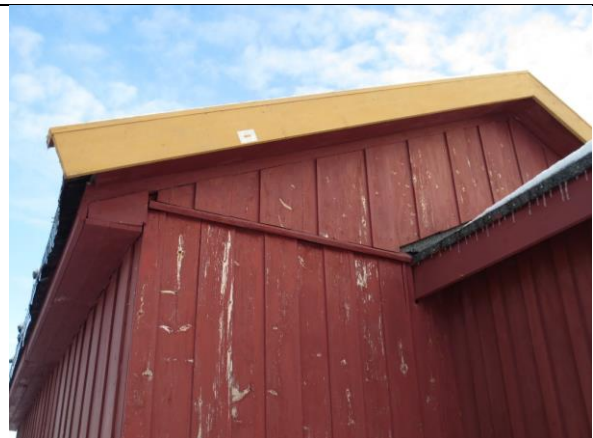
Langvegg mot vest. Foran høyre del sto et tilbygg i 2. driftsperiode, antatt svillrest i bakken.

Typisk tradisjonelt vannbrett med gjæret hjørne, her i nyere utførelse. Fundament på treputer/svillbiter.

Taket er tekket med nyere papp og gjenbruk av lekter. Typiske runde lekter som ligger over underliggende trekantlekter, eldre mønekam.

Vekselpanelet på sørveggen ble fornyet i 1987, da det større tilbygget fra 2. driftsperiode ble revet.

Opprinnelig vindusløsning mot nord. Antatt gamle rammer med nyere beslag fra restaureringen i 1987. Dimensjon og sprosseinndeling er som i 1918.

Hjørnejern og hengsler er typisk for 2. driftsperiode, antatt fornyet ved senere istandsetting.

Opprinnelig vekselpanel fra 1918 er bevart på store deler av hovedhuset. Jon Brønnes fargertrapp fra 2023 viser kun rødfarger i få lag.

Ny lektepanel på bislaget, som ble gjenoppbygget 1987. Paneltypen mangler historisk belegg i denne konteksten. Opprinnelig bislag hadde faspanel.

Fasade nord.

Mast med rester av elektrisk anlegg med luftspenn mot nord. Høy verneverdi.

Detalj av opprinnelig kledning fasade nord. Gesimsbånd med karnissprofil fra 1918, samme detaljer som på nr. 14 Amundsenvillaen. Stedstypisk ventil med deksel.

Enkel tratrapp/kasse i tradisjonell stil, fornyet i senere tid.

Enkel fundamentering på svillbiter, antatt etablert prinsipp ved justert plassering av hytta etter 1945. Senest utbedret 2023.

Fundamenter av boks/plank, bjelkelag med opprinnelig stubbloftsgulv. En lang bjelke ligger på langs midt under huset, som opprinnelig.

Inngangsdør i bislag er satt inn her etter 1988, gjenbruk av dør fra 2. driftsperiode. Ombygget fyllingsdør, se innside.

Ramtredør med utvendig smal panel og vannbrett, som er festet utenpå den opprinnelige fyllingsdøra.

Fargertrapp på dør viser kun gul oker.

5 AREBIDERBRAKKA

FOTO INTERIØR

Hovedrommet sett mot sør og dør til bislag. T.v. ses ny panel der et antatt vindu fra 2. driftsperiode er fjernet, til høyre har det vært innvendig dør til et tidligere tilbygg.

Hovedrommet mot nord, opprinnelig plassering av husets eneste vindu.

Hjørne sørvest, spor i himling etter opprinnelig røykrør anno 1918. Parti med blålig impregnering bak tidligere beslag på vegg ved ovn.

Utsnitt av vegg og himling mot vest i søndre del av hovedrom. Spor etter tre gjenpanelte åpninger i himling, antatt flyttet ovn etter ominnredningen i 2. driftsperiode.

Hull i himling over opprinnelig ovnsrør i hjørne sørvest. Ytre taktro og papp, mellomrommet i sperrehøyden er uisolert, kun luft. Blålig grunning.

Spor etter sekundær skillevegg på tvers av hovedrommet. Blågrå maling på vegger og himling er fra 1. driftsperiode.

Opprinnelig pløyd faspanel på vegg hjørne sørvest. Bak ovnsbeslag ses en blålig impregnering, som finnes i flere hus i Ny-Ålesund fra 1. driftsperiode (1918). Blå farge på spikerhoder tyder på at impregneringen er påført etter montering av faspanelet (på lemmene).

Bak nyere listverk ses spor etter en høyere gulvlist på vegg mot sør. T.v. inn i bislag.

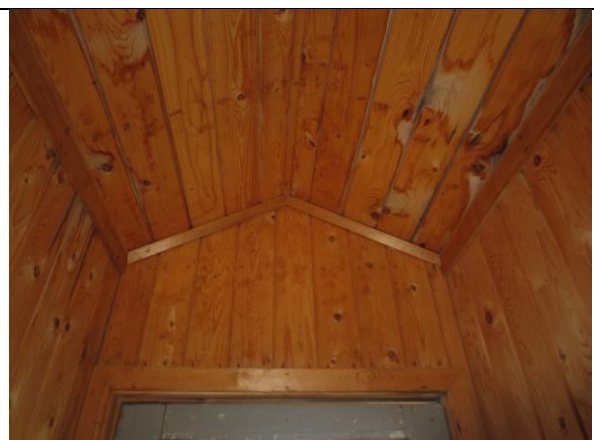
Demonterte panelbord fra vegg i hovedrommet, med opprinnelig små trådspiker fra 1918. Baksiden mangler den blålige impregneringen.

Opprinnelig malt bordgolv, som i 2. driftsperiode ble kledd med huntonittplater. Spikersømmene vitner om dette.

Åpning mellom gulv og vegg langs østveggen, opprinnelige vinkeljern mellom gulvbjelke og svill. Istandsetting ikke fullført.

Vegger og himling i bislag er kledd med tradisjonell faspanel, her utført med nye materialer i 1987.

Hovedrom mot bislag. Fyllingsdørene er typisk for rett etter krigen, men begge dørene er trolig satt i eksisterende posisjon etter 1988 (gjenbruk).

Tradisjonell fyllingsdør med ramtre og sliss/tapp i sammenføyningene.

Vindu mot nord. Rammene er profilert med staff og hulkil, typisk for 1. driftsperiode. Hengsler fra varevindu, trolig en forbedring i 2. driftsperiode.

Fra hovedrommet over dør til bislag. Over døra skimtes en opprinnelige og litt smalere karm. Åtte mørkere panelbord ses over opprinnelig dørbredde.

Opprinnelig vindustype mot nord, antatt med karm og rammer fra 1918. Senere innsatt varevindu er fjernet.

Detalj av vindu mot nord, med opprinnelige hasper. Rammene er profilert med hulkil og staff, typisk for 1. driftsperiode.

Sprossene har hulkil på hver side, også dette er en tidstypisk utførelse i Ny-Ålesund.

6 VETERANHYTTA	
ANNEN BETEGNELSE	Hytte lyseblå
ASKELOADEN-ID	158820-72
BYGGEÅR	1918
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Mannskapsbrakke for seks mann
OMBYGGING OG ENDRINGER	2. driftsperiode: ominnredet til familiebolig, ny skillevegg og modernisering ca. 1950: to tilbygg ved bislag (bod/do), før 1964: liggende kledning tre fasader 2003/2006: utbedring fundamenter, restaurering og oppmaling
DAGENS BRUK	Kings Bay veteranklubb benytter hytta når de er i Ny-Ålesund
BESKRIVELSE	Liten trebrakke på ett rom og kjøkken. Hovedbrakka er fundamentert på trepeler. Uisolert bindingsverk/lemmer med tosidig kledning. Opprinnelig vekselpanel, senere kledd med liggende supanel. Opprinnelig bislag er bevart, senere tilbyggete boder/bøttedo. Interiøret er modernisert med platekledning og tidstypisk fast innredning fra 2. driftsperiode. Tofags vindu uten sprosser i gavlvegg. To saltak tekket med papp, eldre lekter og mønekam på hovedhus.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)

**VERNEHENSYN
RETNINGSLINJER FOR
BRUK OG ENDRING**

Dette er den mest intakte arbeiderbrakka fra 1918, med fundament av trepeler, opprinnelige bærende konstruksjoner og kledninger kombinert med tidstypisk modernisering som familiebolig i 2. driftsperiode. Opprinnelige materialer antas bevart under huntonittplater og supanel. Planløsning med kjøkken, skillevegg, fast innredning og ovns plass, samt bodtilbygg med bøttedo, er typisk for 1950-tallet. Brakka inngår i en samling av fredete og bevaringsverdige hytter (hyttebyen), som utgjør et verdifullt kulturmiljø.

Eksteriør og interiør skal bevares uten endringer. Både opprinnelige materialer fra 1918 og løsninger tilført i 2. driftsperiode har svært høy verneverdi. Brakka er en god ramme for Kings Bay veteranklubb. Lite endringsbehov/-potensial, kun sporadisk bruk. Ytterligere modernisering frarådes.

6 VETERANHYTTA

BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble oppført som mannskapsbrakke for seks gruvearbeidere i 1. driftsperiode, sommeren 1918. Det ble oppført fem slike små arbeiderbrakker på ca. 3,7 x 6 meter utvendig mål. Husene ble bygget etter samme mønster og var en form for prefabrikasjon/lembakker. Brakkene var tenkt for sommerbruk, men var i bruk hele året. Alle seksmannsbrakkene ble bygget om til familieboliger i 2. driftsperiode (etter 1945). Hyttene ble modernisert og fikk ulike tilbygg, endret rominndeling, nye vinduer, innvendig platekledning og kjøkkeninnredning.

Amundsenvillaen under bygging i 1918. Bak ses hyttene nr. 6 (t.v.), 7 og 8, nyoppført og foreløpig uten bislag. Foto: Norsk Polarinstitutt, np003100

Den opprinnelige seksmannsbrakka utgjorde ett åpent rom, med køyesenger på langveggene. (På Hangeraas' kart anno 1919 står det påskrevet 8 mann på alle småbrakkene.) Det var kun ett vindu mot nord, med to sprosseinndelte rammer á seks ruter, jf. foto ca. 1920/1938. Mot sør ble det etter kort tid oppført et lite bislag med saltak. Hovedhytta hadde utvendig vekselpanel, mens bislaget hadde pløyd faspanel. Veteranhytta er det eneste småhuset med bevart bislag anno 1918, dette har dimensjon lengde/bredde ca. 1,6 m x 1,65 m. Hyttene ble utvendig malt røde. Samme type vekselpanel og skrå vannbrett er brukt på flere bygninger oppført i leiren i årene 1917–19, som nr. 14 Amundsenvillaen og arkitekt Flors funksjonærboliger. Dette tyder på at eier bestilte standard materialer (dels prefabrikkerte lemmer) fra leverandør, og brukte dette både på de enkleste boligbrakkene og den finere Villaen.

Brakkene hadde innlagt strøm, men ikke do. Det var ovns plass med røykrør i hjørnet mot sørvest. Det lå en liten privetbygning til felles bruk nord for hyttebyen, som også ble kalt småkåkbyen.

I 2. driftsperiode, kort etter 1945, ble brakka ominnredet til familiebolig, en bruk den hadde til 1964. Brakke 6 ble ikke endret i hovedformen. Tvers over hovedrommet ble det bygget en skillevegg mellom kjøkken og oppholdsrom. Det var en stor åpning uten dør mellom rommene, slik at varmen fra ovnen i kjøkkenet kunne spres. Standarden var fortsatt enkel, også familieboligene manglet eget bad/WC.

Ragna Grefstad foran hus nr. 6 i 1948–49. Eksteriøret er som opprinnelig, med vekselpanel fra 1918 på hovedhytta og faspanel på bislaget. Skiltet med nr. 6 står stadig på veggen i dag, dog helt nedslitt. Bislaget fikk ca. 1950 tilbygg på hver side. Merk takutstikket på bislaget. Foto: Richard Grefstads samling, Svalbard museum, SVF 06255

Senere i 2. driftsperiode, ca. 1950 ifølge fotografier, ble det oppført tilbygg på hver side av bislaget. Mot øst var det en bod, mot vest ble det innredet benk med bøttedo, med luke for tømning i ytterveggen. Bodene fylte hele bygningsbredden og fikk et felles saltak. Det opprinnelige bislaget med sperretak og vegger er bevart som en kjerne under det felles taket, med mindre modifiseringer, som uttak av døråpninger mot tilbyggene og endret takutstikk mot sør. Opprinnelige konstruksjoner og kledninger ses inne i bodene: vekselpanel fra 1918 på hovedbrakkka og faspanel samt taksperrer/taktro på opprinnelig bislag. Alt dette har bevart rød fasademaling, fra før tilbyggene ble oppført ca. 1950.

Foto 1950–52. Hytte nr. 6 har fått bodtilbygg mot sør. Antydning til list under nordre gavltrekant tyder på at den liggende kledningen ennå ikke er montert. Kilde: Elna Stien, Svalbard museum SVF 22440 (utsnitt)

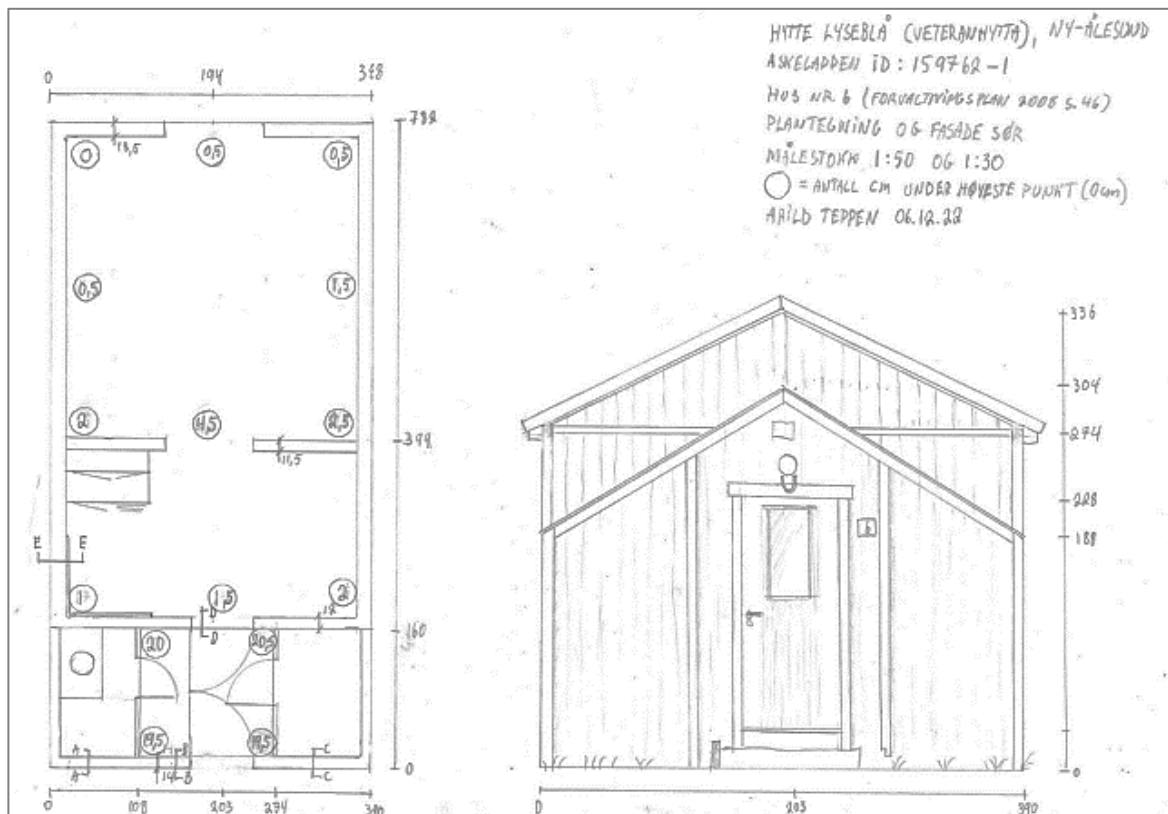
Tre fasader fikk senere ny liggende kledning, som ble lektet ut med sydde isolasjonsmattar bak. Dette ble trolig utført på 1950-tallet, og før boligbruken opphørte i 1964. (Foto 1965 i Riksantikvarens arkiv viser liggende kledning.) Sørveggen ble beholdt med opprinnelig vekselpanel på hovedhuset og stående faspanel på bislag. Opprinnelig vekselpanel fra 1918 er sannsynligvis bevart under den nye kledningen på hovedhuset, slik praksis er på stedet. Den nye fasaden ble først malt lysegrønn, senere lyseblå (ref. Berg/Wahl 1982 og Brænne 2023). Foto fra 1973 viser hytta med liggende kledning og lyseblå farge.

Kings Bay inngikk i 2003 en samarbeidsavtale med Kings Bay veteranklubb om bruk av hytta. Veteranklubben fornyet deler av fundamentene, etter samme prinsipper som opprinnelig. I 2006 ble hytta istandsatt/restaurert, dette var i hovedsak malerarbeider.

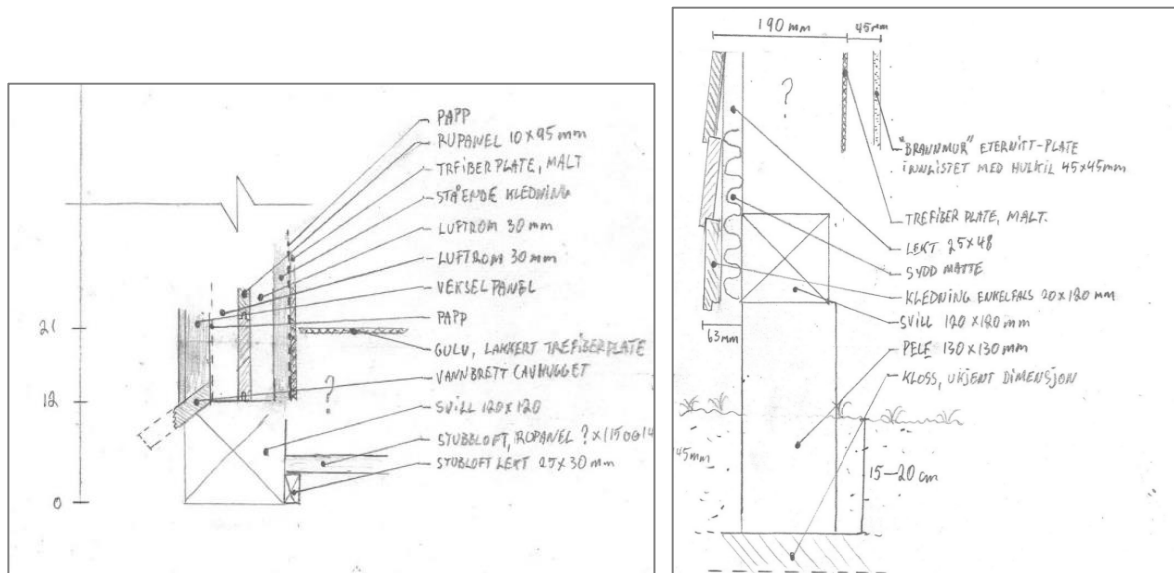

Hytta i nedslitt stand i 1997. Begge tak har ny papp. Hytta fikk trolig dette utseendet med liggende kledning i 1950-åra, før boligbruken opphørte i 1964. Felles tak over bislag og tilbygg har ikke utstikk mot sør. Foto: Richard Grefstad, Svalbard museum SVF 06252

I 2022 gjorde Sysselmesteren ved håndverker Arild Teppen en grundig tilstandsanalyse og oppmåling. Han gir en detaljert beskrivelse av konstruksjonen (så langt den er tilgjengelig).

Oppmåling plan og fasade sør.

T.v. snitt opprinnelig konstruksjon: prefabrikkert lem med utvendig vekselpanel, rupanel, innvendig faspanel.
 T.h. langvegg med nyere supanel. Sannsynligvis er vekselpanelet fra 1918 bevart bak, i flukt med bunnsvilla, som vist på opprinnelig konstruksjon. Praktis i Ny-Ålesund var å bygge lag på lag. Kilde: Arild Teppen 2022.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
 Sysselmesteren v/Arild Teppen: Tilstandsrapport 19.–20.07.2022

6 VETERANHYTTA		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Bygningen står på tradisjonelle trepeler med skråstivere, som opprinnelig løsning i 1918.</p> <p>Fundamentene ble utbedret/fornytt i 2003, utført av Kings Bay veteranklubb (ref. notat i Kings Bays arkiv etter samtale med Finn Sletten i 2023). Det er dels benyttet trykkimpregnert virke.</p>	<p>Gamle foto fra 1. driftsperiode viser at det lå en isolerende jordvoll omkring fundamentet og helt oppunder kledningen. Dette har bidratt til råteskader i trepelene.</p> <p>De ulike fundamenttypene på hovedhus og bislag/tilbygg skal bevares og videreføres. Pelefundamentene er særlig interessante, dette er den eneste seksmannsbrakka fra 1918 som fortsatt står på eksakt samme sted og på opprinnelig fundamenttype (peler).</p> <p>Se vedlikeholdsråd for fundamenter av tre kap. 3.8.1. Trykkimpregnert virke bør unngås, da dette holder på vann og kan skade tiliggende bygningsdeler.</p>
	<p>Opprinnelig bislag og to tilbygg mot sør står på sviller direkte på terrenget. (Detaljer ikke kjent, skjult bak liggende kledning.)</p>	
YTTERVEGGER	<p>Hovedhus: Veggene er en form for prefabrikasjon, med ca. 1 meter brede elementer/lemmer som spenner i full høyde mellom bunn-/toppsvill og stendere. Bunnsvilla av 120 x 120 mm boks med avfaset ytre kant for montering av vannbrett. Veggens oppbygging utenfra og inn, ifølge Teppen 2022: stående vekselpanel, papp, 30 mm luftspalte, rupanel 10 x 95 mm, 30 mm luftspalte, papp og innvendig stående faspanel (og fra 2. driftsperiode malt huntonittplate).</p> <p>Opprinnelig vekselpanel er kun synlig på gavlvegg sør over bislag, samt inne i bislag/boder. Bordbredde ca. 12 cm. Karakteristisk list med karnissprofil og vannbrett ved panelskjøt under gavltrekant, samme type list som på nr. 14 Amundsenvillaen m.fl.</p> <p>Sekundær liggende enkelfalset, sulagt kledning med sammenhengende lengder over hovedhus/bislag på to langvegger og fasade nord. Dimensjon kledningsbord 20 x 120 mm. Kledningen er lektet ut og isolert med sydde mineralullmatter, dimensjon lekter 25 x 50 mm. Ikke vannbrett.</p>	<p>Opprinnelig lemkonstruksjon med utvendig kledning og detaljer har svært høy verneverdi. Vekselpanel på hovedhuset, profilert list i gavl og pløyd faspanel på opprinnelig bislag dokumenterer opprinnelig utførelse og fargebruk. Opprinnelig vekselpanel er trolig bevart under liggende kledning på øvrige vegger, se merknad til Teppens tegning foran.</p> <p>Liggende kledning antas montert sent i 1950-åra (før 1964). Kledningen bør bevares som en tidstypisk modernisering i 2. driftsperiode. Alle endringer utført i gruvetida har høy kulturhistorisk verdi.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
	<p>Bislag: Opprinnelig del fra 1918 har vegger av bindingsverk med tosidig stående kledning. Utvendig pløyd faspanel, dimensjon ca. 20 x 95 mm,</p>	

	<p>opprinnelig malt rød som hovedhuset, intakt maling synlig inne i bodtilbygg.</p> <p>To tilbygg til bislag oppført ca. 1950. Enkelt bindingsverk og tosidig kledning. Mot sør stående glattpanel. Langveggene er senere kledd med liggende kledning, som hovedhuset.</p>	
VINDUER	<p>Mot nord: tofags vindu med utadslående rammer uten sprosser. Glass i kittfals, ingen dekorative profiler. Hjørnejern og hengsler typisk for 1950-tallet. Innvendig stormhaspe av moderne type med stang, antatt sekundær. Innvendig nyere varevindu.</p>	<p>Brakka fra 1918 hadde torams vindu med seks ruter i hver ramme. Dagens vindu har verneverdi som del av moderniseringen av familieboligen i 2. driftsperiode, og bør bevares. Vindu og beslag vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
DØRER, PORTER	<p>Innadslående dør i opprinnelig bislag, dørtype typisk for 2. driftsperiode. Ramtredør med tappete hjørner og tretapper. Utvendig stående, smal skyggepanel, smalt øvre glassfelt festet med lister. Utvendig dørhåndtak mangler grep (av bakelitt).</p> <p>Innsiden av døra har lakkert ramtre og påfôret huntonittplate i midtfeltet, også denne lakkert. Bevart bakelitt håndtak.</p>	<p>Døra beholdes slik den er, med preg av ombygging typisk for Ny-Ålesund. Defekt utvendig dørhåndtak bør erstattes, fortrinnsvis bakelitt håndtak. Døra vedlikeholdes med linoljemaling utvendig og lakk innvendig. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Kroken øverst på døra er viktig for å hindre at døra blåser opp. Kroken kan gjerne senkes slik at den blir bedre synlig – nå er det fare for at folk dytter i døra uten å løsne kroken.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag av 12x12 cm boks, som er tappet inn i svillene. Avstivende svill ligger på langs midt under huset. Stubbloft og bordgulv av pløyde bord.</p> <p>Opprinnelig bislag har nytt bjelkelag av plank og lakkert bordgulv, antatt fornyet på 2000-tallet. Fundament av kreosotimpregnert rundstokk, nyere. To tilbygg har bjelkelag med dobbelt gulv fylt med slagg. Se Teppen 2022.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende utførelse. Gitt dagens sporadiske bruk er det neppe behov for etterisolering av dekket.</p> <p>Dersom bruken og oppvarming av hytta blir vesentlig hyppigere enn i dag, må konsekvenser for temperaturen i grunnen (permafrosten) og eventuelt bedre isolering av dekket vurderes.</p>
TAK	<p>Hovedhus: Saltak med sperrer 70 x 110 mm som er bladert sammen ved mønet. Hanebjelke. Taket er bygget opp av tre bordlag med luft og papp imellom, ifølge Teppen 2022: Utvendig A-papp, taktro av rupanel 16 x 73 mm, opplettet luftspalte 40 mm, rupanel 12 x 100 mm, papp, luftrom 75 mm, papp, inn mot rommet pløyd faspanel 12 x 95 mm.</p> <p>Innvendig himling følger skråtak og underside hanebjelke, faspanelet er i</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon har svært høy verneverdi. Takteking med papp, lekter og mønekam er en tradisjonell løsning, som skal opprettholdes. Lekter og mønekam har muligens opprinnelige elementer og har særlig høy verneverdi. Eldre materialer skal bevares så langt det er mulig. Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter. Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5.</p>

	<p>2. driftsperiode kledd med 6 mm malte huntonittplater.</p> <p>Tekking med nyere sort asfaltapp i liggende remser. Trekantlekter ligger under pappen for hver meter (opprinnelig skjøt på forhøyningen). Over dette ligger det tradisjonelle lekter med rundt tverrsnitt og V-spor mot trekantlekta. Lekter og mønekam av grånet treverk med høy alder.</p> <p>Utvendig bordkledd gesimskasse, knapt utstikk grunnet utlektet nyere kledning. Enkle vindskibord og isbord.</p>	<p>Gesimskasse og vindskier males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
	<p>Opprinnelig bislag: Saltak med sperrer av plank og taktro av pløyd faspanel. Takutstikk/sperrer med rød maling ses inne i bodene. Innside bislag har åpent røst kledd med liggende faspanel.</p> <p>To bodtilbygg har enkelt sperretak med utvendig liggende taktro, bygget som forlengelse av bislagets saltak.</p> <p>Utvendig nyere papptekking i stående remser uten lekter. Minimalt takutstikk på langsiden er «spist opp» av utlektet kledning. Opprinnelig takutstikk på bislag i gavl er fjernet ved takombyggingen, ref. eldre foto.</p>	<p>Opprinnelig konstruksjon og rød maling på deler av bislagets takkonstruksjon har svært høy verneverdi og må bevares uendret og uten overmaling. Disse materialene med alle overflater og maling er eneste bevarte eksempel på et opprinnelig bislag på en seksmannsbrakke anno 1918.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5.</p>
PIPER	<p>Ingen.</p> <p>Tidligere ovns plass sørvest i kjøkkenet, malt platebeslag i himling hvor det har gått røykrør opp gjennom taket.</p>	<p>Situasjonen opprettholdes slik den er. Historien er godt lesbar.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	<p>Treplattung av tre brede plank foran inngangsdør, ett trinn opp fra terreng. Nyere stålrisk/skoskraper lagt foran.</p> <p>Ulike typer fundamentering i bakken, dels boks biter på høykant.</p>	<p>Eldre foto viser en annen variant av treplattung i to nivåer, se historikk. Dagens situasjon opprettholdes, siden løsningen er praktisk. Rester av eldre fundament (for plattung) bør bevares.</p>
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	<p>Vegglampe med hvit kolbe over dør, montert på nyere brakett av tre.</p>	<p>Montert i senere tid, men stilmessig passer lampa godt til 2. driftsperiode.</p>
	<p>Opprinnelig mast av malt treverk på gavl nord, opprinnelig til luftspenn for strømledning.</p>	<p>Masta har høy verneverdi og skal bevares. Hyttene var tilknyttet strøm allerede i 1. driftsperiode. Vedlikeholdes med linoljemaling som huset.</p>
ANNET	<p>To skilt på opprinnelig bislag sør: Opprinnelig/eldre blikkplate over dør, avslitt nr. 6, senere overmalt i veggfargen. Ved siden av dør nyere skilt på malt nr. 6.</p>	<p>Begge skilt skal bevares som historisk dokumentasjon. Eventuell oppmaling av eldre skilt må baseres på undersøkelse av opprinnelige farger og former på stedet, gjerne utført av konservator.</p>

6 VETERANHYTTA INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Planløsning, kledninger og innredning er i hovedtrekk bevart slik bygningen ble innredet og modernisert som familiebolig i 2. driftsperiode.</p>	<p>Konstruksjoner og materialer fra 1918 samt tilførte løsninger fra 2. driftsperiode har svært høy verneverdi og skal bevares. Opprinnelige materialer og panel er bevart under senere platekledning. Dette materialet inneholder viktig informasjon om fargebruk mv.</p>
<p>Bislag og boder: Opprinnelig bislag er bevart, med vegger og takkonstruksjon anno 1918. Ved tilbygging av boder på hver side omkring 1950 ble det tatt ut enkle borddører i langveggene og lagt nytt felles saltak.</p> <p>I vestre tilbygg er det en dobenk med lokk av umalt tre fra 1950-åra.</p>	<p>Opprinnelige materialer og kledninger fra 1918, herunder bevart rødmalt vekselpanel på hovedhuset og bislagets opprinnelige kledning og taksperer, må bevares uten endringer.</p> <p>Deler av bislag med tilbygg bærer preg av endringer og gjenbruk av materialer. På hovedhyttas sørvegg er det bevart vekselpanel fra 1918, med rester av blågrå interiørmaling mot opprinnelig bislag. Alle eldre materialer og overflater utgjør viktig dokumentasjon og skal bevares slik det står uten overmaling. Eventuelle mindre endringer/reparasjoner må skje skånsomt uten tap av historisk kildemateriale.</p> <p>Veteranklubben har tidligere ønsket installering av WC/vask i bislag, ref. notat Kings Bay 19.11.2021. Dette er ikke aktuelt. Vanninntak er krevende, det medfører betydelige inngrep og svekker opplevelsen av historisk standard med bøttedo. Den bevarte dobenken har svært høy verneverdi, byen hadde mange slike, men få er bevart.</p>
<p>Kjøkken/oppholdsrom: Planløsningen er bevart som i 2. driftsperiode, med skillevegg mellom kjøkken og oppholdsrom. Skilleveggen har en bred åpning uten dør, slik at varmen fra ovnsfyringen i kjøkkenet kunne spres til oppholdsrommet. Malte huntonittplater er bevart i interiøret, på alle vegger, himling og gulv. Gulvene er lakkert som opprinnelig, mens øvrige flater er malt, sist oppmalt i 2006.</p> <p>Kjøkkenet utgjør søndre del av brakka, og er et smalt rom uten vindu. Ovns plass med brannsikret vegg er lesbar, selv om ovnen mangler. To veggpartier har «brannmur» med utlektete, malte eternittplater, omliggende list med hulkiel. Mot nordøst er en kjøkkenbenk og overskap fra 2. driftsperiode, malt treverk med skuffer og skap, lakkert huntonittplate på benken.</p> <p>Strøminntak og sikringer i stue antas å være fra 2. driftsperiode. I nordvegg er en tidstypisk ventil med innvendig jernrist, malt som vegg.</p>	<p>Dagens interiør med planløsning, dører, innredning og kledninger skal bevares. Dette omfatter blant annet fast innredning/skap i kjøkken, spor etter ovns plass, ulike typer kledninger og overflater, eldre strømanlegg/sikringsboks og ventil.</p> <p>Kun enkelt vedlikehold bør utføres, se vedlikeholdsråd for innvendig panel og platekledning kap. 3.8.8 og 3.8.9. Huntonittplater på gulv skal bevares med dagens overflate, antatt lakkert.</p> <p>«Brannmuren» bør bevares uten endringer. Eternitt inneholder asbest, som er svært helsefarlige hvis fibre frigjøres til lufta og innåndes. Så lenge eternittplatene er hele og står i ro uten inngrep, innebærer de minimal helsefare. Eventuelle inngrep krever forskriftsmessig behandling i forhold til HMS-regler, avfallsdeponering etc.</p>

6 VETERANHYTTA

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør. Opprinnelig bislag fra 1918 fikk tilbygg på hver side ca. 1950.

Hytta fikk liggende kledning på tre vegger sent i 2. driftsperiode.

Fasade vest. I tilbygget bod er en luke for tømning av dobøtte.

Fra nordvest. Bakenfor ses tilsvarende arbeiderbrakke fra 1918, nå nr. 7 Sysselbu.

Fasade nord med hyttas eneste vindu. Dette er fornyet i 2. driftsperiode til en enkel torams type uten sprosser. I 1918 hadde opprinnelig vindu samme størrelse, men med seks ruter i hver ramme.

Fasade øst, med sammenhengende liggende kledning på hovedhus og tilbygg. Kledningen går ned til terreng på tilbygget og skjuler fundamentet.

Hytta er fundamentert på trepeler med skråstivere. Antatt opprinnelig fundamenteringsprinsipp med flere bevarte elementer fra 1918. Enkelfalset slaget kledning.

Det er lufting under gulvet. I forgrunnen henger det ned fiber fra isolasjonsmatten bak den nyere utlektete kledningen. Avstivende svill midt under husets lengderetning, på tvers av bjelkelaget.

Bislaget/tilbygget i sør er fundamentert med sviller rett på bakken. Fundamentet er skjult bak kledningen.

Tretram og nyere stålrister på bakken foran inngangen i sør. Dette er en nyere løsning som avviker noe fra eldre tram. Fundament av boks/peler i bakken t.v.

Dør typisk for 2. driftsperiode, med stående panel og smalt glassfelt. Dørhåndtaket mangler grep av bakelitt (bevart på innsiden).

Nyere vindustype mot nord, trolig skiftet i 2. driftsperiode.

Hengsler og hjørnejern typisk for 1950-tallet. Fargetrapp på karm, Jon Brønne 2023.

I hovedhusets søndre gavl over bislag og tilbygg ses opprinnelig vekselpanel anno 1918. Liggende kledning er sammenhengende over bodtilbygg og hovedhus på langveggen, antatt montert sent i 2. driftsperiode.

Detalj av opprinnelig vekselpanel og profilert list under vannbrett i panelskjøt på gavl mot sør. Tilsvarende profil/karniss ses på flere hus fra samme periode, blant annet Amundsenvillaen.

Det eldste nummerskiltet over døra, 6-tallet er slitt vekk og overmalt. Lampe med glasskobe er tidsriktig for 2. driftsperiode, antatt montert i senere tid.

Noe nyere blikkplate påmalt nr. 6 ved siden av døra. Til høyre for skiltet ses et kraftigere bord som markerer hjørnet på opprinnelig bislag.

Taket har tradisjonell papptekking med lekter, det vil si her er den nyere pappen lagt med liggende remser, men lektene er gjenbrukt. Prinsippet med runde lekter og mønekam er som opprinnelig.

Detalj av nyere takpapp, som er brettet rundt bordtaket. Opprinnelig lektetype med rundt tverrsnitt og V-hakk tilpasset underliggende trekantlekt ved pappskjøtene (opprinnelig stående pappremser). Lekter og mønekam har høy alder og er svært viktige å bevare.

6 VETERANHYTTA

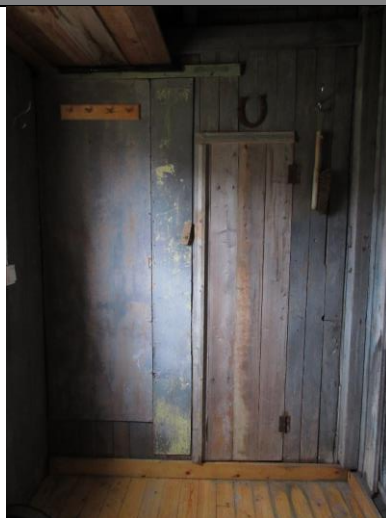
FOTO INTERIØR

Opprinnelig bislag sett mot sør. Inngangsdør med huntonittplate og bakelitt dørhåndtak.

Nyere fyllingsdør fra bislag til kjøkken. Opprinnelig dør var noe større, utføring mot karm.

Vestvegg i bislag, dør (nyere av gjenbruksmaterialer) i opprinnelig yttervegg inn til bod med utedo.

Østvegg i bislag, opprinnelig faspanel med sekundær døråpning inn til bod.

Vestre tilbygg, dobenk med trelokk under kledet.

Rødmalt vekselpanel fra 1918 på hovedhusets opprinnelige fasade sør, nå inn mot vestre tilbygg.

Stender i vegg og takspærre i opprinnelig bislag sett mot hovedbrakkas sørvegg. Opprinnelig vekselpanel på hovedhytta ses på siden av døra inn til kjøkkenet.

Gammel dobenk med dolokk i vestre bod, denne var i bruk i 2. driftsperiode.

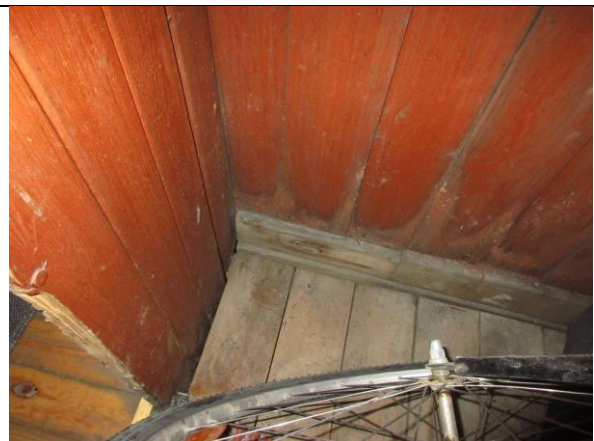
Interiør i vestre bod/do, opprinnelig bislag og ytterdør t.v. Nyere umalt panel inne i tilbygget bod.

Vestre bod. Inne i bodene ses faspanel og takutstikk med sperreender (rød ring) på opprinnelig bislag, som hadde rødmalt fasade før tilbyggene ble oppført. Umalte bord over senere utskåret dør til tilbygg/do.

Utsnitt bislag og østre bod, t.h. åpen boddør. T.v. dør til kjøkken. Nyere bordgulv med lakkerte bord i opprinnelig del av bislag.

Opprinnelige rødmalte vegger fra 1918 inne i østre bod: t.v. faspanel på bislagets opprinnelige fasade, t.h. vekselpanel på hovedhuset.

Kjøkken, dør mot bislag. Alle flater er kledd med huntonittplater fra 2. driftsperiode.

Bevart kjøkkenbenk med overskap fra 2. driftsperiode, hjørne nordvest i kjøkkendelen (midtre rom).

Sørvestre hjørne i kjøkken har spor etter ovns plass. Brannvegg av malte eternittplater og plate i taket, der det har vært røykrør.

Opprinnelig døråpning fra kjøkken mot bislag har rikt profilerte geriker, antatt fra 1918. Senere utskiftet dørblad er litt mindre, med påføring i karm.

Den gamle kjøkkenbenken har huntonittplate på benken og innside dør. Tidstypisk interiør fra 2. driftsperiode.

Stua sett mot nord. Platekledningen må være lagt utenpå opprinnelig panel (pløyd faspanel). Typisk modernisering fra 2. driftsperiode. På nordveggen er en jernrist/ventil og sikringsboks, antatt fra 2. driftsperiode.

Stua sett mot kjøkkenet, der det kun er en bred åpning med forheng uten dørblad. Interiøret ble oppmalt i 2006.

Gulvene i kjøkken og stue er kledd med fastspikrete huntonittplater fra 2. driftsperiode. Disse er ikke malt og gir et svært tidsriktig preg.

Innsiden av stuevinduet mot nord med nyere varevindu og moderne stormhaspe på ytre ramme. Muligens er stormhaspen montert i senere tid på et eldre vindu fra 2. driftsperiode.

7 SYSSELBU	
ANNEN BETEGNELSE	Rød hytte (FVP 2008)
ASKELADDEN-ID	158820-73
BYGGEÅR	1918
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Mannskapsbrakke for seks mann
OMBYGGING OG ENDRINGER	Ca. 1946: ombygget til familiebolig, tilbygg sør og øst, innlagt vann 1993–94: istandsetting av fundamenter og kledning, fornying tilbygg øst.
DAGENS BRUK	Tjenestehytte for Sysseilmannen, benyttes av feltinspektørene om sommeren. Noe korttidsutleie som bolig for Kings Bay.
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med saltak, senere tilbygg med pulttak. Bebygd areal ca. 42 kvm. Fundamentert på treputer av plank. Uisolert bindingsverk/lemmer med tosidig kledning. Bevart vekselpanel på opprinnelig del, pløyd stående kledning uten profil på tilbygg. Tre vinduer er bevart fra 2. driftsperiode, nytt vindu i bad i tilbygg. Takene er tekket med takpapp, dels med lekter på eldste del. Hovedvolumet er inndelt i tre rom, noe bevart interiør fra 2. driftsperiode.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)

VERNEHENSYN**RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING**

Både opprinnelig arbeiderbrakke fra 1918 og tilbygg med modernisering fra 2. driftsperiode har høy verneverdi. Hyttas hovedform, fasader, vinduer, dører og rominndeling gjenspeiler ombyggingen til familiebolig etter krigen. Seksmannsbrakka fra 1918 er fortsatt lesbar. Deler av interiøret har tidstypiske materialer fra 2. driftsperiode, som malte huntonittplater på vegg og himling, dører med bakelitthåndtak og kjøkkenskap med finérdører.

Hytta inngår i en samling av fredete og bevaringsverdige hytter (hyttebyen), som utgjør et verdifullt kulturmiljø. Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Modernisering kan skje innendørs, men større inngrep i eldre materialer og innredning bør unngås, dette omfatter konstruksjoner og materialer fra 1. og 2. driftsperiode. Endringer utført etter 1963 har lav verdi.

7 SYSSSELBU**BYGNINGSHISTORIKK**

Bygningen ble oppført som mannskapsbrakke for seks gruvearbeidere i 1. driftsperiode, sommeren 1918. Det ble oppført fem slike små arbeiderbrakker på ca. 3,7 x 6 meter utvendig mål. Husene ble bygget etter samme mønster og var en form for prefabrikasjon/lembakker. Brakkene var tenkt for sommerbruk, men var i bruk hele året. Alle seksmannsbrakkene ble bygget om til familieboliger i 2. driftsperiode (etter 1945). Hyttene ble modernisert og fikk ulike tilbygg, endret rominndeling, nye vinduer, innvendig platekledning og fast kjøkkeninnredning.

Den opprinnelige seksmannsbrakka utgjorde ett åpent rom, med køyesenger på langveggene. (På Hangeraa's kart anno 1919 står det påskrevet 8 mann på alle småbrakkene.) Det var kun ett vindu mot nord, med to sprosseinndelte rammer á seks ruter, jf. foto ca. 1920/1938. Mot sør ble det etter kort tid oppført et lite bislag med saltak. Hovedhytta hadde utvendig vekselpanel, mens bislaget hadde pløyd faspanel. Nr. 6 Veteranhytta er det eneste småhuset med bevart bislag anno 1918, dette har dimensjon lengde/bredde ca. 1,6 m x 1,65 m.

Hyttene ble utvendig malt røde. Samme type vekselpanel og skrå vannbrett er brukt på flere bygninger oppført i leiren i årene 1917–19, som nr. 14 Amundsenvillaen og arkitekt Flors funksjonærboliger. Dette tyder på at eier bestilte standard materialer (prefabrikkerte lemmes) fra leverandør, og brukte dette både på de enkleste boligbrakkene og den finere Villaen.

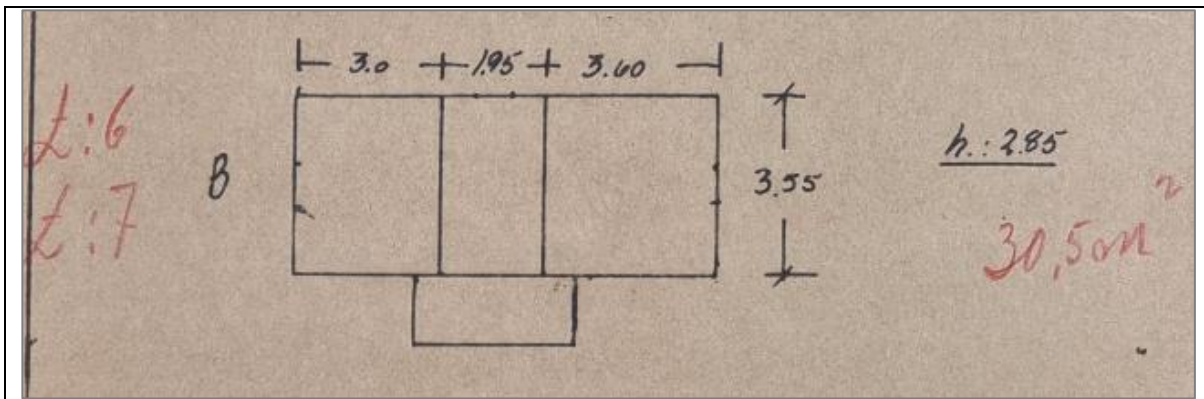
Brakkene hadde innlagt strøm, men ikke do. Det var ovns plass med røykrør i hjørnet mot sørvest. Det lå en liten privetbygning til felles bruk nord for hyttebyen, som også ble kalt småkåkbyen.

Seksmannsbrakkene i 1935. Fra venstre opprinnelig nr. 4 (flyttet/revet), 5 Arbeiderbrakka, 8 (flyttet) og nr. 7 Sysselfbu. Nr. 6 Veteranhytta ligger t.h. for bildet. Alle hyttene sto sannsynligvis på trepeler med isolerende jordvull omkring. Lemmene tyder på at brakkene sto tomme, da det var driftsstans i gruva på denne tida. Foto: ukjent, Svalbard museum SVF 00530 (beskåret)

I 1945 ble det nye Samfunnshuset oppført øst for hyttebyen, med den følge at to hytter (nr. 4 og 8) måtte vike plass, og nr. 7 og 5 ble flyttet noen få meter mot vest. Antatt opprinnelige pelefundamenter ble erstattet med treputer over terreng. Ved ominnredning til familiebolig omkring 1946 ble bislaget mot sør ble fjernet, og et større tilbygg ble oppført i bygningens fulle bredde. Mot øst ble det bygget et mindre tilbygg med pulttak, med ny inngang og bod/do. Det ble innlagt vann og innredet kjøkken. Interiøret ble kledd med malte huntonittplater, både på vegger, himling og gulv. Denne materialbruken er typisk for etterkrigstida i Ny-Ålesund. Utvendig fikk tilbyggene stående glattpanel, og det ble satt inn nye vinduer. Standarden var fortsatt enkel, også familieboligene manglet eget bad/WC.

Bygningen var i bruk som familiebolig i 2. driftsperiode, før den en lengre periode sto uten bruk.

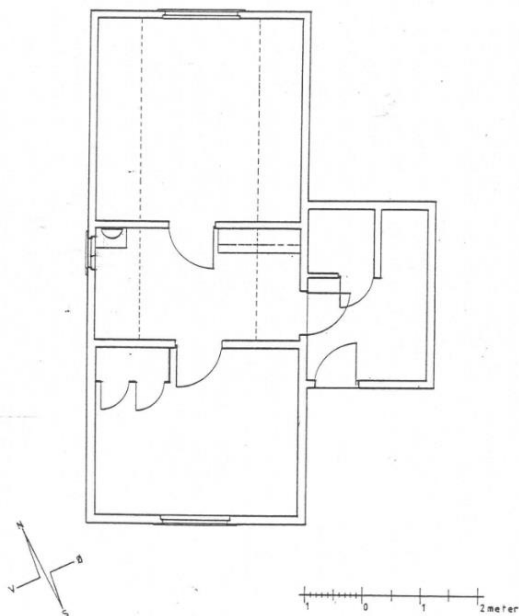
Enkel skisse Litra 6 og 7 i 1955. Ny plan etter oppføring av tilbygg mot sør (t.v. på tegningen) og øst. Målene avviker noe fra Teppens oppmåling 2022, trolig fordi de er innvendige mål. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Foto 1973. Hytte nr. 7 Sysselfbu midt i bildet. Vindskibordet på tilbygg øst ser ut til å være kappet og gir plass til ei lampe med hvit kuppel. Kilde: Rapport Reinertsen/Arkiplan 1973.

Udatert bilde med det gamle tilbygget/bislaget mot øst, før dette ble fornyet i 1993. Tilbyggets tak har synlige sperreender, og det er luke for dotømming i nedre del av veggen. Kilde: Svalbardposten, Nasjonalbiblioteket.no

*Plantegning Berg/Wahl 1982.
Planløsningen med tilbygg er ikke endret siden bruk som familiebolig i 2. driftsperiode. Kilde: Kings Bay AS*

I 1993–94 ble det gjort omfattende istandsettingsarbeider. Hytta ble jekket opp og fundamentene utbedret. Tilbygget mot øst ble trolig tatt helt ned og bygget opp igjen på nye fundamenter, og med litt brattere pulttak, som sneier innpå dørromramningen. Eksisterende ytterdør fra 2. driftsperiode ble gjenbrukt, likeså ble eldre utvendig kledning (stående glattpanel) satt tilbake på tilbygget. Eksteriøret ble ellers nennsomt istandsatt i samsvar med eldre detaljering, deler av vannbrett ble fornyet. Taktekkingen med lekter i nordre del av taket ble videreført.

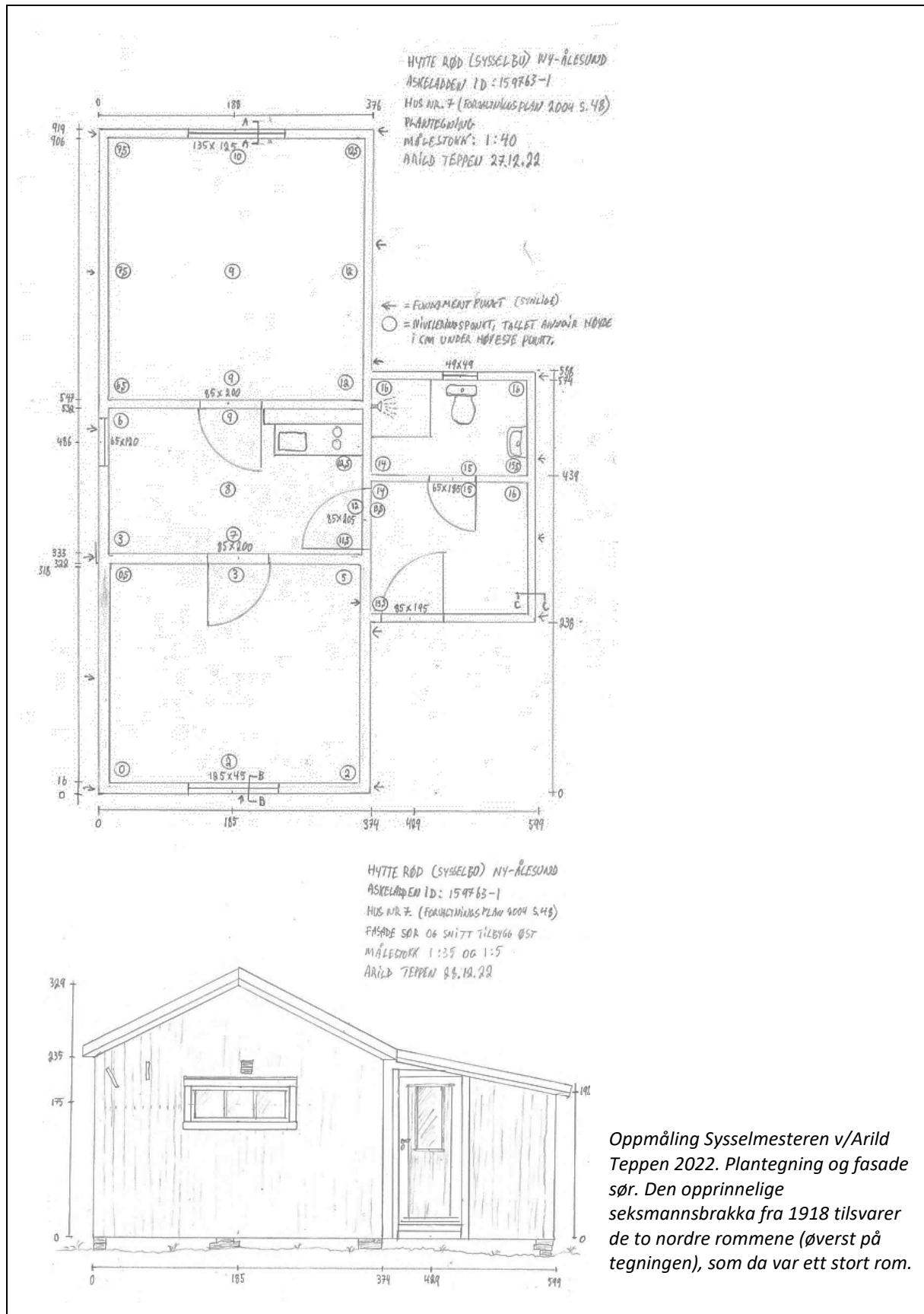
Det tidstypiske interiøret fra etterkrigstida er langt på vei bevart i hyttas tre hovedrom, selv om en del vegger har fått malt glassfiberstrie, og bordgulvet er avdekket etter fjerning av huntonittplatene. Inne i bislaget ble panel og overflater fornyet, med ny baderomsinnredning og nytt isolerglassvindu.

Tilstandsanalyse utført i 2022 av Sysselfmesteren ved Arild Teppen gir en detaljert beskrivelse av bygningens historie og konstruksjoner. Denne gir et godt grunnlag for framtidig vedlikehold, her gjengis kun en forenklet versjon med grunnprinsipper og et par oppmålingstegninger. Teppens rapport inneholder også detaljert oppmåling av konstruksjonsdetaljer (snitt av vegg, gulv mm.).

Bilde tatt av L. Roll SMS i 1993. Her er utbedringsarbeidene i gang, bygget er løftet opp og har fått nye fundamenter. Vannbrettet nederst på veggen er nytt og enkelte panelbord er skiftet. Denne delen av bygget ble nennsomt reparert og fremstår relativt urørt og autentisk i dag.

*Under istandsetting 1993.
Det store tilbygget mot sør fra 2. driftsperiode nærmest i bildet. Kilde:
Tilstandsrapport
Sysselfmesteren 2022.*

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
 Sysselmasteren v/Arild Teppen, tilstandsanalyse 2022.

7 SYSSELBU		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Hovedvolumet er fundamentert på liggende boks/puter, i prinsippet trolig som etablert etter flytting i 1945. På det høyeste er seks plankebitar stablet i høyden.</p> <p>Tilbygg øst er fundamentert på peler av trykkimpregnert boks, som står ned i bakken med tilpasning av liggende klosser oppå. Dette ble fornyet i 1993.</p> <p>Se tilstandsanalyse 2022 for en nærmere beskrivelse.</p>	<p>Fundamentet er sårbart for bevegelser i grunnen (tining permafrost, telehiv) og bør etterses årlig. Eventuelle setninger løses ved justering av fundamentenes høyde. Fundament som er utglidde eller råtne, skiftes og justeres i dimensjon ved behov. For å sikre bedre stabilitet, bør de høyeste stablene erstattes med pakninger av krysslågt boks/plank. Se vedlikeholdsråd for fundament av treputer kap. 3.8.1.</p>
YTTERVEGGER	<p>Hovedhus: Veggene antas å være lik de øvrige småhyttene, jf. beskrivelse og foto i historikk nr. 5</p> <p>Arbeiderbrakka. Lemmene er bygget opp med utvendig vekselpanel, midtstilt rupanel og innvendig pløyd faspanel, med to luftlag og papp imellom.</p> <p>Opprinnelig vekselpanel med bordbredde ca. 12-13 cm, noe reparasjoner/utskifting. Vannbrett av skråstilt bord med gjærete hjørner på opprinnelig del mot nord.</p> <p>Tilbygg mot sør og øst har en mer moderne konstruksjon av bindingsverk isolert med Glava. Pløyd kledning uten profil (glattpanel), bredde ca. 11,5 cm.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner og kledninger fra både 1. og 2. driftsperiode har høy verneverdi og skal bevares. Lemkonstruksjonen fra 1918 er særlig interessant. Vannbrettet er dels fornyet i senere tid, men den karakteristiske utformingen fra 1. driftsperiode er viktig å bevare. Hytta sto umalt noen år før den ble malt rød.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Ved reparasjoner må man hensynta de ulike konstruksjonsprinsippene. Se tilstandsanalyse 2022.</p>
VINDUER	<p>Hovedhytta har tre eldre vinduer som er satt inn i 2. driftsperiode:</p> <p>Mot nord torams vindu, utadslående rammer med to ruter i hver, enkle hengsler og hjørnejern med avrundet spiss, typisk for 1950-tallet eller senere. Samme plassering som opprinnelig vindu, men endret fra seks til to ruter per ramme. Innvendig varevindu.</p> <p>Mot vest et høyt sidehengslet vindu uten sprosler, hengsler og hjørnejern som vinduet over. Innvendig varevindu.</p> <p>Begge disse vinduene har karakteristisk utvendig listverk fra 2. driftsperiode, der geriktene henger ned på sidene.</p>	<p>Alle de tre eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive hengsler og beslag. Vinduene med ulike typer listverk må bevares og få jevnlig vedlikehold med tradisjonelle metoder, linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Innvendige varevinduer bevares og vedlikeholdes med linoljemaling. Innervinduene må holdes tette, og forbedres ved behov med tettelistar.</p> <p>Vinduet på soverommet lider under manglende varevindu, med dertil kondens og malingsavskalling. Her bør varevindu monteres, selv om dette gjør lufting noe mer komplisert.</p>

	<p>Mot sør i soverom er en liggende, topphengslet ramme med tre ruter, glass i kittfals. Hjørnejern med avrundet ende. Innvendig profil og haspe tilsier at vinduet kan være gjenbruk fra 1. driftsperiode, eventuelt med fornying av hjørnejern. Gerikter uten «nedheng» på sidene, slik det også var før siste istandsetting.</p>	
	<p>I tilbygg øst er et lite ettrams isolerglassvindu fra 1994. Sidehengslet.</p>	<p>Vinduet har lav verneverdi, men vedlikeholdes med maling lik de øvrige.</p>
DØRER, PORTER	<p>Inngangsdør i bislag typisk for 2. driftsperiode. Utvendig smal skyggepanel og et høyt glassfelt. Malt utside, lakkert innside. Dørhåndtak og lås er fornyet i senere tid.</p> <p>Flate gerikter, som er fornyet i 1994 med en enklere type, før dette var hjørnene gjæret.</p>	<p>Døra har høy verneverdi. Den må bevares og få jevnlig vedlikehold og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Detaljer ikke kjent, antatt som nr. 5 Arbeiderbrakkka.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Isolering av bjelkelag mot grunnen kan vurderes, krever detaljprosjektering. Se vedlikeholdsråd kap. 3.8.9.</p>
TAK	<p>Saltak, sperretak, dels opprinnelig fra 1918 og dels fra 2. driftsperiode i tilbygg sør. Opprinnelig tak er bygget opp i flere lag med panel, papp og luftsjikt, se detaljert beskrivelse og oppmålingstegninger i tilstandsanalyse 2022.</p> <p>Pulttak på tilbygg mot øst er fornyet i 1994, antatt isolert med Glava.</p> <p>Begge tak er tekket med sort papp i horisontale lengder. Det er lekter kun på nordre (eldste) del av hovedvolumet, pappen er skjøtt over en trekantlekt, over dette ligger en tilpasset rund lekt. Langs mønet er en mønekam av et bredt bord med skråskjæring tilpasset takvinkelen.</p>	<p>Taktekkingen med papp, lekter og mønekam er en tradisjonell løsning, som skal opprettholdes kun på opprinnelig brakkevolum fra 1918. Råteskader repareres med spunsing, friske deler av lekter og mønekam bevares lengst mulig som dokumentasjon, jf. anbefalt tiltak i tilstandsanalyse 2022.</p> <p>Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5.</p> <p>Vindskibord males med linoljemaling i samme farge som vinduene.</p>
PIPER	<p>Ingen. I 2. driftsfase har det vært ovn med røykrør over tak. Ei blikkplate over tak mot vest like under mønet på den eldste delen vitner trolig om dette.</p>	<p>Blikkplata bør bevares som et minne om eldre røykrør og tidligere bruk.</p>

UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Trapp/trinn mangler foran dør.	Det bør bygges en tradisjonell trapp/trinn av umalt plank.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	En mast av tre festet til gavl mot nord, rest av stålrør festet til denne. Dette var inntak av strøm til bygget, som kom via ledning med luftspenn.	Rester av strømanlegg har høy historisk verdi og bør bevares. Brakkene var tilknyttet strøm allerede i 1. driftsperiode.
	Tre ventiler. Eldre ventil i vegg mot nord har utvendig værbeslag, antatt fra 2. driftsperiode. Ventiler i gavl sør og mot vest (kjøkken) er nyere rister.	Eldre ventil med beslag mot nord er en karakteristisk type som ses på flere av hyttene, denne er viktig å bevare. Beslag vedlikeholdes med samme maling som vegg. De to ventilene mot sør og vest er blendet innvendig. Disse kan med fordel gjenåpnes og lufteluker monteres inne. Ventilen kan snøsikres med diffusjonsåpen duk bak rista.
	Nyere el-boks inntil tilbyggets nordvegg.	Skjemmende installasjon, som kan medføre baksprut på kledning og økt fare for råte. Siden dette står inn mot det nyere tilbygget (fornyet 1994), er problemet begrenset.
	Nyere vegglampe.	Lav verneverdi. Denne bør på sikt erstattes med en hvit glasskolbe (funkislampe) som denne hytta og flere hus i Ny-Ålesund hadde i 2. driftsperiode.

7 SYSSELBU INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Hyttas interiør ble betydelig endret ved tilbygging og ombygging til familiebolig i 2. driftsfase. Planløsningen fra denne perioden er intakt, likeså en del materialer og et tidstypisk kjøkkenskap, som er tilpasset takets skråflate. Moderniseringen fra 1990-åra er begrenset. Se tilstandsanalyse 2022 for en mer detaljert beskrivelse.</p>	<p>Konstruksjoner og underliggende materialer fra 1918, samt tilbygg og tilførte løsninger fra 2. driftsperiode har svært høy verneverdi og skal bevares. Hyttas utvikling fra seksmannsbrakke i 1918 til familiebolig i 2. driftsperiode er lesbar, selv om en del overflater er fornyet med glassfiberstrie i senere tid, og det er bygget nytt bad.</p>
<p>Boligrom: Den opprinnelige seksmannsbrakka er delt i et oppholdsrom og kjøkken, med skillevegg fra ombyggingen etter krigen. Disse rommene har malte bordgulv, lagt over det opprinnelige gulvet i 2. driftsperiode. Gulvbordene er ca. 7,5 cm brede og malt. Det er spikerspor etter tidligere huntonittplater i bordgulvet, plategulv var en typisk løsning for flere hus i 2. driftsperiode. Platene er fjernet og bordene er tatt opp og relagt ved senere istandsetting, dermed er spikersømmene omkalfatret.</p> <p>Soverommet mot sør har nyere og bredere gulvbord. I alle tre hovedrom er veggene og himlingene kledd med plater, dels med malt glassfiberstrie fra senere tid. Himlingen følger takets nedre skråflate og undersiden av hanebjelkene. I knekkpunktet er plateskjøten dekket med en avrundet list, også dette typisk for funksjonalismen/etterkrigstida i Ny-Ålesund.</p> <p>Mellom stue og kjøkken er en malt (opprinnelig lakkert) finérdør fra 2. driftsperiode, med tidstypisk håndtak av stål og bakelitt. Mellom kjøkken og bislag er også en malt platedør, med noe nyere håndtak. Inn mot soverommet i sør er en malt fyllingsdør. Denne står midt i gavlveggen i samme posisjon som opprinnelig utgangsdør mot bislaget anno 1918. Både dør og profilerte gerikter tyder på at dette er gjenbruk av en eldre dør.</p>	<p>Rominndelingen fra 2. driftsperiode bør opprettholdes, og eldre materialer, som tregulv og malt platekledning på vegger og himling skal bevares. Fast skapinnredning bør bevares, særlig interessant er kjøkkenskapet, som er tilpasset himlingen.</p> <p>Modernisering og eventuelle ENØK-tiltak kan vurderes, som forbedring av varevinduer. Innvendig oppmaling kan skje relativt fritt, men behandling av det avdekkete (og omkalfatrete) tregulvet i stua bør behandles særskilt.</p>
<p>Tilbygg/bislag øst: Tilbygget inneholder gang og bad, som etablert ved rehabiliteringen i 1994. Konstruksjoner og interiøret ble da totalt fornyet, med nytt bad, panel og overflater.</p> <p>En tidstypisk inngangsdør fra 2. driftsperiode er bevart. Tredør med lakkert panel og smalt glassfelt.</p>	<p>Interiøret i tilbygget er relativt nytt og har lav verneverdi. Hovedformen er opprettholdt som i 2. driftsperiode, og bør opprettholdes.</p> <p>Inngangsdøra har høy verneverdi og skal bevares. Vedlikeholdes med tilsvarende klar lakk som eksisterende.</p>

7 SYSSELBU

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør. I 2. driftsperiode ble hovedvolumet forlenget mot sør og tilbygg/bislag oppført mot øst.

Fasade vest og gavl mot sør. Nordre del er den opprinnelige seksmannsbrakke, se skille i vannbrett mot tilbygget i sør.

Fasade vest. Rød pil antyder et rustent beslag, antatt etter eldre røykrør. Vinduet stammer fra ombyggingen i 2. driftsperiode.

Fasade nord, opprinnelig brakke. Vinduet ble fornyet i 2. driftsperiode og har høy verneverdi. Opprinnelig i 1918 var det seks ruter i hver ramme.

Hytta fra nordøst. Tilbygget med pulttak fra 2. driftsperiode ble tatt ned og gjenoppbygget i 1993-94. Masta på gavlen er en opprinnelig løsning for strømledning med luftspenn.

Tilbygg øst, med isolerglassvindu fra 1994 til baderommet. Nyere el-boks inn mot fasaden.

Hjørne nordøst. Fundamentene ble utbedret i 1993-94, dels med høye stabler av plank. Opprinnelig vekselpanel fra 1918 er bevart, likeså løsningen med skråstilt vannbrett med gjæret hjørne.

Detalj av fasade vest, overgang mellom opprinnelig brakke og tilbygg sør. Tilbygget har glattpanel og er uten vannbrett.

Detalj av fasade vest, der overgangen mellom opprinnelig brakke og tilbygg ses i både kledning og takutstikk.

Opprinnelig vindu fra ca. 1946 i soverom mot sør, i tilbygget del fra 2. driftsperiode. Ventil over vindu er innvendig blendet, opprinnelig type gerikter.

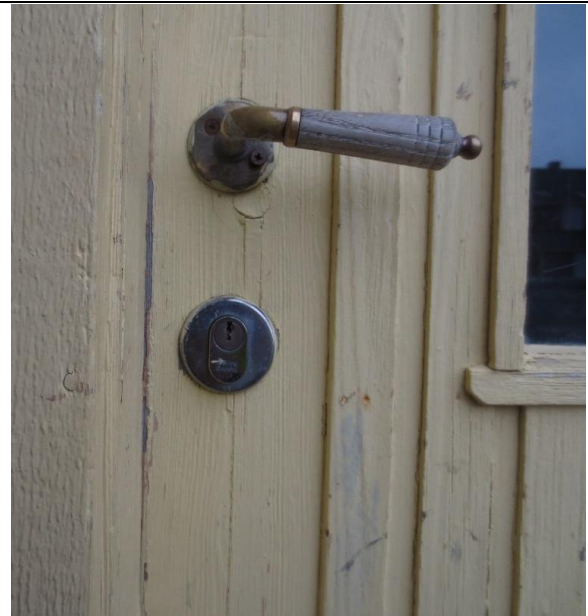
Detalj av vindu mot nord med tidstypiske beslag. Inndelingen i fire store ruter tilsier at vinduet ble skiftet ut i 2. driftsperiode. Nye sidegerikter.

Nedre del av det høye vinduet på vestveggen, med samme detaljer og beslag som vinduet mot nord. Vestvinduet er en endring fra ombyggingen til familiebolig i 2. driftsperiode. De lange geriktene som går ned på sidene av vinduet gjenkjennes på foto før istandsetting i 1993.

Tilbygg øst, som ble fornyet i 1993–94. Døra fra 2. driftsperiode er bevart. Listverket ble fornyet med enklere utførelse, før 1993 var geriktene gjæret i hjørnene, ref. foto Roll 1993.

På inngangsdøra er dørhåndtak og låskasse skiftet i senere tid. Gjenplugget spor etter opprinnelig rundt beslag skimtes under eksisterende håndtak.

Nylig fargeundersøkelse på dør og kledning, utført av Jon Brønne 2023.

Beslag over ventil i nordveggen, typisk løsning fra 2. driftsperiode.

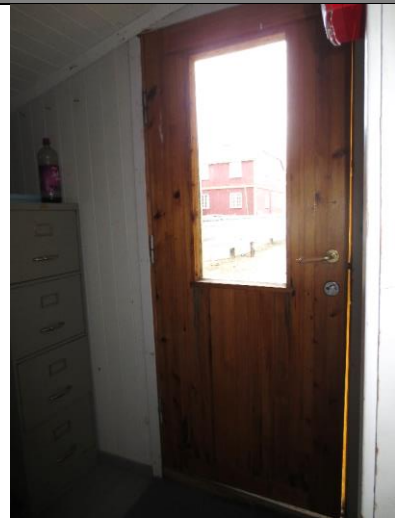
Fargeundersøkelse opprinnelig vekselpanel viser rødbrune nyanser i tre lag, opprinnelig farge var rødere enn i dag.

Sidearm vindu nord er kun malt med lag 2 og 3, jf. veggpanel. Dette bekrefter at vinduet er nyere enn kledningen, og at veggen kun var malt ett strøk i løpet av 1. driftsperiode.

7 SYSSELBU

FOTO INTERIØR

Interiør i tilbygg øst. Ytterdøra fra 2. driftsperiode har lakkert innside.

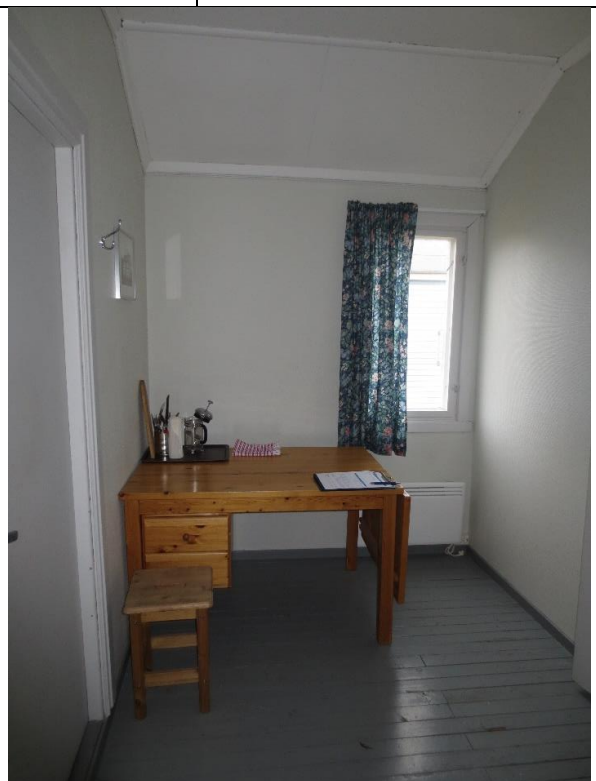
Toalett i tilbygg øst, modernisert med nye panelte vegger og isolerglassvindu i 1994.

Tidstypisk kjøkkenskap fra 2. driftsperiode, tilpasset takformen. Lakkerte skapdører og hvitmalt huntonittplater i himlingen.

Midtrommet/kjøkkenet er del av det opprinnelige bygningsvolumet fra 1918, mens skilleveggen (bak skapet) ble tilføyd ved ombygging til familiebolig etter 1945. Kjøkkenets vegger og himling er kledd med malte plater. Dør mot tilbygget i øst.

Interiør i kjøkken sett mot vest, brakkas midtrom og del av opprinnelig volum. Vinduet mot vest antas satt inn samtidig med skilleveggen t.h. ved ombygging i 2. driftsperiode. Det opprinnelige bordgulvet er gjenbrukt, men senere platekledning er fjernet.

Interiør i soverom, som ble tilbygget mot sør i 2. driftsperiode.

Eldre vindu mot sør, som ikke har varevindu. Staffprofil på ramme og liten, flat kantprofil på sprosser.

Søndre soverom oppført i 2. driftsperiode, eldre fyllingsdør med usikker datering. Veggene er senere kledd med glassfiberstrie.

Oppholdsrom mot nord, del av opprinnelig seksmannsbrakke. Vegger og himling ble kledd med plater i 2. driftsperiode.

Oppholdsrom mot sør, lettvegg satt opp som del av ombyggingen i 2. driftsperiode. Opprinnelig «funkisdør» med lakkert finérplate (nå malt), håndtak av stål og bakelitt.

Detalj av vindu mot nord, ytre ramme ble fornyet i 2. driftsperiode. Noe nyere varevindu.

14 AMUNDSENVILLAEN	
ANNEN BETEGNELSE	Villaen, Direksjonsboligen, Direktørboligen, Chefsmesse (kart 1921), North Pole Hotel, Nordpol bar, Baren, Sykestua
ASKELADDEN-ID	158820-80
BYGGEÅR	1917–18
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Sommerbolig for direktørene i Kings Bay Kull Comp. A/S
OMBYGGING OG ENDRINGER	1918–29: Sommerbolig for direktørene i Kings Bay Kull Comp. A/S 1937–38: hotelldrift, Nordpol bar i 1. etasje, veggmalerier i to stuer 1945–46: forlegning for funksjonærer, bar i 1. etasje 1956–57: modernisering, to leiligheter, endring bislag, ny kledning og vinduer 1966–67: ominnredet, sykestue/legekontor 1. etasje, bolig sykepleier 2. etasje 1970–90-tallet: div. endringer, etterisolering av vegger, nye vinduer 2000/-01: Sykestua flytter ut, ominnredet til to boliger for Kings Bays ansatte 2009–11: restaurering/tilbakeføring, direktørbolig med representasjonslokale
DAGENS BRUK	1. etasje: representasjonslokale, 2. etasje: direktørbolig for Kings Bay AS
BESKRIVELSE	Hus i halvannen etasje med mansardtak, to bislag. Grunnflate ca. 104 m ² . Fundamentert på støpte pilarer, bordkledd skjørt mellom. Konstruksjon av reisverk og prefabrikkerte lemmer, tosidig kledning. Opprinnelig hovedform og planløsning er bevart/tilbakeført i 2009–11. Store deler av utvendig og innvendig panel er opprinnelig. To små vinduer er bevart, øvrige vinduer er kopier. Interiør med polare veggmalerier i 1. etasje fra tida som Nordpol bar.
KATEGORI	2 mindre endringspotensial (sommerbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Villaen framstår som i 1. driftsperiode, med opprinnelig hovedform, planløsning og arkitektoniske detaljer. Bærende konstruksjoner og panel er for en stor del bevart, et bislag og vinduer er tilbakeført på dokumentert grunnlag. Interiøret i 1. etasje er tilbakeført til 1918/1937, med høy andel opprinnelige materialer og vegg-/takmalerier fra tida som Nordpol bar. Dekoren er unik og har svært høy historisk verdi. Bygningen har symbolverdi på grunn av tilknytningen til Roald Amundsen. Eksteriør og interiør skal bevares uten vesentlige endringer. Forsiktig modernisering av leiligheten i 2. etasje og kjøkken i 1. etasje kan utføres innenfor dagens konsept, ytterligere inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås.

14 AMUNDSENVILLAEN BYGNINGSHISTORIKK

Villaen ble oppført som sommerbolig for direktørene i Kings Bay Kull Comp. A/S og sto ferdig i 1918. Arkitekt og leverandør er ikke kjent. Villaen må ha vært en type ferdighus. Arkitekt L.P. Flor fra Ålesund tegnet flere hus i byen i 1919, men vi har ikke opplysninger som tilsier at han tegnet Villaen. I 1. etasje var det kjøkken med spisestue, slik at direktørene spiste for seg selv og dermed markerte klassesillet i gruvebyen. Bygningen var i bruk som direktørbolig til gruvedriften ble nedstengt i 1929. I perioder ble den også brukt som overnatting av Sysselmannen, blant annet er det dokumentert at huset en periode i 1927 var bortleidt til sysselmannen og hans assistent.

Villaen er bygget av prefabrikkerte elementer. Hovedvolum ca. 9 x 10 meter. Veggene består av ca. 1 meter brede lemmer i full etasjehøyde. Vinduer og dører er koblet sammen med stenderne slik at de låser lemkonstruksjonen. Vinduene er parstilte, noen enkle. Bygningen er fundamentert på støpte pilarer av lokalt framstilt betong. Fasadene er kledd med vekselpanel, med skrå vannbrett og profilert list ved gesimsbånd, samme detaljer finnes på samtidige hus, blant annet seksmannsbrakkene fra 1918 (se nr. 5–7). Øvre gavlvegger består av lemmer, men med to lag utvendig tjærepapp i stedet for vekselpanel. Taket og dekkene består også av lemmer. I dekkene utgjør lemmene halve husbredden. Bygningen har mansardtak i tråd med datidas rådende jugendstil/nybarokk. Dette er en sjeldenhet i Arktis, og gir direktørboligen et mer staselig preg enn de øvrige husene og brakkene i gruvebyen.

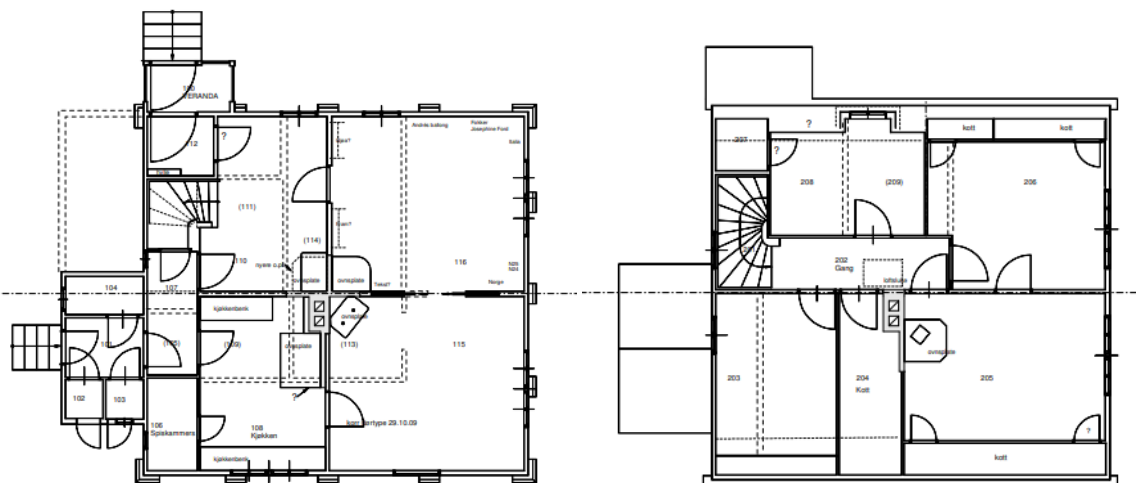
Interiøret var kledd med pløyd faspanel, som ble malt. I 1. etasje var det to bislag, gang/forstue, stue, spisestue og kjøkken. I 2. etasje var det soverom. Gulvene var generelt malte tregulv.

Villaen under oppføring i 1918. Vi ser lemmene (med papp uten ytterkledning), der stenderne deler opp de parstilte vindusfeltene. Foto: Sigvald Moa, Norsk Polarinstittutt, np003100 (utsnitt)

Villaen kort etter 1919, da funksjonærboligene i bakgrunnen ble oppført. Foto: Svalbard museum (utsnitt)

Opprinnelige tegninger er ikke funnet, men planløsningen er dokumentert basert på bygningsarkeologiske undersøkelser av spor i vegger, gulv og himlinger. Tegningen viser 1. og 2. etasje anno 1918. Rominnndelingen var uendret helt til 1956. BOARCH v/Gisle Jakhelln 2010.

Det såkalte Blåhuset, vintersjefboligen, i Longyear City. Kilde: foto ukjent, privat eie Einar Sverdrup, Svalbardposten 2019

Et tilsvarende hus ble oppført samtidig (1918) som vintersjefbolig for Store Norske Spitsbergen Kulkompani i Longyear City. Dette gikk tapt under krigen, men eldre fotografier viser at hovedform, vindusplassering, vekselpanel og fasadedetaljer, papptekket gavltrekant etc. er identisk med Villaen i Ny-Ålesund. Likeså var planløsning etter alt å dømme identisk, i hvert fall i 1. etasje

(ref. omtrentlig planskisse av vintersjefboligen gjengitt i Svalbardposten 04.02.2019). Eneste avvik mellom de to husene er fundamenteringen, som er tilpasset lokale forhold og terrenghelning, og at bislaget mot nord på Villaen i Ny-Ålesund ble innkledd, mens tilsvarende inngangsparti i Longyear City sto åpent med rekkverk, som en veranda. Disse to villaene for de to norske gruveselskaperes sjefer må være ferdighus levert av samme leverandør. Vi har ikke kunnskap om hvem som leverte disse, enten det var et norsk ferdighusfirma eller en tømmermester. Store Norges og Kings Bays arkiv bør undersøkes grundigere for å avklare dette. (Tidligere søk har ikke gitt resultater.)

I 1920-åra fikk Villaen i Ny-Ålesund en ny og «celeber» funksjon, som ble opphav til dagens navn Amundsenvillaen. Roald Amundsen var venn med Peter S. Brandal og fikk bo i Villaen i noen uker ved nordpolferdene med flyene N24 og N25 i 1925 og med luftskipet «Norge» i 1926. Amundsen og hans følge spiste i en provisorisk innredet messe i snekkerverkstedet, se katalog nr. 3 Green Harbour.

Udatert foto, antatt 1920-åra. Fasadene er fortsatt som opprinnelig, med tak og øvre gavlvegg kledd med papp. På sørveggen i bislaget ser vi to luker i nedre del, over dette en utsaget luke og et lite vindu, disse detaljene er stadig bevart og avdekket ved restaureringen i 2009–11. I kortveggen i bislag nord ser vi spor i overkant av innkledd veggfelt, som trolig var en åpen veranda fra leverandør, ref. vintersjefboligen i Longyear City. Det var tre små takvinduer mot sør. Kilde: Svalbard museum

I brannassurans 1930 beskrives Villaen slik. Bygningen verdsatt til kr 28 000 og inventar kr 10 000. Inventaret ramses opp, blant annet spisestuemøblement med buffet, lysekroner, veggur, portierer, stuemøblement med sofa, to lenestoler, fire stoler, bord, røkebord, bokhylle med 104 bøker, puter, lampe med skjerm, gardiner osv. Det var fire møblerte soverom, med senger, bord, nattbord og servanter, diverse kjøkkenutstyr og en klesrulle.

Da man satset på turisme i Ny-Ålesund i 1930-åra, ble Villaen tatt i bruk som en av flere bygninger tilknyttet hoteldriften. I den første tiden med hoteldrift etter 1936 ble Villaen innredet til «societybygning» (Aftenposten 14.08.1937). Noen rom ble trolig brukt som innkvartering for turister og vitenskapsmenn. I 1938 ble «Nordpol bar» innredet i 1. etasje for finere hotellgjester, fiskerne slapp ikke inn her.

Nordpolhotellets besetning sommeren 1938. Byggearbeider og ominnredning til Nordpol bar pågikk. Foto: Robert Drevon, Norsk Polarinstitut NPO80036

Sommeren 1938 ble det engasjert 11 personer som skulle drive hotellet og utføre innrednings- og oppussingsarbeider. Vegger og himling i 1. etasje ble dekorert med malerier. I den tidligere stua ble det malt motiver fra de store nordpolferdene, blant annet Andrées ballongferd med «Ørnen» mot Nordpolen i 1897, Amundsens ferder med fly i 1925 og luftskipet «Norge» i 1926, og Nobiles luftskip «Italia» fra 1928. Dette ble malt direkte på opprinnelig faspanel fra 1918, som var malt gråblå. Himlingen fikk en knallblå bunn med et okerfarget Svalbard-kart. Stilen og fargebruken kan tyde på at dette ble malt noe senere, av andre aktører. I den tidligere spisestua var panelet rødmalt. Her ble det malt fantasifulle motiver fra fangstmannslivet, samt hurtigruta D/S Lyngen, som startet sin fart til Svalbard i 1934. I himlingen med faspanel ble det malt en stor forseggjort kompassrose i sort, grønt, rødt og gult på lys gråhvit bunn.

Det var lenge et mysterium hvem som hadde utført veggmaleriene og når. Under istandsettingen i 2009–11 ble det lansert ulike teorier før sannheten kom for en dag. Lenge trodde man at svenske Finn Malmgren, som var med i Amundsens følge, hadde utført arbeidet. Men da alle maleriene ble avdekket, ble det klart at motivene dels var fra etter Amundsens død i 1928, så dette var umulig.

Et intervju med malermester Petter Gran fra Oslo i Nationen 06.09.1938 gir mange interessante opplysninger og sikre svar på hvem som sto for veggmaleriene i baren: Drevon jr., som var reisebyrået Bennetts representant på stedet (og illustratør), laget tegningene, mens malermester Gran satte farger på og utførte malerarbeidet. For øvrig opplyses at drinken «Isbjørnkyss» var en attraksjon i baren.

I brannforsikring 1945 har Villaen med inventar nøyaktig samme kroneverdi som i 1930. Det er hevdet at blant annet linoleum ble plyndret ut i krigsårene, men dette har tilsynelatende ikke vært i et omfang som reduserte verdien av inventaret nevneverdig. (Med forbehold om eventuelle feil i takseringen.)

I to måneder har jeg hengt i både sent og tidlig for å få arbeidet fra hånden, forteller han, og jeg kan ikke si annet enn at jeg syntes det var en morsom jobb selv om jeg av og til arbeidet fjorten timer i ett strekk.

— Hvor stort er hotellet?

— I første etasje i hovedbygningen er det en fin spisestue salong, kjøkken og kontor for bestyrerinnen fru Laura Borgen, og i annen etasje er det 8 svære hotellværelser. Men hotellet har også to anekser med soveværelser, og «villaen» hvor Amundsen og de andre store karene bodde når de forberedte polferdene sine, er innredet til bar, og har fått navnet «Nordpol bar». Her har vi malt fine dekorasjoner. Drevon jr., som er Bennetts representant på Svalbard, har laget tegningene, og jeg satte på farver. Drevon er meget flink til å tegne. Turistene fotograferte maleriene fra alle kanter og ender. Vi har selvfølgelig malt isbjørner, «Fram», «Gjøa», «Maud» og luftskipet «Norge». Det er blitt riktig fint, om jeg skal si det selv.

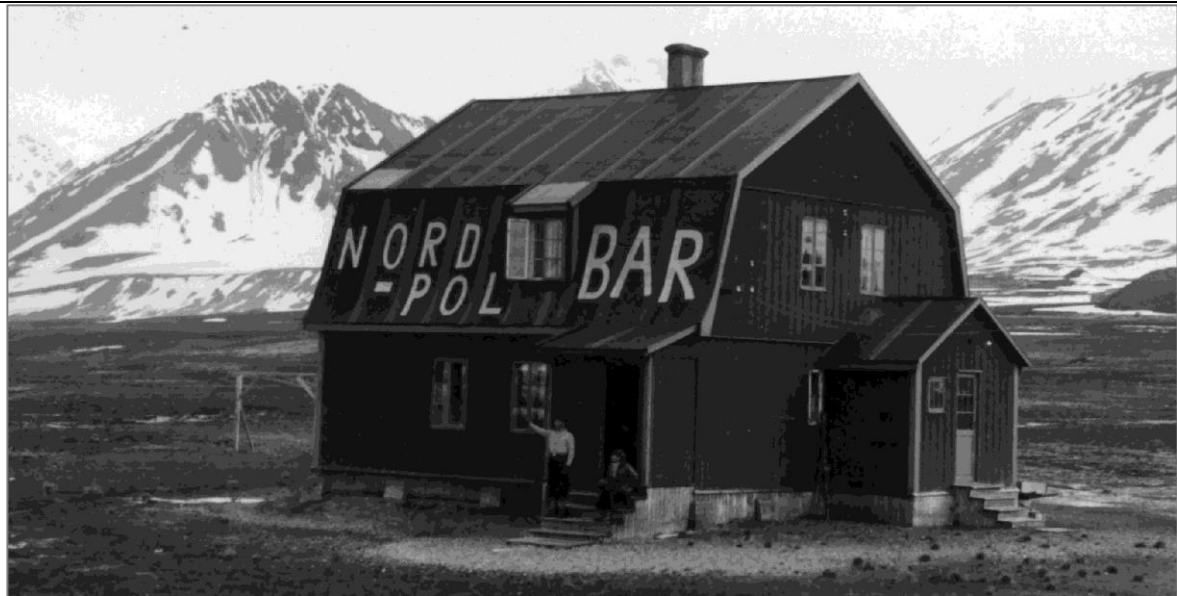
— Er det forbud på Svalbard?

— Nei, det skal jeg si det ikke er. Altså bare for turistene. De får komme inn i baren og nyde alt de ønsker. Erik Keve, som har studert hotellfaget i Paris, er bartender, og han har laget en ny cocktail som han kaller «Isbjørnkyss». Det er noen sterke saker som turistene setter stor pris på. Enda Kleve er mester om å mikse minst 100 andre drinker, så får han næsten bare avsetning på «Isbjørnkysset» sitt.

Fiskerne får derimot ikke lov til å gå inn på baren, men til neste år skal der innvises en kaffestove til dem.

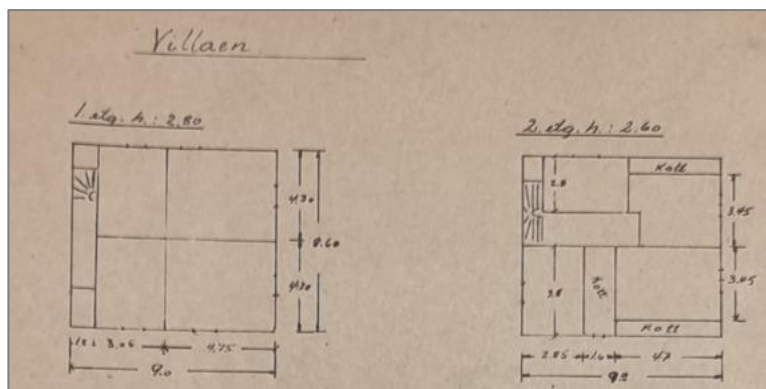
Utdrag fra avisoppslag i Nationen 06.09.1938.

Kilde: nasjonalbiblioteket.no

Nordpol bar ble innredet i Villaen i 1938. Fasaden ble ikke endret, men taket fikk bokstavskilt som signaliserte den nye funksjonen, antatt malt. Foto: Wilhelm Solheim 1939, Norsk Polarinstitutt np003590 (utsnitt)

Etter krigen i 1945–46 ble Villaen tatt i bruk som forlegning for funksjonærer i gruveselskapet. 1. etasje stadig brukt som bar, på folkemunne «Baren», mens det var funksjonærboliger i 2. etasje. Den nye burken førte ikke til nevneverdige bygningsmessige endringer.

Planskisse 1955. Uendret siden byggeåret 1919. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

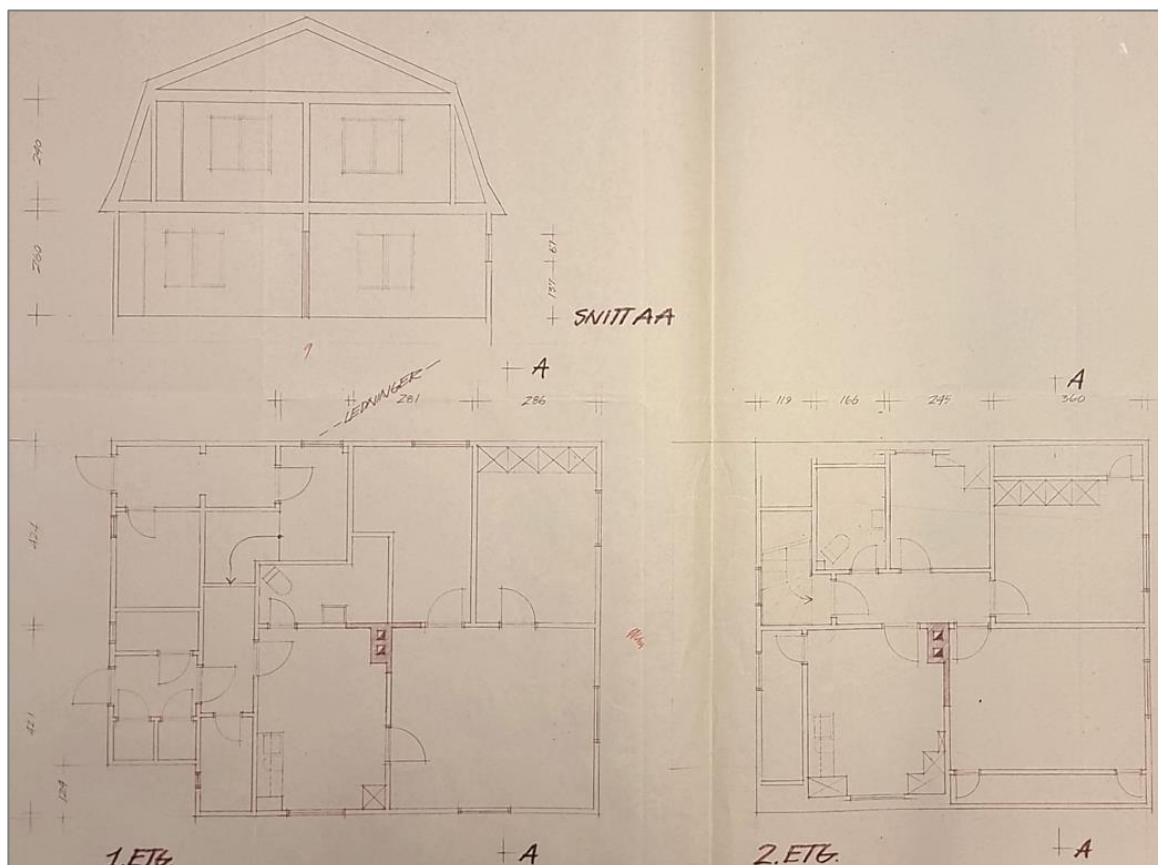

Under ombygging 1956. Kilde: Fra Jan P. Strijbos bok «Zwerftocht langs de koele stranden van Spitsbergen» 1957, gjengitt i Kings Bays sluttrapport etter restaurering 2009–11.

I 1956–57 ble bygningen modernisert og ombygget til to helårs familieboliger. Det ble satt inn nye vinduer, med nye formater og dels endret plassering. Liggende kledning ble slått utenpå opprinnelig vekselpanel. Bislaget mot nord ble revet, bislaget mot vest ble utvidet. Det ble bygget et takopplett mot sør, og innvendige vegger og rominndeling ble endret i begge etasjer. Det ble innlagt sentralvarme og WC, med bad og kjøkken i begge etasjer. Et samtidig fotografi og oppmålingstegning fra 1965 illustrerer den nye situasjonen. Interiøret fikk samme preg som mange andre hus i leiren på denne tida, med malte huntonittplater på veggene, dels med tapet, lakkerte dører med bakelitthåndtak etc.

Villaen sent på 1950-tallet etter ombygging til to familieboliger, med ny liggende kledning, takopplett mot sør og to separate inngangsdører i tilbygget mot vest. Kilde: Kings Bays arkiv

Oppmålingstegninger «Nr. 14 Roald Amundsens villa», Kongsfjord Telemetry Station. Nye skillevegger, blant annet er salongen delt i to rom. Signert Ole Falk Frederiksen AS 27.07.1965. Kilde: Statsarkivet i Tromsø.

ESRO etablerte seg i byen i 1965, og bygningen ble målt opp før ny ombygging. I 1966 ble Villaen bygget om til sykestue. I 1. etasje var det gang, bad, apotek og legekantor. I 2. etasje var det bolig for sykepleieren, med soverom og stue. Sykestua hadde elektrisk oppvarming. I 1970–90-åra ble det utført flere endringer av interiøret og eksteriøret, blant annet ble det satt inn nye isolerglassvinduer.

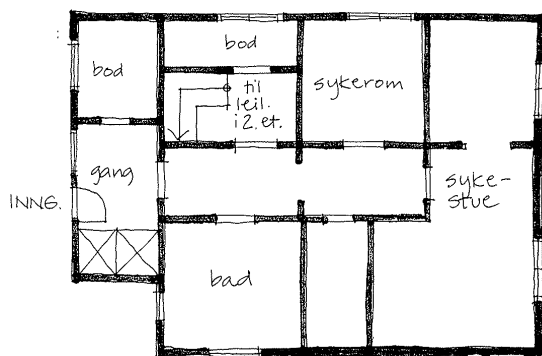

Bygningen sett fra sørøst i 1960, etter modernisering med ny liggende kledning.
Foto: Erling J. Nødtvedt, Svalbard museum, SVF 09882

Etter enda en modernisering, fotografert i 1973. Vindu på sørveggen er endret nok en gang, og taket har fått rød papp. Mot vest var det nå kun én inngangsdør, og et skilt med påmalte røde kors og «Sanitet». Kilde: Norsk Polarinstitutt, NP083807 (utsnitt)

Kings Bay AS' administrasjon flyttet til Ny-Ålesund i begynnelsen av 1990-åra. 2. etasje i Villaen ble tatt i bruk som direktørbolig i noen år. Villaen beholdt sin nye planløsning og bruk frem til sykestua flyttet til Servicebygget i år 2000, og første etasje ble gjort om til leilighet. Arbeidet stanset imidlertid opp da man avdekket veggdekor i stua. Bygningen sto tom til 2004, før mindre endringer ble utført. Da restaureringen startet i 2009, hadde fasadene isolerglassvinduer utført som dårlige etterligninger, med kraftige dimensjoner og aluminiumsbeslag, og dels en annen plassering enn opprinnelig. Interiøret var preget av lag på lag med nyere kledninger og isolasjonsmatter på veggene, og endret rominndeling.

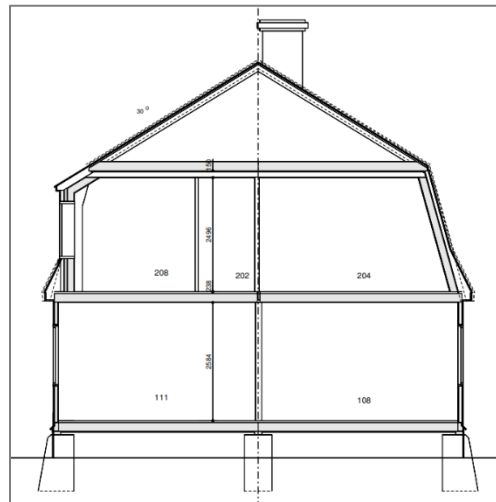

Tv.: planløsning 1997. T.h. Amundsenvillaen i 2008, like før restaurering. Utvendig kledning og vinduer var fornyet. Vekselpanelet fra 1918 lå skjult under, likeså bislag mot vest med opprinnelig vindu og lemmer.

I 2009–11 ble det gjort en omfattende restaurering. BOARCH arkitekter AS v/arkitekt Gisle Jakhelln ble engasjert, og sivilarkitekt Jens Treider gjorde fargeundersøkelser ut- og innvendig. Børset & Bjerkset Entreprenør AS var utførende, og konservator Heinz Jürgen Kusch utførte konservering av innvendige malerier på vegger og himlinger i Nordpol bar anno 1938. En kompetansegruppe bestående av Egil Murud (styremedlem Kings Bay), Susan Barr (Riksantikvaren) og Siri Hoem (Sysselmannen/privat) fulgte prosjektet tett og bisto administrasjonen med faglige råd.

Eksteriøret med vinduer og bislag ble tilbakeført på grunnlag av fotografier og spor i bygningen. Sekundært takopplett mot sør og tilbygg til bislag mot vest ble revet. Opprinnelig bislag med kledning, et vindu, luker til do og kullbinge ble avdekket. Bislaget mot nord ble rekonstruert. Bygningen ble oppgradert noe med isolasjon i vegger og dekke i leiligheten i 2. etasje, og isolasjon under dekket mot grunnen. Veggene i 1. etasje ble bevart uten etterisolering av hensyn til de høye verneverdiene. Se utfyllende informasjon i ulike sluttrapporter, fra arkitektene Gisle Jakhelln og Jens Treider, kompetansegruppa og Kings Bay AS. Omfattende fotodokumentasjon fra hele prosessen finnes i Kings Bays arkiv.

I utgangspunktet var målet å tilbakeføre Villaens eksteriør og interiør til 1926 da Roald Amundsen oppholdt seg her, planløsningen var da den samme som i 1918. Ny kunnskap endret på dette hva gjelder innvendig fargebruk. I stuene i 1. etasje ble perioden som Nordpol bar anno 1938 styrende. Ved fjerning av nyere platekledning og isolasjonsmatter i 1. etasje, ble det avdekket opprinnelig faspanel med veggmalerier, spor etter opprinnelige skillevegger og endrete vindusåpninger. Konsekvensen av å avdekke opprinnelig kledning ute og veggmalerier inne ble at også skillevegger og vindusplassering måtte justeres. Bemalte bord av «Gjøa» var blant annet brukt til tetting av et vindu, og noen få bemalte bord (med navn) var lagret på museumsloftet. Nye skillevegger, brannmur og pipe måtte bygges opp igjen der disse var endret og flyttet på. Mest mulig opprinnelige materialer ble avdekket og bevart ute og inne, bemalte og omrokkerte panelbord ble tilbakeført til opprinnelig sted, og supplerende bygningsdeler ble utført som kopier på dokumentert grunnlag. Vinduene ble utført med profiler som i 1918 og innvendige varevinduer.

Snitt gjennom takopplett. Tegning av BOARCH arkitekter AS, 2010.

Under tilbakeføring. Opprinnelig kledning er avdekket ute, med tydelige spor etter flytting av vinduer. Foto: Siri Hoem 2010

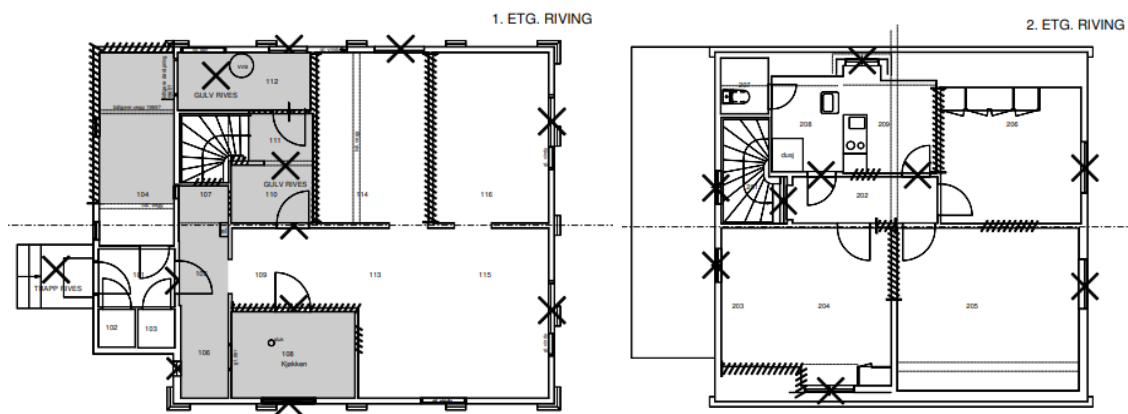
Vindu i ny posisjon, rest av opprinnelig karm i vegg. Pappen ble fornyet over lemskjøtene. Foto: Siri Hoem 2010

I 2. etasje ble det innredet en hensiktsmessig bolig for Kings Bay AS' direktør. Også her er planløsningen tilnærmet som opprinnelig. Eldre gulvbord og himling er bevart og eksponert, mens veggene og gulvet er etterisolert. Moderne kjøkken og bad ble etablert.

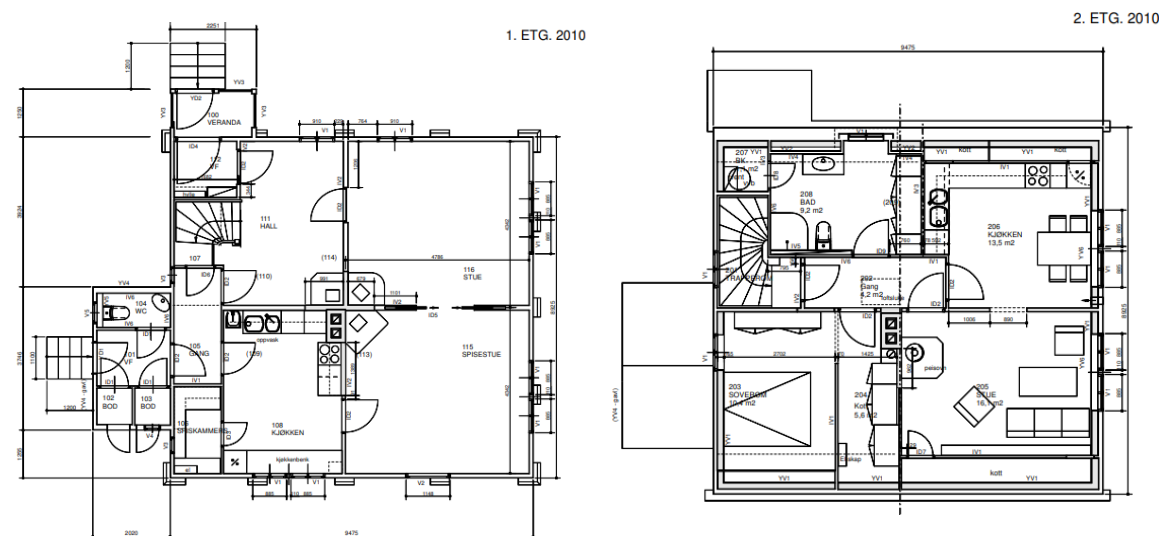
Tilbakeføringen har gitt Villaen tilbake opprinnelig utseende med hensyn til planløsning, fasadekomposisjon, materialbruk, arkitektoniske detaljer, listverk og fargesetting. Opprinnelige elementer, som panel, veggmalerier fra 1938, et par bevarte innerdører, to små vinduer, en del listverk etc. er bevart og kommer til sin rett i den tilbakeførte konteksten. Disse opprinnelige elementene har svært høy dokumentasjonsverdi og må bevares på stedet.

Det ble gjort flere interessante funn under arbeidet. For eksempel ble det funnet en rikt dekorert linoleum i spisestua, antatt fra perioden som Nordpol bar på 1930-tallet. Tilstanden var dårlig, så belegget kunne ikke gjenbrukes. Planen var å gjenskape samme mønster i en ny linoleum, men dette ble krevende og ikke gjennomført. I stedet ble opprinnelig tregulv avdekket og malt som i 1918. En linoleumsrest er lagret på loftet i bygning nr. 32 Museet.

Opprinnelig faspanel inne er påført en blålig, transparent impregnering. Denne ble avdekket på flater som ikke hadde vært overmalt: bak revete skillevegger og listverk, og i blindloft/lagerrom i 2. etasje. Tilsvarende impregnering er brukt på seksmannsbrakkene fra samme byggeår, se nr. 5 Arbeiderbrakka. Impregneringen ser ut til å være påført etter montering av faspanelet. Utvendig kledning har også spor etter blålig impregnering, dels påført flekkvis på utsatte partier. Se mer om dette i kap. 3.8.8.

Rivingsplaner markert på plantegninger før restaurering. Nyere lettvegger og vinduer ble revet.

Ny planløsning 1. og 2. etasje, lettvegger er tilbakeført i opprinnelig posisjon anno 1918. Leiligheten i 2. etasje er 62 m² BRA. Tegninger BOARCH arkitekter AS v/Gisle Jakhelln, 26.02.2010. Kilde: Kings Bays arkiv

Spør etter opprinnelige skillevegger og listverk avdekkes i 1. etasje. Opprinnelig blålig impregnering/grunning på faspanel vegg.

Veggmalierier fra Nordpol bar i 1938 er avdekket. Bemalt kledning var brukt til å tette opprinnelige dør- og vindusåpninger. Foto: Siri Hoem 2010

Når nyere materialer ble fjernet i 2. etasje, ble opprinnelig panel og spor etter skillevegger avdekket. Foto: Siri Hoem 2010

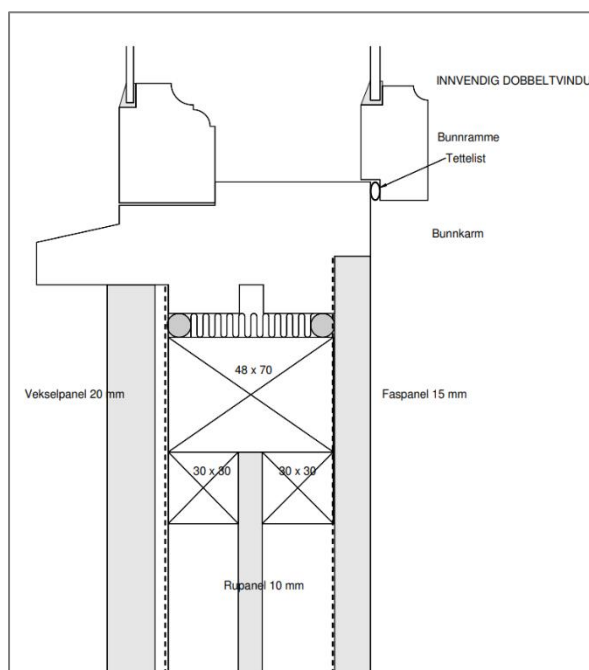
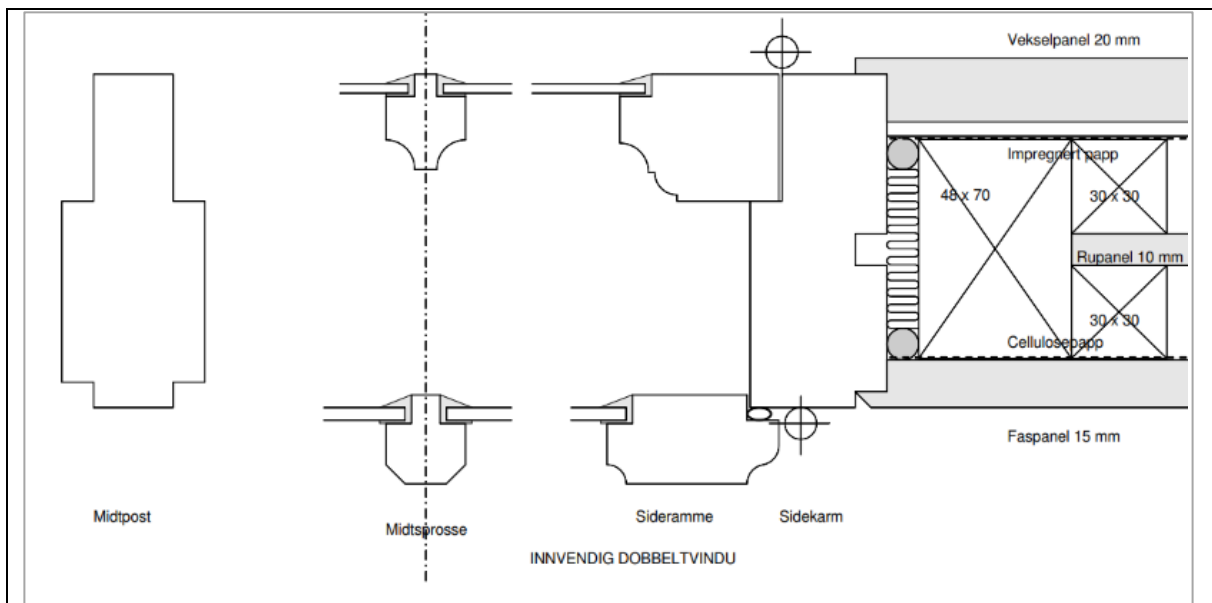
Avdekket linoleum i spisestua, antatt fra perioden som Nordpol bar. Blålig grunning på panel under rød maling. Foto: Siri Hoem 2011

Opprinnelig isolasjon med kullsubb i stubbloftet i dekket mellom 1. og 2. etasje. Foto: Siri Hoem 2010

I 2. etasje ses ny panel der et sekundært oppløst i takflata mot sør nylig er tettet. Opprinnelig panel har blålig grunning. Foto: Siri Hoem 2010

Horisontal- og vertikalsnitt av opprinnelige vindusdetaljer og veggkonstruksjon med lemmer og tosidig kledning. Veggens oppbygning utenfra og inn, som opprinnelig i 1918: 20 mm vekselpanel, impregneret papp, 30 mm hulrom, 10 mm rupanell, 30 mm hulrom, cellulosepapp, 15 mm faspanel. Se Jakhellns rapport for en detaljert redegjørelse om konstruksjonen. Tegninger utført av BOARCH arkitekter 14.05.2010. Kilde: Kings Bays arkiv

I 2014 ble det installert fjernvarme, med teknisk rom i en del av spiskammeret i 1. etasje. Bygningen fungerer i dag etter hensikten, med direktørbolig i 2. etasje og representasjonslokaler i 1. etasje. Stuene med veggmalier er et unikt historisk interiør med mange autentiske elementer fra byggeåret 1918 og bemalingen som Nordpol bar i 1938.

KILDER

Jakhelln, Gisle, BOARCH arkitekter AS: «Amundsenvillaen, Ny-Ålesund. Rapport, Bygningsantikvarisk registrering og valg av løsninger for rehabilitering», 25.01.2011.
 NIKU v/Jon Brønne: forprosjekt 2007.
 NIKU v/Anne Cathrine Flyen: Rapport 46/2007. «Svalbard. Amundsenvillaen i Ny-Ålesund. Overordnet prosjektplan for restaurering og tilbakeføring», 30.11.2007.
 Kings Bay AS v/Bodil J. Paulsen: «Amundsenvillaen i Ny-Ålesund. Tilbakeføring og restaurering 2009–11», sluttrapport prosjektleder.
 Kompetansegruppe Susan Barr, Siri Hoem, Egil Murud: «Amundsenvillaen i Ny-Ålesund. Rehabilitering og tilbakeføring 2009–11». Sluttrapport oktober 2011.
 Treider, Jens: fargearkeologisk undersøkelse 2009.
 Sverdrup, Einar: «Blåhusets historie», Svalbardposten 04.02.2019:
<https://www.svalbardposten.no/leserinlegg/blahusets-historie/176737>

14 AMUNDSENVILLAEN EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Støpte pilarer fra 1918, firkantet tverrsnitt ca. 50 x 50 cm. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Spor etter liggende forskalingsbord.</p> <p>Skjørt av stående bord, umalt glattpanel. Skjørtet ble fornyet og inspeksjonsluker etablert ved restaureringen i 2010.</p>	<p>Betongpilarene har høy verneverdi og skal bevares slik de er, selv om opprinnelig overflate er noe slitt. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundamenteres, må de gamle betongpilarene og skjørtet bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering.</p>
YTTERVEGGER	<p>Hovedhus: Konstruksjon av prefabrikkerte lemmes i full etasjehøyde. Lemmene er ca. 1 meter brede og består av stendere / ytre rammeverk med et midtstilt lag rupanel. Samlet veggkonstruksjon har tre lag bordkledning med luftlag og papp imellom, se Jakhellns oppmålingstegning foran. Stenderne har not i hver side og er satt sammen med løs fjær. Vindusrammene og dørene er satt direkte inn i stenderne (=karm) og låser konstruksjonen.</p> <p>Opprinnelig utvendig vekselpanel er bevart, i partier supplert med ny utført som kopi i 2010. I gavlvegg (under tak) er det bevart opprinnelig listverk med karnissprofil. Opprinnelig type skråstilt vannbrett med gjærete hjørner er rekonstruert (kappet ved montering av liggende kledning før 1960).</p> <p>Ved restaureringen ble ikke den opprinnelige kledningen demontert, da dette ville påføre bordene og underliggende papp store skader. Det ble lagt ny vindpapp der kledningen var avdekket rundt vinduer, og over skjøtene mellom veggelementene. Veggene i 2. etasje ble isolert med 150 mm cellulosefiber på innsiden, faspanel ble remontert.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner med prefabrikkerte lemmes, opprinnelig vekselpanel med profilert list i gavl og øvrige detaljer har svært høy verneverdi. Dette dokumenterer opprinnelig utførelse og fargebruk. Materialene er ikke er ferdig utforsket med tanke på leverandør etc. Kledning, profilert list og vannbrett har samme detaljering som seksmannsbrakkene anno 1918, lemkonstruksjonen er også (tilnærmet) lik, se Teppens tegninger av f.eks. nr. 6 Veteranhytta.</p> <p>Det nye supplerende vekselpanelet er produsert slik at det måtte monteres med margin inn/«feil vei», noe som gir potensielle utettheter ved at panelet vrir seg med kantene utover.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Merknad: I Brønnes fargeplan hevdes at funn i 2004 tydet på at huset opprinnelig var malt grønt. Treiders fargeundersøkelse 2009 viser at opprinnelig kledning var malt engelsk rød, NCS S5030-Y80R. Dette stemmer med andre kilder, som generell beskrivelse av leiren i 1927. Brønnes funn av grønn maling kan muligens være rester av den blågrønne impregneringen, ref. Treider 2009, eventuelt søl fra vindusmaling.</p>
	Bislag vest: I opprinnelig bislag er det tre luker til kullbinge/dotømming, to	Opprinnelige deler av bislag vest har svært høy verneverdi, både

	<p>opprinnelige luker med ramtrekonstruksjon og staffprofil, fylling med stående bord, sidehengslet med opprinnelige eikenøtthengsler. Over dette er en utskåret sekundær luke i panelet, provisorisk laget, med enkle hengsler og en krok. Veggen mot nord i bislag ble fornyet i 2010, 150 mm stenderverk med isolasjon.</p>	<p>konstruksjoner, kledning og luker knyttet til tradisjonelle funksjoner som kullbinge og bøttedo. Alle eldre materialer, detaljer og beslag skal bevares.</p> <p>Utvendig kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund. Beslag behandles særskilt, se råd om rustbehandling under vinduer kap. 3.8.3.</p>
	<p>Bislag nord: Rekonstruert 2009–11 på dokumentert grunnlag (eldre foto). Isolert stenderverk med kopi av opprinnelig vekselpanel.</p>	
VINDUER	<p>Bislag vest: Et opprinnelig lite ettrams vindu i sørvegg, sidehengslet. Tradisjonell ramme med glass i kittfals. Opprinnelige hengsler med konisk ende og kule, jugendstil. Innvendig ingen profiler, opprinnelig haspe. Utvendig profilerte gerikter, datering usikker, antatt opprinnelig/eldre ifølge foto.</p>	<p>De to opprinnelige vinduene og et varevindu, med ulike typer profiler og alle beslag, har svært høy verneverdi og dokumentasjonsverdi. Disse må få jevnlig tilsyn og tradisjonelt vedlikehold.</p> <p>Alle vinduene vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
	<p>Fasade vest, ved siden av bislag: Et opprinnelig ettrams vindu, sidehengslet, høyt og smalt med to ruter, glass i kittfals. Opprinnelige hengsler samt innvendig haspe. Innsiden av rammer er profilert med tidstypisk hulkiil og staff, hulkiil på srossene. Opprinnelig varevindu med koniske hengsler.</p>	<p>Det er svært viktig at varevinduene i bruksrom er tette og holdes lukket, slik at fuktig og varm inneluft ikke trenger gjennom og kondenserer på ytre ramme.</p>
	<p>Ved tilbakeføring i 2010 ble de øvrige vinduene utført som tilnærmet kopier av de opprinnelige: tofags sidehengslete vinduer med tre ruter, glass i kittfals i ytre ramme, 3 mm glass. Innside av ramme profilert med staff og hulkiil. Vinduene er dels plassert parvis med stender mellom. Her er også noen mindre vindusformater.</p> <p>Innvendig varevindu 4 mm energiglass, tettelisten for å unngå kondens.</p>	
DØRER, PORTER	<p>Ny inngangsdør fra 2010 mot vest, utført som en moderne dør med tilnærmet samme utseende som den opprinnelige. Ramtredør med tett nedre delt og stort glassfelt med ni ruter i øvre del. Malt.</p>	<p>Ytterdør mot vest ble ved en feiltakelse utført med isolerglass i 2011. Ny dør med glass innsatt i kittfals skulle bestilles, men dette ble ikke iverksatt. På sikt bør døra skiftes til en bedre kopi av originalen.</p>
	<p>Ny inngangsdør fra 2010 mot nord, utført som tilnærmet kopi av den</p>	<p>Dørene vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for</p>

	opprinnelige. Ramtredør med fire fyllinger. Malt. Innadslående dør, ny dryppnese i bønn av døra.	ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
DEKKE	<p>Opprinnelig trebjelkelag med stubbloft, fylt med 5–7 cm kullsubb. Kullfyllet er kun bevart i dekket mellom 1. og 2. etasje, i de øvrige var det fjernet (trolig på 1980-tallet). Innvendig bordgulv, pløyde bord ca. 9 cm brede og malt.</p> <p>I 2010 ble etasjeskillene forbedret med ny isolasjon med cellulosefiber. Dekket med kullsubb ble bevart, fyllet ble tatt ut og lagt tilbake på ny papp og supplert med cellulosefiber i hulrommet over. Etasjeskillet mot loft ble etterisolert med cellulosefiber.</p> <p>Det er ca. 70 cm klaring fra opprinnelig dekke til terreng. Det ble isolert under dekket mot terreng i 2010: 20 cm cellulosefiber og Isolasoft duk, festet med lekter.</p>	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med eksisterende utførelse, med bevaring av opprinnelige konstruksjoner og materialer.
TAK	Opprinnelig takkonstruksjon er bevart. Mansardtak med sperrebind og hanebjelke ved knekken, kaldt råloft over hanebjelkenivå. Taktroa består av prefabrikkerte lemmer, disse har stående pløyde bord og horisontale spikerslag. Utvendig bordtak tekket med papp og tradisjonelle lekter. Svai i nedre del av takflata, typisk for datidas nybarokke mote.	<p>Opprinnelig takkonstruksjon med lemmer skal bevares. Taktekingen med papp og lekter er en tradisjonell løsning, som skal opprettholdes.</p> <p>Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter. Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5.</p> <p>Vindskier og gesimsbord males med linoljemaling i henhold til fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
PIPER	Ny pipe og brannmur ble murt opp i 2010, med samme plassering som i 1918. Pipa er pusset, som opprinnelig.	Pipa vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Foran hver inngangsdør ble det snekret nye trapper i 2010, basert på eldre fotografier av Villaen. Dette er tradisjonelle tretrapper med innkassete sider, umalt plank.	<p>Trappene følger tradisjonen i Ny-Ålesund, enkle tretrapper med kledde sider. Dette videreføres.</p> <p>Trappene holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Trappene beholdes umalt.</p>
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	<p>Over hovedinngang vest er det en nyere lampe inspirert av en historisk type, hvit kolbe på buet stang.</p> <p>Over hovedinngang vest er det en tradisjonell fjøslampe, med buet stålstang, skjerm og synlig lyspære.</p>	<p>Lampene har lav verneverdi, men de stemmer godt med det historiske miljøet i Ny-Ålesund.</p> <p>På eldre fotografier av Villaen var det i noen perioder ikke lamper ved dørene.</p>

14 AMUNDSENVILLAEN INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Amundsenvillaen gjennomgikk en omfattende restaurering og tilbakeføring i 2009–11. Planløsning og materialbruk er nå tilnærmet som opprinnelig, med høy andel autentiske materialer. Opprinnelige konstruksjoner, vegger, trapp, bordgulv, panel, listverk og overflatebehandling i flere rom er bevart. Pløyd faspanel på vegger og himlinger, bordbredde ca. 11 og 9 cm. De bevarte vegg- og takmaleriene i de to stuen fra Nordpol bar anno 1938 er et unikt eksempel på polare kunstneriske uttrykk, og et verdifullt minne om den fasjonable baren som ble etablert under turismesatsningen på 1930-tallet.</p> <p>Opprinnelig innvendig trapp er bevart, men ved restaureringen i 2010 måtte avhugde trappeneser og rekkverk rekonstrueres. Rekkverket er basert på negative spor i vangen og lignende bevarte trapper i 23 Blått og 21 Hvitt hus.</p> <p>Det ble utført moderate endringer ved tilrettelegging for ny bruk. Noen skillevegger og brannmuren er rekonstruert. Dobbel skyvedør mellom stuen ble rekonstruert, med opprinnelig spalte i bevart veggdel. Moderne kjøkken og bad er satt inn i begge etasjer. Etasjeskiller og vegger i 2. etasje er etterisolert. Det ble satt inn tre jernovner fra Trolla i gangen og stuen i 1. etasje.</p> <p>For nærmere beskrivelse av interiøret, se diverse rapporter og følgende fotodokumentasjon.</p>	<p>Amundsenvillaens interiør er unikt i svalbardsammenheng. Både bruken som direktørbolig, minnet om Nordpol bar og Roald Amundsens besøk gir interiøret høy symbolverdi.</p> <p>Eksisterende planløsning, opprinnelige konstruksjoner, materialer, detaljer og overflater, samt et par opprinnelige dører og vinduer med beslag, har svært høy verneverdi og skal bevares.</p> <p>Opprinnelig overflatebehandling har svært høy dokumentasjonsverdi der den er bevart, dette gjelder dels malte flater, blålig impregnering på deler av loft (og rundt vindu i bod vest mv.), og ikke minst vegg- og takmaleriene i salong og spisestue. Opprinnelige flater skal i det lengste bevares uten ny overmaling, dette gjelder også den blålige impregneringen. Ved behov for oppmaling, skal det benyttes linoljemaling.</p> <p>Dekormalingen i stuen skal ikke røres, verken retusjeres eller oppfriskes, uten at konservator er engasjert til å utføre arbeidet og Riksantikvaren har godkjent dette. Tilstanden bør jevnlig sjekkes av konservator for å sikre at bevaringsforholdene er tilfredsstillende, og at malingen ikke flasser.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for innvendig panel og tregulv kap. 3.8.8. og 3.8.9.</p>

14 AMUNDSENVILLAEN FOTO EKSTERIØR

Fasade vest. Opprinnelig bislag var bevart (innebygget) i et større tilbygg, ny inngangsdør ble gjenskaft.

Fra nordvest. Bislaget mot nord ble rekonstruert i 2011, basert på eldre fotografier og spor i bygningen.

Fasade øst.

Fra sørøst. Opprinnelig vindusplassering mv. ble tilbakeført i 2011, omfattende bevaring/gjenbruk av opprinnelig kledning.

Fasade sør. Bislaget fra 1918 er bevart. Ved tilbakeføring i 2011 ble et senere oppført takoppløft (ark med pulttak) fjernet fra loftet.

Typiske vinduer, utført som tilnærmet kopier av de opprinnelige, detaljer i innfesting og listverk er som opprinnelig.

Opprinnelige betongfundamenter fra 1918. Spor etter liggende forskalingsbord og noe forvitret sementoverflate med avdekket tilslag.

Ved restaureringen i 2009–11 ble dekket mot terreng etterisolert på undersiden. Det er betongpilarer som bæring under bygningen.

Skjørtet mellom de støpte pilarene har stående bord, som opprinnelig. Det er etablert nye inspeksjonsluker.

Detalj av opprinnelig vekselpanel. Gjenbrukte bord er værbitte, nye bord over gesimsbåndet (i gavl).

Bislaget mot vest har opprinnelige luker og et vindu i sørveggen.

Detalj av luke med opprinnelig eikenøtthengsel, antatt fra 1918.

Opprinnelig ettrams vindu til bod, hengsler med kule i enden antas å være fra 1918. Bevarte eldre geriker, usikker datering.

Tre luker i bislag mot vest. To opprinnelige luker med ramtrekonstruksjon, og en sekundært utskåret luke. Her var det kullbinge, trolig også bøttedo.

Åpningene bak lukene er etterisolert med mineralull.

Kopi av liggende vindu mot sør. Dette var skjult bak nyere kledning inntil siste restaurering.

Til venstre opprinnelig vekselpanel og øvre list med karnissprofil anno 1918. Til høyre rekonstruert bislag mot vest.

Rekonstruert bislag mot vest. Situasjonen stemmer med slik det var i 1. driftsperiode.

Detalj av rekonstruert vindu. Hjørnejern og beslag med eikenøtthengsel er forsøkt kopier slik man antok det var i 1918.

Takoppløft mot nord og papptak med avrundete lekter basert på opprinnelig løsning.

14 AMUNDSENVILLAEN FOTO INTERIØR

Fra gangen innenfor hovedinngangen mot nord. Dørene er rekonstruert.

Trapperommet hadde flere bevarte elementer.

Ovnen i gangen ble satt inn i 2011, den sentrale brannmuren ble rekonstruert.

Opprinnelig gulvlist fra 1918 ved siden av trappa i gangen. En interessant detalj, der vi ser tett med sagspor i lista for å tilpasse den til krumningen.

Fra stua sett inn mot det rødmalte rommet, tidligere Nordpol bar. Veggmaleriene i begge rom ble utført sommeren 1938.

I stua er veggene bemalt med farkoster som ble benyttet til polferder, fra Andréas luftballong Ørnen anno 1897 til Nobiles luftskip Italia anno 1928.

Interiør i stua, med skyvedør i skilleveggen mot «baren», som opprinnelig løsning. Opprinnelig panel på veggene, supplert ved skader og tapte partier.

Opprinnelig bordgulv ved skillevegg. Skyvedørene ble laget nye, én av spaltene i vegg eksisterte.

Svalbardkartet i himlingen i stua har en annet karakter og fargebruk enn veggmaleriene. Sekundær skillevegg ble fjernet og noe retusjering utført i 2011.

Panelbord med navn til deltakere på flyferden på 1920-tallet var lagret på Museet, her satt tilbake på antatt opprinnelig sted.

Panelbordene tilhørende Gjøa var dels kappet opp og brukt til tetting av et vindusfelt, her satt tilbake på antatt opprinnelig sted.

Vinduene fra 2011 ble laget som kopier av de opprinnelige, med hulkil og staff på rammene. Innvendig varevindu.

Spisestua, eller Nordpol bar. Veggene er dekorert med scener fra fangsmannslivet. Her er også M/S Lyngen, som startet svalbardruta i 1934.

Spisestua sett mot kjøkkendøra. Brannmuren ble rekonstruert ved siste restaurering, da skilleveggene fikk tilbake sin opprinnelige plassering, basert på spor i himling. Fin kompassrose malt på himlingen.

Detalj av rekonstruert gerikt over skyvedør. Negativt spor i malingen kan tyde på at det opprinnelig var en konkav form på hjørnet av øvre bord (utført konveks).

Naivistisk malt jeger som skyter isbjørn, på sørveggen i spisestua.

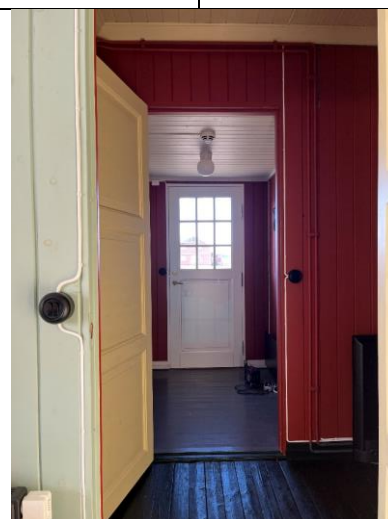
Kjøkkenen i 1. etasje, med ny innredning. Opprinnelig faspanel på vegger og himling og bevart bordgulv. Dør til gang mot vest.

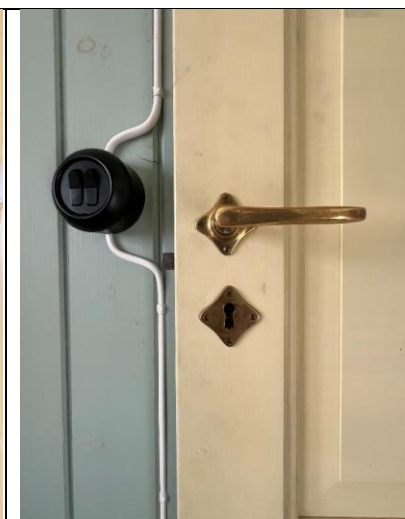
Kjøkkenet med dør til spisestua.

Opprinnelig kjøkkengulv, malt. Det er spikersømmer etter eldre gulvbelegg.

Fra kjøkkengangen mot opprinnelig bislag i vest.

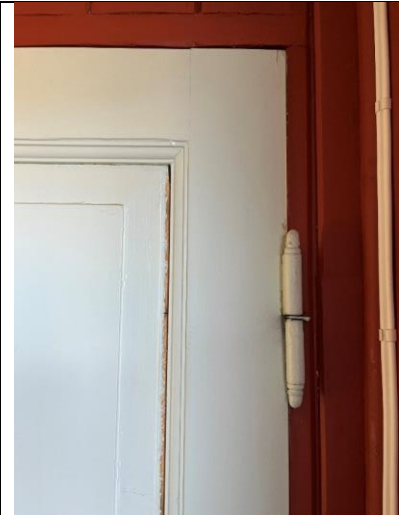
Eksempel på ny dør med kopierte beslagtyper etter forbilde fra 1918, og lysbryter i historisk stil.

To dører til boder i bislag vest. Bevarte fyllingsdører med eldre hengsler og dørhåndtak.

Detalj av boddør vist t.v. Opprinnelige beslag fra 1918, bakelitthåndtaket må være montert i 2. driftsperiode.

Eikenøtthengsel på den ene boddøra i bislag vest, antatt 1918.

Opprinnelig vindu i bislag vest, vegg mot vest under trappa. Ramma har tidstypiske hengsler og er profilert med staff og hulkil anno 1918.

Opprinnelig vindu i bislag vest, i sørveggen. Antatt tidligere bøttedo. Blålig impregnering fra 1918 omkring vinduet, dels avvasket/bleket (?).

Opprinnelig vindu bevart i rom under trappa, se bildet over.

Moderne toalettinnredning i del av opprinnelig bislag vest.

Øvre del av trappa med inngang til direktørboligen.

Korridor i 2. etasje, med opprinnelig bordgulv og faspanel på vegger og himling.

Detalj av innvendig panel og innerdør, dels bevarte elementer og dels rekonstruksjon.

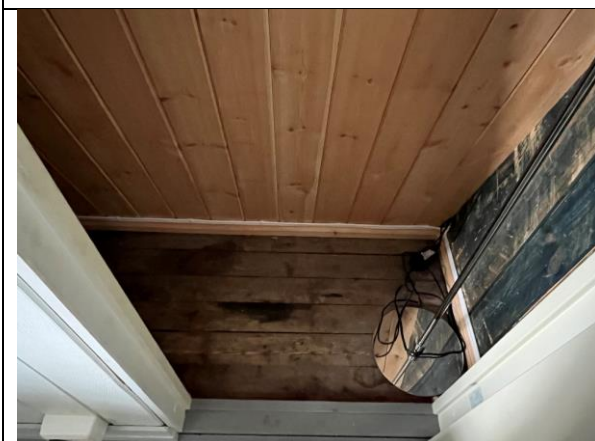
Vinduskopier som i 1. etasje, med profiler anno 1918 i ytre ramme, varevindu med energiglass.

Kjøkken i direktørboligen. Romløsningen er som i 1918, men innredningen er fornyet.

Interiør i stue, romløsningen er som opprinnelig. Ytterveggene ble etterisolert i 2010 og opprinnelig faspanel gjenbrukt så langt det var mulig.

Interiør i bod/blindloft mot sør i stua. På høyre side ses opprinnelig faspanel anno 1918 med blålig impregnering. Tilsvarende overflatebehandling finnes på alle elementer på loftet, og i andre hus i Ny-Ålesund fra samme periode (1918).

Foto fra råloftet, som ble etterisolert over etasjeskillet med cellulosefiber i 2010. Kun panelbordene som dekker over lemskjøtene i gavlveggen, har blålig impregnering/grunning. Foto: Siri Hoem 2010

16 TELEGRAFEN	
ANNEN BETEGNELSE	Radiostasjonen, Gamle telegrafen
ASKELADDEN-ID	158820-91
BYGGEÅR	1918, oppført ved sjøen (senere tilbygg)
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Radiostasjon (telegrafstasjon)
OMBYGGING OG ENDRINGER	1929: tilbygget hus mot vest, med eget bislag 1946: flytting, ombygging og innvendig modernisering, familiebolig 1954: tilbygg til bislag mot vest 1957–58: ominnredning ny ekspedisjon, ny inngangsdør mot nord 1964: Gruvedriften opphørte for godt, telegraffunksjonen flyttet ut 2013–14: restaurering og museum, samarbeid med Telenor/Telemuseet
DAGENS BRUK	Åpent museum med utstillinger (teleteknisk og bygningshistorisk)
BESKRIVELSE	Enetasjes trehus av flere sammensatte bygningsvolumer oppført i årene 1918–54. Samlet grunnflate ca. 83 m ² . Fundamentert på trepeler/-pakninger med skjørt. Vegger av bindingsverk med tosidig kledning, dels prefabrikkerte lemmer. Tre inngangsdører og ulike vindustyper, fra 1. og 2. driftsperiode. Saltak teknet med papp. Interiøret er i hovedsak preget av 2. driftsperiode, med kledning av malte huntonittplater og tidstypisk fast innredning.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Telegrafen er en av Ny-Ålesunds eldste bygninger og viktigste kulturminner. Trådløs teknologi sikret gruvesamfunnet kontakt med omverdenen. Telegrafen var en kjernefunksjon da leiren ble etablert. Senere spilte den en viktig rolle i nasjonale og internasjonale begivenheter, fra nordpolferder til gruveulykker.</p> <p>Bygningen er svært godt bevart, slik den framsto etter flytting og modernisering i 2. driftsperiode. Eksteriør og interiør har svært høy verneverdi, både historisk kildeverdi og opplevelsesverdi. Bygningen ble istandsatt som museum i 2013–14, med en forsiktig tilnærming der materialer og innredning fra ulike historiske faser ble bevart, med alderspreg og noe oppmaling. En del teleteknisk utstyr ble tilbakeført. Utstillingen ble videreutviklet i 2022, med ny kunnskap om bygningshistorien. Eksteriør og interiør skal bevares uten endringer. Det er kun behov for vedlikehold og eventuelle tilpasninger av museumsbruk/utstilling innenfor dagens konsept.</p>

16 TELEGRAFEN

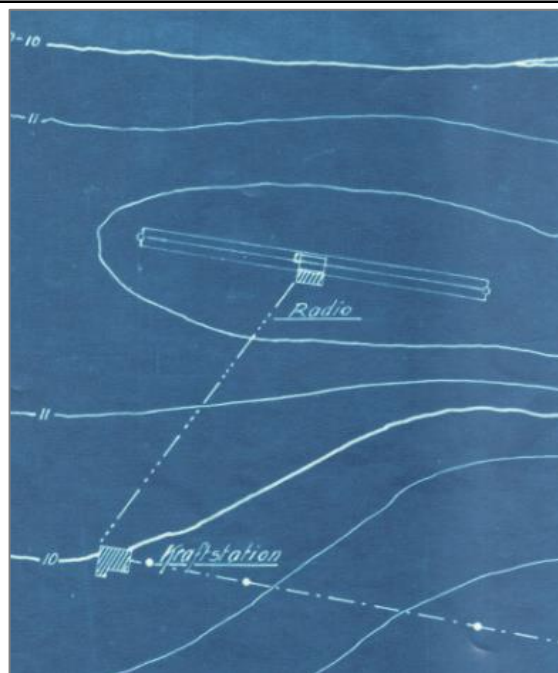
BYGNINGSHISTORIKK

Radiostasjonen ble oppført nede ved sjøen i 1918, på den såkalte Radiohaugen (nå kalt Flaggstanghaugen). Det lille trehuset var omgitt av høye master med antenner.

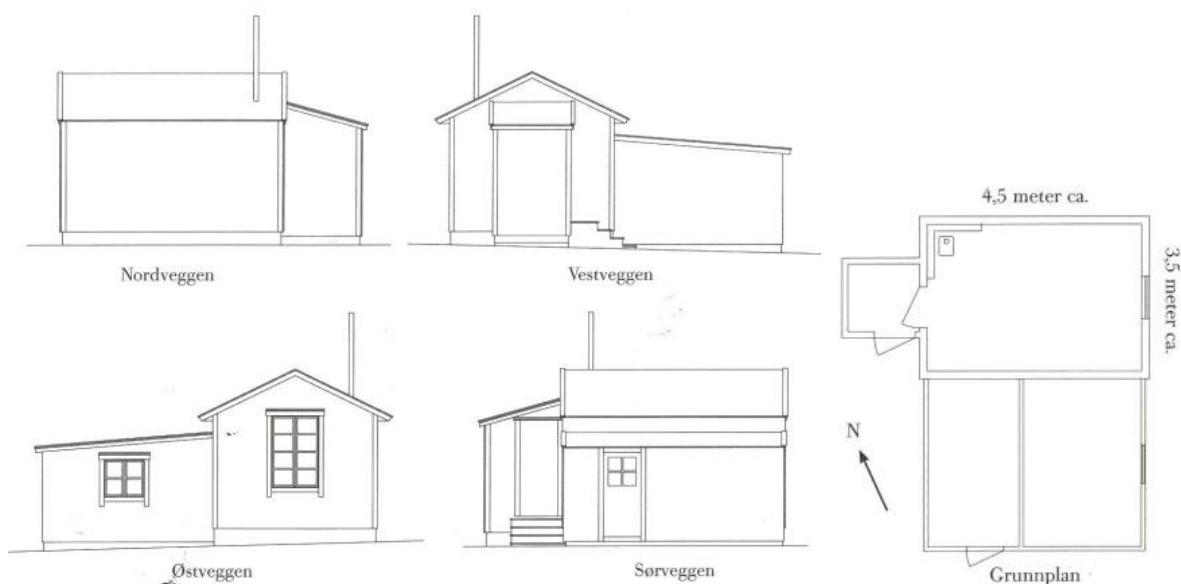
Bygningen besto opprinnelig av en énetasjes brakke med saltak, og et lite bislag med pulttak ved vestre gavlvegg. Hovedhuset hadde grunnflate ca. 3,5 x 4,5 meter. Det er mulig at huset delvis ble bygget av prefabrikkerte elementer, ca. 1,5 meter brede lemmer skimtes i ytterveggenes kledning. Veggene hadde stående pløyd faspanel på fasadene og innendørs. I gavlveggen mot øst var det et høyt torams vindu med fire ruter i hver ramme, som stadig er bevart. Sannsynligvis sto det lille huset på trepeler, slik de minste boligbrakkene også gjorde på denne tida. Huset ble malt brunrødt (engelsk rød), dette bekreftes blant annet av avdekket, intakt rødmalt ytterkledning på sørveggen før oppføring av tilbygget i 1919, ref. Treider 2012.

På langveggen mot sør ble det i 1919 oppført et stort tilbygg med slakt pulttak (større enn hovedhuset), dette hadde et mindre vindu mot øst.

I 1919 ble det oppført et eget reservekraftverk omtrent 50 meter sør for stasjonen, som sikret drift ved strømstans.

Utsnitt av kart tegnet av John Hangeras 28.09.1919. Telegrafstasjonen med bislag mot vest fra 1918 og tilbygg mot sør fra 1919 (skrå skraver). Et stykke mot sør ligger reservekraftstasjonen. I hver ende av de lange linjene sto radiomastene. Strandbrinken er antydnet i nord. Kilde: Norsk Polarinstitutt

Radiostasjonen slik den ble bygget i 1918, rekonstruksjon etter foto. Tegning: Steinar Snøtun, gjengitt i Reymert, 2022. Merk at det store tilbygget med pulttak mot sør ble oppført sekundært i 1919, etter at fasaden var malt rød.

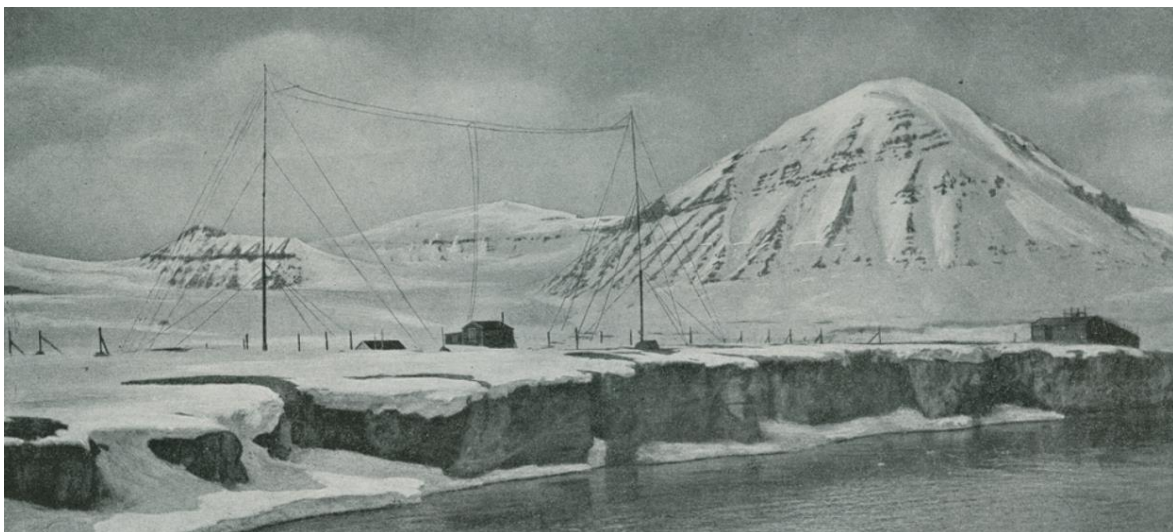

Utsnitt av foto av opprinnelig stasjon før oppføring av det store tilbygget mot vest i 1929. I kortveggen er det noen vanskelig tolkbare elementer: vannbrett, stender, benk? Kilde: foto gjengitt i Treider 2012, usikker kilde.

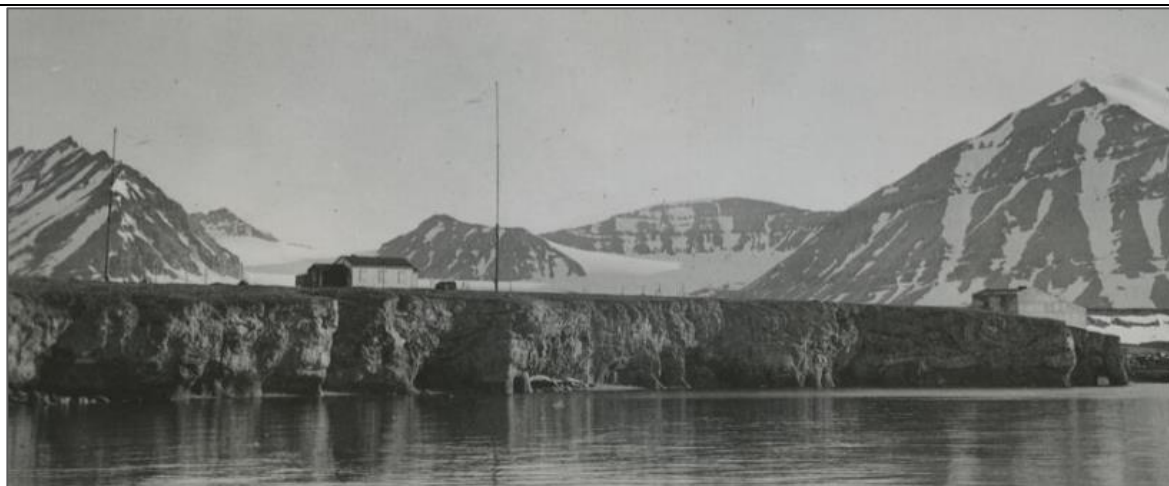
Telegrafen var avgjørende for gruvebyens kontakt med omverdenen, i perioder fikk den internasjonal betydning. Under Roald Amundsens og Umberto Nobiles luftferder med sjøfly og luftskip mot Nordpolen i 1925, 1926 og 1928 var den lille, umoderne radiostasjonen «verdens mest optatte telegrafstasjon» (Aftenposten 07.05.1926).

På kart over leiren i 1927 omtales anlegget slik: «27) Radiostasjon på radiohaugen i vest for transportlinjen med sin reserve-kraftstasjon i nærheten. / Alle bygningene er av tre med paptaker. De fleste er satt på grunnmur av beton, andre kun direkte på bakken.»

Bygningen var uforandret fram til 1929. Da ble det bestemt at stasjonen og hovedkontoret for Svalbard radio skulle flyttes fra Finneset i Grønfjorden til Ny-Ålesund. Stasjonen nede ved sjøen ble utvidet med et nytt hus på drøyt 50 m² oppført som tilbygg inntil vestveggen på radiostasjonen, der det gamle bislaget ble revet. Mot vest ble det oppført et bislag. I 1938 var dør og trapp på kortveggen mot vest, se senere kommentar. Den nye bygningen med bislag ble malt grårosa samtidig med at inngangsdøra ble etablert i vestveggen (under dørgerikt mangler grårosa farge, ref. Treider 2012). En del teknisk utstyr ble sendt fra Grønfjorden og monteringen påbegynt. Samme år ble det driftsstans i gruvene grunnet en gassesplosjon. Utstyret i den nye radiostasjonen ble rigget ned og sendt tilbake til Grønfjorden.

Postkort juni 1928. Den opprinnelige radiostasjonen ved sjøen, omgitt av høye radiomaster. Hovedhus og tilbygg er malt (rød). Til høyre ses ny hovedkraftstasjon fra 1927. Kilde: Svalbard museum (beskåret)

Telegrafen etter tilbygging av stasjonen i 1929 (lys farge). Et lite bislag skimtes på kortveggen mot vest. Opprinnelig radiostasjon er den lille, mørke brakka til venstre. Det er usikkert om tilbygget sto umalt noen år eller ble malt lys grårosa allerede på denne tida. Foto: NN 1935, Svalbard museum (utsnitt)

Flyfoto 1938 av den nye kraftstasjonen t.v. og til høyre Telegrafen med reservekraftverket et stykke mot sør. På forstørret bilde kan vi ane en dør og utvendig trapp i kortveggen mot vest i bislaget (usikker tolkning). Kilde: TopoSvalbard, Norsk Polarinstitutt

I verdsettelse av selskapets verdier i 1930 ble radiostasjonen taksert til kr 5000, mens inventaret påløp til kr 25 000, med maskiner og apparater. Bygningen ble omtalt under løpenummer «16) Radiostasjonen». Her nevnes også «26) Kraftstasjon for radio».

Telegrafstasjonen fikk sporadisk drift i 1930-åra, da det var opprettet fiskeristasjon og hoteldrift i Ny-Ålesund. Men i mange år sto stasjonen tom med lemmer foran vinduene.

Under 2. verdenskrig ble telegrafstasjonen satt ut av drift av engelske soldater i forbindelse med tvangsevakueringen av Svalbard i september 1941. Radiomastene ble sprengt og viktige deler av radioapparatene ble fjernet. Tyskerne utførte sabotasje i leiren. Bergmesteren meldte i rapport fra befaring i Ny-Ålesund i 1945: «Telegrafstasjonen viste seg å være truffet av mange granater så den trenger adskillige reparasjoner, og alt inventar var fjernet eller ødelagt.» (Kilde: Gunnar Aasgaard 1948, inspeksjoner og befaringer på Svalbard 1945, s. 30). Da gruvedriften startet opp igjen i 1945, i 2. driftsperiode, ble en midlertidig radiostasjon etablert i Nordpolhotellet. I brannforsikring 28.05.1945

tilskrives bygning og «Inventar, maskiner, apparater» eksakt samme verdi som i 1930 – gitt de nevnte skadene, er dette muligens en misvisende taksering.

Sommeren 1946 ble den gamle radiostasjonen flyttet og plassert i utkanten sør for byen, med god plass til antennene. Nummer 16 fulgte huset, som etter hvert ble kalt Telegrafan. Hovedhuset fra 1918 og det store tilbygget med bislag fra 1929 ble flyttet og fikk samme orientering nord/sør som da bygningen lå ved sjøen. Sannsynligvis ble komplekset flyttet som hele bygningsvolumer, men vinduene kan ha blitt tatt ut for å unngå knusing av glass. En del vindusrammer ble muligens fornyet. Selve telegrafan ble innredet i den eldste brakka fra 1918. Mot sør ble det bygget et nytt bislag med bod, forgang og egen inngang. Dette tilbygget med pulttak erstattet det store tilbygget fra 1919, som ikke ble flyttet.

Telegrafan fra sør etter flytting 1946. Sør for selve telegrafan i østre del ble det bygget et nytt tilbygg med egen inngang. Her sto det i 1946 ei fyllingsdør med tre speil, denne ble fornyet omkring 1960. De eldre fasadene er svært malingslitt. Foto: Arne Brøgger, Svalbard museum (beskåret)

Foto fra 1947–51 viser eldste del av bislaget til boligen mot vest, som ble oppført 1929 og flyttet med i 1946.

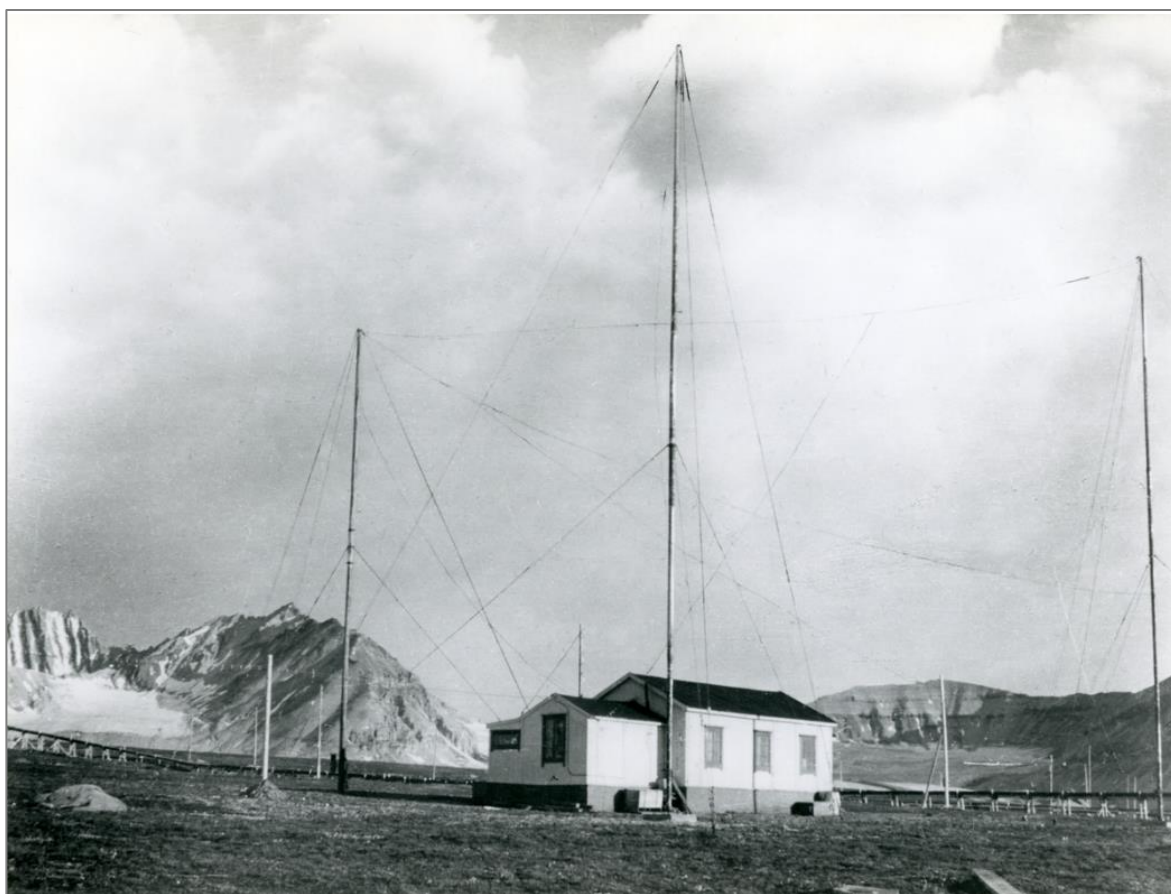
Inngangsdør mot vest. Dette bislaget ble tilbygget i full bredde før 1954, og ytterdøra ble til innvendig dør. Spor etter de to dekkbordene i vegg på hver side av døra ses i dag inne i gangen, sammen med to fargelag på den tidligere fasaden: først lys grårosa (etter 1929) og lys grågul (etter 1946). Under dørgerikten er det kun grågul, dette tyder på at døra var mot vest da fasaden ble malt grårosa. Foto: Odd Conrad Holm, Svalbard museum, SVF 18330 (beskåret)

Etter flyttingen ble det innredet familiebolig i bygningen fra 1929, med kjøkken, stue og to soverom. Boligen hadde inngang via bislaget mot vest, der det også var do, med luke for tømning i ytterveggen mot nord. Inngangsdøra var trolig i gavlveggen mot vest, slik det framgår av foto et par år etter flyttingen.

En periode har imidlertid inngangsdøra vært i bislagets sørvegg, der en blendet åpning med kanthengsler typisk for 1930–40 åra stadig er bevart inne i et skap. Utvendig faspanel er fornyet i et felt etter tetting av denne døråpningen. Det er usikkert når døra sto i sørveggen på bislaget fra 1929. Etter 1946 ble fasadene malt lys grågule, muligens samtidig med at døra i bislag vest ble flyttet til sørveggen. Disse historiske detaljene er ikke ferdig tolket, ref. Treider 2012. Treider finner at et bord under dørgerikten mot vest i opprinnelig bislag anno 1929 kun har grågul maling, men ikke den eldre grårosa fasadefargen.

Etter flytting og modernisering i 1946 flyttet telegrafist Torgersen inn med kone og barn. I perioder med enslige telegrafister uten familie ble boligen brukt av andre. Her holdt telegrafens hus til 1957–58, da interiøret ble bygget om.

I etterkrigstida fikk interiøret tidstypisk innredning med malte huntonittplater på vegger, himlinger og dels på gulv, kjøkkeninnredning, skap og lakkerte finérdører. Deler av døromramninger og skapfronter hadde en forfinet overflate med ådring. Bislaget mot vest ble tilbygget i full bredde ca. 1954 (foto 1954, Treider 2012), med inngangsdør mot sør i ny del, som i dag.

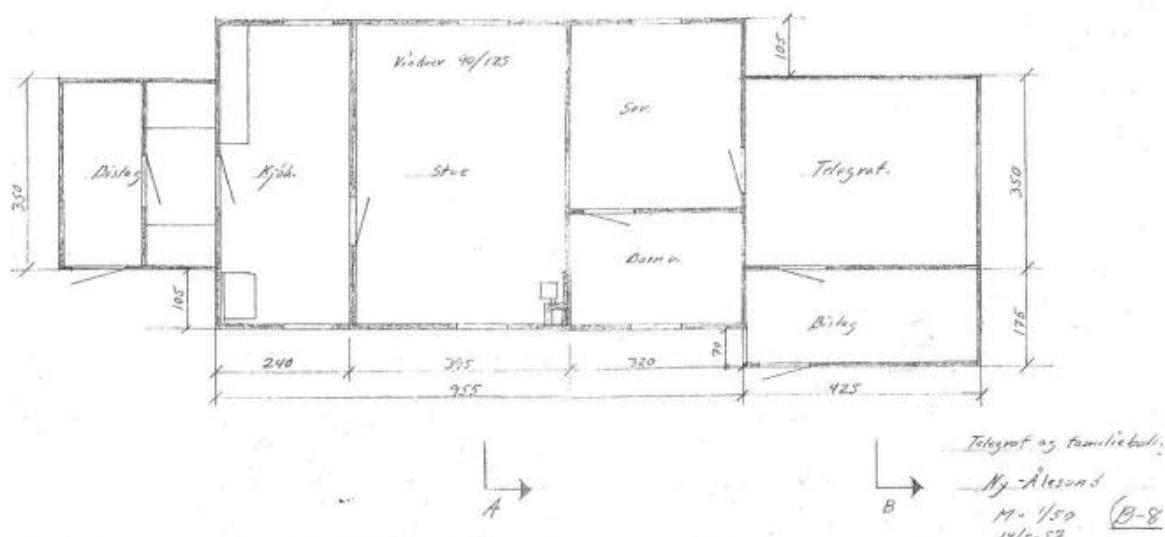

Radiostasjonen fra nordøst i 1953. Stasjonen fra 1918 er den lille brakka med saltak til venstre. Det er fortsatt tre vinduer mot nord i boligdelen, der ny inngangsdør for kunder ble etablert i det midtre vindusfeltet i 1958. Foto: Henriksen & Steen 1953, nb.no

Telegrafen i 1958, fasaden er lys grågul, ref. Treider 2012. Bislaget mot vest er tilbygget, med inngangsdør mot sør. Kilde: Fra Anne Ødegaard, Kings Bays arkiv (utsnitt)

I 1957–58 ble Telegrafen bygget om innvendig, som resultatet av statens fornyete satsning på gruvedriften i Ny-Ålesund. Ekspedisjonen som før hadde vært i bislaget mot sør, ble flyttet inn og oppgradert. Ny skranke og ekspedisjon ble innredet i de tidligere soverommene, med åpen løsning mot det gamle telegrafrommet i øst. Samtidig ble det bygget ny hovedinngang mot nord, henvendt mot leiren. Ombyggingen av interiøret førte til at bruken som familiebolig opphørte, men kjøkkenet beholdt innredningen med ovn, kjøkkenbenk og overskap. I 1960 (eller kort før) ble fasadene malt lys blå.

Planløsning 1957, før ombygging av ekspedisjonen. Boligen med kjøkken, stue og to soverom (eget barneværelse) har egen inngang via bislag med bøttedo i vest. Telegrafen i den eldste bygningen fra 1918 har inngang via et bislag mot sør, oppført ved flyttingen i 1946. Tegning: NN, gjengitt i Reymert 2022

Antatt fotografert i 1960. Bygningen er nylig malt lyseblå med hvite vinduer. Blå er eneste påviste farge på tilbygget bislag mot vest (Treider 2012). Bildet foran fra 1958 viser imidlertid at dette tilbygget var lyst, enten umalt eller grågult. Skjørt av lemmer, vinduer og dører er som i dag, men røykrøret over kjøkkenovnen er nå fjernet. Over inngang vest er den gamle «fjøsampa» som ses på foto foran fra sent 1940-tall. Ved inngangen til Telegrafan i øst er en tidstypisk kolbe på jernstang. Foto: SVN-F17578 i Kings Bays arkiv

Etter den fatale gruveulykken 5. november 1962 gikk det ut iltegram om at om lag 20 mann var døde. Det var intens virksomhet i Telegrafan de kommende dagene. Hendelsen fikk nasjonal betydning, med endelig opphør av gruvedriften i Ny-Ålesund og Gerhardsen-regjeringens fall i 1963 som konsekvens.

«Isfjord radio. Isfjord Radio. Ny Ålesund Radio kaller. Jeg har en ilmelding til Norge. Gruveeksplosjon den 5/11 kl.22.45 i beltesjakt vest krevde 18 muligens 20 menneskeliv STOP årsak til eksplosjonen ukjent STOP»

- Telegrafist Jo Hammer

Det første iltegrammet etter gruveulykken i 1962. Kilde: faksimile fra nettsak Telenor kulturarv.

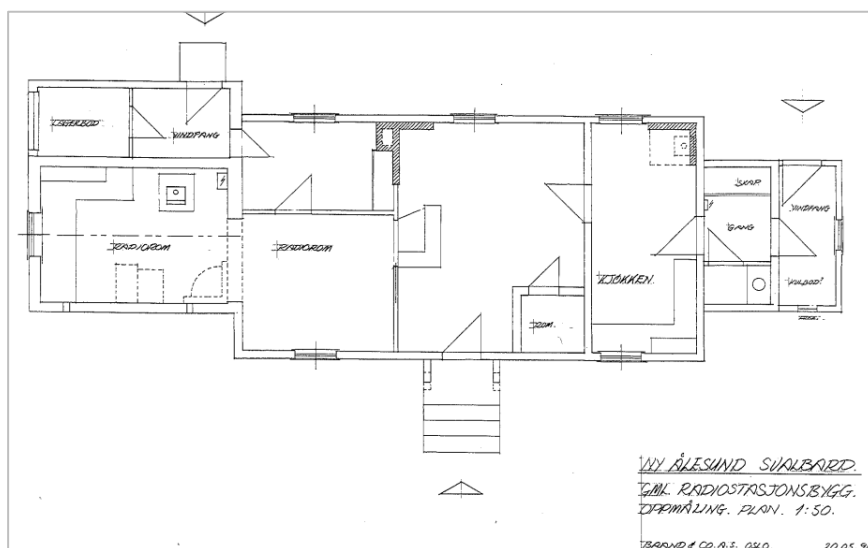

Telegrafist Gunnar Torstein Telle i 1963. Kilde: Telemuseet

Bruken av telegrafen i bygning nr. 16 opphørte i 1964. Deler av teknisk utstyr ble senere demontert og lagret på museet i Ny-Ålesund, og hos Norsk Telemuseum på fastlandet. Bygningen ble i hovedsak stående tom i nærmere femti år. Tross noe utført vedlikehold oppsto taklekkasjer og økende forfall. Innvendig falt huntonittplatene ned, maling skallet av, og råteskader oppsto.

Norsk Telemuseum viste interesse for Telegrafan i 1993. Ny Ålesund radio ble innlemmet i Telenors landsverneplan for teletekniske bygg og anlegg i 1997.

Etter noen år med drøftinger ble restaurering og innredning som museum realisert i 2013–14, av Kings Bay AS i samarbeid med Telenor AS, som bidro økonomisk. Telenor hadde foreslått å tilbakeføre bygningen til 1946, dette medførte at døra mot nord ble erstattet av et vindu. Denne ideen ble frafalt, se innledende registrering (rombeskrivelser/foto) og anbefalt strategi for restaurering, Siri Hoem november 2011 (NB! Her er feildaterte byggetrinn) og påfølgende prosess, blant annet kompetansegruppas innspill til strategi for restaurering og Kings Bay AS' sluttrapport. Det ble gjort flere tilpasninger underveis i prosessen, dels basert på ny historisk kunnskap.

Oppmåling 1996. Nord er ned på tegningen, med ny hovedinngang fra 1958 vendt mot leiren. Kilde: Telemuseet ved arkitekt David Brand.

Byggeår fra venstre: radiorom: 1918
bislag sør: 1946
boligdel/bislag vest: 1929
tilbygg bislag vest: ca. 1954

Samme kompetansegruppe som fulgte restaurering av Amundsenvillaen ble benyttet som Kings Bays rådgiver: Egil Murud (styremedlem Kings Bay), Susan Barr (Riksantikvaren) og Siri Hoem (privat). Gruppen ble supplert med Dag Blakkisrud fra Telenor. Sivilarkitekt Jens Treider utførte detaljerte fargeundersøkelser av eksteriør og interiør, med kartlegging av ulike byggetrinn og endringer (noe ny kunnskap om byggetrinn/dateringer er framkommet etterpå). Treider gir en grundig beskrivelse av interiørelementer, listverk etc. Arbeidene ble utført av snekker Finn Løken. Telemuseet lagde utstillingen, med det tilbakeførte tekniske utstyret og ulike typer formidling.

Overordnet mål for restaureringen ble å bevare bygningen slik den framsto i siste fase som telegrafstasjon 1960–64, med mest mulig eldre materialer og fargebruk. Fasadene ble istandsatt, med utbedring av råteskader i tak, fundamenter og kledning. Utvendig panel på bislagets østvegg ble demontert og fikk vindpapp bak. Vinduer ble restaurert, og fasadene ble malt i samsvar med fargeplanen. Innendørs ble svært skadde bygningsdeler og nedfalte huntonittplater istandsatt/fornytt. Noen gulv fikk ny linoleum, og deler av interiøret ble malt på nytt. Ellers ble det kun gjort en forsiktig restaurering/vedlikehold, der alderspreg, materialer og innredning fra husets ulike faser fra 1918–1964 ble bevart. Det ble installert brannvarslingsanlegg, med ledninger på loftet og ny luke til loftet inne i «hvelvet». Utvendige trapper ble snekret nye med tradisjonell utforming.

Det finnes en rikholdig dokumentasjon i Kings Bays arkiv, der fotografier underveis i prosessen dokumenterer underliggende konstruksjoner og utførte tiltak.

T.v.: Under restaurering 2013. Spor i malingen etter vannbrettet, montert et stykke opp på kledningen, som utført ved flytting 1946. Negative spor etter stedstypiske gerikter. T.h.: Utbedring av taktro over bislaget mot sør. Taket fra 1918 (med røykrør) har liggende taktro, (ikke lemmer). Foto: Kings Bays arkiv

T.v.: Rustbehandling av beslag, jernmønje fra Molo AS. Ny rust oppsto raskt. Foto: Kings Bays arkiv.
T.h.: Fargeundersøkelse under vindu nord i boligdel fra 1929. Her ses fargelagene 1. lys grårosa, 2. lys grågul og 3. lys blå. Den opprinnelige rødfargen på bygningen fra 1918, mangler her. Kilde: Treider 2012

Utstillingen ble fornyet i 2022, med bygde modeller som viser bygningens utvikling. Arbeidet ble utført i samarbeid med sivilarkitekt Stein Domaas og Riksantikvaren ved Susan Barr. Modellene ble bygget av Steinar Snøtun. Det ble samtidig gitt ut et eget hefte skrevet av Per Kyrre Reymert.

KILDER

- Hoem, Siri: «Den gamle telegrafan Ny-Ålesund. Dokumentasjon og strategi for restaurering», november 2011.
- Hoem, Siri, for kompetansegruppa: «Den gamle Telegrafan, Ny-Ålesund – restaureringsplan», 02.05.2013.
- Hoem, Siri: «Telegrafan i Ny-Ålesund – en forsiktig restaurering», Fortidsvern nr. 3 2014, Fortidsminneforeningen.
- Kings Bay AS: «Rapport: Telegrafan i Ny-Ålesund 2013–14», 15.12.2014.
- Norsk Telemuseum v/David Brand: «Telegrafan». Ny-Ålesund radio Svalbard. Prosjektbeskrivelse, februar 2008.
- Reymert, Per Kyrre: «Radiostasjonen i Ny-Ålesund 1917–1984», Kings Bay AS, 2022.
- Telenor kulturarv, nettsak: [Telegrafstasjonen i Ny-Ålesund - Telenor kulturarv](#)
- Treider, Jens: Fargearkeologisk rapport eksteriør og interiør, 2012, Kings Bay AS' arkiv.

16 TELEGRAFEN		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Alle bygningsvolumene er fundamentert på en kombinasjon av trepeler og stablet boks/plank, med god avstand mellom gulv og terreng. Pelene antas etablert da huset ble flyttet hit i 1946, mens plankestablene muligens er fra senere endringer og istandsetting.</p> <p>Ytre skjørt av liggende bord, umalt, som etablert i 1946. Mot sør og øst består skjørtet av eldre lemmer, bord festet sammen med ytre vertikale bord/spikerslag, som på foto 1946. Skjørt mot nord av kraftige liggende bord, pløyd, ca. 9 cm brede. Utvidelsen av bislaget mot øst 1954 mangler skjørt.</p>	<p>Fundamentering med peler/pakninger bør opprettholdes, men tekniske forbedringer bør vurderes. De høye plankestablene er mindre stabile og sårbare for utglidning. Bygningen er relativt fleksibel, lokal oppjekking og fornying av peler, eventuelt trepakninger av boks/plank, kan utføres. Se vedlikeholdsråd for pelefundamenter kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom det oppstår større setningsskader som følge av tining av permafrost og skjevsatte pakninger, må refundamentering vurderes, fortrinnsvis pelefundamenter med økt dybde. Dette krever detaljprosjektering.</p> <p>Eksisterende skjørt av umalte bord skal bevares og videreføres. De ulike løsningene, med lemmer og pløyde bord, skal bevares som del av historien.</p>
YTTERVEGGER	<p>Østre del 1918: Antatt bindingsverk med tosidig kledning, muligens prefabrikkerte elementer (lemmer). Utvendig stående pløyd faspanel, ca. 9 cm brede bord. Pløyd glattpanel på østvegg.</p> <p>Bislag med bod mot sør 1946: Vegger av bindingsverk med tosidig kledning, utvendig pløyd faspanel.</p> <p>Tilbygget hus 1929: Antatt bindingsverk med tosidig kledning, muligens prefabrikkerte elementer (lemmer). Utvendig stående pløyd faspanel, ca. 9 cm brede bord mot nord, 11,5 cm mot sør. På hver langvegg er det 3-4 vertikale bord som trolig dekker en skjørt, hvilket kan tyde på at huset er en form for elementbygg. Plassering av bordene er noe usystematisk, ikke avklart.</p> <p>På østre gavlvegg er partiet over opprinnelig brakke fra 1918 pappet (av tekniske hensyn). Dette er ikke i samsvar med fotografier 1946/1950-åra, da det var synlig panel uten papp.</p> <p>Begge hovedvolumene samt bislag sør har skrå vannbrett montert på nedre</p>	<p>Eksisterende konstruksjoner og kledninger har ulik alder som representerer bygningens ulike byggetrinn: 1918, 1929, 1946 og 1954. Alle konstruksjoner, kledning og listverk rundt vinduer mv. har høy verneverdi og skal bevares med eksisterende variasjoner og detaljer.</p> <p>Luka tilknyttet doen i boligdelen har svært høy verneverdi og skal bevares. Det samme gjelder alle spor etter tidligere endringer.</p> <p>All kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Vannbrettets posisjon på utsiden av kledningen antas å være en endring fra 1946 (tilsvarende er utført på nr. 2 Skolen). Løsningen er teknisk mindre heldig, men ser ut til å fungere uten vesentlige problemer (fare for råteskader i kledning). Dette bør holdes under oppsikt. Opprinnelig løsning i 1918 (og tilbygg 1929) var trolig av samme type som vi finner på andre hus</p>

	<p>del av veggen. Dels fornyet med tynne bord. Vannbrettet er montert et stykke opp på kledningen (ikke under) og er avrettet, som utført etter flytting i 1946, ref. eldre foto.</p>	<p>fra 1918, med vannbrettet plassert inn under kledningen.</p> <p>På sikt kan man vurdere å fjerne pappen på veggen mellom bygningsvolumene på østre gavl, jf. historisk dokumentasjon. Løsningen er imidlertid teknisk begrunnet for å sikre mot lekkasjer og har en viss tradisjon på stedet.</p>
	<p>Bislag vest: Opprinnelig del oppført 1929. Pløyd faspanel. Luke i nedre del av nordveggen, sidehengslet malt stålplate. Denne har vært for tømning av dobøtte. Nyere panel i felt sør hvor det har vært dør i en periode (blendet/bevart på innsiden).</p> <p>Tilbygg 1954: Nyere glattpanel med ulike bredder. Denne delen har ikke vannbrett.</p>	
VINDUER	<p>Bygning fra 1918, gavlvegg øst: Torams vindu á 4 ruter i hver ramme, antatt opprinnelig. Venstre ramme (utenfra) er fast. Høyre ramme er sidehengslet, utadslående, dråpehengsler i sveitserstil og innvendig haspe er bevart. Spisse hjørnejern. Innvendig varevindu er fastgjort, vinduet kan ikke åpnes (mye kondens).</p>	<p>Alle vinduene har høy verneverdi, inklusive hengsler, beslag og listverk. Vinduene har ulik alder og har høy kildeverdi som del av bygningens sammensatte historie. Vinduene skal bevares med alle detaljer og få jevnlig tilsyn og vedlikehold, basert på tradisjonelle metoder og produkter. Males med linoljemaling. Tiltak må iverksettes for å redusere rust på beslag. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Alle varevinduene skal bevares, med sine variasjoner i alder, utforming og gjenbruk (med gamle hengsler i bod øst).</p> <p>Tiltak må vurderes for å redusere kondens mellom ytre og indre vindusrammer, særlig gjelder dette de to eldste vinduene mot øst. Detaljert tilstandsvurdering må utføres av fagkyndig person, og tiltak må tilpasses til hvert enkelt vindu. Som minimum må varevinduene sikres med tettelisten. Muligens bør det etableres ekstra, snøsikker lufting i ytre ramme.</p>
	<p>Boligdel: 5 stk. torams vinduer á 3 ruter i hver ramme. Sidehengslet, utadslående. Antatt fra 1929, muligens noe fornyet ved flyttingen i 1946. Enkle hengsler, spisse hjørnejern. Rammene har staffprofil på innsiden og platte på srossene. Enkelte av vinduene har fine innvendige gerikter med bred platte og staffprofil (kjøkken).</p> <p>Eldre varevinduer med staffprofil på rammer og srosser.</p>	
	<p>Bislag sør, fasade øst: Liggende fast vindusramme med tre ruter, innvendig profilert med hulkil og staff, lik flere vinduer fra 1. driftsperiode. Antatt gjenbruk, innsatt her etter flytting og bygging av nytt bislag med bod i 1946.</p> <p>Varevinduet er gjenbruk av en utvendig ramme av samme type, med spisse hjørnejern og eikenøtthengsler som henger uten bruk på rammen.</p>	
	<p>Bislag vest: Lite ettrams vindu, trolig fra 1954. Topphengslet, spisse hjørnejern.</p>	

	Alle vinduene har stedstypiske gerikter der sidelistene henger ned på hver side. Løsningen er dokumentert på foto 1946.	Geriktene skal bevares med dagens utførelse. Males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen. Det er spor i kledningen etter mulig justering av plassering av gerikter, ref. Treider 2012. Ikke ferdig tolket.
DØRER, PORTER	Hovedinngang nord: Etablert 1958, tidstypisk dør, ramtrekonstruksjon med stående smal skyggepanel på utsiden. Eldre stålhåndtak. Innsiden er platekledd. Muligens en eldre og ombygget fyllingsdør.	Alle dørene har høy verneverdi, og skal bevares med sin ulike utforming og detaljering som uttrykk for bygningens historiske utvikling. Dørenes utforming representerer siste del av 2. driftsperiode, da telegrafan var i tradisjonell drift. Ombyggingen av innerdører til ytterdører er et særlig interessant trekk, typisk for Ny-Ålesund. Dørene bør få jevnlig tilsyn og vedlikehold, basert på tradisjonelle metoder og produkter, som linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for dører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
	Bislag sør: Opprinnelig innerdør med finérplate, påslått utvendig kledning av stående bord, smale over- og underliggere. Malt hvit. Enkelt håndtak av stål. Foto 1946 viser ei fyllingsdør med tre speil, døra antas fornyet sent i 2. driftsperiode. Foto fra 1964 viser stående utvendig panel, som i dag.	
	Bislag vest: Platekledd dør, malt hvit. Antatt fra ca. 1954, da bislaget ble tilbygget. Tidstypisk håndtak av stål og bakelitt (typisk for innvendig dørtype).	
DEKKE	Trebjelkelag med stubbloft og bordgulv, detaljer ikke kjent. Det er ulike dimensjoner på gulvbordene i ulike byggetrinn.	Eksisterende gulvkonstruksjoner og bordgulv bevares, der variasjoner i utførelsen dokumenterer ulike byggetrinn. Eldre bordgulv bevares med slitasje og alderspreg. Eventuell oppmaling skal skje i samsvar med premissene i restaureringen fra 2014. Gitt dagens bruk som museum er det neppe aktuelt med etterisolering av gulvet. Dersom man ønsker å redusere varmetap og oppvarming av grunnen under huset, må ulike løsninger vurderes, eventuelt isolering på undersiden av dekket, ref. løsningen på nr. 14 Amundsenvillaen. Dette krever detaljprosjektering.
TAK	De to hovedbygningene og bislag vest har saltak, bislag mot sørøst har pulttak. Sperrekonstruksjoner med taktro og utvendig tekking med sort papp. Taktekkingen ble fornyet i 2013 med Isola takpapp, som ligger med stående remser med limte skjøter.	Opprinnelige takkonstruksjoner med ulike konstruksjoner og detaljer fra byggeårene 1918, 1929, 1946 og 1954 har høy verneverdi og skal bevares. Papptekking uten lekter opprettholdes, jf. eldre fotografier. Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter

	Svært knappe takutstikk. Boligdelen har vindskier med svai nedre avslutning.	og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp kap. 3.8.5. De ulike vindskiløsningene skal videreføres. Males med linoljemaling iht. fargeplanen.
PIPER	Pipe av blankmur med murt sokkel og utkraget krone, murt med en kombinasjon av rød og gul tegl. Pipa ble murt opp i forbindelse med flyttingen i 1946, sist refuget i 2013. Innvendig brannmur i kjøkken, pusset og malt. Tidligere ildsted i den eldste telegrafbygningen har hatt røykrør over tak. Dette er senere fjernet.	Pipa vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende. Dersom det er benyttet sementrik mørtel ved siste reparasjon, bør man vurdere å benytte en svakere KC-mørtel ved framtidige reparasjoner, for å redusere faren for fuktinntrengning og frostsprengning i teglsteinen. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Alle de tre inngangspartiene har enkle tretrapper snekret av plank med innkledde sider. Umalt. Trappa ved bislag sørøst har tradisjonell utførelse med tette sider (kasse). De to andre trappene har enklere kledning av bord/spiler i sidene og trinn som krager ut over dette. Over tundraen mot nord er det i senere tid etablert en gangbane av umalt plank.	Trappene følger tradisjonen i Ny-Ålesund. På sikt bør alle trapper utføres med tette sider, som «kasser», så langt historisk dokumentasjon ikke viser en annen løsning på de nyere inngangene fra 1950-åra. Trappene holdes fri for skitt og lagring av elementer som hindrer uttørking. Trappene beholdes umalt.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	På nordveggen i selve telegrafan er det rester av to antenneuttak.	Tekniske installasjoner med høy dokumentasjonsverdi, skal bevares.
	To ventiler høyt oppe på boligdelens sørvegg, etablert etter 1950-åra, moderne metallrister.	Middels verneverdi, ventilene bør bevares som en del av bygningens senere modernisering.
	Hovedinngang nord: hvit glasskuppel på vegg. Over to dører mot sør: nyere glasskupler på jernstang.	Lysarmaturene er etablert i nyere tid og har lav verneverdi, men de kler bygnings etterkrigsuttrykk.
ANNET	Ved inngangsdøra fra 1958 mot er det bygget skrå levegger og pulttak. Veggene har tømmermannskledning malt som vegg. Pulttak med takpapp.	Vedlikeholdes på samme måte som vegger og tak beskrevet foran.

16 TELEGRAFEN INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Ved restaureringen i 2013–14 ble interiøret i hovedsak beholdt slik det framsto i siste driftsår 1964. Romløsninger og eksponerte materialer er bevart fra både 1918, tilbygget boligdel fra 1929 og modernisering i 1940–50-åra. Den eldste fasen har innvendige bordgulv og stående faspanel på vegger og himlinger. I 2. driftsfase ble disse materialene delvis skjult bak malte huntonittplater på vegger og himling, dels også på gulv. En del huntonittplater var så vannskadet at de måtte fornyes ved restaureringen.</p> <p>Rommene er supplert med nye lamper i tidstypisk stil.</p> <p>Kort beskrivelse av interiørene i de ulike rommene følger nedenfor, ikke fullstendig. Nærmere beskrivelse framgår av fotovedlegget.</p>	<p>Interiøret har museal karakter og er «ferdig endret». Interiørets lag-på-lag, og ulik grad av modernisering i hovedrom og birom, gir mulighet for å oppleve bygningens sammensatte historie fra 1918 til den tradisjonelle bruken opphørte.</p> <p>Eldre konstruksjoner og materialer fra før nedleggelsen av telegrafstasjonen i 1964 har svært høy verneverdi. Dette gjelder alle typer elementer, fast innredning, overflatebehandling, tekniske installasjoner, detaljer og spor etter bruk.</p> <p>Generelt anbefales ingen tiltak ut over vanlig vedlikehold. Overflater og elementer med alderspreg bevares, nymalte flater vedlikeholdes i samsvar med eksisterende utførelse.</p> <p>Framtidig istandsetting bør følge samme prinsipper som i 2013–14. Unntak kan være påkrevd teknisk forbedring, videre tilrettelegging for museumsbruk og fornying av utstillingen. Ytterligere inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås.</p>
<p>Radiorom (1918): Rommet er bevart med alderspreg og innredning mest mulig slik det ble forlatt i 1964. Opprinnelig malt bordgulv fra 1918 er avdekket, med rester av senere linoleum. I hjørne nordvest er en plate på gulv som vitner om tidligere ovnsplasing. Vegger og himling har malte huntonittplater fra etterkrigstida. Disse er malt opp, men umalt felt på nordveggen er beholdt, som minne om tidligere innredning. Eldre ovn fra Trolle nr. 402 er bevart. Benker og skapinnredning er bevart med alderspreg. To antenneuttak på nordveggen.</p>	<p>Dette er bygningens eldste og mest sentrale rom, selve radiostasjonen. Alle opprinnelige konstruksjoner, materialer og spor etter tidligere innredning og tekniske installasjoner har svært høy verneverdi, inklusive endringer og innredning fra før 1964. Rommet bør bevares slik det er, med spor som dokumenterer tidligere historie, uten ytterligere restaurering eller tilbakeføring.</p>
<p>Tilbygg sør 1946: Dette inneholder inngang til telegrafan og en bod. Begge rom har eldre tregulv. I gangen er vegger og himling kledd med malte huntonittplater.</p> <p>Boden er beholdt med minst mulig endringer, med alderspreg og umalt interiør. Bordkledde vegger, dels nyere huntonittplater. Enkel labankdør med slitt maling på utsiden, lik skilleveggen mot gangen. Fast innredning med skap, benker og hyller, dels provisorisk snekret på stedet av tre og huntonittplater. Vinduet er spesielt interessant, både ytre og indre ramme er gjenbruk fra 1. driftsperiode, liggende rammer med tre ruter. Varevinduet er fra et opprinnelig yttervindu med hjørnejern og eikenøtthengsel.</p>	<p>Gang og bod er bevart slik de framsto i etterkrigstida. Særlig boden har svært høy dokumentasjonsverdi og mange opprinnelige elementer og innredning. Interiøret i begge rom bør bevares slik det står, uten ytterligere restaurering eller oppmaling. Varevinduet har noe rust på beslagene, men dette har liten konsekvens innendørs, utviklingen går sakte.</p>

<p>Ekspedisjon (tidligere soverom/stue 1929): Interiøret er beholdt/istandsatt slik det framsto etter modernisering og ombygging 1958. Linoleum ble fornyet på gulvet, og kledninger av huntonittplater på vegger og himling ble istandsatt og malt. Her er det flere elementer av særlig høy verdi, som lakkert finérdør med luke/skranke og innebygget skap med lakkerte dører på tidligere soverom. Mot nordveggen er det et innebygget arkivrom («hvelv»), med solide vegger og dør. I begge rom er det ulike typer hylleinredning. Ovn satt inn i 2014, gammel brannmur og plate på gulv er bevart.</p>	<p>Rommene er ferdig restaurert. Alle eldre elementer og innredning skal bevares slik det er.</p> <p>Eventuell endring av selve utstillingen kan skje ved behov, men ytterligere inngrep i eldre konstruksjoner og materialer bør unngås.</p>
<p>Kjøkken: Rommet er svært intakt. Malte huntonittplater på gulv, vegger og tak. Platene på gulvet er fornyet. Tidstypisk kjøkkeninnredning fra etterkrigstida, med kjøkkenbenk, skap, skuffseksjon og overskap. Skapfronter og dørkarm har underliggende ådret overflate, som senere er overmalt. Mindre felt av ådring er avdekket som «titteskap». I hjørne sørvest er det satt inn en ny jernovn, opprinnelig brannmur og røykrør over tak.</p>	<p>Rommet er ferdig restaurert. Alle eldre elementer og innredning skal bevares slik det er.</p>
<p>Bislag øst, eldste del 1929: Dette består av en gang og en atskilt do med lettvegg mot nord. Det er bevart dobenk med dorullholder laget av stålstrenger. Malt bordgulv, pløyd faspanel på vegger og himling, overflaten er oljet. Interiøret kan ha vært slik allerede i 1929, eventuelt endret etter flytting 1946.</p> <p>I gangen er opprinnelig bordgulv bevart under ei glassplate, vi ser en slitt brunmalt overflate med rundt svisor etter ei bømte. Hele sørveggen er dekket av innebygget skap. Inne i skapet ses en tidligere innadslående ytterdør mot sør, kledd med trefiberplater, men med synlige hengsler. Datering er uavklart, se drøfting i historikk.</p>	<p>Disse rommene er ferdig restaurert. Alle eldre elementer og innredning bør bevares slik de er. Elementer med alderspreg og spor etter tidligere bruk har høy dokumentasjonsverdi. Bøttedoen er typisk for flere bolighus i leiren, men svært få er bevart. Dorullholderen av ståltråd er unik og må bevares.</p>
<p>Bislag øst, tilbygg 1954: Vegger, himling og dør mot gang er kledd med umalte huntonittplater, med bevart alderspreg. Veggen mot øst er tidligere yttervegg i bislaget fra 1929/-46, med avdekket grårosa farge innerst og en grågul ytre farge, som Treider tolker som husets fasadefarge før bislaget ble tilbygget mot vest i 1954. Ytterdør mot sør har fått nyoppmalt frisk grønnfarge.</p> <p>På vestveggen er en hjemmesnekret hylle med kleskroker. Nytt strømskap på østveggen.</p>	

16 TELEGRAFEN

FOTO EKSTERIØR

Fasade nord, opprinnelig oppført som utvidelse av radistasjonen i 1929.

Fra nordøst, til venstre opprinnelig telegrafbygning fra 1918.

Fasade nord i bygningen fra 1918. Vertikale dekkbord antyder muligens inndeling i elementer, to ca. 1,5 meter brede felt med smalere felt på sidene. To rester av antenneinntak i vegg.

Fasade øst. Opprinnelig bygning fra 1918 med stort vindu, tilbygget bislag/bod slik det var utført etter flytting 1946. Eldre liggende vindusramme er gjenbrukt i bislag. Dette har innvendige profiler lik vinduer fra 1919 og antas å være satt inn her i 1946.

Fra sørøst, boligdelen til venstre og den gamle telegrafan med egen inngang i bislag/tilbygg mot sør.

Fasade sør, bislag med inngang til telegrafan. Dette bislaget/tilbygget ble nybygget ved flyttingen i 1946. Døra ble fornyet ca. 1960. Stativ på vegg.

Fasade sør boligdel, opprinnelig oppført på tomte ved sjøen i 1929. Kledning og vinduer er som opprinnelig, muligens noe fornying av gerikter mv. ved flytting i 1946.

Fra sørvest, inngang boligdel. Bislaget fra 1929 ble utvidet med tilbygg og ny dør mot sør ca. 1954. Til høyre for døra, i vegg fra 1929, er det en innebygget eldre døråpning (dørhengslar ses i skap inne).

Fasade vest: ny vegg i tilbygg fra 1954, som utvidelse av bislag i boligdelen. Knappe takutstikk med ulike vindskier. Boligdelen har karakteristisk svai nederst, som på andre hus etter krigen.

Fra nordvest, boligdelen. Vi ser de to byggetrinnene i bislaget, der tilbygget fra ca. 1954 mangler skjørt rundt pelefundamentene. I nedre del av opprinnelig vegg i bislag er en malt luke for tømning av dobøtte. Luke til kullbinge i tilbygget er dekket av ny kledning.

Ny hovedinngang mot leiren i nord ble etablert ved moderniseringen i 1957–58.

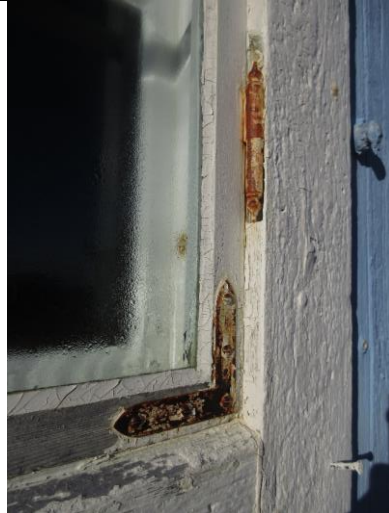
Inngangsdør bislag sør, til telegrafren. Ramtredør med utvendig smal panel, fornyet ca. 1958–60. Nyere lampe.

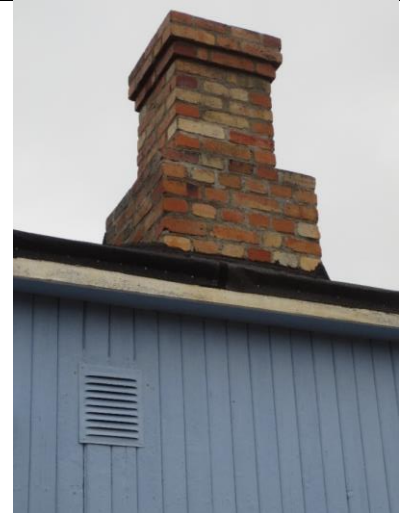
Typisk vindu i boligdel, som etablert i 1929, muligens fornyet ved flytting i 1946, med justert plassering av gerikter, ref. Treider.

Vindu mot øst i opprinnelig telegrafbygning fra 1918.

Detalj av vindu i østgavl, antatt opprinnelig fra 1918, tidstypisk dråpehengsel, plassert i utsparing i (sekundær) gerikt. Mye kondens på befaringsstidspunktet. Rust!

Pipa ble trolig murt opp på nytt etter flyttingen i 1946. Nyere ventil mot sør i boligdelen.

Både telegrafen og boligdelen står på punktfundamenter, som er skjult med et skjørt. Dette består dels av lemmer, som i 1946, jf. foto. Skrå vannbrett er montert utenpå kledningens nedre del.

Tilbygget del av bislag mot vest fra 1954 står på enkle peler uten ytre skjørt. Det lille tilbygget har ikke vannbrett under kledningen.

Under huset, med fundamenter av liggende boksbitar og ytre skjørt av lemmer t.v. Stubbloftets underside er kledd med over-/underliggerbord.

Detalj av vindu øst i bislag. Underliggende rødbrun maling på geriktene (fasaden var malt grårosa). Pløyd faspanel.

16 TELEGRAFEN

FOTO INTERIØR

Modell i Telegrafens nye utstilling fra 2022. Dette viser bygningen etter siste modernisering i 1958/-60, i hovedtrekk slik den er bevart. Til venstre er den lille telegraf fra 1918, med bislag/bod fra 1946. I midten er tilbygget fra 1929, og opprinnelig bislag fra 1929 med utvidelse mot vest ca. 1954. Inngangsdøra midt på nordveggen ble etablert i 1957–58.

Ekspedisjonsrom sett mot inngangsdør nord. Til venstre er et brannsikret arkivrom, også kalt «hvelvet».

Ekspedisjonsrommet mot sør. Overflater av malte huntonittplater, dels fornyet og malt ved restaureringen i 2013–14. Ny linoleum ble lagt på gulvet. Ovns plass med brannmur i venstre hjørne.

Detalj av ovns plassen i ekspedisjonsrommet, der rest av et eldre gulvbelegg er bevart. Ovn fra Trolle nr. 402 ble satt inn ved restaureringen i 2014.

Utvidet ekspedisjonsrom fra 1958, med utstilling og tilbakeført teknisk utstyr.

Sett fra den nye ekspedisjonen fra 1958 mot telegrafrommet fra 1918. Museumsinnredning bak glassvegg. Linoleum på gulvet og platekledde vegger ble fornyet ved restaureringen i 2014.

Den gamle telegrafan fra 1918. Innredningen er dels fra 1958, opprinnelig bordgulv er avdekket, malte huntonittplater på vegg/himling. Rommet er bevart med minimale inngrep, vegger og himling ble malt.

Eldre skap- og hylleinnredning fra etterkrigstida er bevart i telegrafan, med to antenneuttak på nordveggen.

Vindu øst i den eldste delen, trolig fra 1918. En bred list er spikret midt foran rammene, slik at de innvendige varevinduene blir faste. Mye kondens på ytre glass (varierer med værforholdene).

Opprinnelig malt bordgulv i telegrafrommet. Spor etter tidligere ovns plass i forgrunnen, nordvest i opprinnelig bygning fra 1918. I forgrunnen ny åpning i opprinnelig (ytter-)vegg etter at tilbygget hus ble oppført i 1929.

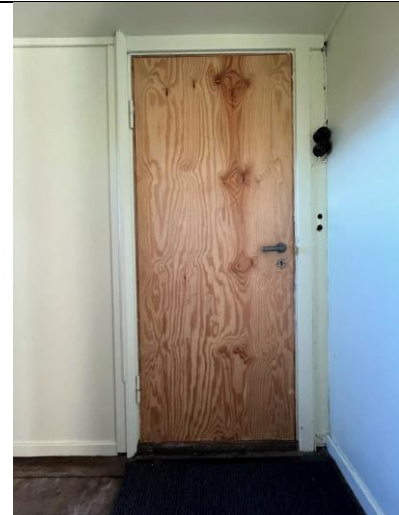
Dagens ovns plass sørvest i telegrafrommet, med bevarte rester av brun linoleum fra 2. driftsperiode over det opprinnelige bordgulvet. Ovn og blikkplata er bevart fra 2. driftsperiode.

Ekspedisjonen fra 1958, lakkert dør/skranke mot sør. Ny linoleum på gulv. Platekledningen ble istandsatt og malt i 2013.

Skap og innerdør fra 1958, lakkert finér. Rommet kalles «skranke» på tegning 1957. I 1946 var dette barneværelse.

Fra bislag 1946 mot sør, med fornyet ytterdør fra ca. 1960.

Inne i tilbygg sør fra 1946, samme rom som vist over t.h. Opprinnelig labankdør i lettvegg til bod mot øst.

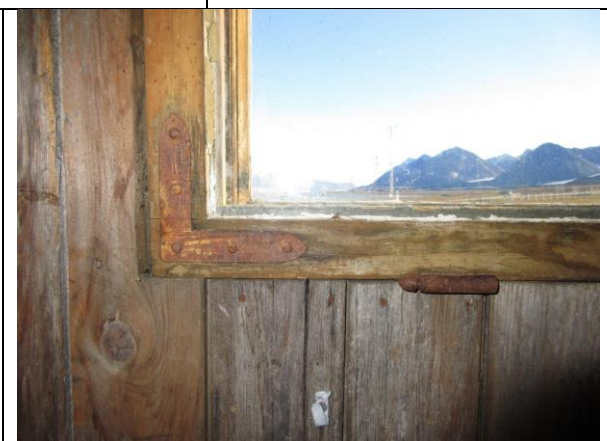
Interiør i bod mot øst, åpen labankdør til gang/bislag fra 1946. Platene i himlingen måtte fornyes grunnet store vannskader.

Kjøkken, østre rom i huset fra 1929. Bevart innredning fra 2. driftsperiode, med skap og utslagsvask.

Bevart innredning i bod mot øst, antatt fra 1946, snekret på stedet av treverk og huntonittplater.

Detalj av varevindu øst i bod, gjenbrukt utvendig ramme fra tidlig i 1. driftsperiode, eikenøtthengsel.

Kjøkkenet, med nyinnsatt ovn i hjørne sørvest. Den gamle brannmuren er bevart.

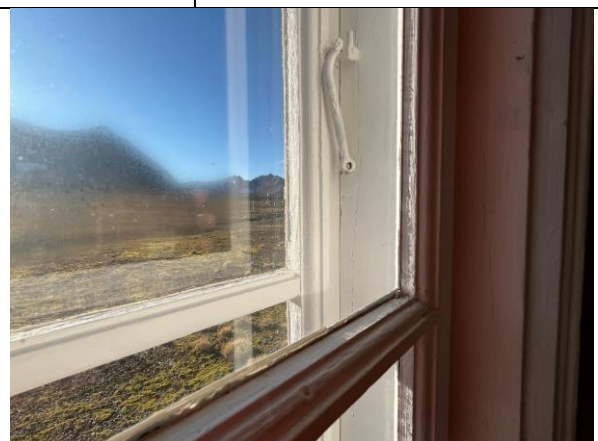
Avdekket ådring (malt etterligning av finere treslag) på dørkarm mellom kjøkken og ekspedisjon.

Fint profilerte gerikter på begge vinduer i kjøkkenet, antatt bevart fra 1929.

Mindre partier med overmalt ådring ble avdekket på to kjøkkenskap og en skuff under restaureringen.

Typisk eldre vindu i boligdelen. Både ytre ramme og varevindu har staffprofil. Ytre sprosse har platte.

Opprinnelig bordgulv inne i gangen mot vest er beskyttet av en glassplate. Dørstokken er bevart med eldre maling og slitasje. Gammelt svimerke fra bøtte.

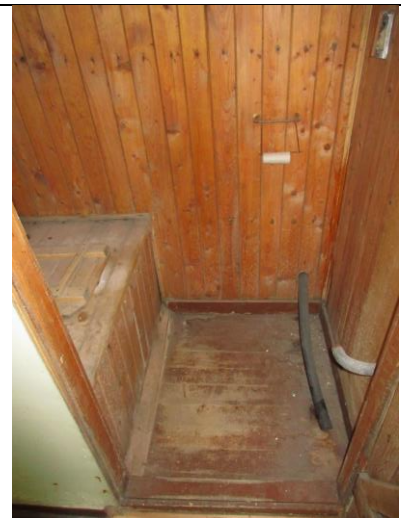
Inne i skap i bislag ses en blendet døråpning mot sør (antatt i bruk 1929–46). Enkel kanthengsel. Dørblad og geriktfeltet er kledd med trefiberplater.

Fyllingsdør med tre fyllinger og eikenøtthengsler mellom kjøkken og bislag vest, fra 1929. Mot kjøkkenet har døra fått påslått huntonittplate, antatt i 1946.

Innkikk i skap på sørveggen i bislag vest anno 1929. Malte plater på vegg og blendet tidligere ytterdør mot sør, se foto under.

Interiør i do mot nord i bislag fra 1929, dobenk med trelokk. Luke for tømming er trolig skjult bak benkens kortende, synlig i fasaden.

Bislag vest fra ca. 1954. Nymalt dør mot sør, ellers er interiøret bevart med alderspreg. Opprinnelig yttervegg i bislag fra 1929 t.v., med bevart lys grågul maling. Umalt flate bak fjernet dekkbord, ref. foto ca. 1947 foran.

Bislag ca. 1954 mot nord, med luke til kullbinge. Nyere el-skap.

hjemmelaget dorullholder av stålstrenger, se bildet over. Oljet faspanel.

18 TRØNDERHEIMEN	
ANNEN BETEGNELSE	Svenskebrakke, Trønderbrakka
ASKELADDEN-ID	158820-82
BYGGEÅR	1945
ARKITEKT	«Svenskebrakke», elementbygg, leverandør ukjent
OPPRINNELIG BRUK	Boligbrakke for gruveselskapets ansatte til 1964
OMBYGGING OG ENDRINGER	1958: installert bad/WC, to små vinduer 1986: Restaurert, innvendig modernisering før 2008: nye koblete isolerglassvinduer 2019: midlertidige kontorer for Kings Bays ansatte, stålplater på tak, el-anlegg 2021: rehabilitering som forlegning, nye vinduer
DAGENS BRUK	Forlegning til utleie, 12 rom med felles bad
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje, prefabrikkert lembrakke. Fundamentert dels på støpt ringmur, dels på trepeler/-pakninger. Saltak med frittstående W-takstoler, uinnredet råloft, nyere stålplater på tak. Opprinnelig lektepanel og noen få opprinnelige vinduer er bevart, ellers nyere vinduer med isolerglass. Opprinnelig bislag med pulttak mot nord. Interiøret er modernisert, men opprinnelig hovedstruktur med midtkorridor, felles bad og ensidig belyste soverom til hver side er bevart. Dels opprinnelige kledninger og noen dører.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Svenskebrakkene fra 1945 er historisk og arkitektonisk viktige innslag i bybildet. Trønderheimen er bevart med opprinnelig hovedform, kledning og noen få vinduer. Innendørs er dette den best bevarte svenskebrakka i leiren.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Taktekkingen bør tilbakeføres til papp. Lite endringsbehov, mulighet for framtidig modernisering innenfor samme hovedstruktur. Midtkorridor med opprinnelig faspanel og eldre elementer i smårom/boder har svært høy verneverdi, dette gjelder blant annet noen få vinduer og dører med bakelitthåndtak. Baderom fra 1958 bør søkes bevart. Interiøret i bod mot nord er særlig interessant, med opprinnelig vinduslem og intakt opprinnelig overflatebehandling på hovedbrakkas fasade.</p>

18 TRØNDERHEIMEN

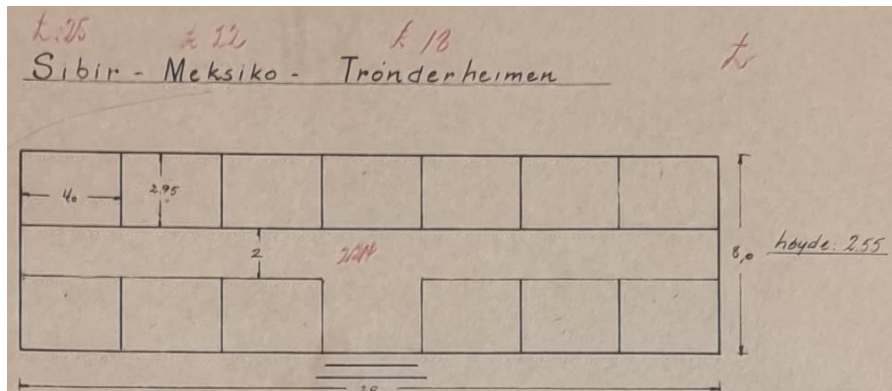
BYGNINGSHISTORIKK

Brakka ble satt opp i 1945, som en av fem svenskebrakker i Ny-Ålesund. De såkalte svenskebrakkene var prefabrikkerte lembrakker, som det ble levert flere av til Svalbard under gjenoppbyggingen etter 2. verdenskrig. Trehus i én etasje med lavt råloft, grunnflate ca. 8 x 28 meter. Østre del av bygningen ble delvis bygget på den støpte ringmuren etter sykehuset fra 1919 (tegnet av arkitekt Flor), som gikk tapt under krigen. I hele 2. driftsperiode var Trønderheimen i bruk som boligbrakke for gruvarbeidere. Forlegningsrommene var opprinnelig innredet som firemannsrom, med to køyesenger på hver vegg. Kallenavnet «Trønderbrakka» stammer fra kontorsjef Kåre Engan, som påpekte at det bodde mange trøndere her i 1946.

Ytterveggene består av prefabrikkerte lemmer/reisverk med utvendig kledning. Lemmene er ca. 1,2 m brede og holdes sammen med stålstag. Gulvet er et frittspent tregulv anlagt på trepakninger. Innerveggene er av tre, opprinnelig kledd med pløyd faspanel. Himlingene er kledd med eldre plater og gulvene har nyere vinylbelegg. Se detaljert bygningsbeskrivelse i tilstandsrapport utført av Sysselemannen 2022.

Bygningen har bevart typisk planløsning med gjennomgående midtkorridor og forlegningsrom til hver side. Korridoren er kledd med opprinnelig faspanel, og det er et lite vindu i hver ende av korridoren. Hvert rom har ett tofags vindu, lik opprinnelig inndeling. Opprinnelig var det ikke innlagt vann. En vannrenne av tre stikker ut fra sørveggen, utenfor rommet som er angitt som kjøkken på en plantegning anno 1997. Dette skal ha vært utkast for utslagsvann. Utvendig hadde fasaden de første årene mørk brun overflatebehandling, som er bevart inne i boden i bislag nord, der vi ser en noe transparent behandling på vegg og vinduslem.

Omkring 1958 ble det lagt inn vann og etablert WC. Bad ble etablert i to små rom nær inngangssonen mot nord. Interiøret er fornyet etter dette, men det er bevart originale finérdører med håndtak av bakelitt inn til badene, og noen få opprinnelige/eldre vinduer. Omkring 1960 ble fasaden malt lys blå.

Planskisse datert 20.10.1955 viser opprinnelig planprinsipp for de tre svenskebrakkene som ble innredet til boliger. Hvert soverom er knapt 12 kvm. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Trønderheimen midt i bildet rett bak hyttebyen, med rødbrun fasade og opprinnelig vindusplassering med bislag med pulttak midt på nordveggen. Foto: Erling J. Nødtvedt 1960, Svalbard museum

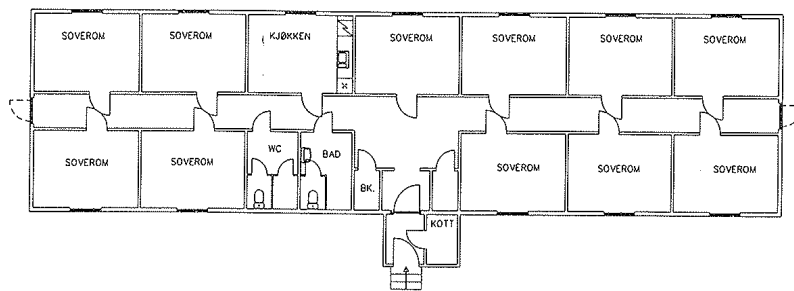
Trønderheimen midt i bildet, ca. 1960. De to små vinduene ble satt inn ca. 1958, da bad/WC ble installert. Bygningen er blitt malt i en lys farge. Kilde: NN, udatert, Svalbard museum

I 1979 var Trønderheimen lyseblå med hvite vinduer og vindskier, rød takpapp. Malerarbeid var planlagt i 1978 ifølge notat hos Kings Bay. Tilsvarende fargebruk ses på foto fra 1960-tallet (se katalog nr. 22 Mexico). Foto: Susan Barr

I 1964 var bruken som forlegning for gruvearbeidere opphørt. Bygningen ble deretter tatt i bruk som forlegning for forskere, besøkende, kursdeltagere og speiderne i sommerhalvåret.

I 1986 ble bygningen modernisert. Romstrukturen ble opprettholdt, men overflatene ble dels fornyet. Gulvet ble etterisolert og hevet, derav noe lavere dører.

Plantegning 1997. Ikke kontrollmålt, prinsippene stemmer (som registrert av Berg/Wahl i 1982). Kjøkkeninnredningen er senere fjernet. Kilde: Kings Bays arkiv

I 2019 ble bygningen tatt midlertidig i bruk som kontorer for Kings Bays ansatte. Taket ble tekket med korrugerte stålplater, og el-anlegget ble oppgradert. Kort etter (2021) ble bygningen rehabilitert som forlegning for utleie, med 12 enkeltrom innenfor opprinnelig struktur og felles bad. Det ble satt inn nye koblete vinduer, ytre ramme er kopi av opprinnelig todelt vindu med tresprosse og glass i kittfals, indre ramme har isolerglass. Det er bevart tre opprinnelige vinduer i bod/bislag, bøttekott og dametoalett mot nord, og to vinduer fra 1958 i herretoalettet.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen del 1.
Syssemmannen v/Arild Teppen, tilstandsrapport 2022.

18 TRØNDERHEIMEN EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	I østre halvdel av huset står nordveggen og østveggen på en støpt ringmur fra 1919. Dette er grunnmuren etter et hus som gikk tapt under krigen. Øvrig del av muren (med grunnmur for bislag anno 1919) ses mot sør, der den ligger utenfor det nye bygningsvolumet. Typisk sparemur med store steiner i kjernen og grovt tilslag av strandgrus i betongen, ingen armering.	Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd for støpt fundament kap. 3.8.1. Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundamenteres, må den gamle betongmuren bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering.
	Bygningen står for øvrig på trepakninger av krysslågt boks/plank, i samsvar med opprinnelig fundamenteringsprinsipp.	Pakninger/deler som er utglidde eller råtne, skiftes og rettes opp. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1. Dersom refundamentering blir aktuelt, bør den ulike fundamenteringen i østre og vestre del av bygningen synliggjøres, slik at historien om de to husene fra ulike driftsperioder forblir lesbar.
	Bislaget mot nord står på spinkle peler av plank.	Peler som er skjeve eller råtne skiftes med tilsvarende nye, eventuelt med bedre trekvalitet og økt dybde. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepeler kap. 3.8.1.
YTTERVEGGER	Prefabrikkert lembrakke. Bærekonstruksjon av sviller og stendere fylt med 1,2 meter brede prefabrikerte lemmer med tosidig kledning, utvendig lektepanel og innvendig pløyd faspanel. Antatt luftlag/papp imellom, eventuelt 5 cm trefiberplater som påvist på nr. 28 Samfunnshuset, detaljer ikke kjent. Bygningen holdes sammen av stålstag, med en rekke synlige bolter (firkantskiver/ muttere) oppe og nede på hver langvegg. Opprinnelig lektepanel er bevart. Lektene er ca. 18x48 mm og har avfaset kant, senteravstand ca. 15 cm.	Opprinnelig konstruksjon/lemmer med alle detaljer har svært høy verneverdi. Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund. Opprinnelig overflatebehandling på hovedveggen inne i boden mot nord må bevares uten overmaling. Denne er en unik primærkilde, ikke analysert. Merknad: Den opprinnelige brunfargen, som preget eksteriøret fram til ca. 1960, er ikke omtalt i fargeplanen.

	Kledning og vinduslemmer var opprinnelig påført en mørk brun overflatebehandling, muligens tjærebeis. Denne er eksponert inne i bod mot nord. Utvendig overmalt med lys blå linoljemaling ca. 1960.	
VINDUER	Alle vinduer til forlegningsrom og i korridor er koblede vinduer fra 2021. Ytre ramme er tilnærmet kopi av opprinnelige rammer med to ruter, midtsprosse og glass i kittfals, sidehengslete utadslående rammer. Innvendig ramme har isolerglass. Vinduene er satt i ny karm som er montert inn i den gamle, dermed er vindusformatet litt mindre enn opprinnelig.	Vinduene skal bevares med samme dimensjoner og inndeling som opprinnelig. Ved framtidig utskifting bør man vurdere å justere vindusstørrelsen i samsvar med opprinnelig format, dersom opprinnelig karm er egnet for direkte innfesting av rammene. Vinduene vedlikeholdes med maling og kitt lik eksisterende, fortrinnsvis benyttes linoljekitt og linoljemaling.
	Inne i bod i bislag nord er det et opprinnelig vindu med ytre lem. Etrams sidehengslet vindu med to ruter i hver ramme, formpressete hjørnejern (opphevet midtfelt). Denne beslagtypen finnes både på hus fra 1919 og svenskebrakkene fra 1945, antatt svensk fabrikat. Enkle hengsler. Utvendig vinduslem av ramtre og fylling av huntonittplate. Lemmen er påført samme brune overflatebehandling som kledningen. Labankhengsler av jern. Et tilsvarende lite vindu er bevart i bøttekottet øst for inngangspartiet. Hengsler etter vinduslem i vegg. Disse små vinduene i bod/kott har koblet utførelse, som opprinnelig 1945.	De opprinnelige/eldre vinduene har svært høy verneverdi, inklusive malingrester, alle typer beslag og hjørnejern. To små vinduer til bad i 1958 har kulturhistorisk verdi og skal bevares med tidstypiske detaljer som dokumenterer endringen. Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund. NB! Vindu og lem inne i bod med opprinnelige snekkerdetaljer, beslag og overflatebehandling må bevares uten endringer og ikke overmales. Høy dokumentasjonsverdi.
	I damegarderoben mot nord er det bevart ett opprinnelig to-rams vindu, sidehengslet. Vinduet er delt i to av en lettvegg som skiller WC og dusj, den ene rammen er blendet innvendig mot dusj. Vinduet har koblet utførelse, antatt opprinnelig anno 1945. Hengsler etter opprinnelige lemmer i vegg.	
	Herregarderoben med WC og dusj har to små etterrams vinduer, topphengslet. Fra ominnredningen i 1958. Varevindu, antatt fra samme tid.	
DØRER, PORTER	Ytterdør i bislag, ramtre dør med smalt glass i øvre felt og utvendig stående panelbord. Innside lakkert ramtre og	Døra har høy verneverdi. Løsningen med innvendig platepåslåing er typisk

	påslått huntonittplate i midtfeltet. Muligens opprinnelig dør fra 1945, eventuelt satt inn her senere i 2. driftsperiode.	for Ny-Ålesund. Døra bør bevares med minst mulig endringer. Utsiden av døra vedlikeholdes med linoljemaling, innsiden med lakk lik eksisterende løsning. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Gulvet ble etterisolert og fôret opp på innsiden i 1986.	Opprinnelig konstruksjon skal bevares. Nyere gulv og etterisolering har lav verneverdi og kan fornyes ved behov.
TAK	Opprinnelig slakt saltak, konstruksjon av frittstående «W-takstoler» (sperrebind). Uisolert loft, løs Glava er lagt over loftsgulvet i senere tid. Lite takutstikk med stående taktro, malt som vegg. I 2019 ble taket teknet med korrugerte stålplater, lagt over eldre papp. I gavlene har hevingen av taket medført en ekstra vindski og isbord. Inntil nylig hadde taket rød takpapp uten lekter.	De korrugerte stålplatene er fremmed for huset, og har ingen tradisjon som taktekking i den historiske gruvebyen. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking i samsvar med underliggende lag (rød eller sort). Samtidig bør vindskiløsningen justeres i samsvar med eldre utførelse. Vindski vedlikeholdes med linoljemaling.
PIPER	Ingen	
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Enkel tretrapp ved hovedinngang mot nord, tre åpne trinn og sidevanger bygget av umalt plank. Utførelsen ser ut til å være tilsvarende på foto fra 1960-åra.	Trappa holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvekst virke. Trappa beholdes umalt. Trappa ligger tett inn mot døra og fører til noe baksprut av nedbør og snøansamling, som øker faren for råteskader i dør og bunnsvill. Dette krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak, som å fjerne snø om våren.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Vegglampe med hvite glasskolbe ved inngangsdøra.	Lampa stemmer godt med fasadeuttrykket og bør beholdes.
	På hvert hjørne mot nord er en vegglampe med hvit kolbe på jernstang, en type som finnes på flere bygninger i Ny-Ålesund. Antatt fra 2. driftsperiode, montert her på nyere tresokkel.	Lampene har en viss verneverdi i seg selv, men de er montert på Trønderheimen lenge etter gruvetida og har dermed ingen nevneverdig verneverdi i denne konteksten.
ANNET	Under bygningen går rester av en trerenna for utkast av avfallsvann, ut fra rommet som på plantegning 1997 er betegnet kjøkken. Trerenna er brutt ut gjennom den gamle støpte grunnmuren, som ligger like utenfor brakkeveggen.	Vannrenna beholdes som en interessant del av historien om bygningens bruk, og om Ny-Ålesunds historiske infrastruktur. Ved ekstrem råte/kollaps, kan skadde deler skiftes med tilsvarende nye, med samme dimensjon og utførelse.

18 TRØNDERHEIMEN INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Hovedstrukturen i planløsningen er bevart, med en lang midtkorridor gjennom hele bygningen og relativt små rom på hver side. Gulvet er etterisolert innvendig og hevet, dermed er dørhøyden redusert.</p>	<p>Opprinnelig planstruktur, inklusive fornying med bad fra 1958, bør bevares. Framtidig modernisering bør skje innenfor denne strukturen og ikke medføre vesentlige inngrep i eldre materialer.</p>
<p>Bislaget: Forgang med ytterdør og dør til gang. Skillevegg med enkel dør til en kald bod i vestre del. Opprinnelig bordgulv og takkonstruksjon er bevart, begge er gjennomgående i gang/bod. Umalt bordgulv med bredder fra ca. 11,5–14 cm. Smale taksperrer og taktro av pløyde bord. Interiøret i gangen er malt. Innside av ytterdør er av lakkert tre. Smalt glassfelt og påføring med huntonittplate.</p> <p>Lettveggen mot boden er noe endret, med nyere labankdør. Bodens vegger av åpent bindingsverk og ytre kledning (lektepanel), umalt innside. Mot nord er det ei luke i veggen, opprinnelig kullager. Inne i boden er det bevart et bevart opprinnelig vindu i hovedbygningens yttervegg, se eksteriør. I boden er det lagret et par opprinnelige vinduer (rammer med tre ruter) og vinduslemmer med ramtre og fylling av huntonittplater.</p>	<p>Bislag og bod er lite endret og har svært høy bevaringsverdi. Opprinnelig vindu med lem og overflatebehandling må bevares uten endringer. Disse elementene har svært høy dokumentasjonsverdi. Inne i boden må ingen overflatebehandling endres.</p> <p>De lagrete vinduene har svært høy verneverdi. Disse må bevares og undersøkes nærmere med tanke på fargebruk, beslag og opprinnelig plassering. Eventuell tilbakeføring til opprinnelig posisjon bør vurderes.</p> <p>Eventuelle tiltak i bislag/forgang, som maling av overflater, må skje etter en grundig faglig vurdering.</p>
<p>Korridoren er gjennomgående med vindu i hver ende og dører til alle rom. Veggene er kledd med opprinnelig pløyd faspanel med ca. 9 cm bredde, transparent lakk er muligens påført senere. Gulvet er fornyet med vinylbelegg. Himlingen har malte plater av noe ulik alder og type.</p>	<p>Korridor med opprinnelig faspanel bør bevares uten tildekking. Overflaten vedlikeholdes med samme type lakk som eksisterende.</p> <p>Bevarte dører med bakelitthåndtak skal bevares. Noen er overmalt, her kan man vurdere å fjerne malingen og tilbakeføre til lakkert utseende.</p>
<p>Bad/WC ble etablert ca. 1958, da vann ble innlagt. Det er to soner (i dag en for herrer og en for damer), hver med et forrom, dusj og avlukke for WC. Her er det fire dører fra 1950-tallet, opprinnelig lakkerte finérdører som nå er malt, opprinnelige stålhåndtak med sylinder av bakelitt.</p>	<p>Bad/WC kan fornyes, både kledning av overflater og innredning.</p> <p>Eldre dører og vinduer fra ca. 1958 bør bevares.</p>
<p>Soverom: Alle rom har nyere vinylbelegg på gulv. Vegger av malte plater, på yttervegg dels eldre huntonittplater, antatt spikret på opprinnelig faspanel. Himlingen har ulike typer nyere platekledning, dels malt glassfiberstrie. (Ikke alle rom ble registrert, materialbruk antas å være lik.) Dørene er skiftet med nye branndører. I det tidligere kjøkkenet mot sør er en nisje der det har vært kjøkkenbenk, ref. plantegning 1997. Nå er rommet tatt i bruk som soverom.</p>	<p>Nyere innredning og overflater (etter 1964) har lav verneverdi. Her kan det gjøres endringer. Likeså kan ytterligere ENØK-tiltak vurderes, dersom dette er forenlig med verneverdiene og bygningsfysiske forutsetninger.</p> <p>Eventuell opprinnelig platekledning bør bevares og fargeundersøkes, slik at tilbakeføring av for eksempel ett rom er mulig.</p>

18 TRØNDERHEIMEN

FOTO EKSTERIØR

Fasade mot nord med bislag og små vinduer til boder og bad/WC fra 1958.

Gavlvegg mot vest, med et ettrams vindu inn til midtkorridoren.

Opprinnelig bislag mot nord, med bygningens eneste ytterdør. Bislaget er delt i to: forgang og en kald bod. I øvre del av veggen mot boden er ei topphengsløst luke med liggende bord, tidligere kullager.

Deler av bygget er fundamentert på den støpte grunnmuren anno 1919 som sto igjen etter det tapte sykehuset. T.h. overgang mot fundament på trepakninger.

Hele vestre del av bygningen er fundamentert på trepakninger, som utsettes for mye bevegelse i tinende permafrost.

Det er lufting under bygningen, med synlig bjelkelag og bordkledning.

Møt sør ses rester av grunnmuren fra sykehuset anno 1919, her med utbygg/bislag. Svenskebrakka er litt smalere, slik at søndre grunnmur ligger like utenfor fasaden.

Rester av vannrenne av tre skrår inn mot bygningens sørvegg, tidligere brukt til utslagsvann fra kjøkken.

Det er påført lys blå maling i flere lag, med typisk linoljekrakelering. Innerste lag er en mørk brunlig behandling, som var bygningens opprinnelige farge fram til ca. 1960. Se også foto inne i bod.

Typisk lek tepanel. På kortvegg er kledningen i gavltrekanten bygget noe lengre ut enn i hovedetasjen.

Detalj av takutstikk. Rød takpapp stikker ut under den nyere taktekingen med korrugerte stålplater.

To opprinnelige vinduer fra 1945 er bevart like øst for bislaget mot nord: til dametoalettet (tofags vindu) og til bøttekottet.

Opprinnelig vindu fra 1945 mot bøttekott, koblet utførelse. Gamle hengsler for vinduslemmer står i venstre karm.

To eldre vinduer til herretoalettet, antatt fra ca. 1958.

Lykt på hjørnet, en eldre type som finnes på flere hus i Ny-Ålesund. Sekundært monter her.

Detalj av opprinnelig vindu, koblet utførelse. Formpresset hjørnejern, antatt svensk fabrikat (samme type ble brukt på funksjonærboligene i 1919). Hengsel for vinduslem i karm.

Typisk vindu mot soverom, kopi av opprinnelig inndeling. Koblet vindu med enkelt glass i ytre ramme og innvendig isolerglass.

18 TRØNDERHEIMEN

FOTO INTERIØR

Forgangen i bislaget, mot inngangsdør i nord.

Ytterdør, huntonittplate mot glassfelt. Usikker datering, muligens modifisert etter 1945.

Lettvegg mot bod i bislag, labankdøra går i ett med bordveggen.

Interiør i bislag, over døra inn til hovedbygningen. Lektepanel på yttervegg og enkel sperrekonstruksjon for pulttak i bislag.

Dørhåndtak i ytterdør, typisk for etterkrigstida.

Inne i boden er et opprinnelig vindu. Lektepanel og vinduslem er påført opprinnelig mørk brun overflatebehandling, muligens en tjærebeis, som preget fasaden fram til ca. 1960.

Detalj av opprinnelig koblet vindu og hengsler. Hjørnejernene har en karakteristisk formpresset utforming, antatt svensk fabrikat.

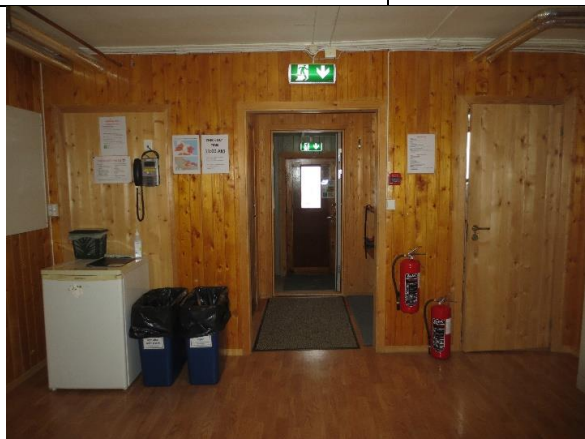
Labankdør inn mot boden i bislaget.

Opprinnelig vindu i bod, med åpen lem av huntonittplate i treramme. Formpressete hjørnejern.

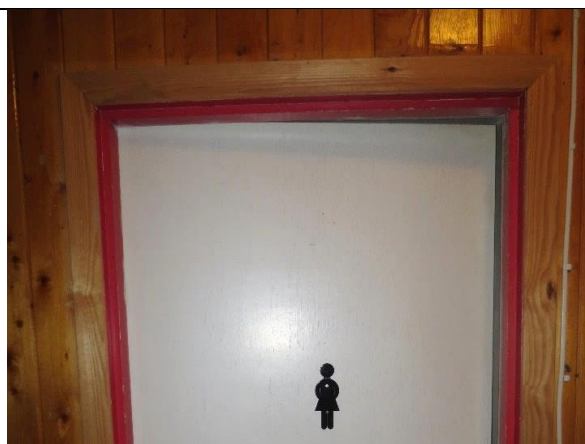
Inne i boden er det lagret et par opprinnelige vindusrammer (hver med tre ruter) og flere vinduslemmer.

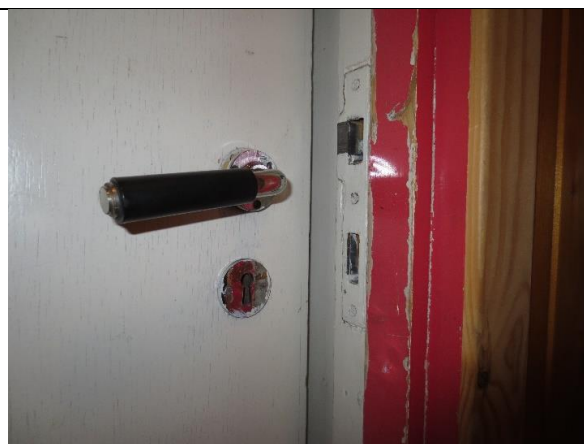
Fra utvidet parti midtkorridor mot inngang i nord. Til venstre ses en blendet dør, bak er teknisk rom med dør inn fra forgangen.

Loftet er bevart med opprinnelig sperrebind, såkalt W-takstoler. Nyere Glava-isolasjon er lagt over etasjeskillet. Tilkomst via luke i korridor.

Dør til bad/WC. Typisk finérdør fra ca. 1958 som senere er malt. Over gerikten aner vi spor etter en eldre dørromramning.

Opprinnelig dørhåndtak med bakelitt, antatt fra innredning av WC ca. 1958. Malt finérdør, jf. bildet til venstre.

Midtkorridor med opprinnelig faspanel på veggene, ellers nye overflater og dører.

Opprinnelig koblet vindu i bøttekott mot nord, se foto eksteriør.

Detalj av vindu i bøttekott, med opprinnelig haspe.

Bad kvinner. Et opprinnelig tofags vindu fra 1945 er bevart, men delt av en nyere lettvegg og blendet bak dusjkabinettet.

Del av opprinnelig tofags vindu fra 1945, koblet utførelse. Delt i to av skillevegg i damenes bad/WC.

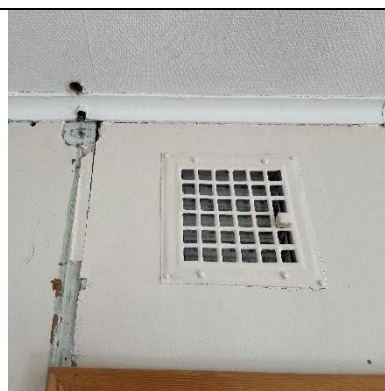
Nyere isolerglassvindu i koblet utførelse, her fra midtkorridoren. Ny karm er satt inn i den gamle. Vinduene ble skiftet i 2021.

Detalj av vindu fra ca. 1958 i damegarderoben, enkel profilering på ramme og sprosser.

Typisk soverom, med ett vindu per rom. Platekledd vegger.

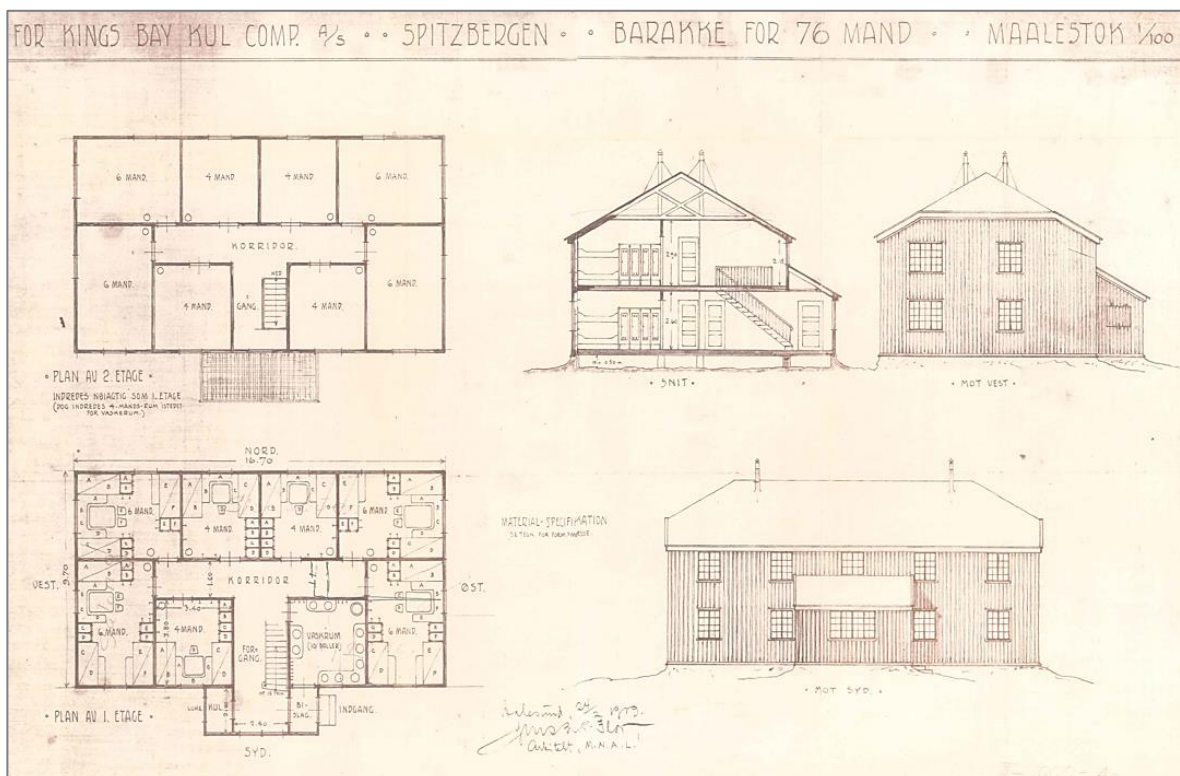
Typisk materialbruk i soverom, malte plater, list med hulkil og ventil med støpejernsrist. Typisk for perioden etter 1945 i Ny-Ålesund.

19 NORDPOLHOTELLET	
ANNEN BETEGNELSE	Mannskapsbrakke, Funksjonærmessa, Hotellet
ASKELOADEN-ID	158820-78
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	Arkitekt Jens L.P. Flor
OPPRINNELIG BRUK	Mannskapsbrakke for inntil 76 mann med 4- og 6-mannsrom
OMBYGGING OG ENDRINGER	1937–39: ominnredning for hotelldrift, 1938: A/S Nordpolhotellet stiftet 1946: innredet som funksjonærmesse med funksjonærboliger i 2. etasje 1956–57: omfattende modernisering, ny liggende kledning og vinduer uten inndeling. Sentralvarme og WC. Kjøkkentilbygg vest. 1965–66: TFDS gjør forsøk på hotelldrift i sommersesongen 1966: Nordpolhotellet tas i bruk som overnatting for besøkende og forskere 1998: Istandsetting og ominnredning, nye bad, eksteriøret tilbakeføres 2010–14: Diverse istandsetting, ny utvendig kledning
DAGENS BRUK	Hotell, overnatting for forskere, besøkende mv.
BESKRIVELSE	Trehus i to etasjer med uinnredet loft, grunnflate ca. 160 m ² . Fundamentert på støpt ringmur. Halvvalmet tak tekket med papp og bemalt skilt «Nordpolhotellet». Tilbakeført med stående vekselpanel, smårutete vinduer, fire murte piper etc. Interiøret er modernisert med hotellrom og bad, men hovedstrukturen er langt på vei beholdt, med opprinnelig trapp og flere bevarte elementer. Peisestua har brystningspanel og peis fra 2. driftsperiode.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Bygningen var gruvebyens største mannskapsbrakke i 1. driftsperiode, men ble tatt i bruk som hotell før 2. verdenskrig. Opprinnelig hovedform, grunnmur, bærende konstruksjoner, trapp og dels innvendig planstruktur er bevart fra byggeåret. Fasadene er tilbakeført om lag som i 1. driftsperiode. Peisestua har historiske kvaliteter og noe bevart innredning og møblering fra 1. og 2. driftsperiode. Bygningen har en halvoffentlig funksjon og ligger sentralt i leiren. Tross redusert autentisitet har bygningen svært høy verneverdi.</p> <p>Eksteriøret bør bevares uten vesentlige endringer. Ved framtidig modernisering bør ytterligere inngrep i eldre konstruksjoner og materialer unngås. Eldre interiørelementer i peisestue og trapperom har særlig høy verdi.</p>

19 NORDPOLHOTELLET BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble oppført i 1919 som en toetasjes arbeiderbrakke med 4- og 6-mannsrom for inntil 76 mann, dette var den største boligbrakka i gruvebyen. Det var rom for 40 mann i 2. etasje og 36 i 1. etasje, kombinert med vaskerom med plass til ti vaskevannsfat, ifølge arkitektens tegning. (På kart 1927 registrert som brakke for 80 mann.) Mannskapsbrakka var i likhet med flere av de eldste bygningene i leiren tegnet av arkitekt Jens L.P. Flor fra Ålesund. Ifølge hans tegninger var rommene innredet med køyesenger, små garderobeskap og bord med U-formet benk omkring.

Bygningen var opprinnelig i to etasjer med halvvalmet tak og fire høye murte piper, grunnflate ca. 9,6 x 16,6 meter. Fasadene var kledd med vekselpanel og smårutete vinduer. Vinduene hadde formpressete hjørnejern (ses på eldre foto), som på flere hus oppført i leiren i årene 1917–19. Mot nord var det et tilbygg med bislag og inngangsdør mot vest, samt kullbenge. Det var ikke do i brakka.

Arkitekt Jens L.P. Flors tegninger signert 24.02.1919. I dette tilfellet ble planløsning og fasader utført tilnærmet slik Flor prosjekterte. Fasadene fikk imidlertid et horisontalt gesimsbånd mellom etasjene og fire murte piper, ikke de spinkle røykrørene med barduner som var tegnet. Takkonstruksjonen på loft ble bygget uten foreslått kryssavstiving. Kilde: Kings Bays arkiv

På slutten av 1930-tallet forsøkte man å utvikle turisme i Ny-Ålesund. D/S Lyngen begynte å gå til Svalbard i 1934. Etter initiativ fra Adolf Hoel ble Laura Borgen, tidligere oldfrue på Golå Høyfjellhotell, engasjert med tanke på å starte hoteldrift. Sommeren 1936 dro hun til Ny-Ålesund for å undersøke forholdene. I 1937 lyktes de å få statsstøtte, og verdens nordligste hotell ble innredet i flere eksisterende bygninger: Villaen, lege- og ingeniørboligen og den store arbeiderbrakka, der interiøret ble modernisert. Aftenposten skrev 14.08.1937: «Alle undtagen arbeiderboligen som er innredet til personalet er på 5 værelser og kjøkken. Villaen er innredet til societetsbygning og læge- og ingeniørboligen til soveværelser. Enkelte av værelsene har tapeter, men de fleste er bare malt.»

I 1938 fikk man på nytt statsstøtte, forutsatt at det ble dannet et AS. 22. juni 1938 ble A/S Nordpolhotellet stiftet. Blant de 16 aksjonærene var Aftenposten, Bennett Reisebureau A/S, Adolf Hoel, tre ølbyggerier, Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S m.fl. Bygningen ble satt i stand og utstyr skaffet. 11 personer var ansatt for å utføre bygningsarbeid og drifte hotellet.

Hotellet omtales i Nationen 06.09.1938, da malermester Petter Gran malte den nyinnredete hotellbygningen. I 1. etasje var det da spisestue, kjøkken, salong og kontor for bestyrer Laura Borgen, i 2. etasje var det åtte hotellrom, i samsvar med opprinnelig planløsning. Hotellet hadde i tillegg to «annekser» med innredete rom, i alt kunne de tilby sengeplass til 12 gjester. I Villaen (nr. 14) ble «Nordpol bar» innredet for finere hotellgjester. Gran opplyser at hotelldriften for alvor skulle starte opp neste sommer.

Man startet med reklametiltak, lagde annonser og brosjyrer. Sesongen 1939 var vellykket. Hotellet hadde offisiell åpning så sent som 3. september 1939, samme dag som Tyskland invaderte Polen. Det kom telegram under middagen, og turistene ble kalt hjem. Gamle foto viser at Salongen hadde vegger kledd med finérplater med kvadratisk feltinndeling med lister, i tidstypisk funksjonalistisk stil. Peisen var murt av teglstein uten puss. Alt dette ble endret på 1950-tallet.

Da gruvedriften startet opp igjen i 1941, ble hotellbygningen en kort stund tatt i bruk som arbeiderbolig, før befolkningen ble evakuert. I 1945 ble Nordpolhotellet truffet av en tysk granat. Skaden var begrenset til takkonstruksjonen, der reparasjonen stadig kan ses på loftet.

Innredning i Nordpolhotellet 1939, trolig fra salongen (peisestua). (Antatt lagret speilvendt, korridoren skal ligge til høyre for peisen, her er bildet snudd riktig vei.) Foto: Dr. Karl Georg Caesar, Svalbard museum SVF 01599

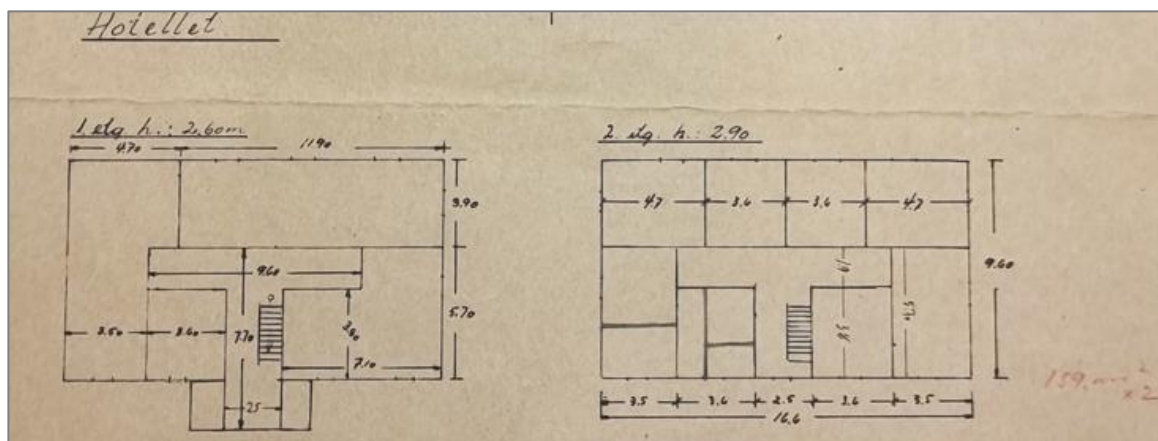
«Hotelllets spisesal» på 1930-tallet. Rommets proporsjoner, vinduer og pipestokk tyder på at spisesalen var innredet i det lange rommet mot sør, se plantegning 1955 neste side. På bakveggen står to hjørneskap som stadig er bevart på hotellet. Foto: Svalbard museum, SVF 18050

I 1946 ble hotellet istandsatt og brukt til funksjonærmesse med losji. Hotellrommene i 2. etasje var bebodd av enslige funksjonærer, men det var også her gjester til kompaniet ble innlosjert. Det var fellesstue og spisesal i 1. etasje, og et stort kjøkken. Her fikk funksjonærene frokost servert som koldtbord, tre retters middag og varmrett til kvelds. På taket var «NORDPOL HOTELLET» malt med store bokstaver på takpappen, skiltet ble etablert på 1930-tallet, i likhet med Nordpol Bar på Villaens tak.

Hotellet i 1949, eksteriøret er uendret siden byggeåret 1919, unntatt skiltet, som ble malt på taket på slutten av 1930-tallet (tilnærmet samme utseende). Pappen ble fornyet og taket reparert etter krigsskadene. Inngangspartiet minner om dagens, men med dør mot vest (nå mot øst). Foto: Svalbard museum SVF 21133

Planskisse 1955, etter innredning som hotell i 1930-åra og bruk som funksjonærmesse etter krigen. I 1. etasje er skillevegger fjernet og større rom etablert: salong mot øst (t.v.) og spisesal mot sør. Opprinnelig plan fra 1919 med soverom er beholdt i 2. etasje. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I 1956–57 ble bygningen modernisert og fikk innlagt sentralvarme og WC. Endringene var typiske for mange av husene i Ny-Ålesund i 2. driftsperiode. Fasadene fikk ny utvendig kledning av liggende bord og vinduer i typisk 1950-tallsstil: to store vindusrammer uten sprosser. Mellom gammel vekselpanel og ny kledning ble det spikret på isolerende asfaltplater. Et par piper ble revet over tak. Det ble oppført et kjøkkentilbygg med pulttak mot vest, og ny inngangsdør ble etablert mot nord i bislaget. Interiørene ble kledd med huntonittplater på vegger, himlinger og dels på gulv. Salongen fikk papirtapet på veggene, tidstypisk brystningspanel med riller (jernbanepanel), nymurt peis og til dels ny møblering.

Salongen på hotellet 1960–62, med tidstypisk rillepanel på brystningen og tapet på veggene. Brystningen er fortsatt bevart, liksom det eksponerte bjelkelaget i himlingen og lampetten på vegg (ny plassering). Foto: Elna Stiens samling, Svalbard museum SVF 22415

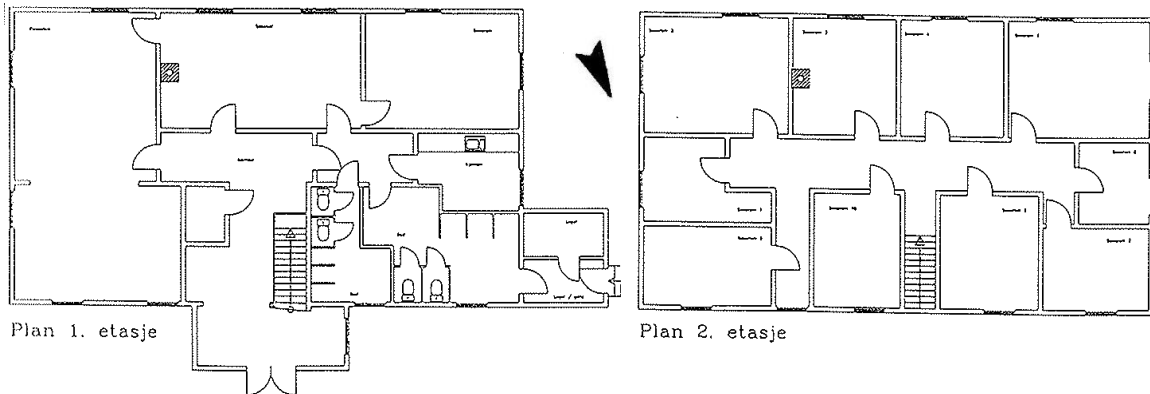
Hotellet i oktober 1960, med nye vindustyper og liggende kledning, som lenge sto umalt. To av fire piper er stadig bevart over tak. Foto: Erling J. Nødtvedt, Svalbard museum SVF 09876

1965–66 prøvde man seg på nytt med hotelldrift, i regi av Troms Fylkes Dampskibsselskap (TFDS). D/S Lyngen startet igjen med sommerrute i 1965, og M/S Sørøy 1966 og -67. TFDS solgte pakketurer til Svalbard med opphold på hotellet, med aktiv markedsføring. Stuert Iver Kræmer ble ansatt som bestyrer. I 1965 hadde man totalt kun 30 gjester og gikk med tap, likeså året etter. Hotelldriften opphørte etter to sesonger med underskudd.

To udaterte foto (av flere) under istandsetting av taket viser opprinnelig sperrekonstruksjon og brukket sperre med pålasking, dette må være krigsskaden. Istandsettingen skjedde trolig omkring 1970, og innebar at enda ei pipe ble revet over tak. Bislaget har fått ny dør mot nord. Kilde: Kings Bays arkiv

Fra 1966 ble hotellet brukt til overnatting for forskere, besøkende og kursdeltakere, en bruk som har fortsatt til i dag. En registrering i 1973 oppgir at utvendig kledning var oljet, ikke malt. I 1978 var det planlagt malingsarbeid på Hotellet, jf. notat 26.04.1978 (Statsarkivet i Tromsø). Bygningen ble deretter malt rød, trolig med gul belistning og hvite vinduer (registrert av Brønne 1992).

Plantegninger 1997, like før ombygging og tilbakeføring av fasadene i 1998. Hotellrommene var enkle med felles toaletter i 1. etasje. Tilbygget mot vest var lager for kjøkkenet. Kilde: Kings Bay AS

I 1998 ble det utført omfattende istandsettingsarbeider, standardheving og tilbakeføring av fasadene. Planene ble utarbeidet av arkitekt Torstein Ramberg A/S, med overing. Ole Reistad, Svalbard Samfunnsdrift A/S, som byggeleder. Eksteriøret ble tilbakeført i samsvar med et fotografi fra 1939, med smårutete vinduer (med uheldig saging i konstruksjonen), stående vekselpanel og takpapp med bokstavskilt. Det ble imidlertid mange avvik i detaljeringen. Inngangsdøra ble flyttet fra vest til øst i bislaget grunnet praktiske hensyn, som orientering mot gata og framherskende vindretning. Kolbein Dahle hos Sysselmannen uttrykte tvil om det var riktig å fjerne gjenreisningstidas eksteriør og det nyere kjøkkentilbygget. Fra Sysselmannens rapport 1999:

«Eksteriørene ble nøye rekonstruert. Det ble spesiallaget nye panel etter de gamle. Delvis gjenbruk kunne vært mulig, men kostnaden med demontering var ikke inne i kalkylene, og merkostnaden med slik gjenbruk ville nok blitt for store. I stedet er originalene bevart under de nye panelene.

Utvendig er vinduene satt inn som opprinnelig ved at utvendig panel er tilpasset not i karmen. I ettertid har vi funnet ut at den måten også var brukt innvendig både rundt dører og vinduer, men der ble det nå brukt enkle gerikter.»

Inne ble det ny rominndeling, med overnatting i både 1. og 2. etasje. Noen skillevegger fikk justert plassering, men store deler av opprinnelig struktur og gamle innervegger ble beholdt. Det ble bygget egne baderomsbokser i hvert hotellrom. Dørene ble skiftet ut, dels med ny plassering.

Interiøret i salongen ble bevart i 1950-talls stil, med brystningspanel (så langt det rakk) og peis. Noen møbler, som skap om lampetter, kan ifølge foto spores tilbake til 1. driftsperiode. Dahle skriver at inne ble det valgt feil panel (gran rupanel) i de fleste rommene. Opprinnelig var dette kun brukt som underlag for tapet, ellers var det TGV-panel (standard pløyd faspanel).

I 2010 ble etasjeskillet mot loft isolert med Glava. I 2012–14 ble det på ny utført omfattende arbeider på eksteriøret. Arbeidene fra 1998 hadde gitt fuktproblemer i vegger, kondens på loftet og manglet tetting rundt vinduer. Riksantikvaren godkjente arbeidene.

Kledningen ble erstattet av høvlete bord, som anbefalt i forvaltningsplanen 2008. Våte asfaltplater ble fjernet og erstattet med nye, og det ble lagt vindpapp med utlektet/luftet kledning. Samtidig ble det isolert rundt vannrør i østveggen.

Vindusinnsettingen ble justert og flere tekniske detaljer forbedret for å sikre

håndtering av takvann mv. Man fant avstiving av fasadene med patentbånd/metall (fra 1998), dette ble beholdt. Taket fikk lufting mellom taktro og isolasjon, og det ble satt inn to ventiler i gavler for å sikre sirkulasjon. Taket på bislaget ble utbedret med nye sperrer. Sommeren 2014 ble kledningen malt av speidere på dugnadsleir. Se istandsettingsrapport, saksbehandling og foto hos Kings Bay AS.

Nordpolhotellet 19. mars 1998

Nordpolhotellet 15. august 1998

Nordpolhotellet før/etter tilbakeføring i 1998. Kilde: Sysselmannens rapport 1999

Under arbeid 2013. Opprinnelig rødmalt vekselpanel fra 1919 ble avdekket. Nye asfaltplater og utvendig trekledning ble lagt utenpå. Under vinduene var konstruksjonen fjernet og isolert med Glava og vindpapp. Over taket på bislaget ble pappen lagt sammenhengende opp på veggen for å få det tett. Foto: Kings Bay

KILDER

Brox, Jan A.: «Nordpolhotellet Spitsbergen – Svalbard». Troms Line News, årgang 2 nr. 5, 18.05.1990.
 Sysselmannen v/Kolbein Dahle: Rapport restaurering/rehabilitering, 03.02.1999.
 Kings Bay AS: Diverse fotodokumentasjon, av eldre og nylig utført istandsetting.
 Kings Bay AS: Rapport utførte tiltak, 12.12.2014.

19 NORDPOLHOTELLET EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Både hovedhus og bislag mot nord står på støpt ringmur fra 1919. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen.</p> <p>Midt under huset går ei stolperekke med sviller og 4"x4" trepeler.</p>	<p>Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk og tilslaget eksponert. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd for støpt fundament kap. 3.8.1.</p>
YTTERVEGGER	<p>Opprinnelig bindingsverk er bevart, med noe fornying og etterisolering under vinduer. Opprinnelig utvendig vekselpanel. Flere lag bordkledning, luftsjikt og papp. (Detaljer i utvendig kledning er svært lik funksjonærboligene fra samme år. Eventuell bruk av prefabrikkerte lemmer er ikke kjent.)</p> <p>I 2013 ble utvendig kledning fornyet, med nye asfaltplater, vindpapp og utlektet/luftet kledning, utført tilnærmet lik opprinnelig lektepanel, med vannbrett og gesimsbånd. Se Kings Bays sluttrapport 2014 og historikken foran for nærmere beskrivelse. Opprinnelig vekselpanel fra 1919 ligger bevart bak.</p>	<p>Kledningen har i seg selv lav verneverdi, men uttrykket passet til den tilbakeførte fasaden. Noe krymp og mangelfullt overlapp i fals. Ved eventuell framtidig utskifting bør man tilstrebe enda større nøyaktighet i kopieringen, herunder tett overgang mellom skråskjært underkant av panelbord og vannbrett (opprinnelig løsning på flere hus fra samme tid).</p> <p>Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
VINDUER	<p>Alle vinduene ble fornyet i 1998, som «kopier» inspirert av de opprinnelige vinduene anno 1919. De nye vinduene er i koblet utførelse, og har mange avvikende detaljer. Tofags utadslående rammer med åtte ruter i hver ramme. Glass i kittfals i ytre ramme, isolerglass uten sprosser i indre ramme. Vinduene er uten hjørnejern (noe originalene hadde). Enkle vannbrett oppe og nede, på sidene går kledningen helt inntil karm, som opprinnelig løsning.</p>	<p>Vinduene har lav verneverdi i seg selv. Stilmessig passer de inn i den tilbakeførte fasaden, selv om det er mange avvik på detaljnivå.</p> <p>Vinduene vedlikeholdes iht. leverandørens FDV og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
DØRER, PORTER	<p>Det er kun ei inngangsdør i bislaget mot nord, døra ble flyttet mot øst i 1998. Moderne utadslående ytterdør, med fiskebeinspanel og skråstilt vindu. Malt tredør.</p>	<p>Døra har lav verneverdi. Utførelsen stemmer ikke med opprinnelig dør (mot vest i bislag), som var en fyllingsdør med tre speil, samme type som bevart på nr. 21 Hvitt hus. Vernefaglig er det</p>

		<p>akseptabelt med ny utførelse, siden dørplasseringen er endret.</p> <p>Døra vedlikeholdes iht. leverandørens FDV. Males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Innvendig er det lagt nye oppførete gulv. Dekke mot terreng er trolig etterisolert, detaljer ikke kjent.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse.</p> <p>For å minimalisere oppvarming av grunnen bør etterisolering under dekket vurderes, jf. utført løsning på nr. 14 Amundsenvillaen (hvis plass/tilkomst).</p>
TAK	<p>Halvvalmet tak. Sperrebind med hanebjelke. Himlingen ligger under hanebjelken, noe som gir økt romhøyde i 2. etasje. Sperrer med bladet skjøt ved mønet, understøttet av langsgående bjelke/stolper (stol) over hanebjelkenivå.</p> <p>Krigsskade etter granatnedslag 1945 ses i form av brekte og pålaskete sperrer. Flere omganger med takreparasjon og fornying av taktro mv.</p> <p>Utvendig papptekking med trekantlekter. Bemalte bokstaver med hvitt «NORDPOL HOTELLET» på hver langside, samt en ruterformet figur, slik det var utført opprinnelig på slutten av 1930-tallet. Vindskier med buet nedre avslutning i endene, kopi av tradisjonell løsning.</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon har høy verneverdi og skal bevares med minst mulig inngrep. Spor etter krigsskaden har også historisk verdi og bør bevares.</p> <p>Utvendig papptekking med tradisjonelle lekter og bemalt skilt skal bevares. Vindskier males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
PIPER	<p>De fire pipene over tak ble nyoppmurt i 1998. De er av rød blankmur, med utkraget sokkel og krans, som opprinnelig. Antatt murt med sementholdig mørtel.</p> <p>I 2016 fikk pipene nye beslag: skrå beslag over kransen og pipehatt av ei flat metallskive på bolter over åpningen.</p>	<p>Pipene vedlikeholdes med mørtel tilpasset den eksisterende, eventuelt en svak KC-mørtel. Vær særlig oppmerksom på eventuelle lekkasjer rundt piper og beslag, sjekk inne på loft etter kraftig regnvær. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	<p>Betongtrapp med skiferheller, der skiferhellene relativt nylig er fjernet. Løs stålrist på repos. Nytt stålrekkeverk med spiler satt opp i 2012.</p>	<p>Lav verneverdi.</p> <p>Trappa holdes ren for skitt og lagrete gjenstander. Rekkeverk vedlikeholdes iht. leverandørens FDV.</p>
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	<p>Over inngangsdør: Nyere vegglampe med hvit kolbe på svungen jernstang, inspirert av lampe brukt i leiren i 2. driftsperiode.</p>	<p>Samme lampetype er brukt på mange hus i Ny-Ålesund. Den passer godt inn i miljøet.</p>

	Hjørne nordøst: Stor lykt med historisk utseende, montert her i nyere tid.	Lampene har en viss verneverdi i seg selv, men de er montert på hotellet i nyere tid og har ingen nevneverdig verneverdi i denne konteksten. De passer godt inn i miljøet.
	Hjørne nordvest: veggglampe med hvit kolbe på jernstang, en type som finnes på flere bygninger. Antatt fra 2. driftsperiode, senere montert her på nyere tresokkel.	

19 NORDPOLHOTELLET INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Opprinnelig planstruktur i arbeiderbrakkka anno 1919 er langt på vei videreført i dagens ominnredete hotell. Store deler av innvendige vegger, midtkorridor og hovedtrapp er bevart. En god del innvendige vegger er imidlertid revet, flyttet og nybygget. Alle dører er nye, og så godt som alle eldre overflater er fornyet ved moderniseringer og tildekking utført i flere perioder.</p> <p>Salongen/peisestua og trapperommet er de eneste rommene som har synlige deler av historiske interiører, foruten piper/brannmurer gjennom begge etasjer i flere rom. For øvrig er vegger, gulv og dels nedsenkete himlinger kledd med nyere materialer. Se fotodokumentasjonen.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner og endringer utført før gruvedriften ble nedlagt i 1963, har særlig høy verneverdi.</p> <p>Materialer og løsninger tilført ved istandsetting, tilbakeføring og modernisering i 1998 og senere har lav verneverdi. De representerer imidlertid en vernefaglig holdning som er interessant, og løsningene er funksjonelle for dagens behov.</p> <p>Ved framtidig modernisering bør man unngå ytterligere inngrep i opprinnelige bærekonstruksjoner og materialer. Noe tilbakeføring og avdekking av underliggende materialer og overflater kan vurderes, dersom det er forenlig med brukshensyn (for eksempel i stua, som dels er bevart med 1950-talls preg).</p>
<p>Peisestua (salongen): Rommets størrelse stammer i hovedtrekk fra ominnredningen til hotell på 1930-tallet, da flere skillevegger ble revet. Interiøret har bevart en del elementer fra moderniseringen på 1950-tallet. Det er bevart en ca. 1,3 meter høy brystningspanel på tre vegger i søndre del av stua, med lakkerte riller (såkalt jernbanepanel). Peisen på vestveggen ble trolig fornyet på 1950-tallet i pusset utførelse med dekorativ teglstein rundt åpningen, jernrister og skjerm Brett med enkel smijernsdekor. Opprinnelig trebjelkelag fra 1919 er eksponert, enkel utførelse med malte plater/lister mellom bjelkene. Dette er i samsvar med utførelsen på 1950-tallet.</p> <p>To veggglampetter med dekorativ smijernsholder, muligens også lysekrona, var her på 1950-tallet. To hjørneskap av lakkert tre med sorte detaljer, sto før krigen i hotellets spisesal. En radiobenk av lakkert tre antas også å ha tilhørt hotellet.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner, eksponert bjelkelag og rester av fast innredning fra 1950-tallet har særlig høy verdi. Eldre møbler bør bevares som del av det historiske hotellinteriøret. Møbler og gjenstander fra før 01.01.1946 som har hørt til i bygningen, inngår i fredningen. Inventar som er tilført i 2. driftsperiode har også høy kulturhistorisk verdi og bør bevares på stedet. Alle møbler bør registreres og historikken avklares.</p> <p>Lakkert brystningspanel bør bevares med eksisterende patina. Dersom det blir behov for vedlikehold og fornying av lakken, bør konservator eller kompetent malermester konsulteres.</p> <p>Peisen skal bevares uten endringer. Vedlikehold utføres med opprinnelige metoder. Før eventuell reparasjon bør mørtel og maling analyseres for å finne riktig materialbruk. Rister og skjerm Brett av jern skal vedlikeholdes med overflatebehandling/ovnssverte tilpasset eksisterende utførelse.</p>
<p>Trapperommet: Rommets størrelse og bærende vegger er bevart, med ny skillevegg/dør mot midtgang og dører til nye toaletter. Alle overflater ble fornyet i 1998, med panel på vegger, oppfôret</p>	<p>Rommet er tilpasset dagens bruk, med oppfôret gulv/trappetrinn og nye, lettstelte overflater.</p> <p>Selve trappeløpet med rekkverk har svært høy verneverdi, likeså underliggende materialer og</p>

<p>parkettgulv og nedsenket himling. Opprinnelig trapp er bevart, en trekonstruksjon med rett løp, spilerekker og firkantet baluster med utfreste riller på sidene, enkelt preg av jugendstil. Rekkverket er malt hvitt, men det er mange lag fargerik maling under. Utformingen har slektskap med andre trapper i hus tegnet av arkitekt Flor (se nr. 21 Hvitt hus, nr. 23 Blått hus m.fl.). Oppå trinnene er det lagt ny parkett.</p>	<p>overflater. Eventuell framtidig avdekking/tilbakeføring av eldre overflater og farger kan vurderes, men er trolig mindre aktuelt med dagens oppføyte gulv osv.</p>
---	---

19 NORDPOLHOTELLET FOTO EKSTERIØR

Fra nordvest. Hovedvolumet og bislag er bevart med opprinnelig grunnmur, med tilbakeført kledning og vinduer fra 1998/2013.

Bislaget har opprinnelig form, men døra ble flyttet til østveggen (mot veien) i 1998. Ny dør og støpt trapp.

Fasade sør. Tilbakeført med vindustyper og fire piper, i prinsippet som oppført i 1919. Påmalt skilt på taket, «Nordpol hotellet», som etablert på 1930-tallet.

Fasade øst, tilbakeført til opprinnelig uttrykk. I 1. etasje ligger peisestua, eller salongen, som den ble kalt ved etablering av hoteldriften på 1930-tallet.

Opprinnelig grunnmur med lokalt framstilt betong. Overflata er svært værslitt, slik at tilslaget (lokal strandgrus) eksponeres. Et par sprekker i muren. Økt tining av permafrost kan by på framtidige utfordringer. Vannbrett og kledning er gjenskapt, men detaljeringen avviker fra opprinnelig utførelse.

Under huset er det forsterkende bæring av sviller/stolper. Trebjelkelag med stubbloft. Merk kondensmerker rundt spiker, typisk fenomen rundt spiker i kalde omgivelser.

Fasade vest. En av byens karakteristiske rørgater går forbi, som etablert omkring 1970.

Gesimsbånd med liggende bord foran etasjeskillet er i gjenskap etter forbilde av løsningen i 1919.

Takkkonstruksjon med opprinnelig halvvalnet form. Taktapp, trekantleker og malt skilt er fornyet i samsvar med opprinnelig løsning, likeså ble fire piper murt på nytt i 1998. (Hvitt snødryss/rim.)

Typisk kopi av vindu og vekselpanel, laget i 1998 etter forbilde av opprinnelig utforming i 1919.

Detalj av ny vinduskopi og vekselpanel.

Nytt vekselpanel med minimalt overlapp i falsen.

En stor lykt oppe på hjørne nordøst gir lys til gata og plassen utenfor hotellet. Montert i nyere tid.

Lampe hjørne nordvest. Eldre type med rett jernstang fra 2. driftsperiode, montert her i nyere tid.

19 NORDPOLHOTELLET FOTO INTERIØR

Inngangspartiet sett mot ny dør i øst. Opprinnelig trapp til høyre.

Opprinnelig trapp fra 1919. Ny parkett på trinn og ny spilevegg.

Trappa fra 1919 har preg av jugendstil, med utfreste riller på siden av firkantet meglar.

Interiør fra peisestua. Opprinnelig bjelkelag, samt peis og brystningspanel fra 1950-åra.

Peisen ble fornyet i 1950-åra, kombinasjon puss og dekorativ tegl med støpejernsriste og port.

Peisestua sett mot sør. I den nordre sonen er det ikke brystningspanel. Rest av opprinnelig skillevegg.

Peisestua sett mot nordvest. I hjørnet står ett av to hjørneskap som har fulgt hotellet siden 1. driftsperiode.

Detalj av 1950-talls brystningspanel ved peisen. Uheldig montering av nyere lysbryter.

Taklampe antas å være like gammel som lampettene, og kan ha fulgt huset siden 1950–60-tallet eller før.

Brystningspanel i 1950-tallsstil, buete riller og lakkert overflate.

Brystningspanel og lampett er dokumentert bevarte elementer i hotellets salong i etterkrigstida. Radiobenken er i samme stil.

Ett av to hjørneskap av lakkert tre, med sort belistning og dekorative smijernsdetaljer, sto i hotellets spisesal på 1930-tallet.

Gangen i 2. etasje, nye kledninger omkring opprinnelig trappeløp.

Enkel kjøkkeninnredning i gangen i 2. etasje. Etablert 1998.

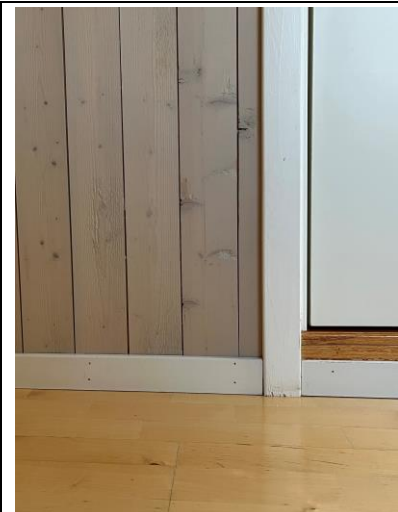
Midtgangen i 2. etasje har fått nye kledninger og dører.

I enkelte rom går opprinnelig pipestokk gjennom rommet, pusset og malt.

Nye bad ble innredet i hvert hotellrom i 1998, senere modernisert.

Typisk ny materialbruk i hotellet: oppfôret parkettgulv og lasert glattpanel på vegg. Nye dører.

Hotellrom i 2. etasje, med opprinnelig brukket himling under hanebjelken. Alle flater er fornyet.

Typisk koblet vindu fra 1998, med isolerglass i indre ramme.

Gløtt gjennom nedfôrete himlingsplater over korridor 2. etasje. Umalt skyggepanel på vegg, muligens fra 1960-tallet (ikke dokumentert).

Loftet er bevart med opprinnelig konstruksjon, sperrer og understøttende drager/stolper. Taktroa er for en stor del fornyet. Isolasjon og kanalføringer over gulv/hanebjelkenivå. Foto: Kings Bay 2012

20 GULT HUS	
ANNEN BETEGNELSE	Formannsmesse, funksjonærmesse, Engans hus, forskningsstasjonen
ASKELOADEN-ID	158820-84
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	arkitekt Jens L.P. Flor, Ålesund
OPPRINNELIG BRUK	funksjonærmesse i 1. etasje, hybler for funksjonærer i 2. etasje
OMBYGGING OG ENDRINGER	1954–56: ominnredet til bolig for to familier 1957: modernisering, ny kledning og vinduer, innlagt sentralvarme og WC 1968–81: forskningsstasjon Norsk Polarinstitutt, ombygging, observasjonsplattform over tak 1990-åra: innredet til fire boliger for Kings Bays ansatte, nye koblete vinduer 2006: utskifting av vinduer, ny pipe, oppgradering med to nye bad mm. 2012: ny taktekking, utbedring/vindtetting vinduer, nymurt pipe
DAGENS BRUK	4 stk. boliger for Kings Bays ansatte
BESKRIVELSE	Trehus i halvannen etasje med kaldt råloft. Vegger av reisverk fylt med prefabrikkerte elementer/lemmer, opprinnelig støpt ringmur. Saltak med to oppløft og ei murt pipe over tak. To opprinnelige bislag med henholdsvis saltak og pulttak. Eksteriøret har liggende kledning fra 2. driftsperiode, nyere koblete vinduer. Interiøret er ombygget og modernisert i flere omganger.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Gult, Blått og Hvitt hus danner et helhetlig miljø av karakteristiske elementhus fra 1. driftsperiode, tegnet av arkitekt Flor. Husene ble modernisert i 2. driftsperiode. Begge driftsfaser representerer viktig historie i husets og Ny-Ålesunds historie. Gult hus er senere bygget om, som forskningsstasjon og bolig. Opprinnelig hovedform er intakt. Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer, men vinduene kan tilbakeføres i samsvar med utseendet i 2. driftsperiode. Modernisering kan skje relativt fritt innendørs, men ytterligere inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås. Tidstypiske finérdører og andre materialer fra 2. driftsperiode bør bevares.

20 GULT HUS

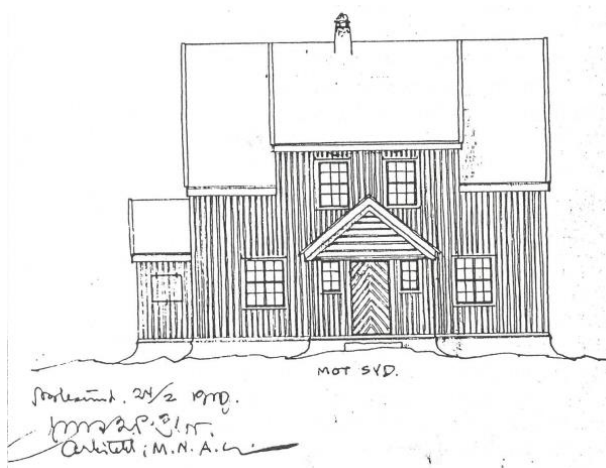
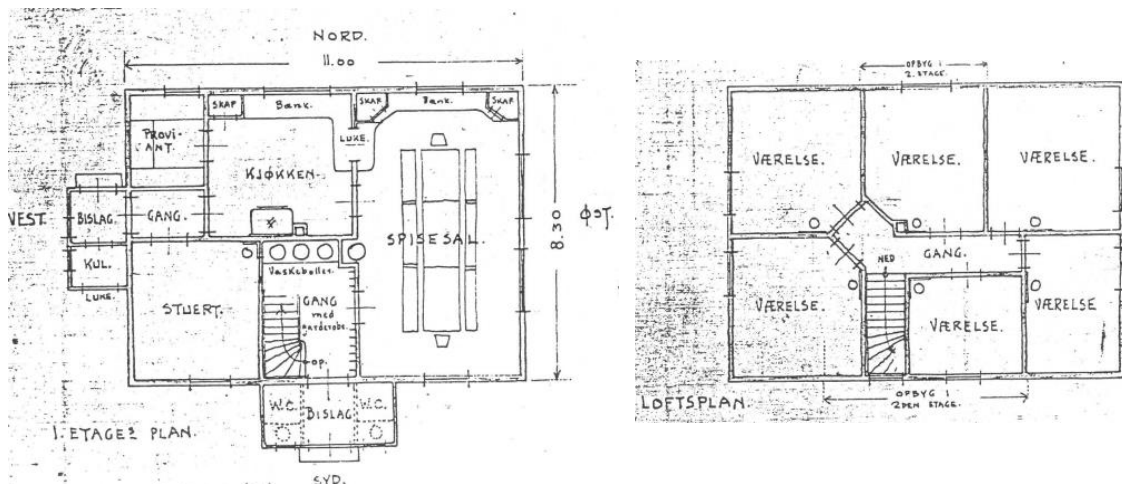
BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble tegnet av arkitekt Jens L.P. Flor fra Ålesund og oppført sommeren 1919, som én av seks ganske like hus (funksjonærboliger, kontor, sykehus). Det var variasjoner i fasadekomposisjon, planløsning og standard tilpasset ulik bruk. Dette er en type ferdighus med veggelementer satt i et rammeverk av sviller, jf. undersøkelser og oppmåling av nr. 21 Hvitt hus i 2023.

Gult hus var opprinnelig funksjonærmesse, med kjøkken og spisesal i 1. etasje og hybler/soverom for funksjonærer i 2. etasje (loftet). Det øvre råloftet var uinnredet og et kaldt lagerrom/tørkeloft. I funksjonærmessa spiste kontorfolk, formenn og stiger, til sammen 20–30 personer. På Hangeraa's kart 1919 står det 7 (mann) på dette huset, det tilsier at det bodde én funksjonær i hvert rom på loftet, mens stuerten trolig bodde i 1. etasje. I en bygningsfortegnelse fra 1927 omtales huset under løpenummer 5: «5) Funksjonærmesse ca. 10.5 x 8.5 m. 1 ½ etg., i 1ste etg. Kjøkken og et større spiseværelse, i 2den etg. Soverom, stue eller opholdsrum for funksjonærene mangler.»

Arkitekt Flor beskrev konstruksjonen slik: «Utvendige vægger: 4"/4" box, dobbelt ytre panel med 2 lag impregnert pap, enkelt indre 7/8" panel med kjæmpepap. Indre vægger: 3"/3" box med 3/4" panel og pap paa begge sider. Himling av dobbelt panel (3/4" og 3/4") med pap. Paa spærrene 1" bordtak med et lag impregnert pap og et lag sandet tjærepap. For hvert rum anordnes ventil i yttervæg.» Det ble neppe utført slik. Veggene er trolig av prefabrikkerte lemmer med tre bordlag og luftlag/papp imellom.

Fasadene hadde opprinnelig stående vekselpanel, med horisontalt gesimsbånd mellom etasjene. Kledningen sto umalt til etter krigen. (Opplysning fra Berg & Wahl 1982 om at huset var rødmalt i 1. driftsperiode er trolig feil, jf. eldre fotografier og avdekket umalt vekselpanel over vinduer i 2012.) Vinduene anno 1919 ble bygget med større ruter enn tegnet av arkitekt Flor. Hver vindusramme fikk tre ruter i høyden, i begge etasjer. Det var også små, rektangulære vinduer i loftsgavlene (flyfoto 1938).

Tegninger av «Formandsmesse», signert arkitekt Flor 24.02.1919. Nord er om lag opp på planen. Plan av 1. etasje og loftsplan (2. etasje) og fasade sør. Huset ble bygget med flere avvik fra tegningene, blant annet fikk vinduene en annen inndeling med større ruter, og delvis annen plassering. Flyfoto fra 1938 viser ett vindu på hver side av bislag mot vest i 1. etasje (Flor tegnet ikke vinduet inn mot stuertens rom). Bislaget mot vest fikk pulttak. Det ble murt opp tre piper over tak, uten puss. Kilde: Kings Bays arkiv

Foto 1925–26, Gult hus t.v. og Blått hus t.h. Huset har stående kledning, som er umalt, og vinduer med tre ruter i hver ramme. Det er et lite tilbygg med pulttak vest for bislaget. Foto: Hans Ragnvald Hjelle, Norsk Polarinstitut, np036968 (beskåret)

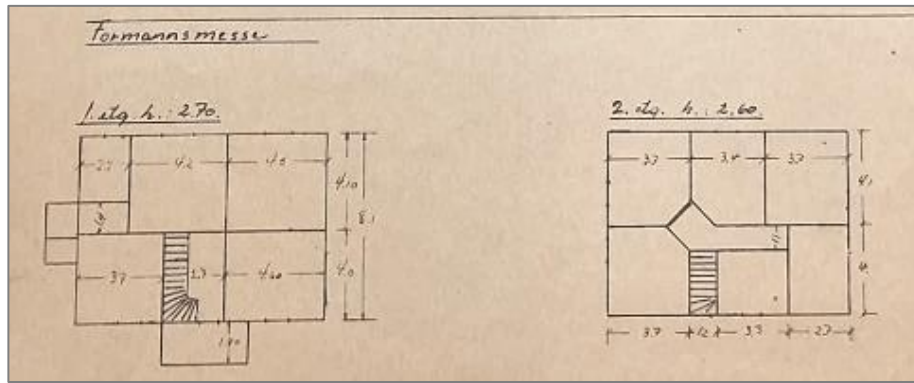
I 1950 hadde huset opprinnelig liggende kledning i øvre gavl og et lite loftsvindu med lem. En pipe er revet og erstattet av et tynt rør. Opprinnelige luker i vegg bislag vest. Foto: Helge Ringen, Svalbard museum

Like etter moderniseringen i 1957, liggende kledning. Muligens ett opprinnelig vindu bevart i oppløft mot trapperom. Enda en pipe er revet. Kilde: Hans H. Hagens private samling (utsnitt).

Etter den midlertidige driftsstansen i gruvene i 1929 var det vaktmannskap i Ny-Ålesund. De bodde i funksjonærmessa (Gult hus).

I 2. driftsperiode, fra 1946, ble huset brukt til innlosjering av arbeidere. I 1954–56 ble bygningen ominnredet til å huse én familie i hver etasje. Den store spisesalen i 1. etasje ble delt i to rom, muligens skjedde det allerede i 1946. Kontorsjef Kåre Engan med familie bodde i 1. etasje i årene 1954–65, derav navnet «Engans hus». I 2. etasje bodde en ingeniørfamilie. Den ene (vestre) pipa over tak ble fjernet på denne tida.

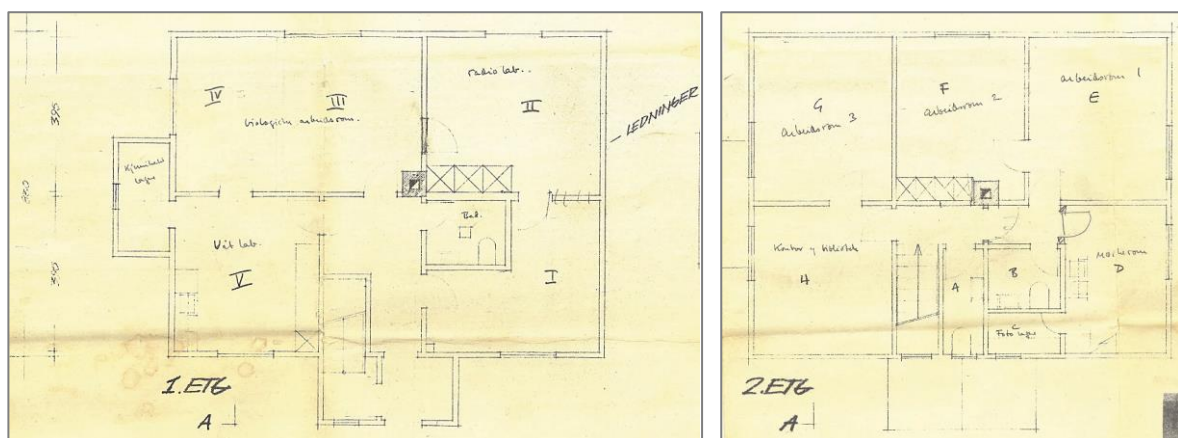
Planskisse 1. og 2. etasje 1955. Rominndeling og trapp er som bygget i 1919, med unntak av den store spisesalen, som er delt i to rom. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I 1957 ble bygningen modernisert ut- og innvendig. Det ble lagt inn sentralvarme, varmt og kaldt vann og WC, og det ble pusset opp. Fasadene fikk ny liggende kledning og nye vinduer. De nye vinduene fikk justert størrelse og inndeling i typisk 1950-tallsstil. De fleste vinduene var tofags med store glass uten sprosser. I takoppløftet mot sør ble det ene tofags vinduet erstattet av to små, det andre (mot trapperommet) ble beholdt med tre ruter i hvert fag, muligens et bevart 1919-vindu. De små vinduene fra 1919 i loftsgavlene ble fjernet (eller innkledd), og i 1. etasje ble vindu mot øst og ett mot vest fjernet (ifølge senere foto). Inngangsdøra hadde glassfelt og utvendig stående panel, en dørtype som er typisk for Ny-Ålesund i denne perioden.

Få år etter at gruvedriften ble nedlagt etablerte Norsk Polarinstittutt (NPI) helårs forskningsvirksomhet i Ny-Ålesund, etter flere tiår med sommerekspedisjoner. Gult hus ble tatt i bruk som forskningsstasjon. NPI holdt til i bygningen i årene 1968–81.

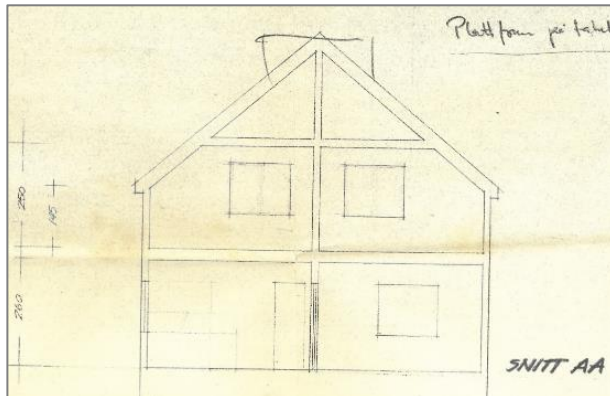
I juli 1965 ble bygningen oppmålt av siv.ing. O.F. Fredriksen A/S fra Oslo, tegningen heter «Kongsfjord Telemetry Station», undertittel «Nr. 20 Engans bolig oppmåling». Planene avviker noe fra Flors tegning 1919 og planskissen fra 1955, blant annet var trappa snudd med rett løp, og noen skillevegger var endret, som deling av spisesalen i to rom.

På samme tegning ble det prosjektert ombygging som forskningsstasjon, nye funksjoner er skrevet på for hånd i de ulike rommene (laboratorier, arbeidsrom, mørkerom, bad mv.), og det ble antydnet planer for en observasjonsplattform midt over mønet. Plansjen er påført stempelet til Bernhoff Evensens Arkitektkontor, Oslo. I 1967 flyttet først Nordlysobservatoriet (Norsk Institutt for Kosmisk Fysikk) med ingeniør Jens Angard inn i Gult hus, etter å ha drevet observatoriet ett år i nr. 2, den gamle skolen. I 1968 overtok Norsk Polarinstittutt NIKFs stasjon og drev den i samarbeid med Nordlysobservatoriet i et par år. (Brekke 2020, s. 27) Fra 1968 hadde Norsk Polarinstittutt helårlig aktivitet i Ny-Ålesund.

Oppmålingstegning av «Engans hus», siv.ing. O.F. Fredriksen 27.07.1965 (utsnitt). Tegningen er senere påskrevet planer for ny bruk av rommene som forskningsstasjon, stemplet Bernhoff Evensens Arkitektkontor. Kilde: Kings Bays arkiv

Den nye bruken av Gult hus som forskningsstasjon medførte bygging av en observasjonsplattform over tak, med en ekstra etasje og utgang over opprinnelig takoppløft mot sør. Plattformen med trestige langs takflata ble relativt provisorisk bygget. I en periode etter 1982 holdt Universitetet i Tromsø til i huset. Påbygget og plattformen fra tida som forskningsstasjon for NPI, ble fjernet etter at bruken som forskningsstasjon opphørte.

Snitt fra 1965 med skissemessig utkast til observasjonsplattform over mønet. Kilde: Som foran, Kings Bays arkiv

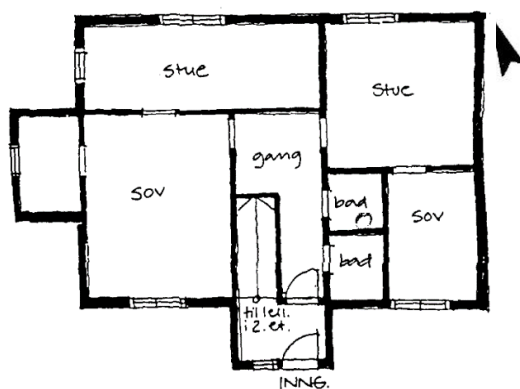
Etter ombygging til forskningsstasjon, med observasjonsplattform på tak og forhøyet takoppløft mot sør. Piper over tak er revet. To opprinnelige vinduer i 1. etasje mot øst ble trolig fjernet allerede i 1957. De fleste vinduene er sprosseløse, antatt som i 1957, se også foto ca. 1960 i katalog nr. 21 Hvitt hus. Foto: Svalbard museum (utsnitt)

«Forskningsstasjonen», som det står på veggen over døra, våren 1977. Det påbygde takoppløftet ser ut til å ha umalt kledning. Utgang til plattform og trappestige over tak. Foto: Birger Amundsen (beskåret)

Omkring 1990 ble bygningen modernisert og ominnredet til fire boliger for Kings Bays ansatte, to og to delte bad. Vinduene ble skiftet til sidehengslede vinduer med koblet utførelse, med lakkert innside og malt utside.

I 2006 ble bygningen modernisert nok en gang, den var fortsatt i bruk som boliger for Kings Bays ansatte. Standarden på de fire leilighetene ble hevet ved å bygge to nye bad, slik at det ble ett bad til hver leilighet. Felleskjøkkenet i 2. etasje fikk endret plassering. Vinduene ble skiftet til nye koblede typer med bedre isoleringsevne, med sprosser og glass i kittfals. Intensjonen var trolig tilbakeføring, men vinduene stemmer ikke med de som ble satt inn i 1957. (Den nye vindustypen med midtsprosse og to ruter i hver ramme stemmer med 1950-tallsvinduene i nr. 2 Skolen.) Se Kings Bays søknad til Sysselmannen om ombygging av Gult hus, datert 22.12.2005. Det ble samtidig rekonstruert en pipestokk over tak.

Plantegning 1. etasje 1997. Ikke kontrollmålt. Kilde: Kings Bays arkiv

Opprinnelig vekselpanel avdekkes over vindu, det er umalt. Kilde: Hermansen 2012

I 2012 ble taktekingen fornyet og råteskader utbedret, og det ble lagt vindtetting rundt vinduene. Pipa hadde frostskaider og ble nymurt over tak. Se snekkerens rapport 2012 for bygningshistoriske funn og tekniske detaljer. Bildet over viser at opprinnelig vekselpanel trolig var umalt helt til liggende kledning ble slått på i 1957. (Usikker tolkning, se foto foran fra 1950, der opprinnelig stående vekselpanel ser ut til å være malt i en lys farge.)

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.

Gaute Hermansen: Arbeidsbeskrivelse Gult hus 15.11.2012, Kings Bays arkiv.

20 GULT HUS		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Hovedhuset er fundamentert på opprinnelig støpt ringmur. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen.	<p>Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundamenteres, må den gamle betongmuren bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering. Se utført refundamentering med stålpeler på nr. 21 Hvitt hus 2023–24.</p>
YTTERVEGGER	<p>Konstruksjonen antas å være lik som nr. 21 Hvitt hus: Veggelementer av stendere/spikerslag med tosidig kledning og papp bak. Elementene er festet i et notspor i bunnsvilla. Herrmann 2023 beskriver oppbyggingen slik utenfra og inn (på nr. 21 Hvitt hus): vekselpanel, forhudningspapp, stendere 70 x 70 mm / spikerslag 30 x 70 mm, rupanel 9 mm, ullpapp, faspanel 15 mm.</p> <p>Liggende kledning fra 1957, falset supanel, ca. 15–16 cm brede bord (synlig del), spor av sirkelsag, uhøvlet. Nyere stående kledning på takoppløft, to varianter over/underliggerbord, dels fornyet 2012.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner/lemmer har svært høy verneverdi.</p> <p>Liggende kledning fra 2. driftsperiode skal bevares og vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Under kledningen er det bevart stående vekselpanel fra 1919, denne har høy dokumentasjonsverdi og må bevares.</p>
VINDUER	<p>Nyere vinduer, koblet utførelse med sprossedelt ytre glass, sist fornyet i 2006. Vinduene er litt mindre enn opprinnelige vinduer, de er satt inn i eldre karm med byggskum. I hovedsak tofags vinduer á fire ruter i hver ramme. Ettrams vinduer i oppløft/bad og bislag mot sør. Innvendig staffprofil på rammer og midtpost, historiserende hasper inne.</p> <p>Flate gerikter og vannbrett, dels fornyet ved legging av vindtettende papp bak listverket i 2012.</p>	<p>Vinduene vedlikeholdes med maling og kitt lik eksisterende, fortrinnsvis benyttes linoljemaling.</p> <p>Ved framtidig utskifting kan tilbakeføring til formatene fra 2. driftsperiode/1957 vurderes, jf. eldre fotografier og bevarte karmen i vegg. Dette må vurderes i forhold til senere endringer i tida som forskningsstasjon, konsekvenser for interiøret mv.</p>

DØRER, PORTER	<p>Nyere dør i bislag mot sør. Malt platedør, lakkert innside. Flate gerikter.</p> <p>Nyere dør i bislag mot vest. Platedør, utvendig stående panel, malt hvit. Sort sparkebeslag.</p>	<p>Dørene vedlikeholdes med maling tilsvarende eksisterende. Lav verneverdi.</p> <p>Tilbakeføring til et tidligere utseende (2. driftsfase/1957) er neppe aktuelt. Huset har gjennomgått endret bruk og modernisering flere ganger etter dette.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag med bordgolv og stubbloft. Nyere gulvbelegg.</p>	<p>Eldre konstruksjon bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Eventuell bedre isolering av gulv mot terreng kan vurderes. Krever detaljprosjektering.</p>
TAK	<p>Saltak, opprinnelig sperrebind med hanebjelke, strøplank og stående taktro, delvis fornyet i senere tid. Opprinnelige sperrer av plank med dimensjon ca. 6,5 x 12 cm. Taktroa er bygget som lemmer med ca. 1 meter bredde i full takhøyde, jf. Hermansen 2012. Delvis fornyet ved reparasjon og ombygging.</p> <p>Bislag mot sør har saltak, mens bislag mot vest har pulttak. Antatt opprinnelige sperretak fra 1919.</p> <p>Alle takene er tekket med sort papp, sist fornyet i 2012. Innkasset gesims. Vindskier med karakteristisk bueform i endene, i prinsippet som i 1919.</p>	<p>Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Taket inspiseres (etter regnvær) fra innsiden for å se etter lekkasjer, særlig sårbart ved piper/beslag og takoppløft. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5</p> <p>Ved fornying av papptekkingen i 2012 ble eldre papplag fjernet ned til troa (blant annet grønn papp). Et referansefelt med gammel papp er bevart under på takflata mot nordvest.</p> <p>Den karakteristiske buen på vindskiene skal videreføres. Vindski males med linoljemaling iht. fargeplanen.</p>
PIPER	<p>Huset sto lenge uten piper over tak. Én pipe ble murt opp over tak i 2012, med rød teglstein uten puss.</p> <p>Inne på loftet har den eldre pipestokken rester av puss, antatt kalkkrik mørtel med innslag av sement (KC-mørtel). Pipa er ikke i bruk til fyring.</p>	<p>Pipa over tak vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.</p> <p>På loftet opprettholdes pipestokken slik den er. Eventuelle løse pussrester fjernes, mest mulig puss beholdes som dokumentasjon. Gitt dagens bruk er det ikke behov for fornying av puss.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	<p>Tretrapp/tram av umalt plank ved bislag mot sør.</p> <p>Terrasse av umalt plank foran bygningen mot sørvest.</p> <p>Enkel tretrapp/stige med sidevanger ved utbygg mot vest.</p>	<p>Trappene/terrassen holdes fri for skitt og lagring av elementer som samler fukt og hindrer uttørring. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvekst virke. Alt trevirke beholdes umalt.</p> <p>Terrasse og trapp ligger tett inn mot husveggen og fører til baksprut av nedbør og snøansamling, dette øker faren for råteskader i kledningen (og bakenforliggende konstruksjoner). Dette krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak,</p>

		som å øke avstanden til kledningen, fjerne snø om våren etc.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Vegglampe med hvit kolbe ved dør i bislag mot vest.	Lampa stemmer godt med 1950-tallspreget på fasaden og bør beholdes.
	Over hoveddøra mot sør og på hjørne nordvest er en vegglampe med hvit kolbe på buet jernstang, en type som finnes på flere bygninger i Ny-Ålesund.	Nyere datering, lav verneverdi. Lampene passer godt inn i miljøet.

20 GULT HUS		INTERIØRSKJEMA
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD	
<p>Generelt: Interiøret er ombygget i flere omganger, både trapp og romløsninger er endret i begge etasjer. Interiøret er preget av nyere gulvbelegg og kledninger. Det er bevart konstruksjoner og elementer fra alle faser i bygningens historie. Tidligere sentralvarme er erstattet med el-ovner.</p>	<p>Modernisering kan skje relativt fritt innendørs i hovedetasjene, men ytterligere inngrep i opprinnelige bærevegger og eldre materialer bør unngås. Bygningen representerer viktig historie fra begge driftsperioder. Ombyggingen for Norsk Polarinstitut har også kulturhistorisk verdi, som del av den tidlige forskningshistorien i Ny-Ålesund.</p>	
<p>1. og 2. etasje: Store deler av interiøret preges av modernisering utført etter 2. driftsperiode i gruvene. Interiøret bærer preg av lag på lag: Første fase anno 1919 har pløyd faspanel, ca. 11 cm brede bord som er synlig i på de innvendige veggstumpene i takoppløftene inne på loftet. I 2. driftsfase etter krigen ble deler av interiøret kledd med malte huntonittplater. Det meste av vegger og dels himlinger er senere kledd med skyggepanel, enten i perioden med Norsk Polarinstitut, eller så sent som ved moderniseringen i 1990-åra. Gulvene har generelt nyere belegg av vinyl eller noe keramiske fliser.</p> <p>Flere eldre dører fra 1950-tallet er bevart, blant annet i gangen i 2. etasje og inn til loftstrappa. Dette er lakkerte finérdører (dels overmalt) med tidstypisk håndtak av stål/bakelitt. For øvrig har rommene nyere fyllingsdører. I noen døråpninger ses gammel karm og spor etter ombygging.</p>	<p>Dører fra 1950-åra har særlig verdi, likeså opprinnelige materialer som kan være bevart under nyere kledninger og gulvbelegg.</p> <p>Eventuell tilbakeføring og avdekking av underliggende overflater er neppe aktuelt, siden alle rom bærer preg av omfattende, strukturell ombygging og ny bruk tilpasset dagens behov.</p>	
<p>Loftet: Kaldt råloft, tilkomst via bratt trapp, antatt ombygget av Norsk Polarinstitut ca. 1968. Eksponerte opprinnelige sperrebind merket med romertall. Takopplett mot nord og sør er bevart med opprinnelige sidevegger med pløyd faspanel. Eldre gulvbord, pløyd (not/fjær). Det er kun bevart én pipestokk på loftet, murt av rød tegl med kalkrik mørtel og ytre pussrester, antatt fra 1919. De øvrige pipene er fjernet, gjennomføringene er tettet med bord i gulvet.</p>	<p>Råloftet bør bevares med opprinnelige konstruksjoner og materialer. Spor etter opprinnelige piper, eventuelt skjulte loftsvinduer mv. bør bevares.</p> <p>Historien om den tidligere observasjonsplattformen over tak og NPIs virksomhet er tilnærmet utradert ved senere tilbakeføring. Gjenværende spor i takkonstruksjon og loft bør bevares som dokumentasjon.</p>	

20 GULT HUS

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør. Hovedvolumet er som opprinnelig, etter at påbygg/observasjonsplattform fra perioden med Norsk Polarinstitutt er fjernet.

Fra sørvest, med to opprinnelige bislag/utbygg. Nyere terrasse.

Fasade vest, intakt hovedform og bislag med pulttak. Her var det opprinnelig kullbenge.

Detalj av bislaget mot vest, med støpt grunnmur anno 1919. Liggende kledning fra 1957, nyere vinduer og dør.

Fasade nord. Her har vindusplassering og takoppløft opprinnelig form. Kledning og vinduer er fornyet i 1957, vinduene er senere skiftet ut med historisk feil utførte kopier med sprosser.

Huset fra nordøst. Det var opprinnelig to vinduer i 1. etasje i østveggen, inn mot opprinnelig spisesal. Disse ble fjernet før dagens kledning ble slått på, da spisesalen var endret til to boligrom.

Detalj av opprinnelig grunnmur av lokalt framstilt betong. Sementen i overflata er slitt vekk og tilslaget av lokal strandgrus kommer til syne.

Detalj av takoppløft mot sør, som er tilbakeført etter å ha vært påbygget med observasjonsplattform for Norsk Polarinstitutt.

Typisk vindu, med fire høye ruter i hver ramme. Koblet utførelse fra 2006. Sprosseinndelingen er standardisert på alle vinduene og stemmer ikke helt med inndelingen vinduene hadde i 1957.

Detalj av vindu med flate gerikter. Små sagspor i kledningen fra vindusutbedringen i 2012, da alle vannbrett under vinduene ble fornyet, og det ble lagt vindtettende papp bak listverket.

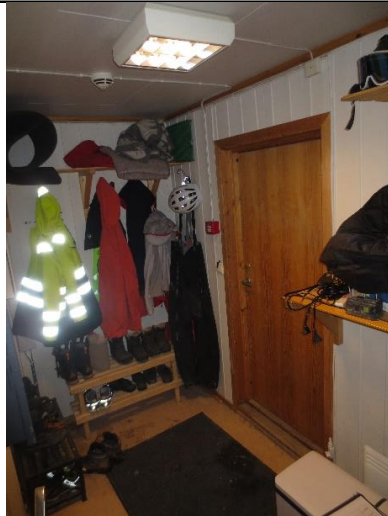
Ettrams vindu i bislaget mot vest. Dette er noe eldre, hengsler og gerikter har mindre avvik fra de øvrige vinduene.

Detalj av liggende, sulagt kledning, med vertikale bord i hjørnekassene.

20 GULT HUS

FOTO INTERIØR

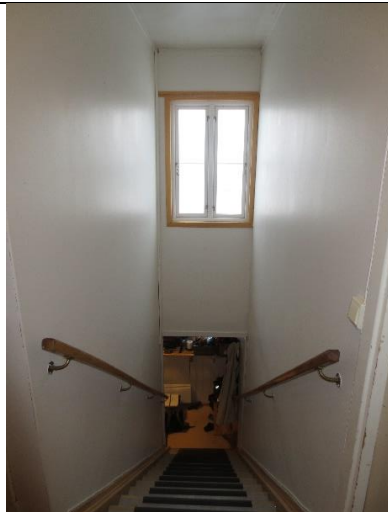
Inne i bislag mot sør, nyere inngangsdør.

Nyere kjøkkenkrok under trappa i 1. etasje.

Ombygget hovedtrapp til 2. etasje.

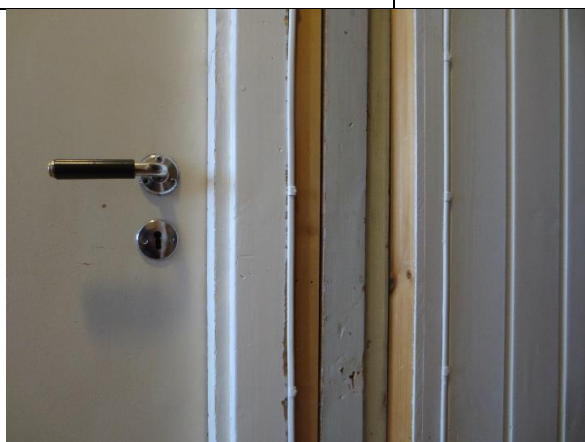
Vindu i takoppløft mot sør, over hovedtrappa.

1950-tallsdør i gang 2. etasje, overmalt finérdør med opprinnelig dørhåndtak.

1950-tallsdører i gang 2. etasje, åpen finérdør til loftstrapp.

Detalj av 1950-tallsdør med bakelitthåndtak, samme dør som vist over. Diverse materialer med ulik alder i karm/vegg vitner om flere runder med ombygging.

Skilt på dør til loftstrapp: «Sensitive instruments authorized personel only». Muligens er skiltet flyttet hit fra et annet sted (ref. Birger Amundsen).

Typisk interiør i leilighet, med malt/umalt skyggepanel på vegger og himling fra senere modernisering.

Detalj av nedfôret himling av skyggepanel, ventilasjonsrør over.

Typisk interiør i 2. etasje, malt skyggepanel på vegg og malte plater i himlingen.

Typisk torams, sidehengslet vindu fra 2006.

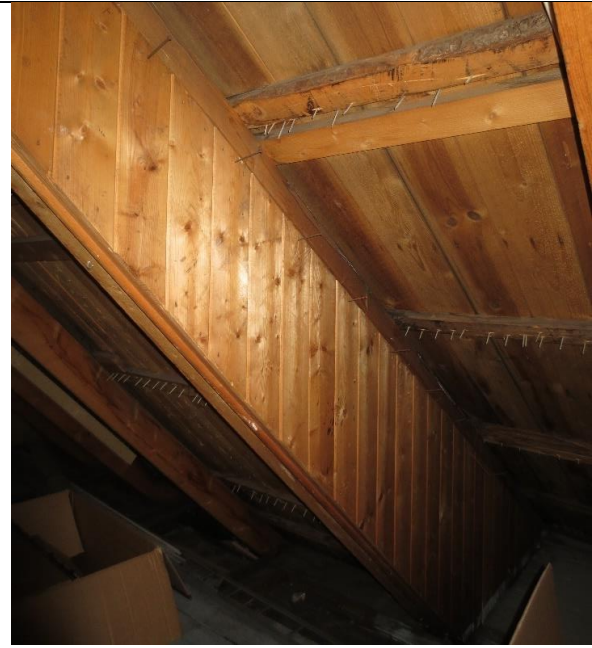
Detalj av typisk vindu fra 2006, med staffprofil og tradisjonelle hasper i historiserende stil.

På loftet mot vestre gavl, der opprinnelig gavlvindu må være fjernet eller skjult bak faspanel.

Antatt opprinnelig pipestokk på loftet, med rester av puss. Utmurt krage i nivå med hanebjelken tyder på ombygging.

Sidevegg ved takoppløft mot nord er kledd med opprinnelig faspanel. Takflata består av prefabrikerte lemmer, strøbbord med barkkant.

Opprinnelig sidevegg i takoppløft og hanebjelke med innhugget romertall, her litt kreativ skrivemåte for nr. 9: VIII.

Sett opp langs oppløft mot mønet. Taktraa er delvis fornyet som følge av ombygginger.

Detalj av kalkbasert puss og mørtel i pipestokk på loftet, antatt som opprinnelig murt med rød tegl i 1919.

Eldre bordgulv på loftet, antatt tettet åpning for tidligere pipestokk.

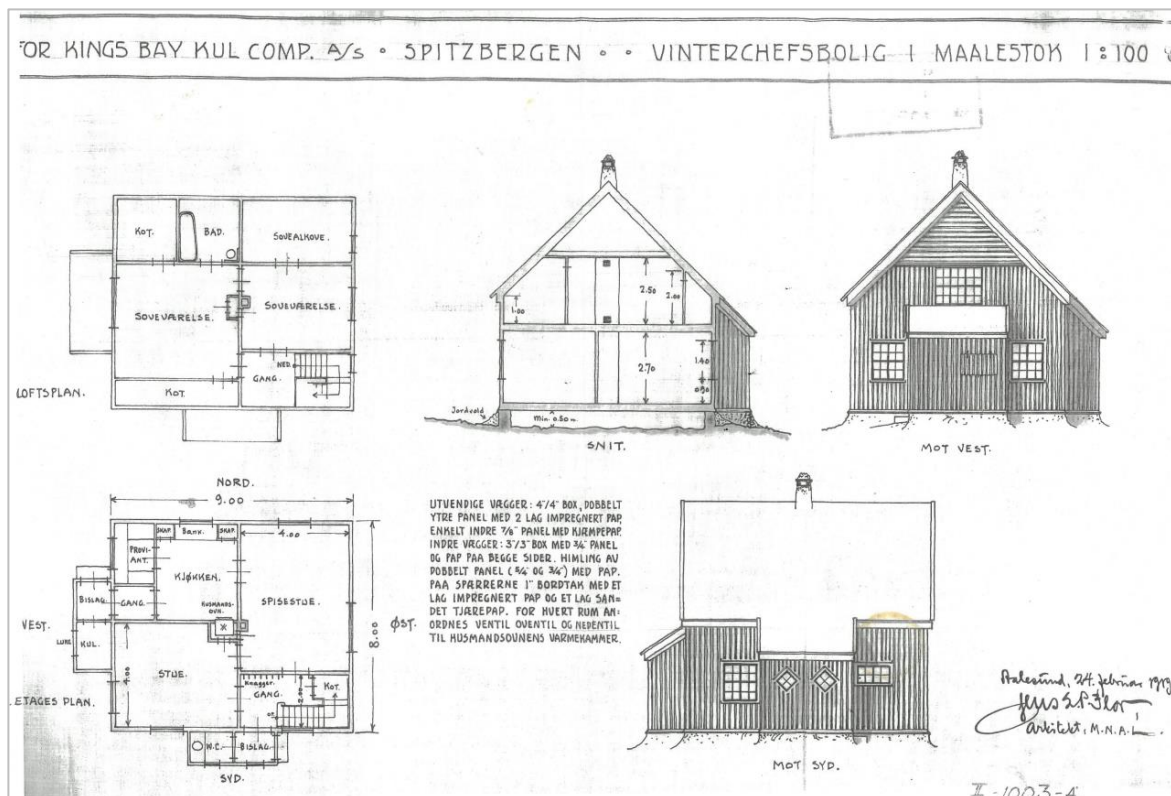
21 HVITT HUS	
ANNEN BETEGNELSE	Vintersjefbolig (1919), driftsbestyrerbolig (1927), bestyrerboligen, Grimsmo, «Hønsehuset» og andre kallenavn som bolig for Kings Bays ansatte i nyere tid
ASKELADDEN-ID	158820-90
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	Arkitekt Jens L.P. Flor, Ålesund
OPPRINNELIG BRUK	bolig for driftslederen i Kings Bay (til 1964)
OMBYGGING OG ENDRINGER	1957–58: modernisering vann/avløp, sentralvarme 1959: Nye vinduer og ny liggende kledning, innvendig modernisering 1988–89: modernisering, nye vinduer med isolerglass 2007: innlagt fjernvarme 2010/-11: innvendig modernisering, ny inngangsdør nord 2023–25: refundamentering, istandsetting og ominnredning
DAGENS BRUK	Boliger Kings Bay AS' ansatte, tre leiligheter (arbeid pågår)
BESKRIVELSE	Trehus i halvannen etasje med kaldt loft, elementbygg på støpt ringmur. Saltak tekket med papp. To opprinnelige bislag med pulttak. Grunnflate ca. 75 m ² . Liggende kledning fra sent i 2. driftsperiode, nyere vinduer. Interiøret er ombygget og modernisert, men mange opprinnelige materialer og detaljer er bevart, som trapp, pipestokk, «husmannsovn» og tre små vinduer med beslag.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Hvitt, Blått og Gult hus danner et helhetlig miljø av karakteristiske elementhus fra 1. driftsperiode, tegnet av arkitekt Flor. Husene ble modernisert i 2. driftsperiode (Hvitt i 1957–58), men hovedform og flere elementer fra 1919 er bevart. Huset danner en fin sammenheng med dukkestua fra 1951, et unikt kulturminne som forteller om da det var barnefamilier i gruvebyen. Både 1. og 2. driftsperiode representerer viktig historie i husets og Ny-Ålesunds historie og bør bevares. Eksteriøret bør bevares/restaureres slik det ble utført i 1959.</p> <p>Modernisering kan skje innendørs, men større inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås. Opprinnelig trapp, bærevegger, husmannsovn/pipe, parkett (nyere) og tre opprinnelige vinduer har særlig høy verdi, likeså eldre materialer som er bevart under nyere kledninger. Potensial for noe avdekking/tilbakeføring av utvalgte interiører, som stue og trapperom.</p>

21 HVITT HUS

BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble tegnet av arkitekt Jens L.P. Flor fra Ålesund og oppført sommeren 1919, som én av seks ganske like hus (funksjonærboliger, kontor, sykehus). Det var variasjoner i fasadekomposisjon, planløsning og standard tilpasset ulik bruk. Dette er en type ferdighus med veggelementer satt i et rammeverk av sviller, se beskrivelse av Herrmann 2023.

Hvitt hus var opprinnelig bolig for vintersjefen/driftsbestyreren med familie, noe interiørets høye standard bar preg av. Ifølge Flors tegninger (som kun delvis ble fulgt hva gjelder fasader) var det stue, spisestue, kjøkken og små lagerrom i 1. etasje, og tre soverom med bad (badekar) og kott i 2. etasje/loftet. Råloftet var uinnredet, men det ble installert en stor isolert vanntank her.

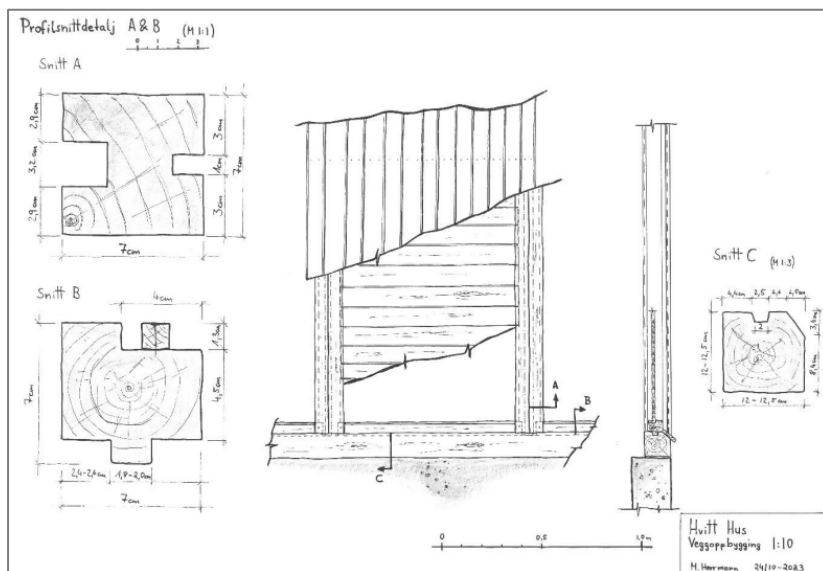

Arkitekt Flors tegninger av «Vinterchefs bolig», signert 24.02.1919. Det er mange avvik mellom tegningen og oppført bygning, blant annet ble huset snudd 180 grader, vinduene fikk en enklere, standardisert utforming og veggene en annen konstruksjon enn beskrevet. Planløsningen ble bygget som tegnet. I bislaget mot øst var det kullager, i bislaget mot nord bøttedo. Kilde: Kings Bays arkiv

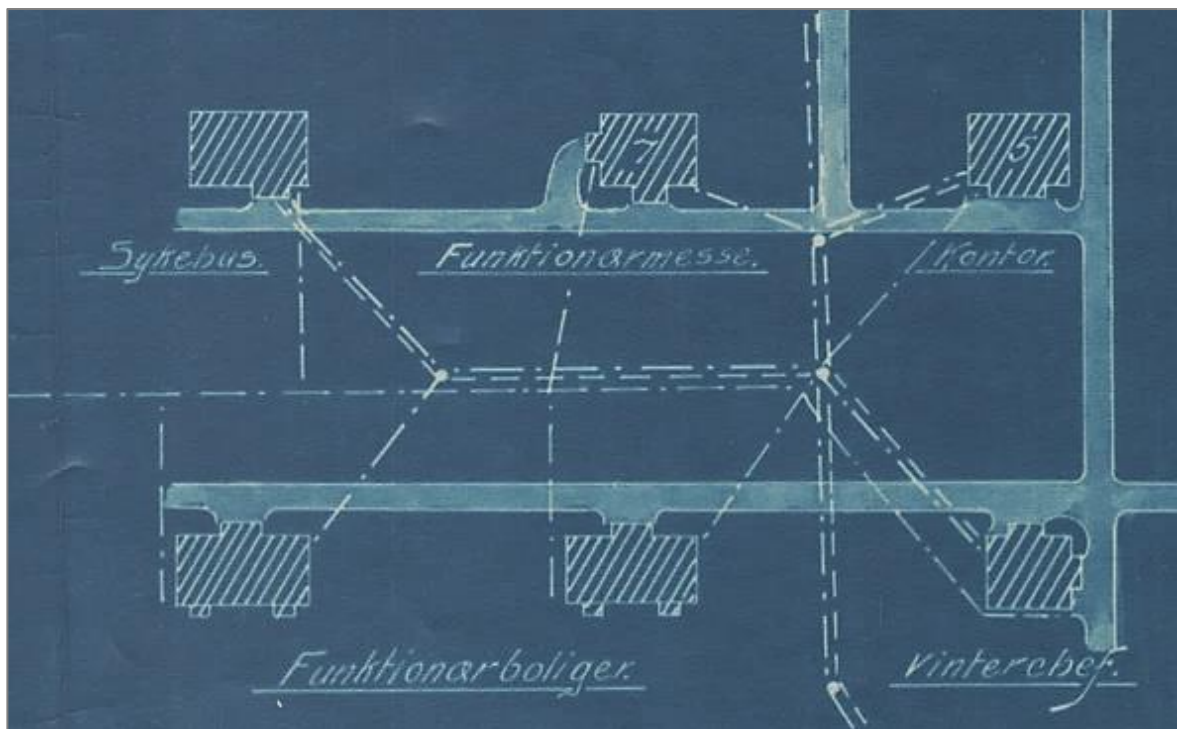
Arkitekt Flor beskrev konstruksjonen slik: «Utvendige vægger: 4"/4" box, dobbelt ytre panel med 2 lag impregnert pap, enkelt indre 7/8" panel med kjæmpepap. Indre vægger: 3"/3" box med 3/4" panel og pap paa begge sider. Himling av dobbelt panel (3/4" og 3/4") med pap. Paa spærreene 1" bordtak med et lag impregnert pap og et lag sandet tjærepap. For hvert rum anordnes ventil oventil og nedentil til husmandsovnens varmekammer.» Det ble ikke bygget slik, se beskrivelse av veggkonstruksjon med prefabrickerte elementer i eksteriørskjema og skissen neste side. Lemkonstruksjonen med utvendig kledning og detaljer er svært lik dokumentert lemkonstruksjon i nr. 14 Amundsenvillaen, oppført i 1919, og de små seksmannsbrakkene fra 1918. Dette kan tyde på at materialene er levert av samme leverandør.

Flors beskrivelse er som for Gult hus, med unntak av husmannsovn, som ga varme til alle hovedrom. Ovn ble bygget med skråstilt front mot stua, annerledes enn tegnet, men prinsippet med ventilene og luftsirkulasjon ble fulgt. Fronten og ventilene av støpejern har dekor preget av jugendstil / Art Deco.

Fasadene ble kledd med stående vekselpanel, med horisontale gesimsbånd mellom etasjene. Gamle bilder viser at vinduene hadde større ruter enn tegnet av Flor. Hver ramme fikk tre ruter i høyden, i begge etasjer. De fleste vinduene var torams, dels plassert parvis med midtstolpe imellom, mens smale enkeltstående rammer var plassert på hver side i 2. etasjes gavlf. Sistnevnte er en merkelig arkitektonisk løsning, som strider mot arkitekt Flors planer – trolig gjenspeiler dette hvilke vinduer Kings Bay hadde til rådighet. Det ble satt inn små vinduer øverst i loftsgavlene, disse er bevart på stedet. Rammene er profilert med hulkil og staff, med formpressete hjørnejern og opprinnelige hengsler. Panelutforming og vindusdetaljer tilsvarer flere hus i leiren fra samme tid.

Veggkonstruksjonen slik den ble bygget i 1919: 1 meter brede elementer/lemmer av stendere fylt med liggende plank. Elementene står i not i bunnsvilla, med løs fjær mellom stenderne.
Oppmåling: Martin Herrmann 2023, Kings Bays arkiv

Utsnitt av John Hangeraa's kart 1919. De seks bygningene tegnet av arkitekt Flor, med vintersjefboligen (Hvitt hus) nede til høyre. Infrastrukturen er inntegnet og bekrefter at vintersjefboligen hadde vannledning, lys og kraftledning og telefon. Kilde: Norsk Polarinstitutt (skannet 2024)

Hvitt hus fra sørvest slik det faktisk ble bygget i 1919 (udatert foto noe senere). Fasadene hadde umalt stående vekselpanel og opprinnelige vinduer med tre ruter i høyden. Loftsvinduet i gavl er skjult bak en lem. Kledningen ble etter hvert malt engelsk rød med grønne vinduer. Foto: NN, Svalbard museum (beskåret)

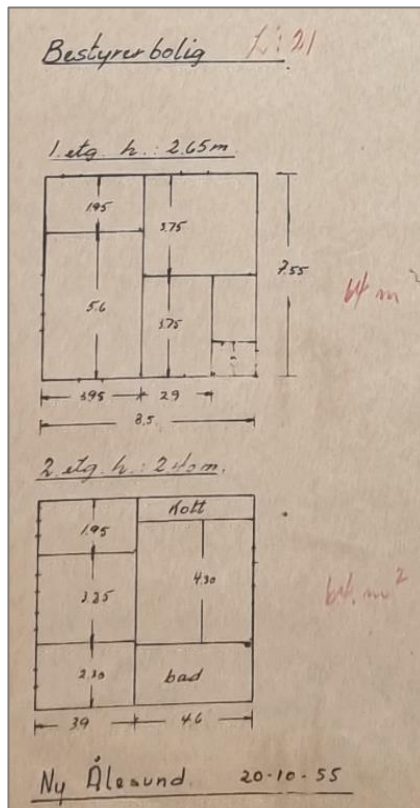
Kort tid etter oppføring av hovedhus og bislag i 1919, alt på grunnmur av lokalt framstilt betong, ble bislaget mot øst utvidet med et tilbygg på trepeler. Umalt vekselpanel og bevart luke til kullbingen anno 1919 ses fortsatt på opprinnelig yttervegg inne i tilbygget mot øst, vekselpanelet er knapt værslitt.

Tilbygget til bislaget ses på flyfoto i 1938.

I brannassuranse 1930 listes inventaret opp. Her var det blant annet anretningsbord, «chaiselong», lysekrone, «toiletkomode» og telefonapparat – vi aner en familiebolig med høy standard. Fasadene sto umalt i flere år før kledningen ble malt rød, muligens sent i 1930-åra eller like etter krigen.

I 1951 ble dukkestua bygget til Sissel Jakola, som var barn i huset på denne tida. Hun husker hovedhuset som rødmalt. Sent i andre driftsperiode 1957–59 ble bolighuset modernisert, og det ble lagt inn nytt vann- og avløp med sentralvarme. Bygningsundersøkelser viser at det ble lagt parkettgulv i 1. etasjes stue og spisestue, og veggene ble dels kledd med huntonittplater og tapet.

Fasadene fikk ny kledning av liggende dobbelfalsete bord og nye vindustyper. To bilder fra 1959 før/etter endring viser at den liggende kledningen ble slått på da, og huset fikk ny identitet som «Hvitt hus». De nye vinduenes plassering stemmer delvis med originalene, men størrelse/proporsjoner og detaljering ble endret. Nye karmen ble satt inn i de gamle, og vinduene fikk tidstypisk uttrykk med sprosseløse rammer. Noen få opprinnelige vinduer med tre ruter i høyden ble muligens bevart i 1. etasje (de har samme inndeling som i 1919, men de kan også ha blitt fornyet i 1959). I gavlfasadene ble de smale, sidestilte vinduene i 2. etasje erstattet av små rammer med justert plassering, og det parstilte sentralmotivet ble erstattet av ett bredere tofags vindu. De små ettrams vinduene på råloftet ble bevart med originale beslag.

Enkel planskisse 1955. Nord er opp på tegningen. Vi gjenkjenner planen til Flor anno 1919. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

1958–60. Hvitt hus med ny kledning og vinduer. Dukkestua har opprinnelig rødmalt kledning. Den tilsynelatende rosa belistningen skyldes solnedgangslýset, et annet foto tatt samtidig bekrefter gråblå belistning, jf. fysisk funn i fargeundersøkelse 2023. Foto: Kjell Olav Hansen, Svalbard museum (beskåret)

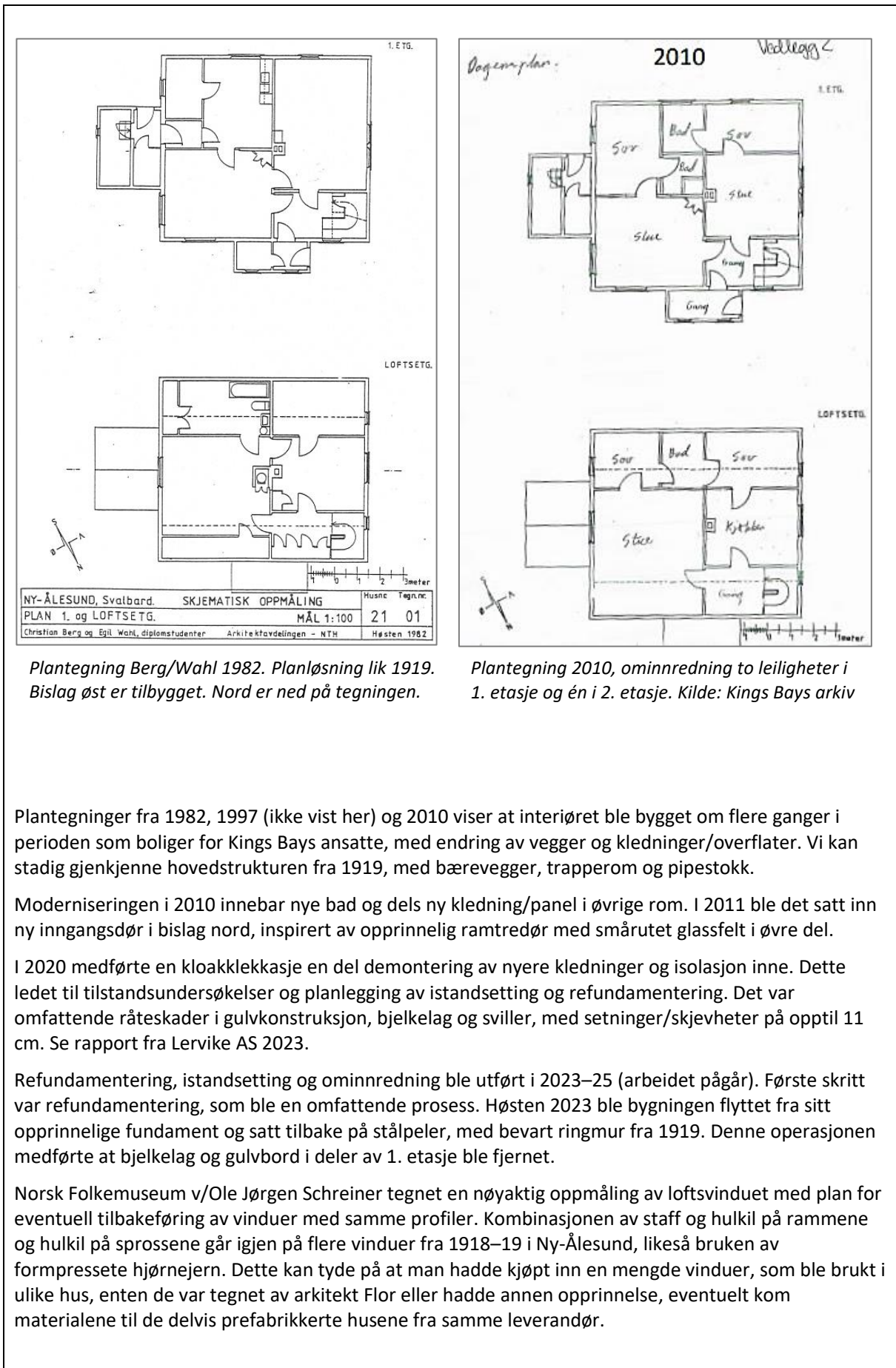

Hvitt og Gult hus 1960–62. Hvitt hus har takrenne over inngangssonen, som i dag. De fleste vinduene er tofags uten sprosser på begge hus. Foto: Elna Stiens samling, Svalbard museum, SVF 22409 (beskåret)

Hvitt hus var bolig for driftslederen i selskapet helt fram til 1964, da gruvedriften var opphørt for godt.

En gang før 1973 ble taket tekket med rød papp. Denne ble senere endret til sort takpapp, sist fornyet i 2019. Vinduene ble fornyet i 1988, med grove rammer med isolerglass og aluminiumsbeslag på rammer og sprosser. Proporsjoner og inndeling er verken i samsvar med opprinnelig løsning fra 1919 eller vinduene anno 1959.

Berg og Wahls oppmåling fra 1982 viser rominndeling tilnærmet lik Flors tegning fra 1919, òg som på den forenklete planskissen fra 1955. Senere tegninger (2010) viser mindre endringer, med bygging av små bad og nye skillevegger, men opprinnelige bærevegger er i hovedsak intakte. Planløsningen med tre leiligheter, to nede og én oppe, ble beholdt fram til 2020.

Plantegning Berg/Wahl 1982. Planløsning lik 1919. Bislag øst er tilbygget. Nord er ned på tegningen.

Plantegning 2010, ominnredning to leiligheter i 1. etasje og én i 2. etasje. Kilde: Kings Bays arkiv

Plantegninger fra 1982, 1997 (ikke vist her) og 2010 viser at interiøret ble bygget om flere ganger i perioden som boliger for Kings Bays ansatte, med endring av vegger og kledninger/overflater. Vi kan stadig gjenkjenne hovedstrukturen fra 1919, med bærevegger, trapperom og pipestokk.

Moderniseringen i 2010 innebar nye bad og dels ny kledning/panel i øvrige rom. I 2011 ble det satt inn ny inngangsdør i bislag nord, inspirert av opprinnelig ramtredør med smårutet glassfelt i øvre del.

I 2020 medførte en kloakklekkasje en del demontering av nyere kledninger og isolasjon inne. Dette ledet til tilstandsundersøkelser og planlegging av istandsetting og refundamentering. Det var omfattende råteskader i gulvkonstruksjon, bjelkelag og sviller, med setninger/skjevheter på opptil 11 cm. Se rapport fra Lervike AS 2023.

Refundamentering, istandsetting og ominnredning ble utført i 2023–25 (arbeidet pågår). Første skritt var refundamentering, som ble en omfattende prosess. Høsten 2023 ble bygningen flyttet fra sitt opprinnelige fundament og satt tilbake på stålpeler, med bevart ringmur fra 1919. Denne operasjonen medførte at bjelkelag og gulvbord i deler av 1. etasje ble fjernet.

Norsk Folkemuseum v/Ole Jørgen Schreiner tegnet en nøyaktig oppmåling av loftsvinduet med plan for eventuell tilbakeføring av vinduer med samme profiler. Kombinasjonen av staff og hulkil på rammene og hulkil på sprossene går igjen på flere vinduer fra 1918–19 i Ny-Ålesund, likeså bruken av formpressete hjørnejern. Dette kan tyde på at man hadde kjøpt inn en mengde vinduer, som ble brukt i ulike hus, enten de var tegnet av arkitekt Flor eller hadde annen opprinnelse, eventuelt kom materialene til de delvis prefabrikkerte husene fra samme leverandør.

<p>Vindu Hvitt hus, Ny-Ålesund</p> <p>Mål: 1:10</p> <p>Mål: 1:1</p> <p>M. Jørgen Schreiner 12.9.23</p> <p>Forslag til nytt vindu. Utgangspunkt for profiler er loftsvindu som antas å være originalt</p>	<p>Plan 2.etg</p> <p>Plan 1.etg</p>
<p>O.J. Schreiner 2023, rekonstruksjon vindu fra 1919, med profiler fra loftsvinduet.</p>	<p>Ny planløsning 2024 (søknadsprosess pågår). I bislag øst er opprinnelig yttervegg med kulluke foreslått revet, dette blir trolig omgjort. Tegning: arkitekt Johannes Lipphardt, Kings Bay, 11.11.2023</p>
<p>Fasadene skal bevares som utført ved fornyingen i 2. driftsperiode, jf. vernestrategi for nr. 20 Gult hus og nr. 23 Blått hus. Vinduene er planlagt tilbakeført i samsvar med faktisk utførelse i 1959: tofags vinduer uten sprosser og enkelte (antatt) bevarte vinduer med sprosseinndeling som i 1919, jf. fotografier fra 1960-åra. I interiøret blir en del lettvegger endret, og kledninger, overflater og fast innredning blir fornyet. Intensjonen er å bevare mest mulig opprinnelige vegger og materialer. Trapperommet og stua i 1. etasje vil bli bevart med opprinnelig trapp, ovn og eldre kledninger. Se Kings Bays dokumentasjon av prosjektet for nærmere detaljer, arbeidet skal etter planen ferdigstilles i 2025. Følgende fotodokumentasjon fra 2023 og 2024 viser ulike stadier i arbeidet, med avdekking av eldre materialer med høy dokumentasjonsverdi.</p>	
<p>KILDER</p>	<p>Se generelle kilder i forvaltningsplanen.</p> <p>Lervike AS v/Martin Herrmann: Tilstandsvurdering Hvitt hus 28.07.2023.</p> <p>Lervike AS v/Martin Herrmann: «Rapport på utført arbeid ved Hvitt hus», 28.10.2023.</p>

21 HVITT HUS		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Hovedhuset og to opprinnelige bislag var opprinnelig fundamentert på støpt ringmur, supplert med støpte pilarer og pipefundament under huset. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen.</p> <p>Huset ble refundamentert i 2023–24. Bislagene ble frigjort, huset ble løftet av fundamentet og sikret med en stålramme, før det hele ble satt tilbake på nye stålpeler. Opprinnelig ringmur er bevart som ytre fasade. Se rapport Lervike AS 2023, herunder utbedring av råteskader i gulv og sviller.</p>	<p>Ved refundamentering i 2023–24 ble den opprinnelige betongmuren bevart som en ramme rundt nye stålpeler ned til stabil permafrost.</p> <p>Grunnet oppretting er det varierende avstand fra bygningen ned til opprinnelig grunnmur, dels er det en glippe på over 10 cm. Se yttervegg.</p> <p>Betongmuren bør bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir kritisk, bør man vurdere å rekonstruere ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p>
	<p>Tilbygg til bislag mot øst var opprinnelig fundamentert på trepeler, med kledningen trukket ned forbi til terreng. Dette er nå refundamentert på stålpeler.</p>	
YTTERVEGGER	<p>Veggelementer av stendere fylt med liggende plank, tosidig kledning og papp bak. (Ikke i samsvar med arkitekt Flors beskrivelse 1919.) Elementene er festet i notspor i bunnsvilla. Herrmann 2023 beskriver oppbyggingen slik utenfra og inn: vekselpanel, forhudningspapp, stendere 70 x 70 mm / spikerslag 30 x 70 mm, rupanel 9 mm, ullpapp, faspanel 15 mm.</p> <p>Opprinnelig stående vekselpanel er bevart bak ny kledning på både hovedhus og opprinnelige bislag. Utenpå ble det i 1959 slått på asfaltplater og liggende kledning, dobbelfalset vestlandspanel med spor av sirkelsag. Malt hvit.</p> <p>Ytre lag er planlagt endret i 2025: asfaltplatene fjernes og erstattes med diffusjonsåpen vindpapp, ca. 1 cm utlekting og remontert liggende kledning fra 1959.</p>	<p>Opprinnelige konstruksjoner/lemmer har svært høy verneverdi. Liggende kledning fra 1959 bør bevares som uttrykk for standardhevingen i 2. driftsperiode. Vedlikeholdes med linoljemaling i farge lik eksisterende, jf. identiteten som Hvitt hus. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2.</p> <p>NB! Umalt opprinnelig vekselpanel og luke på opprinnelig yttervegg inne i bislag øst må bevares uten overmaling.</p> <p>I fargeplanen fra 2023 anbefales tilbakeføring/avdekking av rød vekselpanel anno 1919. Dette følges ikke, jf. avklaring med Kings Bay AS og vernestrategi i forvaltningsplanen av 2008.</p> <p>Opprinnelig vekselpanel har svært høy dokumentasjonsverdi og skal bevares som et underliggende lag. Kledningen inneholder informasjon om byggemetode, fargebruk (to lag ulike rødnyanser, og umalt kledning på opprinnelig fasade i bislag øst), opprinnelige vindusåpninger mv.,</p>

		Glippen som er oppstått mellom veggen og grunnmuren etter refundamentering bør lukkes med et liggende bord plassert under vannbrettet.
VINDUER	<p>Vinduene fra 1988 var dårlige «kopier» med for kraftige dimensjoner, isolerglass og aluminiumsbeslag på rammene. Vinduene var satt inn i nye karmmer med byggsaum omkring. Disse ble fjernet ved restaureringen i 2024–25. Planen er at det settes inn bedre kopier av vinduene slik de framsto etter moderniseringen i 2. driftsperiode: vinduer uten sprosser anno 1959, og kopi av noen få rammer med inndeling som i 1919, som trolig ble beholdt under moderniseringen, jf. eldre foto. (Søknadsprosess pågår.) Vinduene er tradisjonelle utadslående rammer med kittet glass.</p>	<p>Vinduene vedlikeholdes med linoljemaling med fargebruk tilpasset fasadeuttrykket i 1959, antatt blålig/grå (ref. Brønnes fargeundersøkelse av opprinnelig dør øst og vinduskarmmer). Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3.</p> <p>Merknad: Brønne viser til foto som viser rødrosa vinduer/listverk (Brønne 2023, s. 159). Dette er en feilslutning grunnet rødstikk i bildet (solnedgang). Se kommentarer til fotografiet i historikken foran, samt fysiske undersøkelser som ikke finner noe rødrosa fargelag.</p> <p>Se fotovedlegg, som dokumenterer rester av opprinnelige vinduskarmmer med grønn bemaling, samtidig med rødmalt kledning i etterkrigstida. De gamle materialene fra 1919 og eldre fargebruk må bevares på stedet som dokumentasjon.</p>
	<p>I hver loftsgavl er det bevart et opprinnelig vindu fra 1919: sidehengslet ramme med én sprosse. Rammene er innvendig profilert med hulkeil og staff, utvendig hengsel med konisk spiss. Formpressete hjørnejern med avrundete ender. Vinduene og beslagene er typiske for denne perioden i Ny-Ålesund og finnes på flere hus fra 1917–19.</p> <p>Samme type vindu med formpresset hjørnejern er bevart i tilbygget bislag fasade øst, antatt oppført svært kort tid etter 1919. Vinduet har ett glass uten sprosse. Hengsler med konisk tupp, preg av jugendstil.</p>	<p>De tre opprinnelige vinduene har svært høy verneverdi, inklusive hengsler og beslag. Disse må bevares uten endringer og få jevnlig tilsyn og vedlikehold, basert på tradisjonelle metoder og produkter. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 inklusive behandling av beslag. Vindu og gerikter vedlikeholdes med linoljemaling, se kommentar over om fargebruk.</p> <p>Eventuell montering av varevinduer (for å redusere fare for kondens og varmetap) vil kreve ombygging av karm og er mindre aktuelt gitt dagens bruk av loft og bislag.</p>
DØRER, PORTER	Hovedinngang bislag nord: Dør fra 2011, tilnærmet kopi av den opprinnelige, men med avvikende detaljer. Ramtredør med tre fyllinger, sprossedelt glassfelt med seks ruter i øvre del. Døra er i 2024 fjernet og midlertidig sikret.	<p>Døra har lav verneverdi. Den skal erstattes av ny dør som del av pågående restaureringsarbeid.</p> <p>Døra vedlikeholdes med (linolje-)maling i samme farge som vinduer, se kommentar over.</p>

	Bislag øst: opprinnelig ramtredør med tre fyllinger og sprossedelt glassfelt med seks ruter i øvre del. Profilerte sprosser, fyllinger laget av liggende bord. Bevarte eikenøtthengsler og låsbeslag anno 1919. Dørhåndtak av stål, antatt fornyet i 2. driftsperiode.	Døra har svært høy verneverdi, inklusive dørhåndtak og ulike typer beslag/hengsler. Dette er den eneste opprinnelige ytterdøra som er bevart i funksjonærhusene fra 1919. Døra er svært sjelden og må bevares i opprinnelig posisjon, med skånsomme tiltak (istandsetting og eventuell forbedring). Dørtypen var vanlig i leiren i 1. driftsperiode. Døra vedlikeholdes med linoljemaling i samme farge som vinduer og påvist farge blålig/grå som harmonerer med kledningen anno 1959, ref. fargeundersøkelse 2023 og merknad om farge under Vinduer. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4.
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv (2 " plank) og stubbloft. Nyere gulvbelegg. Store deler av bjelkelag og plankegulv er fjernet (avsaget) i 1. etasje i forbindelse med refundamenteringen i 2023. Rester av pløyd gulvplank er bevart under skillevegger.	Eldre konstruksjoner har høy verneverdi og skal bevares. Overflatene vedlikeholdes i samsvar med eldre utførelse, så langt dette er forenlig med ny bruk. Ved gjenoppføring av gulvet i 1. etasje må man sikre bedre isolering mot terreng. Søknadsprosess pågår.
TAK	Saltak, opprinnelig sperrebind, sperrer av boks, hanebjelke av to parstilte plank. Strøbord og stående taktro, antatt prefabrikkerte lemmer. Utvendig tekket med sort takpapp i 2019. Innkasset gesims. Vindskier med karakteristisk bueform i endene. På del av hovedtaket over inngangssonen mot nord er det en takrenne, utført av tre/metall og festet med fire kroker.	Opprinnelige konstruksjoner har høy verneverdi og skal bevares. Taket skal bevares med papptekking i samsvar med opprinnelig utførelse. Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for taktekkning i kap. 3.8.5. Den karakteristiske buen på vindskiene har fulgt huset siden oppførelsen og må bevares/videreføres. Vindskibord males med linoljemaling i samme farge som i dag. Løsningen med takrenne er sjelden i Svalbard-sammenheng. Renna har eksistert siden moderniseringen i 2. driftsperiode (kanskje lenger) og bør bevares/videreføres.
PIPER	En opprinnelig pipe nær mønet. Murt av rød tegl med utkraget sokkel og krone, antatt sementholdig mørtel (KC-mørtel). Blankmur over tak. Inne på loftet har pipestokken rester av eldre puss, antatt kalkholdig mørtel	Pipa over tak vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende, eventuelt en svakere (mer kalkrik) mørtel til reparasjoner. Vær særlig oppmerksom på sårbare punkter og beslag rundt pipene. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6.

	med innslag av sement (KC-mørtel). Pipa er ikke i bruk til fyring.	Innvendige pipestokk og brannmurer skal bevares. Vedlikeholdes med puss og maling tilpasset eksisterende materialbruk. Dersom det oppstår problemer med pussavskalling, bør nyere tett maling erstattes med diffusjonsåpen/mineralsk maling. Inne på loftet opprettholdes pipestokken slik den er. Eldre puss har høy dokumentasjonsverdi. Gitt dagens bruk er det ikke behov for fornying.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Ved inngang nord er en tretrapp av umalt plank med åpne sider, fornyet i senere tid. Ved bislag øst mangler trapp.	I samsvar med tradisjonen i Ny-Ålesund bør det etableres enkle tretrapper med kledde sider av umalt plank, jf. eldre foto og forbilder på lignende hus i Ny-Ålesund.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Over dør bislag øst er det en eldre vegglampe, usikker datering, antatt fra 2. driftsperiode. Hvit kolbe på rett metallstang, antatt hvitmalt stål (overflaterust).	Lampa har høy verneverdi og skal bevares. Metallet renses og påføres rustbeskyttende behandling (Zinga sinkgrunning e.a.) og males med oljemaling som vegg, dersom ikke annen fargebruk påvises.
	Over hovedinngang nord er en nyere vegglampe med hvit kolbe på buet jernstang, en type som finnes på flere bygninger i Ny-Ålesund.	Lampa har et tidstypisk uttrykk og passer fint inn i miljøet.
	Over tidligere bøttedo i bislag nord er en høy ventilasjonspipe innkasset med tre, malt hvit som fasaden.	Ventilløsningen har hatt samme utforming siden moderniseringen i 2. driftsperiode, kanskje lenger. Konstruksjonen har høy verneverdi og bør bevares/videreføres.
ANNET	Dukkestue fra 1951.	Høy verneverdi. Denne er regulert til kulturminneområde i arealplanen. Dukkestua skal bevares i samsvar med opprinnelig utførelse og fargesetting. Et enkelt rekkverk på terrassen mangler, dette bør tilbakeføres i samsvar med sikker dokumentasjon/foto.

21 HVITT HUS		INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE		VERN OG VEDLIKEHOLD	
<p>Generelt: Bygningens interiør er modernisert og endret i mange omganger etter 1957. Opprinnelige vegger kledd med faspanel (ca. 11 cm bred) er tildekket av nyere platekledning (dels malte huntonittplater fra 1950-åra) og senere skyggepanel, antatt fra 1980-åra. Det er imidlertid bevart store deler av opprinnelig struktur i form av vegger, pipestokk, hovedtrapp og bislag. Noen vegger er endret og nye lettvegger er oppført ved etablering av nye badrom og oppdeling til flere leiligheter.</p> <p>Omfattende istandsetting og refundamentering ble utført i 2023–25. Arbeid og søknadsprosess pågår.</p>		<p>Gjenværende opprinnelige vegger, trapperom, pipestokk med ventiler og ovn må bevares. Opprinnelige deler fra 1919 og endringer utført i 2. driftsperiode (før 1964) har særlig høy verdi. Bygningens ulike historiske lag bør bevares og formidles samtidig. Gjenskaping av én konsekvent tidsepoke i hele interiøret er ikke aktuelt, her vil elementer fra ulike perioder spille sammen med siste ominnredning og modernisering i 2024.</p>	
<p>1. etasje: Bærende vegger og rominndeling er delvis intakt fra 1919. Pipestokk med husmannsovn og tilhørende varmluftsystem med diverse jernrister er bevart. En praktovn av støpejern med jugendstilsdekor i stua er bevart. Arkitekt Flors intensjon om en «husmannsovn» med spredning av varme gjennom ventiler i alle rom, er gjennomført. Støpejernsventiler med fint ringmøster er bevart i begge etasjer. I hovedetasjene er pipa og brannmurene pusset/malt/kledd med nyere materialer.</p> <p>Opprinnelig trapp fra 1919 har tidstypisk utforming, jf. trappene i nr. 23 Blått hus, nr. 19 Nordpolhotellet tegnet av arkitekt Flor. Disse trappene har likhetstrekk, men variasjoner. Hvitt hus har en mer påkostet variant, med fint dekorert megler (stolpe) med dekorative striper frest inn i hver side og pyramideformet topp, spilerekker og avrundet håndløper (se også loftstrapp i nr. 33 Mellageret). Under nyere maling skimtes tidstypisk fargebruk med grønn og brun maling.</p> <p>Interiøret bærer preg av lag på lag: Første fase anno 1919 har pløyd faspanel, ca. 11-12 cm brede bord. I 2. driftsperiode er det tilført noe malt platekledning/huntonitt. Store deler av interiøret preges for øvrig av skyggepanel fra senere tid, trolig fra moderniseringen sent i 1980-åra.</p> <p>Gulvene i stue og oppholdsrom (spisestue) i 1. etasje har en særegen parkett, med små staver lagt mellom smale lister i et mørkere treslag. Stavene er limt på underliggende spiler av heltre med spenningsriller i, festet med galvaniserte dykkspiker. Dette antas etablert i 2. driftsperiode,</p>		<p>Modernisering kan skje relativt fritt innendørs i hovedetasjene, men ytterligere inngrep i opprinnelige bærevegger og eldre materialer bør unngås. Hovedtrappa har særlig høy verdi, likeså eldre materialer som kan være bevart under nyere kledninger og gulvbelegg.</p> <p>Eventuell tilbakeføring og avdekking av underliggende overflater kan være aktuelt i deler av enkelte rom, fortrinnsvis trapperommet og stua nordøst i 1. etasje. Her er romløsningen lite endret, og opprinnelige/eldre flater ligger bak og kan avdekkes. Tilbakeføring må baseres på grundige forundersøkelser og helhetlige analyser av verneverdier av opprinnelige og senere lag, samt konsekvenser for framtidig bruk.</p> <p>Dokumentasjon av opprinnelig gulvkonstruksjon, eldre gulvbelegg, senere endringer og stavparkett framgår av rapport Lervike AS v/Hermann 2023. Her er også beskrivelse av opprinnelige vegger, underliggende panel, tapet osv. Se også fotodokumentasjon på de neste sidene.</p>	

<p>som en del av oppgraderingen mens dette ennå var bestyrerbolig. Parketten ble levert av AS Byggspesial Oslo, ifølge merkelapp på undersiden. Etter demontering i 2023 grunnet refundamentering anslås en mulig gjenbruksgrad av parketten på 70–80 %. (Lervike AS 2023)</p> <p>Foran to ovnsplasser er det gulvfelt med keramisk flis, med malt dekor. I gangen er det opprinnelig bordgulv, ellers nye vinylbelegg.</p>	
<p>Bislag øst: Dette består av en opprinnelig del, med bevart inngangsdør fra 1919 og et tidligere kullager. Interiøret er senere modernisert, med malt platekledning i forgangen og på innside av ytterdøra, og umalt pløyd panel.</p> <p>Bislaget ble tidlig tilbygget mot øst. Her ses opprinnelig yttervegg i bislaget fra 1919, med umalt vekselpanel og bevart kulluke i veggen. I tilbyggets yttervegg mot øst står et ettrams vindu med typisk utforming fra 1. driftsperiode, profilert med hulkil/staff og utvendige formpressete hjørnejern. Samme vindustype finnes på mange hus fra samme periode i leiren.</p>	<p>Bislaget har flere elementer som er svært interessante og illustrerer bygningens historie. Opprinnelig yttervegg (nå skillevegg) med umalt vekselpanel og kulluke anno 1919 har svært høy antikvarisk dokumentasjonsverdi, likeså opprinnelig vindu i tilbygget del. Ytterdøra fra 1919, med fyllinger og sprossedelt glassfelt, har også svært høy verneverdi, se eksteriør.</p>
<p>2. etasje: Veggene i soverom, kjøkken mv. er kledd med nyere malt skyggepanel, gulvene har vinylbelegg og himlingene malte plater. Nyere fyllingsdører. Interiøret bærer sterkt preg av siste modernisering ca. 1989. Under dette er det dels avdekket malte huntonittplater fra 2. driftsperiode, under dette trolig opprinnelig faspanel.</p>	<p>I 2. etasje er planløsningen tilnærmet som i 1919, men med avdelte nye bad mot sør. Hovedtrapperom og pipestokk med jernrister har svært høy verneverdi og skal bevares. Ved framtidig rehabilitering og endring bør opprinnelige bærevegger søkes bevart, og nye vegger utføres som addisjoner. Dette sikrer bygningens stabilitet og muliggjør eventuell tilbakeføring/avdekking av enkelte flater i framtida, ikke minst i trapperommet.</p>
<p>Loft: Råloftet er lite tilgjengelig, atkomst via stige og isolert luke i gulvet. Luka har opprinnelige eikenøtthengsler, typisk for 1919.</p> <p>Umalt opprinnelig takkonstruksjon, se eksteriør. Kaldt lagerrom. Opprinnelige vinduer fra 1919 er bevart, ett i hver gav. Opprinnelige hengsler og beslag.</p> <p>Det står en stor vanntank på loftet, kledd med trepanel. Denne ble trolig etablert i 1919.</p>	<p>Råloftet bør bevares uendret som et kaldt lager. Eventuell isolasjon skal legges over etasjeskillet.</p> <p>De opprinnelige vinduene har svært høy verneverdi, inklusive detaljer og beslag. Bevares uten endringer eller oppmaling.</p> <p>Vanntanken er et unikt historisk element fra tida som bestyrerbolig. Den bør bevares på stedet (for stor til å tas ut.)</p>

21 HVITT HUS

FOTO EKSTERIØR

2024: Fra nordvest, hovedinngang i opprinnelig bislag mot nord. Dukkestua fra 1951 til høyre. I forgrunnen ligger rester av en vannrenne av treverk i bakken. Denne er fredet og har høy verneverdi. Huset er refundamentert og satt tilbake på nye stålpeleer, med bevart opprinnelig støpt ringmur fra 1919.

2023: Fra sørøst, før huset ble flyttet av fundamentet. Vindusplasseringen er her i prinsippet som opprinnelig, men formatene ble justert i 1959. Bislag øst fikk tidlig et tilbygg øst for støpt ringmur (før 1938).

2023: Fasade sør. Merk de to ulike vindusformatene. Her ble trolig et opprinnelig vindu fra 1919 beholdt ved moderniseringen i 1959. Begge vinduene ble fornyet med isolerglass i 1988.

2023: Fasade nord. Det er to opprinnelige bislag med pulttak, mot nord og øst (til venstre). Takrenne over trapp/inngangsparti på hovedhuset.

2024: Liggende kledning er fjernet på bislagene. Begge bislag står på opprinnelig ringmur, men tilbygget til bislag øst står på peler, her etter refundamentering på stålpeleer.

Fra sørvest, vi ser de to lagene med kledning fra henholdsvis 1919 (rød vekselpanel) og 1959 (hvit liggende panel).

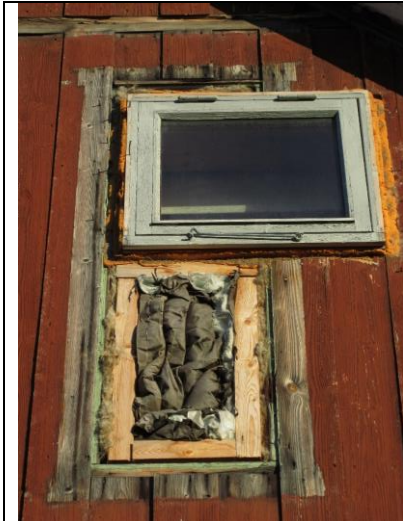
Utsnitt fasade vest, med to nyere vinduer satt inn i ny karm innenfor den opprinnelige, se bildet t.v.

2024: Fasade vest. Spor etter opprinnelige og nye vindusåpninger og listverk. Kun loftsvinduet er bevart fra 1919, de øvrige er endret i format. Mellom etasjene ses gulvbjelker, gesimsbåndet ble fjernet før påslåing av liggende kledning i 1959.

2024: Detalj av fasade vest. Tydelige spor etter opprinnelige vinduer og gerikter anno 1919, jf. eldre foto.

2024: Detalj av vindu i 2. etasje gavlvegg. Knappe detaljer på opprinnelige gerikter. Lys grønn maling på opprinnelig karm.

2024: Opprinnelig vindu fra 1919 i loftsgavl mot vest. Formpressete hjørnejern med rund ende, hengsler med konisk spiss.

2023: Opprinnelig vindu i bislag øst, i tilbygg (før 1938). Tidstypiske hengsler og beslag (se senere foto), kledning og gerikter fra 1959.

2024: Snitt ytterkledning fra 1959: asfaltplate og dobbelfalset liggende kledning.

2024: Opprinnelig bislag nord, isolerglassvinduer med byggsaum i opprinnelige åpninger.

2024: Bislag øst, nordvegg etter refundamentering og avdekking av eldre kledning. Se neste side.

2014: Detalj bislag nord, opprinnelig østvegg med luke for dotømming. Stor avstand mellom svill og mur grunnet oppretting ved refundamentering.

Detalj av luka vist t.v. Den er sagt ut sekundært uten tilpasning til vekselpanelet. I hvert øvre hjørne ses runde spor etter forboring før saging.

2023: Støpt grunnmur og to lag kledning fra henholdsvis 1919 og 1959.

2023: Grunnmur støpt av lokalt framstilt betong fra 1919, med store steiner inne i muren (sparebetong).

2024: detalj nordvegg i østre bislag. T.h. opprinnelig bislag med vekselpanel og ringmur. T.v. tilbygg med pløyd faspanel og pelefundament, nå av stål.

2024: Reparasjon av råteskader i nedre del av vegg. Avdekkete prefabrikkerte lemmer, der nedre del av råtne stendere er skjøtt.

2023: Fasade øst. Loftsvindu fra 1919 er bevart, lite vindu i bislag er fra få år senere, med samme detaljering. Ellers er fasaden preget av endringene i 1959.

2023: Nyere dør i hovedinngang mot nord. Døra er utført som en forenklet kopi av originalen. Døra ble skiftet ut i 2024–25.

2023: Vinduer i gavl mot øst, bevart vindu fra 1919 øverst. Det store vindusfeltet ble betydelig endret i 1959 og senere i 1988.

2023: Opprinnelig dør er bevart i bislaget mot øst. Skillet i grunnmuren viser tydelig opprinnelig størrelse, som på Flors tegning 1919, og senere tilbygg mot øst med fornyet tak. Opprinnelig tilbygg har underliggende vekselpanel lik hovedhuset, mens tilbygget har smalere faspanel.

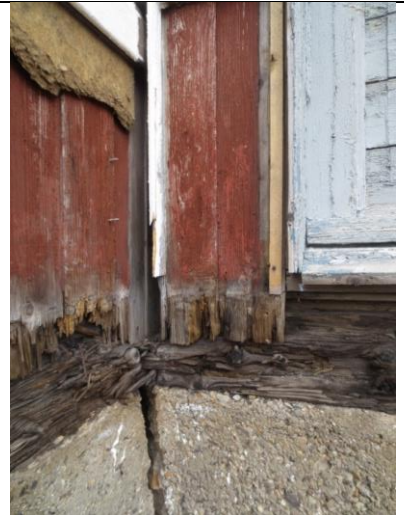
2023: Bislag øst. Opprinnelig fyllingsdør med sprossedelt vindusfelt anno 1919. Sprekker mellom bordene i fyllingene. Istandsetting må skje nennsomt uten tap av verneverdier.

2023: Detalj av opprinnelig dør, fyllinger laget av liggende bord med enkel ytre profil/platte. Opprinnelig eikenøtthengsel. Her finner vi en underliggende grønnfarge, som også har vært på vinduene (før moderniseringen i 1959).

2023: Opprinnelig bunnsvill er skjøtt på halv ved i hjørnene. På høyre side ses rester av opprinnelig skrå vannbrett, som ble brukket av ved montering av ny liggende kledning i 1959.

2023: Detalj av avdekket svill med store råteskader i overgang bislag og fasade øst.

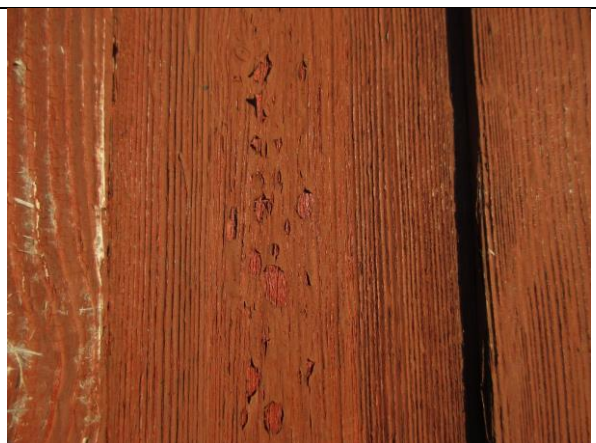
2024: Bislag øst, opprinnelig dør er tatt til verksted for restaurering.

2024: Det er ulike typer spiker i opprinnelig kledning, innslått før to strøk rød maling er påført. Muligens ble huset istandsatt og spikringen forbedret før maling.

2024: Opprinnelig vekselpanel har to nyanser rød maling, den friskeste er innerst. Umalt panel bak gerikt.

2024: Opprinnelig kledning med maling i to rødnyanser, jf. bildet t.v. Kledningen er furet og bærer preg av å ha stått umalt.

2024: Detalj av opprinnelig vindu i tilbygget bislag øst. Hengsler, beslag og geriktdetaljer er som på hovedhuset anno 1919.

2024: Opprinnelig bunnsvill er skrånkjært for legging av vannbrett (fjernet 1959). vekselpanelet er tilsvarende skrånkjært, med spiss ende som sto tett ned mot vannbrettet. Glimrende tilstand på endeveden etter førti års værbelastning (1919–59).

21 HVITT HUS

FOTO INTERIØR

2023: Interiør i gang/bislag nord.

2024: Bislag nord etter avdekking, se bildet under.

2023: Interiør i 1. etasje, med gammel parkett på gulvet og ellers nyere kledding.

2024: Spor etter opprinnelig dobenk i bislag, bygget før veggene ble malt. Luke i yttervegg. Foran benken ses spor etter et trinn/skammel.

2024: Tak over bislag nord, med reparasjoner og ny taktro.

2023: Hovedtrappa fra 1919 er bevart.

Trappegangen sett mot stua i øst. T.v. nyere dør til bislag nord.

Detalj av trapp, med forseggjort mekler, typisk for arkitekt Flors hus i Ny-Ålesund.

2024: Trapperommet etter refundamentering og noe avdekking av opprinnelig panel på vegg.

2023: Skillevegg 1. etasje, opprinnelig faspanel avdekkes bak nyere platekledning.

2024: I 1. etasje ble gulvet fjernet i forbindelse med refundamenteringen.

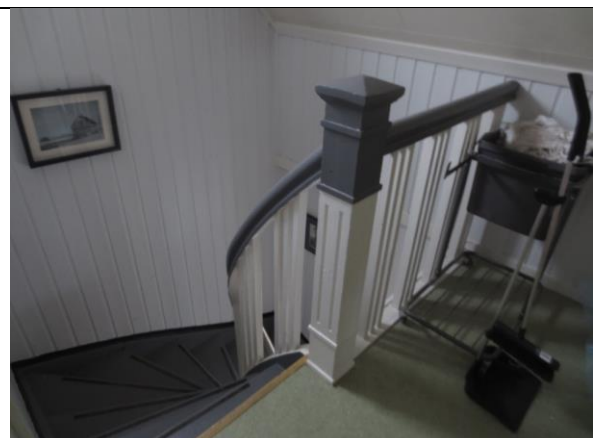
2023: Underside av hovedtrapp. Grønn grunning/beis og typisk svungen avslutning av baksida trinn. Nyere skyggepanel vegg, denne er senere fjernet.

2024: Rødmalt faspanel er avdekket under trappa. Selve trappevingen er nå fundamentert på stålpele.

2023: Selve trappeløpet er bevart som i 1919, men med ny bemaling og ny skyggepanel på veggene.

2023: Øvre del av trappa, med forseggjort mekler også i 2. etasje.

2023: Interiør i stue nordøst i 1. etasje. Skrå brannmur/pipe med integrert støpejernsovn og varmluftsventil.

2024: Stua etter refundamentering, ny bæring av stålbjelker og stålpeleer. Opprinnelig støpt fundament under pipe og ovn er bevart. Opprinnelig gulv er saget vekk.

2023: Stua mot nordøst, med to nyere vinduer i opprinnelige åpninger. Nyere skyggepanel.

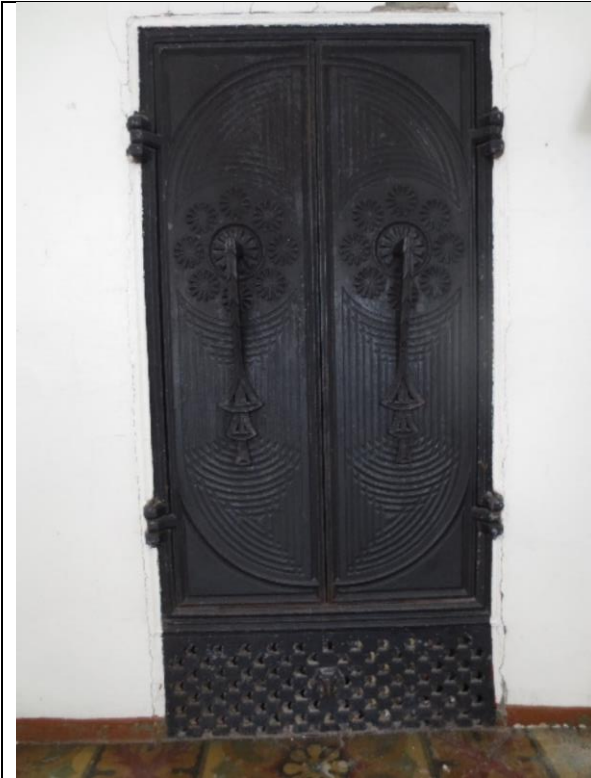
2024: Stue nordvegg. Refundamentert på stålpeleer og stålbjelker.

2024: Opprinnelig tregulv ble fjernet i 1. etasje under refundamenteringsarbeidet. Opprinnelig 2'' (5 cm) pløyd plankegulv og bjelke er bevart under skillevegg i stue.

2024: Under nyere utlektet panel i stue avdekkes strie/tapet, som er spikret utenpå huntonittplater.

2023: Ovn i stua har dekor i jugendstil.

2024: Detalj av skillevegg mellom stuen i østre del av 1. etasje. Avsaget gulvplank og blå mønstret tapet.

2023: Jernluke/ventil i øvre del av pipe/brannmur i stue. Det er fine dekorative detaljer i overflata.

2023: Detalj av gulv foran ovn i stua, med rester av keramisk flis. Parketten er trolig fra 2. driftsperiode.

2023: Opprinnelig faspanel er avdekket i store deler av 1. etasje.

Nye fundamenter av stål. I bakgrunnen ses opprinnelig støpt fundament/pilar midt under huset.

2023: Bislag øst på flyttefot. Vi ser inn i opprinnelig del fra 1919, med senket himling. Pulttaket ble fornyet ved oppføring av tilbygg få år senere. Foto: Lervike AS

2023: Interiør opprinnelig bislag fra 1919, nordre rom. Innvendig panel er fornyet. Til høyre innside av luke til kullageret i ytterveggen fra 1919, se foto nedenfor.

2023: Innside opprinnelig dør i bislag øst, fyllingene er isolert med en innvendig huntonittplate. Forgangen er kledd med malte plater fra 2. driftsperiode.

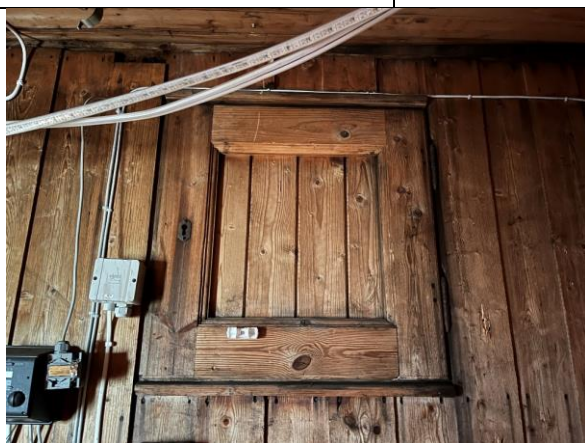
2023: Interiør i tilbygg bislag øst. T.v. er opprinnelig yttervegg i bislaget anno 1919, se foto under.

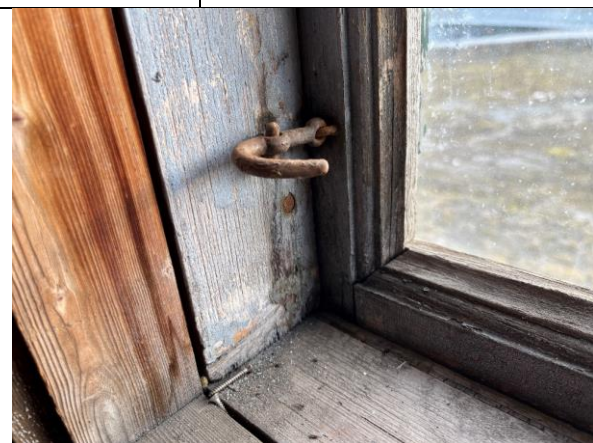
2023: Opprinnelig vindu øst i bod.

2024: Sett fra stue mot bislag med opprinnelig vindu lengst mot øst.

2024: Opprinnelig luke til kullbinge fra 1919 er bevart i opprinnelig yttervegg i bislag øst, nå inne i tilbygg.

2024: Vindu i østvegg bod. Ramme med hulkil og staff samt stormhaspe, tilsvarende loftsvindu 1919.

2023: Oppholdsrom mot vest i 1. etasje, med opprinnelig pipe og ventil oppe på veggen. Nyere malt skyggepanel.

2023: Detalj av gulv mot pipestokk i oppholdsrom vest i 1. etasje, med rester av keramisk flis og parkett.

2023: Detalj av støpejernsrist, ref. bildet over.

2023: Oppholdsrom 1. etasje, med parstilte vinduer mot vest.

2024: Oppholdsrom sørvest i 1. etasje, etter refundamentering og riving av skillevegg. Sett mot vindu i sør.

2024: Interiør i 1. etasje, rom mot sørøst, sett mot vestvegg med avdekket blåmalt faspanel. Stua med ovnen skimtes t.h.

2023: Kjøkken i 2. etasje. Alle overflater og kledninger er fornyet i senere tid. Bevart pipestokk, der vi skimter ventiler både oppe og nede. De har samme ringmønster som på bildet forrige side.

2023: Typisk interiør i kjøkken 2. etasje. Nyere skyggepanel og dører, vinduer med nytt format i opprinnelig åpning.

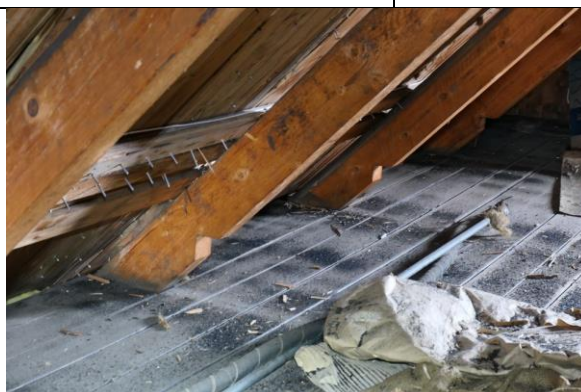
2023: Detalj av isolert loftsluke, snitt gjennom loftsgulv av tynne pløyde bord og luke med eikenøtthengsler, typisk for 1919.

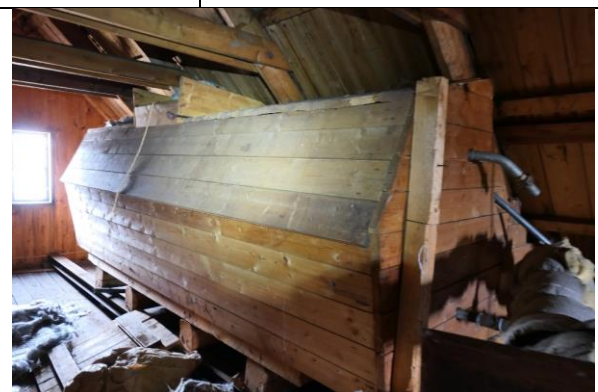
2023: Opprinnelig takkonstruksjon med kraftige sperrer og høyt plassert hanebjelke av to sidestilte bord. Takstrø og stående bordtak (lemmer).

2023: Opprinnelig pipestokk med tynt pusslag.

I nedre del av sperrene er det pre-sagde hakk, antatt for planlagt ås og hanebjelke, ref. Herrmann. Dette kan ha blitt endret under utførelse. Foto: Martin Herrmann

2024: Opprinnelig vanntank på loftet, kledd med trebord. Tanken står på et eget tredekke med bjelker under. Foto: Martin Herrmann

22 MEXICO	
ANNEN BETEGNELSE	Mexiko, Meksiko, New Mexico / Ny Mexico, Cambridge
ASKELODDEN-ID	158820-86
BYGGEÅR	1945, Ny Mexico 1949
ARKITEKT	«Svenskebrakke», elementbygg, leverandør ukjent
OPPRINNELIG BRUK	boligbrakke med tomannsrom for arbeidere fram til 1964
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949: tilbygg mot øst, Ny Mexico 1957–58: installert vann/WC 1960-tallet: brukt av britiske forskere, fra 1972 forskere fra Cambridge 1960-tallet: riving av to bislag, fasade malt lys grønn 2004: interiøret ble strippet 2008: modernisering og istandsetting, ombygging til nye leiligheter med bad
DAGENS BRUK	Boliger for Kings Bays ansatte og Kartverket
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje, prefabrikkert lembrakke. Opprinnelig brakke er fundamentert på treputer, tilbygget står dels på en gjenbrukt støpt ringmur fra 1919. Uisolert bindingsverk/lemmer med tosidig kledning. Saltak med frittstående W-takstoler, uinnredet råloft, takpapp. Fasadene har opprinnelig lektepanel og tofags koblete vinduer. Innadslående inngangsdør typisk for 2. driftsperiode. Interiøret ble ombygget i 2008, med noe endret planløsning og nyere kledninger på vegger, gulv og himling. Nye baderom og varevinduer.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Svenskebrakkene fra 1945 er historisk og arkitektonisk viktige innslag i bybildet. Eksteriøret er lite endret siden byggeåret og har svært høy verneverdi. Opprinnelig bærekonstruksjon, fundamenter, vinduer/beslag, lektepanel mv., med variasjoner i de to byggefasene, er svært viktig å bevare.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Innvendig modernisering er utført, bygningen er ferdig utviklet. Eventuelle endringer av nye materialer kan utføres innenfor dagens konsept, med midtkorridor, men ytterligere inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås. Ved neste oppmaling bør fargene korrigeres i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund. Uro i fundamentene med fare for følgeskader i bygningskonstruksjonen, kan medføre at refundamentering til stabil grunn/fjell må vurderes i framtida.</p>

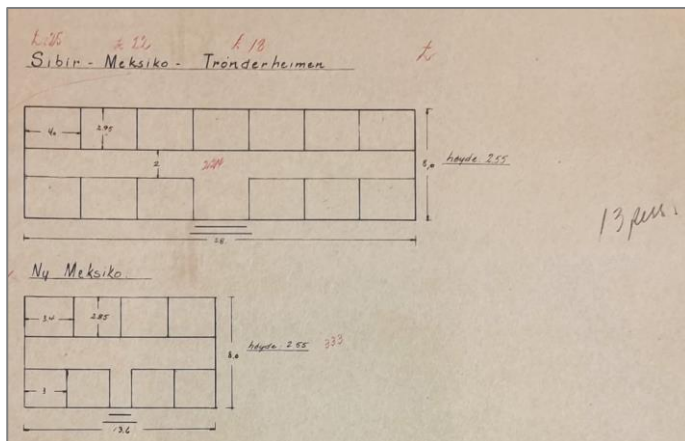
22 MEXICO

BYGNINGSHISTORIKK

Brakka ble satt opp i 1945, som en av fem svenskebrakker i Ny-Ålesund. I hele 2. driftsperiode var Mexico i bruk som boligbrakke for gruvearbeidere. De såkalte svenskebrakkene var prefabrikkerte lembrakker, som det ble levert flere av til Svalbard under gjenoppbyggingen etter 2. verdenskrig. Første byggetrinn var ei lang brakke med dimensjon ca. 8 x 28 meter, en trebygning i én etasje med lavt råloft. Ytterveggene består av prefabrikkerte lemmer/reisverk med utvendig kledning. Lemmene er ca. 1,2 meter brede og holdes sammen med stålstag. Dekket er et frittspent trebjelkelag med bordgulv, anlagt på trepakninger noe hevet over terrenget. Innerveggene var opprinnelig kledd med pløyd faspanel.

Allerede i 1949 ble bygningen utvidet med et tilbygg mot øst, Ny Mexico. Dette var nesten 14 meter langt og utført etter samme prinsipper, men med litt avvikende detaljer og vindustyper. Tilbygget ble delvis bygget på den støpte ringmuren etter en funksjonærbolig fra 1919, som gikk tapt under krigen. Tilbygget fikk saltak i forlengelse av opprinnelig tak, med innkledd gesims, mens bygningen fra 1945 har åpent takutstikk. Vinduene i tilbygget er tofags koblede rammer med tre ruter i høyden, mens opprinnelig del har to ruter i høyden og formpressete hjørnejern av svensk type.

Bygningen hadde gjennomgående midtkorridor og forlegningsrom til hver side, opprinnelig trolig med tomannsrom. På en planskisse fra 1955 (felles for tre brakker) er det påskrevet 13 personer. Det stemmer med antall rom i opprinnelig bygning (Mexico), og kan tyde på at brakka i 2. driftsperiode hadde enkeltrom. Hvert rom hadde ett tofags vindu. Korridoren var kledd med faspanel, med et vindu i hver ende, som ga gjennomlysning. Opprinnelig var det ikke innlagt vann. Omkring 1957 ble det lagt inn vann og etablert WC. Bad ble etablert i to små rom nær inngangssonen mot nord, med to små vinduer.

Planskisse anno 1955 av opprinnelig svenskebrakke og tilbygget «Ny Meksiko». Skissen er forenklet, på denne tida var det bislag foran de to inngangene, se foto under. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

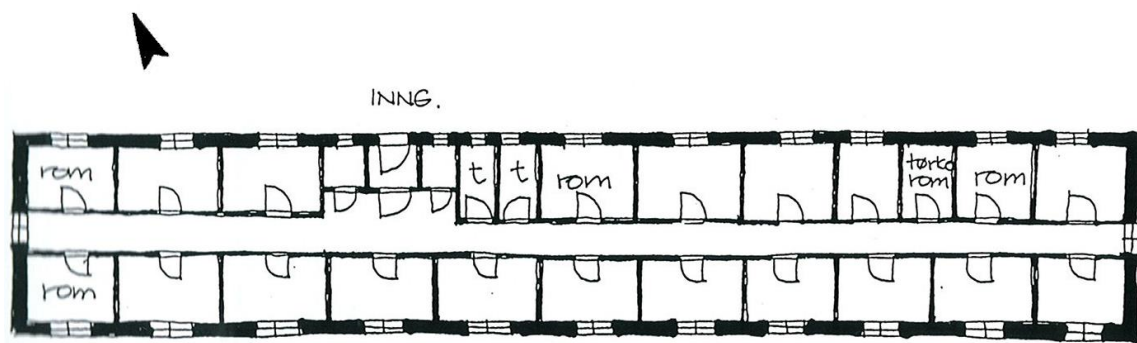

Mexico 1956–59, med rødbrune fasader, gulmalte vinduer og gråsort takpapp. Ny Mexico til venstre. Det er et fargeskille mellom byggetrinnene, og tilbygget har høyere vinduer uten lemmer. To små baderomsvinduer er nylig etablert, med umalt kledning under. Kilde: Hans H. Hagens fotosamling, Kings Bays arkiv (beskåret)

Bruken som boligbrakkke opphørte i 1964, kort etter endelig nedleggelse av gruvedriften. På 1960-tallet ble bygningen brukt av britiske forskere. De to bislagene mot nord ble fjernet og inngangsdøra i Ny Mexico ble erstattet av et vindu, nøyaktig årstall for endringen er ikke kjent. Samtidig ble trolig dagens inngangsdør satt inn, dørtypen er typisk for 2. driftsperiode og kan være gjenbruk. Det er ikke bekreftet om den samme døra tidligere sto i bislaget og ble flyttet inn. Den tidligere rødbrune fasaden (engelsk rød, brunstikk i foto) ble malt lys grønn, senere blåturkis. Fra 1972 ble brakka utleid til forskere fra Cambridge, som i en periode ga bygningen kallenavnet Cambridge.

Foto fra 1960-tallet viser fire av svenskebrakkene som ble oppført i 1945, fra venstre: Sibir (revet), nr. 24 Sykehuset, 22 Mexico og til høyre 18 Trønderheimen. Alle er malt i nye friske farger. På Mexico er begge bislag revet. Kilde: Kings Bays arkiv

Planløsning 1997. Tilbygget Ny Mexico utgjør de fire østre vindusaksene. Midtkorridoren og romstrukturen er sammenhengende gjennom de to brakkene. To bad mot nord stammer fra ca. 1957, ellers er planløsningen tilnærmet som opprinnelig. De to eldre bislagene mot nord er revet, og bygningen har én felles inngang, som på foto fra 1960-tallet. Kilde: Kings Bays arkiv

Typisk interiør i boligrom og korridor, før siste modernisering. Opprinnelige fiérdører var bevart, og alle flater kledd med malte plater. Foto: Kings Bay AS 2003

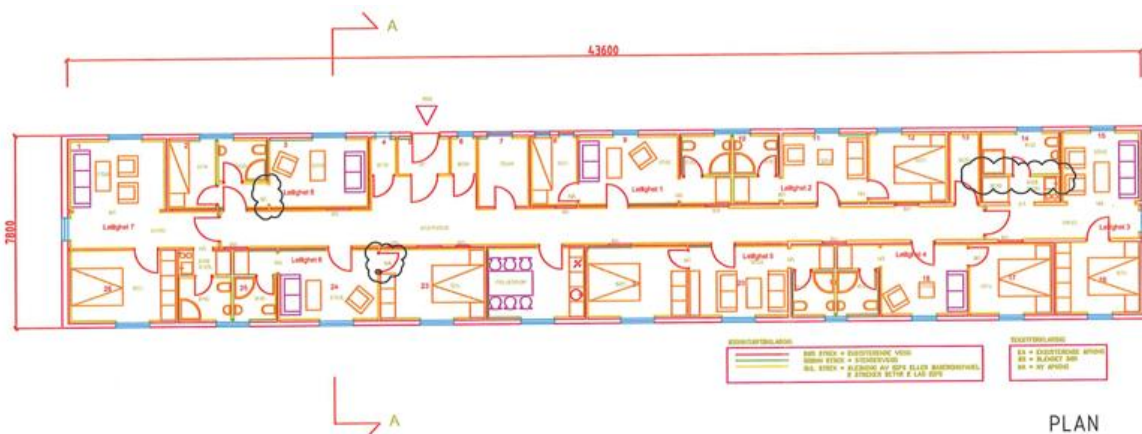

Slitt eksteriør i 2008, før istandsetting. Bygningen hadde rød takpapp og grønnmalte vinduer. Foto: Siri Hoem

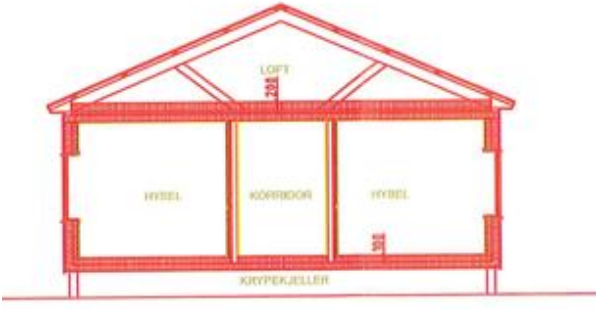
Etter 2004 ble konstruksjonen strippet innvendig, dører og platekledning ble fjernet, og Kings Bay startet en dialog med kulturminnemyndighetene om prinsipper for utvikling og ny bruk. Mexico ble ansett for å være den best bevarte svenskebrakka. Intensjonen var å bevare eksteriøret uendret, gjøre minimale endringer i hovedstrukturen, samtidig som det ble etablert leiligheter med bad og innvendig etterisolering av vegger, dekke og mot loft, jf. prinsipper nedfelt i møtereferat fra Kings Bay 22.11.2007.

I 2008 ble bygningen istandsatt og ominnredet til åtte leiligheter med bad, bygget som rom i rommet innenfor den opprinnelige bygningskonstruksjonen. Dette var i samsvar med anbefaling fra Sysselmannen og etter godkjenning av Riksantikvaren. Planløsningen med midtkorridor og boligrom til hver side ble i prinsippet beholdt, men rom ble slått sammen og deler av skillevegger ble fjernet. I hver ende ble korridoren innlemmet i større leiligheter, slik at midtkorridoren mistet gjennomlysningen fra vinduene i hver ende, dette var etter ønske fra Kings Bay AS. Dette er en betydelig endring av det opprinnelige interiøret i fellesarealet, men strukturen med bærende korridorvegger er beholdt.

Opprinnelig takkonstruksjon med sperrebind ble bevart. Loftsgulvet ble isolert på oversiden. Taket ble tekket om med sort papp, og over alle bad ble det montert slanke ventilasjonspiper (stålrør). Eksteriøret med kledning og opprinnelige vinduer med beslag og tidstypiske detaljer, samt ytterdøra, ble istandsatt og malt. Utvendig kledning ble beholdt lyseblå, men vinduene endret farge fra grønn til hvit, noe avvikende fra anbefalingen i fargeplanen for Ny-Ålesund.

Forslag til innredning av åtte leiligheter med bad, i prinsippet slik det ble utført. Tegning LPO Arkitekter 18.02.2008. Kilde: Kings Bays arkiv

 <p style="text-align: center;">TYPISK SNITT</p>	<p><i>Snittet viser prinsipp for innvendig etterisolering. Gjengivelsen av sperrebind med skråavstiving er ikke bekreftet, denne konstruksjonen er tidligere beskrevet som «W-takstoler», lik de øvrige svenskebrakkene. Tegning LPO Arkitekter 18.02.2008. Kilde: Kings Bay AS</i></p> <p>Detaljert beskrivelse av arbeidene, herunder utført etterisolering og materialvalg, savnes. Sluttrapport fra arbeidene i 2008 ligger ikke i Kings Bays arkiv.</p> <p>Bygningen er i bruk som helårsboliger for ansatte i Kings Bay AS og Kartverket. Det meldes om mye uro i fundamentene. Trepakninger under en så lang bygning, med helårsbruk, innlagt vann/infrastruktur, krever hyppig tilsyn og justering av fundamentene for å sikre at bygningen er i vater og følgeskader ikke oppstår. Situasjonen må overvåkes. På sikt er det muligens behov for refundamentering til fjell, som utført på nr. 24 Sykehuset. Inntil videre beholdes opprinnelig fundamenter av trepakninger og støpt ringmur, som begge har høy kulturhistorisk verdi.</p>
<p>KILDER</p>	<p>Se generelle kilder i forvaltningsplanen del 1.</p> <p>Kings Bay AS: Referat fra møte med Sysselmannen, Bodil Paulsen, 22.11.2007.</p>

22 MEXICO		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Mexico: Opprinnelig fundament av trepakninger av krysslågt boks/plank. Det er utført en del senere reparasjoner, men prinsippene fra 1945 er fulgt.</p>	<p>Pakninger/deler som er utglidde eller råtne, skiftes og rettes opp. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1.</p> <p>Det er mye uro i fundamentene, og situasjonen krever årlig tilsyn og justering. Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundenteres, må konsekvenser utredes nøye (fasadeuttrykk). Dette krever detaljprosjektering.</p>
	<p>Ny Mexico: Tilbygget fra 1949 står på en støpt ringmur fra 1919. Dette er grunnmuren etter et hus som gikk tapt under krigen. Grunnmuren til et bislag mot nord anno 1919 stikker utenfor bygningskroppen. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen.</p> <p>Mot sør krager bygningen litt utenfor den eldre ringmuren. Betongfundamentet er trolig kombinert med treputer/-pakninger under huset, samt støpte pilarer (jf. nr. 21 Hvitt hus fra 1919).</p>	<p>Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundenteres, må den gamle betongmuren bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. De ulike fundamenteringsprinsippene for Mexico og Ny Mexico er viktig å videreføre, slik at historien er lesbar.</p>
YTTERVEGGER	<p>Mexico: Prefabrikkert lembrakke. Bærekonstruksjon av sviller og stendere fylt med 1,2 meter brede prefabrikerte lemmer med tosidig kledning, utvendig lektepanel og innvendig pløyd faspanel. Antatt luftlag/papp imellom, eventuelt 5 cm trefiberplater som påvist på nr. 28 Samfunnshuset, detaljer ikke kjent. Bygningen holdes sammen av stålstag, med en rekke synlige bolter (firkantskiver/muttere) oppe og nede på hver langvegg.</p> <p>Opprinnelig lektepanel er bevart. Lektene er ca. 18x48 mm og har avfaset kant, senteravstand ca. 15 cm.</p>	<p>Opprinnelig konstruksjon/lemmer med alle detaljer har svært høy verneverdi. Opprinnelig lektepanel med ulik detaljering i de to byggetrinnene har høy dokumentasjonsverdi og skal bevares.</p> <p>Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Merknad: Brønne viser til at første fargelag etter at bygningen ble utvidet i 1949 var lys grønn. Dette er feil, fotografier fra 1950-tallet viser at hele bygningen var malt rødbrun (antatt engelsk rød). Alle fargelagene ses under en flyttet el-boks ved inngangsdøra, se</p>
	<p>Ny Mexico: Prefabrikkert lembrakke fra 1949. Uisolert bindingsverk med tosidig kledning. Antatt lignende</p>	

	<p>konstruksjon som Mexico, men uten synlige bolter i fasaden.</p> <p>Lektepanel der overliggerne er montert noe tettere enn på Mexico og har rettkantet utførelse uten avfasing. En del lekter er fornyet, dels i uhøvlet utførelse.</p>	<p>fotodokumentasjonen. Fargehistorikken bør undersøkes nærmere.</p>
VINDUER	<p>Mexico: Torams sidehengslete vinduer med to ruter i hver ramme, formpressete hjørnejern (opphevet midtfelt), antatt svensk fabrikat. Koblet utførelse. Tilsvarende ettrams vindu i gavl vest, mot opprinnelig korridor. Enkle hengsler.</p> <p>Enkle gerikter av slanke lister uten profiler. Eldre, malt sinkbeslag over nedre vannbrett. Over vindu er kun vannbrett av sink (uten trebrett). Disse detaljene er som på nr. 24 Sykehuset.</p> <p>Tidligere vinduslemmer er fjernet, men noen beslag er bevart på rammene (for sammenkobling).</p>	<p>De opprinnelige/eldre vinduene har svært høy verneverdi, inklusive malingrester og alle typer beslag og ulike typer hjørnejern. Variasjoner i detaljer, beslag og gerikter i de to byggetrinnene må opprettholdes, og mest mulig autentisk materiale bevares.</p> <p>To små vinduer til bad ca. 1957 har kulturhistorisk verdi og skal bevares med tidstypiske detaljer som dokumenterer endringen.</p> <p>Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund. Se merknad om fargehistorikk foran.</p>
	<p>På hver side av døra mot nord er det to opprinnelige vinduer til boder, små ettrams vinduer, alle detaljer er som beskrevet over. Det er bevart hengsler for vinduslem i sidekarm.</p>	
	<p>To små vinduer til bad mot nord, etablert ca. 1957. Topphengslete vinduer med tidstypiske flate hjørnejern.</p>	
	<p>Ny Mexico: Torams sidehengslete vinduer med tre ruter i hver ramme, flate hjørnejern og enkle hengsler, annen detaljering enn vinduene fra 1945. koblet utførelse.</p> <p>Gerikter av enkle lister, der topp-/bunnlist har dekorativt skrånede hjørner. Over/under vinduene er det vannbrett av malt tre (uten beslag).</p>	
	<p>Alle vindustypene fikk i 2008 innvendige varevinduer med isolerglass.</p>	

DØRER, PORTER	<p>Ytterdør mot nord, innadslående ramtredør med utvendig stående, smal skyggepanel og vannbrett, innlistet glass i øvre felt. Døra er typisk for 2. driftsperiode, antatt satt inn her på 1960-tallet da bislaget ble revet, og tidligere innerdør ble ytterdør. Stålhåndtak og låsbeslag kan stemme med 1960-tallet. Spor etter endret hengsling i karm. Rødmalt utside.</p> <p>Innsiden av døra har lakkert ramtre og huntonittplate slått på midtfeltet.</p> <p>Utfordringer med inndrev av nedbør er forsøkt løst med et oppbrettet beslag på bunnkarmen. Dette trækkes ned, og mye vann ansamles inne.</p>	<p>Døra har høy verneverdi. Den improviserte løsningen med innvendig platepåslåing er typisk for Ny-Ålesund. Døra bør bevares med minst mulig endringer. Utfordringene med aktiv trafikk og vanninndrev må imidlertid løses. Modifiseringer av terskel og større utstikk på dryppnese på dørbled bør vurderes (søknadspliktig).</p> <p>Utsiden av døra vedlikeholdes med linoljemaling, innsiden med lakk lik eksisterende løsning. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag med bordgolv og stubbloft, god lufting mot terreng. Kraftige gulvbjelker ligger under på tvers av bygningskroppen. Stubbloft av pløyde bord.</p> <p>Gulvet ble etterisolert på oversiden i 2008.</p>	<p>Opprinnelig konstruksjon skal bevares.</p> <p>Nyere golv og etterisolering har lav verneverdi og kan fornyes ved behov.</p>
TAK	<p>Opprinnelig slakt saltak, konstruksjon av frittstående «W-takstoler» (sperrebind). Etasjekillet mot loft ble etterisolert i 2008.</p> <p>Detaljer/materialvalg er ikke kjent.</p> <p>De to byggetrinnene har ulike gesimsdetaljer, taket spenner sømløst over. Det er åpent takutstikk med stående taktro på Mexico, og innkledd gesimskasse med liggende bord på Ny Mexico.</p> <p>I 2008 ble taket tekket med sort takpapp i sveiset utførelse. I hver gavl ble det lagt en ekstra vindski over den eksisterende (dobbel høyde), og isbord.</p>	<p>Før 2008 hadde taket rød takpapp, og før dette gråsort. Dagens pappfarge stemmer ikke tidsmessig med den senere lyseblå fasadefargen, men situasjonen er akseptabel og gjenspeiler siste modernisering og ny bruk.</p> <p>Vindski og isbord vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for takteking kap. 3.8.5.</p> <p>De ulike gesimsløsningene skal bevares med karakteristiske detaljer fra 1945/1949. Vedlikeholdes med linoljemaling som vegg.</p>
PIPER	<p>Ingen. Opprinnelige piperør er fjernet.</p> <p>Over de nye baderommene er det etablert avtrekk med ventilasjonspiper over tak, i alt åtte høye stålrør med hatt.</p>	<p>Vær særlig oppmerksom på fare for lekkasjer ved gjennomføringer. Loftet bør sjekkes jevnlig og etter kraftig regn for å se etter lekkasjer, det kan ta lang tid før eventuelt vann trenger gjennom isolasjonen og dekket mot 1. etasje.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	<p>Enkel tretrapp ved hovedinngang mot nord, tre trinn og sidevanger bygget av umalt plank. Åpne sider.</p>	<p>Trappa holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye</p>

		materialer av tettvokst virke. Trappa beholdes umalt. Trappa ligger tett inn mot døra og fører til baksprut av nedbør og snøansamling, som øker faren for råteskader i dør, bunnsvill og kledning på vegg. Dette krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak, som å fjerne snø om våren.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Eldre lampe med rett stålstang og hvit glasskolbe over dør, antatt opprinnelig fra 2. driftsperiode/1960-tallet.	Lampa har høy verneverdi og skal bevares som del av det karakteristiske fasadeuttrykket fra 2. driftsperiode.

22 MEXICO INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Opprinnelig planprinsipp er delvis bevart, med midtkorridor og boligrom på hver side. Ved ombygging i 2008 ble imidlertid hver ende innlemmet i større leiligheter, slik at korridoren mistet dagslys fra opprinnelige vinduer i endene. Flere rom ble slått sammen og nye døråpninger etablert.</p> <p>Alle overflater og dører ble fornyet, med innvendig etterisolering. Gulvet er etterisolert innvendig og hevet, dermed er dørhøyden redusert.</p> <p>Mot korridoren ble en del opprinnelige døråpninger blendet, disse er vist som inntrukne felt i korridorveggen. Korridoren har vinylbelegg på gulvene og malte plater på vegger og himling.</p> <p>Inne i leilighetene er også alle flater fornyet. Det er laminat på gulvene og malte plater på vegger og himling. Baderommene er bygget som rom i rommet.</p>	<p>Interiøret er radikalt fornyet, med kun nye overflater. Disse har lav bevaringsverdi og kan endres/males uten særskilte hensyn.</p> <p>Opprinnelig planstruktur og bærende konstruksjoner har høy verneverdi og er viktig for konstruksjonens stabilitet. Eventuell framtidig modernisering og endringer bør skje innenfor eksisterende struktur og ikke medføre ytterligere inngrep i eldre materialer.</p> <p>Underliggende kledninger og overflater er for en stor del fjernet, men ved framtidige arbeider må man være oppmerksom på eventuelle eldre materialer, panel mv. Eventuelle eldre materialer som ligger bevart bak de nye, har høy dokumentasjonsverdi og skal bevares i størst mulig grad.</p>

22 MEXICO

FOTO EKSTERIØR

Fasade mot nord. Tilbygget del fra 1949, kalt Ny Mexico, utgjør venstre del (med fire høyere vinduer). Begge byggetrinn er bevart med opprinnelig kledning og vinduer, kun mindre endringer er utført i fasaden.

Fasade sør, den opprinnelige svenskebrakka utgjør de syv vinduene i vestre del.

Kortvegg mot vest, opprinnelig brakke fra 1945. Bevart opprinnelig lektepanel og ettfags vindu mot korridor.

Kortvegg mot øst, Ny Mexico. Denne delen står på en gammel støpt grunnmur fra 1919. Opprinnelig lektepanel og vindu fra 1949.

Ny Mexico mot nord. Den støpte grunnmuren til bislaget i bygningen fra 1919 stikker utenfor veggen.

Detalj av betong grunnmur anno 1919. Sparebetong med store steiner i muren og ingen armering.

Den opprinnelige brakka fra 1945 er fundamentert på pakninger av krysslagt boks.

Det er god lufting under gulvbjelkelaget, her opprinnelig del med fundamenter av krysslagt boks. Isolering av dekket er gjort på oversida av bordgulvet.

Fasadeutsnitt sør: brakka fra 1945 til venstre og tilbygg 1949 til høyre. Begge byggetrinn er bevart med lektepanel og vinduer, men noe ulik detaljering på kledning, vinduer og takutstikk.

Fasadedetalj i overgang mellom brakkene, tilbygg Ny Mexico t.h. Lektepanelet er tettere montert enn på den opprinnelige svenskebrakka fra 1945, og takutstikket er kledd inn med gesimskasse.

Bygningens eneste inngangsdør mot nord i opprinnelig brakke, antatt satt inn her ved riving av bislag på 1960-tallet. To parstilte nyere små vinduer i baderom, etablert ved moderniseringen i 1957–58.

Topphengslete vinduer med hjørnejern og ventiler i vegg, som etablert ved installering av to bad/WC i 1957–58.

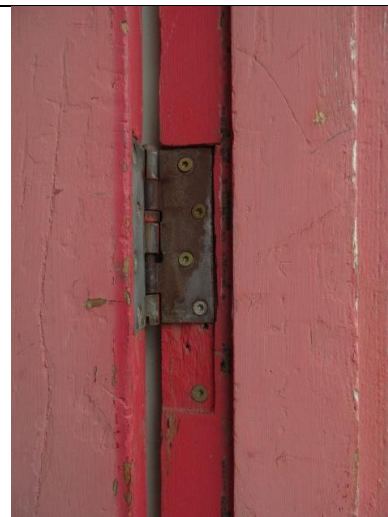
På hver side av inngangsdøra er det to små opprinnelige vinduer til boder. Hengsler og typiske svenske formpressete hjørnejern anno 1945, samt hengsler i karm etter tidligere vinduslem.

Inngangsparti mot nord med to vinduer anno 1945.

Avdekket faasademaling bak el-boks ved dør: ytterst lys blå (rød pil viser ubleket rest), deretter lys grønn, og innerst rødbrun maling.

Spør etter eldre hengsel i karm tyder på fornying av dørbladet etter 1945. Døra ble trolig satt inn da bislaget ble revet på 1960-tallet. Typisk dør 2. driftsperiode.

Det er store utfordringer med vanninnsig over terskel med innadslående dør, her forsøkt løst med oppbrettet beslag, som er nedtråkket. Fritt vann er oppsamlet i innendørs gummatte, uheldig løsning.

Eldre lampe over dør, antatt opprinnelig fra 2. driftsperiode/1960-tallet. Staget fra konsoll til kolbe er rett (ikke svai som på nyere varianter).

Opprinnelig vindustype i Mexico 1945.

Formpressete hjørnejern av svensk type anno 1945. Tidstypiske hengsler med en liten markering av tuppen. På vannbrettet er et beslag for tidligere vinduslem.

De opprinnelige vinduene fra 1945 har sinkbeslag over vannbrett, innfelt under belistningen på sidene.

Vinduene fra 1945 har vannbrett av sinkbeslag over.

Typisk vindu fra 1949 i tilbygget Ny Mexico. Dette har tre ruter i høyden og andre detaljer enn første byggetrinn, se bilder t.h.

Tidstypiske flate og spisse hjørnejern og enkle sylinderhengsler. Vannbrett under vindu av tre, uten beslag.

Opprinnelig vindu fra 1945 i gavlvegg vest. Ettrams vindu, ellers detaljer som øvrige vinduer i opprinnelig brakke.

22 MEXICO

FOTO INTERIØR

Inngangsdør med huntonittplate og typisk preg av etterkrigstid.

Teknisk rom mot vindu i nord.

Interiør i korridor, der vinduene i enden er integrert i boligrom. Kun nye overflater fra 2008.

Opprinnelig blendet dør mot korridor, markert med inntrukket felt i vegglivet.

Interiør boligrom, platekledning fra 2008.

Typisk bad i bolig. Alle materialer og innredning er ny.

Opprinnelige korridorvegger er skjult bak nyere kledninger.

Opprinnelig koblet ytre vindu fra 1945/1949. Innvendig varevindu med isolerglass fra 2008.

23 BLÅTT HUS	
ANNEN BETEGNELSE	Gruvekontoret/Grubekontoret, Kontoret, Posthus (i tilbygg)
ASKELOADEN-ID	158820-85
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	arkitekt Jens L.P. Flor, Ålesund
OPPRINNELIG BRUK	kontor for Kings Bay AS' gruvedelse 1919–65
OMBYGGING OG ENDRINGER	1945: seksmannsbrakke nr. 8 flyttet og oppført som tilbygg, postkontor ca. 1961: modernisering, WC og sentralvarme, ny liggende kledning og vinduer 1989–90: modernisering, nye koblede vinduer, 1991: Alfred Wegener Institute 2014: takarbeid, utbedring råteskader og ny papp ca. 2000: renovering bad/WC
DAGENS BRUK	Forskning, forlegning og kontorer. Utleid til Alfred Wegener Institute og Institut Polaire Francais Paul Emile Victor (AWIPEV).
BESKRIVELSE	Trehus i halvannen etasje med råloft Vegger av reisverk fylt med prefabrikkerte elementer/lemmer, opprinnelig støpt ringmur. Grunnflate ca. 140 m ² . Saltak med to oppløft og to murte piper. Opprinnelig bislag mot sør. Énetasjes tilbygg i øst er en tilflyttet seksmannsbrakke fra 1918. Alle fasader er kledd med liggende kledning fra sent i 2. driftsperiode, nyere vinduer. Alle tak tekket med papp. Interiøret er modernisert i flere omganger, opprinnelig trapp er bevart. Tilbygget brakke har platekledd interiør fra 2. driftsperiode.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN	<p>Blått, Gult og Hvitt hus danner et helhetlig miljø av karakteristiske elementhus fra 1. driftsperiode, tegnet av arkitekt Flor. Blått hus ble modernisert sent i 2. driftsperiode, med ny liggende kledning og nye vinduer. Tilflyttet brakke fra 1918 ble brukt som postkontor på 1950-tallet. Begge driftsfaser representerer viktig historie i de to husenes og Ny-Ålesunds historie, og skal bevares.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Modernisering kan skje innendørs, men ytterligere inngrep i opprinnelige/eldre materialer bør unngås. Opprinnelig trapp, piper, bærevegger, loft med to opprinnelige vinduer samt den tilflyttete seksmannsbrakka (lemkonstruksjon fra 1918) har særlig høy verneverdi, likeså eldre materialer som er bevart under nyere kledninger.</p>
RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	

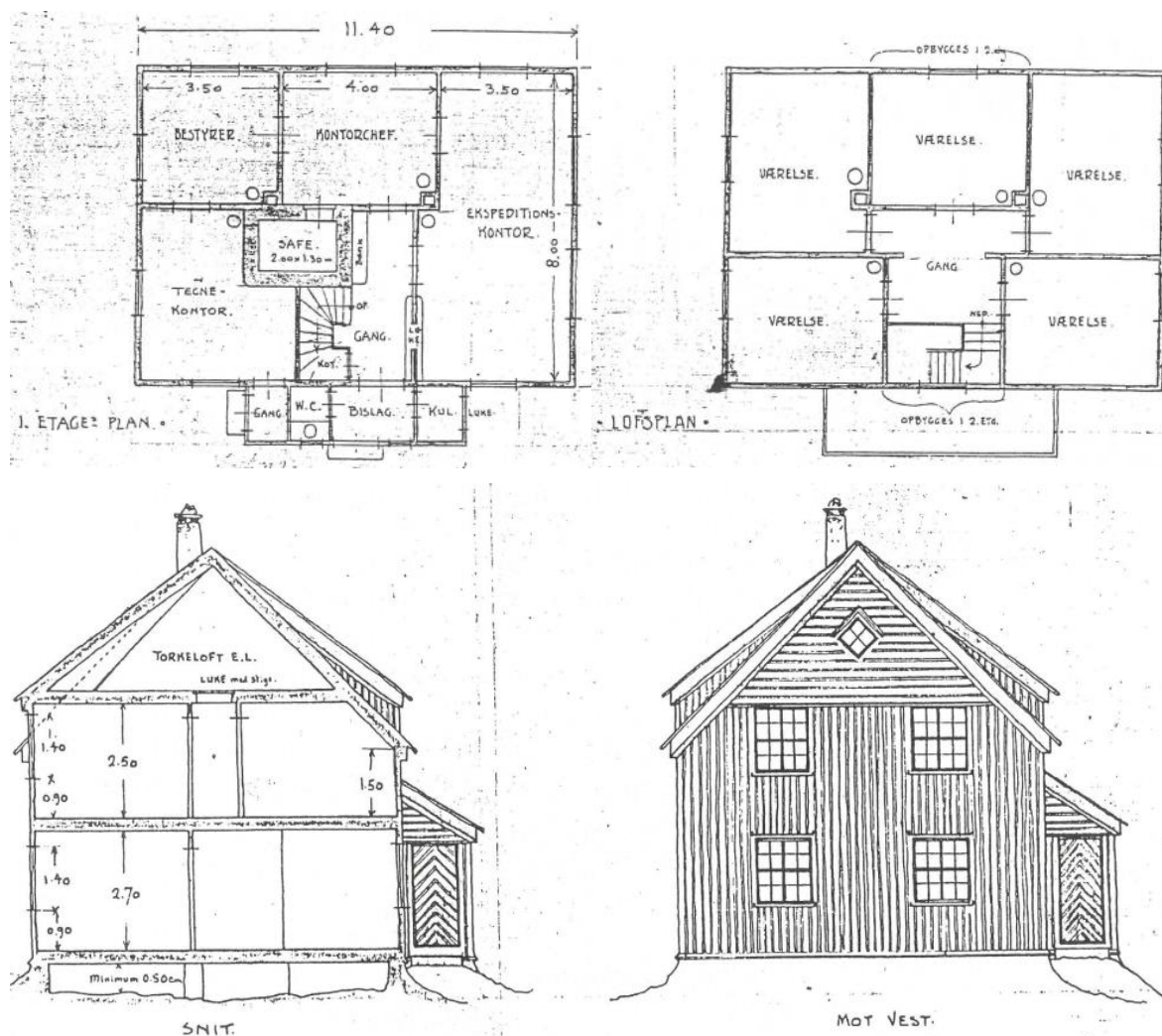
23 BLÅTT HUS

BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble tegnet av arkitekt Jens L.P. Flor fra Ålesund og oppført sommeren 1919, som én av seks ganske like hus (funksjonærboliger, kontor, sykehus). Det var variasjoner i fasadekomposisjon, planløsning og standard tilpasset ulik bruk. Dette er en type ferdighus med veggelementer satt i et rammeverk av sviller, jf. undersøkelser og oppmåling av nr. 21 Hvitt hus i 2023.

Blått hus var opprinnelig kontor for gruveledelsen i Kings Bay Kul Company A/S, en bruk som fortsatte til 1965. Det var fire kontorer med ekspedisjon i 1. etasje og værelser/boligrom for funksjonærer i 2. etasje. På Hangeraa's kart 1919 står det 5 (mann) på dette huset, det tilsier at det bodde én funksjonær i hvert rom. Midt i bygningen tegnet Flor en ildfast safe/hvelv med betongvegger, areal 1,3 x 2 m. Denne ble bygget (registrert med sifferlås i 1973). Råloftet var tilgjengelig med stige/luke, og var tenkt som tørkeloft eller kaldt lager.

Fasadene hadde opprinnelig stående vekselpanel, med horisontale gesimsbånd mellom etasjene. Vinduene ble bygget med større ruter enn tegnet av arkitekt Flor. Hver vindusramme fikk tre ruter, i begge etasjer (ref. foto fra 1925–26, gjengitt i katalog nr. 20 Gult hus). Hver loftsgavl fikk små vindusrammer med to ruter. Kledningen sto trolig umalt til etter krigen.

Tegninger av Kontorbygning, signert arkitekt Flor 1919. Huset ble bygget med flere avvik fra tegningene, blant annet fikk gavltrekanter stående kledning og rettstilt vindu, og vinduene i hovedetasjene fikk en annen inndeling med større ruter. Pipene ble oppført uten puss. Kilde: Kings Bays arkiv

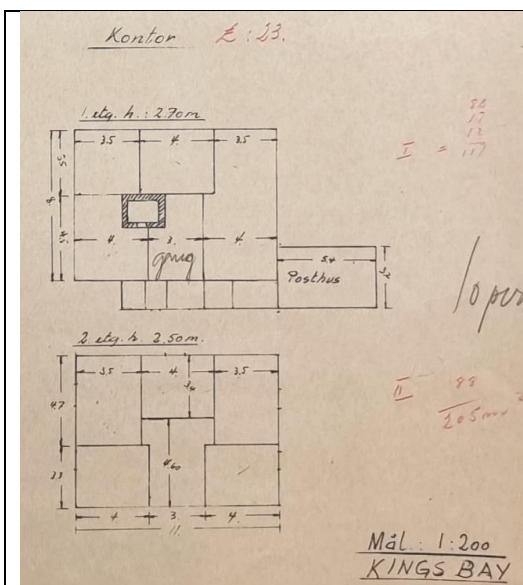
Foto 1948–49. Huset har stadig opprinnelig stående kledning (nymalt) og opprinnelige vinduer. Bislaget har to inngangsdører, med skilt nr. 23 over døra. I bislaget var det også bøttedo og kullbinge, som tegnet av arkitekt Flor. Mast i gavl er senere fjernet. Seksmannsbrakke nr. 8 fra 1918 ble flyttet i 1945 og oppført som tilbygg mot øst. Foto: NN, Svalbard museum

Status 1960: Fra venstre nr. 20 Gult hus med ny liggende kledning, nr. 23 Blått hus med opprinnelig stående kledning, og bak til høyre nr. 21 Hvitt hus med ny liggende kledning. Året etter sto Blått hus for tur til å bli modernisert. Foto: Carl A. Wendt (utsnitt), Svalbard museum.

Tidlig fargebilde oktober 1960. Den opprinnelige stående kledningen ser ut til å være malt lys blålig, og to vinduer i 1. etasje er skiftet med nye typer med to ruter i høyden. De opprinnelige vinduene er malt i en rødlig farge. Foto: Erling Johan Nødtvedt, Svalbard museum, SVF 09881

Over: Blått hus etter 1961, med ny liggende kledning og nye vindusformater. To vinduer i kortveggen har tre ruter i høyden, de øvrige har to ruter i høyden. Foto: Svalbard museum (utsnitt)

T.v.: Planskisse 1955, Kontor Litra 23. Posthus i tilbygget. Rominndelingen er ellers som bygget i 1919. Kilde: Statsarkivet Tromsø

Bygningen ble modernisert ut- og innvendig i 2. driftsperiode. I 1945 måtte to seksmannsbrakker fra 1918 (familieboliger) vike fra opprinnelig plassering der nr. 28 Samfunnshuset ble oppført. Den ene brakka, nr. 8, ble oppført som tilbygg til nr. 23 Kontorbygningen, dette bekreftes av brannforsikring i 1952. En periode i 50-åra var det postkontor i dette tilbygget. Det ble bygget et mellombygg i forlengelse av det opprinnelige bislaget mot sør, med ny inngangsdør, postskilt og postkasse, se foto t.h. Interiøret i den tilbygde brakka og i deler av hovedhuset ble kledd med tidstypiske malte huntonittplater.

I 1960–61 ble det utført modernisering ut- og innvendig, med innlagt sentralvarme og WC. Alle fasader ble kledd med liggende, enkeltfaset kledning, malt lys isblå. Vinduer og vindskier ble malt hvite. Vinduene ble skiftet, dels med endret størrelse og inndeling. De fleste fikk to høye ruter i hver ramme, som utført på nr. 2 Skolen få år før. Dette var enkle rammer med innvendige varevinduer (registrert i 1973). De to små loftsvinduene fra 1919 ble bevart. I 1. etasje ble tre ruter i hver ramme videreført på noen få vinduer, se foto fasade øst over. Taket fikk tekking med rød papp. Deler av interiøret ble modernisert. En type vekselpanel med avrundet kant stammer trolig fra denne tida, tilsvarende ble brukt i nr. 28 Samfunnshuset i 1962. Bygningen var i bruk som gruveselskapets kontor ut hele 2. driftsperiode.

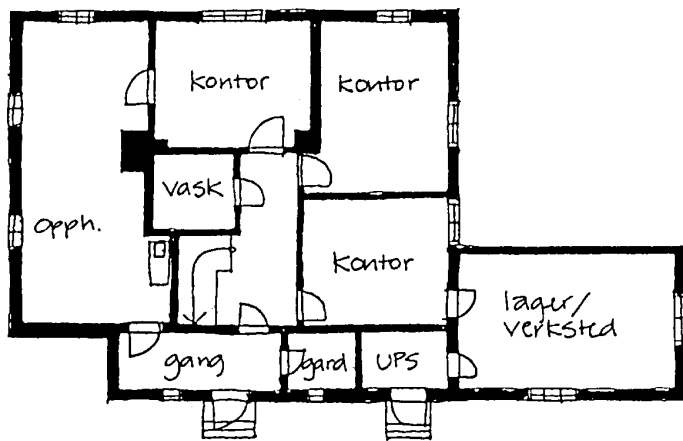
Postkontor i tilbygget. Foto: Svalbardposten, nb.no

Etter modernisering: ny liggende kledning malt lys isblå, vindusrammer med to ruter, rød takpapp. Kilde: Svalbard museum, SVN-F17591 (utsnitt)

Blått hus i 1973, avstengt og med lemmer foran enkelte vinduer. Det er takrenne over hovedinngangen. Døra til Posten er fjernet, se foto foran. Fasadene er ellers som i 1961. Kilde: Reinertsen/Arkiplan 1973. Kings Bays arkiv

Plantegning 1997. To rom vest i hovedhuset er sammenslått til et stort oppholdsrom, og opprinnelig ekspedisjon i øst er delt i to rom. Ellers er planløsningen fra 1919 lite endret. Kilde: Kings Bays arkiv

I 1980 ble fasadene malt i en mørkere blåfarge. En periode sto huset ubenyttet, ref. registrering 1982.

Bygningen ble ytterligere modernisert i 1989–90. Vinduene ble skiftet til koblede rammer, med tre ruter i høyden i 1. etasje og to ruter per ramme i 2. etasje. Dette er en standardisering av vindustyper som ikke stemmer med fotografier fra 1960-tallet. Det meste av interiøret ble kledd med pløyd skyggepanel, som stadig er bevart. Skilleveggen i stua mot vest ble revet, og det ble satt opp en skillevegg i opprinnelig ekspedisjonskontor mot øst. Den støpte safen ble erstattet av et vaskerom. Disse endringene ble utført etter 1955, ref. plantegningen vist foran, men det er noe uklart hva som ble utført omkring 1961 og 1990.

I 1991 ble huset tatt i bruk av tyske forskere tilknyttet Alfred Wegener Institute, Koldewey-stasjonen. Det er nå kontorer i 1. etasje og oppholdsrom/stue mot vest. Tilbygget mot øst er innredet som laboratorium. Opprinnelig trapp er bevart, med tidstypiske detaljer anno 1919. I 2. etasje er det bolig/soverom for forskerne. Råloftet er lite endret, og to opprinnelige vinduer med beslag anno 1919 er bevart.

I 2014 ble det gjort takarbeider. Råteskader i troa ble utbedret, og det ble lagt ny sort takpapp. Bad/WC ble renoverert i 2020, med noe ny veggbekledning, vasker etc.

I 2023 utførte håndverkerne ved Svalbard museum en tilstandsanalyse av bygningen.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Svalbard museum v/Frode Hilleren og Erki Markson: Tilstandsanalyse Blått hus, 2023.

23 BLÅTT HUS		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Hovedhuset er fundamentert på støpt ringmur fra 1919. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen.	<p>Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundenteres, må den gamle betongmuren bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering. Se utført refundamentering av nr. 21 Hvitt hus 2023–24.</p>
	Utvidelse av bislag mot sør og tilbygget seksmannsbrakke mot øst står på trepeler, som etablert ved tilflyttingen av brakka i 1945. Skjørt av liggende, rettskårne bord med utvendig asfaltpapp. Skjørtet er malt under pappen, som må være en sekundær løsning.	<p>Tilbygget bevares med peler og ytre skjørt i samsvar med opprinnelige prinsipper. Pappen fornyes ved behov, eventuelt fjernes pappen og underliggende trepanel avdekkes og males som tidligere.</p> <p>Peler som er utglidde eller råtne, skiftes og rettes opp, eventuelt med bedre trekvalitet og økt dybde. Se vedlikeholdsråd for pelefundamenter kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom refundamentering blir aktuelt, bør de ulike fundamenteringsmetodene for hovedhus og tilbygg videreføres, skjult bak bevart betongmur og skjørt, slik at byggetrinnene forblir lesbare.</p>
YTTERVEGGER	Konstruksjonen antas å være lik som nr. 21 Hvitt hus: Veggelementer av stendere/spikerslag med tosidig kledning og papp bak. Elementene er festet i et notspor i bunnsvilla. Herrmann 2023 beskriver oppbyggingen slik utenfra og inn (på nr. 21 Hvitt hus): vekselpanel, forhudningspapp, stendere 70 x 70 mm / spikerslag 30 x 70 mm, rupanel 9 mm, ullpapp, faspanel 15 mm.	<p>Opprinnelige konstruksjoner/lemmer har svært høy verneverdi.</p> <p>Liggende kledning fra 2. driftsperiode bør bevares og vedlikeholdes med linoljemaling i blå farge. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>I fargeplanen anbefales å videreføre dagens blåfarge fra 1980, selv om en</p>

	<p>I 1961 ble det påslått liggende kledning, enkelfalset vestlandspanel, uhøvlete bord med spor av sirkelsag.</p> <p>Opprinnelig stående vekselpanel fra 1919 er bevart (synlig) på veggene i de to takoppløftene.</p> <p>Tilflyttet seksmannsbrakke fra 1918: Uisolert lembrakke med tosidig kledning. Konstruksjonen er trolig lik brakkene nr. 5–7 og er en form for prefabrikasjon/lembrakke: bunnsvill og stendere av boks med innfelte lemmer imellom. Se foto i historikk hytte nr. 5 Arbeiderbrakka. Hver lem består av en ramme i full vegghøyde med to losholter på tvers og liggende rupanel i midten, vekselpanel utvendig og pløyd faspanel innvendig.</p> <p>Ny liggende kledning lik hovedhuset er lagt utenpå i 1961. Brakkas bredde er økt til 3,8 meter grunnet ny utlektet kledning.</p>	<p>lysere isblå er innerste fargelag på liggende kledning anno 1961. Justering til opprinnelig isblå farge kan vurderes.</p> <p>Under kledningen er det bevart stående vekselpanel fra 1919 på hovedhuset og tilsvarende fra 1918 på den tilflyttete seksmannsbrakka. Underliggende lemkonstruksjoner, kledning og fargebruk har høy dokumentasjonsverdi og må bevares.</p>
VINDUER	<p>Ulike typer vinduer, i 1. etasje tofags og trefags vinduer á tre ruter i hver ramme. I 2. etasje tofags vinduer á 2 ruter i hver ramme. To ettrams vinduer i bislag.</p> <p>Vinduene har koblet utførelse, fornyet ca. 1990. Innvendig staffprofil på rammer, karm og midtpost. Glass i kittfals, sist kittet om i 2020.</p> <p>Flate gerikter, vannbrett med sort, plastbelagt beslag.</p> <p>I hver loftsgavl er det bevart et opprinnelig vindu fra 1919: sidehengslet ramme med én sprosse, to ruter i høyden. Rammene er innvendig profilert med hulkil og staff, utvendig dråpehengsel med konisk spiss (jugendstil). Formpressete hjørnejern med runde ender. Vindu og beslag er typisk for 1. driftsperiode, jf. samme type loftsvinduer i nr. 21 Hvitt</p>	<p>Vinduene vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Behovet for beslag på vannbrett antas å være begrenset, dette er en uhistorisk løsning her. Beslagene kan eventuelt fjernes og vannbrett males som vegg.</p> <p>Vinduene bør bevares/tilbakeføres med samme dimensjoner som ved moderniseringen i 1961. Dagens løsning er standardisert og ikke helt i samsvar med fotografier fra 1960-åra: Enkelte vinduer i 1. etasje hadde da tre ruter i høyden. Ved neste utskifting kan man vurdere å tilbakeføre vinduene med samme mangfold som dokumentert i 1960-åra, se merknad under Dører.</p> <p>De opprinnelige vinduene har svært høy verneverdi, inklusive hengsler og beslag. Disse må bevares uten endringer og vedlikeholdes med tradisjonelle metoder og produkter, males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen.</p> <p>Eventuell montering av varevinduer (for å redusere fare for kondens og varmetap) vil kreve ombygging av karm</p>

	hus. Vinduene står i opprinnelig posisjon med dype smyg grunnet nyere utlektet kledning. Nye utvendige gerikter lik de øvrige.	og er ikke aktuelt så lenge loftet brukes som kaldt lager.
DØRER, PORTER	To nyere dører i bislag/tilbygg mot sør, malte platedører, antatt 1990. Flate gerikter.	<p>Lav verneverdi. Dørene vedlikeholdes med maling tilsvarende eksisterende.</p> <p>Dersom dørene må skiftes ut, kan man vurdere tilbakeføring til ca. 1961, med glassfelt i hoveddøra. Et relevant alternativ er å beholde enkle platedører, som representerer siste historiske fase. Dørtypen harmonerer med interiøret og flere tiårs bruk til forskningsformål.</p>
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Nyere gulvbelegg.	Eldre konstruksjon bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Eventuell bedre isolering av gulv mot terreng kan vurderes. Krever detaljprosjektering.
TAK	<p>Saltak, opprinnelig sperrebind med hanebjelke, strøplank og stående taktro.</p> <p>Utvendig tekking med sort takpapp 2014. På hovedhuset og den tilbygde seksmannsbrakka er det tradisjonelle trekantlekter i pappskjøtene.</p> <p>Innkasset gesims. Vindskier med karakteristisk bueform i endene, som opprinnelig løsning i 1919.</p> <p>Over hovedinngang sør er ei takrenne av metall, datering usikker, antatt fra sent i 2. driftsperiode.</p>	<p>Tradisjonell tekking med papp og lekter skal videreføres. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5.</p> <p>Taket er tilbakeført til sort papp, i samsvar med eldre lag som lå på troa. Siden eksteriøret er bevart med 1961-uttrykk, kan man i framtida vurdere å legge rød takpapp (hvis det finnes), som korresponderer med denne epoken i bygningens historie. Den karakteristiske buen på vindskiene videreføres. Males med linoljemaling.</p> <p>Takrenna bør bevares som et av få eksempler på eldre takrenner i byen.</p>
PIPER	<p>To piper plassert på nordsiden av mønet. Vestre pipe er murt med gul tegl over tak. Østre pipe er av rød tegl og noe høyere. Begge pipene er trolig murt på nytt over tak i senere tid, med sementrik mørtel.</p> <p>På loftet har pipene rester av puss, antatt kalkholdig mørtel med innslag av sement (KC-mørtel). I hovedetasjene er pipene pusset/malt/innkledd med nyere materialer.</p> <p>Pipene er ikke i bruk til fyring.</p>	<p>Pipene over tak vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende. Dersom det er benyttet ren sementmørtel ved senere reparasjoner/ommuring, bør man vurdere å benytte en noe svakere KC-mørtel ved framtidige reparasjoner. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.</p> <p>Inne på loftet opprettholdes pipestokkene slik de er. Eventuelle løse pussrester fjernes, men mest mulig puss beholdes som dokumentasjon. Gitt dagens bruk er det ikke behov for fornying av pussen.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	To tretrapper/kasser av umalt plank, antatt fornyet i senere tid.	Trappene følger tradisjonen i Ny-Ålesund, enkle tretrapper med kledde

	Terrasse av umalt plank foran bygningen mot sørvest.	<p>sider, jf. foto 1948–49. Dette videreføres.</p> <p>Trappene holdes fri for skitt og lagring av elementer som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtnede deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvokst virke. Trappene beholdes umalt.</p> <p>Terrassen er av nyere dato og behandles som trapp. Lav verneverdi.</p> <p>Terrasse og trapp ligger tett inn mot husveggen og fører til baksprut av nedbør og snøansamling, dette øker faren for råteskader i kledningen (og bakenforliggende konstruksjoner). Dette krever tilsyn og eventuelle tiltak, som å øke avstanden til kledningen, fjerne snø om våren etc.</p>
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Vegglamper med hvite kolber ved hver av inngangsdørene.	Lampene stemmer godt med 1960-tallspreget på fasaden og bør beholdes.
	På hvert hjørne mot nord er en vegglampe med hvit kolbe på buet jernstang, en type som finnes på flere bygninger i Ny-Ålesund.	Nyere datering, lav verneverdi. Lampene passer godt inn i miljøet.

23 BLÅTT HUS INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Interiøret er ombygget og modernisert i flere omganger. Det er bevart konstruksjoner og elementer fra alle faser i bygningens historie. Tidligere sentralvarme er erstattet med el-ovner, dette skjedde før 1973.</p>	<p>Modernisering kan skje relativt fritt innendørs i hovedetasjene, men ytterligere inngrep i opprinnelige bærevegger og eldre materialer bør unngås. Bygningen representerer viktig historie fra begge driftsfaser i gruvene.</p>
<p>1. etasje: Bærende vegger og rominndeling anno 1919 er delvis intakt. En skillevegg er fjernet i stua mot vest, og en ny vegg er satt opp i det store rommet mot øst. Pipestokker og innvendig hovedtrapp er bevart fra 1919, men de er kledd/malt med nyere materialer og farger. Opprinnelig safe er erstattet av et vaskerom.</p> <p>Interiøret bærer preg av lag på lag: Første fase anno 1919 har pløyd faspanel, ca. 11 cm brede bord er synlige i boden under trappa og på veggstumpene i takoppløftene på loftet. I 2. driftsperiode er det tilført malt platekledning og vekselpanel med avrundete kanter. Store deler av interiøret i hovedhuset preges av umalt skyggepanel, trolig fra moderniseringen ca. 1990. Gulvene har nyere vinylbelegg.</p>	<p>Hovedtrappa har særlig høy verneverdi, likeså eldre materialer som er bevart under nyere kledninger og gulvbelegg. Kledninger og dører fra 2. driftsperiode bør bevares, herunder lakkerte/malte finérdører med håndtak av stål og bakelitt.</p> <p>Særlig interessant er den tilbygde brakka fra 1918, som ble flyttet hit i 1945. Her antas opprinnelig faspanel å ligge bak de malte platene. Platekledningen er typisk for moderniseringen i 2. driftsperiode og bør bevares som del av husets nye skikkelse.</p> <p>Eventuell avdekking av underliggende overflater og gjenskaping av eldre fargebruk kan være aktuelt i enkelte rom, eller på enkelte veggfelt eller utvalgte elementer, som trappa. Dette vil</p>

<p>I tilbygget mot øst, seksmannsbrakka anno 1918, er vegger og himling kledd med malte plater, typisk for 2. driftsperiode.</p> <p>Opprinnelig trapp har tidstypisk utforming, jf. trappene i nr. 21 Hvitt hus, nr. 19 Nordpolhotellet m.fl. tegnet av arkitekt Flor. Disse trappene har likhetstrekk, men variasjoner. I Blått hus er det en enkel variant, med firkantet megler (stolpe) med dekorative striper frest inn i hver side, enkelt spilerekker og avrundet håndløper. Megleren har flere fargelag.</p> <p>Døra fra opprinnelig bislag til mellombygget (teknisk rom) mot øst/sør er kledd med vekselpanel med avrundete kanter, ca. 10 cm brede bord. Panelet kan være samtidig med oppføring av tilbygget ca. 1945. Døra til teknisk rom er av lakkert finér med dørhåndtak av stål/bakelitt, typisk for denne perioden. Samme vekselpanel finnes på vegg i boden under trappa. (Alternativt er vekselpanelet fra moderniseringen i 1961, samme type panel ble brukt ved ombygging av nr. 28 Samfunnshuset i 1962.)</p> <p>2. etasje: Soverom. Veggene er kledd med nyere skyggepanel, gulvene har vinylbelegg og himlingene malte plater. Toalett i takoppløftet mot nord, nyere materialer og innredning.</p>	<p>ikke bli en konsekvent gjenskaping av én epoke, men kan være en måte å formidle husets ulike historiske lag. Slike tiltak krever grundige forundersøkelser og helhetlige analyser av verneverdier knyttet til de ulike lagene, samt konsekvenser for framtidig bruk. I utgangspunktet bør minst mulig fjernes, tilbakeføring anses mindre relevant.</p>
<p>Loftet: Lite endret siden byggeåret 1919. I hver gavl er det opprinnelige vinduer, med profiler og beslag som er typiske for denne perioden i Ny-Ålesund. Råloftet er et kaldt, åpent rom, med tilkomst via luke/stige fra trapperommet/gangen i 2. etasje. Saltak med sperrebind, doble hanebjelker av plank som er boltet sammen, merket med romertall. Takstrø med barkkant (antatt gran) og grove bord i taktroa. Takopplett mot nord og sør er bevart med opprinnelige sidevegger med pløyd faspanel. Eldre gulvbord har dimensjon ca. 2 x 10 cm, pløyd (not/fjær).</p> <p>Begge pipene er murt av rød tegl med kalkholdig mørtel og ytre puss. Inn mot pipene går det lange røykrør av jern, som tilkobling fra ildsteder i etasjen under. Det vestre røret er demontert.</p> <p>NB! På loftet er det lagret noen gamle vinduer: Ca. 1,3 meter høye rammer med tre ruter kan ha stått i dette huset i 1919, samme type formpressete hjørnejern og hengsel som loftsvinduene. En ramme med seks mindre ruter og eikenøtthengsel kan muligens stamme fra den tilflyttete seksmannsbrakka, som hadde slike vinduer i 1918. Vinduene har ulik bemaling, i rødlig og brun farge.</p>	<p>Råloftet skal bevares med opprinnelige konstruksjoner og materialer. Her er det flere elementer av høy antikvarisk verdi, som pipestokker, takkonstruksjon, gulv og ikke minst to opprinnelige vinduer med beslag.</p> <p>Pipene med røykrør bør bevares slik de er.</p> <p>Lagrete vinduer skal bevares. Systematisk registrering av dimensjoner, farger og detaljer kan gi svar på opprinnelig plassering, og gi økt kunnskap om de eldre husene i Ny-Ålesund. Mye tyder på at vinduene har stått i hovedhuset og den tilflyttete seksmannsbrakka, og at de ble satt på loftet ved vindusutskifting i etterkrigstida. Se fotovedlegg.</p>

23 BLÅTT HUS

FOTO EKSTERIØR

Hvitt, Blått og Gult hus utgjør et enhetlig miljø med hus tegnet av arkitekt Flor i 1919. Alle husene er modernisert i 2. driftsfase, med liggende kledning og nye vinduer. Blått hus sett fra nordøst. Det lave tilbygget er en seksmannsbrakke anno 1918, flyttet hit like etter 1945. Vi gjenkjenner hovedformen anno 1918 fra hyttene nr. 5, 6 og 7. Tilbygget brukes nå som laboratorium.

Fasade nord. Opprinnelig takoppløft og pipeplassering. Vindusinnstillingen ble noe endret i 2. driftsperiode, i 1. etasje mot nord fikk de nye vinduene to ruter i høyden. Senere koblete vinduer er utført med tre ruter i høyden (som i 1919). Denne vindustypen er historisk ikke samtidig med liggende kledning fra 1961.

Fasade vest (gavl) og sør, med utvidet bislag i østre del.

Inngangspartiet mot sør er fornyet i senere tid, men plassering av dør og to små vinduer gjenkjennes fra byggeåret 1919. Eldre takrenne av metall over døra.

Hjørne sørvest, opprinnelig støpt grunnmur og kledning fra etter krigen. Til høyre skimtes en nyere terrasse ved sørveggen.

Grunnmuren er støpt av sparebetong, med store steiner skjult inne i den grove sementblandingen (som Gult og Hvitt hus).

Detalj av grunnmur, der betongoverflata er slitt vekk og grov grus i tilslaget avdekkes. Ny kledning er lagt utenpå det opprinnelige vekselpanelet, som i nr. 21 Hvitt hus.

Den tilbyggete brakka mot øst står på trepeler, tildekket med et skjørt av liggende bord og asfaltpapp. Utlektet kledning fra 1961 skjærer inn i vindusomramningen på hovedbygningen.

Typiske nyere vinduer med tre ruter i hver ramme, her fra 1. etasje mot nord.

Møte mellom takformer på takoppløft og bislag/tilbygg mot sør. All takpapp ble fornyet i 2014.

Opprinnelig stående vekselpanel fra 1919 er bevart/synlig på siden av begge takoppløftene. Pipene antas murt på nytt over tak.

Opprinnelig loftsvindu fra 1919 er bevart i hver gavl. Liggende kledning og gerikter er fornyet i 1961 og er lektet ut, slik at vindussmyget blir dypere.

Loftsvinduene har opprinnelige formpressete hjørnejern og hengsler med konisk tupp, typisk for vinduer fra 1. driftsperiode i Ny-Ålesund (som loftsvindu i nr. 21 Hvitt hus).

Detalj av nyere koblet vindu i hovedetasjene, ca. 1990, med plastbelagt beslag på vannbrett. Dette beslaget er en nyere og noe skjemmende løsning, som på sikt bør vurderes fjernet.

Lampe montert på hjørnene av bygningen. Denne typen er brukt på flere bygninger i Ny-Ålesund, nyere datering.

23 BLÅTT HUS

FOTO INTERIØR

Trappegangen i 1. etasje. Opprinnelig trapp er bevart med bod under. Boddør/vegg er senere kledd med avrundet vekselpanel fra 2. driftsperiode, mens veggene for øvrig har nyere skyggepanel.

Trappestolpen fra 1919 har typisk rilledekor. Dette motivet går igjen i flere hus tegnet av arkitekt Flor, men detaljer i stolpens øvre del og rekkverket varierer, her ses enkleste sort. Eldre maling ligger bevart under den gule.

Detalj av trappetrinn med nyere teppebelegg. Skyggepanelet på vegg er antas slått på ca. 1990, med ny list over trappevengen.

Interiør i bod under trappa, opprinnelig pløyd faspanel anno 1919 på vegg. Undersiden av trappetrinnene har en buet kantprofil, tilsvarende finnes blant annet i nr. 14 Amundsenvillaen og nr. 21 Hvitt hus, som er oppført i samme periode.

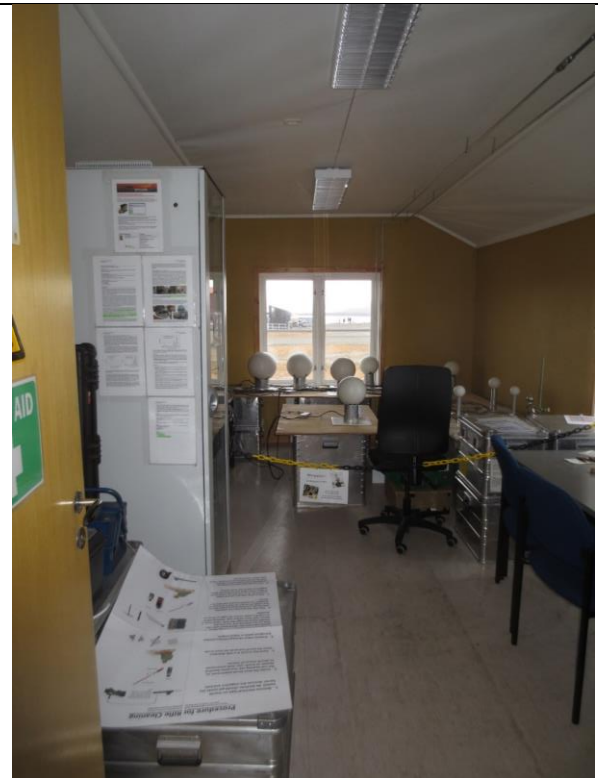
Veggstumpen over døra til boden under trappa viser to lag panel: vekselpanel med avrundete kanter er slått utenpå en pløyd glattpanel, jf. panelet på bildet t.h.

Detalj av finérdør med bakelitthåndtak og vekselpanel med buet kant i gangen (bislaget), på vegg mot øst/teknisk rom. Panel og dørdetaljer er typisk etterkrigstid.

Detalj av stue i 1. etasje, med innkledd vaskerom (opprinnelig safe) mot innerveggen. I himlingen ses en bjelke der opprinnelig skillevegg er revet. Døra i bakgrunnen er blendet på baksiden og ikke i bruk. Nyere vekselpanel på vegg.

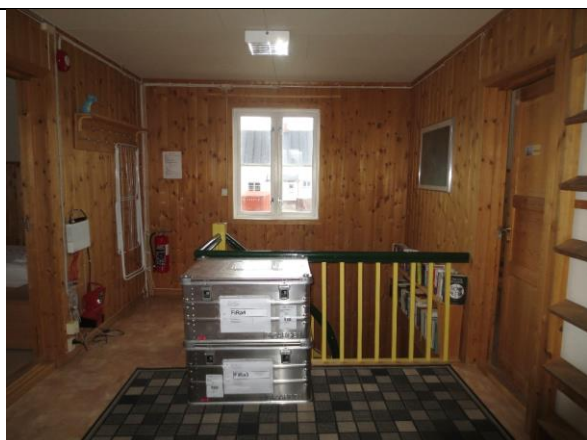
Interiør i den tilbygde seksmannsbrakka mot øst, nå laboratorium. Vegger og himling er kledd med malte plater, typisk for moderniseringen i 2. driftsperiode. Hovedformen med kun ett vindu i gavlvegg og himling under hanebjelken er i prinsippet som på de bevarte småhyttene fra samme byggeår 1918.

Typisk koblet vindu, fornyet ca. 1990.

Detalj av vindu, rammer, sidekarm og midtpost har staffprofil.

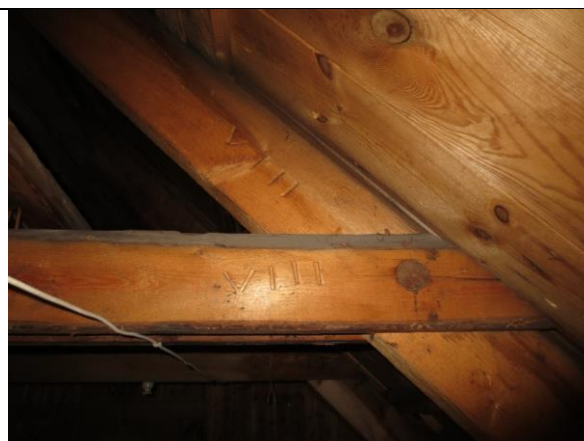
Trapperom i 2. etasje, sett mot vindu i takoppløft mot sør. Skyggepanel på vegg, dette preger hele etasjen. Til høyre skimtes stigen til loftsluka.

Typisk interiør i soverom 2. etasje, med nyere skyggepanel på veggene og platekledning i taket.

Opprinnelig takkonstruksjon på loftet. Sperrebind med spinkle dimensjoner og hanebjelke av to plank boltet fast på hver side av sperrene. Takstrø med barkkant og stående tro.

Hanebjelker og sperrer er merket med romertall, antatt merket av leverandør for å lette monteringen på stedet. Sammenføyning med jernbolter.

Sideveggene i takoppløftene har opprinnelig faspanel inn mot loftsrommet.

Pipestokk med rester av puss, antatt murt med en kalkrik mørtel fra 1919.

Den østre pipa er bevart med tilkoblet røykrør over loftsgulvet.

Ved den vestre pipa er røykrøret fjernet og gjennomføringen i gulvet/støpen er tettet.

Bordgulvet på loftet er bygget noe opp, med luftlag/papp under. Det er usikkert om dette er opprinnelig løsning.

Noen gamle vinduer er lagret på loftet. De høye rammene med tre ruter har trolig stått i Blått hus anno 1919, de har samme type formpresete hjørnejern og hengsler som loftsvinduene. Vinduet med seks ruter har muligens stått i den tilbygde seksmannsbrakke fra 1918. Dette bør undersøkes nærmere..

Opprinnelig vindu fra 1919 og faspanel på loftet i østre gavl.

Opprinnelig vindu i vestre gavl.

Detalj av opprinnelig vindu i loftsgavl. Rammen er profilert med staff og hulkil, opprinnelige hasper og beslag anno 1919.

Detalj av loftsvindu. Rammer profilert med hulkil og staff, konkave sider på srossene og opprinnelig stormhaspe. Samme detaljering finnes på flere hus fra samme byggeperiode.

24 SYKEHUSET	
ANNEN BETEGNELSE	Scootergarasjen, Skutergarasjen
ASKELADDEN-ID	158820-88
BYGGEÅR	1945
ARKITEKT	Ukjent, elementbygg, svenskebrakke
OPPRINNELIG BRUK	Sykehus med tannlegekontor og legebolig
OMBYGGING OG ENDRINGER	Ca. 1946: tilbygg gang/do mot nord 1956–57: bad/WC installert. 1964: sykehusbruk opphørte 1984: skutergarasje og lager, riving av tre tilbygg/bislag, ny port øst 2005: omtekking av tak, ny papp 2017: ombygging til boliger, refundamentert på stålpeleer, etterisolering mv.
DAGENS BRUK	12 utleieboliger med egne bad
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje, grunnflate ca. 7,5 x 28,8 meter. Prefabrikkert lembrakke med opprinnelig lektepanel og koblete vinduer. Saltak med frittstående W-takstoler, uinnredet loft, takpapp. Refundamentert på stålpeleer i 2017, nytt skjørt, støpt ringmur fra 1919 er bevart under huset. Nye inngangsdører i gavl. Opprinnelig hovedstruktur med gjennomgående midtkorridor og rominndeling er i hovedsak bevart. Nye baderom og innvendige varevinduer.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Svenskebrakkene fra 1945 er historisk og arkitektonisk viktige innslag i bybildet. Eksteriøret er lite endret siden byggeåret og har svært høy verneverdi. Opprinnelig bærekonstruksjon, vinduer/beslag, lektepanel mv. er bevart. Interiøret er betydelig modernisert og endret i flere omganger, men konseptet med gjennomgående midtkorridor og dels romstruktur er bevart.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Opprinnelig kledning og vinduer har særlig høy verdi. Innvendig modernisering er utført, bygningen er ferdig utviklet. Eventuelle endringer av nye materialer kan utføres innenfor dagens konsept, med gjennomgående midtkorridor, men ytterligere inngrep i opprinnelige konstruksjoner og materialer bør unngås.</p>

24 SYKEHUSET

BYGNINGSHISTORIKK

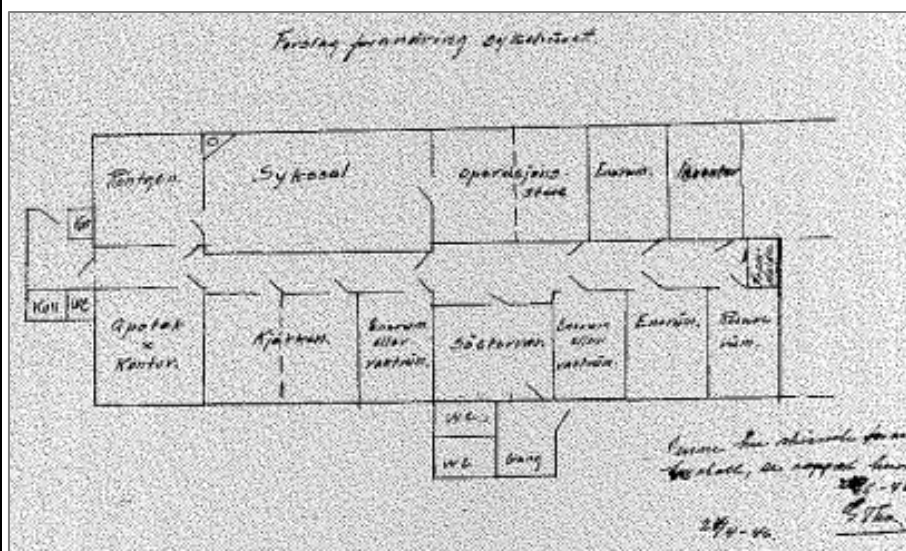
Sykehuset ble oppført som en av fem svenskebrakker høsten 1945, da det gamle sykehuset gikk tapt under krigen. De såkalte svenskebrakkene var prefabrikkerte lembrakker, som det ble levert flere av til Svalbard under gjenoppbyggingen etter 2. verdenskrig.

Den nye sykehusbrakka ble oppført som et énetasjes trehus med saltak og lavt råloft, areal ca. 7,5 x 28,8 meter, med gjennomgående midtkorridor og inngang i enden. Ytterveggene består av prefabrikkerte lemmer/reisverk med utvendig kledning. Lemmene er ca. 1,2 meter brede og holdes sammen med stålstag. Dekket er et frittspent trebjelkelag med bordgulv, opprinnelig fundamentert på trepeler, og dels på gjenbruk av den støpte grunnmuren til en funksjonærbolig fra 1919. Bygningen fikk i hovedsak ettrams vinduer med to ruter, i koblet utførelse og med utvendige lemmer.

Opprinnelig inneholdt bygningen legekontor, operasjonsstue, røntgenrom, sykerom (i alt fire senger), kjøkken, bad/skyllerom, laboratorium, medisin- og bandasjelager, tannlegekontor, og i enden av bygningen en legebolig. Sykehuset hadde innlagt vann, der avløpsvannet gikk rett ut av veggen til bakken. I likhet med andre hus var det ikke innlagt WC, men det var utedo i vindfanget mot nord (oppført noe senere). Mot øst var det også et bislag med kullbinge og do. Bislagene hadde pulttak. Til oppvarming hadde man kullfyrte ovner og elektriske glødevovner, men brakka var likevel gulvkald og trekkfull. Det var ansatt en lege og en sykepleier.

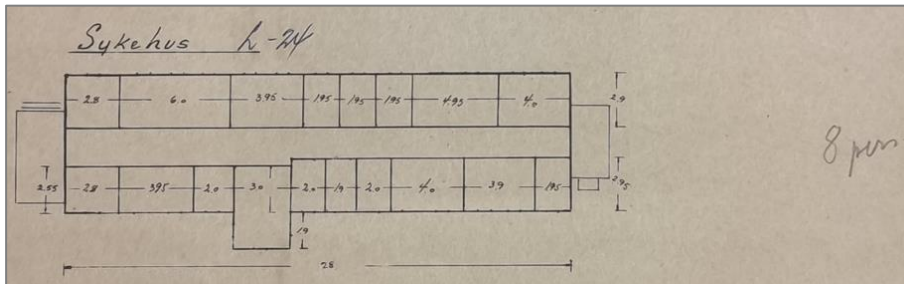
Tre svenskebrakker oppført like etter krigen, fotografert kort etter oppføring. Til venstre ses Sykehuset, med diverse piperør over tak, vinduslemmer og bislag ved østre kortvegg. Foto: Arne Brøgger, udatert, Svalbard museum SVF00604 (Bildet må være speilvendt i databasen, her er det snudd riktig vei.)

Planskisse 24.04.1946 påskrevet «Forslag forandring sykehuset». Det er uklart hva forandringen besto i, men tilbygget mot nord med to WC og gang ble oppført etter 1945, se fotografiene over og neste side. Kilde: Tegning fra boka «Hvit kittel, sort kull» av Jon Sandmo, s. 222. Kings Bays arkiv

Privat foto skannet fra boka «Hvit kittel, sort kull» av Jon Sandmo. Sykesøster Anna Giæver foran sykehuset i 1954. Midt på nordveggen er det nyere vindfanget med do. Kilde: Kings Bays arkiv

Planskisse 1955, med tilbygg/bislag i hver ende av bygningen. Spor etter begge tilbyggene kan fortsatt ses i dagens kledning. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I 1956–57 ble de hygieniske forholdene forbedret, med innlagt bad, WC og kloakkavløp. (Hanoa 2016, s. 325). Bilder av interiøret i denne perioden viser at sykerommene var kledd med hvitmalte plater på vegger og himling. Det var en større sovesal med stålørssenger.

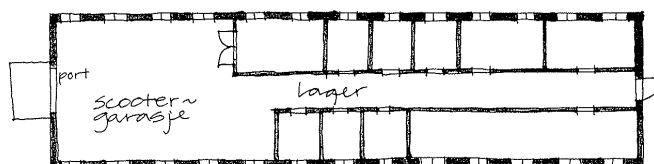
Bygningen har opprinnelig lektepenele og vinduer med lemmer (trefiberplate i treframme). Bygningen har i hovedsak smale ettrams vinduer med to store ruter, men i østenden er det et større torams vindu på hver langvegg (bak dobbel lem), som i dag. Merk lemmen i loftsgavl mot øst, muligens et lite vindu. Gråmalt kledning og røde vinduer er opprinnelig fargebruk, jf. Jon Brønnes fargeplan. Foto: 1956–59, Hans H. Hagens fotosamling, Kings Bays arkiv

Kort før 1960 ble kledning og vinduer malt hvite/lyse, se to eldre foto i katalog nr. 22 Mexico. Da gruedriften var over for godt i 1964, opphørte bruken som sykehus. Noe utstyr ble flyttet over til ny sykestue i nr. 14 Amundsvillaen. Bygningen sto lenge tom, med lemmer foran vinduene.

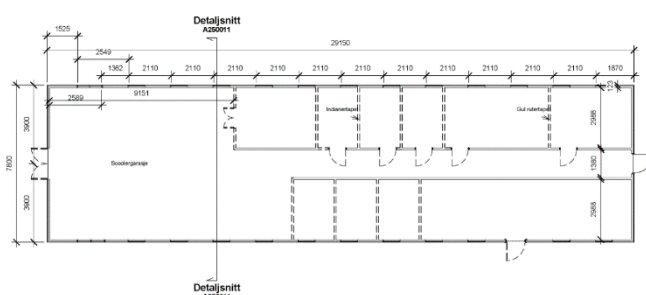
I 1984 ble det gamle sykehuset tatt i bruk som skutergarasje og lager for Velferden i Ny-Ålesund og Norsk Polarinstitutt. Flere skillevegger i østre del av bygningen ble revet. Alle de eldre tilbyggene med gang, bøttedo og kullbenge ble revet, og det ble satt inn dobbel garasjejør i kortveggen mot øst. Etter 1997 ble en ny døråpning tatt ut i fasaden mot nord.

Udatert bilde, antatt ca. 1984, da bygningen ble klargjort for bruk som skutergarasje. Eldre tilbygg mot øst og nord er nylig revet. Mot nord ses en stor åpning i vegg. I det gulmalte «rommet» til høyre for døra i kortveggen ses «avtrykk» etter tidligere dobenk, jf. planskisse 1946. Åpning/lem i loftsgavl, som vist på foto forrige side, er fjernet/innkledd. Kilde: Kings Bays arkiv

Plantegning 1997. Skillevegger er fjernet i østre del (skutergarasje), mens interiøret i vestre del har bevart midtkorridor og mange opprinnelige vegger. Tilbygget mot nord er fjernet. Kilde: Kings Bays arkiv

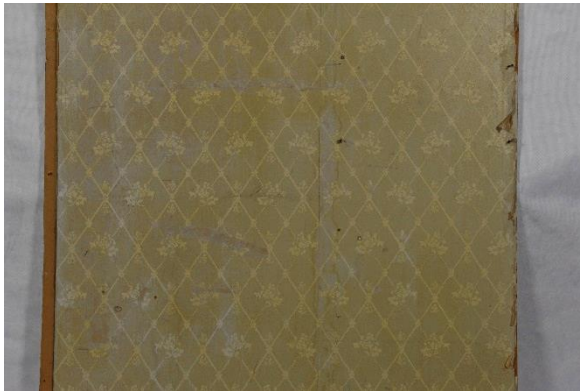
Målsatt plantegning i 2016, før siste ombygging. Etter 1997 er det satt inn en ny døråpning mot nord, som nå er fjernet og tilbakeført til vindu. LPO Arkitekter.

Bygningen var lenge sterkt forfallen, med setninger, taklekkasjer og råteskader. I 2004 ønsket Kings Bay å avfrede og rive bygningen, noe Riksantikvaren avslo. Dermed startet prosessen med å sikre bygningen og sette den i stand for ny bruk. Første trinn var sikring og dialog med kulturminnemyndighetene. I 2005 ble taket teknet om med tradisjonell tekking med sort takpapp. Nyere bølgeblekkplater ble fjernet.

I forvaltningsplanen 2008 ble det beskrevet eldre tregulv, platekledde vegger og tak, samt tapeter. Det var spor etter opprinnelige skillevegger i himlingen i lagerrommet mot øst. Terrenget bulet kraftig opp under gulvet. Himlingen av tre hadde vært trukket og malt. Det ble anbefalt å dokumentere historiske elementer, bevare mest mulig og gjerne eksponere noen eldre materialer i interiøret etter rehabilitering. Kings Bay AS gjorde en enkel fotodokumentasjon før moderniseringen.

Bygningen i 2004, dobbel port mot øst til skutergarasjen, og nyere døråpning mot nord. Interiør i østre del, opprinnelig bordgulv og spor i platekledd himling etter korridor- og skillevegger. Foto: Kings Bay AS 2004

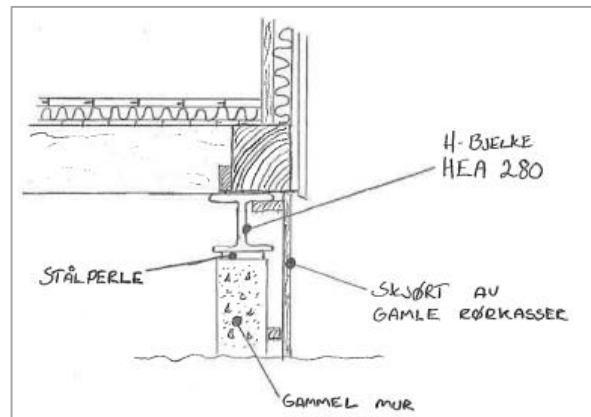

Eksempel på eldre tapeter som ble funnet på veggene (flere finnes avfotografert). Foto: Kings Bay AS 2017

I 2017–18 ble det utført omfattende istandsetting og innvendig ombygging. Bygningen ble innredet til utleieleiligheter. Grunnet store setningskader og ustabil grunn ble bygningen refundamentert med ca. 10 meter lange stålperler til fjell. Grunnmuren fra funksjonærboligen anno 1919 ble i hovedsak beholdt, men er nå skjult bak et nytt skjørt. Bygningen ble hevet ca. 30 cm med H-bjelker av stål oppå den gamle grunnmuren, se skissen t.h.

Den nyere døra i nordveggen ble erstattet av et vindu. Det ble etablert nye inngangsdører i hver kortvegg, med små glassfelt som gir litt lys til den gjennomgående korridoren. Tidligere bislag mot øst, vest og nord ble ikke gjenskapt. Fasadene ble for øvrig bevart uten endringer, med opprinnelig lektepanel og vinduer. Vindusrammene ble tatt ut og restaurert, med omfattende nedskraping, ny kitt og maling.

Innvendig ble bygningen totalrehabilitert, med delvis ny rominndeling, etterisolering og kledninger. Opprinnelig midtkorridor ble beholdt/gjenskapt som en gjennomgående løsning, med dør i hver ende. Nye skillevegger ble etablert. Det ble innredet 12 ettroms leiligheter med egne bad. På innsiden av ytterveggene ble det lagt vindpapp, isolasjon og platekledning. Himlingen fikk også ny platekledning.

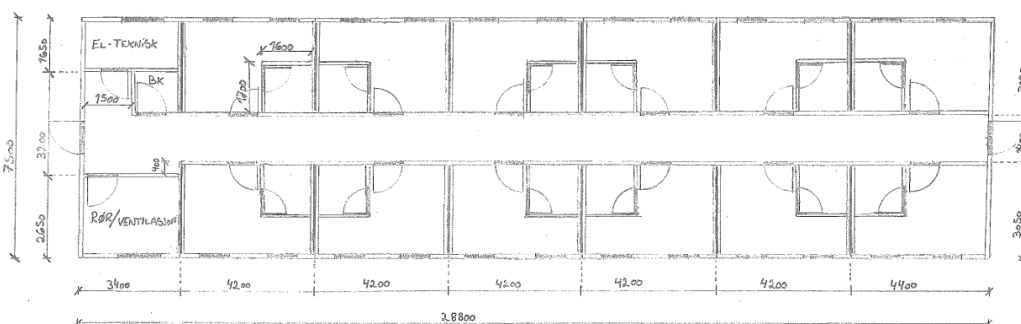

Prinsipp for heving av bygningen med stålperler og utvendig skjørt. Ståpelene er plassert i slisser i grunnmuren fra 1919, H-bjelke over. Tegning: Espen Blix, Kings Bay AS

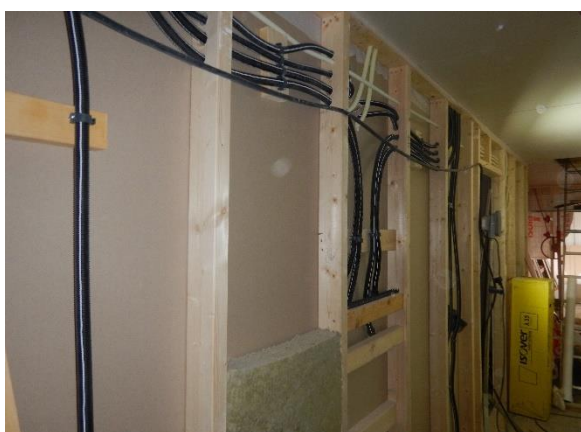
Det ble satt inn varevinduer med isolerglass i tillegg til de opprinnelige koblete yttervinduene. Alle rom fikk nytt gulvbelegg. Det finnes omfattende fotodokumentasjon av arbeidene hos Kings Bay, med detaljer av refundamenteringsprosessen, vindusrestaurering, innvendig ombygging og loft med tekniske installasjoner og føringer.

Refundamenteringsarbeidene er i gang. Bygningen ble satt på stålramme og midlertidig skjøvet vekk for å kunne utføre peling av nye stålfundamenter. Foto: Kings Bay AS 2017

Plantegning med ny rominndeling, slik det ble utført med 12 leiligheter med bad. LPO arkitekter prosjekterte i 2016 et forslag med 16 leiligheter, som ble frafalt. Tegning: Kings Bay AS v/Espen Blix 28.03.2017

T.v. Under bygging av ny korridorvegg med isolasjon. T.h. loftet, innvendig isolert og påslått trefiberplater, råloftet er fylt opp med tekniske installasjoner og kanalføringer. Foto: Kings Bay AS 2017

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Kings Bay AS: foto fra omteking av tak 2005, og fra istandsetting/ombygging 2016–17
Kings Bay AS: søknader og vedtak fra Riksantikvaren 2016–17

24 SYKEHUSET		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Bygningen ble i 2017 refundamentert på ca. 10 meter lange stålpeler, som går ned til fast fjell, se skisse foran. Bygningen ble hevet ca. 30 cm, og det ble bygget et skjørt av stående, umalte bord, som skjuler fundamentene. Det er inspeksjonsluker i skjørtet.</p> <p>Deler av huset sto opprinnelig på en støpt ringmur fra 1919. Dette er grunnmuren etter et hus som gikk tapt under krigen. Betongmuren er bevart, med noen inngrep, og er nå skjult bak skjørtet. Opprinnelige fundamenter av krysslågt boks/plank ble fjernet.</p>	<p>Refundamentering på stålpeler er et nytt konsept, der erfaring om varighet og vedlikehold mangler. Situasjonen bør overvåkes for å se om stabilitet oppnås, og om innføring av stålpeler har konsekvenser for varmeledning mv.</p> <p>Skjørtet bør beholdes slik det er, med umalte bord, selv om løsningen er historisk fremmed på denne bygningen.</p> <p>Opprinnelig støpt fundament fra 1919 skal bevares som viktig historisk dokumentasjon.</p>
YTTERVEGGER	<p>Prefabrikkert lembrakke. Bærekonstruksjon av sviller og stendere fylt med prefabrikkerte lemmer med tosidig kledning, utvendig lektepanel og innvendig pløyd faspanel. Antatt luftlag/papp imellom, eventuelt 5 cm trefiberplater som påvist på nr. 28 Samfunnshuset, detaljer ikke kjent. Bygningen holdes sammen av stålstag, med en rekke synlige bolter (sekskantet muttere) i bånd av hver langvegg.</p> <p>Opprinnelig lektepanel er bevart. Lektene er ca. 5 cm brede og har avfaset kant.</p>	<p>Opprinnelig konstruksjon/lemmer med alle detaljer har svært høy verneverdi.</p> <p>Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Spor etter tidligere tilbygg, med innredet dobenk mot øst, og andre endringer skal bevares så langt det er mulig. Ved framtidig skraping av kledningen, bør man være varsom i disse partiene (så langt det er forsvarlig for å få god vedheft for malingen).</p>
VINDUER	<p>Opprinnelige ettrams sidehengslete vinduer med to ruter i hver ramme, to tilsvarende torams vinduer. Koblet utførelse. Formpressete hjørnejern (opphevet midtfelt), typisk svensk fabrikat. Hengsler med konisk tupp.</p> <p>Enkle gerikter av slanke lister uten profiler. Eldre, malt sinkbeslag over nedre vannbrett. Over vindu er kun vannbrett av sink (uten trebrett). Disse detaljene er som på nr. 22 Mexico.</p> <p>Tidligere vinduslemmer er fjernet, men noen beslag er bevart på rammene (for sammenkobling). Hengsler for to lemmer er bevart i karm i tofags vindu mot sørøst.</p>	<p>De opprinnelige vinduene har svært høy verneverdi, inklusive malingrester og alle typer beslag og hjørnejern.</p> <p>Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Et par tilbakeførte vinduer i tidligere døråpninger mot nord er trolig gjenbruk av eldre rammer av opprinnelig type.</p>
DØRER, PORTER	<p>Ny utadslående inngangsdør i hver gavl. Moderne tredører dører fra</p>	<p>Dørene har lav verneverdi, men fungerer godt i den nye konteksten.</p>

	2017, inspirert av eldre dørtype med stående utvendig panel og glassfelt i øvre del (typisk for 2. driftsperiode i Ny-Ålesund). Malt.	Vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV og males i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund.
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft, god lufting mot terreng. Gulvet ble etterisolert i 2017.	Opprinnelig konstruksjon skal bevares. Nyere gulv og etterisolering har lav verneverdi og kan fornyes ved behov.
TAK	Opprinnelig slakt saltak, konstruksjon av frittstående «W-takstoler» (sperrebind). Takutstikk med stående taktro, som er malt. Utvendig tekking med papp i stående remser, sist fornyet 2005. Enkle vindskier, utførelse som opprinnelig. Innside loft ble isolert og kledd med plater i 2017, da råloftet ble innredet som teknisk rom med kanalføringer.	Opprinnelig takkonstruksjon skal bevares, med utvendig papptekking. Vindski og takutstikk vedlikeholdes med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund. Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.
PIPER	Ingen. Opprinnelige piperør er fjernet. Det er én ny ventilasjonspipe over tak, stålrør med hatt.	Vær særlig oppmerksom på fare for lekkasjer ved gjennomføringer.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Ved inngangsdør øst ble det i 2017 bygget ny tretrapp med fem trinn, umalt plank med innkassete sider. Ved inngangsdør vest: nyere åpen ståltrapp med trinn av gitterrister.	Trappene har lav verneverdi. Trapp øst er bygget etter tradisjonelt mønster og bør bevares slik. Trappa holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Trappa beholdes umalt.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Nyere vegg Lampe over begge inngangsdører. Hvit kolbe på svungen jernstang, inspirert av lampe brukt i leiren i 2. driftsperiode. Montert i 2017.	Samme lampetype er brukt på mange hus i Ny-Ålesund. Den passer godt inn i miljøet.

24 SYKEHUSET INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Opprinnelig planprinsipp med gjennomgående midtkorridor og rom til hver side er opprettholdt, men store deler av innvendige vegger ble fornyet under ombyggingen i 2017. Rominnvidningen ble samtidig endret, og det ble innredet 12 leiligheter med egne bad. Hele interiøret ble modernisert, med etterisolering, nye platekledninger, dører og vinylbelegg på gulv. Noen opprinnelige vegger og materialer antas bevart bak nye kledninger. Se beskrivelse og noe fotodokumentasjon foran om det gamle interiøret, rester av tapeter etc.</p> <p>Råloftet ble fornyet i 1917 med ny innvendig platekledning og tatt i bruk som teknisk rom.</p>	<p>Interiøret er radikalt fornyet, med kun nye overflater. Disse har lav bevaringsverdi og kan endres/males uten særskilte hensyn. Opprinnelig planstruktur, gjenværende innvendige vegger og opprinnelig takkonstruksjon har høy verneverdi.</p> <p>Eventuell framtidig modernisering og endringer bør skje innenfor eksisterende struktur og ikke medføre ytterligere inngrep i eldre materialer. Eventuelle eldre materialer som ligger bevart bak de nye, som panel, fargebruk og tapetrest, har høy dokumentasjonsverdi og skal bevares så langt det er mulig.</p>

24 SYKEHUSET

FOTO EKSTERIØR

Fasade nord. Vindusplasseringen er som i 1945, med opprinnelige vinduer bevart. Tilbygget fra ca. 1946 sto foran vindu nr. 4 fra venstre, med stor åpning i vegg. Dette ble fjernet ca. 1984.

Langfasaden mot sør og østre gavl, med ny inngangsdør og trapp, der det opprinnelig var et tilbygg/bislag med do og kullbod. Lektepanelet og vinduene er opprinnelige fra 1945. Ny ventil i gavl mot råloft.

Fasade vest. Like over panelskjøten skimtes spor (skjøt i kledning) etter et eldre tilbygg/bislag. Ny dør 2017.

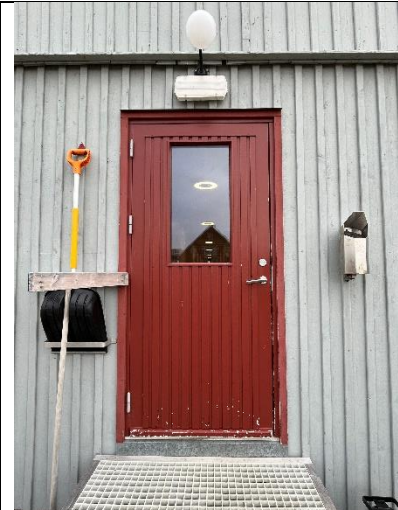
Fasade øst. Også her skimtes spor etter opprinnelig tilbygg/bislag, se detaljbilde neste side.

Detalj av gavl øst, der et beslag i panelskjøten antyder bredden på opprinnelig tilbygg med gang, do og kullbod.

Panelfelt t.h. for dør i østveggen, der negativt spor etter dobenk er overmalt, men stadig skimtes.

Ny inngangsdør mot øst, inspirert av dørtype fra 2. driftsperiode.

Utsnitt fasade nord, med tofags vindu i rommet i østenden, som opprinnelig. Nyere ventil i vegg.

I nedre del av kledningen er det bolter som forbinder veggkonstruksjonen med bjelkelaget.

Detalj av opprinnelig lektepanel, med skrå avfaset kant på lekten t.h. og rester av nedskrapet maling.

Panelskjøten i gavl er markert med et nivåsprang. På langveggene er et felt med liggende bord under takutstikket, som opprinnelig i 1945.

Typisk opprinnelig vindu med formpresset hjørnejern og nyere/restaurerte hengsler med konisk tupp. Hengsel for lem i karm.

Opprinnelig detalj med sinkbeslag over vannbrett under vindu.

Opprinnelig vindu i koblet utførelse (to rammer/glass). Nytt varevindu med isolerglass innenfor.

De opprinnelige koblede rammene er sammenføyd med sliss og tapp i hjørnene.

Gjeninnsatt vindu der det en periode var dør mot nord, se LPOs oppmåling 2016 og detalj t.h. Sinkbeslag over vindu, som opprinnelig løsning. Ny kledning under vindu.

Det tilbakeførte vinduet mot nord har formpressete hjørnejern og må være gjenbruk av et eldre vindu.

24 SYKEHUSET

FOTO INTERIØR

Inngangsdør fra 2017 mot øst.

Dør til «Sykehuspuben», rommet lengst mot sørøst.

Interiør i «Sykehuspuben», bevart opprinnelig tofags vindu.

Interiør i korridor, alle flater og dører ble fornyet i 2017.

Mot inngangsdør vest i korridor. Luke til loft i himling.

Opprinnelig koblet ytre vindu, nytt varevindu med isolerglass 2017.

Typisk leilighet, alt fornyet i 2017.

Boligrom med baderomsboks.

Interiør i baderomsboks fra 2017.

28 SAMFUNNSHUSET	
ANNEN BETEGNELSE	Forsamlingshuset, Samfunnshuset, Kinosalen, Ny-Messa (kart 1954)
ASKELOADEN-ID	158820-74
BYGGEÅR	1945
ARKITEKT	Ukjent
OPPRINNELIG BRUK	Forsamlingshus, kinosal, bibliotek mm.
OMBYGGING OG ENDRINGER	Ca. 1960: kafé etablert 1962: ombygget og modernisert, kinosalen fikk tilbygg og påbygg 1985: utskifting til isolerglassvinduer, muligens riving bislag øst 1998: ombygging idrettssal med dusj og garderobe, nye bislag, stålplater tak 2012–13: nye isolerglassvinduer, reparasjon yttervegg og fundamenter 2017: utbedring av tak, delvis tilbakeføring til papptekking
DAGENS BRUK	Idrettshall, garderober, kontor. Åtte hybler med felles bad/WC for utleie.
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med loft, prefabrikkert lembrakke med lang hovedfløy og tverrfløy mot vest. Uisolert bindingsverk/lemmer med tosidig kledning. Fasadene har dels opprinnelig lektepanel og nyere isolerglassvinduer med opprinnelig format. Fundamentert på treputer. Saltak med frittstående W-takstoler, nyere platetekking som imiterer taktegl. Salen ble i 1962 tilbygget mot vest og påbygget i høyden med skjevt røstet saltak, sperretak. Interiøret er ombygget, modernisert og etterisolert. Samlet grunnflate ca. 455 m ² .
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Svenskebrakkene fra 1945 er historisk og arkitektonisk viktige innslag i bybildet. Endringer utført i 2. driftsperiode har kulturhistorisk verdi. Den opprinnelige svenskebrakka er synlig i fasaden, tross senere til-/påbygging, noe endret vindusplassering og nye bislag. Interiøret er ombygget og modernisert i flere omganger, men konseptet med midtkorridor og hybler i nordre del og forsamlingsssal i søndre del er bevart. Noe eldre panel er bevart.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Opprinnelig lektepanel har særlig høy verdi. Taket bør på sikt tilbakeføres til papptekking. Bygningen er ferdig utviklet. Eventuell modernisering og endringer av nye materialer (etter 1963) kan utføres innenfor dagens konsept, men ytterligere inngrep i opprinnelige/eldre konstruksjoner og (skjulte) materialer bør unngås.</p>

28 SAMFUNNSHUSET**BYGNINGSHISTORIKK**

Samfunnshuset ble oppført som en av fem svenskebrakker høsten 1945. De såkalte svenskebrakkene var prefabrikkerte lembrakker, som det ble levert flere av til Svalbard under gjenoppbyggingen etter 2. verdenskrig. Samfunnshuset hadde opprinnelig en lang hovedfløy med en mindre tverrfløy (kjøkken) mot vest. (Tverrfløyen er i mange sammenhenger datert til 1962, ref. flere rapporter, men flyfoto 1948 bekrefter at fløyen var del av det opprinnelige anlegget.) De to volumene var ca. 8 meter brede, som de andre svenskebrakkene, men Samfunnshusets hovedfløy var betydelig lengre, om lag 40 meter. Bygningen hadde torams vinduer med to store ruter i hver ramme. Opprinnelige vinduer var enkle med innvendige varevinduer, ifølge en registrering i 1973. På utsiden var det lemmer.

Samfunnshuset var i hele 2. driftsperiode et allhus med noen få hybelrom, tannlegekontor, forsamlingsal, bibliotek, bridgerom med kafé, hobbyrom for aktiviteter, bordtennis med mer. Den store salen ble brukt som kinosal og treningslokale, til dansefester, teater og andre arrangementer. Selskapets offisielle navn var Samfunnshuset, men innbyggerne kalte bygningen for Kinosalen.

Hyblene lå i nordre del på hver side av en midtkorridor. Dette var små soverom på ca. 8 kvm, der selskapets ansatte, særlig kvinner, kunne få losji. Salen ble kledd med malte plater. Det var en enkel bygning uten innlagt vann, dette måtte hentes i stormessa.

Samfunnshuset ble oppført langs hovedgata, der det opprinnelig lå to seksmannsbrakker fra 1918. To brakker måtte flyttes, og to andre fikk justert plassering, se redegjørelse i kap. 1.2.3. Opprinnelig hadde den lange svenskebrakka kun inngang i kortveggene mot sør og nord, men etter kort tid (før 1948) ble det oppført et bislag med dør mot gata i øst.

Foto 1946, enkel fasade uten dør mot øst, større bislag mot sør. Foto: ukjent, Svalbard museum (utsnitt)

Foto etter 1948, et bislag er oppført mot øst. Foto: ukjent, Svalbard museum (utsnitt)

Samfunnshuset midt i bildet 1956–59, før påbygging av salen. Tverrfløyen hadde opprinnelig vinduer mot nord og et bislag med kjøkkeninngang i vest. Kilde: Hans H. Hagens fotosamling, Kings Bays arkiv (utsnitt)

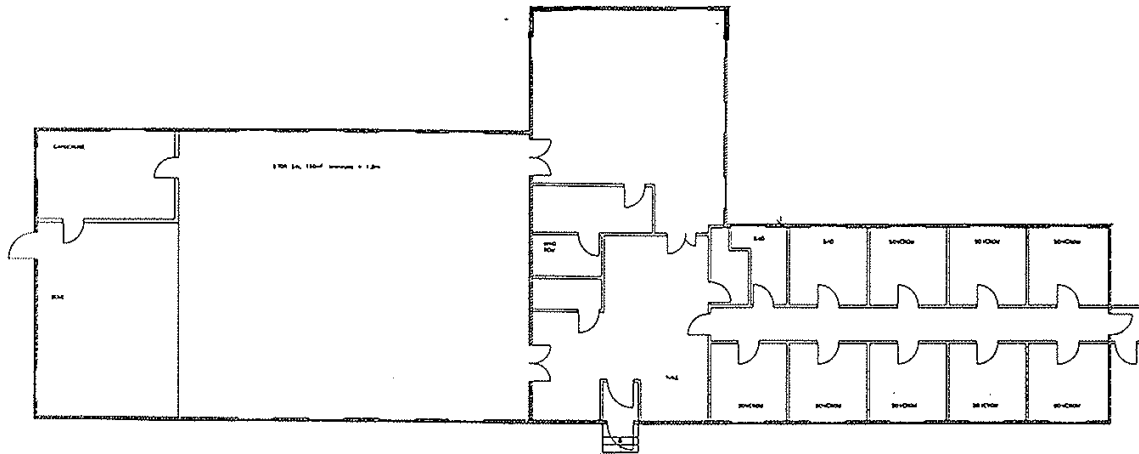
I årene 1950–54 holdt skolen til i bridgerommet. Kafeen ble startet omkring 1960, drevet av funksjonærkone Gerd Johansen. Kafeen serverte både kaffe og øl og var et samlingssted for alle, uavhengig av stilling og rang.

I 1962 ble forsamlingsalen påbygget i høyden og utvidet i bredden mot vest. Påbygget var lenge gulmalt. Bislaget på kortveggen mot sør ble revet. Spor etter opprinnelig saltak i kortveggen og et blendet vindu i langveggen mot øst er fortsatt synlig i panelskjøter i fasadene. Det moderniserte Samfunnshuset måtte etter kort tid gjøre nytte som annet enn kinosal og festlokale. Under gruveulykken i 1962 ble Samfunnshuset brukt til samling av likene som var funnet i gruva.

Foto 1973. Salen har fått tilbygg mot vest og påbygg i høyden, alt malt gult. På langveggen mot gata er et vindu blendet, og bislaget har fått ny utforming. Kilde: Rapport 1973, Reinertsen m.fl., Kings Bays arkiv

Ifølge et notat fra Kings Bay datert 10.10.1985 var det planer om å benytte den tidligere kinosalen på 150 m² til konferanserom til dagsutleie. I 1985 ble alle vinduene skiftet til nye isolerglassvinduer, med inndeling som opprinnelig, men avvikende utforming og aluminiumsbeslag. Vinduene mot nord i kjøkkenfløyen ble fjernet og kledd igjen med panel, og bislaget mot øst ble revet en gang før 1997.

Plantegning 1997. Hovedinndelingen med stor kinosal i sør og hybelavdeling i opprinnelig brakkevolum mot nord, er som i gruvetida. Dagens to bistag mot nord og sør var ennå ikke oppført. Kilde: Kings Bays arkiv

Interiøret ble bygget om i 1998 og idrettsanlegget ble modernisert. Kinosalen og scenen ble innredet som gymsal. I midtpartiet ble det innredet nye garderober med dusj og to badstuer. Det ble lagt nytt gulv i salen, muligens i hele bygningen. Over opprinnelig bordgulv ble det lektet opp med 7 cm isolasjon og lagt nytt gulv over. I hver kortvegg ble det oppført nye bistag med pulttak, noe større og høyere enn de som hadde stått her tidligere. Det var sannsynligvis på denne tida at takene ble tekket med korrugerte stålplater, som imiterer sort taktegl.

I 2012–13 ble det utført omfattende rehabilitering. Fundamentene ble reparert, setninger jekket opp og fundamentene supplert med ny plank/boks. Kledningen på ytterveggene ble merket og demontert. Eksisterende isolasjon av 5 cm trefiberplater ble beholdt og supplert med Glava, før kledningen ble respikret og enkelte råteskadde bord ble skiftet ut. Alle vinduer ble skiftet ut i 2012. Intensjonen var å lage kopi av originalvinduene fra 1945, med forbilde i bevarte vinduer på bygning nr. 24 Sykehuset. Nye vinduer er levert av LinolieVinduet, Danmark. Vinduene har hovedinndeling som opprinnelig, men detaljene avviker i både profiler, glasstype og beslag. De nye vinduene er koblete rammer med enkelt glass og gjennomgående sprosse med kittfals i ytre ramme, og tolags isolerglass i innvendig ramme. Vinduenes høyde er noen cm lavere enn opprinnelig, derfor ble det lagt inn en ekstra toppkarm. Det ble etablert skrå vannbrett over og under vindu etter forbilde av nr. 24 Sykehuset.

I salen ble østveggen innvendig isolert. Opprinnelig kledning, både malte huntonittplater fra ca. 1945 og oljet vekselpanel fra utvidelsen i 1962, ble fjernet. Ny isolasjon/mineralull ble lagt mot rupanelet, og veggen ble lektet ut og beslått med nye plater. Isolering av loft/knevegger ble utført i 2013. Riksantikvaren godkjente etterisolering på undersiden av dekket mot terreng, men Kings Bay valgte å droppe dette, siden man fant at gulvene tidligere var isolert på oversiden.

I 2017 ble deler av taket utbedret, og søndre del av tverrfløyen fikk tilbake tekkning med sort takpapp. Under de nyere stålplatene (imitasjon av takpanner) var det flere lag eldre tekkning med grå og rød takpapp.

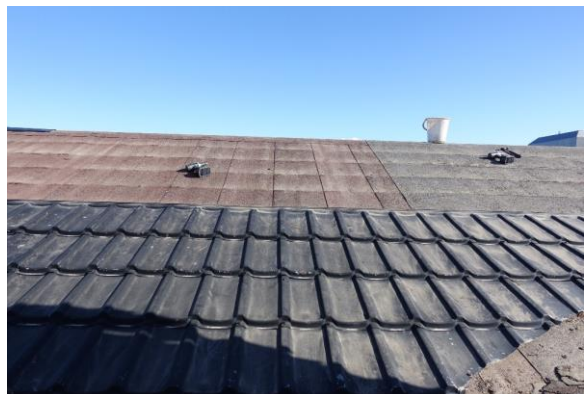
Kings Bay AS har omfattende fotodokumentasjon av alle arbeidene, et lite utvalg vises her. Se også rapport fra utførende håndverker Åge Strand.

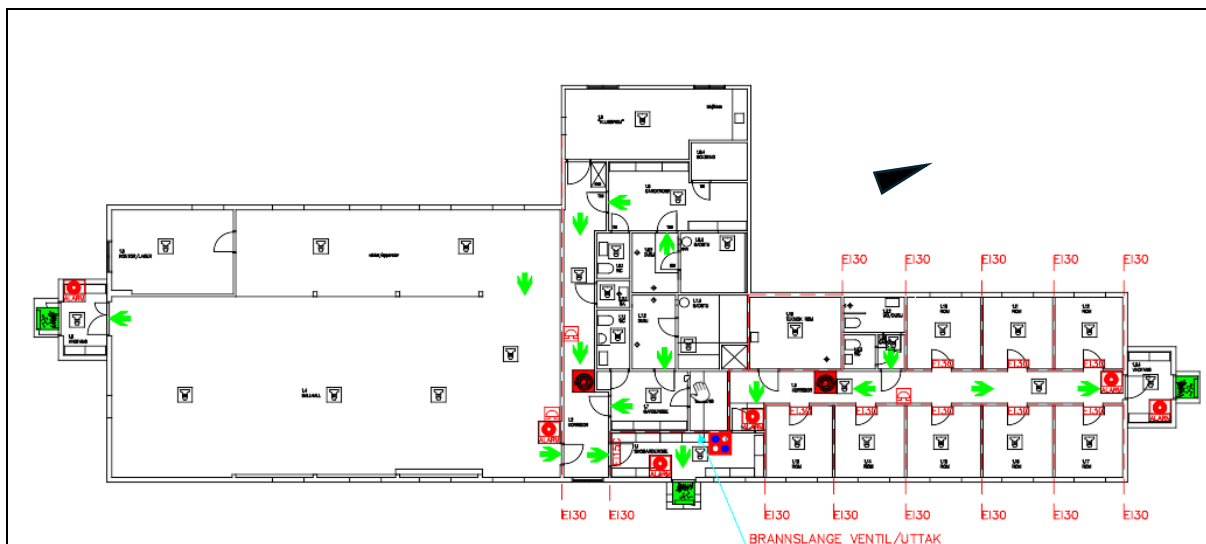
Under arbeid i 2012. Østveggen i salen ble strippet for to lag innvendig kledning før ny isolasjon ble lagt. På bildet t.v. er oljet vekselpanel fra 1962 fjernet og huntonittplater malt i grønt og gult fra etterkrigstida kommer fram. Det ble slått nye plater på veggen. Foto: Kings Bay AS

Isolasjon med trefiberplater på kjøkkenfløyen. Antatt opprinnelig løsning fra 1945, med prefabrikkerte elementer inndelt med losholter og fylt med trefiberplater.

Nytt vindu satt inn i 1912, litt mindre enn opprinnelig. Under takarbeider i 1917 ble det avdekket to lag eldre takpapp, eldste lag rød papp i stående remser.

Dagens plantegning, brannplan. Omtrentlig nordpil er markert. Kilde: Kings Bay AS

Opprinnelig/eldre planstruktur er stadig lesbar, tross flere runder med innvendig ombygging og modernisering. Nordfløyen har midtkorridor og små rom/hybler, som opprinnelig i 1945. I den store salen i sør kan man stadig oppfatte den opprinnelige svenskebrakkas dimensjon, før tilbygg mot vest og påbygg ble oppført i 1962.

Kjøkkenfløyen mot vest, nå garderober og oppholdsrom, ble oppført som del av det opprinnelige Samfunnshuset i 1945, og ikke i 1962, som mange hittil har trodd, ref. eldre rapporter og forvaltningsplanen i 2008. I denne tverrfløyen er planløsning, interiør og materialbruk betydelig endret.

KILDER	<p>Se generelle kilder i forvaltningsplanen.</p> <p>Sysselemanden på Svalbard: Rapport 1998, sak 97/00489: «Samfunnshuset i Ny-Ålesund. Renovering».</p> <p>Kings Bay AS v/Åge Strand: «Restaurering av Samfunnshuset i Ny-Ålesund. Etterisolering, montering av papp og tilbakeføring av gammel kledning, samt utskifting av vindu i tilnærmet original stil», 2012.</p>
---------------	---

28 SAMFUNNSHUSET EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Bygningen er fundamentert på pakninger av krysslågt boks/plank, i samsvar med opprinnelig prinsipp i 1945. De fleste fundamentene i ytterkant av bygningen var råteskadd og ble fornyet i 2012.	Opprinnelig fundamenteringsprisnipp med trepakninger har høy verneverdi. Pakninger/deler som er utglidde eller råtne, skiftes og rettes opp. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1. Situasjonen krever årlig tilsyn og justering. Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at huset må refundamenteres, må konsekvenser utredes nøye (fasadeuttrykk). Dette krever detaljprosjektering.
YTTERVEGGER	<p>Prefabrikkert lembrakke fra 1945. Bærekonstruksjon av sviller og stendere fylt med prefabrikkerte lemmer. Lemmene består av høye rammer inndelt med losholter og fylt med 5 cm trefiberplater, tosidig kledning.</p> <p>Opprinnelig lektepanel er bevart, dels supplert med ny kledning ved endringer og reparasjoner. Lektene er ca. 5 cm brede og har avfaset kant.</p> <p>Den store salen ble tilbygget mot vest og påbygget i høyden i 1962. Disse veggene er av bindingsverk med isolasjon, papp og utvendig lektepanel. Man kan fortsatt se omrisset av opprinnelig takvinkel i panelskjøtene på kortveggen mot sør.</p> <p>I tverrfløyen og i gymsalens vestvegg er det eldre ventiler med blikkbeslag, typisk for 2. driftsperiode.</p>	<p>Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>NB! Det er store problemer med linoljebæring på grunn av for fet grunning, som opprinnelig er lagt rett på treverket. I tillegg er siste oppmaling påført med altfor tykke strøk, med mye drypp. Dette forsterker problemet.</p> <p>Problemet med bæring er kun estetisk, se nærmere redegjørelse i fargeplanen, Brønne 2023. Her anbefales at all maling fjernes før ny oppmaling, for eksempel med Speedheater (infrarød varme). Grunnet brannfare bør varmebehandling generelt unngås i Ny-Ålesund, men i et tilfelle som dette, kan man vurdere unntak, forutsatt høy brannberedskap og forsiktighet i utførelsen.</p>
	Tilbygg/bislag mot sør og nord er oppført i nyere tid, antatt 1998. Disse har vegger av bindingsverk og tosidig kledning. Utvendig lektepanel.	Spor etter påbyggingen i 1962 og flere blendete vindusåpninger kan fortsatt leses i fasadene i form av panelskjøter. Disse sporene bør videreføres ved eventuell framtidig reparasjon og fornying av kledningen. Eldre ventiler/beslag skal bevares.
VINDUER	Vinduene ble fornyet i 2012, koblede vinduer levert av LinolieVinduer & Døre AS i Danmark. De fleste vinduene er tofags sidehengslete rammer med midtsprosse. Ytre ramme har 3 mm glass i kittfals, gjennomgående sprosse. Innvendig ramme har tolags isolerglass 4-12-4 mm. Utvendig	Isolerglassvinduer vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV. Vinduene males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund. Se også vedlikeholdsråd for tradisjonelle trevinduer kap. 3.8.3, der noen momenter er relevante.

	<p>hjørnejern er en standard type «pyntejern», som avviker fra de formpressete hjørnejernene på svenskebrakkene anno 1945.</p> <p>Ett vindu i kortvegg mot sør er fra 1998. Isolerglassvindu med utvendig aluminiumsbeslag.</p>	
DØRER, PORTER	Inngangsdørene mot øst og i bislag nord er samme type, antatt fra 1998. Moderne ramtredør med utvendig skråstilt panel og skråstilt lite glassfelt. Malt mørk gråblå. Innside lakkert tre.	Dørene har en viss historisk karakter og passer godt inn i helheten. Dørene vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
	Inngangsdør i bislag sør er skiftet etter 2008. Moderne hvit platedør med fire små glassfelt. Malt hvit.	Døra har lav verneverdi. På sikt bør den males gråblå lik de øvrige, jf. fargeplanen.
DEKKE	<p>Trebjelkelag av plank med bordgulv og stubbloft, god lufting mot terreng.</p> <p>Gulvet ble etterisolert i 1998. Det ble lagt papp over opprinnelig bordgulv, lektet opp 7 cm med isolasjon og nytt bordgulv. Dette ble utført i salen, muligens også i flere rom.</p>	Opprinnelig konstruksjon skal bevares. Nyere gulv og etterisolering har lav verneverdi og kan fornyes ved behov.
TAK	<p>Opprinnelig slakt saltak, antatt konstruksjon av frittstående «W-takstoler» (sperrebind) i eldste del. Påbygget del fra 1962 over salen har skjevt røstet sperretak (grunnet tilbygget mot vest), muligens er «W-takstolene» fra 1945 gjenbrukt, se foto senere.</p> <p>Taket hadde opprinnelig papptekking. I nyere tid er taket tekking med sorte, korrugerte stålplater, som imiterer taktegl. Takflata mot sør i tverrfløyen har papptekking etter siste utbedring i 2017.</p> <p>Doble vindskier i nyere utførelse.</p>	<p>Opprinnelige takkonstruksjoner fra henholdsvis 1945 og 1962 skal bevares. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking, fortrinnsvis gråsort papp, slik det var etter påbyggingen i 1962.</p> <p>Vindski og takutstikk vedlikeholdes med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund. Se vedlikeholdsråd for takteking kap. 3.8.5.</p> <p>I rapport fra Åge Strand 2022 foreslås å etablere takrenne på vestveggen (og kilrenne) for å redusere vannbelastning på kledning og svill. Tekniske konsekvenser ved konsentrert nedløpsvann må vurderes og tiltaket omsøkes.</p>
	De to nyere bislagene mot nord/sør har pulttak, som er tekking med papp.	
PIPER	Ingen. Opprinnelige rør er fjernet. Det er to nyere og kraftige ventilasjonspiper over tak.	Vær særlig oppmerksom på fare for lekkasjer ved gjennomføringer.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Foran hvert inngangsparti er det nyere tretrapper av umalt tre, åpne trinn med skrå sidevanger. Dels integrert skoskråpe.	Trappene og terrassen har lav verneverdi. Løsningen med umalte tretrapper følger tradisjonene og bør videreføres. Trappene holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking.

	Ved siden av bislag mot sør er det en nyere terrasse av umalt tre, her står stedets badestamp.	Terrassen kan by på utfordringer med snøansamling og baksprut mot yttervegg, som kan gi råteskader. Følg med på situasjonen og vurder eventuelle tiltak, som å etablere større avstand mellom terrasse og husvegg.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Over hovedinngang mot øst er en eldre type veggglampe, rett jernstang og hvit glasskolbe.	Lampa har høy verneverdi og skal bevares som del av det tidstypiske uttrykket fra 2. driftsperiode.
	Ved dører i bislag er det montert hvite glasskolber i nyere tid.	Lampene passer stilmessig inn og bør bevares.

28 SAMFUNNSHUSET INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Opprinnelig planprinsipp med gjennomgående midtkorridor og rom/hybler til hver side er opprettholdt i nordre del, men alle kledninger og overflater er fornyet, og det er innredet to bad.</p> <p>I søndre del er den store forsamlingsalen, med utvidelsen fra 1962, beholdt. Deretter er interiøret modernisert i flere omganger, og scenen er fjernet. Det er bevart store deler av opprinnelig vekselpanel anno 1962, pent utført med avrundet kant. Denne er dels synlig, dels skjult av nyere kledninger/klatrevegg, og fjernet i nedre del på østveggen. Panelet er bevart på øvre del mot øst, hvilket bekrefter at panelet er fra 1962, da påbygget ble oppført. Tre søyler erstatter revet yttervegg i den opprinnelig svenskebrakka, der salen ble tilbygget mot vest. Søylene er kledd med tilsvarende vekselpanel. (Samme type panel er brukt i nr. 23 Blått hus.)</p> <p>Rominndelingen i midtpartiet er betydelig ombygget, med nye lettvegger, garderober med badstu mv. I oppholdsrommet lengst vest i tverrfløyen er det bevart malt vekselpanel i himlingen, samme type som i salen anno 1962, med underliggende bjelker (antatt sekundære). I korridoren i hybelfløyen er det umalt skyggepanel, antatt fra moderniseringen i 1998. Se fotodokumentasjon av eldre kledninger.</p> <p>Interiøret er modernisert i flere omganger etter gruvetida, dels med etterisolering og oppfôret gulv, nye platekledninger, dører og vinylbelegg på gulv. I midtfløyen har de fleste veggene pløyd glattpanel, det samme har de to nyere bislagene.</p>	<p>Opprinnelig planstruktur i nordre fløy og den store salen i sør, gjenværende innvendige vegger, søyler i salen og opprinnelig takkonstruksjon har høy verneverdi. Det samme gjelder enkelte eldre kledninger, blant annet en fin vekselpanel i salen anno 1962 og tilsvarende panel i himlingen i oppholdsrom vest i tverrfløyen.</p> <p>Nyere materialer og overflater som er tilført etter gruvetida (1963), har lav bevaringsverdi og kan endres/males uten særskilte hensyn.</p> <p>Eventuell framtidig modernisering og endringer bør skje innenfor eksisterende struktur og ikke medføre ytterligere inngrep i eldre konstruksjoner og materialer. Eventuelle eldre materialer som ligger bevart bak de nye, har høy dokumentasjonsverdi og bør bevares så langt det er mulig.</p>

28 SAMFUNNSHUSET

FOTO EKSTERIØR

Bygningen fra sør, der forsamlingsalen ble påbygget i 1962. Hovedfasaden langs gata i øst.

Fasade sør, med nyere bislag. Tilbygg mot vest og påbygg i 1962 kan tydelig leses i fasaden. Spor i kledningen etter opprinnelig saltak ses på stedet.

Forsamlingsalen fasade øst. Påbygget fra 1962 er synlig med panelskjøt over opprinnelig vegg høyde fra 1945. Ett vindu lengst til venstre er blendet, se senere nærbilde av dette.

Nordfløyens fasade øst. Opprinnelig volum fra 1945 er intakt, med hovedinngang og vinduer til hybler. Ett vindu t.v. for døra er blendet.

Fra sørvest, med opprinnelig tverrfløy fra 1945. Forsamlingsalen ble tilbygget i 1962, med tilsvarende vindusformater som i 1945 i den nye vestfasaden. Nyere terrasse med badestamp.

Fra nordvest. Nordfløyen med hybler og tverrfløyen har samme volum som i 1945. Fire opprinnelige vinduer i tverrfløyen er senere blendet, og bislaget ved kortveggen er fornyet og noe utvidet.

Fasade nord. Bislaget er trolig fra 1998, noe høyere og bredere enn opprinnelig bislag. Taket er tekket med papp.

Nordveggen i tverrfløyen. Fire vinduer er blendet, med ny vekselpanel i full høyde. Tre opprinnelige ventiler med beslag er bevart.

Fundamenter av trepakninger, høyden varierer i forhold til terrengnivået. Malingssøyl på bakken etter oppmaling i 2023.

Bevegelser i grunnen gir stadig skjevheter i fundamentene. De er fleksible, men her er det snart på tide med oppretting.

Opprinnelig bjelkelag med lufting mot grunnen.

Opprinnelig ventil med beslag, tidstypisk løsning.

Del av fasade øst, der panelskjøten viser påbygget fra 1962 i salen. Lave boksfundamenter i denne delen. Typiske vinduer som ble fornyet i 2012.

De nye vinduene er utformet med forbilde i opprinnelige vinduer i svenskebrakkene fra 1945. Hengsler og hjørnejern avviker fra originalen.

Hovedinngang mot øst. Spor i kledning etter blendet vindu t.v. for døra.

Ett bevart isolerglassvindu fra 1998 i kortvegg sør.

Blendet vindu i vestvegg mot salen, der panelskjøten er synlig.

I sørveggen ses tydelig spor etter den opprinnelige svenskebrakkas volum/gavl i form av panelskjøt. Pil markerer mønet.

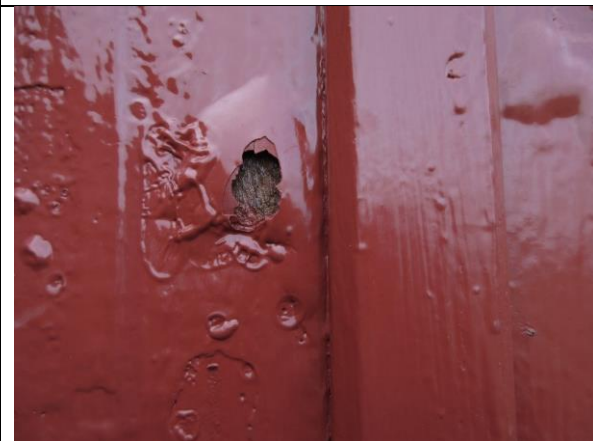
Bislaget mot sør er oppført i nyere tid, med moderne dørtype.

Etter siste oppmaling i 2023 er det ekstrem grad av linoljeblærer. Malingen er dessuten for tykt påført.

Gammel kledning med omfattende linoljeblæring, årsaken er fet, gammel grunning. Tilsvarende ny kledning under vindu har ikke samme problem.

Malingen er i senere tid påført med for tykke strøk, og mer av underliggende maling burde vært fjernet.

Etter takutbedring i 2017 fikk tverrfløyen tilbakeført takpapp på den ene siden.

Taket på hovedbygningen og tverrfløyens nordre takflate er tekket med korrugerte stålplater som imiterer taktegl. Tekkingen er relativt ny og uhistorisk. To nyere ventilasjonspiper. I bakgrunnen ses hevet tak over salen anno 1962.

Eldre lampe over hovedinngangen mot øst, antatt montert i 2. driftsperiode.

28 SAMFUNNSHUSET

FOTO INTERIØR

Gymsalen sett mot sør. Alle synlige overflater er fornyet etter 1962, senest rehabilitert i 2012.

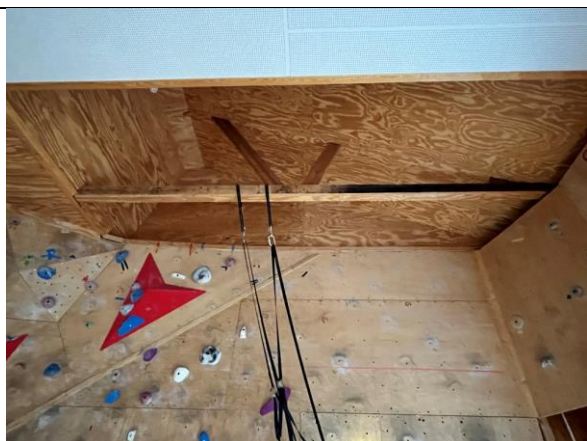
Gymsalen sett mot vest og den tilbygde delen fra 1962. Søylene markerer ytre avgrensning av den opprinnelige svenskebrakka.

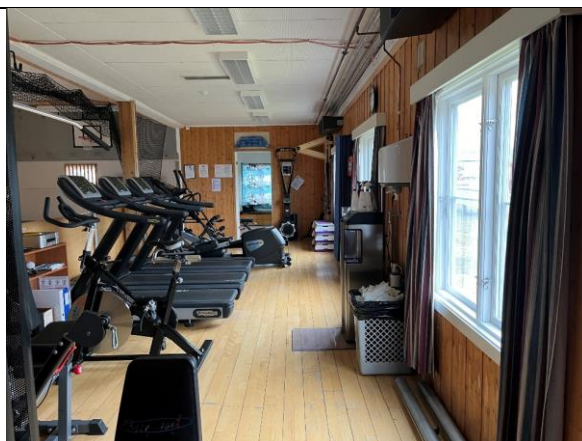
Gymsalen sett mot nord.

Detalj av koblet vindu fra 2012. Isolerglass i indre rammedel.

I nordre del av gymsalen skimtes takkonstruksjonen anno 1962, med bindbjelke og to skråstivere. Dette kan være gjenbruk av «W-takstol» fra 1945.

Trimrom i tilbygget fra 1962. På vestveggen er det opprinnelig vekselpanel fra 1962, se detalj neste side.

Vekselpanel med avrundet kant på vestveggen i trimrommet. Overflaten er trolig oljet, antatt som utført i 1962.

I øvre del av østveggen i gymsalen er opprinnelig vekselpanel fra 1962 bevart. Denne ble fjernet i nedre del ved etterisolering i 2012.

Dør fra gymsalen til midtgangen.

Detalj av vegg ved dør i gymsalen, der det er bevart vekselpanel på vegg.

Veggparti nordøst i gymsalen, jf. detalj av vekselpanel vist over.

Gang med garderobe i midtre del, t.h. inngangsdør mot øst.

Interiør i nyere bislag mot nord. Vegger og himling har glattpanel.

Interiør i nyere bislag mot sør.

Korridor i nordfløyen. Strukturen er som i 1945, men overflatene er fornyet. Pløyd skyggepanel, antatt fra 1998.

Typisk interiør i utleiehybel. Nyere malte plater på vegg og himling, vinylbelegg på gulv.

Korridor i midtfløyen, sett mot vest. Nyere pløyd glattpanel på vegg.

Oppholdsrom i tverrfløyen, sett mot nordvest. Opprinnelige vinduer er blendet i nordveggen, der det nå er kjøkkeninnredning.

Oppholdsrom i tverrfløyen, sett mot sør. Veggene har nyere pløyd glattpanel.

Oppholdsrom vest med malt vekselpanel i himling, samme avrundete kant som i gymsalen anno 1962.

Typisk interiør i garderobe i midtfløyen, med inngang til dusj/badstuavdeling.

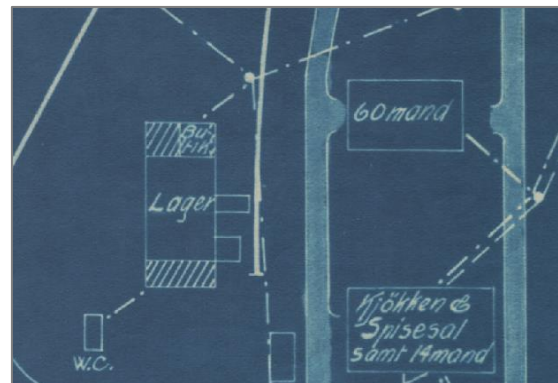
32 MUSEET	
ANNEN BETEGNELSE	Lager no. 3/III, Butikken, proviantlager
ASKELADDEN-ID	158820-62
BYGGEÅR	1917 (midtre del) og 1919
ARKITEKT	ukjent
OPPRINNELIG BRUK	Proviantlager
OMBYGGING OG ENDRINGER	1919: tilbygg oppført i hver ende, butikk i nordre del, ny dør nord ca. 1920 1988: Ny-Ålesund by- og gruvemuseum 1. etasje, noe modernisering 1991: informasjonssenter i nordre del, nye skillevegger med toaletter 2008: ny utstilling i informasjonssenteret i 1. etasje nordre del 2014: istandsetting/fornyning av vegger og bjelkelag, innvendig restaurering 2016: ny utstilling i museet i søndre del av 1. etasje og loft, rømningstrapp
DAGENS BRUK	Museum og informasjonssenter. Gjenstandslager på loftet.
BESKRIVELSE	Trehus i halvannen etasje med saltak, grunnflate ca. 250 m ² . Midtre del er fundamentert på støpte pilarer/treputer, tilbyggene har støpt ringmur. Vegger av bindingsverk med tosidig kledning. Flere opprinnelige dører og vinduer. Saltak med sperrekonstruksjon, teknet med papp. To murte piper. Innvendig er mange opprinnelige vegger, materialer og noe fast innredning bevart, blant annet to butikkdisker og to jernovner. Loftet har synlige konstruksjoner.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN	<p>Museet er en av de eldste og mest intakte bygningene fra 1. driftsperiode, med opprinnelig hovedform, kledning og flere eldre vinduer og dører. Bygningen har hatt en viktig funksjon som lager og butikk i hele gruvetida. Interiøret i 1. etasje er noe endret, men opprinnelig preg er bevart, med panel, pipestokker, to jernovner, trapp og to butikkdisker. Loftet er svært lite endret.</p> <p>Eksteriør og interiør har svært høy verneverdi og skal bevares uten vesentlige endringer. Større inngrep i opprinnelige materialer skal unngås. Bruken som museum og informasjonssenter er godt egnet, med loftet som et kaldt rom med eksponerte konstruksjoner og porter i gavlveggene. Fornyning av utstillinger og forsiktig modernisering kan utføres innenfor dagens rammer.</p>
RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	

32 MUSEET

BYGNINGSHISTORIKK

Lager III (nå nr. 32 Museet) var et av de første lagerbyggene som ble oppført etter at leiren ble etablert i 1. driftsperiode. Det ble oppført tre store lagerbygg med ulikt utseende og byggeteknikk: I 1917 ble Lager I oppført nede ved sjøen (senere revet), og Lager III ble oppført overfor messa langs det som skulle bli den sentrale gata i leiren. Lager II (nå nr. 33 Mellageret) ble oppført i 1919.

Lager III består av to byggetrinn. Midtre del ble oppført vinteren 1917–18, og var opprinnelig en bygning med pulttak, ref. eldre foto og Hangeraa's kart 1919. Bygningen var trolig fundamentert på støpte pilarer av lokalt framstilt betong, og dels på treputer, som i dag.

Utsnitt av John Hangeraa's kart 1919. Skraverte deler er tilbygg fra 1919, i nordre del står det påskrevet «Butik». Kilde: Norsk Polarinstittutt

Den første bebyggelsen i leiren, fotografert i mai 1918. Vi ser de tre boligbrakkene/arbeidermessa med gavl mot «gata» (dagens nr. 2 Skolen bakerst). Bygningen til høyre må være Lager III, opprinnelig oppført med pulttak i 1917. Foto: Sigvald Moe, Norsk Polarinstittutt, np003099

Et bilde fra sjøsida sommeren 1918 viser at også enkelte lagerbygg ved sjøen hadde pulttak. Vi ser lager III i bakgrunnen (rød pil). Foto: Sigurd Westby, Svalbard museum, SVF 29415

Mot gata i øst ble det etter hvert oppført to store bislag/tilbygg, senest i 1918 ifølge Hangeraa's kart. Tilbygget foran hovedinngangen er ikke opprinnelig (malt fasade med nummerskilt III over døra). Allerede i 1919 ble bygningen forlenget i begge retninger og samlet under et felles saltak. Dette må ha medført noe om- og påbygging av den eldste lagerdelen. Begge tilbyggene ble fundamentert på støpte ringmurer. Veggene består av tungt bindingsverk med tosidig kledning. Fasadene har liggende dobbelfalset kledning, med ulike bordbredder i de to byggetrinnene. Opprinnelige vinduer er tofags med tre ruter i hver ramme. I hver kortvegg er det porter inn til lageret, med utvendig bjelke for løfteanordning til loftet. Opprinnelig planløsning er ikke dokumentert, men flere innvendige vegger i 1. etasje, blant annet ved piper/brannmurer, er opprinnelige. I nordre del ble det tidlig innredet butikk, jf. kart 1919. Denne delen hadde først inngangsdør med trapp mot gata i øst, men etter kort tid fikk butikken ny inngangsdør mot nord, der det var to opprinnelige trefags vinduer på hver side av døra.

Leiren antatt i 1919. De fire boligbrakkene nr. 9–12 er nylig oppført (umalt/lyse) og papping av taket pågår på Sykehuset i bakgrunnen, dette ble oppført i 1919. Lager III midt i bildet er tilbygget med butikk, men døra i nordveggen er foreløpig ikke etablert. Det er ei trapp mot «gata» i øst, der opprinnelig inngangsdør nå er blendet. Foto: ukjent, Svalbard museum, SVF 24915

Antatt 1922 (påskrift). Inngangsdør til butikken er nå etablert i kortveggen mot nord. Vinduene har dråpehengsler og er uten hjørnejern. Dør og vinduer framstår umalt, mens kledningen har nedslitt (rød) maling. Foto: ukjent, Svalbard museum

I verdsettelse av selskapets verdier i 1927 er løpenr. 16 registrert som butikk og proviantlager, ca. 10 x 25 meter i grunnflate i 1 ½ etasje og innredet loft. Beskrivelsen stemmer med Lager III, dagens nr. 32 Museet. I tilsvarende liste fra 1930 registreres løpenr. «31) Lager no. 3 med lagerkontor og butikk», bygning kr 45 000, inventar kr 12 000. Skiltet med nr. III ses stadig over inngangsdøra mot øst, provisorisk laget av tynne metallstrimler. Samme type skilt er bevart på lager II (nå nr. 33 Mellageret).

Utsnitt av postkort (før 1940). Butikken til høyre. Mot gata ses utbygget med saltak mot øst. Det er murt opp ei høy pipe. Butikken og lagerloftet har samme type dører. Foto: Svalbard museum

Etter krigen omtales bygningen i brannforsikring av 1945 under løpenr. 32 Lager 3. Bygningen ble som i 1930 taksert til kr 45 000, inventaret til kr 12 000. Det er uten tvil samme bygning som omtales under ulike løpenummer i 1927/1930/1945, stedets eneste butikk og Lager nr. 3. Etter 1945 benyttes nr. 32 konsekvent som bygningsnummer. Interiøret ble dels kledd med huntonittplater i 2. driftsperiode, typisk for gruvebyen på denne tida, fragmenter av ei plate er bevart under ovnen i butikklokalet.

På 1960-tallet ble det gjort en del fasadeendringer, som innsetting av flere vinduer og dører mot vest og riving av opprinnelige bislag/tilbygg mot gata i øst. Endringene er ikke dokumentert, men kan tolkes ut fra foto. Ifølge en registrering i 1973 ble bygningen da brukt til utpakkingsrom og lager.

Lageret i 1958–59. Døra til butikken har fått glassfelt. Mot vest er det satt inn et lite vindu ved siden av døra. Kilde: ukjent, Svalbard museum, SVF 25661 (utsnitt)

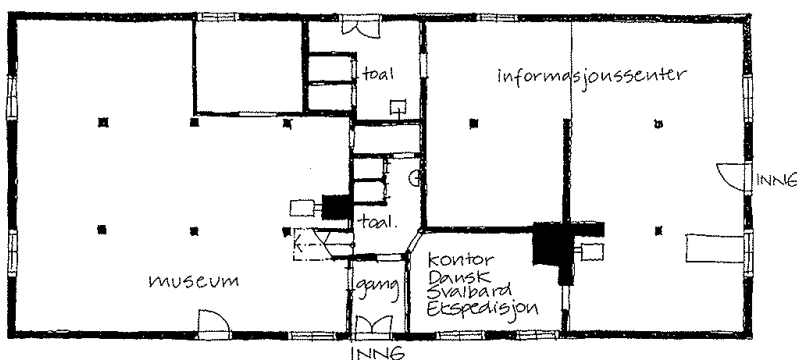
Fasade øst 1973. Spor etter riving av to bislag/tilbygg fra 1917–18, det venstre antas å være opprinnelig, mens det høyre kom kort etterpå (foran rødmalt fasade og skilt over dør), ref. Hangeraa's kart 1919. (T.h. mann med gul vinkel/målestokk.)

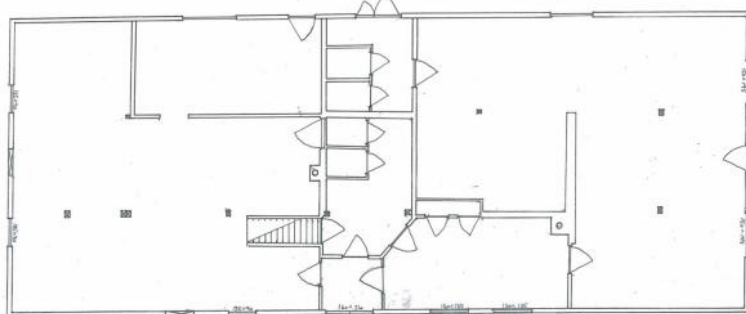
Fasade vest 1973, flere endringer og nyere åpninger sammenlignet med eldre foto. To blendete vindusåpninger tilsvarer dagens vindusplassering. (T.v. mann med gul vinkel/målestokk.) Kilde: Reinertsen m.fl. rapport 1973.

I 1988 ble Ny-Ålesund by- og gruvemuseum innredet i søndre del av 1. etasje. Det ble utført noe modernisering, som bygging av nytt gulv over det gamle og innsetting av to isolerglassvinduer mot vest. I 1991 ble det innredet informasjonssenter i nordre del. Det ble innredet offentlige toaletter i midtpartiet. I 1999 ble fasadene malt av speidere.

I 2008 ble det innredet et helt nytt informasjonssenter i 1. etasje, med reversible utstillingsvegger og sortmalt himling. To gamle butikkdisker er stadig bevart på hver side av tidligere kundeinngang mot nord, øvrig butikkinnredning er fjernet. Taket fikk ny papptekking i 2011. Eksisterende bordtak ble beholdt, tross noe råte i nedre del.

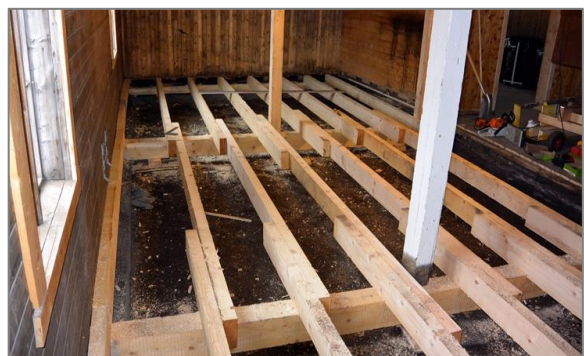

Plantegning 1997 etter ominnredning med museum og informasjonssenter. Noen av de innvendige veggene er opprinnelige/eldre. Ikke målriktig. Kilde: Kings Bays arkiv

Plantegning 2014, før restaurering. Noen søyler i 1. etasje er fjernet og toalettavdelingen endret etter 1997. Tegnet av Tore S. Jortveit. Kilde: Kings Bays arkiv

I 2014 ble det utført større restaureringsarbeider. Arbeidet er beskrevet i håndverker Tore Storm Jortveits dagbok, og Kings Bay AS har en omfattende fotodokumentasjon av prosessen. Innvendig ble toaletter og sekundære lettvegger i midtpartiet fjernet, og situasjonen ble dels tilbakeført til opprinnelig rominndeling og overflater. Nyere platekledning ble fjernet og opprinnelig/eldre trepanel på vegger og himling ble eksponert. Det er nå ingen toaletter i bygningen. Det var i 1988 bygget et nytt gulv over det gamle i 1. etasje, med takpapp mellom gulvene. Bunnsviller og bjelkelag hadde kollapset av råteskader og tung vekt, særlig i rom mot sørvest, og det meste av materialene ble fornyet. Stubbloftet hadde omfattende råteskader, her var det opprinnelig fyll av grus/kullsubb. Under stendere i vestveggen ble det klosset opp for å gjenopprette kontakt med grunnmuren. Deler av ytterkledning og vinduer ble istandsatt. I et parti sør på østveggen ble det lagt på ny kledning med forhudningspapp bak. To nyere dører mot vest ble fjernet og veggen tettet med kledning (bredere bord enn opprinnelig), siden dørene ikke var i bruk og ga økt fare for fuktskader.

Istandssetting 2014. Utbedring/utskifting av utvendig kledning mot øst, opprinnelig konstruksjon avdekkes. Fornyng av bjelkelag i søndre del, stubbloftet var fylt med en slags grus. Foto: Kings Bays arkiv

Museet ble tilrettelagt for ny utstilling, som åpnet i 2016. I søndre del av 1. etasje er det en utstilling som formidler gruvedriften og den historiske bebyggelsen i leiren, mens søndre del av loftet har en polarutstilling med fokus på historiske nordpolferder og ekspedisjoner. På loftet ble en lettvegg revet og erstattet av spilevegg mellom utstillingen og museumslageret i nordre del, der mange historiske gjenstander er lagret, også enkelte bygningsdeler. I den gamle butikken mot nord i 1. etasje er stadig informasjonssenterets utstilling fra 2008. Riksantikvaren aksepterte at det ble bygget rømningstrapp fra loftet ut fra opprinnelig port i søndre gavl. Trappa er en stålkonstruksjon med åpne trinn og en solid skråstøtte, tegnet av LPO arkitekter. Foran hovedinngangen mot øst ble det laget en enkel stålrampe for trinnfri atkomst.

I 2018 fikk man stor vanninntrengning rundt døra i loftsgavlen mot sør, med vann som rant ned til 1. etasje og maling som skallet av. Løsningen med innadslående port er utfordrende. Det er nå etablert et nytt og større vannbrett nederst på dørbladet.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Jortveit, Tore Storm: «Arbeidsvekebok, Museet Ny-Ålesund 2014».

32 MUSEET		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Den eldste, midtre delen fra 1917 er fundamentert på støpte pilarer av betong, kombinert med punktfundamenter av treklosser/boks.</p> <p>Tilbyggene i hver side fra 1919 har støpt ringmur. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Antatt sparemur med store steiner i kjernen. Høyden på synlig mur varierer fra null til knapt en halv meter.</p>	<p>Betongfundamentene bør bevares slik de er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk og tilslaget (grusen) er synlig. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Eventuell fornying utsettes i det lengste. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at bygningen må refundamenteres, må den gamle betongmuren og de støpte pilarene bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering. Se utført refundamentering med stålpeler på nr. 21 Hvitt hus 2023–24.</p>
YTTERVEGGER	<p>Tungt bindingsverk av boks og losholter med tosidig kledning. Fortsetter som knevegger på loft, stendere ca. 5'' boks. Utvendig opprinnelig liggende dobbelfalset kledning, pløyd, ulike bredder. Opprinnelig del fra 1917 har generelt synlig bordbredde 11 cm, mens tilbyggene fra 1919 mot nord og sør har bredere bord, ca. 18–19 cm.</p> <p>Noen senere reparasjoner og fornying av kledningen. Det er flere blendete døråpninger mot øst, sør og vest, som er kledd med panel.</p>	<p>Eksisterende kledning er trolig fra byggeårene 1917–19, med noe fornying. Opprinnelig kledning, med senere reparasjoner og endringer, har svært høy verneverdi og skal bevares. Blendete døråpninger synliggjøres som i dag. Det er bevart mange spor etter tidligere elementer, som bislag/tilbygg mot øst. Disse sporene må bevares så langt det er mulig.</p> <p>Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
VINDUER	<p>Åtte opprinnelige/eldre tofags vinduer med tre ruter i hver ramme, glass i kittfals. Rammene er faste/fastspikret uten hengsler. Dette gjelder fire vinduer mot sør (to i hver etasje), ett vindu mot øst og tre vinduer mot loft i nordre gavl.</p> <p>Øverst i søndre gavl: opprinnelig ettrams vindu med fire ruter og glass i kittfals, sidehengslet med to eikenøthengsler.</p>	<p>Alle de opprinnelige/eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive eventuelle hengsler og beslag.</p> <p>Vinduer og beslag vedlikeholdes på tradisjonelt vis og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Opprinnelig type gerikter og vannbrett skal beholdes. Males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen.</p>

	<p>Noen vinduer er utført som tilnærmet kopier av de gamle, antatt etter 1988.</p> <p>To vinduer mot øst (kontoret), tofags vindu med tre ruter i hver ramme, sidehengslet, bredden er større enn på de eldre vinduene.</p> <p>To vinduer til butikken i nord: trefags vindu, krysspost med to ruter i nedre rammer. Inndelingen er som opprinnelig i 1919, men avvikende detaljering.</p> <p>Alle vinduene har opprinnelig type gerikter, der sidelistene henger ned på sidene, skråstilt vannbrett over vindu.</p>	
	<p>Mot vest: To isolerglassvinduer fra 1988, nyere åpninger, antatt tatt ut i veggen på 1960-tallet.</p>	<p>Lav verneverdi. Vedlikeholdes iht. leverandørens FDV og males som øvrige vinduer.</p>
DØRER, PORTER	<p>Opprinnelig énfløyet dør mot øst, sveitserstilsdør med fire fyllinger, muligens fra 1917–18. Opprinnelig innerdør, som ble ytterdør da opprinnelig bislag ble revet (før 1973). Døra er utadslående, i strid med tradisjonen. Enten er den hengslet om, eller dette gjenspeiler at den opprinnelig var dekket av bislag. Døra er avstengt, håndtak fjernet.</p>	<p>Alle de opprinnelige/eldre dørene fra 1. og 2. driftsperiode har svært høy verneverdi, og skal bevares med ulik utforming og detaljering som uttrykk for bygningens historiske utvikling. Døra til butikken i nord er trolig modernisert etter gruvetida, men den passer stilmessig inn og bør bevares slik den er.</p> <p>Alle dørene vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for dører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>For å begrense inndrev av vann under porten mot sør, er det montert en ny og dypere dryppnese/vannbrett nederst på dørbladet. Løsningen bør sjekkes etter kraftig slagregn for å se om det fungerer etter hensikten.</p>
	<p>Loft sør: eldre innadslående labankport. Utvendig liggende pløyd faspanel, malt. Innvendig stående glattpanel, to labanker med lange beslag, tidstypisk dekorert ende/spyd. Opprinnelig låskasse.</p>	
	<p>Loft nord: Opprinnelig ramtredør med seks fyllinger. Innvendig er fire øvre fyllinger kledd med liggende faspanel, umalt. Begge sider har opprinnelig dørhåndtak og låsbeslag, samme type beslag som på andre hus fra samme tid (som nr. 14 Amundsenvillaen).</p>	
	<p>Tofløyet hovedinngangsdør mot øst. To ramtredører med tre fyllinger innvendig side, enkel profilering. Utvendig stående smal panel over fyllingene. Datering usikker, antatt fra 1988 (ref. foto 1973).</p>	
	<p>Butikkdør mot nord 1. etasje. Åpning etablert ca. 1920, trolig da opprinnelig dør mot øst ble blendet med liggende kledning. Dørbladet ble fornyet i 2.</p>	

	driftsperiode. Ramtredør med stående skyggepanel nedre del, malt, glassfelt i øvre del. Aluminiumsbeslag og ruglete glass tyder på at døra er fornyet eller bygget om i senere tid.	
DEKKE	Opprinnelig trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Dekket var opprinnelig fylt med grus (kullsubb?). Store deler av bjelkelaget i 1. etasje ble fornyet i 2014. Deler av bordgulvet i 1. etasje er fornyet. Dekket mot loftet er mer intakt, med opprinnelig/eldre bordgulv, panelt himling og spor etter eldre lasteluker. Nedsenket nyere himling over nordre del av 1. etasje.	Opprinnelige deler av konstruksjoner, stubbloft, bordgulv, himlinger mv. skal bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Eksisterende overflater beholdes slik de er (umalt/malt) med eksisterende alderspreg. Ny oppmaling av himlinger frarådes. Alle spor etter tidligere ombygging, lasteluker etc. skal bevares.
TAK	Saltak, opprinnelig sperrekonstruksjon med takstrø/plank og stående taktro av pløyde bord. Sperrer ca. 5 x 15 cm. Enkelte skråavstivende bord i takflata. Taket fikk ny papptekking i 2011. Etter tips fra Sysselmannens håndverker Karl Fredheim ble det skrudd på en ekstra lekt/spikerslag under raft, som pappen ble brettet rundt og stiftet til. Eksisterende bordtak ble beholdt, tross noe råte i nedre del. Opprinnelig type vindskier med buet understykke i nedre del.	Taket antas oppført som en helhet i 1919. Eventuell gjenbruk av eldre konstruksjonsdeler fra 1917 er ikke undersøkt. Opprinnelige konstruksjoner har høy verneverdi og skal bevares. Papptekking uten lekter skal opprettholdes, jf. eldre fotografier. Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5. Den tradisjonelle vindskiløsningen skal videreføres. Males med linoljemaling iht. fargeplanen.
PIPER	To eldre piper i midtre bygning, murt opp i 1. driftsperiode: En høy pipe i nedre del av takflata mot øst, ved vegg mot tilbygget butikk. En lav pipe på mønet midt i bygningen. Begge pipene er av rød tegl (blankmur) med pølsefuger (dratt med buet jern), med murt sokkel og øvre krans, som opprinnelig. Pølsefugene kan være opprinnelige, denne typen fuger forbindes med historismen og industribygninger fra første del av 1900-tallet. Mørteltype og senere reparasjoner er ikke kjent. Nyere sementrik puss på pipestokk inne.	Pipene vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende, eventuelt en svakere (mer kalkrik) mørtel til reparasjoner. Løsningen med pølsefuger er sjelden på Svalbard og bør videreføres. Vær særlig oppmerksom på sårbare punkter og beslag rundt pipene. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6. Innvendige pipestokker skal bevares med eksisterende alderspreg, uten ny oppmaling.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Foran tidligere butikkdør mot nord er det en tretrapp med to trinn og repos av umalt tre, innkledde sider, trinnene stikker ut på hver side. Opprinnelig var det en lignende trapp med tre trinn pluss repos, ref. foto ca. 1920.	Trappa følger tradisjonen i Ny-Ålesund, enkle tretrapper med kledde sider, selv om detaljeringen avviker fra originalen. Trappa beholdes umalt.

	Rømningsstrapp fra loft ved gavl øst, ca. 2016, tegnet av LPO arkitekter. Moderne ståltrapp med åpne trinn, understøttet av skråstøtte av stål.	Lav verneverdi. Vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV.
	Hovedinngang øst: Trapp og kort sidestilt rampe av strekkmetall, ett trinn foran repos. Etablert ca. 2016.	Lav verneverdi. Vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Over hovedinngang øst: eldre lampe, stålstang med hvit glasskolbe, antatt montert i 2. driftsperiode.	Lampa har høy verneverdi og skal bevares på stedet.
	Over butikkdør nord: nyere lampetype med svai stålstang og hvit glasskolbe.	Lampa er stilmessig tilpasset 2. driftsperiode og er av en type som er brukt på mange hus i Ny-Ålesund.
ANNET	Over hovedinngang øst er det bevart et opprinnelig skilt med romertall III, laget av metallstrimler, malt som vegg. Dette viser til opprinnelig Brakke III/3 og må være montert i 1917–18, før bislaget ble oppført. Samme type skilt er bevart på Brakke II (nr. 33 Mellageret).	Nummerskiltet har svært høy dokumentasjonsverdi og skal bevares slik det står.
	Over hovedinngang øst henger ei hestesko. Ukjent historikk.	Hesteskoa antas å ha en lang historie på stedet og bør bevares.
	Over et vindu mot nord henger et emaljeskilt, hvitt med blå skrift: «Tiedemanns Tobak»	Tobakkskiltet er montert her i senere tid, men det har tilknytning til butikkdriften og bør bevares på stedet.

32 MUSEET		INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE		VERN OG VEDLIKEHOLD	
<p>1. etasje: Interiøret er relativt intakt, tross innredning av museum og informasjonssenter etter 1988, med senere endringer, istandsetting og restaurering 2014–16. Blant annet er deler av butikkinnredningen fjernet og bjelkelag/gulv fornyet i søndre del av 1. etasje. Enkelte vinduer og dører er fornyet, dels med endrete åpninger.</p> <p>Opprinnelig hovedpreg er bevart, med høy andel opprinnelige/eldre materialer og noe fast innredning, som to jernovner med eldre brannmur/pipe, loftstrapp og to butikkdisker. Interiøret har generelt umalt bordgulv, umalt pløyd panel på veggene (faspanel og perlestaffpanel), og i 1. etasje malt himling med pløyd faspanel.</p>		<p>Opprinnelig/eldre rominndeling, konstruksjoner, materialer, overflater og fast innredning skal bevares. Dette omfatter blant annet ulike typer trepanel i de to byggetrinnene 1917/1919, med spor etter tidligere luker i dekket mellom etasjene og gjenklede åpninger i veggene, samt eldre fyllingsdør i 1. etasje. Opprinnelige pipestokker med brannmurer, to jernovner med tilhørende beslag på gulv/himling, to butikkdisker, loftstrapp mv. er fast innredning med særlig høy verneverdi. Malte flater på brannmur/pipe, himlinger etc. bør bevares med alderspreg, uten ny overmaling.</p> <p>Framtidig modernisering av utstillingsarealene kan skje innenfor eksisterende konsept, men ytterligere inngrep i eldre materialer bør unngås.</p>	

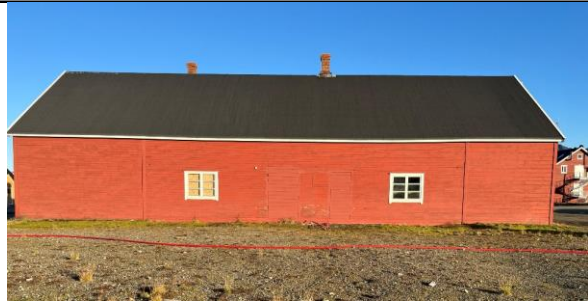
<p>Loftet: Lagerrommet er lite endret siden byggeåret 1919. Opprinnelige konstruksjoner er eksponert i vegger og tak. Særlig interessant er takkonstruksjonen og kneveggene. I hver gavl er det bevart opprinnelige vinduer og profilerte midtposter, og port med beslag fra 1919.</p> <p>Se fotodokumentasjonen for nærmere beskrivelse.</p> <p>Nordre del av loftet er innredet med hyller og mangfoldige gjenstander og løsøre knyttet til Ny-Ålesunds historie. Her er alt fra bygningsdeler til kjøkkenutstyr.</p>	<p>Loftet skal bevares med minst mulig endringer, som et kaldt loft med synlige konstruksjoner.</p> <p>Bygningens historie og endringer utført i 1917–19 er ikke godt dokumentert. Ytterligere studier av bygningskroppen og takkonstruksjonen kan trolig gi svar på hvilke deler av konstruksjonen og materialer fra 1917 som er bevart og gjenbrukt.</p> <p>Lagrete gjenstander og bygningsdeler bør registreres og sikres gode bevaringsforhold. Dette arbeidet er godt i gang med bistand fra konservatorer fra Norsk Folkemuseum, ref. arbeid utført sommeren 2024.</p>
--	--

32 MUSEET

FOTO EKSTERIØR

Fasade øst. To opprinnelige bislag er revet, og dør til butikken anno 1919 i nord (t.h.) er blendet.

Fasade vest. Begge vinduene er nyere åpninger, nå med isolerglassvinduer. Blendete dører i midtfeltet.

Fra sørvest. Hovedvolumet er som ferdigstilt i 1919.

Fra nordvest.

Fasade sør. Fem opprinnelige vinduer, blendet dør 1. etasje. Opprinnelig port til loftet, ny rømningstrapp.

Fasade nord er lite endret, men i 1. etasje er vinduene fornyet. Butikkdøra er fornyet.

Utsnitt fasade øst. Støpt ringmur på tilbygg 1919.

Ringmur av betong med forvitret overflate.

Tilbygget del fra 1919, med ny kledning fra 2014 i nedre del av vegg mot øst. Generelt bredere bordbredder på tilbyggene fra 1919 i hver side av bygningen.

Opprinnelig fyllingsdør, muligens fra 1917, i midtre del mot øst, nå avstengt.

Detalj av vegg ved dør øst, jf. bildene over. Skrå skjøt i stender og spor i panel/maling antyder takformen på opprinnelig bislag med saltak fra 1917–18.

Dagens hovedinngang mot øst. Dørfeltet er fornyet i senere tid, antatt i 1988, stilpreg fra 2. driftsperiode. Ny metallrampe.

Opprinnelig fyllingsdør mot øst, nå avstengt. Nyere hengsler.

Over hovedinngangen er det bevart et opprinnelig skilt av stålremser, (Brakke) III. Dette har høy historisk verdi, jf. tilsvarende skilt nr. II på nr. 33 Mellageret. Eldre lampe, typisk for 2. driftsperiode, samt hestesko.

Vertikalt spor i vegg til høyre for hovedinngangen viser avgrensningen etter et eldre bislag. Dette ble oppført en stund etter 1917, foran en rødmalt fasade med nummerskilt.

To vinduer mot øst, tilnærmet kopi av de opprinnelige.

Detalj av opprinnelig liggende kledning fra 1919 på sørveggen, dobbelfalset liggende kledning med noe bredere bord enn i første byggetrinn fra 1917.

Antatt opprinnelig vindu mot sør. Faste rammer som er spikret fast.

Høy pipe i takflata mot øst, plassert ved innervegg mot butikken. Murt med pølsefuger (dratt med avrundet jern). Pipa er fra 1. driftsperiode.

Tilsvarende lavere pipe ved mønet midt i bygningen. Det er ikke kjent om pipene er ommurt i senere tid.

Midtre del av fasade vest, der tidligere dører/vindu er blendet. Interessante spor etter tidligere endringer.

Ett av to isolerglassvinduer fra 1988 i vestveggen, satt inn i forbindelse med ny bruk som museum.

Butikkdør mot nord, om lag som utført i 2. driftsperiode, senere modernisert.

Opprinnelig port/ramtredør og vindu i gavl mot nord, fra 1919.

To butikkvinduer i 1. etasje mot nord er erstattet av grove kopier, med opprinnelig inndeling.

Nyere lampe over butikkinngangen, stilmessig tilpasset 2. driftsperiode.

Opprinnelig sidehengslet vindu fra 1919 i gavl, bevart med eikenøtthengsler. Opprinnelig type geriker. Over vinduet er en stokk som tidligere ble brukt til heising av varer til loftet.

Rømningstrapp av stål fra 2015 i søndre gavl.

Opprinnelig (butikk-)dør fra 1919 mot øst, blendet etter kort bruk.

Loftsdør sør, nytt vannbrett for å redusere vanninntrengning.

32 MUSEET

FOTO INTERIØR

Midtpartiet sett mot øst og inngangen til museet. Tofløyet inngangsdør, antatt fra ominnredning 1988.

Midtgangen sett mot vest.

Sørøstre del av museet i 1. etasje.

Mot sør. Opprinnelig vindu med ny belistning.

Opprinnelig/eldre malt faspanel i himling.

Utsnitt av gulv og vegg i 1. etasje i museumsdelen, overgang mellom to byggetrinn. Stående staffpanel på vegg i eldste del, liggende faspanel på tilbygget fra 1919 t.h. Senere fornyet gulv.

I himlingen i museumsdelen er det flere eldre luker opp til loftet.

Midt i den eldste delen står en høy jernovn med pipe og brannmur, til høyre underside av loftstrappa.

Nyere avdelt utstillingsrom mot vest, isolerglassvindu fra 1988.

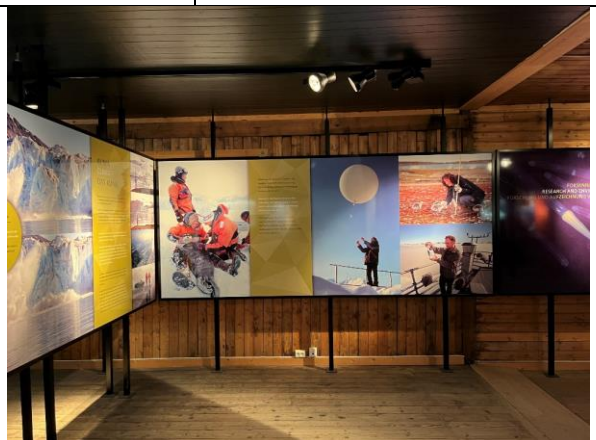
Pusset pipestokk og rund jernovn, type 195 fra T.M.V. Eldre blikkplate på gulv og i himling. Feieluke av støpejern fra Ulefos i pipestokken.

Loftstrappa sett fra midtgangen.

Opprinnelig vindu mot sør i 1. etasje, med fint profilert midtpost. Nyere belistning på innsiden.

Informasjonssenteret i den gamle butikken. Utstilling fra 2008, med lette utstillingsvegger.

På hver side av inngangsdøra mot nord er det bevart to gamle butikkdisker. Spor etter en tverrliggende disk (U-formet) skimtes i gulvet mellom de to søylene.

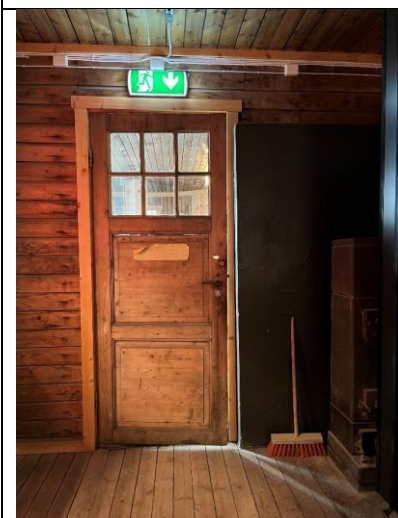
Bevart disk fra den gamle butikken.

Disk fra den gamle butikken, antatt fra 1919.

Detalj av disken vist t.v., med kraftige pløyde bord i toppdekket og pløyd faspanel på siden.

Gammel fyllingsdør med glassfelt mellom tidligere butikk og kontor i midtre del av bygningen.

Detalj av døra vist t.v. Dørhåndtaket er typisk for 2. driftsperiode, men dørbildet er trolig eldre, eventuelt gjenbruk.

Gammel jernovn i butikklokalet, ved siden av døra til tidligere kontor. Ovn er type nr. 402 fra Trolle. Eldre blikkplate på gulv, lagt over en huntonittplate.

Innredet museum i tidligere kontor mot øst i 1. etasje, sett mot sør.

Innredet museum i tidligere kontor mot øst i 1. etasje, sett mot nord. Pipestokk ved innervegg mot butikken.

Opprinnelig pipestokk i rommet vist over. Pusset mur. Ulike typer pløyd panel på vegger og himling, opprinnelig perlestaffpanel på nordvegg mot butikk.

Øvre del av loftstrappa.

Interiør i polarutstillingen i loftets søndre del. Opprinnelig port og tre vinduer i gavlveggen. Opprinnelig takkonstruksjon er understøttet av langsgående dragere og stolper (= stol).

Opprinnelig sperrekonstruksjon med hanebjelke, liggende plank/spikerslag med stående taktro, se også bildet t.v.

Knevegg mot nord. Opprinnelig konstruksjon, stendere støtter opp en drager under sperrene. Bak pappen er det liggende kledning.

Opprinnelig pusset pipestokk midt i loftsrommet.

Gammel port i gavl mot sør, tidligere for lasting av varer, nå rømningsvei til utvendig ståltrapp.

Kneveggen mot vest. Enkelte skråavstivende bord i takflata.

Detalj av porten vist over, tidstypisk beslag og stabelhengsel, antatt opprinnelig fra 1919.

Opprinnelig vindu mot sør, med fint profilert midtpost. Enkle rammer med nyere list på innsiden.

I øvre del av gavl sør er et opprinnelig vindu. Synlig papplag på innsiden av utvendig kledning.

Bak loftstrappa er det en ny spilevegg som avgrensner det avlåste gjenstandslageret.

Detalj av gulv i loftets nordre del.

Detalj av gulv i loftets nordre del.

Lagerdelen i nordre del av loftet.

Takkonstruksjon over nordre del. Nedre del av takflata er kledd med nyere sort papp.

Parti av lagerdelen, med bordkledd innside av takflata mot øst.

Gammel pipestokk over vegg mot den tidligere butikken. Teglmur med puss.

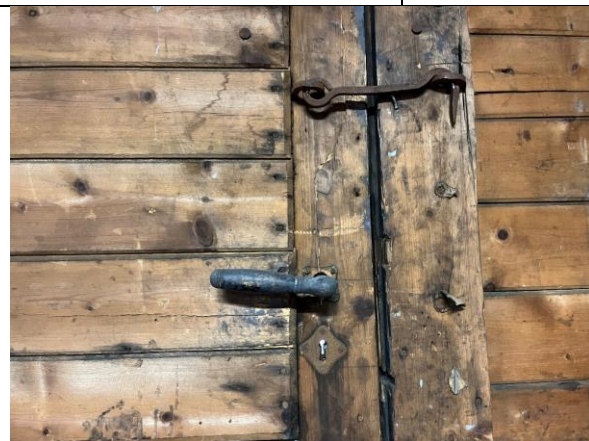
Innside av opprinnelig port fra 1919 i nordre gavlvegg. Ramtrekonstruksjon med seks felt (se eksteriør), liggende kledning på deler av innsiden.

Porten mot nord (vist t.v.) har opprinnelig hengsel med konisk tupp med kule, jugenstilspreg.

Ett av to opprinnelig vinduer mot nord i loftets hovedplan.

Detalj av port mot nord, med opprinnelig dørhåndtak og låsbeslag av samme type som brukt i samtidige hus, som nr. 14 Amundsenvillaen.

Detalj av opprinnelig vindu mot nord. Fint profilert midtpost og rammer uten profiler.

33 MELLAGERET	
ANNEN BETEGNELSE	Lager II / Lager no. 2 (1919–27), Lager IV (1945/1960), Proviantlager
ASKELADDEN-ID	158820-53
BYGGEÅR	1919
ARKITEKT	Ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Proviantlager til 1964
OMBYGGING OG ENDRINGER	1935: tilbygget skur mot nord, fiskeristasjon, lageret brukes som saltskur 1992–93: Istandsetting, etterisolering, toalettilbygg. Mellageret kafé åpner.
DAGENS BRUK	Kafé og forsamlingslokale. Loftet er et kaldt lager.
BESKRIVELSE	Trehus i 1 ½ etasje, fundamentert på støpt ringmur. Grunnflate 8x12 meter. Vegger av tungt bindingsverk med tosidig kledning. Utvendig lektepanel og opprinnelige smårutete vinduer, noen få er fornyet. Lagerport i gavl til loft med rester etter løfteanordning. Saltak av prefabrikkerte lemmer, teknet med papp og tradisjonelle lekter. Takoverdekket inngangsparti med skyveporter. Stor tretram på opprinnelige betongpilarer, senere utvidet mot øst på trepeler. Vegger i 1. etasje ble innvendig etterisolert/panelt i 1992, det er satt inn varevinduer, bygget innvendig vindfang, bardisk og tilbygg med toaletter mot nord. Loftet er bevart som et kaldt lager. I begge etasjer er opprinnelige gulv og bærende konstruksjoner bevart og eksponert, alt av umalt treverk.
KATEGORI	2 mindre endringspotensial (sommerbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Mellageret er et av de best bevarte lagerbyggene fra 1. driftsperiode. Eksteriør og interiør er svært intakt. Opprinnelige betongfundamenter, bærende konstruksjoner i vegger, gulv og tak, kledning, vinduer med profiler og beslag anno 1919, skyveport mv. er bevart. Endringer ved innredning til kafé er begrenset, interiørets særpreg er langt på vei beholdt. Loftet er ikke endret.</p> <p>Fasadeutforming, opprinnelige konstruksjoner og detaljer har svært høy verneverdi. Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Eventuell modernisering bør gjøres innenfor dagens konsept, ytterligere inngrep i opprinnelige materialer bør unngås. Loftet er svært interessant, både som historisk dokumentasjon og i kraft av sine opplevelsesmessige kvaliteter. Vegger og takkonstruksjon med lemmer er sjelden og må bevares utildekket.</p>

33 MELLAGERET**BYGNINGSHISTORIKK**

Proviantlageret (Mellageret) var et av de første store lagerbyggene som ble oppført etter at leiren ble etablert i 1. driftsperiode. Lager I ble oppført i 1917 nede ved sjøen, mens Lager II (Mellageret) ble oppført i 1919 noe lengre inn på land. Proviantlageret hadde en viktig funksjon i gruvebyen, trygt lokalisert i utkanten av tettbebyggelsen og nær kaia.

Bygningen står på ringmur av lokalt framstilt betong og har grunnflate 8 x 12 meter. Veggene er av tungt bindingsverk med utvendig dobbel kledning. Taket er en åskonstruksjon med understøttende sperrebind og takflater av prefabrikkerte lemmer. På loftet var det port og løfteanordning i gavlveggen. Huset hadde ikke oppvarming (ingen piperør). Over inngangsdøra, en dobbel skyveport, var det et pulttak båret på sperrer/knekter. Foran langveggen mot sør ble det bygget en stor tretram, som sto på støpte betongpilarer. Opprinnelig var det trolig også en platting foran deler av sørveggen, ref. Hangeraa's kart 1919 og spor i kledningen. Treplattingen er senere utvidet mot øst, med enklere trepeler som fundament.

Utsnitt av John Hangeraa's kart 1919. Kilde: Norsk Polarinstitutt

Bebyggelsen ved kaia i 1920. Mellageret, Lager II, i forgrunnen. Det var tre vindusfelt mot nord. I kortveggen mot vest er vinduene provisorisk gjenspikret med bordbiter. I 1. etasje ser det ut til å være en åpen spalte/dør som del av to vindusfelt. Lager I ses bakerst til venstre (nå revet). Foto: Norsk Polarinstitutt, NP004617

Utsnitt av Hoels kart 1921. «Lager 2» med platting langs hele sørveggen, inn mot jernbanelinja. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I verdsettelse av selskapets verdier 1927 er bygningen omtalt slik, under løpenummer 19 i lista: «19) lagerhus Nr. 2 ca. 9 x 12,5 m. I etg., innredet loft» På tilhørende kart fra 1927 er Lager 2 vist med samme form og plattning som på kartet i 1921.

I verdsettelse av selskapets verdier 1930 og brannforsikring 1945 er «Lager no. 2» verdsatt til henholdsvis kr 4000 og 6000, under løpenummer 30 og 31. Endringen av nummer og den uforholdsmessig lave verdien sammenlignet med andre store lagerbygg, tilsier at dette er en annen bygning. Senere i 2. driftsperiode omtales dette lagerbygget konsekvent som nr. 33. På kart med fortegnelse ca. 1960 betegnes Mellageret som «33 Lager IV» Sannsynligvis var Lager 4 allerede benyttet betegnelsen i 1930/-45, dette stemmer bedre med datidens verdsettelse i listene til kr 20–25 000.

I 1935 ble det opprettet fiskeristasjon i Ny-Ålesund. Det ble bygget et større tilbygg med slakt pulttak på nordsiden av Mellageret. Dette ble benyttet som saltskur. Ifølge Norsk Polarinstitutt's bildearkiv står følgende tekst bak på bildet fra 1935 (vist nedenfor): «Mellemlageret. Benyttes til saltskur.» Om Mellemlageret var faktisk navn i bruk på denne tida, eller om dette er feilskrivning for Mellageret, vites ikke. Dette lageret, opprinnelig kalt Lager II, lå geografisk sett mellom Lager I og Lager III, alle oppført i årene 1917–18. «Mellomlager» kan muligens betegne et lager for mellomlagring, før varene ble fraktet videre til messa, butikken osv. Men dette blir spekulasjoner.

Mellageret i 1935, med tilbygget saltskur for fiskeristasjonen. En linje nederst på kledningen i vestveggen på hovedbygningen kan tyde på at de ytre lektene var montert med noe for korte lengder, som i dag, muligens fordi de ble montert over en eldre plattning. Foto: Arne Brøgger, Norsk Polarinstitutt, NP080000 (beskåret)

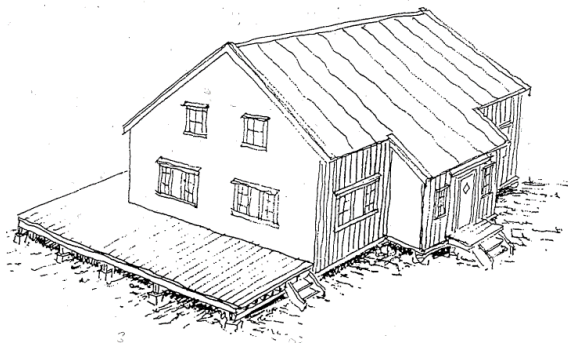
Mellageret i 1946. De fleste vinduene har lemmer. Foto: Arne Brøgger, Svalbard museum, SVF 00610 (utsnitt)

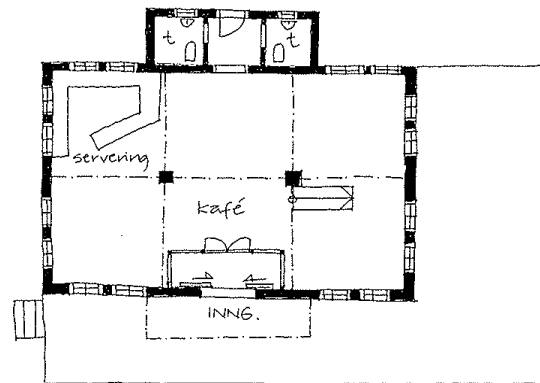
To bilder fra 1973. Plattingen ligger fortsatt i opprinnelig nivå, med bjelken rett på de støpte pilarene. Både skyveporten og porten til loftet er rødmalt. Tilbygget mot nord ble oppført ca. 1935. Treplattingen er utvidet mot øst, med trepeler under. Kilde: Reinertsen m.fl. 1973, Kings Bays arkiv

I 1973 påpekes at tilbygget mot nord var i svært dårlig stand og burde rives. Tilbygget ble revet en gang før ombygging til kafé i 1992.

I 1992–93 ble bygningen satt i stand og tilrettelagt for kafédrift. Det ble oppført et nytt tilbygg med to toaletter og sideinngang mot nord, og innredet kafé i 1. etasje. Mellageret kafé åpnet i juli 1993 og hadde plass til seksti personer. Veggene i 1. etasje ble etterisolert på innsiden og kledd med liggende panel, og varevinduer ble satt inn. Innenfor skyveporten mot sør ble det bygget et vindfang. Plattingen ble istandsatt/fornyset og hevet ca. 15 cm, med ny trapp opp. Ny bardisk ble bygget i 2006.

Forslag til toalettbygg. Borealis arkitekter 1992.

Plantegning 1997 viser ferdig innredet kafé, med nytt toalettbygg mot nord og vindfang innenfor portene mot sør. Kilde: Kings Bays arkiv

Under ombygging til kafé i 1992. Plattingen er istandsatt og hevet, med nytt plankegulv og trapp. Skjermtaket over inngangen fornyes, antatt kopi av opprinnelig konstruksjon. Noen panelbord i skyveporten er skiftet ut. Foto: P. Bakke 1992, Riksantikvarens fotoarkiv

I 2004 utarbeidet Kings Bay et forslag til innredning av forsamlingslokale (konferanser, møterom og sosiale tilstelninger) på loftet. Saken pågikk i noen år, den medførte avslag fra Riksantikvaren og klage til Miljøverndepartementet, som var positiv til søknaden. Tiltaket ble ikke utført, og det er nå uaktuelt. Kings Bay AS har ingen planer om endret bruk av loftet. De høye verneverdier tilsier at loftet bør bevares uten større inngrep, både av hensyn til opplevelse, dokumentasjon og bygningsfysikk.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.

33 MELLAGERET		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Lagerbygningen er fundamentert på opprinnelig støpt ringmur. Dette er en typisk lokalt framstilt betong, med grovt tilslag av strandgrus, uten jernarmering. Sparemur med store steiner i kjernen. Høyden på synlig mur varierer fra null til ca. en halv meter.	<p>Betongmuren bevares slik den er, selv om opprinnelig overflate er slitt vekk. Dersom forvitringen blir så omfattende at bæreevnen er utilstrekkelig, må man vurdere å rekonstruere grunnmuren, eventuelt kun ytre del av støpen. Eventuell fornying utsettes i det lengste. Materialbruken bør være tilnærmet lik eksisterende med hensyn til tilslag og sementkvalitet. Se vedlikeholdsråd støpt fundament kap. 3.8.1.</p> <p>Dersom klimaendringer og økte setninger innebærer at bygningen må refundamenteres, må den gamle betongmuren bevares som en ramme rundt nye peler til stabil grunn/fjell. Dette krever detaljprosjektering. Se utført refundamentering med stålpeler på nr. 21 Hvitt hus 2023–24.</p>
	Opprinnelig platting/tretram mot sør er fundamentert på 8 stk. støpte pilarer av lokalt framstilt betong, som over. Pilarene har firkantet tverrsnitt som smalner noe av oppover. Enkelte nyere reparasjoner med påstøp av avvikende type sement.	<p>Betongpilarene skal bevares og vedlikeholdes som grunnmur, se over. Ved eventuelle skjevsetninger bør man forsøke å rette opp og gjenbruke pilarene.</p> <p>Ved framtidige reparasjoner må man tilstrebe en bedre tilpasning av sementkvaliteten.</p>
	Platting mot øst, utvidet del på trepeler av boks.	Se vedlikeholdsråd for fundament av trepeler kap. 3.8.1.
	Tilbygg mot nord fra 1992: fundament av tresviller og en I-bjelke av stål (ikke undersøkt grundig).	Fundamentet virker noe provisorisk, med utstikkende I-bjelke. Vær oppmerksom på at tilbygget kan bevege seg annerledes enn hovedbygningen. Eventuelle skjevheter løses ved lokal justering av tilbyggets fundamenter.
YTTERVEGGER	Tungt bindingsverk. Liggende rupanel av ca. 14 cm brede bord og utvendig stående lektepanel. Kledningen er opprinnelig, men det er uklart om lektene er fra byggeåret 1919, eller om de er spikret over panelskjøtene litt senere som ekstra tetting. Under lektene er det stående pløyd glattpanel, bordbredde ca. 14 cm. Lektene har dimensjon ca. 15x40 mm, med rette	Utvendig lektepanel har høy verneverdi og skal bevares, enten dette er opprinnelig løsning anno 1919, eller lektene er satt på litt senere. Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund.

	<p>kanter. Panelet som går under plattingen, er uten lekter.</p> <p>Innvendig side i 1. etasje fikk liggende panel etter innredning som kafé i 1992. Uisolert opprinnelig veggkonstruksjon er synlig på loftet, i knevegger og gavlvegger.</p>	<p>Innvendig kledning i 1. etasje bør bevares umalt, dette er i samsvar med lagerbyggets særpreg og medvirker til bedre fuktregulering/inneklima. Loftet bør bevares med eksponerte opprinnelige veggkonstruksjoner.</p>
VINDUER	<p>I 1. etasje er det åtte opprinnelige vindusfelt, som består av sidestilte rammer med et panelt midtfelt. Hver ramme har tradisjonell utførelse, seks ruter med glass i kittfals og formpressete hjørnejern. Innsiden av rammene er profilert med hulkil og staff, srossene har hulkil på hver side. Samme type profiler og beslag finnes på flere vinduer/hus fra 1917–19 i leiren. Noen få vinduer er sidehengslet med opprinnelige eikenøtthengser, men de fleste rammene er spikret fast, dels med spor etter tidligere hengsler i karm. To doble vindusfelt på hver fasade mot sør, vest og øst er opprinnelige. Trolig noe ombygging av to vindusfelt i 1. etasje mot vest, se foto foran fra 1920.</p> <p>De parstilte vinduene er omrammet av gerikter med felles vannbrett over. I nedre hjørner er geriktene skråskjært. Antatt opprinnelig løsning, typisk for denne perioden.</p> <p>På nordveggen er de to vindusfeltene modifiserte kopier av opprinnelig løsning, trolig etter at det eldre tilbygget ble revet på 1970-tallet (eller senest 1992). Hver ramme har seks ruter med kittet glass, uten hjørnejern, med aluminiumsbeslag på bunnramma og dekklistene på sidene.</p>	<p>De opprinnelige vinduene har svært høy verneverdi, inklusive malingrester og alle typer beslag og hjørnejern. Vinduer med alle detaljer og listverk har svært høy dokumentasjonsverdi. Eventuelle endringer i første driftsperiode, som teorien om opprinnelige dører i deler av vindusfeltene mot vest, er ikke undersøkt grundig på stedet.</p> <p>Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>De nyere vinduene vedlikeholdes etter tilsvarende prinsipper.</p> <p>Den karakteristiske løsningen med gerikter rundt hele det parstilte vindusfeltet, med skråskjærte hjørner og vannbrett over, skal bevares.</p>
	<p>På loftet er det to små ettrams vinduer i hver gavlvegg. Hver ramme har 4 ruter og detaljering som vinduene i 1. etasje. Alle rammer er fastspikret uten hengsling. Én av rammene mot vest er fornyet i senere tid, med falske srosser og flate hjørnejern.</p>	
	<p>To vinduer fra 1992 i toalettbygg nord, utført som enklere kopier uten hjørnejern, glass i kittfals. Tradisjonelt utformete gerikter.</p>	

DØRER, PORTER	<p>Opprinnelig skyveport mot sør, to brede portblad. Kraftig labankkonstruksjon med skråstilt utvendig kledning av smal pløyd faspanel, malt blå. Umalt innside. Porten skyves på en jernskinne med hjul montert på innside vegg over porten.</p>	<p>Eldre foto kan tyde på at portene hadde bredere panelbord tidligere, med forbehold om tolkning av uklare foto.</p> <p>De opprinnelige/eldre portene har svært høy verneverdi og skal bevares med eksisterende materialer, detaljer og beslag. Vedlikeholdes med tradisjonelle metoder og males med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund.</p>
	<p>Port i gavl vest til loft. Antatt opprinnelig dørbord, ramtre med stående rupanel og skråstilt utvendig kledning av smal, pløyd faspanel, malt blå. Innvendig side har to forsterkende losholter med lange jernbeslag, enkelt feste med krok. Umalt.</p>	
	<p>Nyere dør i tilbygg fra 1992, med skråstilt panel og glassfelt. Malt blå.</p>	<p>Døra vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen.</p>
DEKKE	<p>Opprinnelig trebjelkelag med bordgulv. Dekket mot terreng har trolig stubbloft. Eventuell (senere) isolering er ikke kjent, muligens etterisolert ved innredning til kafé 1992–93. Eldre bordgulv i 1. etasje, lakkert i senere tid.</p> <p>Dekket mot loftet består av 8"x8" bjelker med c/c ca. 80 cm, og bordgulv over. Midt under bjelkelaget ligger en langsgående 10"x10" bjelke, denne er understøttet av to kraftige 8" søyler med inntappet kryssavstiving. Både bjelker og bordgulv har rester av barkkant. Alt er umalt. På oversiden av loftsgulvet er det en tjærelignende overflatebehandling, synlig ved trappa. Over gulvet er det lagt sydde isolasjonsmatter.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse.</p> <p>Forbedring av isolasjon i dekket mot terreng kan vurderes, hvis det er behov for å redusere oppvarming av permafrosten og redusere innvendig varmetap. Dette krever detaljprosjektering.</p>
TAK	<p>Takverket består av åser og lemmer. Åsene har c/c 70 cm og ligger an på to sperrebind midt i rommet og sperrer ved hver gavlvegg. Sperrebindene har to nivåer med hanebjelker av parstilt plank. Over åsene ligger lemmer i full takhøyde. Lemmene er 105 cm brede og består av syv stående bordbredder, disse holdes sammen av spikerslag/lekter, som hviler/henger på takåsene.</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon skal bevares, med utvendig papptekking og opprinnelig prinsipp med lekter. Eventuelle opprinnelige/eldre runde lekter skal bevares lengst mulig.</p> <p>Vindski og takutstikk vedlikeholdes med linoljemaling i samsvar med fargeplanen for Ny-Ålesund. Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.</p>
	<p>Skjermtak over port mot sør. Opprinnelig løsning, men treverket er fornyet ved istandsettingen i 1992. Pulttak i forlengelse av hovedtaket, langsgående bjelker og stående taktro,</p>	<p>Skjermtaket har høy verneverdi og skal vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende løsning.</p>

	umalt. Bjelkene bæres av to sperrer med skråstøtter, malt som vegg.	
PIPER	Nyere pipe av isolert stålrør.	Pipa vedlikeholdes i samsvar med leverandørens FDV. Vær oppmerksom på eventuelle lekkasjer ved gjennomføringen.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Stor treplattung mot sør, fundamentert på betongpilarer fra 1919. Platingen er hevet og fikk nytt dekke i 1992, med små treklosser over hver pilar. Opprinnelig konstruksjonsprinsipp fra 1919 er for øvrig videreført, med kraftig svill i forkant, bjelkelag og plankegulv. Platingen er senere utvidet mot øst, på fundamenter av tre. Alt er umalt.	Platingens opprinnelige konstruksjonsprinsipp, med bevarte støpte pilarer, har svært høy verneverdi. Den utvidete platingen mot øst er fra 2. driftsperiode, og bør bevares. Ved gradvis utskifting av råteskadde elementer skal opprinnelig (eksisterende) konstruksjonsprinsipp og dimensjoner følges. Alt treverk beholdes umalt.
	Liten tretrapp opp til platingen, med sidevanger av plank og to trinn, umalt tre. Bygget ny i 1992, tidligere var det ikke trapp her.	Lav verneverdi, men trappa føyer seg fint inn i miljøet. Beholdes umalt.
	Enkel trerampe ved dør tilbygg nord.	Ingen verneverdi.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Over porten mot sør er ei fjøslampe.	Lampas datering er usikker, men den føyer seg fint inn i miljøet.
ANNET	Skilt Lager nr. «II» over porten. Antatt fra 1919. Skiltet består av fire enkle metallremser (romertall), nå overmalt. Samme type skilt er bevart på Lager III, 32 Museet.	Skiltet har svært høy kulturhistorisk verdi og bekrefter viktig historie, gitt senere endring av husnummer. Skiltet kan eventuelt renses for maling, slik at det blir mer synlig.

33 MELLAGERET INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>1. etasje: Interiøret i Mellageret er svært intakt, tross noe modernisering ved innredning til kafé i 1992–93. Dette omfatter blant annet etterisolering og ny panel på innsiden av veggene, varevinduer, vindfang innenfor portene mot sør, bardisk, ovn med stålpipeline, og tilbygg med toalett og sekundær inngang mot nord. Tross disse endringene er opprinnelig hovedpreg bevart, med synlige konstruksjoner i bjelkelag og søyler med kryssavstiving. Opprinnelig vinduer er bevart.</p>	<p>Opprinnelig hovedvolum, konstruksjoner og materialer skal bevares. Ytterligere modernisering kan skje innenfor eksisterende konsept, men ytterligere inngrep i eller fjerning av eldre materialer må unngås.</p>
<p>Loftet: Lagerrommet er svært lite endret siden byggeåret. Her er opprinnelige konstruksjoner i vegger og tak synlige. Særlig interessant er takkonstruksjonen med åser og lemmer, en unik konstruksjon anno 1919. Tre opprinnelige vinduer er bevart, med tidstypisk profilering anno 1919.</p> <p>Trappa er muligens noe endret, en skråstiver ved søyle midt i rommet i 1. etasje er fjernet for å gi plass til trappeløpet. Rundt åpningen er det spilerekkverk (delvis bevart), stolpen har dekorativ belistning og pyramideformet avslutning. Denne er beslektet med trappene i funksjonærboligene fra samme tid, men mangler det jugendinspirerte rille mønsteret. Rekkverket er eldre, trolig satt opp sekundært – i tida som lager ville dette vært i veien. Nyere lem med vekt over åpningen.</p>	<p>Loftet skal bevares med minst mulig endringer, som et kaldt råloft med synlige konstruksjoner. Isolasjonsmattene på gulvet er en reversibel løsning, disse kan eventuelt erstattes med annen type isolasjon med bedre U-verdi. Det bør benyttes diffusjonsåpne løsninger, gjerne trefiberisolasjon. Unngå bruk av plast, som vil føre til innestengt fukt, og mugg/råte. Ved eventuell økt bruk av lageret kan man vurdere å legge varegulv. Det krever dispensasjon fra fredningen.</p> <p>Trapperekkverket bør repareres. Her kreves ytterligere undersøkelser for å avklare historikken. Luka over trappeåpningen er tung i drift, men fungerer med dagens bruk.</p> <p>Lagrete gjenstander og bygningsdeler bør registreres og kulturhistorisk verdi vurderes.</p>

33 MELLAGERET

FOTO EKSTERIØR

Mellageret fra sørvest. Hovedvolum og vinduer er som opprinnelig bygget i 1919.

Fasade sør. Platting og skjermtak er fornyet i 1992, men er opprinnelige løsninger. Opprinnelige vinduer og port er bevart. På taket er det tradisjonelle lekter.

Fasade vest. Fasaden er tilnærmet som opprinnelig, med forbehold om ombygging av dører/vindusfelt i 1. etasje, se foto 1920. Tidligere vinduslemmer er fjernet på hele bygningen.

Fasade nord. Tilbygg med inngang og toaletter ble oppført i 1992. Vinduene i hovedfasaden er fornyet, etter riving av eldre tilbygg/saltskur (etter 1973).

Bygningen fra nordøst.

Fasade øst. Plattingen er her utvidet og fundamentert på trepeler, antatt i 2. driftsperiode. Opprinnelige vinduer er bevart i begge etasjer.

Plattingen foran hovedfasaden står på støpte pilarer av lokalt framstilt betong anno 1919. Trevirket i plattingen er fornyet i 1992, og dekket ble samtidig hevet med små treklosser over fundamentene.

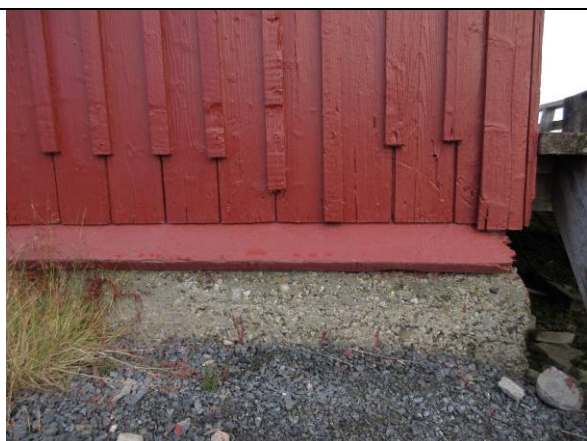
Bjelkelaget i plattingen er klosset noe opp. Det er skyggefullt under plattingen, med begroing og soppvekster på bakken.

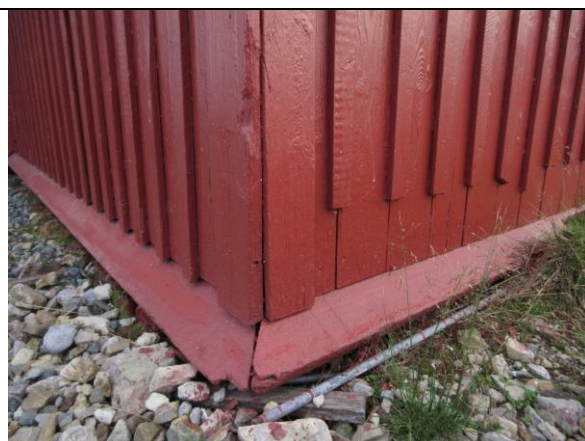
Under plattingen sett mot bygningens sørvegg. Støpt ringmur med enkelte sprekker og mye begroing. Bjelkelaget i plattingen ligger an over grunnmuren.

Kledningen under plattingen er pløyd med not/fjær uten lekter. Siste strøk rød maling fra oppmaling sommeren 2023.

På vestveggen avsluttes lektene et stykke oppe på veggen. Forklaringen er usikker, trolig var det opprinnelig en treplatting her (før lektene ble montert). Enkelte lange lekter kan være senere reparasjoner.

Skrå vannbrett med gjæret hjørne, typisk for denne byggeperioden i Ny-Ålesund. Terrenget er hevet gjennom årene (eller huset synker), stedvis er det minimal avstand fra terreng til vannbrett.

Tilbygget fra 1992 er fundamentert på en I-bjelke og enklere trefundamenter/sviller. Støpt grunnmur under hele opprinnelig lagerbygning.

Typisk opprinnelig vindu, med to rammer og midtfelt. Typiske opprinnelige geriker, med vannbrett over hele vinduspartiet.

Opprinnelig støpt pilar under plattingen, der betongkvaliteten anno 1919 skimtes i nedre del. Senere reparasjon med standard sement.

Noen av vindusrammene er hengslet, andre er spikret fast. Typiske detaljer med opprinnelig formpresset hjørnejern.

Detalj av hengslet vindu, med opprinnelig eikenøtthengsel og formpresset hjørnejern.

Typisk vindu i loftsetasjen, opprinnelig ramme med formpressete hjørnejern og tidstypiske geriker med skrånkjært nedre hjørne.

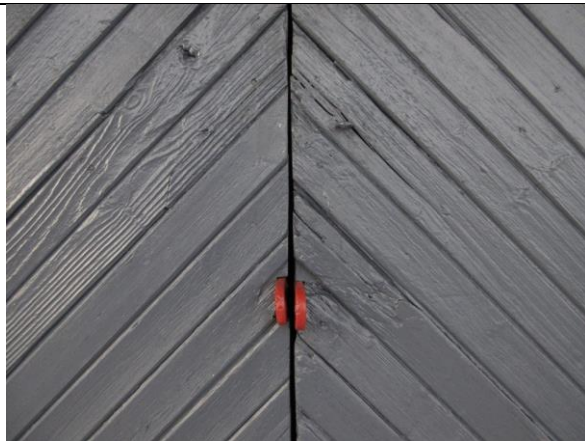
Detalj av fornyet vindu mot nord, etter riving av tilbygg (etter 1973/1992). Noe mindre rammer med innlisting, aluminiumsbeslag og avvikende detaljer.

Nyere/tilbakeført vindusfelt mot nordvest (til venstre for tilbygget), der lektene over/under vannbrettet er noe dårlig tilpasset. Tradisjonelle lekter med rundt tverrsnitt på taket.

Opprinnelig hovedinngang med skyveporter, over plattingen mot sørøst. Lektene på kledningen går nå litt ned bak den hevete plattingen.

Detalj av skyveport med flere svært værbitte bord. De nye bordene fra istandsettingen i 1992 ses tydelig i venstre portblad.

Over porten er et opprinnelig skilt nr II laget av enkle metallstrimler, nå overmalt. Dette var opprinnelig Lager II. Tilsvarende skilt for Lager III er bevart på bygning 32 Museet.

Over porten til loft i gavl mot sørvest er en opprinnelig bjelke for løfteanordning av varer inn til lagerloftet.

Undersiden av skjermtaket over hovedport/platting mot sørøst. Bærekonstruksjonen med knaster, bjelker og bordtak ble fornyet i 1992.

33 MELLAGERET

FOTO INTERIØR

Kafélokalet i 1. etasje. Til venstre bardisken, til høyre åpen trapp til loftet. En nyere ovn med stålrørspipe skimtes bak bordet med stoler på.

Publokalet sett mot vest. Til venstre er et nyere vindfang. Bardisken i bakgrunnen.

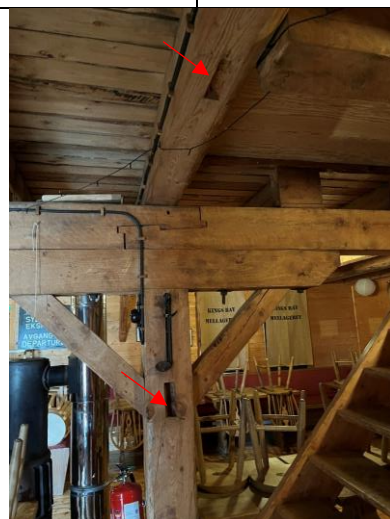
Typisk stolpe med kryssavstiving i 1. etasje, krysslågt bjelkelag. Bjelken har skrå hakeskjøt over søylen.

Opprinnelig bordgulv er bevart i begge etasjer, her 1. etasje.

Eldre trapp til loftet, datering noe usikker.

Tapphull i både bjelke og søyle over trappeløpet. Muligens er trappa sekundær eller bygget om, og kryssavstivingen fjernet.

Opprinnelig vindu fra 1919, profilert med hulkil og staff og med bevart haspe. Nyere varevindu med isolerglass.

Interiør i nyere vindfang. Til høyre skimtes skyveporten mot sør, labankkonstruksjon med jernskinne/hjul over.

Fra puben inn mot tilbygget fra 1992 i nord. Veggene ble etterisolert på innsida med ny liggende panel i 1992–93.

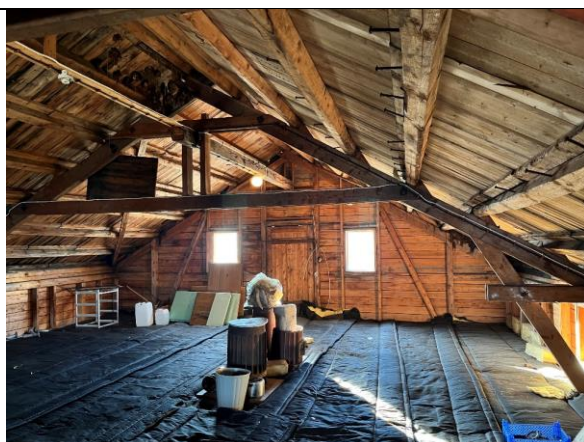
Nyere toalett i tilbygg fra 1992.

Krysslågt bjelkelag mellom 1. etasje og loftet. Trapp og eldre rekkverkstype rundt åpningens i loftsgulvet.

På loftsgulvet er det lagt ut isolasjonsmatten. Opprinnelig bordgulv er synlig ved trappa, med en trærelignende overflatebehandling.

Loftet sett mot vest. Åstak understøttet av et par sperrebind med hanebjelke i to nivåer.

Loftet sett mot øst. En rødmalt vinduslem henger oppunder taket. Piperøret går fritt gjennom rommet.

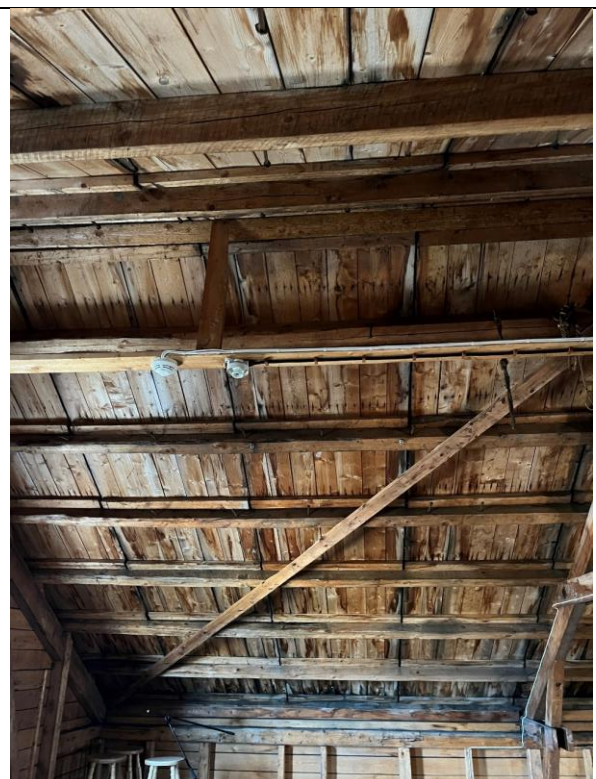
Takflatene består av 105 cm brede lemmer med stående bord. Tverrliggere/spikerslag i lemmene ligger an over takåsene.

Midt under et sperrebind, med todelt hanebjelke. Liggende rupanel på kneveggen.

Sperrebind med hanebjelker av to planker. Lemmen over loftstrappa er nyere. T.v. nyere stålrørspipe fra ovn i 1. etasje.

Takkonstruksjonen sett opp mot møtet. Åser av boks med c/c 70 cm, lemmer og en lang skråavstiver.

Takkonstruksjon og kraftige stendere i gavlvegg med liggende kledning. Utenpå er det stående lektepanel.

I kneveggen mot nord er sperrene fra tilbygget oppført i 1992 anlagt på raftstokken.

Trappa har rekkverk og fint utformet stolpe av samme type som i samtidige hus tegnet av arkitekt Flor. Muligens montert her senere. På motsatt side står spilene løse uten håndløper.

Detalj av eldre port i gavl mot vest, med opprinnelig beslag.

Ett opprinnelig loftsvindu med fire ruter anno 1919 mot vest. Rammen er profilert med hulkil og staff, srossen med hulkil på hver side.

Opprinnelig vindu mot øst.

Detalj av loftsvindu anno 1919.

Det ene vinduet mot vest er skiftet i nyere tid. Rammen er enkelt profilert og srossen er ikke gjennomgående.

34 POSTEN	
ANNEN BETEGNELSE	Bibliotek
ASKELADDEN-ID	158820-77
BYGGEÅR	mellom 1921 og 1925 i leiren (muligens flyttet fra gruveområdet)
ARKITEKT	ikke kjent
OPPRINNELIG BRUK	Bibliotek (fram til 1945)
OMBYGGING OG ENDRINGER	1946–58: postkontor sesongåpent om sommeren, skolestue om vinteren 1958–63: familiebolig, innvendig modernisering, nytt vindu øst Etter 1963: sporadisk brukt til postkortutslag 1982: innvendig modernisering, fjernet skillevegg i kontor 1993–2001: offisielt postkontor, ny innredning og ekspedisjon 2014: innvendig oppmaling
DAGENS BRUK	Delvis åpen for turister i sommersesongen, postmuseum.
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med bislag. Fundamentert på trepeler, skjult bak skjørt. Vegger av bindingsverk med tosidig kledning. Opprinnelige vinduer og listverk med rik detaljering. To saltak tekket med papp, pipe av rød tegl. Interiøret er modernisert med malte plater på vegger og himling, flere eldre detaljer er bevart. Nyere postkontorinnredning, med postbokser og ekspedisjon.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Hovedform og eksteriør er svært intakt, med opprinnelig kledning, eldre vinduer og pipe fra tida som bibliotek. Interiøret bærer preg av modernisering som familiebolig i 2. driftsperiode, og senere som postkontor. Funksjonen som postkontor gir huset en viss symbolverdi, med stor betydning for turismen. Eksteriøret skal bevares uten endringer, med postskilt, men fargebruken bør korrigeres. Rominndeling og platekledning fra 2. driftsperiode bør beholdes, likeså karakteristisk innredning, blant annet innebygde postbokser. Museal bruk knyttet til posthuset videreføres, rammer for besøk/åpenhet må avklares.

34 POSTEN

BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble oppført i leiren tidlig i 1920-åra, som et trehus i én etasje. Huset er ikke på Adolf Hoels kart 1921 eller Ivar Stokklands kart fra samme år. Huset skal visstnok finnes på et fotografi fra 1925 (Totland 2009). På Schønnings kart fra 1927 er bygningen vist med dagens form, hovedhus og bislag, påskrevet funksjon bibliotek. I tilhørende beskrivelse omtales bygningen under løpenummer «15) Biblioteket ca. 7 x 6 m. i l etg.».

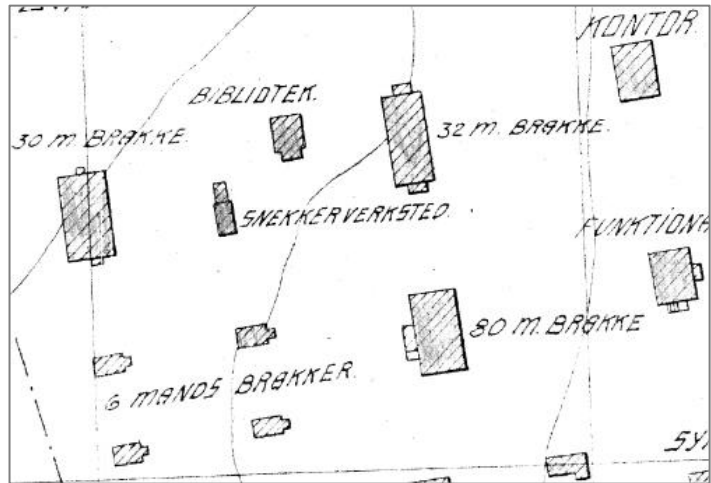
Målene stemmer grovt for samlet bygningsmasse inklusive bislaget. Den murte pipa er trolig fra samme tid, murt opp samtidig med den innvendige brannmuren da huset ble oppført på nåværende tomt.

Berg/Wahl 1982 funderer om hovedhuset ble flyttet til leiren fra gruveområdet, men vi har ikke funnet dokumentasjon som bekrefter dette. I så fall antas den å ha vært ei mannskapsbrakke fra tidlig i 1. driftsperiode. Det er interessant at de opprinnelige vinduene har samme profil (slak karniss på rammene) som flere vinduer i nr. 54 Sætra, oppført i gruveområdet ca. 1919, og nr. 38 Varmestua. Dette kan muligens tyde på samme leverandør av vinduer og byggematerialer i gruveområdet. Dette bør undersøkes nærmere, ved bygningsarkeologiske undersøkelser og andre kilder.

I en oversikt over selskapets verdier 1930 benevnes bygningen under løpenummer «34) Barakke no. 22». Bygningen gis en verdi på kr 26 000 – dette er uforholdsmessig høyt gitt størrelsen, muligens har det skjedd en forbygging (med løpenummer «33) Barakke no.21»), eller det er uttrykk for høy standard. Opplysningen om «inventar, ind. for bibliotek» kr 6000 stemmer imidlertid. Dette tyder på en anelig boksamling. I brannforsikring 1945 beskrives huset som «34. Barakke nr. 21». Bygningens verdi er nå kr 10 500, som stemmer bedre i forhold til størrelsen, mens «inventar, bobliotek (sic!)» stadig beregnes til kr 6000. Løpenummer 34 i lista blir heretter brukt konsekvent som bygningsnummer.

Bygningen var i bruk som bibliotek i hele første driftsperiode og til like etter 2. verdenskrig. I 1945 flyttet biblioteket til det nyoppførte nr. 28 Samfunnshuset.

Etter nedleggelsen av posttjenesten i Ny-Ålesund i 1931, ble det et lengre opphold før posttjenesten kom i gang igjen etter krigen. Posten flyttet rundt i ulike bygninger. Fra 1946 ble det opprettet et

Utsnitt av Schønnings kart over bebyggelsen i leiren 1927. Dagens bygning nr. 34 er påskrevet Bibliotek, beliggende sørøst for Snekkerverkstedet (dagens nr. 3 Green Harbour). Kilde: Kings Bays arkiv

Foto fra 1935 viser bygning 34 midt i bildet. Den var da bibliotek. Hovedform, pipe og bislag er som i dag. Vi gjenkjenner vindu og luke på vestveggen. Foto: ukjent, Svalbard museum SVF00530 (utsnitt)

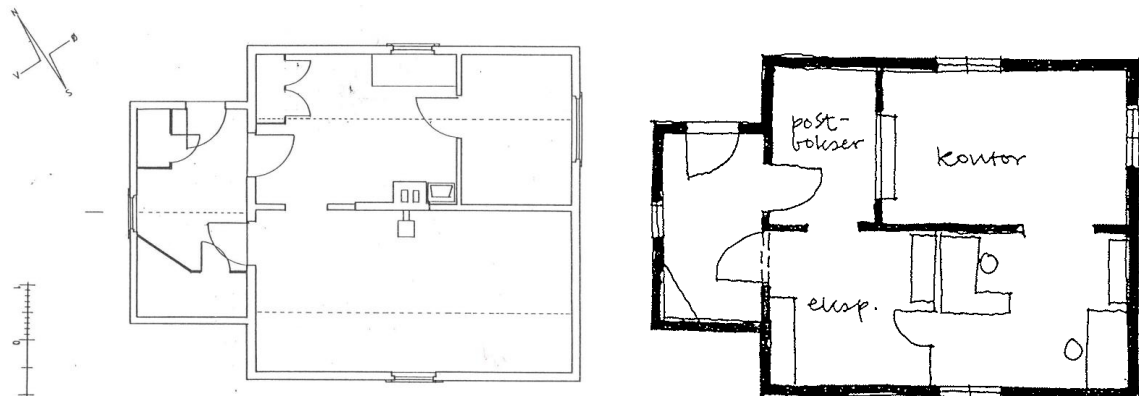
sesongåpent postkontor i bygning 34. Huset fungerte som postkontor om sommeren og skolestue om vinteren. Huset var ikke tilknyttet vann og kloaknettet.

I Kings Bays arkiv finnes et notat med memoarer fra Victor Walle 1950–64. Han var 21 år i 1950, da han beskriver livet på postkontoret, sannsynligvis i bygning 34:

«Vi hadde posthus som jeg betjente i flere år. Når det var båter, turistbåter, på besøk, var posten åpen fra 09:00 – 18:00. Turistene skulle ha postkort og frimerker. Det var også svært viktig å få stemplet kortet fra verdens nordligste bebodde samfunn. Jeg solgte også souvenirer. Når siste båten reiste om høsten, var det full isolasjon til februar/mars, da fikk vi første postfly. Posten ble sluppet ned i sekker så snøføyka sto. Du verden hvor mange hjelpende hender som var med og samlet inn disse sekkene. Det var å få tømt sekkene og sortert innholdet så fort som mulig. De som skulle på jobb i gruva, ville gjerne ha posten sin først, nysgjerrig på nytt hjemmefra. Om vinteren gikk alt som hadde med pengeforsendelser til Norge via postsparebanken, telegrafisk til hovedkontoret i Tromsø.»

I 1950-åra ble Bygning 34 ominnredet som familiebolig. På kart fra 1954 er huset påskrevet «Fam. 6», familiebolig for seks personer. De opprinnelig panelte veggene ble kledd med malte huntonittplater, en typisk oppgradering i Ny-Ålesund på denne tida. Bygningen var ikke tilknyttet avløpssystemet, men hadde innlagt strøm. Den smale vindusåpningen mot vest antas satt inn på denne tida.

I 1982 ble bygningen modernisert. En skillevegg ble fjernet i tidligere kontor, og det ble oppført en ny lettvegg med integrerte postbokser med toveis betjening mellom kontoret og publikumsinngangen. Nøyaktig byggeår for denne endringen er ikke bekreftet, se plantegninger før/etter nedenfor. Fra 1993 ble bygningen tatt i bruk som postkontor i sommersesongen. Det ble innredet ny ekspedisjon med disk i søndre del av huset.

Berg/Wahl 1982. Hovedbygningen er ca. 6x6 meter.

Planløsning 1997. Ikke målriktig, men tegningen illustrer endring av lettvegger og innredning. Bruken i hovedhuset er som i dag. Manglende bod mot sør i bislaget må være en tegnefeil. Kilde: Kings Bays arkiv

I flere år på begynnelsen av 2000-tallet var det sporadisk postkortutsalg i Posten i sommersesongen. Postkontoret i Ny-Ålesund ble utnevnt til ukens kulturminne for uke 50 av Kulturminneåret 2009. Bygningen hadde da omkring 30 000 besøkende årlig.

Posten er en hyppig fotografert bygning med stor identitetsskapende verdi, ikke minst på grunn av skiltene med postnummer og stedsnavn på fasaden. Postkassa på vestfasaden ble hengt opp mellom 2010–12.

Bildet fra 2004 viser samme situasjon som i dag, men med grønnmalt fasade og uten postkasse på bislaget. (Foto 1979 bekrefter samme situasjon.) De to lukene i bislaget antas å ha betjent kullbinge (vestvegg) og tømning av dobøtte (sørvegg) i 2. driftsperiode. Foto: Kings Bays arkiv

I 2005 ble fasadene malt i en lys blåturkis farge, i strid med fargeplanen for Ny-Ålesund og dokumentert historisk fargebruk (lys grønn). Arbeidet ble trolig utført av speidere, som har signert et bord på østveggen med malt påskrift: «NSF 2005».

I 2014 ble interiøret pusset opp og malt basert på enkle fargeundersøkelser utført av håndverker Martin Herrmann. Det ble brukt Jotun linoljemaling. Se egen rapport for fargekoder og betraktninger rundt bruk av pensel og rull (brukt tidligere).

Dagens bruk av bygningen er svært begrenset. Turistene slipper vanligvis kun inn i de ytre rommene mot vest, grunnet uheldige hendelser med tyveri av gjenstander. Tidvis arrangeres det særskilt omvisning for gjester. Kings Bay ønsker å beholde huset som et slags museumshus med identitet som postkontor. Rammer for framtidig bruk bør avklares nærmere. Det er potensial for å formidle flere faser av husets historie, som bibliotek i 1. driftsperiode, og som skolestue og familiebolig i 2. driftsperiode. Ytterligere undersøkelser kan forhåpentligvis gi svar på om huset er flyttet fra gruveområdet på begynnelsen av 1920-tallet. I så fall er det et av de aller eldste og mest spennende husene i leiren.

KILDER	<p>Se generelle kilder i forvaltningsplanen.</p> <p>Herrmann, Martin: «Malingsrapport av Posten (innvendig), Kings Bay AS 2014.</p> <p>Totland, Kathrine, Kings Bay AS: Uke 50: Postkontoret i Ny-Ålesund – Kulturminneåret 2009, Riksantikvaren, nettsak.</p> <p>Innvendig maling. Rapport fra utførende håndverker Martin Herrmann, Kings Bay 2014.</p>
---------------	---

34 POSTEN EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Bygningen antas fundamentert på trepeler, skjult bak skjørt av stående bord. Skjørtet har ulike typer bord, dels pløyd kledning, dels nyere rettkantete bord. Alt umalt.	Fundamenteringen med peler og skjørt bevares i samsvar med opprinnelige prinsipper. Se vedlikeholdsråd for pelefundament kap. 3.8.1 Dersom refundamentering blir aktuelt grunnet økt tining av permafrost og setningsskader, må metode avklares etter grundig tilstandsanalyse og detaljprosjektering. Ny fundamentering skal skjules med skjørt, fortrinnsvis med gjenbruk av dagens bordkledning.
YTTERVEGGER	Begge bygningsvolum har vegger av enkelt bindingsverk med stående kledning ut- og innvendig, bygget opp i flere lag med papp mellom. Hovedhuset har stående pløyd faspanel, bordbredde ca. 11,5 cm. Bislaget har pløyd faspanel, ca. 9 cm bordbredde. I vestveggen er en tett luke, antatt opprinnelig til kullbingen. Mot sør er en tett luke, som anta så ha vært for tømning av dobøtte. De ulike paneltypene kan tyde på ulike byggeår for hovedhus og bislag. Uansett var begge bygningsvolumene oppført samlet i leiren før 1925. Varm grønn farge ligger under dagens lyseblå, antatt malt av speidere i 2005.	Opprinnelig kledning har svært høy verneverdi og skal bevares. Variasjonene i kledningstyper og tidligere luker i bislag forteller om bygningens historie og skal bevares. Skjøter i kledningen på sørveggen kan tyde på endringer, eventuell tetting av tidligere dør (høyst usikkert). Dette, og eventuell sekundær oppføring av bislag, er interessant å utforske i lys av teorien om mulig flytting fra gruveområdet. All kledning vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund, der det anbefales korrigerende av fargen til historisk riktig grønnfarge.
VINDUER	På hver langvegg er det et opprinnelig torams vindu, sidehengslet utadslående med tre ruter i hver ramme. Rammen har glass i kittfals, ingen hjørnejern. Eikenøtthengsler typisk for 1. driftsperiode. På innsiden er både rammer, sprosser og midtpost profilert, stilmessig preg av tidlig 1900-tall. Karnisslignende profil på rammer. (Tilsvarende finnes på nr. 54 Sætra og nr. 38 Varmestua, begge oppført i gruveområdet tidlig i 1. driftsperiode.) Enkle gerikter der sidelistene går noe lengre ned, typisk for Ny-Ålesund. Bislag vest: opprinnelig ettrams vindu, utadslående med fire ruter. Samme profiler, beslag og gerikter som opprinnelige vinduer i hovedhuset	Tre opprinnelige vinduer har svært høy verneverdi. Det sekundært innsatte vinduet mot øst har også høy verdi som del av moderniseringen som familiebolig i 2. driftsperiode. Vinduene vedlikeholdes med linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund. Alle vinduer er enkle uten varevinduer. Dersom det blir problemer med kondens ved mer aktiv bruk, kan man vurdere å sette inn varevinduer på enkelte vinduer. Dette krever særskilt tilpasning og grundig vurdering. På de to store vinduene med profilert midtpost, vil et varevindu ha en uheldig estetisk

	Mot øst: liggende vindu med tre ruter. Vinduet har utvendig topphengsling, men framstår fast innenfra. Hjørnejern og hengsler er typisk etterkrigstid. Innvendig staffprofil. Vinduet er satt inn i 2. driftsperiode. Gerikter som øvrige vinduer, supplert med lister.	effekt, og bør om mulig unngås. Tiltaket er søknadspliktig.
DØRER, PORTER	Innadslående dør i bislag, typisk etterkrigstid. Høyt glassfelt i øvre del, smal stående panel i nedre del, dørhåndtak av stål/bakelitt. Utvendig side er malt, innsiden lakkert.	Døra stammer fra moderniseringen i 2. driftsperiode og har høy verneverdi. Døra skal bevares med eksisterende detaljering og overflatebehandling, dvs. malt utside og lakkert innside. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Detaljer ikke kjent.	Eldre konstruksjon skal bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Ved eventuell økt oppvarming av huset, bør etterisolering mot grunnen vurderes, gjerne på undersiden av dekket (ref. nr. 14 Amundsenvillaen).
TAK	To saltak med ulike høyder, men samme vinkel og detaljering. Knappe takutstikk med innkasset gesims, vindskibord med dekorativt buet del i underkant av hver ende. Det er en takrenne over inngangsdøra, «hjemmelaget» metallrenne (antatt malt sink) som er spikret til dekkbord ved raft. Takrenner er tradisjonelt ikke vanlig på Svalbard. Denne lille takrenna er et interessant innslag, trolig knyttet til offentlig funksjon som postkontor. (Samme type renne er montert over døra på nr. 23 Blått hus.)	Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter og ved beslag. Se vedlikeholdsråd for takpapp i kap. 3.8.5. Vindskibord males med linoljemaling i henhold til fargeplanen. Detaljen med avrundet del under vindskiene opprettholdes. Takrennas alder er ikke dokumentert, antatt 2. driftsperiode. Takrenna skal beholdes med dagens utførelse. Males med linoljemaling, inklusive innsiden, for å hindre tæring av metallet.
PIPER	Opprinnelig pipe er plassert midt i huset nær mønelinja, blankmur av rød tegl med fine pølsefuger av sementrik mørtel. Pipa er murt med utkraget krone og sokkel, beslag mot tak.	Pipa vedlikeholdes med samme type mørtel som eksisterende, basert på analyse. Pølsefuger bør videreføres, slike finnes kun her og på nr. 32 Museet. Se vedlikeholdsråd for piper og brannmurer kap. 3.8.6.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Tretrapp av umalte bord ved inngang, trappa fyller hele bislagets bredde. Innkledd side/kasse. Trappa er en tradisjonell type som har hatt samme uttrykk siden 1950-tallet, trolig lengre. Muligens byens eldste bevarte trapp av innkasset type.	Trappa har høy verneverdi og skal bevares uendret. Trappa holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvekst virke. Trappa beholdes umalt. Trappa ligger tett mot dør/vegg og fører til baksprut av nedbør og snøansamling, som øker faren for råteskader. Dette

		krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak, som å fjerne snø om våren.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Vegglampe med hvit glasskuppel ved inngangsdør. Over denne er et rundt negativt spor med eldre grønnmaling, der det har stått ei eldre lampe.	Lampa er stilmessig tilpasset 2. driftsperiode og bør beholdes, eventuelt tilbakeføres til en eldre type basert på sikker dokumentasjon.
	På sørveggen utenfor avdelt bod/do i bislaget er en eldre ventil med stålrister i fasaden.	Rista er et interessant element som skal bevares. For å hindre videre rustutvikling bør den tas ned, renses og påføres rustbeskyttende behandling (f.eks. sinkgrunning) før den males med linoljemaling i samme farge som vegg.
ANNET	På fasade vest er et eldre postskilt og et skilt med Ny-Ålesund, standard rød med gule tegninger og posthorn. Nyere rød postkasse, ca. 2010–12. Det er et nyere skilt «Ny-Ålesund» på bislagets fasade nord ved inngangen. NB! Inne i bislaget henger ei eldre rød postkasse med posthorn.	Alle skilt og postkasser har høy verneverdi, de gir huset identitet og dokumenterer bruken som postkontor fra 2. driftsperiode til dagens turistbaserte bruk. Skilt og eldre postkasse vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig overflatebehandling. Her kan muligens leverandør/Posten bidra med kunnskap.
	På hjørnet av hovedhuset ved inngangen er et gammelt skilt med husnr. 34, metallplate med sort maling og hvite sjablongtall, noe provisorisk gjenoppmalt. Platen er festet til veggen med fire spiker/stifter.	Skiltet har høy verneverdi og skal beholdes. Malingen og nummeret vil gradvis slites vekk. Framtidig oppmaling bør baseres på sikker dokumentasjon, fortrinnsvis basert på undersøkelser utført av konservator.

34 POSTEN INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Interiøret er preget av endringene i 2. driftsperiode, da huset ble oinnredet fra bibliotek til familiebolig, og ikke minst av senere bruk og modernisering som postkontor. Det er bevart flere opprinnelige/eldre elementer, som bærevegger, tre vinduer med opprinnelige profiler og hasper, brannmur med belistning, og interiør i bislag/bod.</p> <p>Hovedrommene er kledd med malt platekledning. Innredningen bærer preg av perioden som postkontor, med hyller, ekspedisjonsdisk, innebygde postbokser osv. Det er også noe interessant løsøre, som en gammel brevvekt.</p>	<p>Bygningen bør tilrettelegges bedre for museal bruk, med fokus på historien som postkontor og bevarte elementer fra ulike epoker. Det bør ikke gjøres vesentlige endringer av interiøret; elementer fra ulike perioder og bruk bør eksistere side om side, slik husets mangfoldige bruk har nedfelt seg i bygget form og innredning.</p> <p>I formidlingen av husets historie bør også bruken som bibliotek i 1. driftsperiode gjøres kjent, likeså bruken som skolestue og familiebolig i 2. driftsperiode.</p>
<p>Bislaget: Forgangen er bevart med eldre trepanel på veggene og innebygget bod. Veggen mot hovedhuset har pløyd faspanel lik fasaden. Vegger og himling i bislaget har smal, pløyd faspanel.</p>	<p>Bislag og bod skal bevares med minst mulig endringer. Eldre kledninger, bygningsdetaljer og interiør i bod har svært høy verneverdi.</p> <p>Malte flater vedlikeholdes med linoljemaling i samme farger som eksisterende. Eventuell</p>

<p>Mot søndre vegg er en lettvegg med glattpanel, skrå vegg i hjørnet. En smal dør er panelt som veggen og listet fast, rester av hengsler ses i veggen, antatt til tidligere do. I fasaden er en tettet luke for tømning av dobøtte, øverst på veggen en ventil med stålrister. Rommet er ikke tilgjengelig, men bilder i Kings Bays arkiv viser et panelt og slitt rom, med trehyller og tettet luke i yttervegg. I skråveggen er det en gjenpanelt luke. Her var det trolig kullbenge, ref. spor etter luke i vestveggen ute. Bod/vegg kan være endret ved senere bruk som postkontor.</p> <p>Det er to dører fra bislaget inn til hovedhuset. Nordre dør er i bruk som hovedinngang, nyere malt platedør. Søndre dør er ei 1950-talls ramtredør med tre fyllinger, staffprofil og enkle hengsler. Denne er fastlåst og ikke i bruk.</p>	<p>tilbakeføring av farger må skje på grunnlag av profesjonelle fargeundersøkelser, og etter en helhetlig vernefaglig vurdering.</p>
<p>Hovedhuset: Huset er inndelt i tre rom: forrom med postbokser, en stor ekspedisjon i hele husets søndre del, og et kontor mot nordøst. Alle rom har vegger og himling med malte huntonittplater, typisk for 1950-tallets modernisering. Himlingen følger nedre del av skråtaket og undersiden av hanebjelken, slik at det blir økt romhøyde. Taklistene ved de skrå gavlveggene har hulkil, slik vi finner i flere bygninger i Ny-Ålesund. På langveggene er det enklere firkantlister. Bak platene er det med stor sikkerhet bevart opprinnelig trepanel. Dørene er dels fornyet i senere tiår. Døra mellom ekspedisjon og kontor er fjernet. Alle gulv har nyere vinylbelegg.</p> <p>Ekspedisjonen har ny postkontorinnredning fra 1990-åra, stor U-formet disk og glassvegg med integrert dør. På midtveggen er det en opprinnelig brannmur, pusset og malt. På siden av muren er det opprinnelige trelistor med staffprofil. I veggen mellom forrommet og kontoret er det satt inn moderne postbokser av metall, som betjenes fra begge sider: låste bokser på publikumssiden og tilsvarende åpne bokser til å fylles med post på kontorsiden. En eldre brevvekt av merket «Salter» tilhørende Postverket står på disken, denne har særlig høy verdi.</p> <p>To lysstoffrør i taket har plastdeksel med metalldekor, bilder i Kings Bays arkiv tyder på at disse er anskaffet etter 2012. Det har vært flere runder med oppmaling og mindre endringer i interiøret. I 2014 ble interiøret malt innvendig dels med linoljemaling, dels med alkydoljemaling på rull. Se rapport med fra utførende håndverker Martin Hermann, Kings Bay 2014.</p>	<p>Rominndeling og malt plateledning skal beholdes. Vedlikehold av innvendige flater bør utføres med linoljemaling, eventuelt alkydforsterket linoljemaling der det er brukt alkydoljemaling tidligere. Vinduer vedlikeholdes med linoljemaling.</p> <p>Fargebruk skal være i samsvar med utført arbeid 2014 (inntil eventuelle andre fargeundersøkelser foreligger).</p> <p>Karakteristisk innredning, som innebygde postbokser, bør bevares. Selv om innredningen er relativt ny, bør den bevares som minne om bruken som postkontor i mange tiår etter gruvedida.</p>

34 POSTEN

FOTO EKSTERIØR

Fasade vest, postkasse og skilt på bislagets kortvegg.

Fasade nord. Opprinnelig vindu. Bislaget fikk ny inngangsdør etter krigen.

Fasade øst. Vinduet er satt inn i 2. driftsperiode.

Fasade sør, med opprinnelig vindu. T.v. bislag. Skjøter i kledning i venstre del av hovedhuset har ukjent historikk.

Bislag med tradisjonell tretrapp med innklede sider.

Døra har kledning og bakelitthåndtak typisk for etterkrigstida.

Opprinnelig torams vindu, ett på hver langvegg nord/sør i hovedhuset. Typiske gerikter.

Malt kledning og umalt skjørt under bislaget.

Innkikk under bislaget, sett inn mot hovedhusets vestvegg. Skjørt på hovedhuset av pløyd faspanel.

Opprinnelig vindu og tett luke i bislagets vestvegg. Luka har trolig gått inn til en kullbinge.

Detalj av vindu i bislag, opprinnelig ramme med eikenøtthengsel, typisk for årene omkring 1920.

Bislagets sørvegg, tett luke, ventil med stålrisk. Luke i bislag for dotømming.

Detalj vindu nord med eikenøtthengsler. Knappere gerikter enn øvrige vinduer.

Fint murt pipe med pøsefuger (dratt med bueformet jern). Antatt opprinnelig utførelse typisk for 1920-åra, men sjelden i leiren.

Nyere lampe ved inngangsdør bislag, med spor etter eldre lampefeste og eldre grønnmalt fasade, som også finnes under på hovedhusets vegger.

Hus nr. 34 spikret på hjørnet av hovedhusets vestvegg. Skiltet har høy alder og er retusjert, søl av eldre lys grågrønn farge fra maling av kledningen.

Detalj av kledning fasade øst. Skjørt av nyere rettkantete bord, ny dekklist påskrevet NSF 2005. antatt speidere som har utført siste oppmaling.

Hull i skjørt fasade øst, her et eldre parti med pløyde bord. Merk upresis avslutning av kledning bak liggende list, dette tyder på endringer.

Toppengslet vindu mot øst, åpningen ble etablert i 2. driftsperiode. Her dekket med plast. Vinduet er egentlig en stående vindusramme, typisk bruk av vinduer i 2. driftsperiode i Ny-Ålesund. Noe provisorisk utførte gerikter med supplerende belistning under og på sidene.

Takutstikk og vindski med buet nedre ledd, typisk for flere gamle hus i Ny-Ålesund.

34 POSTEN

FOTO INTERIØR

Interiør i bislag, sett mot sør og innvendig skillevegg mot bod. Antatt dør til do i kortvegg og kullbinge i skrånvegg, der ei luke er blendet.

Interiør i bislag sett mot to inngangsdører til hovedhuset. Høyre fyllingsdør er avlåst og ikke i bruk, 1950-tallstype.

Innside av inngangsdør mot nord i bislaget. Døra har lakkert innside og er av samme type som flere inngangsdører i Ny-Ålesund fra 2. driftsperiode.

Interiør i avlåst bod mot sør i bislaget, antatt tidligere bøttedo. Senere bygget hylleinredning. Foto: Kings Bay 2014

Rom med innebygde postbokser nordvest i hovedbygningen. Publikumssiden med låste postbokser.

Eldre postkasse inne i bislaget, mellom dørene på hovedhusets vestvegg.

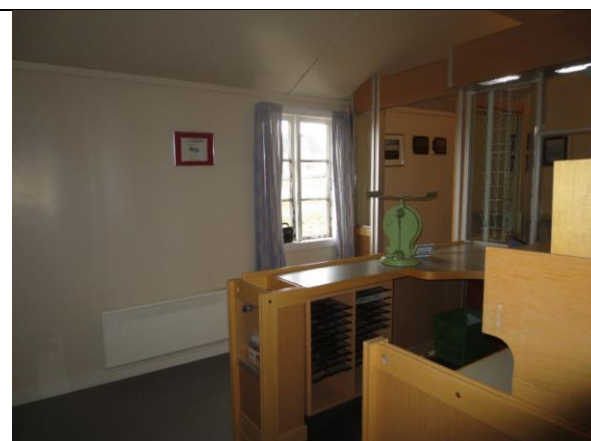
Interiør i bislag, mot skrå lettvegg og innlistet dørfelt til antatt do t.v., med fastlistet paneldør.

Opprinnelig vindu vest i bislaget.

Detalj av vindu i bislaget, karnisslignende profil på srossene. Tilsvarende finnes på noen få hus fra tidlig 1. driftsperiode (i gruveområdet), som nr. 54 Sætra.

Interiør i ekspedisjonen, platekledde vegger fra etterkrigstida og et opprinnelig vindu mot sør. Nedføret himling.

Nyere innredning med ekspedisjonsdisk fra 1990-åra. Lettvegg av glass med integrert dør. Midt på veggen t.h. er opprinnelig pusset brannmur.

Brannmur med pusset flate og profilert trelist på hver side.

Opprinnelig torams vindu mot sør, med profilerte rammer, sprosser og midtpost.

Detalj av profilert midtpost og ramme med profil og opprinnelig haspe, typisk utførelse ca. 1920.

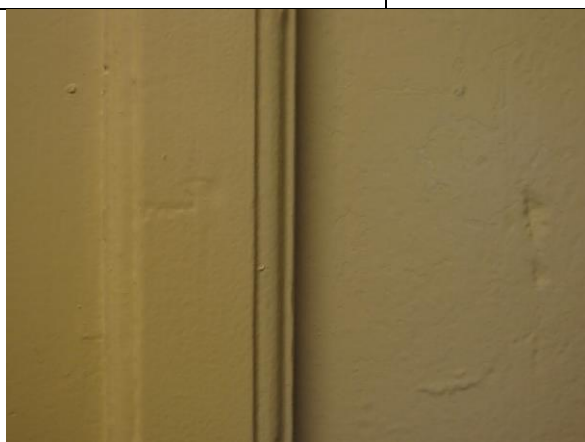
Brevvekt «Salter», tilhørende Postverket.

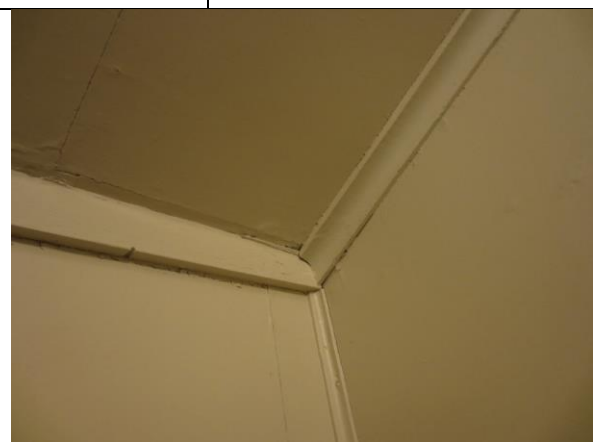
Kontor mot nord, med brukket himling under hanebjelken, som opprinnelig form. Platekledning fra 2. driftsperiode.

Detalj av liggende vindusramme mot øst. Staffprofil, innsatt i 2. driftsperiode. Anslag for mulig varevindu.

Detalj av profilert list ved brannmur.

To typer taklister, eldre type med hulkil langs skrå gavlvegg.

36 KULLPRAMNAUSTET	
ANNEN BETEGNELSE	Dobbelt båtnaust ved Thiisbukta
ASKELADDEN-ID	158820-47
BYGGEÅR	Kullpram fra 1918, overbygg 1949, senere tilbygg
ARKITEKT	Ingen
OPPRINNELIG BRUK	Båtnaust, kullpram opprinnelig brukt til transport mellom land og båter.
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949: Kullprammen fikk overbygg og ble tatt i bruk som båtnaust. 1950-åra: Nytt naust oppført mot sør, lite tilbygget rom mot øst.
DAGENS BRUK	Båtnaust, lager
BESKRIVELSE	Det største naustet er bygget av en gammel kullpram, som utgjør vegger og gulv med synlige spanter. Prammen er supplert med øvre gavlvegger og saltak tekket med papp. Det er ikke lagt bordgulv over bjelkene, kun løse plater. Et frittstående naust er oppført inntil kullprammens sørside, dette har en enkel konstruksjon av bindingsverk med utvendig stående bordkledning. Opprinnelig jordgulv, saltak av sperrekonstruksjon tekket plastbelagte stålplater. Begge naust har doble porter i gavlvegg mot fjorden, og enkelte små vinduer. Øst for kullprammen er et tilbygget rom av bindingsverk med bordvegger og pulttak tekket med papp. Det har egen inngangsdør og vindu (som mangler).
KATEGORI	1 bevares uendret
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Båtnaustene illustrerer funksjonsmangfoldet i gruvebyen og er viktige å bevare. Bygningskomplekset er svært intakt, beliggenhet og utforming illustrerer opprinnelig funksjon som båtnaust. Gjenbruk av den eldre kullprammen gir anlegget ekstra høy verneverdi, dette er interessant både som unik dokumentasjon av en kullpram fra 1918, og som uttrykk for hvordan materielle ressurser ble gjenbrukt i gruvebyen. Svært opprinnelig eksteriør og interiør. Et par vinduer og ei fyllingsdør er gjenbruk av eldre bygningsdeler.</p> <p>Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Tilbakeføring av manglende vindusramme mot øst og endret takteking på søndre naust kan vurderes. Eksisterende bruk som naust/lager opprettholdes. Lite endringsbehov.</p>

36 KULLPRAMNAUSTET BYGNINGSHISTORIKK

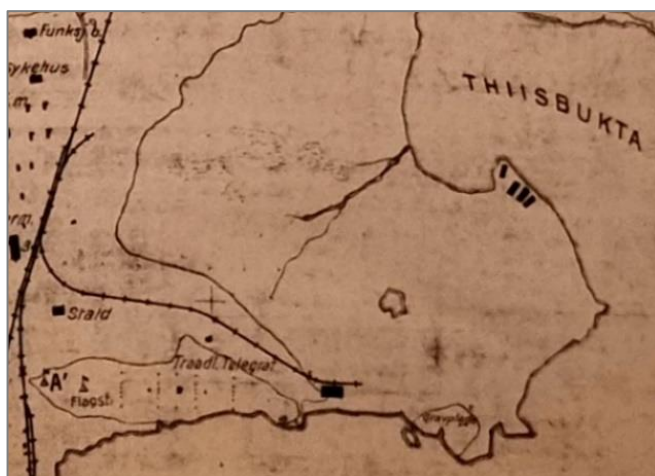
Sommeren 1918 var tre 40-tonns prammer anskaffet av gruveselskapet Kings Bay Kul Comp. A/S. Prammene ble brukt til å laste kull ved land, før de ble ført ut til kullbåtene for lossing. Et provisorisk lasteanlegg ved sjøen ble gjort ferdig. (Hanao 2016, s. 16)

Kullprammene i bruk i 1918, én sjøsatt og én på land. Ved fjellfoten ses kullageret ved gruveåpningen. Foto: Sigvald Moa, Svalbard museum, SVF 25922 (opplysning om fotograf, se Norsk Polarinstitutt, np003095)

Kullprammene var i bruk fram til kaia ble oppført i 1920. Etter det ble de tre prammene trolig lagret på land ved Thiisbukta, jf. kart 1921 og flyfoto 1938/1948.

Kun den ene prammen ble beholdt i Thiisbukta og bygget om til båtnaust i 2. driftsperiode. Ifølge fotografier må dette ha skjedd i 1949. Den gamle kullprammen ble supplert med gavlvegger og saltak, og det ble tatt ut en stor åpning med dobbel port i kortveggen mot sjøen. På flyfoto 1938 kan vi se at innsiden av bakveggen er inndelt i syv felt med seks staver, og det er over 15 bjelker i gulvet – dette stemmer med dagens konstruksjon. Mot sjøen ble det satt inn to vinduer, begge er gjenbruk av eldre vindusrammer med tre ruter i hver. Et avdelt rom innenfor porten har ei fyllingsdør med rester av maling og beslag typisk for byggeriet i gruvebyen 1917–19. Dette stemmer godt med at naustet ble oppført noen år etter 2. verdenskrig, da en rekke hus i leiren ble modernisert. Moderniseringen innebar ofte at vinduer og dører ble fornyet, og de gamle elementene ble gjenbrukt i mindre viktige bygninger.

Kart fra 1921 viser tre parkerte kullprammer i Thiisbukta. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Inntil langveggen mot sør ble det bygget et mindre naust med vegger av bindingsverk og saltak, også dette med dobbel port og gavl mot sjøen. Bak kullprammen, inn mot østre kortvegg, ble det bygget et enkelt rom med pulttak og egen inngangsdør. Vi vet ikke byggeåret til de to tilbyggene. Alle tak var opprinnelig tekket med papp. Hele anlegget vurderes som fredet, siden kullprammen fra 1918 utgjør en vesentlig del av konstruksjonen.

Flyfoto 1938 viser to kullprammer og muligens restene av den tredje. En av disse store prammene ble bygget om til båtnaust i 1949, byggeåret kan tolkes ut fra tilsvarende flyfoto av de åpne prammene i 1948, og foto av nytt kullpramnaust 1949, se neste side. Kilde: TopoSvalbard, Norsk Polarinstittutt

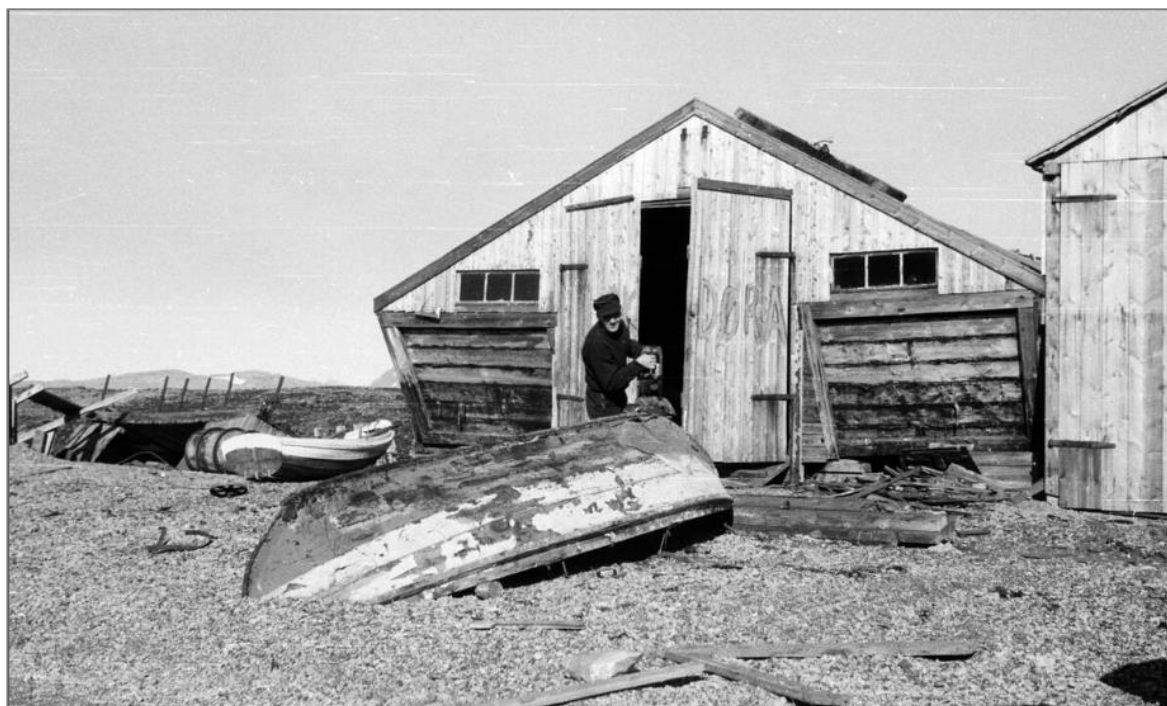

Foto av dagens situasjon viser at terrenget og strandlinja er noe endret etter 1938, eventuelt blir vi lurt av flo og fjære. Det kan se ut til at prammene ble flyttet lengre inn på land og mot nord, men det er høyst usikkert, jf. foto neste side av begge prammene. Fundamentene som skimtes på foto 1938, minner om dagens. Foto: Siri Hoem 2024

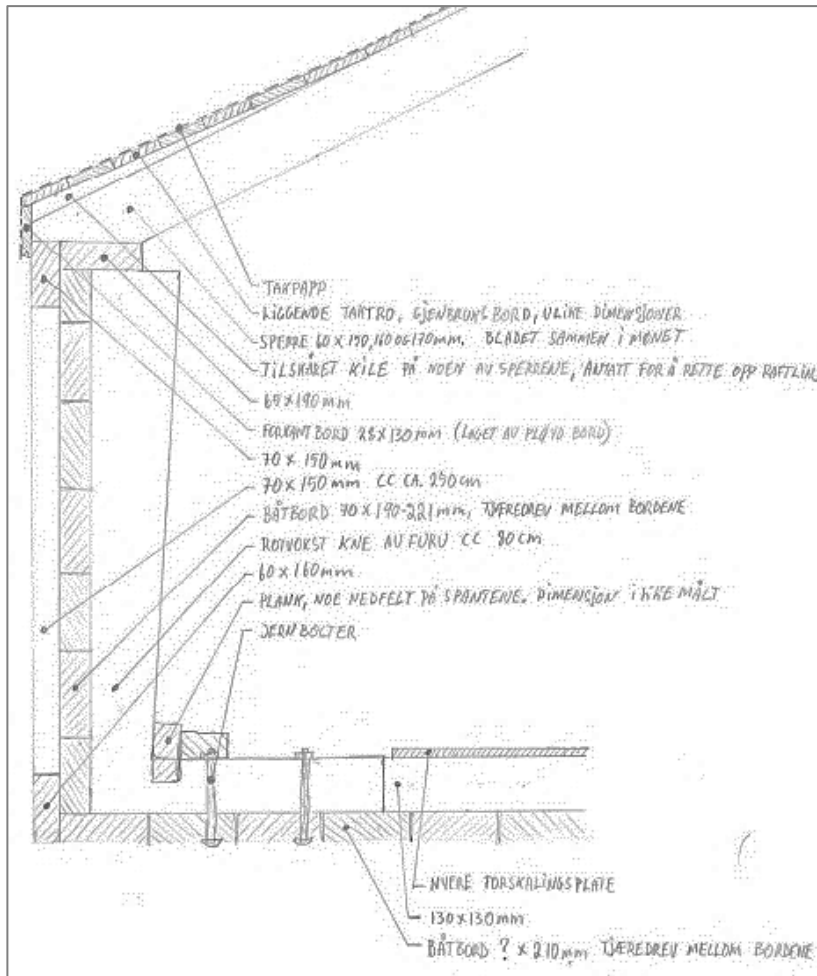
Foto 1949 viser at den ene kullprammen har fått overbygg. Sleve prammen har betydelig nedbøyning, jf. dagens setninger. Den andre prammen ligger stadig på stedet. Tilbygg mot øst og søndre naust er ennå ikke oppført. Her ser vi opprinnelig vindu i østre gavlvegg: to rammer med tre ruter i høyden. Foto: ukjent, Svalbard museum, SVF 21119

Anlegget er svært autentisk. Dokumentasjon av mindre endringer mangler, men noe kan tolkes ut fra fotografier. Ifølge et notat fra 1978 var diverse arbeider planlagt i gruvebyen, blant annet dør i nauset ved Thiis-bukta. Vi vet at portene i kullpramnaustet manglet en tid, og at nye, lavere porter ble satt inn. Mellom 1993 og 1997 ble det laget en lem for å dekke åpningen under portene, ref. Teppen 2022. Søndre naust fikk opplekket tak og ny tekking med korrugerte stålplater en gang før 1993.

Kullpramnaustet i 1960–62. De opprinnelige portene er intakte. Kilde: Elna Stiens fotosamling, Svalbard museum, SVF 22410

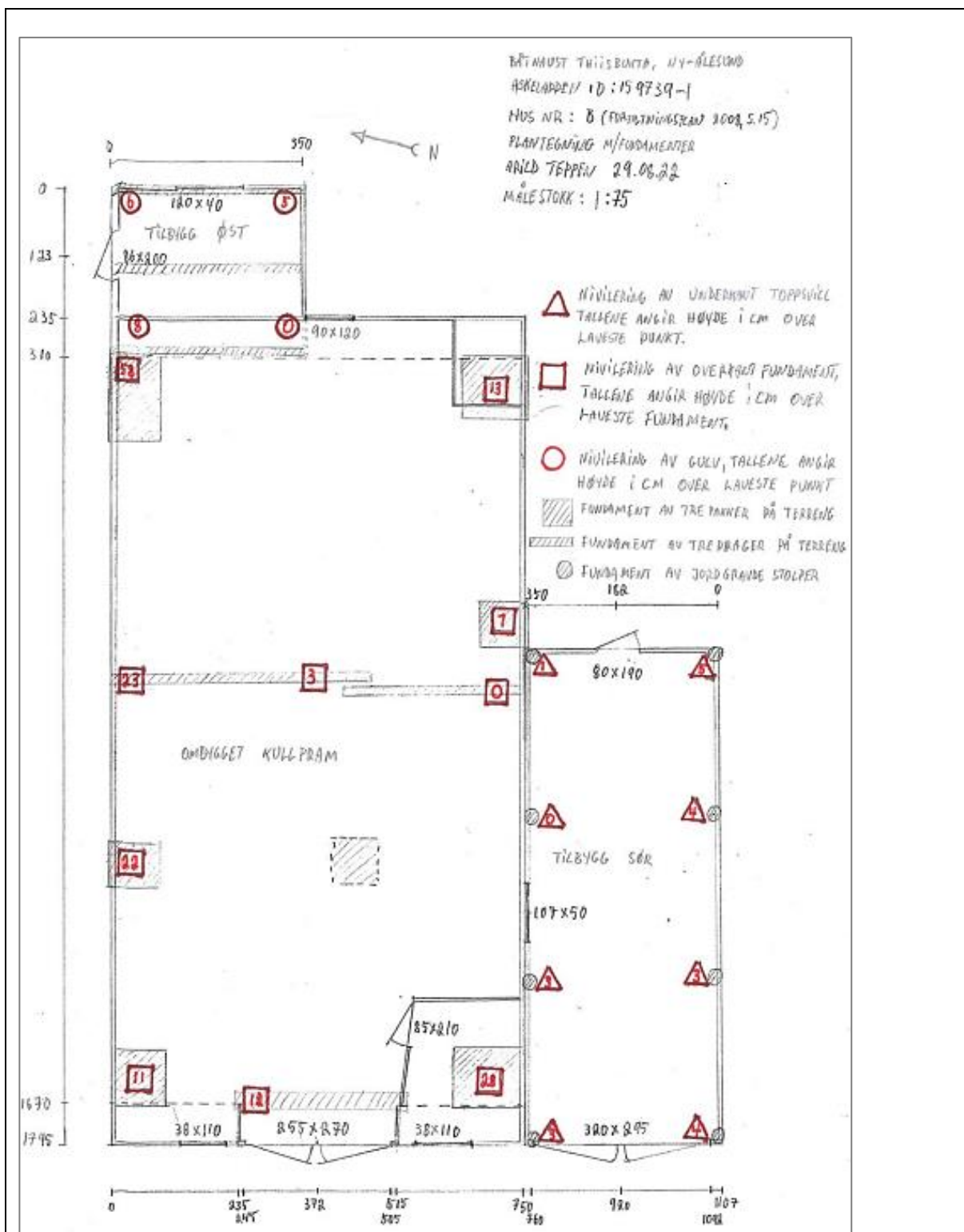
Syslemesteren v/Arild Teppen utførte en tilstandsanalyse av anlegget i 2022. Se denne rapporten for en detaljert beskrivelse av konstruksjonen og gode råd for antikvarisk riktig istandsetting. Beskrivelsen i dette skjemaet er dels basert på Teppens registreringer, kombinert med egne observasjoner.

Detaljtegning/snitt av kullprammens gulv og vegg, med overgang til saltaket. Kilde: Teppen 2022

Dagens fasade mot sjøen, det ombygde kullpramnaustet til venstre. Den største endringen er at portene i kullprammen en periode på 1960–70-tallet manglet og senere har fått lavere portblad med en underliggende lem (ifølge Teppen). Kilde: Teppen 2022

Plan oppmålt av Arild Teppen 2022.

I 2023 ble det søkt dispensasjon fra fredningen for å tekke om taket med ny papp, skifte ut råteskadde bord i taktroa, og senke terrenget inn mot veggene. Dette er foreløpig ikke utført.

KILDER

Sysselmesteren v/Arild Teppen: Tilstandsrapport båtnaust Thisbukta, 2022.

36 KULLPRAMNAUSTET EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Kullprammen: Fundamentert på ca. 1x1 m store trepakninger av krysslågt boks. Utsiden av pakningene er kledd med stående pløyd bordkledning, dimensjon 45x120/130 mm, festet med kraftig kliptspiker. Midt under prammen ligger en svill på bakken, med stolper opp under en tverrliggende drager. Noen fundamenter ble fornyet i 2003.	Opprinnelig fundamentering skal bevares, med en kombinasjon av trepakninger (med innkledning) og ramme/stolper midt under prammen. Se vedlikeholdsråd for fundamenter kap. 3.8.1.
	Tilbygg øst: Fundamentert på tre sviller som ligger an på holdstein og treklosser av ulike typer.	Jord som ligger opp over veggen og stolpene må fjernes, terrenget senkes med fall.
	Søndre naust: Fundamentert på jordgravde stolper, som også utgjør bæring i veggen og går helt opp til toppsvilla.	Dersom det oppstår kritiske råteskader i stolpene, bør disse som hovedregel skiftes i full høyde. Dybden på stolpene under terreng må vurderes i forhold til stabilitet og tinende permafrost. Ved mindre skader kan stolper forsterkes med skjøting/lasking (eventuelt som en midlertidig løsning), dersom dette vurderes som mindre inngripende for kulturminneverdiene.
YTTERVEGGER	Kullprammen: Ytterveggene utgjøres av prammens opprinnelige vegger, oppført med samme kravellbygde konstruksjon som gulvet. I overgang gulv/vegg er det rotvokste knær til avstiving. Spantene er ca. 14 x 14 cm nede ved gulvet og skråner inn i rommet med økt dimensjon 14 x 20 cm i øvre del. I topp og bunn av den knapt 1,5 m høye veggen/pramsiden ligger en plank/svill. Veggflaten mellom disse er inndelt felt med stående staver av plank. Selve veggflatene er bygget opp av liggende plank, som ligger mellom de innvendige stavene og utvendige staver eller strekkfisker. På fasadene har kortveggen tre felt (to staver), med utskåret port i midtfestet mot vest, mens langsiden har seks felt. På innsiden er antall staver betydelig flere: seks på kortvegg øst, og ca. 17 på langveggene, tilsvarende antall gulvbjelker.	Kullprammen har svært høy verneverdi, og minst mulig trevirke og detaljer skal skiftes ut. Ved råteskader må man vurdere om spunsing eller utskifting av hele deler er mest hensiktsmessig. De konstruktive leddene (som veggstavene) er relativt korte elementer, og ved større råteskader er utskifting av hele lengder best av hensyn til konstruksjonens holdbarhet.
	Tilbygg øst: Grovt bindingsverk med ulike typer stående og liggende	Veggene vedlikeholdes med samme utførelse som eksisterende.

	bordkledning, dels gjenbruk av forskalingsbord med rester av betong. Utenpå kledningen er det papp festet med lekter (dels avrevet).	Pappkledningen med lekter bør opprettholdes.
	Søndre naust: Fire jordgravde stolper, tre rundtstokker og en tilsaget boks 11 x 13 cm. Utvendig kledd med kraftige stående bord, 2,5–3 cm tykke og 26–28 cm brede. Gjenbruk av kassebord, flere med sjablongmalt skrift.	Se Teppens forslag til løsning på takvann fra pram mot vegg (bølgeblick).
VINDUER	Kullprammen: I vestre gavl er det to liggende vindusrammer med tre ruter. Begge vinduer er montert med utsiden og kittfalsen inn, og er gjenbrukt fra en annen situasjon (eldre hus). Nordre vindu har staffprofil på ramme og sprosser og rester av hvit maling på opprinnelig innside (nå eksteriør). Søndre vindu har rustne hjørnejern på opprinnelig utside (nå innside) og en karnisslignende profil mot dagens eksteriør.	Vinduene beholdes slik de er montert med innsiden ut – dette er kulturhistorisk interessant og har liten konsekvens i dette tilfellet. Kun enkelt vedlikehold utføres. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3.
	Kullprammen: I østre gavl er en stor vindusåpning med karm og midtpost, men der rammene mangler. Åpningen er tettet på innsiden med blikkplate. Se foto av vinduet anno 1949 foran.	Ingen tiltak. Eventuell tilbakeføring av vinduet må vurderes nærmere, avhengig av behov og dokumentasjon av opprinnelig løsning.
	Tilbygg øst: En rektangulær liggende vindusåpning uten ramme.	Vindusåpningen må sikres for å hindre at nedbør driver inn. Eventuell tilbakeføring av vinduet kan vurderes, antatt gjenbruksvindu med tre ruter.
	Søndre naust: Vindu i nordvegg (over prammen). To koblete vindusrammer er satt inntil hverandre, uten karm. Malt hvit.	Detaljer ikke kjent. Antatt gjenbruk.
DØRER, PORTER	Kullprammen: To fløyete port mot vest, stående bord med enkle labanker og skrånstrever på innsiden, utvendige nyere hengsler og lange beslag av stål. Slå/stang av metall låser portene sammen. Eksisterende port er satt inn en gang mellom 1974 og 1993, mindre portblad enn opprinnelig antatt gjenbruk. En lem dekker nedre del av åpningen, trolig satt opp på 1990-tallet. (Teppens registrering.)	Portene bør stormsikres med tau eller kjetting som stopper portbladene ved 90 graders åpning, slik at de ikke påføres skader når de slås opp av vinden. Lemmen under portene monteres, slik at snø ikke driver inn.
	Tilbygg øst: I nordveggen er ei labankdør av pløyde bord. Opprinnelige utvendige hengsler og	Dører og porter med eldre beslag har høy verneverdi og skal bevares uten endringer. Istandsetting utføres i

	<p>lange stålbeslag med dekorativ spiss ende. Stålhåndtak, typisk etterkrigstid.</p> <p>Søndre naust: Tofløyet labankport mot vest, stående bord labanker og skråstrever på innvendig side. Portene dekker hele veggflata under gavlen. Opprinnelige stabelhengsler av umalt jern, én hengsel er fornyet i galvanisert stål. Rusten låskasse.</p> <p>Søndre naust: Enkel labankdør i østvegg, opprinnelige utvendige hengsler med lange stålbeslag med dekorativ spiss ende. Setninger gjør at låsen ikke lenger virker, døra er stengt med en skråstilt stokk.</p>	<p>samsvar med eksisterende utførelse, skadde deler skiftes med tilsvarende nye. Beslag kan eventuelt demonteres, renses for synlig rust og impregneres med linolje (varmt jern) for å beskytte noe mot rust.</p>
DEKKE	<p>Kullprammen: Gulvkonstruksjonen utgjøres av prammens opprinnelige bunn. Kravellbygget konstruksjon, med spanter av 130 mm boks kledd med 70 x 210 mm plank. Plankene er festet med kliptspiker. Mellom plankene er det tettet med tjæredrev.</p> <p>Over dekket er det senere spikret opp et provisorisk gulv av forskalingsplater av finér. Et parti foran porten har gulv av umalt plank.</p>	<p>Den opprinnelige kullpramkonstruksjonen har svært høy dokumentasjonsverdi. Mindre råteskader som ikke truer stabiliteten, kan stå. Fokus må være å redusere fuktbelastning fra terreng og sikre en tett værhud/tak.</p> <p>Finérplatene beholdes som gulv i hovedrommet. Plankegulv foran porten bevares og utbedres i samsvar med eksisterende utførelse.</p>
	<p>Tilbygg øst: Bærende konstruksjon av tre bjelker med dekke av trelemmer. Lemmene består av 28 mm pløyde bord med ulike bredder, som er festet sammen med labanker på tvers. Lemmene antas å være gjenbruk. Over lemmene ligger et gulv av trefiberplater. (Teppens registrering.)</p>	<p>Eksisterende gulvkonstruksjon har høy verneverdi og skal vedlikeholdes/istandsettes i samsvar med eksisterende utførelse. Kun skadde deler skiftes med tilsvarende nye.</p>
	<p>Søndre naust: Opprinnelig jordgulv av planert strandgrus. Over dette er det senere lagt et gulv av europaller.</p>	<p>Pallegulvet er trolig etablert etter fredningen i 1992, det har lav verneverdi og kan eventuelt fjernes.</p>
TAK	<p>Kullprammen: Saltak med slanke sperrer, som er bladert sammen ved mønet. Fire sperrer har påspikret hanebjelke – funksjonen er dels for lagring av gjenstander. Taktro av ulike typer gjenbruksbord, de fleste pløyde, dels med rester av papp på innsiden. Noen skråstrevere av bord er felt ned i sperrere som vindavstiving.</p> <p>Utvendig tekking med asfaltpapp.</p>	<p>Mest mulig av opprinnelig konstruksjon bør bevares, tross lokale råteskader. Dersom taktekkingen utbedres og treverket får tørke opp, vil utviklingen av råteskader stanse. Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.</p> <p>NB! Ved omtekking av taket bør pappen trekkes lengre ned på sidene, slik at dryppkanten havner forbi planken som ligger langs raft.</p> <p>Takavrenningen fra kullpramnaustet renner ned i mellomrommet mot søndre naust og belaster veggene i</p>

		begge bygninger. Dette krever en ny løsning, som må detaljprosjekteres og omsøkes. En mulighet er å lage en beslått renne som leder takvannet ut på sjøsida, der massene er drenerende med godt fall.
	Tilbygg øst: Pulttak, to sperrer av 10 x 10 cm boks, én inn mot prammen og én liggende som toppsvill på østveggen. Liggende taktro av lemmer med 30–37 cm bredde. Disse består av 22 mm pløyde bord. Utvendig tekking med asfaltpapp.	Istandsetting må vurderes nærmere. Arild Teppen foreslår eventuelt å legge ny taktro over den gamle, for å bevare det autentiske preget mot interiøret. Se vedlikeholdsrad for taktekking kap. 3.8.5.
	Søndre naust: Saltak med sperrer, bladet sammen ved mønet, dimensjon 45 x 130 mm. Hanebjelker av honbord. I hver gavl og to steder på tvers av rommet er det bindbjelker, som er kammet ned på toppsvillene i veggen og sikret med bindhaker. Liggende taktro av 25 mm tykke bord med ulike bredder. Noen skråstrevere av bord er felt ned i sperrene som vindavstiving. Utvendig tekking med røde korrugerte stålplater. Dette er trolig en sekundær løsning. Under er et papptekket tak, platetekkingen er lektet opp.	Man bør vurdere å tilbakeføre taktekkingen til papptekking, som bevart under stålplatene.
PIPER	Ingen	

36 KULLPRAMNAUSTET INTERIØRSKJEMA

BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Kullpramnaustet: Interiøret er svært intakt. Kullprammens opprinnelig konstruksjon fra 1918 utgjør gulv og vegger, åpen takkonstruksjon og gavlvegger fra ombygging til naust i 1949. Finérplater spikret til gulv. To små rom er avdelt med lettvegger i hvert hjørne mot sør. Gjenbrukt fyllingsdør med låsbeslag og dråpehengsel typisk for perioden 1917–19.</p> <p>Tilbygg øst: Svært opprinnelig interiør, med synlige konstruksjoner. Et lite trebord med rester av maling står i rommet. Vindu mangler.</p> <p>Søndre naust: Opprinnelig interiør med synlige konstruksjoner. Mot øst står en bardisk, og på sørveggen er et stort lerret med påmalte sydhavsmotiver. Dette er nyere elementer fra fester holdt her tidlig på 2000-tallet.</p>	<p>Interiøret i begge naust og i østre tilbygg bør bevares uten endringer. Alt treverk beholdes umalt. Nyere bardisk og festinnredning har lav verneverdi.</p> <p>Kullprammens opprinnelige konstruksjon med alle detaljer er svært viktig å bevare, den har særdeles høy dokumentasjonsverdi. Dette er den eneste bevarte kullprammen fra den eldste gruvetida, noe som gjør den til en unik primærkilde.</p> <p>Senere ombygging til naust er interessant med utstrakt bruk av gjenbruksmaterialer, her er blant annet ulike bordtyper (kassebord, forskalingsbord mv.), eldre vinduer og ei fyllingsdør. Disse elementene skal bevares med eventuelle rester av maling og andre spor etter tidligere bruk. Elementene har høy verneverdi i seg selv, og som uttrykk for den lokale gjenbrukspraksisen.</p>

36 KULLPRAMNAUSTET FOTO EKSTERIØR

Fasade vest mot sjøen. T.v. ses den hensatte kullprammen fra 1918, med overbygg fra 1949. Naustet til høyre ble oppført kort etter.

Den ombygde kullprammen med porter og overbygg. To liggende vindusrammer, gjenbrukte elementer med noe ulike detaljer.

Bygningskomplekset fra sørøst, med tilbygget naust t.v. og et tilbygget bakrom t.h.

Fasade mot sør, tilbygget naust med røde stålplater på taket. Papptekking på selve kullpramnaustet.

Kullpramnaustet sett fra nord, med betydelige setninger og nedbøyning. Situasjonen har utviklet seg over lang tid, ref. foto foran fra 1949.

Utsnitt av opprinnelig kullpram fasade nord.

Detalj av kullpram fasade øst, rester av tjærebehandling på overflata og tjæredrev som tetting mellom plankene.

Fundament midt under kullprammen, der det er bygget en ramme av svill/stolper/dragar.

Kullprammen står delvis på fundamenter av krysslågt boks, som er kasset inn.

Under de nyere, lave portene i kullpramnaustet er det nå en stor åpning, jf. lemnen som ble påvist i Teppens registrering 2022.

Nordre vindu i kullpramnaustets hovedfasade, med staffprofil og rester av hvit maling. Gjenbruksvindu montert med innsiden ut.

Søndre vindu i kullprammens hovedfasade, med en tilnærmet karnissprofil. Vinduet er montert med innsiden ut, nå er kittfals og hjørnejern på innsiden.

Tilbygget rom på kullprammens østside, med et vindu (uten glass) og dør. Papp og lekter på veggene er dels avrevet.

Kledningen på tilbygget mot øst er gjenbruk av forskalingsbord med rester av sement.

Fasadeutsnitt øst, med innkasset fundament og kullprammens skrå vegg. Tilbygget nast ses bak.

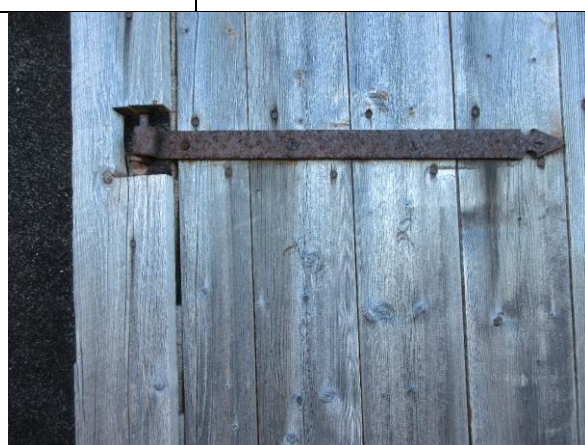
Opprinnelig dør med defekt beslag på dør i søndre naust, fasade øst.

Opprinnelig dør fasade nord i tilbygget øst for kullprammen.

Eldre beslag i port mot sjøen på søndre naust.

Eldre beslag på dør i tilbygg øst, som vist over.

36 KULLPRAMNAUSTET FOTO INTERIØR

Interiør i kullpramnaustet. Finérplater er spikret på spantene/bjelkene på gulvet.

Interiør mot nordøst. Sperretak med enkelte hanebjelker.

Bakveggen er delt i syv felt med seks stendere, tilsvarende kan ses i kullprammen på flyfoto 1938.

Lite avdelt rom til høyre ved bakveggen.

Spantene langs nordveggen i opprinnelig kullpram, med selvgrodde knær (rotkne).

Utsnitt av takflate mot nord, med liggende taktro og biter av papp.

Interiør i kullpramnaustet, mot åpen port i vest.

Avdelt rom med gjenbruk av eldre dør sør for porten i kullpramnaustet. Et parti foran porten har plankegulv.

På gulvet innenfor porten er det lagt noen bord over spantene.

Detalj av døra vist over, typisk låsbeslag fra første byggefase i Ny-Ålesund (1917–19). Fyllingsdør kledd med huntonittplater, se foto neste side.

Vindu nord for porten i kullpramnaustet. Montert med utsiden/kittfalsen inn. Gjenbruksramme.

Vindu sør for porten i kullpramnaustet, med hjørnejern, som er rustne. Gjenbruk av vindusramme, som er montert liggende og snudd med utsiden inn.

Interiør i tilbygget naust mot sør, sett mot glissen port i vest. Lerretet med palmemotiver er fra fester tidlig på 2000-tallet.

To små vindusrammer i naustets nordvegg, de vender ut over kullpramnaustets lavere tak.

Interiør i søndre naust sett mot en senere bygget bardisk. I bakgrunnen åpen dør mot øst.

Gammel fyllingsdør fra ca. 1917–19, som er gjenbrukt i kullpramnaustet, motsatt side er kledd med plate (se foto forrige side).

Detalj av hengsel på fyllingsdør, den på dørbladet har opprinnelig dråpehengsel, mange strøk maling.

Interiør i tilbygg øst, sett mot bakvegg i kullprammen.

Pulttak med sperrer og bordtak/lemmer i det lille tilbygget mot øst.

38 VARMESTUA	
ANNEN BETEGNELSE	Gruvestue
ASKELOADEN-ID	158820-214
BYGGEÅR	Antatt 1920–21
ARKITEKT	Ingen
OPPRINNELIG BRUK	Varmestue for gruvearbeidere ved Josefinegruva, luftetårn ved siden av
OMBYGGING OG ENDRINGER	2004: istandsetting, jordisolasjon ble fjernet fra veggene
DAGENS BRUK	Ingen bruk, kulturminne/museumshus
BESKRIVELSE	Varmestua er en enkel trekonstruksjon, som er bygget inntil ei luftesjakt. Stuebygningen er i én etasje, utvendig mål ca. 2,3 x 3,2 meter. Veggene i stua består av jordgravde stendere med liggende bordkledning på begge sider. Taket er flatt og teknet med papp og jord/grus oppå. Stua består av ett rom med bordgulv, labankdør og et lite vindu. Det er bevart enkel innredning, med trebenk og jernovn. Noe løsøre og diverse spader er hensatt utenfor. Luftesjakta er en frittstående trekonstruksjon som står ved siden av.
KATEGORI	1 bevares uendret (museumsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Varmestua er et unikt kulturminne, som viser gruvearbeidernes enkle kår i 1. driftsperiode. Bygningen skal bevares uten endringer. Det bør kun utføres forfallsforsinkende vedlikehold og forsiktig istandsetting. Målet er å bevare bygningens hovedform, konstruksjon, materialer, vindu, detaljer og gjenværende innredning, ovn og løsøre, slik at fortellingen om varmestua blir bevart for ettertida. Luftesjakta som står inntil stua, er en viktig del av den historiske helheten og bør vedlikeholdes på samme måte. Varmestua kan besøkes og oppleves utenfra, men ferdsel inne bør begrenses, siden konstruksjonen er sårbar og gulvbordene har råteskader. Økt besøk innendørs vil belaste konstruksjonen og begrense levetida til materialene.

38 VARMESTUA**BYGNINGSHISTORIKK**

Sommeren 1918 ble det oppført to gruvestuer, og kulldriften var godt i gang. (Hanoa 2016) Det er tvilsomt om dagens varместua er en av disse. Varmestua ligger høyt i landskapet sørvest i gruveområdet, ikke langt fra nedgangen til Josefinegruva. Kulldriften i Josefinegruva startet først i 1921, med oppfaring i 1920, så sannsynligvis ble denne varместua oppført da.

Driften i Josefinegruva ble avsluttet allerede i 1924, etter det er det usikkert om varместua var i bruk.

Varmestua er en enkel trekonstruksjon i én etasje med flatt tak, som er bygget like inntil ei luftesjakt. Veggene i varместua består av stendere som er gravd ca. 30–40 cm ned i bakken, med liggende bordkledning på inn- og utvendig side. Bygningen er svært enkel, med bord kappet i litt upresise lengder. Taket er tekket med papp og jord/grus oppå, kun glisne rester av massene er nå lagt tilbake. Opprinnelig var hulrommet i veggene fylt med leirjord som isolasjon, likeså mellomrommet inn mot luftesjakta. Alt treverk ute og inne er umalt.

Utsnitt av kart fra Hoels ekspedisjon 1921, Koller og Solheim. Rød firkant markerer det vi antar er varместua, jf. flyfoto vist under. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

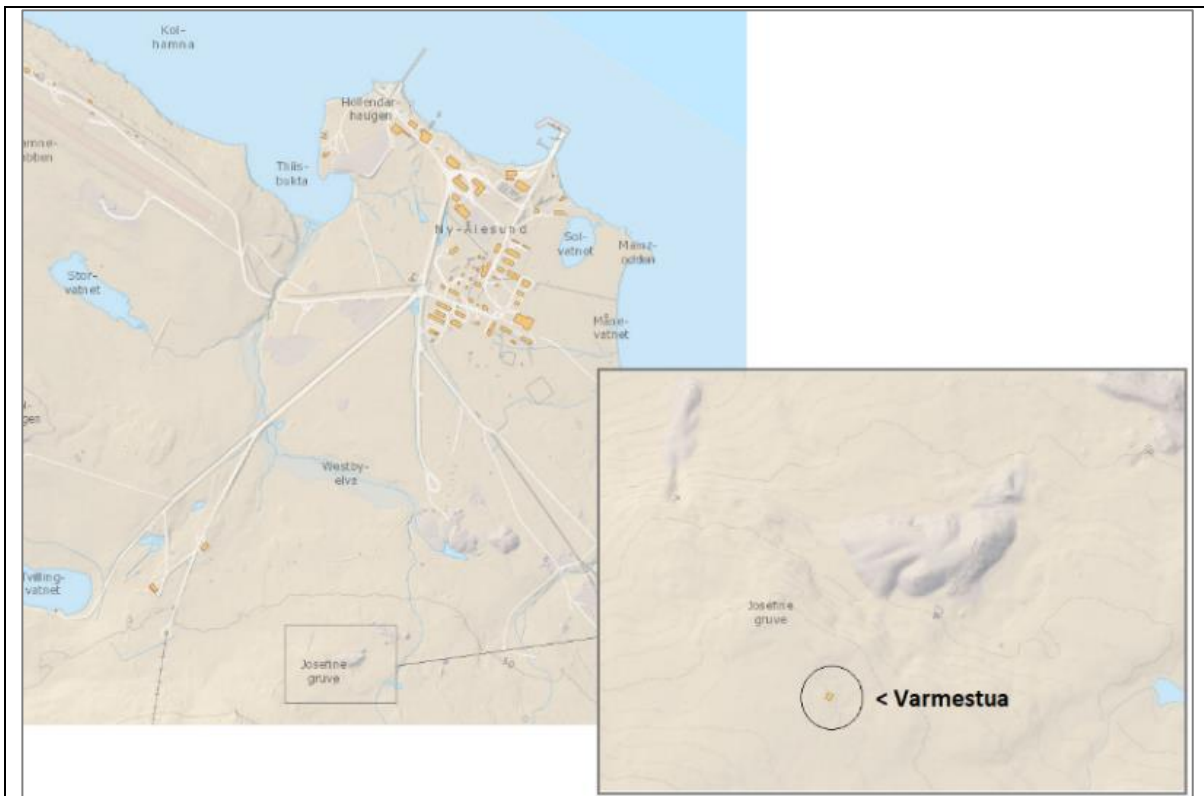

Innvendig mål i oppholdsrommet er ca. 1,9 x 2,9 meter. Interiøret er enkelt, med en jernovn, benker og et lite, fastmontert vindu. Vindusrammen har en særegen karnissprofil, som muligens kan relateres til flere hus som sto i gruveområdet på denne tida, se også nr. 54 Sætra. Vinduer og andre materialer kan ha hatt felles leverandør (bør undersøkes nærmere).

Enkelte gjenstander, som ei sinkbøtte, et vaskevannsfat og ei tresko, ligger inne i hytta. Utenfor bygningen ligger rester av redskaper og mange hensatte spader, dels blad uten skaft.

Flyfoto/skjerm bilde fra databasen Askeladden (t.h.) viser en grøft som er gravd i sirkel et stykke rundt hytta og ned mot gruvetippen. Ifølge kartet fra 1921 var dette del av vannledningssystemet. Grøfta ses stadig i dagens terreng.

Dagens situasjon, lokalisering av varmetua. Kilde: Norsk Polarinstitutt / Kings Bay AS

Varmestua ble istandsatt av Sysselmannens snekkere (Karl Fredheim) sommeren 2004. Luftesjakta ble ikke rørt. Stua var da svært skjev og falleferdig, med omfattende råteskader. Alle deler ble merket og demontert før konstruksjonen ble nøyaktig gjenoppbygget, med høy andel gjenbrukte deler. Kun råteskadde deler ble skiftet ut med tilsvarende nye, blant annet stenderverket og deler av bordkledning og taktro. Mest mulig bordkledning ble bevart, også deler med mindre råteskader.

Jordfyllet ble fjernet fra veggene for å sikre bedre bevaringsforhold for treverket, etter tillatelse fra Riksantikvaren 19.04.2005. Sysselmannen/Riksantikvaren forutsatte i utgangspunktet at jorda ble lagt tilbake på taket og i ett felt mellom to stendere, for å sikre dokumentasjon av den opprinnelige konstruksjonen. I 2009 ble det imidlertid enighet om å ikke fylle noe jord tilbake, for å sikre best mulig bevaringsforhold. Jorda som ble tatt ut, ligger i en haug ved siden av hytta. På taket er noe jord og grus lagt tilbake oppå takappen.

Under istandsetting 2004. Nytt trevirke i vestveggen antyder grad av utskifting. Flere foto hos Sysselmesteren. Kilde: Sysselmesterens arkiv

Varmestua med den høye luftesjakta, slik den framsto fem år etter istandsetting. Nytt trevirke har grånet naturlig. Foto Siri Hoem 2009

Varmestua er ikke endret etter istandsettingen i 2004. En liten nødreparasjon ble utført sommeren 2024 for å unngå følgeskader av pågående setninger/bevegelser mellom varmetua og luftesjakta, se bygningsskjema og fotovedlegg. Jevnlig tilsyn og enkelt vedlikehold er nødvendig.

Ferdsele bør være begrenset, siden både bygningen og omgivelsene har høy dokumentasjonsverdi og er svært sårbare for tråkk og slitasje. Varmestua bør ikke bli et aktivt turistmål. Gjenstander i og utenfor hytta bør registreres systematisk, både for å dokumentere historie, og for å ha oversikt i tilfelle tap/tyveri.

KILDER

Sysselmasterens arkiv, blant annet søknad om dispensasjon fra fredning 08.04.2005, vedlagt foto fra istandsettingen.

38 VARMESTUA		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Jordgravde stendere, som står ca. 30-40 cm ned i bakken.	Sårbar konstruksjon, men opprinnelig løsning bør opprettholdes av kulturhistoriske hensyn.
YTTERVEGGER	Stenderverk med tosidig kledning, ca. 15 cm samlet veggtykkelse. Stendere med 30–40 cm avstand, dimensjon 3-4" (ca. 10 cm). Liggende bordkledning, noe varierende dimensjoner, ca. 1,2–2 cm tykke og 15 cm brede bord lagt kant i kant.	Stenderne skiftes med tilsvarende ny plank dersom de har alvorlige skader, jf. metodikk brukt ved istandsettingen i 2004. Fortrinnsvis skiftes hele lengder framfor spunsing. Alt treverk skal være umalt.
VINDUER	Mot øst: liggende ramme med tre ruter, glass i kittfals. Innvendig side har en slags karnissprofil på ramme og sprosler. Samme type profil er funnet på flere hus fra første byggefase, som nr. 54 Sætra (oppført i gruveområdet) og nr. 34 Posten (muligens oppført i gruveområdet før flytting til leiren). Ingen spor etter maling.	Antatt opprinnelig vindu med svært høy verneverdi. Vinduet må etterses jevnlig for å sjekke at glassene er hele og kittet funksjonelt. Kittutfall utbedres ved å supplere med linoljekitt. Ved større skader må glassene tas ut, falsen renses og nytt glass legges i kittseng, festes med glasstift og kittes inn. Vinduet skal ikke nedskrapes eller males, værslitasjen beholdes. Eventuelt kan treverket settes inn med klar linolje for å gi noe bedre beskyttelse av treverket.
DØRER, PORTER	Enkel labankdør mot sør. Fem stående bord i full høyde, innvendig to tverrliggere og skråstiver (Z-form). Døra har nyere hengseltyper og er utadslående, festet med en stålkrok.	Dørtypen antas å være opprinnelig, men muligens er det gjort modifiseringer og satt på nye hengsler ved en senere reparasjon.
DEKKE	Bordgulv, umalt. Opprinnelig konstruksjon, antatt kort avstand til terreng.	Dagens situasjon opprettholdes, eventuelle sterkt råteskadde bord skiftes med tilsvarende nye.
TAK	Flatt tak båret av bjelker anlagt på yttervegger mot sør/nord og to innvendige rammer av stendere (dim. 5x14 cm) og tilhørende bjelke. Bordtak med papptekking. Over dette har det ligget grus/jord som isolasjon.	Taket bevares og vedlikeholdes med papp på tradisjonelt vis. Mengden grus som er lagt tilbake etter restaurering 2004 beholdes som en illustrasjon på opprinnelig løsning.
PIPER	Opprinnelig røykrør er bevart inne, med blikkplate i himlingen. Røykrøret er fjernet over tak, og åpningen er kasset inn og kledd med papp.	Dagens løsning opprettholdes og vedlikeholdes i samsvar med løsningen som ble etablert i 2004. Røykrøret og beslaget skal bevares inne.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Gammel platting av umalt plank liggende i nivå med bakken foran inngangsdøra.	Løsningen er sårbar for råte og tråkk, men skal opprettholdes som en del av kulturminnet. Utskiifting bør kun skje unntaksvis av enkeltplank ved omfattende råteskade/kollaps.

BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Ingen belysning. Over takets søndre del er det bygget to (og antatt rester av en tredje) forhøyninger av bord-/plankestabler, som er fastspikret. Noen bordbiter har pløyd not i siden, andre er rette, tilfeldig (gjen-)bruk av materialer. Opprinnelig funksjon er usikker.	Oppbyggingene over tak bevares slik de er. Ved behov respikres de med samme utseende som i dag. Opprinnelig funksjon bør avklares, eventuelt ved å intervju medlemmer i Kings Bay veteranklubb eller søke i andre kilder.
	Luftesjakt: Tårnformet konstruksjon i to deler, grunnflate ca. 1,2 x 1,7 meter, høyde 2,7 meter. Nedre del har fire kraftige stendere i hjørnene og liggende utvendig kledning av plank. Her har det vært ei topphengslet luke i full bredde mot sør, denne har falt ned og ligger på bakken. Øvre «tårn» er en noe mindre og spinklere konstruksjon kledd med tynnere bord.	Luftesjakta skal bevares som en viktig del av helheten. Forfallsforsinkende vedlikehold og eventuelt forsiktig istandsetting bør utføres. Minimum bør løs bordkledning respikres før den faller av, og nedfallen kledning og luke om mulig monteres på opprinnelig sted. Skrot og gjenstander i sjakta bør ryddes. Samvirke mellom konstruksjonen til sjakta og varmemestua er ikke undersøkt, de antas å stå fritt inntil hverandre. Man må jevnlig se til at setninger ikke fører til skader. Sommeren 2024 oppsto en større glippe i hyttas nordvegg grunnet «oppheng» av en bjelke i varmemestuas konstruksjonen på luftesjakta, se foto. Dette ble rettet umiddelbart etterpå.
ANNET	Jordhaugen ligger utenfor hytta, med masser som er fjernet fra veggene. Mange spader og rester av ulike redskaper og bor er hensatt inntil hytta og i nærområdet.	Jordmassene bør ligge der de er, men plastduken under haugen bør fjernes. Alle løse gjenstander, redskaper mv. som tilhører gruvetida, skal bevares på stedet, dersom ikke annet vedtas av kulturminnemyndighetene.

38 VARMESTUA**INTERIØRSKJEMA**

BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Varmestua har et enkelt oppholdsrom, som er bevart tilnærmet uendret siden gruvetida, dog noe forfallent. Alle flater er kledd med umalte trebord, dels med synlig bærekonstruksjon for taket. Rester av sort papp på nordveggen tyder på at (deler av) interiøret har vært pappledd som en ekstra vindtetting.</p> <p>Det er noe fast innredning: trebenk/brisk i hele bygningens bredde mot nord, og en jernovn fra AS Krakerøy Verk. Veggen bak ovnen i hjørnet mot sørvest er beskyttet med en blikkplate. I tillegg finnes en løs trebenk og noe løsøre, blant annet ei sinkbøtte, et vaskevannsfat og ei ødelagt tresko, samt rester av et jernbor og noe teknisk utstyr.</p>	<p>Varmestuas interiør skal bevares mest mulig uendret. Vedlikeholdet begrenses til forsiktig istandsetting, dersom alvorlige råteskader og svekkelser oppstår. Vinduet har høy alder og sjeldne detaljer, glass/kitt må etterses jevnlig.</p> <p>Gjenværende gjenstander og løsøre bør bevares på stedet, så framtidig kulturminnemyndigheten gjør en annen vurdering.</p> <p>Kings Bay AS bør ha en viss kontroll med ferdselen, slik at varmemestua ikke benyttes på måter som gir uforholdsmessig stor slitasje på kulturminnet. Tregulvet, både inne og ute foran døra, er særlig sårbart for tråkk.</p>

38 VARMESTUA

FOTO EKSTERIØR

Varmestua fra sørøst. Luftesjakta stikker opp i bakgrunnen. Flere rustne spader ligger henslengt i området rundt hytta.

Fasade sør, med inngangsdør og en sagkrakk i forgrunnen. Luftesjakta står noe skakk t.v.

Luftesjakt og varmetue fra nordvest.

Fasade nord. Merk glippen mellom bordene i øvre del av vegg på varmetua, der den har hengt seg opp på luftesjaktas konstruksjon. Dette ble fikset etterpå, slik at konstruksjonene igjen beveger seg fritt.

Fasade sør. De fastspikrete stabelene av bord-/plankebitene over tak har uviss funksjon.

Opprinnelig vindu med tre glassruter i kittfals.

Varmestuas utvendige hjørne nordøst, liggende kledning.

Luftesjakta har en god del skader, og ei luke har falt ned. Rustne rester av spader står utenfor.

Luka som har stått i luftesjakta, ligger på bakken nedenfor. Rester av beslag viser at luka har vært topphengslet.

Noe grus er lagt tilbake på taket etter restaurering med ny takpapp under. Tidligere røykrør er fjernet over tak, kasset inn og kledd med papp.

Plank nedlagt i bakken foran inngangsdøra, med råte og brekkasjeskader. Sårbar for tråkk.

Plank og bord på luftetårnet løsner, antatt lokal råte i gamle spikerhull.

Utenfor stua er det henslengt en mengde spader og verktøy. Disse er viktige elementer i kulturmiljøet og bør bevares på stedet.

38 VARMESTUA

FOTO INTERIØR

Interiør sett mot nord. Papprest på nordveggen.

Benk mot nordveggen, rester av diverse løsøre.

Interiør mot sør, med inngangsdør og ovn.
Trestubbe/krakk, sinkbøtte, rester av verktøy og annet løsøre har høy kulturhistorisk verdi og er fredet som del av lokaliteten.

Foto t.h.: Ovnshjørnet har sinkbeslag på vegg og bevart innvendig del av røykrør. Taket har en enkel konstruksjon av bjelker anlagt på stendere. Vi ser tydelig hvilke deler av bordvegger og tak som ble fornyet i 2004.

Opprinnelig vindu med slak karnissprofil, tilsvarende finnes på flere hus fra de første årene, som 54 Sætra.

Røykrøret med enkelt beslag i himlingen over ovnen. Innvendig ses fortsatt de nye bordene fra 2004.

Rester av ei tresko ligger på benken, med avslitt overlær.

Undersiden av treskoa viser svimerke i sålen. Den bevarte pappresten på veggen har høy dokumentasjonsverdi, den ble beholdt og remontert etter utskifting av råtne bord i 2004.

Inskripsjoner er bevart på gamle veggbord i østveggen, like innenfor døra. Antatt skåret av senere besøkende, neppe gruvearbeidere:
«S.R. CASH»
«A. CHALLINOR»

Et vaskefat og noen glass står på benken.

«Interiør» i luftesjakta, som dels er fylt av skrot og gjenstander. Mosegroing bør fjernes jevnlig.

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN	
ANNEN BETEGNELSE	Ny kraftstasjon (omtalt som dette i 1945 og senere)
ASKELADDEN-ID	158820-219
BYGGEÅR	1927–28 (Babcock & Wilcox kjele), nytt overbygg 1949, ny kraftstasjon 1957
ARKITEKT	Ukjent
OPPRINNELIG BRUK	kraftstasjon
OMBYGGING OG ENDRINGER	1941: bombet av tyskerne 1945: nytt provisorisk overbygg av tre 1948/-49: storbrann, ny betongbygning, gjenbruk av gammel fyrkjele og pipe 1957: ny kraftstasjon oppført som tilbygg mot sør, Steinmüller-kjele 1965: bruken opphørte, kraftstasjonen ble flyttet til mekanisk verksted 1989–90: Innredning av Nansenlaboratoriet, Norsk Polarinstitut 2023: Kraftstasjonen får status som automatisk fredet
DAGENS BRUK	Dels tom. Lager for Norsk Polarinstitut, Kings Bay m.fl. Nansenlaboratoriet.
BESKRIVELSE	Dagens kompleks består av tre byggetrinn med samlet grunnflate ca. 900 m ² . 1928: fyrkjele/pipe og én vegg, 1949: overbygg/nybygg, 1957: ny kraftstasjon. Bygningene har bærende konstruksjoner av armert betong og stål. Industrielt preg, mange bevarte detaljer, som fyrkjeler, vinduer, porter og terrazzogulv. Det er bevart teknisk utstyr fra 1928 og 1957, trolig også fra årene imellom.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	Av kraftstasjonen fra 1928 er den teglmurte kullsiloen, fyrkjelen og pipa bevart, trolig også betongvegg mot vest. Dette er integrert i en betongbygning fra 1949. Etter avklaring med Riksantikvaren skal hele anlegget behandles som fredet, inklusive stasjonen som ble tilbygget i 1957. Fyrkjeler og ulike tekniske installasjoner fra både 1928 og moderniseringene i 2. driftsperiode har svært høy industrihistorisk verdi. Eksteriøret samt fyrkjeler, kullsiloe, piper og fast/løst teknisk utstyr bør bevares uten vesentlige endringer, likeså støpte bygningskonstruksjoner, terrazzogulv, vinduer mv. fra 1949/1957. Rom uten teknisk innredning har stort potensial for ny bruk, modernisering og endring. Bygninger og teknisk utstyr bør dokumenteres og verneverdier avklares, som grunnlag for prosjektering av ny bruk, kombinert med et teknisk museum.

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN BYGNINGSHISTORIKK

De første årene etter oppstart av gruvedriften i 1917 hadde Kings Bay Kul Comp. A/S en kraftstasjon i gruveområdet. I 1919 ble det i tillegg oppført et reservekraftverk sør for radiostasjonen (se nr. 16 Telegrafren). Stasjonen i gruveområdet ble etter hvert utdatert, og selskapet ville bygge en ny sentral stasjon ved sjøen, der man kunne få nok kjølevann. I 1927–28 ble det oppført en ny kraftstasjon, med fyrkjele fra Babcock & Wilcox og teglmurt kullsilø. Overbygningen var rektangulær med høye vegger av plasstøpt armert betong. Bygningen hadde et sterkt asymmetrisk saltak teknet med papp og ei kraftig rund pipe.

Kraftstasjonen under bygging i juli 1928. Foto: Ukjent. Svalbard museum, SVF 00484 (beskåret)

49)	Ny kraftstasjon. Babcock & Wilcox kjele, 200 m ² heteflate med kjederist og kunstig trekk og overheter. Elektrisk støker, elektrisk drevet fôdepumpe (centrifugal) med motorer, bryter og igangsetningsapparat, 1 reserve fôdepumpe for damp fra hovedkjelen. Vifte med elektr. motor, bryter og igangsetningsapparat for kunstig trekk. 2 fôdevannstanker med rørlødnings, 1 centrifugalpumpe med elektr. motor og bryter for pumping av ferskvann i tankerne, 1 vifte med motor for avkjøling. Diverse håndverktøi og fyrverktøi, trillebærer, 1 dampfløite, slagvogn med skinnegang, 1 turbogenerator A.E.G. Curtis damp turbin spenning 6000 volt, 500 kw. 3000 omdreininger, vannavkjøling til lagerne og generator, apparatkap, apparattavler, 1 maskin-oljetank. Hjelpemaskineri: Overflatekondensator, elektr. sirkulasjonspumpe med motor, rørlødning til sjøen, elektr. drevet luftpumpe med motor. Rørlødning fra kondensator og pumpe til fôdevannstank. Elektr. drevet kjølevannpumpe med motor for kjølevann til turbogeneratoren. Magnetiseringsaggregat, dynamo med motor, bryter og igangsetning. Elektr. reservepumpe (centrifugal) med motor for kjølevann til turbogeneratoren og for lensing av vann i kjelleren. Håndpumpe for lensing i kjelleren med rørlødnings. 1 Evaporator med rørlødnings, 1 transformator for motorene. 1 tunderkasse for kjølevannspumpen; reservemateriell: vannstanneglas fyrrister, kjølerør, sil, nytt set kobber-rør for kondensator. Høispennet ledning med master, transformatorer over hele leiren, til grubene og kaien. Betongbygning	362.620.-
50)	Materialbod ved nye kraftstasjon, bygning materialer, inventar	2.000.- 3.000.-
I alle ovennevnte bygninger er telefon og brennslukningsapparater.		

Verdsettelse av selskapets verdier 1930.
Kilde: Statsarkivet i Tromsø

I verdsettelse av selskapets verdier per 1. januar 1930 omtales den nye kraftstasjonen under løpenr. 49 som en betongbygning. Fra beskrivelsen av teknisk utstyr: Babcock & Wilcox kjele, 200 m² heteflate med kjededrift og kunstig trekk og overheter, 1 sentrifugalpumpe med elektromotor for pumping av ferskvann i tankene, 1 turbogenerator A.E.G. Curtis damp turbin spenning 6000 volt, 500 kW, 3000 omdreininger, håndpumpe for lensing i kjelleren osv. «Høispennet ledning med master, transformatorer over hele leiren, til grubene og kaien.» Det hele verdsettes til kr 362 620. Bygningen hadde telefon og brannslukningsapparat, i likhet med andre bygg knyttet til kritisk infrastruktur.

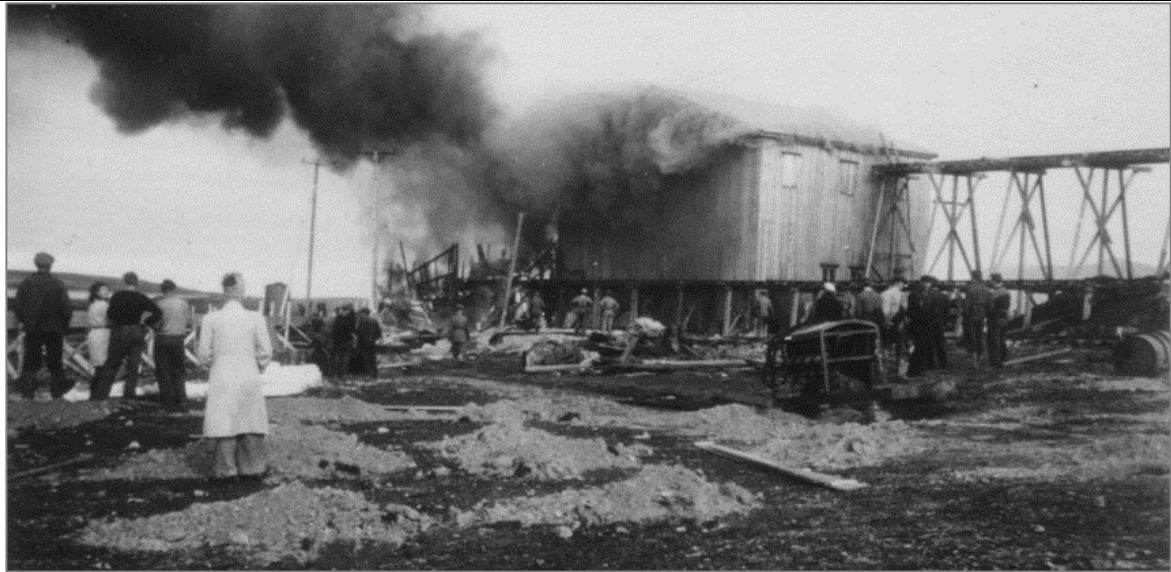
Flyfoto av kraftstasjonen ved sjøen i 1938, slik den ble oppført i 1928. Kullet kom inn på en bro mot øst. Nr. 16 Telegrafan i bakgrunnen. Kilde: TopoSvalbard, Norsk Polarinstitutt (utsnitt)

Kraftstasjonen ble bombet under tyske angrep i 1941 og fikk store ødeleggelser. Etter krigen verdsettes bygningen til kr 0. Vi har ikke funnet bilder som dokumenterer bygningen i ruinstilstand i krigsårene.

Kort etter 1945 ble kraftstasjonen gjenoppført på samme sted, men med helt ny bygningsform og materialbruk. Kings Bay Kull Comp. A/S strevde med å få tilstrekkelig sement til å gjenoppførte den sprengte stasjonen i betong. Dette lyktes ikke. For å få driften i gang ble det oppført en trebygning, for senere forbedring. Fyrkjelen fra Babcock & Wilcox med teglmurt silo og den runde pipa fra 1928 ble beholdt, muligens ble øvre del av pipa reparert. Det nye overbygget var en høy trekonstruksjon med saltak og gavlretning nord-sør, med vegger av tre med stående kledning. På innsiden var veggene isolert med kivrplater (støpte plater, oftest av gips med sagflis, tilsatt asbest og kjemikalier, med papp på sidene). Det gikk ikke lang tid før kraftstasjonen igjen ble utsatt for omfattende skader. En storbrann 7. august 1948 ødela det nye overbygget av tre, både fyrrom og maskinhall sto i brann og var umulig å slukke. (Kilde: rettsforklaring etter brannen i 1948, Kings Bays arkiv)

Den nye kraftstasjonen kort etter 1945, slik den ble gjenoppbygget etter krigsødeleggelsene. Overbygget var av treverk. Den runde pipa skimtes i bakgrunnen. Foto: Ukjent. Svalbard museum, SMF 00649 (beskåret)

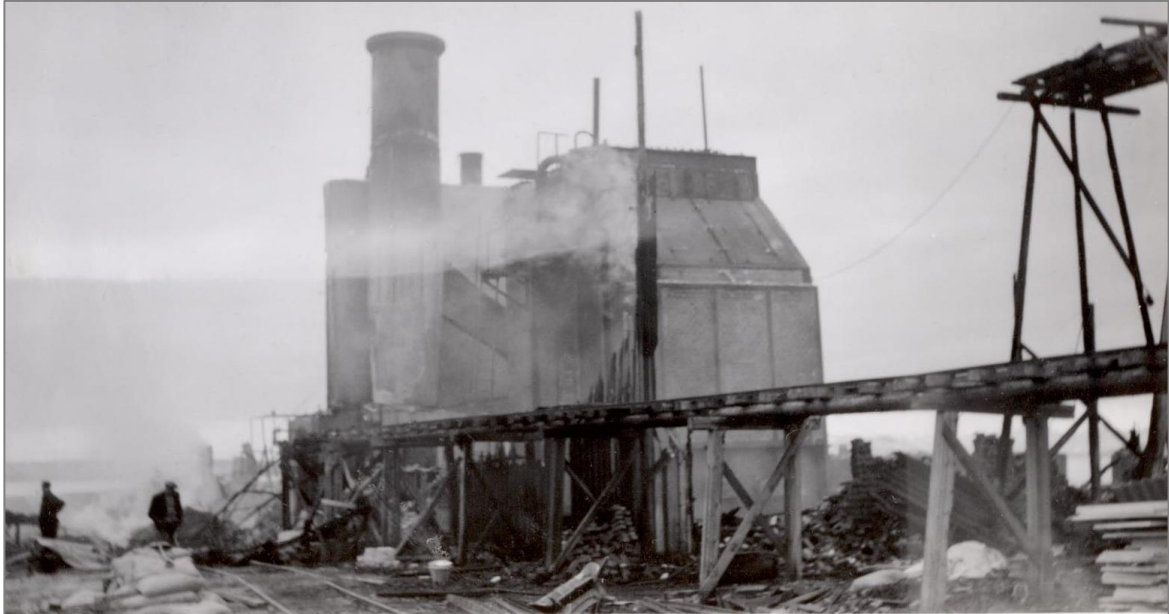
Kraftstasjonen brenner i august 1948. Foto: Richard Grefstads fotosamling. Kings Bays arkiv (beskåret)

Under brannen i august 1948. På bildet ser vi nedre del av en betongvegg, som enten er en rest fra den første kraftstasjonen fra 1928, eller ble støpt i 1945 (?). Foto: Arne Brøgger. Svalbard museum, SVF 00658

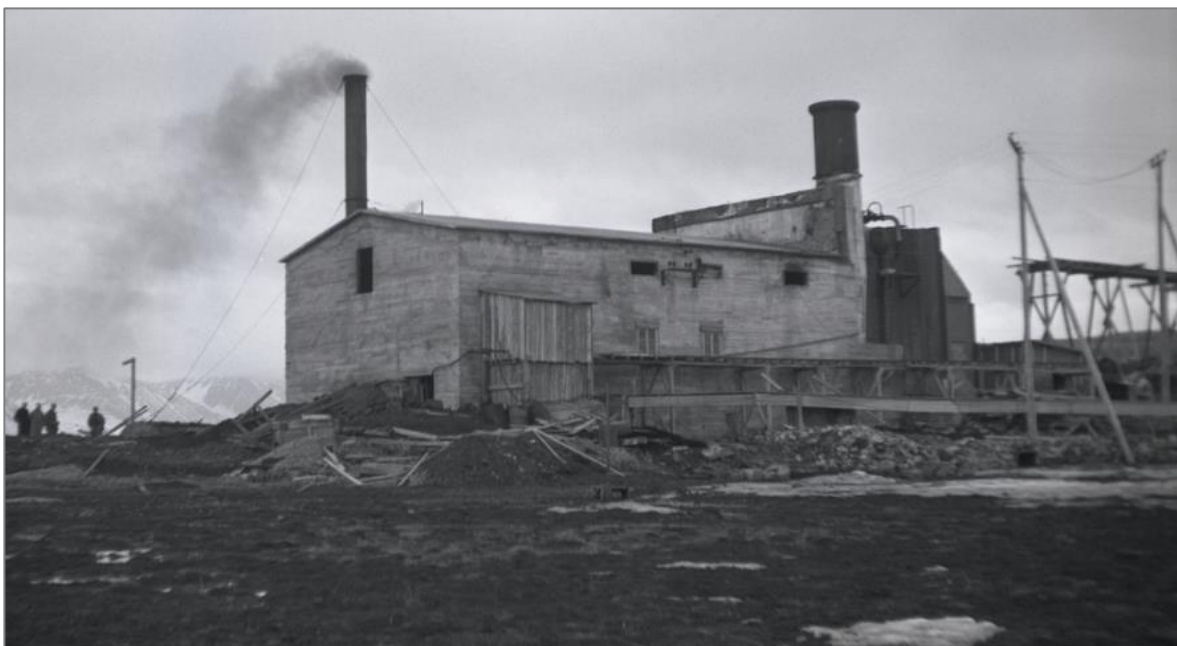

Brannruinen i 1948. Foto: ukjent, Svalbard museum, SVF 21146 (beskåret)

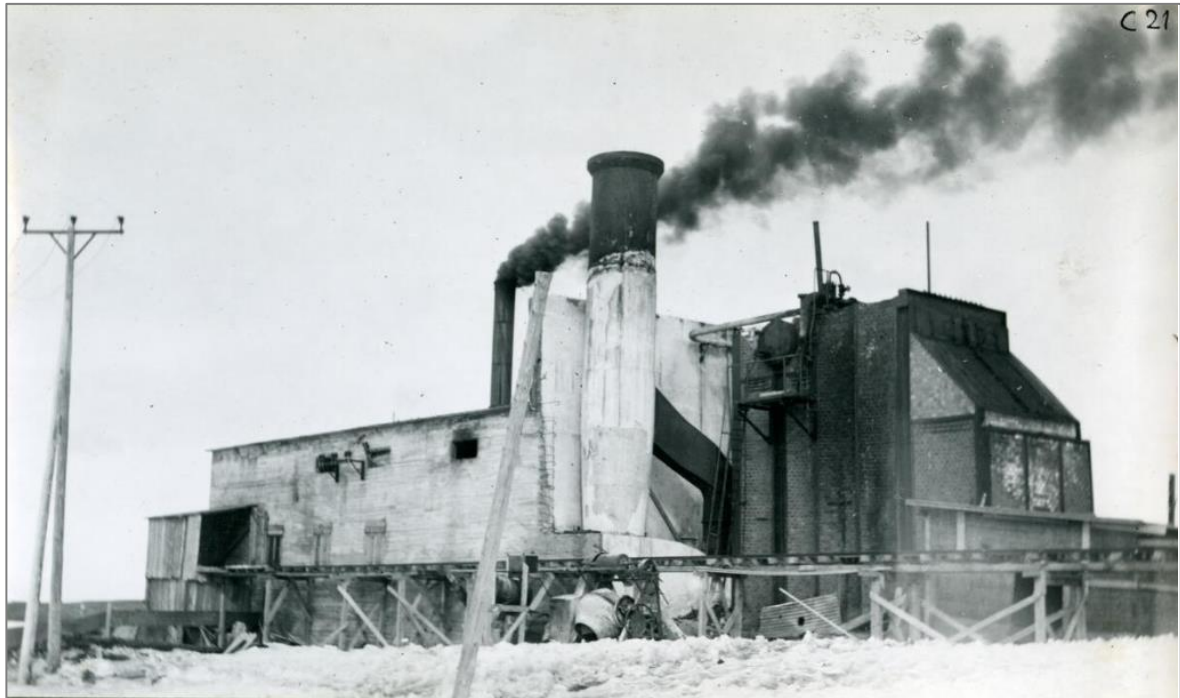

Brannruinen, antatt i 1948 eller kort etter. To piper og ovnen (teglmurt kullsilos t.h.) står fortsatt, likeså en høy betongvegg i bakgrunnen mot vest. Foto: Svalbard museum (beskåret)

Ny kraftstasjon ble oppført raskt etter brannen, det nye anlegget sto ferdig i 1949. Kjelen fra Babcock & Wilcox med teglmurt kjele/kullsilos og høy støpt pipe fra 1928 sto gjennom brannen og ble nok en gang bygd inn en ny overbygning. Mye tyder på at én opprinnelig betongvegg fra 1928, stående vest for pipa, også ble bevart. Sammenlign fotografier av brannruinen i 1948, under gjenoppbyggingen i 1949, og dagens situasjon. Det nye anlegget besto av to bygningsvolumer av plasstøpt armert betong, begge med slakt saltak i ulike høyder. Det ble først oppført en lang toetasjes fløy mot vest. Deretter ble det oppført en høy betongbygning omkring den gamle fyrkjelen og siloen fra 1928. Den gamle runde pipa stikker stadig opp over taket (skjult på enkelte fotografier).

Ny kraftstasjon i 1949. Foreløpig er kun den lave fløyen mot vest oppført, se også bildet på neste side. Den høye betongveggen inn mot den runde pipa i bakgrunnen, er trolig bevart fra 1928 og integrert i dagens anlegg. Foto: ukjent, Svalbard museum, SVF 21118 (beskåret)

Udatert foto av kraftstasjonen med svart røyk fra pipa i den nye vestfløyen. Vi ser spor etter det nedbrente skråtaket (anno 1928 og 1945) på den eldste, runde pipa i forgrunnen, som har vært hvitmalt i interiøret.
Foto: Arne Brøgger, Svalbard museum, SVF 00681

Under bygging i august 1949. Her oppføres det store overbygget over fyrkjel og silo fra 1928. Bak stillasene ser vi forskalingen for betongveggene. Disse to bygningsvolumene fra 1949 er del av dagens anlegg. Foto: Ukjent, Svalbard museum, SVF 00084

Udatert bilde av det nye anlegget fra 1949, sett fra vest. Det pågår pussarbeider på fasadene på vestfløyen. Den høye pipa i forgrunnen er senere revet. Foto: Ukjent. Svalbard museum, SMF 00665 (beskåret)

Foto 1950: «Ny kraftstasjon ferdig bygd.» Det er igjen røyk i den gamle pipa. Foto: Arne Brøgger, Svalbard museum, SVF 00666

I brannforsikring 1952–53 omtales bygningen slik: «Litra 44, Dampkraftstasjon. Veggene og taket er innvendig isolert med «Tresonittplater». Generatorene er drevet av dampmaskin med kjele montert i bygningen. Oljeapparatene er montert i maskinrommet. Det er 4 oljebrytere. Kraftstasjonen er forsynt med spenningsregulator og det er vakt i stasjonen dag og natt. Kapasiteten er på over 500 KW. Tilbygg kraftstasjon av tre, kledd med Tresonittplater.»

I 1957 ble det bygget en ny dampkraftstasjon vegg i vegg med den gamle. Kraftstasjonen bestod av Stal turbogenerator og to Steinmüllerkjeler, og fikk vann fra Tvillingvann (Hanoa 2016, s. 358). Det nye anlegget består av to betongbygninger med slake pulttak, en høy del mot sørøst og en lav del mot sørvest. Ingeniørene Bonde & Co. laget tegninger av nytt tak til kraftstasjonen, tegninger signert 07.08.1956 viser plantegning av begge bygningsvolumene og snitt av de prosjekterte takene, som ble støpt med armeringsjern (kopi i Kings Bays arkiv). I den vestre bygningen ses et snitt gjennom vegg på stedet: 15 cm støpt betong, 4 cm Tresonitt (tresponsement) og 1 cm puss. Gulvet i bygningene fra 1957 er av terrazzo (påstøp med dekorativt innslag av stein, med slipt overflate).

Tegninger signert Ingeniørene Bonde & Co. 07.08.1956. Plan og snitt gjennom takene (med armering) på kraftstasjonen som ble oppført året etter, inntil den gamle stasjonen. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

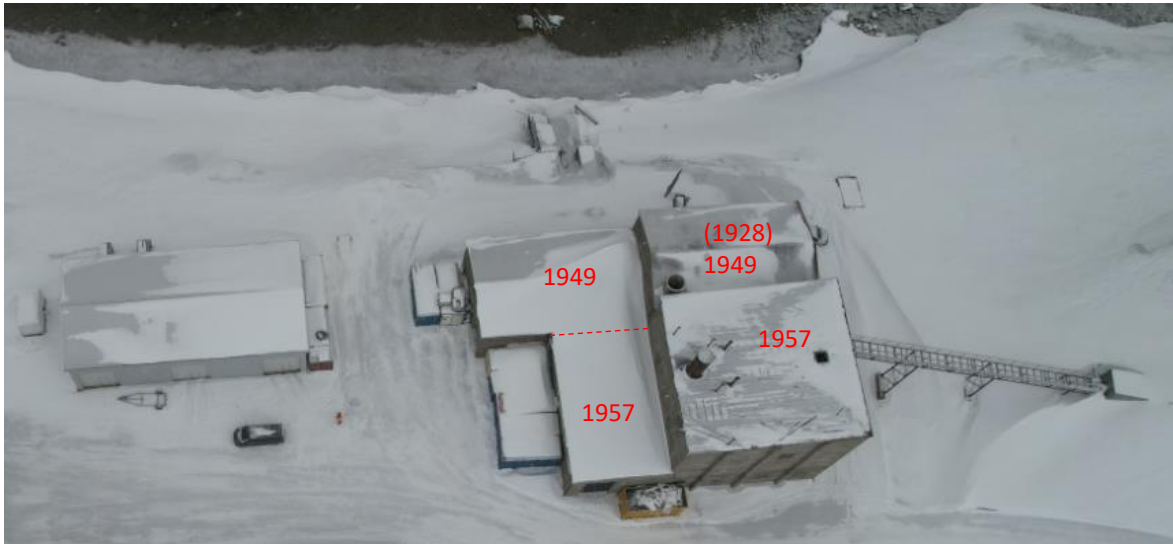
Bildetekst: «Kraftstasjonen og det nye tilbygget.» Antatt kort etter 1957. Bygningen med saltak fra 1949 til høyre. Foto: Ukjent. Svalbard museum, SVF 00075 (beskåret)

Kraftstasjonen var kullfyrt og utnyttet kull som ikke kunne selges. Avfallet fra kraftproduksjonen (aske og slagg) ble brukt til masse på veiene i leiren. (Hanoa 2016, s. 96) Kraftstasjonen var i drift gjennom hele 2. driftsperiode. Omkring 1965 flyttet kraftstasjonen til det mekaniske verkstedet, og den gamle stasjonen ble stående tom.

Ifølge rapport av Arne R. Reinertsen og Arkiplan A/S i 1973 hadde den gamle bygningen stått uten vedlikehold siden 1950-tallet. Vinduene var gjenspikret med lemmer. I rapporten gjøres følgende vurdering: «Kun ca. 285 m² av byggets grunnflate kan tenkes benyttet til lagerformål, resten er dekket av murte ovner og teknisk utstyr som det vil bli uforholdsmessig dyrt å fjerne. For å utnytte de først nevnte lagerarealer, må anordnes porter som letter adkomsten samt at en del gulv må utbedres.»

I 1990 åpnet et marinbiologisk laboratorium i et avlukket areal i nordøstre del i bygningen til det gamle kraftverket, kalt Nansenlaboratoriet («Nansenlabben»). Norsk Polarinstitutt sto for driften. Det ble bygget et par isolerte rom med kontor og laboratorium. Mot nord ble det satt inn to isolerglassvinduer med moderne utforming og ny inndeling, samt ei dør (spor etter opprinnelig vindu ses over døra).

Høsten 2023 fikk den gamle kraftstasjonen status som automatisk fredet, etter historisk redegjørelse fra Kings Bay AS og vurdering av Sysselmesteren.

Luftfoto 2023. Byggeår for de fire bygningsvolumene. (Containere i sørvest.). Foto: C. Sjørem, Kings Bay AS

Dagens situasjon er at bevarte fyrkjeler og teknisk utstyr opptar store deler av interiøret i de østre bygningene fra 1949 og 1957. Den høye pipa over vestfløyen fra 1949 er revet. Hallen fra 1949 er et åpent rom med nakne betongvegger/-tak, nå lager for Norsk Polarinstitutt. Vestfløyen fra 1957 er en åpen hall med traverskran, nå materiallager for Kings Bay AS. «Nansenlabben» er stadig i bruk.

I kraftstasjonen fra 1949 er det bevart en teglmurt kullsilos og fyrkjele fra 1928. Et skilt med påskrift på taket av kjelen angir produsent og årstall for modellen: *Babcock & Wilcox Ltd. 1927, London & Glasgow*. Her er flere interessante detaljer, se notat Rekkavik 2023. I kraftstasjonen fra 1957 står to kjeler av merket Steinmüller. (Steinmüller leverte også kjele til kraftverket i Longyearbyen.)

Det bør foretas en grundig bygningsregistrering/oppmåling og dokumentasjon av bygninger samt fast og løst teknisk utstyr knyttet til bruken som kraftstasjon i perioden 1928 til 1965. Det er bevart teknisk utstyr og bygningselementer med høy industrihistorisk og kulturhistorisk verdi fra alle byggetrinn i kraftstasjonens historie: 1928, (1945?), 1949 og 1957. Samtidig bør det gjøres en grundig tilstandsanalyse, herunder vurdering av is i kjelleren, betongens bestandighet og armeringskorrosjon. Både tilstandsanalyse og registrering av interiør og utstyr krever særskilt fagkompetanse.

Kartlegging av verneverdier og teknisk tilstand vil danne grunnlag for istandsetting, endringer og framtidig bruk, dette må skje i dialog med kulturmiljømyndighetene. Tekniske utfordringer med armeringskorrosjon kan kreve nye tekniske løsninger (for eksempel utvendig puss eller annen form for beskyttelse). De to kraftstasjonene med teknisk utstyr er mest aktuelle som en form for teknisk museum, mens de lavere fløyene har stort brukspotensial og tåler betydelig tilrettelegging for ny bruk, eventuelt lager som i dag.

NB! Det er stor fare for at det er asbestholdige materialer i anlegget (bygningmaterialer, rørisolasjon mv.). Dette må undersøkes av fagkyndige og eventuelle tiltak vurderes. Asbest utgjør stor helserisiko. Asbestfibre kan frigjøres til luften fra skadde materialer, selv om de ligger i ro.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Kings Bay AS v/Ingrid Rekkavik: Notat «Gamle kraftstasjonen – historikk», 08.12.2023.

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN EKSTERIØRSKJEMA		
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Støpt grunnmur på fjell, fra 1949 og 1957. Det er mulig betongfundamentene fra 1928 delvis er bevart og gjenbrukt, eventuelt også elementer fra 1945.	Det er utfordringer med vann/isdannelse i kjeller. Eventuelle tiltak krever grundig utredning. (Tilsvarende problemstilling i kraftstasjonen i Longyearbyen.)
YTTERVEGGER	<p>Kraftstasjon 1949: Armert plasstøpt betong, innvendig forsterkende pilastre. Fasadene er påført en tynn puss/slemming, antatt bevart fra 1949. Innsiden av veggen er isolert med tresonittplater (trefibersement) og pusset, som opprinnelig.</p> <p>Betongveggen mellom de to volumene er trolig bevart fra 1928-stasjonen, sammenlign fotografier fra 1948, 1949 og i dag.</p>	<p>Vedlikehold av betong krever i utgangpunktet få tiltak, men her er blottlegging og rust i armeringsjern en stor utfordring. Dette vil på sikt gi store skader. Gravrust ekspanderer opptil ni ganger og kan sprengne løs betongbiter (personrisiko) og gi kritiske svekkelser av konstruksjonen. Det må utføres en grundig tilstandsanalyse av fagkyndige og ulike tiltak vurderes for å bremse skadeutviklingen.</p> <p>De pussete fasadene fra 1949 bør vedlikeholdes med en tynn puss med samme mørtelkvalitet og utførelse som i 1949, antatt en KC-mørtel. Det kan eventuelt tas pussprøver for analyse (sendes til f.eks. SEIR-materialeanalyse A/S i Danmark). Utvendig puss er viktig for å beskytte betongen mot armeringskorrosjon. Valg av reparasjonspuss (eventuelt full fornying) må både ta hensyn til den historiske situasjonen og sikre best mulige bevaringsforhold for betong/armering.</p> <p>Betongveggene fra 1957 er særlig sårbare. Spor etter forskaling er en viktig del av det arkitektoniske uttrykket. Det kan likevel være behov for inngripende tiltak, som addering av et pusslag (etter frilegging og rustbehandling av jern), eller annen ytre beskyttelse. Dette krever dispensasjon fra fredningen.</p> <p>Innvendig etterisolering bør unngås, da dette gjør betongen enda kaldere og mer utsatt for frostsprengning. Opprinnelig løsning med tresonittplater og puss bør videreføres.</p>
	<p>Kraftstasjon 1957: Armert plasstøpt betong, veggtykkelse ca. 15 cm, forsterket med utvendig støpte pilastre. I tillegg er det bæring av ståldragere og stålsøyler inne i bygningen.</p> <p>Utsiden av betongveggene står uten puss med avtrykk etter liggende forskalingsbord. Armeringsjern med tynn overdekning er dels blottlagt (og rustne). Innsiden av veggene er isolert med 5 cm tresonittplater (trefibersement) og pusset.</p> <p>Det er ikke kjent om man i 1957 brukte lokalt framstilt betong med tilslag av lokal strandgrus (som i 1. driftsperiode), eller om materialer ble fraktet opp fra fastlandet.</p>	
VINDUER	Kraftstasjon 1949: Det er bevart en god del opprinnelige/eldre vinduer, i hovedsak torams vinduer med tre ruter i hver ramme, glass i kittfals. Noen rammer har hjørnejern og	Vindustypene og gjenbruk av ulike rammer er typisk for Ny-Ålesund i 2. driftsperiode. En del vinduer er nå

	<p>sidehengsling, andre er fastspikret. I den lave fløyen er det tre smale vinduer der liggende rammer av samme type er brukt. Opprinnelige varevinduer.</p> <p>Tre vinduer er bevart i opprinnelig yttervegg mot sør, nå innebygget og synlige mot kraftstasjonen fra 1957.</p> <p>Enkelte vinduer er skiftet med nyere rammer uten inndeling. Blant annet to isolerglassvinduer mot nord i 1. etasje (Nansenlabben etablert 1990).</p> <p>Ny kraftstasjon 1957: Opprinnelig torams vinduer med to ruter i hver ramme, glass i kittfals. Sidehengslet. Med varevindu.</p>	<p>tildekket med lemmer, uvisst om vinduene er intakte.</p> <p>De bevarte vinduene fra 1949 i opprinnelig fasade sør, nå inne i tilbygget fra 1957, har særlig høy dokumentasjonsverdi, med alle opprinnelige detaljer og rester av fargebruk (kun observert på avstand). Her bør kun et minimum av istandsetting utføres, for å hindre nedfall av deler/glass.</p> <p>De opprinnelige vinduene fra henholdsvis 1949 og 1957 har høy verneverdi og bør vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3.</p> <p>Vinduene bevares umalt, som i dag, så framtidig maling og eldre fargebruk kan dokumenteres. Lemmene (påsett etter nedleggelsen 1965) kan fjernes dersom vinduene restaureres og lysinnslipp er ønskelig.</p> <p>De nyere vinduene kan bevares med dagens utseende. Eventuell tilbakeføring til opprinnelige typer må skje på dokumentert grunnlag.</p>
DØRER, PORTER	<p>Kraftstasjonen har ulike typer dører og porter, dels endrete åpninger og gjenmuring med Leca. Det er bevart en del opprinnelige/eldre dører og porter. Ikke dokumentert i detalj.</p> <p>Lav fløy 1949: Mot nord stor tofløyet port, med sekundært utsaget dørblad. Labankporter av tre med skråstilt pløyd faspanel, tre sett stabelhengsler og lange jernbeslag med fine dekorative detaljer.</p> <p>Kraftstasjon 1957: Stort port-/dørfelt i østvegg, kledd med umalt stående bordkledning. Nyere hengsler. Opprinnelig overlysfelt er kledd inn.</p> <p>Kraftstasjon 1957: Mot sør enkel dør med overlysfelt, antatt opprinnelig. Dørblad med stående bordkledning og lange jernbeslag. Overlysfelt med tre ruter i bredden og kittet glass skimtes bak nyere bordkledning.</p> <p>Høy fløy 1949: Enkel dør fra 1990 til Nansenlabben, antatt satt i en</p>	<p>Dører og porter fra før nedleggelsen av kraftstasjonen i 1965 har høy verneverdi og bør bevares og istandsettes i samsvar med opprinnelig utforming.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4.</p> <p>Dører og porter bevares umalt, som i dag, så framtidig maling og eldre fargebruk kan dokumenteres. Lemmene foran overlysvinduene kan fjernes dersom vinduene restaureres og lysinnslipp er ønskelig.</p> <p>Nyere dører og porter har lav verneverdi. Eventuell endring og</p>

	<p>opprinnelig vindusåpning (utsparing skimtes over dør).</p> <p>Lav fløy 1949: Nyere port mot vest.</p> <p>Lav fløy 1957: Nyere rulleport mot sør.</p>	<p>tilpasning til ny bruk kan utføres, men dette må godkjennes av kulturmiljømyndigheten.</p>
DEKKE	<p>Frittspente dekker dels av stål og betong. Gulvene fra 1949 er av betong.</p> <p>I begge bygninger fra 1957 er det støpte dekker med terrazzo.</p>	<p>Dekker og gulv bevares i samsvar med opprinnelig utførelse og overflatebehandling. Spor etter tekniske installasjoner bør bevares. Terrazzogulvene har særlig høy verdi, se interiørskjema.</p>
TAK	<p>Kraftstasjon 1949: To saltak av plasstøpt armert betong, underliggende ribber i tak korresponderer med støpte pilastre på innside vegg. Synlige armeringsjern der det er tynn overdekning innvendig.</p> <p>Høy bygning er trolig tekket med papp, som opprinnelig. Støpte «vindskier» i gavl.</p> <p>Lav fløy er utvendig tekket med korrugerte stålplater fra nyere tid.</p> <p>Kraftstasjon 1957: To flate/slake pulttak av plasstøpt armert betong.</p> <p>Utvendig tekking på høy bygning er tilsynelatende opprinnelig bordtak og papp, som for en stor del mangler (løse deler/bord).</p> <p>Lav fløy er utvendig tekket med korrugerte stålplater fra nyere tid.</p>	<p>Opprinnelige betongkonstruksjoner har svært høy verneverdi og skal bevares. Eksponerte takkonstruksjoner og overflater er en viktig del av det historiske interiøret. Utvendige detaljer, som støpte «vindskier», skal videreføres.</p> <p>Opprinnelig taktekkingen antas å ha vært bordtak (over betongen) og papp. Tilbakeføring til papptekking kan vurderes, men dette må avveies mot tekniske hensyn.</p> <p>Det er avgjørende at taktekking, beslag rundt piper mv. er tette, slik at betong og armeringsjern beskyttes best mulig mot vanninntrenging. Eventuell kombinasjon av utvendig etterisolering og ny taktekking bør kunne vurderes. Endringer krever detaljprosjektering og dispensasjon fra fredningen.</p>
PIPER	<p>Antatt opprinnelig rund pipe fra 1928, støpt betong med spor etter forskaling i seksjoner. Skjult jernarmering, detaljer er ikke kjent. Muligens senere reparasjoner (1945, 1949).</p> <p>Tidligere pipe over lav fløy fra 1949 er revet.</p>	<p>Pipa har sprekker og avskalling av ytre betong/puss. Istandsettingsmetode må vurderes nærmere etter grundig tilstandsanalyse, eventuelt også ingeniørfaglig vurdering av statikken.</p> <p>Pipa er sårbar for frostsprengning når den ikke er i bruk. Toppen bør sikres med spesiallaget pipehatt, som hindrer nedbør, men sikrer utlufting.</p> <p>Pipa vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Utvendig side kan påføres egnet maling eller annen type overflatebehandling, fortrinnsvis tilsvarende type som eksisterende (rester).</p> <p>Eventuell maling av innvendig side bør utføres med mineralsk maling. Tett organisk eller plastholdig maling må unngås, da dette vil stenge inne</p>

		fuktighet og øke faren for frostsprengning og nedbrytning.
	Høy stålpipa og diverse mindre luftepiper over kraftstasjonen fra 1957.	Den høye stålpipa har høy verneverdi. Eventuelle tiltak for å forsinke rustutviklingen bør vurderes.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Transportanlegg inn i øvre del av østveggen i kraftstasjonen fra 1957. Bærende elementer av stålfagverk, brolegeme av stålskinner og tverrgående tretrinn. Diverse detaljer, ikke dokumentert. Tilsvarende anlegg til den eldre stasjonen er revet.	Anlegget har høy verneverdi som del av den tekniske infrastrukturen. Bør bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Lampe over inngangsdør fasade sør, trolig montert i 2. driftsperiode. Enkel stålstang som er innstøpt i veggen (sekundært), hvit glasskolbe.	Lampa er tidstypisk og bør bevares. Tekniske installasjoner og spor etter slike på fasadene bør registreres og verneverdier vurderes, som del av en helhetlig oppmåling og dokumentasjon.
ANNET	Det er spor etter eldre/tapte tekniske installasjoner i terrenget omkring kraftstasjonen.	Dokumentasjon av spor etter eldre installasjoner bør dokumenteres og fortolkes i lys av bygningshistorikken.

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN INTERIØRSKJEMA

BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Kraftstasjon 1928/1949: Betongbygning fra 1949 med lite endret interiør. Innsiden av veggene er kledd med tresonittplater og puss, som skaller av og har mekaniske skader. Tekniske installasjoner er bevart, herunder fyrkjel fra Babcock og Wilcox 1927, teglmurt kullsilo og pipe fra 1928. Generelt preg av forfall.</p> <p>Interiøret i den lave fløyen har eksponerte betongkonstruksjoner med spor etter forskalingsbord på vegger og innside saltak.</p> <p>Kraftstasjon 1957: Betongbygning med lite endret interiør. Innsiden av veggene er isolert med tresonittplater og puss. To fyrkjeler fra Steinmüller og diverse teknisk utstyr. I den lave fløyen er en traverskran.</p> <p>Hele anlegget har gulv av terrazzo. Dette var et slitesterkt gulv som var mye brukt i offentlige bygninger og institusjoner i store deler av 1900-tallet. De øvre cm er støpt med fin sement og tilslag av dekorativ stein, som er slipt (og polert).</p>	<p>Gamle fyrkjeler og alt teknisk utstyr fra 1. og 2. driftsperiode har svært høy verneverdi og industrihistorisk dokumentasjonsverdi. Mest mulig skal bevares uendret, inklusive detaljer, skilt osv. det manglende skiltet på den ene Steinmüller-ovnen bør tilbakeføres, dersom det stadig befinner seg i Ny-Ålesund.</p> <p>Det er vanskelig å gi råd om vedlikehold og bruk før anlegget er grundig dokumentert og teknisk tilstand vurdert. Foreløpig anbefaling er at det kun gjøres forsiktig forfallsforsinkende vedlikehold i de to kraftstasjonene. De lavere fløyene mot vest har potensial for ny bruk og modernisering. Bygningene er egnet som lager, gjerne kombinert med tilrettelegging som teknisk museum.</p> <p>Behandling av terrazzogulv krever særskilte metoder. Til daglig vask anbefales et en pH-nøytral såpe som er spesielt egnet for terrazzo, f.eks. natursåpe type Steifix 60. Ved jevne mellomrom er det behov for impregnering. Terrazzogulv kan repareres og eventuelt slipes. For mer informasjon se råd om vedlikehold på nettsiden til Respo terrazzo/Ellingard: https://respo.no/terrazzo/terrazzo-vedlikehold/</p>

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN FOTO EKSTERIØR

Stillbilde fra dronevideo. De to fløyene fra 1949 i forgrunnen, mot sjøen. Veggene på disse to eldste bygningsvolumene er pusset/slemmet, som opprinnelig. Bygningen fra 1957 har vegger av rå betong med synlige avtrykk etter forskalingsbord. Flatt tak på stasjonen fra 1957 virker brattere pga. kraftig vidvinkel. (Betongbygningen i bakgrunnen er Renseverket, oppført i 1960.) Foto: C. Søren, Kings Bay AS

Kraftstasjonen sett fra vest. De to bygningene med saltak er fra 1949. De to lave lagerfløyene er tekket med korrugerte stålplater. Taktekkingen på det flate taket over kraftstasjonen fra 1957, ser ut til å være i dårlig stand. Foto: Ingrid Rekkavik 2023

Fra sørøst. Stasjonen fra 1949 til høyre, tilbygget kraftstasjon fra 1957 til venstre. Transportanlegg for kull med understøttende bein av stålfagverk.

Fasade nord mot sjøen, begge bygninger er bevart omtrent som oppført i 1949, med tynn puss på fasadene.

Fasade nord i kraftstasjon fra 1949. To nyere isolerglassvinduer og dør i 1. etasje, antatt satt inn i 1989–90 ved innredning av «Nansenlabben».

Fasade nord i vestfløy fra 1949.

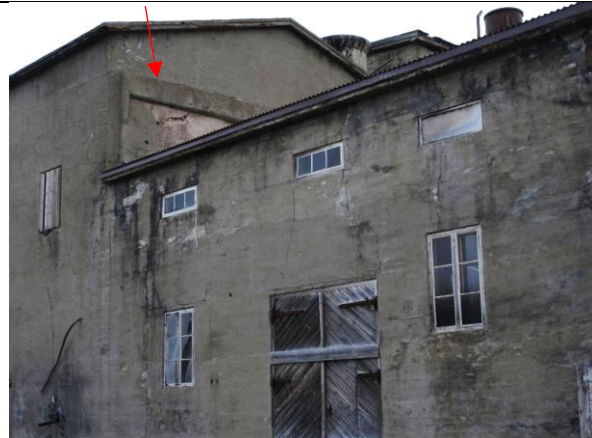
Anlegget sett fra vest, saltaksbygningene fra 1949 til venstre. I bakgrunnen ses den runde pipa som trolig er bevart fra 1928. Stålpipa over 1957-stasjonen. Foto: Ingrid Rekkavik 2023

Fasade sør, med to bygninger fra 1957. Begge disse står med rå betong uten puss. Nyere rulleport.

Parti av østveggen i stasjonen fra 1949. Her ble trolig kullet tatt inn, se foto 1957 i historikken.

Utsnitt fasade nord, overgang mellom bygningene fra 1949. Noe oppsprekking. Det ser ut til at deler av en betongvegg fra 1928 er bevart, opp til firkantet markering (rød pil).

Utsnitt av de fire bygningsvolumene sett fra nord, med den runde pipa som antas å være bevart fra 1928.

Vindu i vestvegg, lav fløy fra 1949. Mye avskalling i ytre pusslag.

Port i vestfløy 1949, fasade nord.

Detalj av port, jf. bildet t.v. Stabelhengsel og fint dekorert jernbeslag, som er brukket.

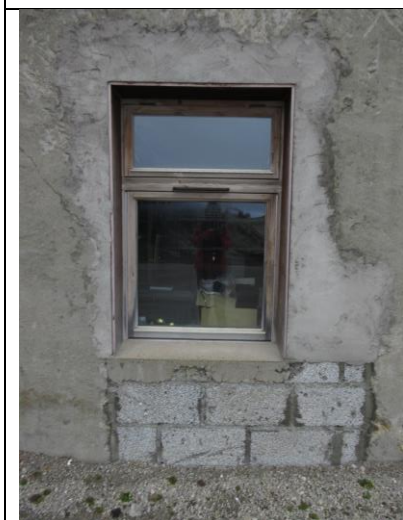
Eldre vindu mot nord, antatt fra 1949. Enkelte rammer har hjørnejern. Muligens gjenbruk.

Fasadeutsnitt nord i lav fløy fra 1949, se bildet t.h. Pussen er neppe fornyet etter 1949.

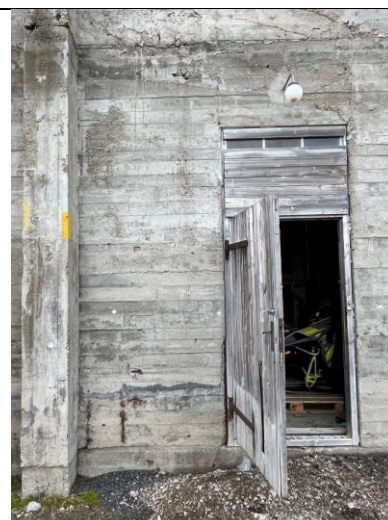
Detalj av mekanisk skade i yttervegg fra 1949, med tynn ytre puss og avdekket armeringsjern.

Nyere isolerglassvindu i 1. etasje mot nord i 1949-stasjonen, mot «Nansenlabben» anno 1990.

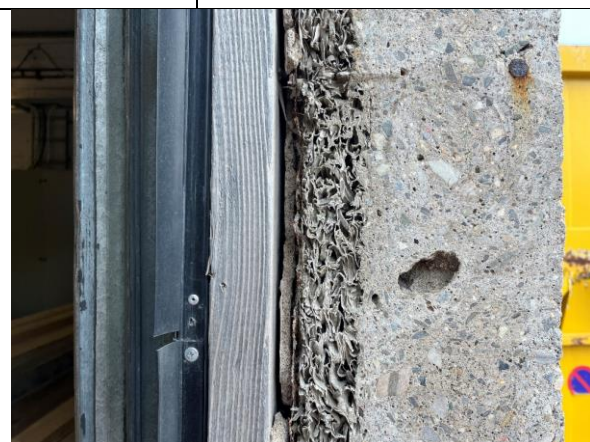
Fasade sør i lav fløy fra 1957. nyere port til Kings Bays materiallager.

Dør mot sør, inngang fra 1957 til kraftstasjonen. Bevart overlysfelt (innekledd) og tidstypisk lampe.

Inngang fasade nord til kraftstasjon 1957. Feltet over portene var tidligere åpent (glass), ref. eldre foto.

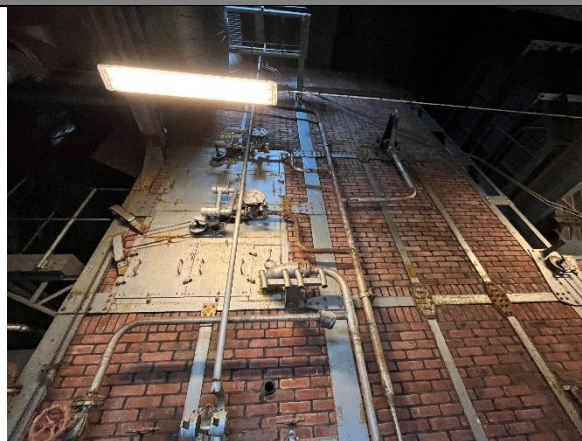

Sagsnitt gjennom vegg ved port i lav fløy fra 1957: 15 cm betong, innvendig isolasjon 5 cm Tresonittplate og ca. 1 cm puss.

44 GAMLE KRAFTSTASJONEN FOTO INTERIØR

Nedre del av ovnen fra 1957.

Øvre del av ovnen fra 1957.

Kraftstasjonen fra 1957 har kraftige stålkonstruksjoner med søyler og dragere.

En ovn med skilt Steinmüller 1957. Foto: Kings Bay AS 2023.

Den andre Steinmüller-ovnen mangler skilt, negativt spor viser at dette er demontert.

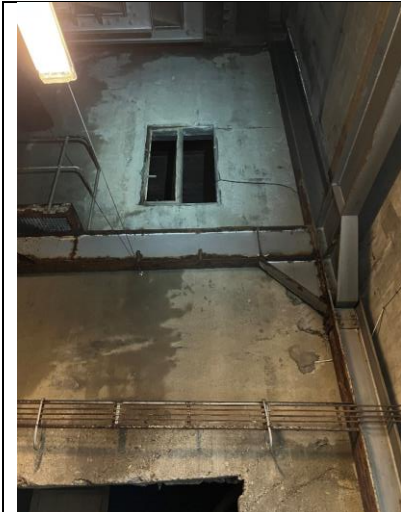
Maskineri, ovner og trapper i kraftstasjonen fra 1957. Foto: Kings Bay AS 2023

Feieluke i ovnen fra 1957, Wingaards jernstøperi i Bergen. Foto: Kings Bay AS 2023

Is fyller deler av kjelleren. Foto: Kings Bay AS 2023

Fra tilbygg 1957 mot opprinnelig fasade sør i delen fra 1949. Foto fra 1950 viser tre vinduer.

Vindu i opprinnelig yttervegg sør fra 1949. Typisk tofags vindu med varevindu fra 2. driftsperiode.

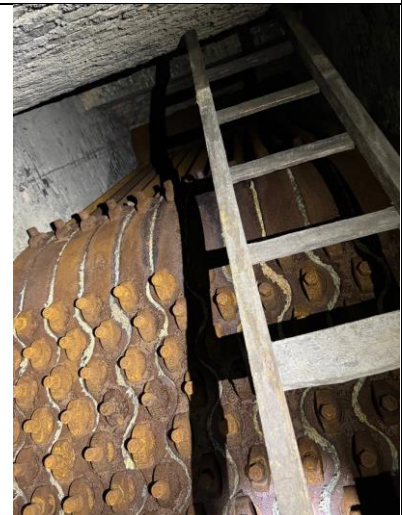
Innside av betongvegg fra 1949, isolert med tresonittplate og puss.

Teglmurt fyrkjele fra 1928. T.h. dør Nansenlaboratoriet fra 1990.

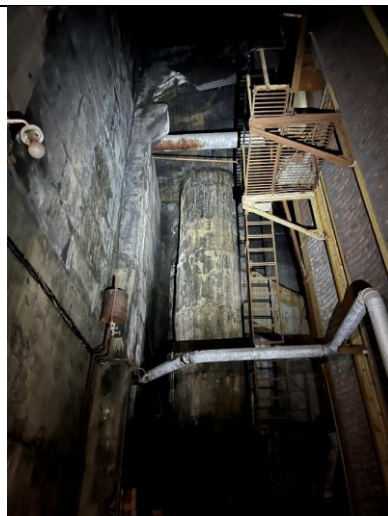
Rundt skilt Babcock & Wilcox 1927 på ovnen. Foto: Roar Blomstrand

Mulig varmeveksler. Foto: Roar Blomstrand

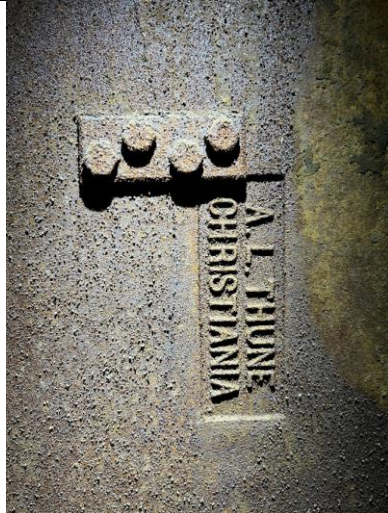
Mulig rist i anlegget fra 1928. Foto: Roar Blomstrand

Kjelehall med rund pipe, antatt fra 1928. Spor etter forskaling i seksjoner ses oppover på pipa.

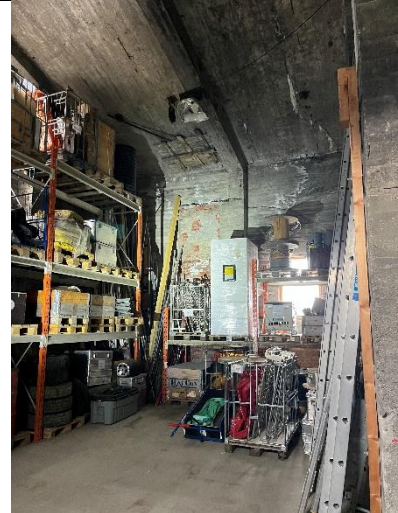
Øvre del av pipa fra 1928. Til venstre yttervegg fra 1949, med vindu mot sør.

Utsnitt av stor jernluke fra A.L. Thune Christiania i den eldste ovnen.

Vegg fra 1949, åpning mot tilbygg fra 1957. Betongen er innvendig isolert med tresnittplater og puss.

Interiør fra den lave fløyen fra 1949. Nå lager for NP. Støpt tak med ribber.

Interiør i Nansenlaboratoriet, som i 1990 ble innredet i nordøstre del av kraftstasjonen fra 1949. Foto: Kings Bay AS 2022

Interiør i Nansenlaboratoriet, som i 1990 ble innredet i nordøstre del av kraftstasjonen fra 1949. To rom med nye isolerglassvinduer. Foto: Kings Bay AS 2022

Interiør i dagens materiallager i lav fløy fra 1957. Støpt tak med dragere.

Detalj av terrazzogulv fra 1957, fra inngang/port mot sør i den lave fløyen.

54 SÆTRA	
ANNEN BETEGNELSE	Setra, familiebolig
ASKELADDEN-ID	158820-81
BYGGEÅR	Ca. 1917–19 i gruveområdet, flyttet til leiren 1958
ARKITEKT	Ukjent
OPPRINNELIG BRUK	Stigerkontor ved gruva Sofie 1
OMBYGGING OG ENDRINGER	Før 1948: trolig flyttet til gruva Ester II, stigerkontor og spisebrakke 2. driftsperiode: modernisert innvendig, familiebolig i gruveområdet 1958: flyttet til leiren, modernisering, ny liggende kledning, familiebolig 1963: bruk opphørte, bygningen sto lenge tom 1992: istandsetting fasade, ny dør i nordre bislag
DAGENS BRUK	Velferden i Ny-Ålesund, lager av klær og ski (smørerom)
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje, grunnflate ca. 5 x 12 meter, tre hovedrom. To bislag/dører på langvegg. Bygningen er fundamentert på treklosser. Vegger av bindingsverk med tosidig kledning. Opprinnelig stående faspanel er eksponert på del av østveggen, for øvrig har fasadene liggende kledning fra 2. driftsperiode slått utenpå opprinnelig panel. Tofags vinduer á tre ruter, dels opprinnelige/eldre med fine profiler og beslag. Saltak teknet med papp. Interiøret er bevart som i 2. driftsperiode, med tidstypisk innredning. Ikke tilknyttet vann/avløp.
KATEGORI	2 mindre endringspotensial (sommerbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>Bygningen har lang historie i Ny-Ålesund, først som stigerkontor i gruveområdet og senere familiebolig. Eksteriør og interiør er svært godt bevart fra gruvetida. Fasadene har bevart panel og vindustyper fra byggeåret og senere modernisering. Tidstypisk interiør fra 1950-tallet med malte huntonittplater på vegger og himling, kjøkkeninnredning og skap i soverom.</p> <p>Begge driftsperioder representerer viktig historie i husets og Ny-Ålesunds historie. Eksteriøret skal bevares uten vesentlige endringer. Interiøret skal bevares med eksisterende rominndeling, materialbruk, vinduer, detaljer og innredning fra 2. driftsperiode. Potensial for enkel sommerbruk eller museum. Forsiktige tiltak for å tilrettelegge for ny bruk kan vurderes, men ytterligere inngrep i eldre konstruksjoner, materialer og innredning bør unngås.</p>

54 SÆTRA

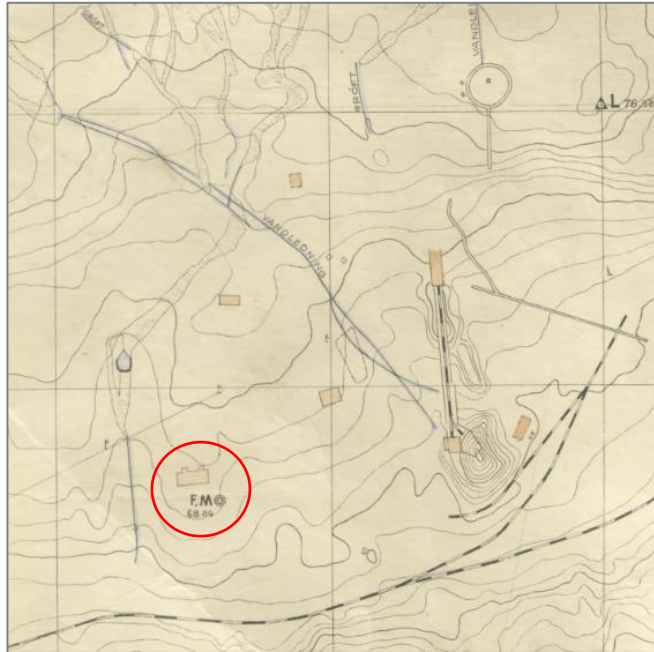
BYGNINGSHISTORIKK

Bygningen ble oppført som stigerkontor ved Sofie 1 i gruveområdet, om lag 1,5 km fra leiren. Byggeåret er ikke bekreftet, men gruva ble åpnet i 1917. Første dokumentasjon vi har funnet på dette huset, er inntegning på Hoels kart over gruveområdet i 1921. Der ser vi et tilsvarende volum med to bislag.

Bygningen er ca. 5 x 12 meter, inndelt i tre hovedrom (stue, kjøkken og soverom) og en liten gang, med to tilbygde bislag med inngangsdører på den ene langveggen. Det var opprinnelig stående kledning av pløyd faspanel på både hovedbygning og bislag, og saltak tekket med papp. Det er i alt seks tofags vinduer med tre ruter i hver ramme (pluss ett blendet vindu i nordre kortvegg). Vinduene har trolig samme plassering som opprinnelig, men noen rammer og beslag er fornyet/endret.

Gruva Sofie 1 ble nedlagt i 1929.

Senere i 1. driftsperiode ble det bygget et svært likt hus, som lå parallelt med den første stigerboligen, se flyfoto 1938 under. Disse to husene ble senere flyttet, trolig til gruva Ester II. De ble da bygget sammen med kortsiden mot hverandre, og med et større mellombygg, se foto fra 1950-åra på neste side. Denne endringen skjedde tidlig i 2. driftsperiode, da gruedriften tok til igjen etter krigen. På flyfoto 1948 er bygningene flyttet. Sikker dokumentasjon av disse endringene mangler.

Utsnitt av Hoels kart 1921. Sætra antas å være huset nede til venstre, med to bislag plassert som i dag i forhold til hovedvolumet. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Flyfoto 1938. De tilnærmet like husene hadde to bislag hver, husene lå parallelt med bislagene mot hverandre. Det kan se ut til at husene ligger på samme forhøyete landtunge som på Hoels kart i 1921 (motsatt orientering kart/foto, usikker tolkning). Kilde: TopoSvalbard, Norsk Polarinstittutt

Bygningen er ikke enkel å spore i inventarlistene fra 1930 og 1945. I verdsettelse av selskapets verdier 1930 omtales «39) Grubestue og kontor ved Sofie; bygning 10.000,- inventar: gassmasker, gassmålere, surstofflasker, div. verktøi ... 6.000,-». Det er uvisst om dette er Sætra. I tillegg til brannforsikring 1948–49 omtales følgende: «54. Stigerkontor og spisebarakke v/Ester II» Bygningen ble taksert til kr 6000, og inventar med seks stk. redningsapparater kr 2000. Det er sannsynlig at dette er samme hus som Sætra.

Sætra ble tatt i bruk som familiebolig mens den lå i gruveområdet. Familien Ødegaard bodde her omkring 1952–53. Vigdis Ødegaard minnes skoleveien der hun ble god venn med en rev.

(Hauan/Reymert, 2002, s. 80) Flere familier hadde bolig her oppe, senest smeden Hagen i 1957. Skoleveien ble ansett som for farlig da sønnen Harald skulle begynne på skolen. Sætra ble dermed flyttet ned til byen høsten 1958. (Kilde Magne Hagen, i Teppen 2022. Hanoa oppgir flytting i 1959.) Tilbygget var brannskadd og ble etterlatt i gruveområdet ved flytting til leiren. (Teppen 2022)

Hans H. Hagens fotosamling (utsnitt) 1956–59. De to husene i gruveområdet er bygget sammen med et mellombbygg. Bygningen t.v. har nr. 54 på skilt i gavlen. Plassering av bislag og vindu ligner dagens nr. 54 Sætra. Bygningen har stående kledning på alle vegger. Kilde: Kings Bays arkiv

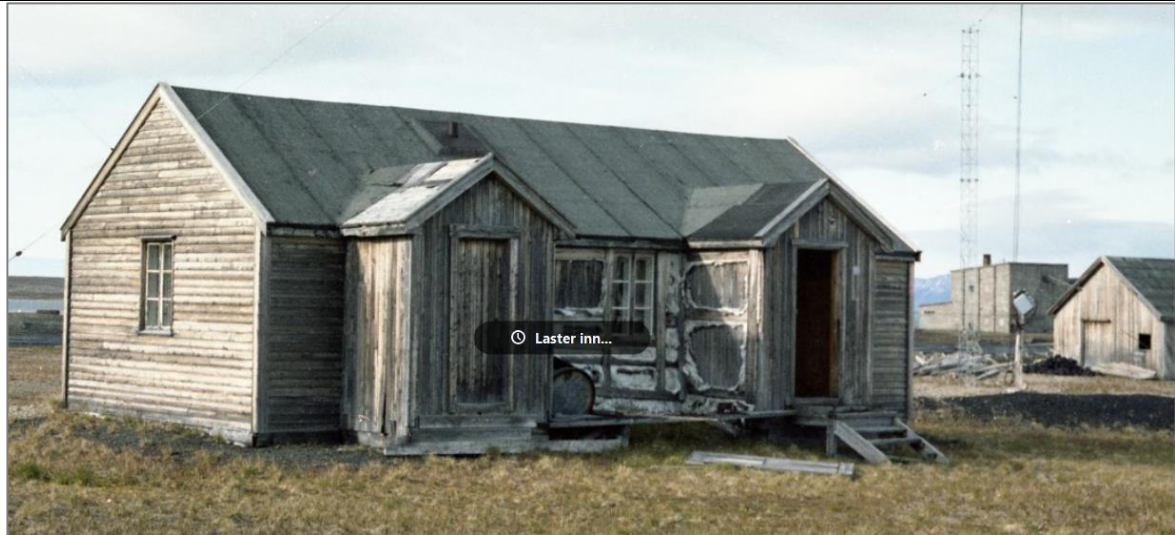
Huset ble etter alt å dømme flyttet ned til leiren som en helhet. Det ble brukt en slede, som stadig ligger under huset. Etter flyttingen fikk bolighuset dagens plassering med inngang mot leiren i øst, stadig kalt nr. 54 Sætra. Huset ble brukt som familiebolig fram til nedleggelsen av gruve drift i 1963.

Interiøret ble modernisert i 2. driftsperiode, med malte huntonittplater på vegger og himlinger, tidstypisk kjøkkeninnredning med skap, benk og utslagsvask, og et stort klesskap på soverommet. Dette kan ha skjedd allerede mens huset sto i gruveområdet, og/eller etter flytting i 1958. Eksteriøret ble kledd med liggende kledning, som ble slått utenpå den gamle. Noen vinduer ble trolig fornyet etter flyttingen. Den nordre døra hadde en tidstypisk dør med smalt glassfelt fra 2. driftsperiode. Døra ses nedfallen på bakken på et foto tatt av Lisen Roll 1991, Kings Bays arkiv. Den søndre ytterdøra var neppe i bruk i familieboligen, her manglet det trapp.

Etter nedleggelsen av kull drift i 1963 sto bygningen lenge tom og ble delvis brukt som lager. Flere bilder fram mot 1991 viser bygningen uten liggende kledning på veggpartiet mellom bislagene på østveggen. Utvendig kledning er demontert, her var et vannrør fra utslagsvasken i kjøkkenet bygget inn mellom opprinnelig og nyere kledning (røret er der fortsatt).

I 1992 ble bygningen istandsatt. Veggpartiet mot øst ble utbedret med noe ny stående panel. En eldre dørtype uten glassfelt ble gjenskapt i det nordre bislaget, der døra var falt ned. Det ble snekret nye trapper ved begge bislag, etter mønster av den bevarte ved nordre bislag. Det ble lagt ny papp på taket med smalere remser enn før, muligens ble dette utført noen år senere. Se foto neste side.

Planløsningen ble dokumentert ved enkel oppmåling i 1997. Rominndeling og innredning er den samme i dag. Se målsatte oppmålingstegninger fra 2022 neste sider.

Sætra ca. 1991. En dør har falt ned og ligger på bakken, andre samtidige bilder viser at den har et lite glassfelt. Midt på fasaden er liggende kledning fjernet, lekter og avrevet underlagspapp og opprinnelig faspanel er tilbake. Foto: Svalbard museum (Kings Bays arkiv)

Foto: L Roll 1992. «Ny» ytterdør med ny kledning, ny takpapp, ny trapp bislag sør, nye trinn og vanger på trapp nord, ny kledning på vegg og nye vindskier på bislag nord.

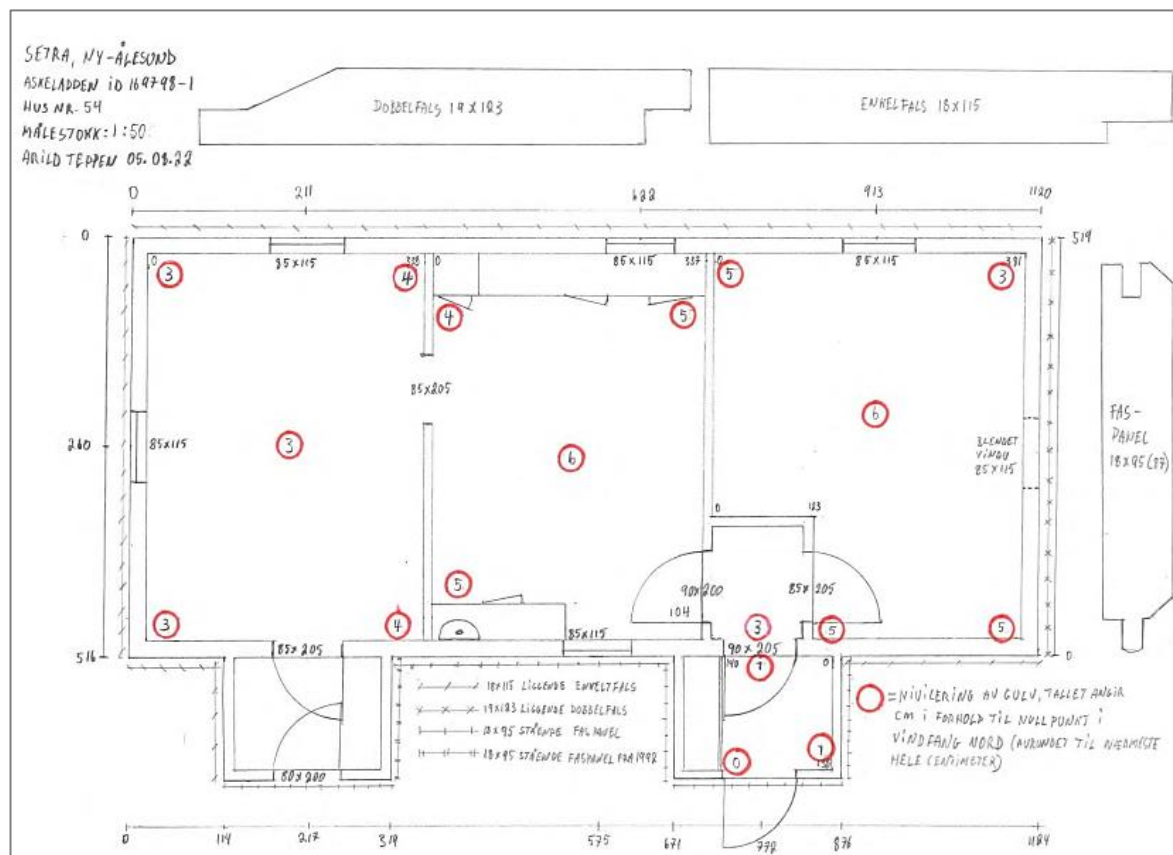
Kort etter istandsetting 1992. Ny dør er laget etter historisk forbilde, uten glassfeltet som var i døra i 2. driftsperiode. Midtpartiet på fasaden har eksponert opprinnelig faspanel, og vannrøret fra innendørs utslagsvask er synlig foran nedre del av fasaden. Kilde: Utdrag kopiert fra Arild Teppens rapport 2022.

Situasjonen i 2005. Pappen på taket er fornyet, med smalere remser enn tidligere. Beslag med rest av piperør er bevart. Foto: Kings Bay AS

Fasade øst. Oppmåling utført av Arild Teppen 1922.

Plan og detaljer av utvendig liggende kledning. Oppmåling utført av Arild Teppen 2022.

Se tilstandsrapport Arild Teppen 2022 for en detaljert beskrivelse av bygningsdeler og flere tegninger.

KILDER

Sysselemesteren v/Arild Teppen: Tilstandsrapport 2022

Bilder fra Harald Hagen skal finnes på CD i nr. 6 Veteranhytta (ikke undersøkt).

54 SÆTRA		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	<p>Hovedbygningen er fundamentert på treklosser av ulike formater, i hovedsak boks 150 x 175 mm, dels stablet i høyden. Det er spikret bord på yttersiden av fundamentene, og utenfor dette en voll med slagg.</p> <p>To bislag er fundamentert på ca. 40 cm klosser av diverse dimensjoner, kombinert med trestolper. Inn mot hovedbygningen er det ei svill på 100 x 100 mm med stolper opp under hver gulvbjelke.</p>	<p>Jevnlig tilsyn. Ved setninger eller råte i fundamentene må bygningen eventuelt jekkes opp og råteskadde deler erstattes. Se vedlikeholdsråd for fundamenter av tre kap. 3.8.1.</p> <p>Terrenget ligger høyt på sørveggen og bør senkes, slik at svill/vegg ikke blir nedfuktet og får tørke opp.</p>
YTTERVEGGER	<p>Ytterveggene bæres på ei ramme av boks. Vegger av bindingsverk med tosidig kledning, opprinnelig uisolert.</p> <p>Opprinnelig stående pløyd faspanel i veggparti mellom bislag østvegg. Noe panel skiftet i 1992. Synlig bordbredde ca. 9 cm.</p> <p>Øvrige vegger har liggende kledning slått utenpå den gamle, trolig fra etter flyttingen i 1958. På deler av østveggen, hele sørveggen og vestveggen er det påspikret sydde glassullmatter, lekter og liggende enkelfalset kledning, typisk for flere hus som ble modernisert ca. 1958.</p> <p>Nordveggen er trolig modernisert tidligere, med papp slått direkte på faspanelet, stående lekter og liggende dobbelfalset kledning 18 x 123 mm.</p> <p>All kledning er umalt, som opprinnelig.</p> <p>Begge bislag har stående faspanel, antatt som opprinnelig.</p>	<p>Opprinnelig konstruksjoner og kledning har særlig høy verdi, men også endringer og etterisolering utført omkring 1958 har verneverdi som del av oppgraderingen i 2. driftsperiode.</p> <p>Dersom bygningstekniske hensyn tilsier at utvendig isolasjon og utlektet kledning bør endres, må man foreta en særskilt vurdering av verneverdiene og relevansen av ulike fasadeuttrykk i 1. og 2. driftsperiode. I utgangspunktet anbefales minst mulig endringer av bygningens nåværende uttrykk.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2. All kledning skal bevares umalt.</p>
VINDUER	<p>Fem vinduer, alle tofags á tre ruter i hver ramme, glass i kittfals. Ulike hengsler og profiler, preg av gjenbruk. Noen rammer har intakte hengsler og beslag, andre mangler hengsler og er spikret fast. Noen få opprinnelige eikenøtthengsler og jugendpregete hengsler med konisk tupp med kule, er bevart. Noen rammer er satt opp ned.</p> <p>Tre vinduer mot vest og ett mot øst har opprinnelig midtpost med innvendig staffprofil på sidene (dels</p>	<p>Vinduer og beslag vedlikeholdes på tradisjonelt vis og males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>NB! Ved nylig vindusrestaurering ble en del hjørnejern demontert. Disse forutsettes satt tilbake i opprinnelig posisjon. Beslagene er fredet, de bidrar til å stabilisere rammene, og de er viktig historisk dokumentasjon.</p>

	<p>skjult bak ny post for varevindu). Noen få opprinnelige rammer er bevart, innvendig profilert med slak karniss. (Samme type finnes i nr. 34 Posten og nr. 38 Varmestua, og kan muligens relateres til bygninger oppført i gruveområdet tidlig i 1. driftsperiode).</p> <p>Noen rammer er fornyet etter flytting og modernisering i 1958, eller senere. Vinduet mot sør er uten innvendige profiler. Gjenkledd vindusåpning i gavl mot nord.</p> <p>Kun vinduet mot øst står i opprinnelig forhold til ytre veggliv, med eldre gerikter, der sidelistene henger ned i underkant. Øvrige vinduer står dypere i veggen grunnet utlektet kledning. De har nye dekkbord i sidene og vannbrett under nisjen.</p>	<p>Vindusdetaljer som profiler på ramme og midtpost, ulike hengsler og beslag utgjør svært interessant dokumentasjon om byggeår og senere endringer, og bør registreres systematisk. Rammer med innvendig karnissprofil er sjeldne, antatt fra byggeåret i gruveområdet, likeså midtposter med staffprofil (se også nr. 34 Posten). Varevinduløsningen bør på sikt utføres slik at midtpostene blir mer synlige. Merk at noen rammer med beslag kan være gjenbrukt her ved senere istandsetting.</p> <p>Vinduet mot nord var trolig gjenkledd før flytting til leiren, ref. bilde fra gruveområdet med mellombygg mot kortveggen. Deretter ble den tidligere vindusåpningen skjult bak ny liggende kledning etter flytting til leiren.</p>
	<p>Noen vinduer har sekundært monterte varevinduer av tradisjonell type med enkle glass. Disse har enkle sprosser med skrå sider.</p>	<p>Noen varevinduer mangler. Disse bør settes tilbake, dersom de finnes lagret.</p>
DØRER, PORTER	<p>Nordre bislag: Finérdør av 1950-talls type med utvendig stående faspanel fra restaureringen i 1992. Håndtak av stål og bakelitt er defekt/forvitret. Døra er trolig gjenbruk av en nyere innerdør fra en annen bygning (på malt nr. 9 på innsiden), utvendig tilbakeført til utseendet fra 1. driftsperiode. Døra er utadslående, en uhistorisk løsning.</p>	<p>Døra har lav verneverdi i denne situasjonen, noe forvirrende historiefordeling. Eldre foto viser en 1950-talls paneldør med smalt glassfelt, antatt samtidig med den liggende kledningen etter flyttingen i 1958. Ved framtidig endring kan tilbakeføring til en slik dørtype vurderes.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4. Døra skal bevares uten maling.</p>
	<p>Søndre bislag: Eldre dørblad utvendig kledd med samme faspanel som veggene, innadslående. Innvendig blendet med glassullmatter. Opprinnelig rundt låsbeslag. Mangler dørhåndtak. Jernkrok i karm mangler feste i dør.</p>	<p>Døra har ikke vært i bruk etter flytting til leiren i 1958. Døra bør beholdes avstengt og uten håndtak, som del av historiefortellingen til familieboligen, så fremt ikke ny bruk krever to dører.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4. Døra skal bevares uten maling.</p>
DEKKE	<p>Opprinnelig trebjelkelag med bordgulv og stubbloft.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse.</p> <p>Forbedring av isolasjon i dekket mot terreng kan vurderes dersom bygningen får endret bruk og/eller oppvarming. Det krever detaljprosjektering og dispensasjon fra fredningen.</p>

TAK	<p>Saltak, sperrebind med hanebjelke. Sperrere er bladert sammen i mønet. Taktro av liggende pløyde bord.</p> <p>Knappe takutstikk med innkledd raftkasse. I gavl er vindskier festet direkte mot veggen (korte takutstikk er «spist opp» av utføret kledning.)</p> <p>Utvendig tekking med A-papp i stående lengder. Antatt opprinnelig papp på bislag sør.</p>	<p>Opprinnelig takkonstruksjon og bordtak skal bevares. Papptekkingen etterses jevnlig med tanke på utettheter og glipper i skjøter. Se vedlikeholdsrad for takpapp kap. 3.8.5.</p> <p>Opprinnelig løsning på vindski med buet ende skal videreføres. Alt treverk beholdes umalt.</p>
	<p>Begge bislag har saltak som går et stykke inn over hovedtaket. Sperrekonstruksjon med bordtak, tekking med papp som hovedhuset. Vindskiene har tradisjonell løsning med avrundet underkant i endene.</p>	
PIPER	<p>Ingen piper. På takflata mot øst, over kjøkkenet, er det bevart en rest av røykrør med opphevet innkassing og beslag over pappen. Inne er det spor etter røykrør i hvert rom, med beslag i himling og gulv.</p>	<p>Rester av røykrør og beslag, både ute og inne, skal bevares som dokumentasjon av tidligere ovns plasseringer og bruk. Vær særlig oppmerksom på fare for lekkasjer ved beslag.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	<p>Bislag nord: Eldre platting med integrert skoskrape, rist av flettete ståltråder, antatt 1950-talls.</p> <p>Trappa foran plattingen ble fornyet 1992, tre åpne trinn montert i skrå sidevanger. Umalt tre. På terrenget foran trappa ligger en tilsvarende flettet metallrist.</p> <p>Trappa ved søndre bislag ble laget ny i 1992, etter forbilde av nordre trapp.</p>	<p>Plattingen med rist har svært høy verneverdi og skal bevares, likeså rista på terreng. Den tradisjonelle trappeløsningen videreføres, alt med umalt treverk. Dersom rista blir ødelagt, bør tilsvarende løsning gjenskapes.</p> <p>Trappa ved søndre bislag har neppe eksistert etter flytting til leiren i 1958. Av kulturhistoriske grunner kan trappa med fordel fjernes, jf. den avstengte døra den leder opp til.</p>
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	<p>Over inngangsdøra er en eldre lampeholder/metallstang uten kolbe, trolig bevart fra 2. driftsperiode.</p>	<p>Lampa er typisk for 2. driftsperiode i Ny-Ålesund og bør bevares og kompletteres med manglende hvit glasskolbe.</p>
	<p>Autentisk el-anlegg fra ca. 1958, ikke i bruk.</p>	<p>Anlegget har kulturhistorisk verdi og bør bevares som dokumentasjon.</p>
	<p>Foran fasade øst er et utenpåliggende vannrør, som skrår fra innvendig utslagsvask på kjøkkenet, ned under nordre bislag og til terreng nordøst for huset. Røret var trolig skjult bak utlektet kledning i 2. driftsperiode.</p>	<p>Vannrøret er et sjeldent innslag i dagens Ny-Ålesund, som dokumenterer tekniske løsninger i 2. driftsperiode. Trolig var det mange slike utløpsrør i gruvebyen. Røret skal bevares slik det er.</p>
ANNET	<p>Arild Teppen 2022 bemerker at sleden som ble brukt ved flyttingen av huset i 1958 ligger bevart under huset. Meiene er av boks beslått med jern.</p>	<p>Sleden har høy dokumentasjonsverdi og bør bevares der den ligger.</p>

54 SÆTRA INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Svært opprinnelig interiør med bevart innredning som familiebolig i 2. driftsperiode. Vegger og himlinger er kledd med malte huntonittplater, slik det var vanlig i Ny-Ålesund på 1950-tallet. Det er tidstypisk fast innredning i gang, kjøkken og soverom. Alle tre hovedrom har høy himling som er brukket under hanebjelken.</p>	<p>Dagens bruk som lager står ikke i forhold til de høye verneverdiene. Bruken er dels røff, opprinnelig innredning blir dels tildekket, og de færreste får oppleve bygningen. Framtidig brukspotensial bør vurderes nærmere.</p> <p>Arild Teppen 2022 gir følgende anbefaling:</p> <p><i>«Bygget er sjeldent autentisk og fortjener å få stå som et museums bygg som kan gi folk innblikk i hvordan hverdagslivet var i Ny-Ålesund på 1950 tallet, med vann i ei tønne utendørs og ellers det som hørte til. De autentiske overflatene bør bevares, med den slitasten som var etter bruk. (skader som skyldes fukt og røff behandling bør retusjeres) Dette er vel det siste bygget i Ny-Ålesund med autentiske overflater i interiør. Kulturminner er ikke fornybare ressurser, det som er fjernet kan ikke fås tilbake.</i></p> <p><i>Foreta en fargearkeologisk undersøkelse av bygget.»</i></p> <p>Ut fra en faglig vurdering er det lett å være enig. Øvrige boliginteriører i Ny-Ålesund er dels sterkt ombygget eller hardt restaurert/nyoppmalt. Sætra har en spesiell historie, som del av den første bebyggelsen i gruveområdet. Som eventuelt museumshus er det mulig å formilde både boligstandarden i leiren i 1958–63, og den spennende historien som stigerkontor og senere familiebolig i gruveområdet. Flytteprosessen på slede i 1958 er også interessant, trolig finnes mer dokumentasjon om dette. Eldre innredning og detaljer som er framhevet i denne beskrivelsen og i fotodokumentasjonen, må bevares på stedet.</p>
<p>Bislag/gang nord: Umalt tregulv, 12 cm brede bord. Pløyd faspanel på vegg. Høyt skap på hele søndre vegg, to enkle lemdører, antatt etterkrigs. Dør til forgang: antatt opprinnelig ramtredør med tre fyllinger, konisk tupp på hengsler. Døra er modifisert i 2. driftsperiode, med huntonittplate på utvendig side og stålhåndtak med bakelittgrep. Spor etter eldre låsbeslag. Døra er kappet i nedre ramtre, trolig ved senere heving av gulvet.</p> <p>I forgangen er det malt bordgulv og huntonittplater på veggene. Malte finérdører fra 2. driftsperiode til soverom mot nord og kjøkken mot sør. En unik detalj er en jernbøyle festet til gulvet, antatt et skojern for å ta av seg (skitne) støvler (fortrinnsvis kun på høyre fot, grunnet plassering tett på vegg).</p>	<p>De ulike vinduene med opprinnelige/eldre profiler er særlig interessante og må bevares. Dette gjelder særlig rammene med karnissprofil (antatt fra byggeåret) og de profilerte midtpostene. Hasper/beslag bør monteres der de mangler.</p> <p>Inntil videre bør interiøret bevares slik det er. Før eventuell endret bruk må det gjøres grundige vurderinger av verneverdier og brukspotensial. Fargeundersøkelser og bygningsarkeologiske undersøkelser bør utføres før man gjør eventuell istandsetting eller andre tiltak. En konserverende behandling, slik Teppen anbefaler, kan kombineres med forsiktige tiltak og supplerende innredning, hvis det er nødvendige for ny bruk.</p>
<p>Soverom, nordre rom: Malt bordgulv og malte huntonittplater på vegger og himling. På østveggen er et høyt klesskap med høye dører og avrundet hjørne med pløyd faspanel, som er malt. Beslag i himling ved tettet røykrør. Tofags vindu mot vest, den ene rammen er bevart med opprinnelig karnissprofil. Denne typen er sjelden i Ny-Ålesund, også funnet i nr. 34 Posten og nr. 38 Varmestua.</p>	
<p>Kjøkken, midtre rom: Malt bordgulv og malte huntonittplater på vegger og himling. Langs vestveggen er det en lang kjøkkenbenk med skap- og skuffseksjoner og et høyt skap, alle med malte platedører og beslag typisk for 1950-tallet. Benken har nedfelt huntonittplate på toppen. Vindu mot øst og vest. Vinduet mot øst er bevart med opprinnelige rammer med karnissprofil, som i soverom. Et langt røykrør henger ned fra taket ved tidligere ovns plass. Brannmur med grov puss.</p>	
<p>Stue, søndre rom: Malte huntonittplater på både gulv, vegger og himling. Vinduet mot vest har opprinnelige rammer med karnissprofil og rikt profilert midtpost. Opprinnelige hasper mangler.</p>	

54 SÆTRA

FOTO EKSTERIØR

Fasade øst. Hovedform og fasadeutforming er lite endret siden byggeåret. Ny dør i høyre bislag, nye trapper fra 1992. Liggende kledning på sidefeltene fra ca. 1958.

Fasade vest. Liggende kledning ble slått utenpå opprinnelig stående faspanel etter flytting til leiren i 1958.

Fra sørøst.

Fra sørvest.

Fasade sør.

Fasade nord, med liggende dobbelfalset kledning. Bak denne kledningen er en blendet vindusåpning.

Klossfundamenter under søndre bislag. Faspanel på vegg.

Under gulv i bislag, sett mot hovedhuset.

Enkelfaset liggende kledning (sulagt) på de fleste fasadene.

Dobbelfaset liggende kledning på nordveggen.

Nordre bislag. Opprinnelig repos med rist av flettet ståltråd fra 2. driftsperiode. Dør og trapp fra 1992.

Søndre bislag, med opprinnelig dør (avstengt, blendet innside). Ny trapp fra 1992, trappa mangler historisk belegg på dette stedet.

Detalj av opprinnelig/eldre dør i søndre bislag, med eldre låsbeslag. Jernring i vegg. Døra har lenge vært uten bruk.

Vindu mot øst, med avdekket opprinnelig faspanel på vegg. Alderdommelig rammetype med innvendig karnissprofil.

Detalj av vinduet i midtpartiet mot øst, hengsel i karm med konisk tupp/kule i jugendstil, typisk ca. 1917–19.

Den ene vindusramma mot øst har eikenøtthengsel. Flytting/gjenbruk av rammer er ikke dokumentert.

Vindu mot sør i stua.

Detalj av vinduet t.v., fint utformede hjørnejern og eikenøtthengsler.

Tre vinduer mot vest er nylig restaurert, spikret fast uten hengsler. Se bildet nedenfor.

Detalj av søndre bislag, med papp rundt taktraa.

En del rammer er nylig restaurert og malt, men hjørnejern/hengsler/hasper er ikke remontert.

Gammelt repos foran nordre bislag, antatt fra 1958. Ny trapp fra 1992. Gammel skoskraperist både på repos og terreng.

Detalj av repos med skoskraperist. Denne lokale varianten av flettet ståltråd må bevares, som et sjeldent minne fra 2. driftsperiode.

Takpappen er fornyet etter 1992. Piperør og beslag er bevart over kjøkkenet.

Eldre lampetype fra 2. driftsperiode over hovedinngangen, kolbe mangler.

I midtfeltet på østveggen kommer et vannrør ut fra utslagsvasken i kjøkkenet. Dette var trolig skjult bak utlektet liggende kledning, før denne ble fjernet i midtfeltet ca. 1991.

Vannrøret går under nordre bislag med utløp til terreng, antatt en historisk løsning fra 1958–63.

54 SÆTRA

FOTO INTERIØR

Bislag nord, med en nyere finérdør (med nr. 9), satt inn her i 1992.

Interiør i bislag nord, med innebygget hylle/skap på sørvegg.

Interiør i bislag med dør til forgang. Umalt faspanel.

Fra forgang sett ut i nordre bislag. Eldre fyllingsdør, med platebeslått utside. Se detaljer på bilder t.h.

Hengsel i dør har konisk tupp, antatt bevart fra byggeåret, nyere stjerneskruer.

Døra er modifisert i 2. driftsperiode, med tidstypisk håndtak av stål og bakelitt.

Dør mot bislag er kappet i bønn.

Forgang med platekledd vegg.

Fastmontert på gulvet i forgangen er en ståløyde, som må være brukt for å ta av (høyre) støvel. Denne praktiske løsningen er kun funnet bevart i dette huset.

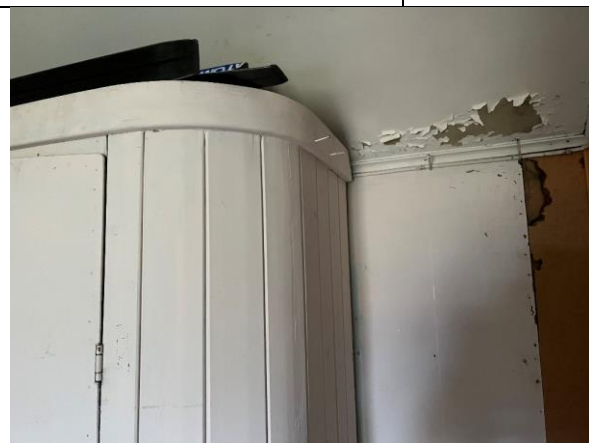
Interiør i soverom, nå smørerom og skilager. Malt tregulv. Malte huntonittplater på vegg og himling fra 2. driftsperiode.

Vinduet mot nord har bevart én ramme med en sjelden karnissprofil. Profilert midtpost er skjult.

Et unikt klesskap fra 2. driftsperiode, i 1950-tallsstil.

Detalj av klesskap, med pløyd faspanel i buet hjørne og opprinnelige hengsler/beslag på dørene.

Interiør i midtrommet/kjøkkenet, sett mot øst. En mindre kjøkkenbenk med utslagsvask (med utenpåliggende vannrør) er skjult bak kassene.

På vestveggen er det bevart en komplett kjøkkeninnredning med benk og skap.

Detalj av kjøkkenbenk, med nedfelt huntonittplate.

Vinduet mot vest i kjøkkenet har opprinnelig profilert midtpost (dels skjult), men nyere rammer.

I kjøkkenet ved skillevegg mot sør henger piperøret løst, ovnen er fjernet. Piperøret er beholdt til over tak.

Vinduet mot øst i kjøkkenet har rammer og sprosser med en sjelden karnissprofil, antatt opprinnelig fra gruveområdet.

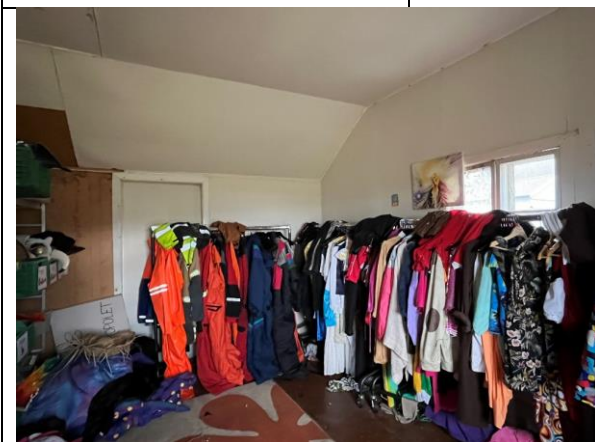
Fra kjøkkenet sett mot stua i sør.

Detalj av vindu mot vest i stua, med karnissprofil.

Detalj av vindu mot vest i stua, med profilert midtpost.

Stua brukes som kleslager. Vegger og himling har malte huntonittplater fra 2. driftsperiode. Himlingen i alle rom er brukket under hanebjelken.

Dørterskel mellom stue og kjøkken, med huntonittplater på gulvet i stue og malt bordgulv på kjøkkenet.

77 LONDON 4	
ANNEN BETEGNELSE	Ny London, London-husene
ASKELOADEN-ID	158820-61
BYGGEÅR	Oppført 1912 på Blomstrandhalvøya, flyttet til leiren 1949–50
ARKITEKT	Ikke kjent, opprinnelig hus oppført av The Northern Exploration Co. Ltd.
OPPRINNELIG BRUK	Bolighus ved marmorbruddet, her: familiebolig for stigere og formenn
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949–50: flytting, ombygging og modernisering som familiebolig 1959–60: bygging av mellombygg/utedo 1990: etterisolering av tak, tekking med korrugerte stålplater 2015: refundamentering, utbedring råteskader i gulv/vegg 2017: restaurering, innvendig oppmaling og bygging av bad
DAGENS BRUK	Helårsbolig for Kings Bays ansatte (én boenhet)
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med innredet loft. Grunnflate ca. 35 m ² , fundamentert på svillramme og trepakninger. Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Saltak med nyere korrugerte stålplater, pipe av rød tegl. Eksteriør og interiør er preget av gjenoppføringen i 1950 og innredning som familiebolig. Eldre lektepanel, vinduer og deler av tidstypisk interiør fra 2. driftsperiode er bevart. En del nyere materialer og overflater, nytt bad bygget som et rom i rommet.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial – helårsbruk
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>De fire London-husene utgjør et kulturmiljø av svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. London 4 er relativt intakt og gir fortsatt et inntrykk av boforholdene for familier til formenn og stigere i Ny-Ålesund på 1950-tallet.</p> <p>Eksteriøret skal bevares med minst mulig endringer. Taktekkingen bør på sikt tilbakeføres til papp. Både gjenbrukte konstruksjoner fra 1912 og endringer fra gjenoppføringen i leiren i 2. driftsperiode har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet vinduer, kledning, pipe, planløsning, kjøkkenskap og materialer fra før 1963. Huset er modernisert og egnet som helårsbolig.</p>

77 LONDON 4

BYGNINGSHISTORIKK

London-husene ble oppført på Blomstrandhalvøya på nordsiden av Kongsfjorden i 1912, der det engelske selskapet The Northern Exploration Co. Ltd. drev marmorbrudd. Selskapet var ledet av eventyren Ernest Mansfield, som etablerte bruddet med maskiner, jernbane, kraner og bolighus. I 1911 ble noen få bygninger oppført. I 1912 kom en ekspedisjon på 75 mann til marmorbruddet, hvorav 40 britiske arbeidere. Det ble blant annet bygget seks nye beboelseshus. Marmorbruddet ble en fiasko, og anlegget var ikke i drift etter 1920. Den norske stat kjøpte eiendommen i 1932. På folkemunne kalles stedet Ny-London, men offisielt navn er London.

London-husene var frittliggende på Blomstrandhalvøya. Husene var prefabrikkert i England. Fasadene hadde umalt stående kledning og bordtak. Vinduene var større enn dagens, med fire ruter i høyden. Små bislag var oppført litt på siden av hver hovedfasade. To hus, blant annet Camp Mansfield, står stadig på Blomstrandhalvøya og brukes av Velferden i Ny-Ålesund.

Bebyggelsen ved marmorbruddet i 1912. De fire husene til høyre er nylig oppført. Husene har sidestilt bislag og røykrør over tak. Foto: Alf Frantzen, Svalbard museum

I 1949–50 ble flere hus fra London flyttet til Ny-Ålesund, under ledelse av kontorsjef Kåre Engan i Kings Bay Kul Comp. Ifølge vurderinger gjort av tømmer Yngvar Wennevold ble seks hus flyttet fra Blomstrand og bygget om til fire nye hus i leiren. Husene ble plassert parvis, først uten mellombbygg, og brukt som familieboliger for stigere og formenn. Husrekka ble kalt Ny-London, jf. kart av leiren i 1954.

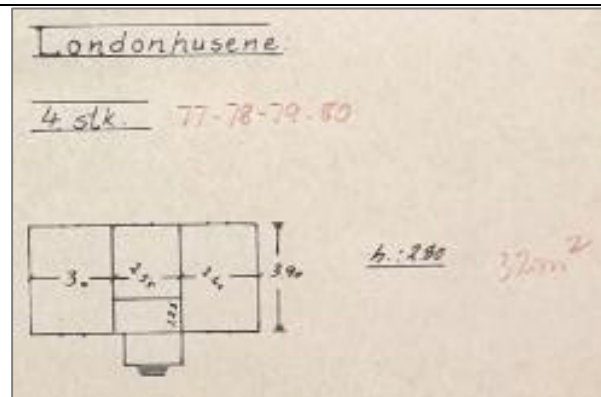
Etter flyttingen fikk husene betydelig endret utforming. Bærende konstruksjoner i vegger og tak ble gjenbrukt og ombygget, med nye svillfundamenter og bjelkelag mot bakken. Opprinnelig fundament ble liggende igjen på Blomstrandhalvøya. Husene var stadig i én etasje med loft. Bislag med saltak ble bygget midt på husenes hovedfasade, og takene ble tekket med papp. Vinduer og kledning ble fornyet i samme stil som flere bygninger oppført i Ny-Ålesund kort etter 1945: Fasadene fikk lektepanel og nye vinduer med tre ruter i hver ramme. Vindustypene har ulike profiler, hengsler og beslag, og kan være en kombinasjon av nye 1950-tallsvinduer, vinduer fra Kings Bays lager og dels senere utskifting. Lektepanelet skiller seg fra andre hus i leiren ved at «underliggerne» er et reisverk av kraftig plank som står tett sammen med not/fjær. Slanke lekter er spikret foran skjøtene. Det ble murt ny pipestokk av tegl, med ovn i stua. Loftet var i bruk som tørkeloft, dels soverom med et lite vindu i hver gavl.

1950-tallets stiluttrykk preger eksteriør, interiør og innredning – dette er husenes opprinnelige utforming slik de ble bygget i Ny-Ålesund. Husene hadde (som nå) tre hovedrom i 1. etasje: soverom og stue i hver ende, mellom dette kjøkken og gang.

En forenklet planskisse fra 1955 viser samme rominndeling som i dag (unntatt den nye baderomsboksen).

Interiørene fikk tidstypisk preg, med malte huntonittplater på vegger og himling, dels også på gulv. Noen vegger fikk papirtapet. Det var innebygde skap i gangen, fast kjøkkeninnredning med benk, skuffseksjon og overskap. Mye av dette er bevart.

Fasadene ble på 1950-tallet malt i friske farger, typisk for 2. driftsperiode. Annethvert hus var rødt med hvite vinduer (nr. 2 og 4), annethvert hus gult med grønne vinduer (nr. 1 og 3). Opprinnelig farge kan ses inne i dotilbyggene.

Skisse plan 1955. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Kyr på beite ved London 4 1955. Opprinnelig dør har et stort glassfelt i øvre del. Kilde: faksimile Hanoas bok.

I 1959–60 ble det bygget små tilbygg med pulttak mellom de parstilte husene, med ett utedo for hver bolig. Mot sør er det to labankdører og tretrapp, mot nord en tett vegg med små vinduer og luker for dotømming. Mellombyggene fikk lektepene og papptekking på taket, som på hovedhuset.

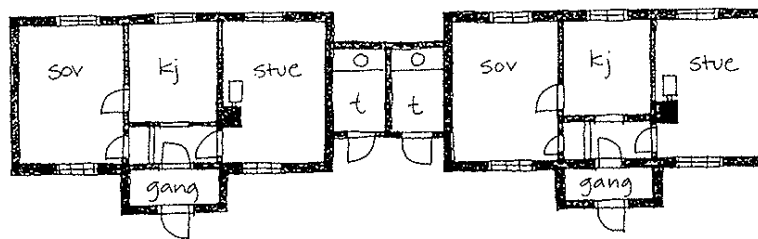
Fargebilde 1979. London 4 er bakerst, med rødmalt fasade og hvite vinduer. Foto: Susan Barr

I 1981 er alle London-husene nylig malt okergule med hvite vinduer, parvis i to ulike valører. Foto: Susan Barr

Etter nedleggelse av gruvedriften i 1963 ble London-husene brukt til sporadisk innkvartering sommerstid. I et notat fra 1978 påpekes det at London-husene er i dårlig stand, her trengs nye vinduer, isolering og skikkelig oppvarming. Malerarbeid ble planlagt, men det er uklart hvilke arbeider som eventuelt ble utført. Ca. 1980 ble alle London-husene malt okergule med hvite vinduer og belistning. Ytterdørene ble skiftet i 1980-åra, detaljer og glassfeltets størrelse avviker fra originalen.

Takene på alle de fire London-husene ble utvendig etterisolert og tekket med korrugerte stålplater i 1990. Planen var å sette inn nye dører i alle London-husene i 2011, men dette ble ikke fullført.

Planløsning 1997. London 3 og 4 (t.h.), sekundært mellombygg med to utedøer. Atkomst til loftet skjer via en bratt stige i mellomgangen. Kilde: Kings Bays arkiv

Etter omfattende rehabilitering i årene 2008–17 ble London 1, 3 og 4 innredet med bad. London 2 ble bevart som en historisk referanse uten bad. London 1 og 4 ble tatt i bruk som helårsboliger for Kings Bays ansatte. Omkring 2008 ble London 4 leid ut til Monica Kristensen.

London 4 ble refundamentert, hevet og satt på nye trepakninger i 2015. Samtidig ble råteskader i gulv og utvendig kledning utbedret.

I 2017 ble bygningen restaurert og istandsatt innvendig, og det ble bygget nytt bad som et eget rom i rommet i en del av soverommet. Interiøret ble beholdt med malte plater og fast innredning, som fikk farger typisk for 1950-tallet. Strietapet ble fjernet og platekledningen reparert før det ble malt med oljemaling. Alle tiltak er beskrevet i søknader og fotodokumentasjon hos Kings Bay AS. De to loftsvinduene skulle etter planen skiftes ut, men dette er ikke utført. Loftsvinduet mot vest mangler ytre ramme. Det andre er muligens opprinnelig og bør bevares og restaureres.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.

Arne Magnus Vabø: Forenklet rapport refundamentering og istandsetting 2015.

77 LONDON 4		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Huset står på et rammeverk/dekke av kraftige sviller/bjelker, som er fundamentert på trepakninger av krysslågt boks. I 2015 ble huset jekket opp og hevet om lag 20 cm med nye fundamenter.	Fundamenteringen er fornyet, men bygger videre på opprinnelig prinsipp med trepakninger. Fundamentene må gås over minst én gang i året for å sjekke om det er setninger og behov for justeringer. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1.
YTTERVEGGER	<p>Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Gjenbruk av konstruksjoner fra 1912, med betydelig ombygging, nye vindusåpninger mv. ved flytting til leiren i 1950.</p> <p>Utvendig kledning av stående lektepanel fra ca. 1950, noe utskifting. «Underliggerne» er et reisverk av stående 2" plank, pløyd med not og fjær, antatt gjenbrukte materialer fra 1912. Lektene foran skjøtene har dimensjon ca. 20 x 62 mm, senteravstand ca. 14 cm.</p> <p>Ytterveggene ble isolert og fikk ny vindpapp bak kledningen i 2015.</p>	<p>Kledningen har svært høy verneverdi. Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: De første tiårene var London-husene malt i ulike farger: annethvert hus hadde rød kledning med hvite vinduer og vindskier, annethvert hadde gul kledning med grønne vinduer og vindskier. Overmaling med ensartet gulfarge skjedde ca. 1980. Fargeplanen anbefaler å opprettholde dagens farge. Eventuell tilbakeføring til tidligere fargebruk er også vernefaglig relevant, siden husenes 1950-tallspreget er svært intakt. Dagens gulfarge har imidlertid preget fasadene i ca. 45 år og er del av husenes identitet.</p>
VINDUER	<p>Mot nord: Tre to-rams vinduer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, uten innvendige profiler. Noen rammer har hjørnejern med spisse ender, andre er uten beslag. Hvert vindu har én fastspikret og én sidehengslet ramme. Dette korresponderer med utsparing i øvre vannbrett, slik at vinduene kan løftes av hengslene. Lite beslag over vannbrett.</p> <p>Innvendige varevinduer er montert noe senere.</p> <p>Mot sør: To liggende rammer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, avrundete hjørnejern. Fast ramme uten hengsling. Lite beslag over vannbrett. Rammen har staffprofil på innsiden, det samme har varevinduet.</p>	<p>Alle vinduene har samme utforming som da bygningen ble gjenoppført ca. 1950, men muligens er noen rammer fornyet. Vinduene har ulik detaljering (profiler, hengsler mv.), og gjenspeiler at Kings Bay har benyttet den typen vinduer som til enhver tid var tilgjengelig.</p> <p>De opprinnelige/eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive underliggende maling og beslag. Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, som linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>

	Loft øst: Eldre vindu med fire ruter, glass i kittfals. Fastspikret. Spor etter hengsler i rammens utside tyder på endringer. Innvendig staffprofil, umalt innside. Ikke varevindu.	Vinduet har høy alder og bør bevares og restaureres. Kings Bay bør foreta en ny vurdering, jf. Riksantikvarens tillatelse til utskifting fra 2010. Vinduet bør suppleres med varevindu.
	Loft vest: Ytre vindusramme mangler, hengsler i karmens side. Nyere varevindu.	Ytre vindusramme må settes inn, fortrinnsvis kopi av opprinnelig type, jf. tillatelse fra Riksantikvaren i 2010.
DØRER, PORTER	Nyere utadslående ytterdør, øvre glassfelt og stående panel på nedre del, isolerglass datert 1984. Innsiden har to platekledd fyllinger i nedre del, malt. Døra er inspirert av 1950-tallsdørene, men detaljer avviker.	<p>Lav verneverdi. Dersom døra skal fornyes, bør man tilstrebe en bedre kopi av 1950-tallsdøra som sto i huset, jf. eldre fotografier. Døra vedlikeholdes med linoljemaling i samme farge som vinduene. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>
DEKKE	Bunnsvill med inntappet gulvbjelkelag, bordgulv og stubbloft. Bjelkelag og gulv ble reparert med utskifting av råttent virke i 2008.	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende utførelse. Ved behov kan isolering mot terreng forbedres, eventuelt med ekstra isolasjon under dekket.
TAK	<p>Antatt gjenbrukt sperretak fra 1912. Kraftige sperrer av boks ca. 15 x 15 cm understøttet av en mønsås. Mellom sperrene er det kubbing/stokkbiter. Bordtak teknet med papp (nå skjult). Over dette er det fôret opp med ny taktro og tekking av korrugerte stålplater. Minimale takutstikk ved raft og gavl. Ved raft er enden av det doble taket dekket med nyere beslag.</p> <p>To malte vindskibord i gavl, isbord kledd med nyere sort beslag.</p> <p>Bislag med saltak som etablert 1950, enkelt sperretak (skjult konstruksjon) og tekking som hovedhus.</p>	<p>De korrugerte stålplatene er fremmed for huset, materialbruken har ingen tradisjon i den historiske gruvebyen. På sikt bør taket tilbakeføres med papptekking. Av tekniske hensyn bør pappen legges i stående remser, selv om eldre bilder viser liggende.</p> <p>Vindski vedlikeholdes med linoljemaling.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.</p>
PIPER	<p>Pipe murt av rød tegl og antatt svak KC-mørtel (kalk/semment). Blankmur over tak, utkraget krone og base. Omfattende refuging med uheldig utførelse.</p> <p>Inne er pipestokken pusset, umalt på loft og malt i 1. etasje.</p>	<p>Pipe og beslag har kritiske mangler og utfall av stein, dette må repareres.</p> <p>Pipa vedlikeholdes med kalkholdig mørtel tilpasset den opprinnelige. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.</p> <p>Innendørs opprettholdes brannmuren med dagens overflatebehandling. På loftet bør det gjøres minst mulig, kun løs puss fjernes ved behov.</p>

UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Nyere tretrapp fra 2017. Hovedtrappa har fire trinn og er bygget som en tradisjonell trapp med innkassete sider, umalt. Nyere enkel trapp til utedo, sidevanger med fire åpne trinn, umalt.	Trappene holdes fri for skitt og gjenstander som hindrer uttørking. Eventuelle råtnede deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvekstvirke. Trappene beholdes umalt. Hovedtrappa ligger tett inn mot veggen og kan føre til baksprut og snøansamling, som øker faren for råteskader i kledning og dør. Snø bør fjernes jevnlig. Eventuelt kan avstanden mellom kledning og trapp økes litt.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Nyere vegg-lampe over inngangsdør. Hvit kolbe på svungen jernstang, inspirert av lampe brukt i leiren i 2. driftsperiode. Den er montert etter siste restaurering som en enhetlig belysning på London-husene.	Samme type lampe er benyttet på mange hus i Ny-Ålesund i nyere tid, og har et uttrykk som passer godt inn i miljøet. Lampa ligner på en type som var på flere London-hus tidligere, jf. foto hos Kings Bay på 1950–60-tallet.
ANNET	Mellombygg med utedo fra ca. 1960. Vegger av bindingsverk og utvendig lektepanel, malt lik hovedhuset. Labankdør mot sør, mot nord vindu og luke for dotømming. Pulttak med fall mot nord, teknet med papp og korrugerte stålplater. Synlige sperreender.	Mellombyggene skal bevares som en del av helheten, de viser en standardheving fra siste del av gruvetida. Vegger, tak mv. vedlikeholdes som hovedhuset. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking. Eldre maling på hovedhuset inn mot utedoen skal bevares uten overmaling.

77 LONDON 4 INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Planløsning, kledning og innredning, samt bruken av rommene, er i hovedtrekk bevart slik bygningen ble oppført i leiren omkring 1950. Den største endringen er bygging av et baderom som en «boks» i soverommet.</p> <p>Malte huntonittplater er bevart i interiøret og nylig malt i farger inspirert av 1950-tallet. Tapeter, vinylbelegg mv. som var tilført de senere tiårene, er fjernet.</p>	<p>Konstruksjoner fra 1912, samt kledning, vinduer, romløsning og materialer fra 1950-åra har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet fast innredning/skap, pipestokk med feieluke, jernovn, loftsstige, ulike typer kledninger og overflater fra 2. driftsperiode.</p> <p>Interiøret er ferdig endret med bad, jf. intensjonen i forvaltningsplanen 2008. Videre endringer bør begrenses, men allerede moderniserte løsninger/overflater kan fornyes.</p> <p>Se vedlikeholdsrad for innvendig platekledning og gulv, kap. 3.8.8 og 3.8.9.</p>
<p>Bislaget: Bordgulv, pløyd, antatt 1950-talls. Vegger og himling er kledd med malte huntonittplater. Innebygget skap med malt platedør.</p>	<p>Opprinnelige vegger, bordgulv, kledninger og fast innredning med 1950-tallspreg bør opprettholdes.</p>
<p>1. etasje: Stue, kjøkken, gang og soverom har vegger og himling dekket med malte huntonittplater. Alle rom har opprinnelige</p>	<p>Eksisterende malt platekledning og fast innredning er i samsvar med innredningen som</p>

<p>bordgulv, som er malt. Gulvet ble tatt opp og lagt tilbake etter refundamentering. Generelt enkle, malte platedører, som er fornyet.</p> <p>I stua står en jernovn fra Trola Brug No. 559. På gulvet under ovnen er en sortmalt ståplate. Pusset pipestokk med opprinnelig feieluke.</p> <p>Kjøkkenet er bevart med opprinnelig fast innredning, skuffseksjon og veggskap med malte dører, ny benkeplate og vask. Innebygget skap i vegg mot mellomgangen, tidstypisk malt platedør.</p>	<p>familiebolig i 1950-åra. Alle eldre materialer, fast innredning, pipestokk mv. bør bevares.</p> <p>Vedlikehold og maling bør skje i samsvar med eksisterende materialbruk.</p>
<p>Lofte: Fra gangen går det en bratt trestige til loftet, som består av tre rom. Det midtre rommet har opprinnelig tregulv, ca. 10 cm brede bord. Luke i gulv holdes oppe av vaier/trinse med jernlodd i enden. Åpen takkonstruksjon med sperrer av boks, liggende taktro av pløyde sagbord, ca. 9–10 cm brede. Alt treverk er umalt. En pipestokk står fritt i rommet, rester av eldre puss der teglsteinen skinner gjennom.</p> <p>Mot vest er et soverom med 1950-tallspreg, med opprinnelige malte huntonittplater på gulv, vegger og innside av skråtak. Lister foran plateskjøter i tak. Opprinnelig platedør med bakelitthåndtak. Lite ettrams vindu, eldre varevindu.</p> <p>Soverommet mot øst har opprinnelig umalt bordgulv. Gavlvegger og himling er kledd med umalt skyggepanel fra modernisering sent på 1900-tallet. Opprinnelig finérdør med bakelitthåndtak. Lite ettrams vindu med fire ruter, staffprofil på ramme og sprosser, umalt. Vinduet kan være opprinnelig.</p>	<p>Interiøret gir et tidsriktig bilde av loftet i gruvetida, med to soverom og en midtgang der opprinnelige konstruksjoner er synlige. Planløsning og bruk bør videreføres. Soverommet mot vest har særlig høy verneverdi. I begge soverom står det eldre tresenger, opphav ikke kjent.</p> <p>Midtrommet bør bevares med eksponerte, umalte konstruksjoner og bordgulv. Pipestokken har høy verneverdi og skal bevares, selv om den ikke er i bruk. Eldre puss bør beholdes uten endringer, eventuelt utføres et minimum av vedlikehold. Luka med lodd er en historisk og funksjonell løsning, som bør videreføres.</p> <p>Nyere panel i soverom mot øst har lav verneverdi. Denne kan om ønskelig males eller endres. (Malte huntonittplater ligger trolig bak.)</p> <p>Gammelt vindu i østre gavl har høy verneverdi. Vedtaket om å skifte ut vinduet bør revurderes. Muligens er restaurering og nytt varevindu en egnet løsning.</p>

77 LONDON 4

FOTO EKSTERIØR

London 3 t.v. og London 4 t.h. Eksteriøret er tilnærmet som oppført i leiren i 1950, men ytterdør er fornyet og takteking endret til korrugerte stålplater. Mellombygg med utedo oppført ca. 1960.

Fra sørøst.

Fasade nord, med tre opprinnelige vinduer.

Fasade øst, med opprinnelig loftsvindu.

Mellombygget med to labankdører inn til hver av doene. Nyere tretrapp.

Inngangsdøra er utført som en omtrentlig kopi av 1950-tallsdøra, med isolerglass anno 1984.

Fra nordvest.

Typisk vindu mot nord, med en fast og en sidehengslet ramme.

Da bygningen ble refundamentert og hevet ble det bygget et høyere skjørt av liggende bord foran fundamentene.

Fundament med trepakninger under dotilbygg. Rester av eldre rødming på hovedhusets kledning.

Luke for dotømming i mellombyggets nordvegg.

På nordveggen ligger kledningen noe forskjøvet ut i vegglivet, slik at underliggende kledning/reisverk av 2" pløyd plank blir synlig.

Typisk vindu mot sør.

Detalj vindu mot sør, hjørnejern med rund ende. Merk beslaget som ligger på deler av vannbrettet.

Opprinnelig vindu mot nord, med hjørnejern og beslag på vannbrett.

I øvre vannbrett ses utsparring for å kunne løfte av sidehengslet ramme.

Nye setninger medfører at et vindu ikke kan lukkes. Dette understreker behovet for jevnlig tilsyn og eventuelt justering av fundament.

Pipa anno 1950 har omfattende fugeutfall og nedfall av teglstein.

Vinduet i vestre gavnl mangler ytre vindusramme, kun varevindu står inne i karmen. Vann trenger inn.

Gammelt vindu i østre gavnl, nå fastspikret. Spor etter tidligere hengsler på siden av ramma tyder på endringer.

77 LONDON 4

FOTO INTERIØR

Gang med nyere ytterdør fra 1984.

Mellomgang med stige til loft. Interiør preget av 2. driftsperiode, med nye farger.

Typisk vindu mot nord. Eldre yttervindu og nyere varevindu.

Interiør i stue, mot vindu i sør.

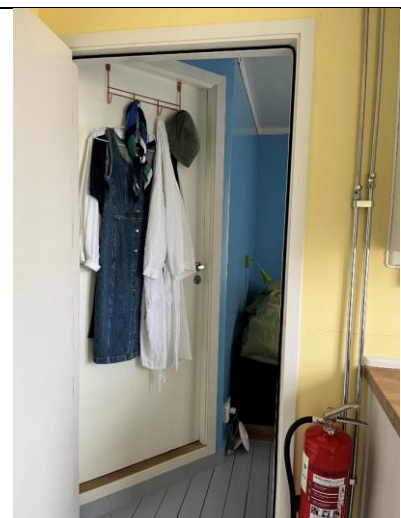
Interiør i stue, mot vindu nord.

Opprinnelig pipe og jernovn i stue.

Hjemmelaget feieluke i brannmur i stue.

Fra mellomgangen sett inn mot soverommet og skrå vegg med dør i avdelt baderomsboks.

Kjøkkenen med 1950-talls skapinnredning og tidstypisk platekledd interiør fra 1950-tallet.

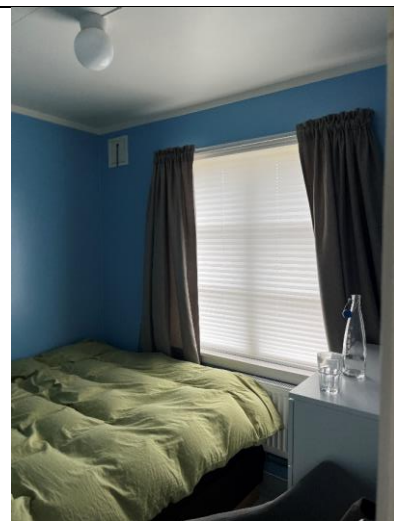
Malt bordgulv, sprekker grunnet krymp.

Interiør i kjøkkenet mot mellomgang. Tidstypiske lyskolber i taket.

Kjøkkenet med innebygget skap, t.v. mellomgang med stige til loft, t.h. dør til soverom.

Interiør i soverom, platekledd flater med moderne fargesetting.

Mellomgangen på loftet er bevart med eksponert takkonstruksjon og eldre bordgulv.

Jernlodd som henger i tau og holder loftsluka åpen.

Pipestokk på loft med rester av kalkholdig puss. Foran henger et bøttrøtt brukt til bæring av bøtter.

Loftsrom mot vest er bevart med huntonittplater på vegg, himling og gulv, typisk for 1950-tallet.

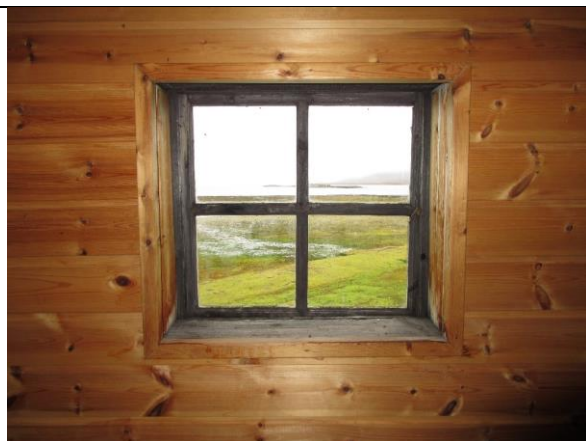
Vindu mot vest har kun varevindu, ytre vindusramme er demontert og må erstattes.

Gammel finérdør (senere malt) med bakelitthåndtak til soverom.

Soverommet mot øst er kledd med skyggepanel fra en senere modernisering.

Antatt opprinnelig vindu mot øst.

Detalj av vindu mot øst med staffprofil på ramme og sprosser.

78 LONDON 3	
ANNEN BETEGNELSE	Ny London, London-husene
ASKELOADEN-ID	158820-60
BYGGEÅR	Oppført 1912 på Blomstrandhalvøya, flyttet til leiren 1949–50
ARKITEKT	Ikke kjent, opprinnelig hus oppført av The Northern Exploration Co. Ltd.
OPPRINNELIG BRUK	Bolighus ved marmorbruddet, her: familiebolig for stigere og formenn
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949–50: flytting, ombygging og modernisering som familiebolig 1959–60: bygging av mellombygg/utedo 1990: etterisolering av tak, tekking med korrugerte stålplater 2015: refundamentering, utbedring råteskader i gulv/vegg 2016: restaurering og bygging av bad
DAGENS BRUK	Forskning, forlegning og kontor. Utleid til University of Groningen sommerstid.
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med innredet loft. Grunnflate ca. 35 m ² , fundamentert på svillramme og trepakninger. Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Saltak med nyere korrugerte stålplater, pipe av rød tegl. Eksteriør og interiør er preget av gjenoppføringen i 1950 og innredning som familiebolig. Eldre lektepanel, vinduer og deler av tidstypisk interiør fra 2. driftsperiode er bevart. En del nyere materialer og overflater, nytt bad bygget som et rom i rommet.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial – helårsbruk
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>De fire London-husene utgjør et kulturmiljø av svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. London 3 er relativt intakt og gir fortsatt et inntrykk av boforholdene for familier til formenn og stigere i Ny-Ålesund på 1950-tallet.</p> <p>Eksteriøret skal bevares med minst mulig endringer. Taktekkingen bør på sikt tilbakeføres til papp. Både gjenbrukte konstruksjoner fra 1912 og endringer fra gjenoppføringen i leiren i 2. driftsperiode har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet vinduer, kledning, pipe, planløsning, kjøkkenskap og materialer fra før 1963. Huset er modernisert og egnet som helårsbolig.</p>

78 LONDON 3**BYGNINGSHISTORIKK**

London-husene ble oppført på Blomstrandhalvøya på nordsiden av Kongsfjorden i 1912, der det engelske selskapet The Northern Exploration Co. Ltd. drev marmorbrudd. Selskapet var ledet av eventyren Ernest Mansfield, som etablerte bruddet med maskiner, jernbane, kraner og bolighus. I 1911 ble noen få bygninger oppført. I 1912 kom en ekspedisjon på 75 mann til marmorbruddet, hvorav 40 britiske arbeidere. Det ble blant annet bygget seks nye beboelseshus. Marmorbruddet ble en fiasko, og anlegget var ikke i drift etter 1920. Den norske stat kjøpte eiendommen i 1932. På folkemunne kalles stedet Ny-London, men offisielt navn er London.

London-husene var frittliggende på Blomstrandhalvøya. Husene var prefabrikkert i England. Fasadene hadde umalt stående kledning og bordtak. Vinduene var større enn dagens, med fire ruter i høyden. Små bislag var oppført litt på siden av hver hovedfasade. To hus, blant annet Camp Mansfield, står stadig på Blomstrandhalvøya og brukes av Velferden i Ny-Ålesund.

Bebyggelsen ved marmorbruddet i 1912. De fire husene til høyre er nylig oppført. Husene har sidestilt bislag og røykrør over tak. Foto: Alf Frantzen, Svalbard museum

I 1949–50 ble flere hus fra London flyttet til Ny-Ålesund, under ledelse av kontorsjef Kåre Engan i Kings Bay Kul Comp. Ifølge vurderinger gjort av tømmer Yngvar Wennevold ble seks hus flyttet fra Blomstrand og bygget om til fire nye hus i leiren. Husene ble plassert parvis, først uten mellombbygg, og brukt som familieboliger for stigere og formenn. Husrekka ble kalt Ny-London, jf. kart av leiren i 1954.

Etter flyttingen fikk husene betydelig endret utforming. Bærende konstruksjoner i vegger og tak ble gjenbrukt og ombygget, med nye svillfundamenter og bjelkelag mot bakken. Opprinnelig fundament ble liggende igjen på Blomstrandhalvøya. Husene var stadig i én etasje med loft. Bislag med saltak ble bygget midt på husenes hovedfasade, og takene ble tekket med papp. Vinduer og kledning ble fornyet i samme stil som flere bygninger oppført i Ny-Ålesund kort etter 1945: Fasadene fikk lektepanel og nye vinduer med tre ruter i hver ramme. Vindustypene har ulike profiler, hengsler og beslag, og kan være en kombinasjon av nye 1950-tallsvinduer, vinduer fra Kings Bays lager og dels senere utskifting. Lektepanelet skiller seg fra andre hus i leiren ved at «underliggerne» er et reisverk av kraftig plank som står tett sammen med not/fjær. Slanke lekter er spikret foran skjøtene. Det ble murt ny pipestokk av tegl, med ovn i stua. Loftet var i bruk som tørkeloft, dels soverom med et lite vindu i hver gavl.

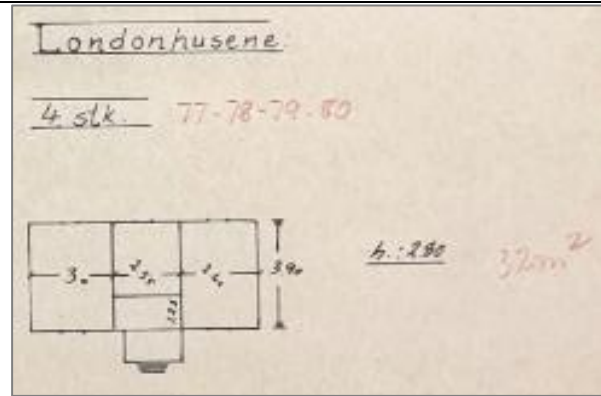
1950-tallets stiluttrykk preger eksteriør, interiør og innredning – dette er husenes opprinnelige utforming slik de ble bygget i Ny-Ålesund. Husene hadde (som nå) tre hovedrom i 1. etasje: soverom og stue i hver ende, mellom dette kjøkken og gang.

En forenklet planskisse fra 1955 viser samme rominndeling som i dag (unntatt den nye baderomsboksen).

Interiørene fikk tidstypisk preg, med malte huntonittplater på vegger og himling, dels også på gulv. Noen vegger fikk papirtapet. Det var innebygde skap i gangen, fast kjøkkeninnredning med benk, skuffseksjon og overskap. Mye av dette er bevart.

Fasadene ble på 1950-tallet malt i friske farger, typisk for 2. driftsperiode. Annethvert hus var rødt med hvite vinduer (nr. 2 og 4), annethvert hus gult med grønne vinduer (nr. 1 og 3). Opprinnelig farge kan ses inne i dotilbyggene.

I 1959–60 ble det bygget små tilbygg med pulttak mellom de parstilte husene, med ett utedo for hver bolig. Mot sør er det to labankdører og tretrapp, mot nord en tett vegg med små vinduer og luker for dotømming. Mellombyggene fikk lektepanel og papptekking på taket, som på hovedhuset.

Skisse plan 1955. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

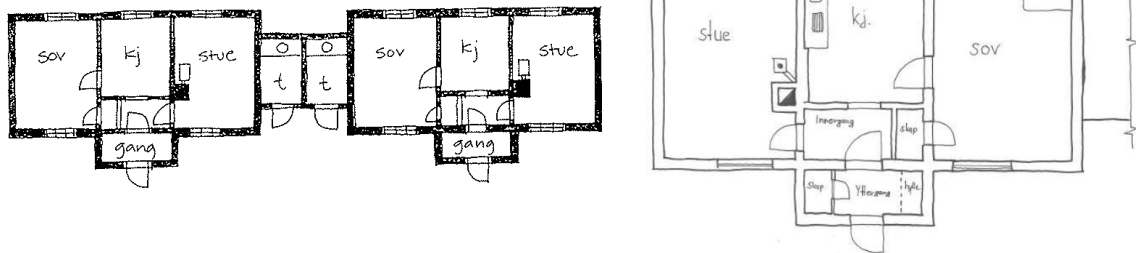
Londonhusene i 1962. London 3 (andre hus f.v.) har gule vegger og grønne vinduer. Annethvert hus er rødt med hvite vinduer. Foto: J.Å. Ødegård, Kings Bays arkiv (utsnitt)

London 3 (t.v.) og 4 fotografert 1976–78. Malingen er svært nedslitt. Over døra er det en lampe med buet stang og hvit glasskuppel. Foto: Lilleba Knudsen, Svalbard museum, SVF 07574

Etter nedleggelse av gruvedriften i 1963 ble London-husene brukt til sporadisk innkvartering sommerstid. I et notat fra 1978 påpekes det at London-husene er i dårlig stand, her trengs nye vinduer, isolering og skikkelig oppvarming. Malerarbeid ble planlagt, men det er uklart hvilke arbeider som eventuelt ble utført. Ca. 1980 ble alle London-husene malt okergule med hvite vinduer og belisting. Ytterdørene ble skiftet i 1980-åra, detaljer og glassfeltets størrelse avviker fra originalen.

Takene på alle de fire London-husene ble utvendig etterisolert og tekket med korrugerte stålplater i 1990. Planen var å sette inn nye dører i alle London-husene i 2011, men dette ble ikke fullført.

T.v.: Planløsning 1997. London 3 og 4, mellombygg med to utedøer oppført ca. 1960. I London 3 (t.v.) er planløsningen framstilt speilvendt.

T.h.: Korrekt planløsning av London 3 tegnet av Martin Herrmann 2014. Kilde: Kings Bays arkiv

Etter omfattende rehabilitering i årene 2008–17 ble London 1, 3 og 4 innredet med bad. London 2 ble bevart som en historisk referanse uten bad. London 1 og 4 ble tatt i bruk som helårsboliger for Kings Bays ansatte.

London 3 ble refundamentert, hevet og satt på nye fundamenter av trepakninger og forbedrete masser i 2015. Samtidig ble råteskader i svillramme og utvendig kledning utbedret. Det ble bygget nytt utvendig skjørt av liggende bord, med flere bord i høyden enn de to som var tidligere. Råteskader i mellombygget ble også utbedret. Se rapport av utførende håndverker A.M. Vabø.

I 2016–17 ble huset restaurert og istandsatt innvendig, og det ble bygget nytt bad som et rom i rommet i en del av soverommet. Gulvet ble etterisolert. Interiøret ble beholdt med malte plater og fast innredning, som ble malt i tidstypiske farger for 1950-tallet. De to loftsvinduene skulle skiftes ut, men dette ble ikke gjennomført, se bygnings-skjema og fotodokumentasjon neste sider.

Under refundamentering og reparasjon av kledning i 2015. Kilde: Vabøs rapport 2015. Kings Bays arkiv.

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Arne Magnus Vabø: Rapport refundamentering og istandsetting London 3, 2015.
Kings Bay AS: Rapport London 3, 25.11.2015, sluttrapport til Svalbards miljøvernfond.

78 LONDON 3		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Huset står på et rammeverk/dekke av kraftige sviller/bjelker, som er fundamentert på trepakninger av krysslågt boks. I 2015 ble huset jekket opp og hevet med nye fundamenter.	Fundamenteringen er fornyet, men bygger videre på opprinnelig prinsipp med trepakninger. Fundamentene må gås over minst én gang i året for å sjekke om det er setninger og behov for justeringer. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1.
YTTERVEGGER	<p>Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Gjenbruk av konstruksjoner fra 1912, med betydelig ombygging, nye vindusåpninger mv. ved flytting til leiren i 1950.</p> <p>Utvendig kledning av stående lektepanel fra ca. 1950, noe utskifting. «Underliggerne» er et reisverk av stående 2" plank, pløyd med not og fjær, antatt gjenbrukte materialer fra 1912. Lektene foran skjøtene har dimensjon ca. 20 x 62 mm, senteravstand ca. 14 cm.</p> <p>Ytterveggene ble isolert og fikk ny vindpapp bak kledningen i 2015.</p>	<p>Kledningen har svært høy verneverdi. Vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplanen for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: De første tiårene var Londonhusene malt i ulike farger: annethvert hus hadde rød kledning med hvite vinduer og vindskier, annethvert hadde gul kledning med grønne vinduer og vindskier. Overmaling med ensartet gulfarge skjedde ca. 1980. Fargeplanen anbefaler å opprettholde dagens farge. Eventuell tilbakeføring til tidligere fargebruk er også vernefaglig relevant, siden husenes 1950-tallspreng er svært intakt. Dagens gulfarge har imidlertid preget fasadene i ca. 45 år og er del av husenes identitet.</p>
VINDUER	<p>Mot nord: Tre to-rams vinduer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, uten innvendige profiler. Noen rammer har hjørnejern med spisse ender, andre er uten beslag. Noe ulike hengsler. Hvert vindu har én fastspikret og én sidehengslet ramme. Dette korresponderer med utsparring i øvre vannbrett, slik at vinduene kan løftes av hengslene. Lite beslag over vannbrett.</p> <p>Innvendige varevinduer mangler, hengsler/anslag etter varevinduer i karm.</p> <p>Mot sør: To liggende rammer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, avrundete hjørnejern. Fast ramme uten hengsling. Lite beslag over vannbrett. Rammen har staffprofil på innsiden, det samme har varevinduet.</p>	<p>Alle vinduene har samme utforming som da bygningen ble gjenoppført ca. 1950, men muligens er noen rammer fornyet. Vinduene har ulik detaljering (profiler, hengsler mv.), og gjenspeiler at Kings Bay har benyttet den typen vinduer som til enhver tid var tilgjengelig.</p> <p>De opprinnelige/eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive underliggende maling og beslag. Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, som linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Varevinduer bør settes inn mot nord for å gi bedre bevaringsforhold og inneklima/ENØK-tiltak.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>

	Loft vest: Ettrams vindu med spisse hjørnejern, topphengslet. Antatt 1950-talls. Eldre varevindu.	Vinduet har høy verneverdi og bør om mulig bevares. (Utskifting var planlagt i 2017, jf. tillatelse fra Riksantikvaren.)
	Loft øst: Ytre ramme mangler, topphengsler står i karm. Eldre varevindu.	Ytre vindusramme må settes inn, fortrinnsvis kopi av opprinnelig type, jf. tillatelse fra Riksantikvaren i 2010.
DØRER, PORTER	Nyere utadslående ytterdør, øvre glassfelt og stående panel på nedre del, isolerglass datert 1984. Innsiden har to plateklede fyllinger i nedre del, malt. Døra er inspirert av 1950-tallsdørene, men detaljer avviker.	<p>Lav verneverdi. Dersom døra skal fornyes, bør man tilstrebe en bedre kopi av 1950-tallsdøra som sto i huset, jf. eldre fotografier. Døra vedlikeholdes med linoljemaling i samme farge som vinduene. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>
DEKKE	Bunnsvill med inntappet gulvbjelkelag, bordgulv og stubbloft. Bjelkelag og gulv ble reparert med utskifting av råttent virke i 2015. Opprinnelig kullsubb i stubbloft ble erstattet av ny isolasjon.	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende utførelse. Ved behov kan isolering mot terreng forbedres.
TAK	<p>Antatt gjenbrukt sperretak fra 1912. Kraftige sperrer av boks ca. 15 x 15 cm understøttet av en mønnsås. Mellom sperrene er det kubbing/stokkbiter. Bordtak tekking med papp (nå skjult). Over dette er det føret opp med ny taktro og tekking av korrugerte stålplater. Minimale takutstikk ved raft og gavl. Ved raft er enden av det doble taket dekket med nyere beslag.</p> <p>To malte vindskibord i gavl, isbord kledd med nyere sort beslag.</p>	<p>De korrugerte stålplatene er fremmed for huset, materialbruken har ingen tradisjon i den historiske gruvebyen. På sikt bør taket tilbakeføres med papptekking. Av tekniske hensyn bør pappen legges i stående remser, selv om eldre bilder viser liggende.</p> <p>Vindski vedlikeholdes med linoljemaling.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.</p>
	Bislag med saltak som etablert 1950, enkelt sperretak (skjult konstruksjon) og tekking som hovedhus.	
PIPER	<p>Pipe murt av rød tegl og antatt svak KC-mørtel (kalk/semment). Blankmur over tak, utkraget krone og base. Omfattende refuging med uheldig utførelse.</p> <p>Inne er pipestokken pusset og malt med moderne maling.</p>	<p>Pipa vedlikeholdes med kalkholdig mørtel tilpasset den opprinnelige. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.</p> <p>Innendørs opprettholdes brannmuren med dagens overflatebehandling.</p>
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Nyere tretrapp fornyet 2015. Hovedtrappa har tre trinn og er bygget som en tradisjonell trapp med innkassete sider, umalt.	Trappene holdes fri for skitt og gjenstander som hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med

	Nyere enkel trapp til utedo, sidevanger med fire åpne trinn, umalt.	tilsvarende nye materialer av tettvekst virke. Trappene beholdes umalt. Hovedtrappa ligger tett inn mot veggen og kan føre til baksprut og snøansamling, som øker faren for råteskader i kledning og dør. Snø bør fjernes jevnlig. Eventuelt kan avstanden mellom kledning og trapp økes litt.
BELYSNING og TEKNISKE INSTALLASJONER	Nyere vegg Lampe over inngangsdør. Hvit kolbe på svungen jernstang, inspirert av lampe brukt i leiren i 2. driftsperiode. Den er montert etter siste restaurering som en enhetlig belysning på London-husene.	Samme lampetype er brukt på mange hus i Ny-Ålesund. Den passer godt inn i miljøet. Lampa ligner en type som sto over døra på flere London-hus omkring 1960, jf. eldre foto.
ANNET	Mellombygg med utedo fra ca. 1960. Vegger av bindingsverk og utvendig lektepanel, malt lik hovedhuset. Labankdør mot sør, mot nord vindu og luke for dotømming. Pulttak med fall mot nord, teknet med papp og korrugerte stålplater.	Mellombyggene skal bevares som en del av helheten, de viser en standardheving fra siste del av gruvetida. Vegger, tak mv. vedlikeholdes som hovedhuset. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking. Eldre maling på hovedhuset inn mot utedoen skal bevares uten overmaling.

78 LONDON 3 INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
<p>Generelt: Planløsning, kledning og fast innredning er i hovedtrekk bevart slik bygningen ble oppført i leiren omkring 1950. Den største endringen er bygging av et baderom som en «boks» i soverommet. Bruken av 1. etasje er endret, med soverom/kontor i begge hovedrom.</p> <p>Malte huntonittplater er bevart i interiøret og nylig malt i farger inspirert av 1950-tallet. Tapeter, vinylbelegg mv. som var tilført de senere tiårene, er fjernet.</p>	<p>Konstruksjoner fra 1912, samt kledning, vinduer, romløsning og materialer fra 1950-åra har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet fast innredning/skap, pipestokk med feieluke, jernovn, loftsstige, ulike typer kledninger og overflater fra 2. driftsperiode.</p> <p>Interiøret er ferdig endret med bad, jf. intensjonen i forvaltningsplanen 2008. Videre endringer bør begrenses, men allerede moderniserte løsninger/overflater kan fornyes.</p> <p>Se vedlikeholdsrad for innvendige overflater kap. 3.8.8 og 3.8.9.</p>
<p>Bislaget: Bordgolv, pløyd, antatt 1950-talls. Vegger og himling er kledd med malte huntonittplater, dels pløyd faspanel på vegg. Innebygget skap med malt platedør i full høyde mot vest. Mot øst er et mindre overskap av malt heltre, der to dører er mangler.</p>	<p>Opprinnelige vegger, bordgolv, kledninger og fast innredning med 1950-tallspreng bør opprettholdes.</p>
<p>1. etasje: Stue, kjøkken, gang og soverom har vegger og himling dekket med malte huntonittplater. Alle rom har bordgolv, som er malt, ca. 10 cm brede bord. Gulvet ble tatt opp og</p>	<p>Eksisterende malt platekledning og fast innredning er i samsvar med innredningen som familiebolig i 1950-åra. Alle eldre materialer, fast</p>

<p>lagt tilbake etter refundamentering. Generelt enkle, malte platedører, dels fornyet. To dører er bevart med opprinnelig bakelitthåndtak.</p> <p>I stua står en jernovn fra Trolle Brug No. 401. På gulvet under ovnen er en tilskåret rest av eldre, sortmalt huntonittplate.</p> <p>Kjøkkenet er bevart med opprinnelig fast innredning, skuffseksjon og veggskap med malte dører, ny benkeplate og vask.</p>	<p>innredning, pipestokk, ovn, dører med bakelitthåndtak mv. bør bevares.</p> <p>Vedlikehold og maling bør skje i samsvar med eksisterende materialbruk. Se vedlikeholdsråd for innvendig platekledning og gulv, kap. 3.8.8 og 3.8.9.</p>
<p>Loftet: Fra gangen går det en bratt tretrapp/stige til loftet. Loftet består av tre rom.</p> <p>I hver side er det bevart soverom med 1950-tallspreget. Umalte huntonittplater på gulv. Vegger og skråtak er kledd med pløyd faspanel, ca. 11 cm brede bord som er malt. Begge soverom har små ettrams vinduer med eldre varevinduer. En pusset og malt pipestokk står fritt gjennom det vestre rommet. Opprinnelige finérdører med bakelitthåndtak. I hver gavl er en ventil med malt jernrist av eldre type.</p> <p>Midtsonen er et lagerrom uten dagslys, med luke ned til 1. etasje. Opprinnelig tregulv som er malt, bordbredde 10 cm, som i 1. etasje. Også her er vegger og innside tak kledd med malt faspanel.</p> <p>Alle tre rom har tidstypiske lamper med hvit glasskuppel.</p>	<p>Interiøret gir et tidsriktig bilde av loftet i gruvetida, med to soverom og en midtgang. Planløsning og bruk bør videreføres.</p> <p>Pipestokken har høy verneverdi og skal bevares, selv om den ikke er i bruk. Luka med lodd er en historisk løsning, som bør videreføres.</p>

78 LONDON 3

FOTO EKSTERIØR

Fra sørvest, London 4 i bakgrunnen.

Fasade nord, med tre eldre vinduer.

Fasade vest.

Eldre loftsvindu mot vest, topphengslet med hjørnejern.

Gavlvegg øst mot mellombygg/uteto fra 1960.

Yttervinduet i gavl øst er fjernet og må erstattes.

Mellombygg mot nord, to små vinduer og luker for dotømming.

Etter refundamentering i 2015 er huset hevet med et høyere skjørt av liggende bord.

Huset er satt på nye drenerende masser, med god lufting og plass til rørføringer.

Under mellombygget ses rester av en lysere gulmaling, slik huset var malt i 1950-åra. Tilsvarende ses på samme vegg inne i mellombygget.

Typisk vindu mot nord, antatt opprinnelig 1950-talls med hjørnejern. Ett fast og ett sidehengslet felt.

Samme ytterdør som på London 4, antatt fra 1984. Eldre lampetype er tilbakeført.

Detalj av vindu mot nord. Utsparing i vannbrett over vindu for å kunne løfte av sidehengslet ramme.

Opprinnelig pipe av blankmur. Nyere korrugerte stålplater fra 1990.

78 LONDON 3

FOTO INTERIØR

Interiør i bislag, 1950-talls innebygget skap mot vest.

Interiør i mellomgang, loftstrappa er hengslet mot veggen.

Opprinnelig soverom i østre del, med 1950-talls fast klesskap i full høyde.

Kjøkken med bevart fast innredning fra 1950-tallet.

Detalj av vindu mot nord. Varevinduer er demontert.

Interiør i nytt bad, innsatt som en boks i rom øst.

Detalj av kjøkkenskap med 1950-talls beslag.

Interiør i kjøkkenet sett mot mellomgangen.

Malt bordgulv i 1. etasje.

Opprinnelig stue mot vest, nå soverom. Pusset pipestokk og jernovn er bevart.

Soverom mot øst på loftet. Vegger og himling med malt pløyd faspanel.

Varevindu i østre gavl. Ytre vindusramme mangler. Et hakekors er risset i malingen i karmen, uviss opprinnelse (neppe historisk verdi).

Midtrommet på loftet har malt bordgulv. Opprinnelige finérdør er bevart med lakkert overflate.

Soverom mot vest. Umalte 1950-talls huntonittplater er spikret over bordgulvet. Vegger og himling malt pløyd faspanel.

Vestre soverom, med opprinnelig pipestokk som er pusset og malt. Huntonittplater på gulvet.

79 LONDON 2	
ANNEN BETEGNELSE	Ny London, London-husene
ASKELADDEN-ID	158820-58
BYGGEÅR	Oppført 1912 på Blomstrandhalvøya, flyttet hit 1949–50
ARKITEKT	Ikke kjent, opprinnelig hus oppført av The Northern Exploration Co. Ltd.
OPPRINNELIG BRUK	Bolighus ved marmorbruddet, her: familiebolig for stigere og formenn
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949–50: flytting, ombygging og modernisering som familiebolig 1959–60: bygging av mellombygg/utedo 1990: etterisolering av tak, tekking med korrugerte stålplater 2013–14: Omfattende restaurering og istandsetting, refundamentering
DAGENS BRUK	Forskning, forlegning og kontor. Utleid til University of Groningen sommerstid.
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med tørkeloft og soverom på loftet. Grunnflate ca. 35 m ² , fundamentert på svillramme og trepakninger. Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Saltak tekket med nyere korrugerte stålplater. Pipe av rød tegl. Eksteriør og interiør er preget av gjenoppføring i 1950 og innredning som familiebolig. Eldre lektepanel, vinduer og tidstypisk interiør fra 2. driftsperiode er bevart, fornyet malt platekledning, ådrete dører, skap mv.
KATEGORI	2 mindre endringspotensial (sommerbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	De fire London-husene utgjør et kulturmiljø av svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. London 2 er det mest intakte huset, som dokumenterer boforholdene for familier til formenn og stigere i Ny-Ålesund på 1950-tallet. Eksteriøret skal bevares med minst mulig endringer. Taktekkingen bør på sikt tilbakeføres til papp. London 2 skal bevares mest mulig uendret som eksempel på et London-hus med opprinnelig planløsning, uten bad. Både gjenbrukte konstruksjoner fra 1912 og endringer fra gjenoppføringen i leiren i 2. driftsperiode har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet vinduer, kledning, fast innredning, ovn, pipe, dører, karmen og skap med dekorativ ådring. Huset bør fortsatt være i bruk som sommerbolig.

79 LONDON 2

BYGNINGSHISTORIKK

London-husene ble oppført på Blomstrandhalvøya på nordsiden av Kongsfjorden i 1912, der det engelske selskapet The Northern Exploration Co. Ltd. drev marmorbrudd. Selskapet var ledet av eventyren Ernest Mansfield, som etablerte bruddet med maskiner, jernbane, kraner og bolighus. I 1911 ble noen få bygninger oppført. I 1912 kom en ekspedisjon på 75 mann til marmorbruddet, hvorav 40 britiske arbeidere. Det ble blant annet bygget seks nye beboelseshus. Marmorbruddet ble en fiasko, og anlegget var ikke i drift etter 1920. Den norske stat kjøpte eiendommen i 1932. På folkemunne kalles stedet Ny-London, men offisielt navn er London.

London-husene var frittliggende på Blomstrandhalvøya. Husene var prefabrikkert i England. Fasadene hadde umalt stående kledning og bordtak. Vinduene var større enn dagens, med fire ruter i høyden. Små bislag var oppført litt på siden av hver hovedfasade. To hus, blant annet Camp Mansfield, står stadig på Blomstrandhalvøya og brukes av Velferden i Ny-Ålesund.

Bebyggelsen ved marmorbruddet i 1912. De fire husene til høyre er nylig oppført. Husene har sidestilt bislag og røykrør over tak. Foto: Alf Frantzen, Svalbard museum

I 1949–50 ble flere hus fra London flyttet til Ny-Ålesund, under ledelse av kontorsjef Kåre Engan i Kings Bay Kul Comp. Ifølge vurderinger gjort av tømmer Yngvar Wennevold ble seks hus flyttet fra Blomstrand og bygget om til fire nye hus i leiren. Husene ble plassert parvis, først uten mellombbygg, og brukt som familieboliger for stigere og formenn. Husrekka ble kalt Ny-London, jf. kart av leiren i 1954.

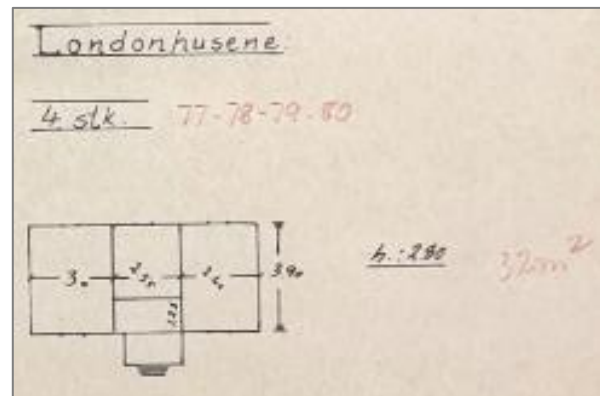
Etter flyttingen fikk husene betydelig endret utforming. Bærende konstruksjoner i vegger og tak ble gjenbrukt og ombygget, med nye svillfundamenter og bjelkelag mot bakken. Opprinnelig fundament ble liggende igjen på Blomstrandhalvøya. Husene var stadig i én etasje med loft. Bislag med saltak ble bygget midt på husenes hovedfasade, og takene ble tekket med papp. Vinduer og kledning ble fornyet i samme stil som flere bygninger oppført i Ny-Ålesund kort etter 1945: Fasadene fikk lektepanel og nye vinduer med tre ruter i hver ramme. Vindustypene har ulike profiler, hengsler og beslag, og kan være en kombinasjon av nye 1950-tallsvinduer, vinduer fra Kings Bays lager og dels senere utskifting. Lektepanelet skiller seg fra andre hus i leiren ved at «underliggerne» er et reisverk av kraftig plank som står tett sammen med not/fjær. Slanke lekter er spikret foran skjøtene. Det ble murt ny pipestokk av tegl, med ovn i stua. Loftet var i bruk som tørkeloft, dels soverom med et lite vindu i hver gavl.

1950-tallets stiluttrykk preger eksteriør, interiør og innredning – dette er husenes opprinnelige utforming slik de ble bygget i Ny-Ålesund. Husene hadde (som nå) tre hovedrom i 1. etasje: soverom og stue i hver ende, mellom dette kjøkken og gang.

En forenklet planskisse fra 1955 viser samme rominndeling som i dag (unntatt den nye baderomsboksen).

Interiørene fikk tidstypisk preg, med malte huntonittplater på vegger og himling, dels også på gulv. Noen vegger fikk papirtapet. Det var innebygde skap i gangen, fast kjøkkeninnredning med benk, skuffseksjon og overskap. Mye av dette er bevart.

Fasadene ble på 1950-tallet malt i friske farger, typisk for 2. driftsperiode. Annethvert hus var rødt med hvite vinduer (nr. 2 og 4), annethvert hus gult med grønne vinduer (nr. 1 og 3). Opprinnelig farge kan ses inne i dotilbyggene.

Skisse plan 1955. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Londonhusene i 1962. London 2 har røde vegger og hvite vinduer, mens London 1 har okergul vegg og grønne vinduer. Før dette hadde alle hus grønne vinduer og ytterdører. Foto: J.Å. Ødegård, Kings Bays arkiv (utsnitt)

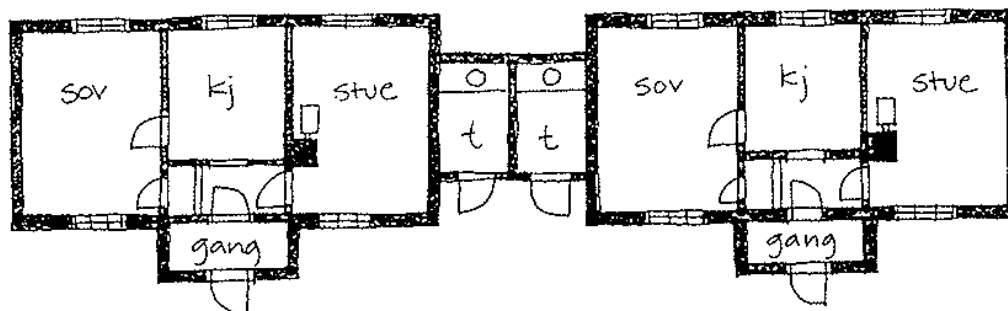
Familien Ødegård bodde i London 2 på 1950–60-tallet og har gitt verdifull informasjon i form av eldre fotografier og beretninger. Faren satte inn dusjkabinett nordøst i soverommet, en luksus få hadde i Ny-Ålesund på den tida.

I 1959–60 ble det bygget små tilbygg med pulttak mellom de parstilte husene, med ett utedo for hver bolig. Mot sør er det to labankdører og tretrapp, mot nord en tett vegg med små vinduer og luker for dotømming. Mellombyggene fikk lektepanel og papptekking på taket, som på hovedhuset.

Eksteriøret og fasadekomposisjonen er svært intakt siden gjenoppføringen i leiren, men ytterdøra, taktekingen og fundamenteringen er endret. Eldre fotografier viser ei ramtredør med et noe mindre glassfelt. Et foto fra 1958 (J.Å. Ødegård, Kings Bays arkiv) viser at døra var grønnmalt og huset rødt. I 1960 var ytterdøra malt gul, se foto i katalog nr. 80 London 1. Vinduene fra 1950-tallet i hovedetasjen er bevart, likeså vinduet i vestgavlen på loftet.

Etter nedleggelse av gruvedriften i 1963 ble London-husene brukt til sporadisk innkvartering sommerstid. I et notat fra 1978 påpekes det at London-husene er i dårlig stand, her trengs nye vinduer, isolering og skikkelig oppvarming. Malerarbeid ble planlagt, men det er uklart hvilke arbeider som eventuelt ble utført. Ca. 1980 ble alle London-husene malt okergule med hvite vinduer og belistning. Ytterdørene ble skiftet i 1980-åra, detaljer og glassfeltets størrelse avviker fra originalen.

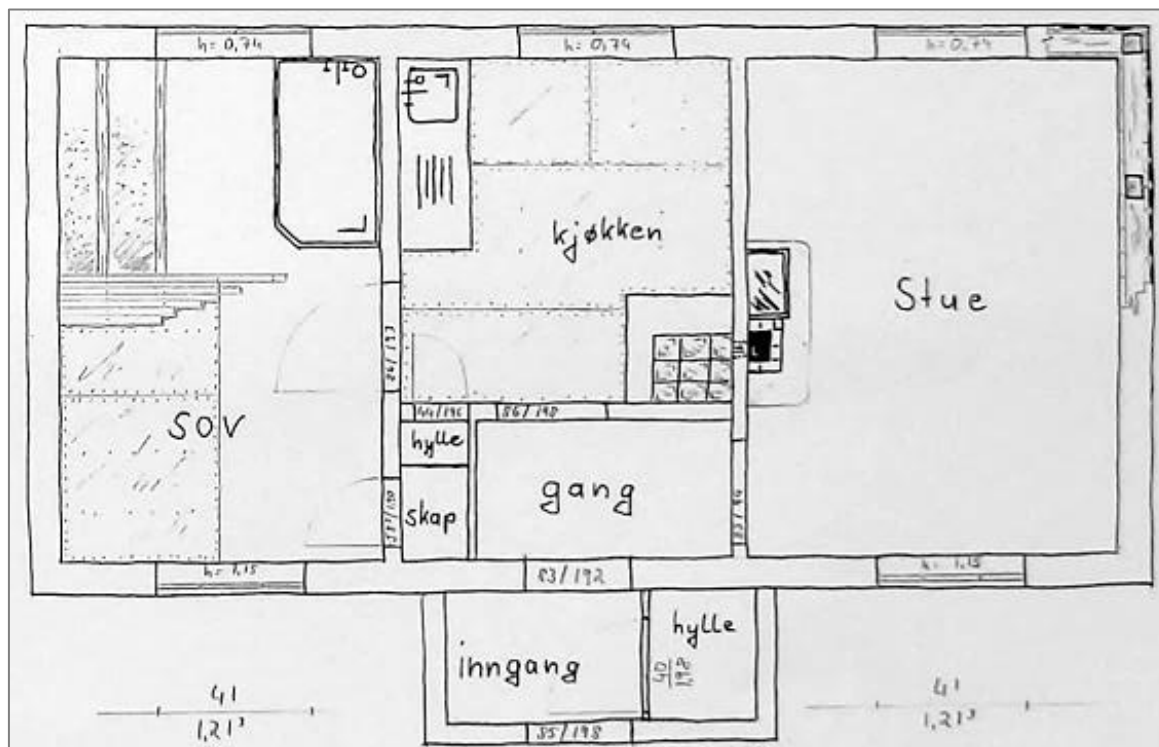
Takene på alle de fire London-husene ble utvendig etterisolert og tekket med korrugerte stålplater i 1990. Planen var å sette inn nye dører i alle London-husene i 2011, men dette ble ikke fullført.

Plantegning 1997, ikke målriktig. London 2 t.h. London 1 t.v., der romdeling og plassering av pipe er speilvendt framstilt. Mellombygget med utedo ble oppført ca. 1960. Kilde: Kings Bays arkiv

Etter omfattende rehabilitering i årene 2008–17 ble London 1, 3 og 4 innredet med bad. London 2 ble bevart som en historisk referanse uten bad. London 1 og 4 ble tatt i bruk som helårsboliger for Kings Bays ansatte. London 2 er beholdt med opprinnelig standard. Huset har i mange år vært benyttet av nederlandske forskere om sommeren.

Det ble utført omfattende istandsetningsarbeider og refundamentering av London 2 i 2013–14. Huset ble hevet til samme høyde som London 1 (utført 2012), fundamenter og råteskader i bjelkelag/gulv ble utbedret, og det ble lagt isolasjon i stubbloftet. Ytterveggen mot øst ble etterisolert. Råteskadd kledning i nedre del ble skjøtt. Arbeidet er dokumentert i dagbok fra håndverkerne, diverse søknader mm. i Kings Bays arkiv.

Plantegning 2013. Kilde: Håndverkers dagbok, Kings Bays arkiv

Under arbeid i 2013. Til høyre foto fra håndverkers dagbok, ny drenering, fundament av trepakninger og mye utskifting av råteskadd trevirke i sviller/bjelker i det bærende rammeverket under huset. Foto: Kings Bay AS

Rødmalt yttervegg avdekkes der tilbygget (med do) har stått. Foto: Herrmann 2014

Interiørene ble restaurert og dusjkabinettet fjernet. Målet var å bevare/gjenskape opprinnelige overflater fra 1950-åra. Tidstypisk innredning, ovn og skap ble beholdt. Siden nedskraping av maling var svært tidkrevende, valgte man å montere nye huntonittplater over de gamle i 1. etasje. Opprinnelig fargesetting ble gjenskapt, basert på fargeundersøkelser utført av håndverker Martin Herrmann.

Referansefelt i stue, gammel maling med tapet over. Foto fra restaureringsrapport 2013–14

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
 Herrmann, Martin og Tore Storm Jortveit: «Restaurering av London 1 og 2», 2013.
 Herrmann, Martin og Tore Storm Jortveit: «Restaureringsrapport London 2 2013-14» (usignert).
 Ødegård, Ellen Marie: «Nissen bor bak Zepperlinern, og der vokser det også tyttebær ...», Svalbardposten, publisert 18.12.2015.

79 LONDON 2		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Huset står på et rammeverk/dekke av kraftige sviller/bjelker, som er fundamentert på trepakninger av boks. Rammen har ytre sviller samt tverrsviller under de to tverrveggene av 6" x 6" boks. Bjelkene mellom er spinklere. Rammeverket har bordgulv med stubbloft, fylt med slagg/askeblanding fra renseverket. Ved refundamentering i 2013–14 ble bygningen løftet av svillrammen/gulvet og hevet noe mer opp fra terrenget, slik at det er god lufting under gulvet. Det ble lagt drenerende grus under hele byggearealet. Se restaureringsrapport 2013 for en detaljert beskrivelse.	Fundamenteringen er fornyet, men bygger videre på opprinnelig prinsipp med trepakninger. Fundamentene må gås over minst én gang i året for å sjekke om det er setninger og behov for justeringer. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1.
YTTERVEGGER	<p>Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Gjenbruk av konstruksjoner fra 1912, med betydelig ombygging, nye vindusåpninger mv. ved flytting til leiren i 1950.</p> <p>Utvendig kledning av stående lektepanel fra ca. 1950, noe utskifting. «Underliggerne» er et reisverk av stående 2" plank, pløyd med not og fjær, antatt gjenbrukte materialer fra 1912. Lektene foran skjøtene har dimensjon ca. 20 x 62 mm, senteravstand ca. 14 cm.</p> <p>Bindingsverket i gavlveggene er isolert med eldre steinull, med papp bak kledningen. Østveggen ble i 2013 etterisolert med glassvatt.</p>	<p>Kledningen har svært høy verneverdi. Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: De første tiårene var Londonhusene malt i ulike farger: annethvert hus hadde rød kledning med hvite vinduer og vindskier, annethvert hadde gul kledning med grønne vinduer og vindskier. Overmaling med ensartet gulfarge skjedde ca. 1980. Fargeplanen anbefaler å opprettholde dagens farge. Eventuell tilbakeføring til tidligere fargebruk er også vernefaglig relevant, siden husenes 1950-tallspreng er svært intakt. Dagens gulfarge har imidlertid preget fasadene i ca. 45 år og er del av husenes identitet.</p>
VINDUER	<p>Mot nord: tre opprinnelige to-rams vinduer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, enkel utførelse uten innvendige profiler. Hjørnejern med spisse ender og hengsler er av en type som var vanlig fra 1930-tallet, muligens er disse vinduene fra et eldre lager. Innvendige varevinduer er demontert, men nyere hengsler står i karm.</p> <p>Mot sør: to opprinnelige liggende rammer á tre ruter. Fast ramme uten hengsling. Glass i kittfals, hjørnejern</p>	<p>Alle vinduene har samme utforming som da bygningen ble gjenoppført ca. 1950, men muligens er noen rammer fornyet. Vinduene har ulik detaljering (profiler, hengsler mv.), og gjenspeiler at Kings Bay har benyttet den typen vinduer som til enhver tid var tilgjengelig.</p> <p>De opprinnelige/eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive underliggende maling og beslag. Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, som linoljekitt og</p>

	<p>med avrundet ende, typisk 1950-talls. Innsiden av rammen har staffprofil.</p> <p>Innvendig varevindu, også dette med staffprofil.</p>	<p>linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Loftsvindu mot vest har høy verneverdi og bør bevares.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>
	<p>Loft vest: opprinnelig ettrams vindu med fire ruter. Karm og ramme har staffprofil.</p> <p>Ikke varevindu.</p>	
	<p>Loft øst: Toppengslet ett-rams vindu uten sprosler, antatt fornyet etter 1950-tallet, men rammen har hjørnejern og tradisjonelt preg.</p> <p>Innvendig sidehengslet varevindu.</p>	<p>Vinduet har begrenset verneverdi. Ved framtidig utskifting bør det lages en kopi av vinduet i vestre gavl, jf. tillatelse fra Riksantikvaren i 2010. Vedlikeholdes som øvrige vinduer.</p>
DØRER, PORTER	<p>Nyere utadslående ytterdør, øvre glassfelt har isolerglass, stående panel på nedre del. Innsiden har to platekleddede fyllinger i nedre del, umalt. Døra er inspirert av 1950-tallsdørene, men glassfeltet er blitt større og flere detaljer avviker.</p>	<p>Lav verneverdi. Dersom døra skal fornyes, bør man tilstrebe en bedre kopi av 1950-tallsdøra som sto i huset, jf. eldre fotografier. Døra vedlikeholdes med linoljemaling i samme farge som vinduene. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>
DEKKE	<p>Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Svillrammen og bordgulvet ble reparert i 2013–14 med utskifting av råttent virke og gjenbruk av stubbloftsfill.</p>	<p>Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig/eksisterende utførelse. Ved behov kan isolering mot terreng forbedres.</p>
TAK	<p>Antatt gjenbrukt sperretak fra 1912. Kraftige sperrer av boks ca. 15 x 15 cm understøttet av en mønsås. Mellom sperrere er det kubbing/stokkbiter. Bordtak teknet med papp (nå skjult). Over dette er det føret opp med ny taktro og tekking av korrugerte stålplater. Minimale takutstikk ved raft og gavl. Ved raft er enden av det doble taket dekket med nyere beslag, lagoppbyggingen og opprinnelig papp ses i endene.</p> <p>To malte vindskibord i gavl, isbord kledd med nyere sort beslag.</p>	<p>De korrugerte stålplatene er fremmed for huset, materialbruken har ingen tradisjon i den historiske gruvebyen. På sikt bør taket tilbakeføres med papptekking. Av tekniske hensyn bør pappen legges i stående remser, selv om eldre bilder viser liggende.</p> <p>Vindski vedlikeholdes med linoljemaling.</p> <p>Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.</p>
	<p>Bislag med saltak som etablert 1950, enkelt sperretak (skjult konstruksjon) og tekking som hovedhus.</p>	
PIPER	<p>Pipe murt av rød tegl og sementrik mørtel. Blankmur over tak, med utkraget krone og base.</p>	<p>Pipa vedlikeholdes med kalkholdig mørtel tilpasset den opprinnelige. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6.</p>

	Inne er pipestokken pusset og malt.	Innendørs opprettholdes brannmuren med dagens overflatebehandling.
UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Nyere tretrapp i hele bislagets bredde, tradisjonell utførelse. To trinn med innkledde sider. Umalt plank.	Trappa holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvokst virke. Trappa beholdes umalt. Trappa ligger tett inn mot døra og fører til noe baksprut av nedbør og snøansamling, som øker faren for råteskader i dør og vegg. Dette krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak, som å fjerne snø om våren.
	Åpen tretrapp foran mellombygget, to trinn båret på sagtakkete vanger. Malt.	Trappa vedlikeholdes med samme maling/farge som vegg.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Nyere vegglampe over inngangsdør. Hvit kolbe på svungen jernstang. Lampa er montert etter siste restaurering, som en enhetlig belysning på de fire London-husene.	Lav verneverdi. Samme type lampe er benyttet på mange hus i Ny-Ålesund i nyere tid, og har et uttrykk som passer godt inn i miljøet. Lampa ligner på en type som var på London 2 tidligere, jf. foto hos Kings Bay på 1950–60-tallet.
ANNET	Mellombygg med utedo fra ca. 1960, bod med enkel labankdør. Fasaden og de to dørene er kledd med lektepanel, malt som hovedhuset. Mot nord er en gjenpanelt luke, opprinnelig for tømning av dobøtte. Over dette et lite ettrams vindu, blendet med plate innvendig. (Tilsvarende elementer tilhørende London 1 ved siden av.) Pulttak med fall mot nord, tekket med papp og korrugerte stålplater. Synlige sperreender.	Mellombyggene skal bevares som en del av helheten, de viser en standardheving fra siste del av gruvetida. Vegger, tak mv. vedlikeholdes som hovedhuset. Vinduet bør tilbakeføres med glass, som da mellombygget var nytt. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking. NB! Yttervegg på hovedhuset inn mot utedoen er bevart med eldre rød maling, denne må bevares uten overmaling. Fargen dokumenterer bygnings- og fargehistorie.

79 LONDON 2		INTERIØRSKJEMA
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD	
<p>Generelt: Planløsning, innredning og bruken av rommene er bevart slik bygningen ble gjenoppført og ombygget i leiren omkring 1950.</p> <p>Interiøret ble omfattende restaurert 2013–14, se nedenfor og fotodokumentasjon for detaljer.</p>	<p>Interiøret skal bevares mest mulig uendret som eksempel på et London-hus med opprinnelig planløsning og interiør.</p> <p>Konstruksjoner fra 1912, samt kledning, vinduer, romløsning og materialer fra 1950-åra har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet fast innredning/skap, pipestokk med feieluke, jernovn, loftsstige, ulike typer kledninger og overflater fra 2. driftsperiode.</p>	

	Se vedlikeholdsråd for innvendig platekledning og gulv, kap. 3.8.8 og 3.8.9.
Bislaget: Rommet er kledd med malte huntonittplater på alle flater, inkl. dør til innebygget bod mot øst. På motsatt vegg er en åpen garderobe med to enkle, malte trehyller. Døra inn mot hovedhuset har dørbblad og karm med ådring.	Opprinnelige vegger, bod og fast innredning med 1950-tallspreg skal opprettholdes. Malte huntonittplater ble fornyet i 2014, men de gamle ligger bevart bak. Dør/karm med ådring har særlig høy verdi. Se generelt om vedlikehold 1. etasje.
1. etasje: Både stue, kjøkken, gang og soverom har vegger, himling og gulv dekket med malte huntonittplater. Dørbladet mellom gangen og stua er fjernet, men hengslene står i karmen. Det er avdekket ådring på karmen. Kjøkkenet har opprinnelig fast veggskap med malte dører og et skap stående på gulvet med ådret utførelse. Det er også bevart ei ådret dør til soverommet. Ovn i stua, med bemalt teglsteinsimitasjon og jernluke, er bevart som i etterkrigstida. Ved istandsettingen i 2014 valgte man å fornye overflatene i 1. etasje. Det ble spikret nye huntonittplater på alle flater, men de gamle platene med malingshistorikk er bevart bak. Alle flater ble malt i opprinnelige farger. Sørøst i stua ble det et «titteskap» der man ser underliggende gul og blå maling under rester av tapet, se foto i historikken foran.	Eksisterende platekledning er ny, men gjenskaper det opprinnelige preget som er bevart på materialene bak. Denne situasjonen videreføres. Det er bevart mange interiørelementer med svært høy verneverdi, som fast innredning, ovn, pipe, ulike typer kledninger og overflater fra 1950-åra, herunder dører, karmen og skap med dekorativ ådring. Opprinnelige (underliggende) platekledning og overflater har særlig høy verdi. Vedlikehold og oppmaling skal skje i samsvar med sist utført restaurering 2014. Vinduer males med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for innvendig platekledning og gulv, kap. 3.8.8 og 3.8.9. Eventuell videre avdekking av ådrete overflater kan utføres, dersom det er teknisk mulig. Ovn i stua er unik og må bevares med minst mulig endringer. Den karakteristisk bemalingen på det støpte fundamentet ble frisket opp i 2014, i samsvar med opprinnelig fargebruk. Vedlikehold utføres etter samme prinsipper, fortrinnsvis med linoljemaling.
Loftet: Fra gangen går det en bratt trestige til loftet. Loftet består av en mellomgang og to rom. Mellomgangen på loftet har tregulv med luke ned til stigen. Luka holdes oppe av en vaier med lodd i enden. Mot vest er tørkeloftet bevart med åpen takkonstruksjon, som i mellomgangen: opprinnelige sperrer av kraftig boks med kubbing/stokkbiter mellom, over dette ligger stående pløyd taktro. I gavlveggen er det bevart et opprinnelig ettrams vindu med fire ruter. Østre loft er innredet som soverom, med typisk 1950-talls interiør. De gamle huntonittplatene er beholdt og malt opp i samme farger som eksisterende. Platene på gulvet er oljet.	Loftet skal bevares med opprinnelig uinnredet tørkeloft og ett soverom med interiør fra 1950-tallet. Interiøret gir et tidsriktig bilde av loftet i gruvetida. Tørkeloftet med eksponerte konstruksjoner er en viktig dokumentasjon og opplevelse av det opprinnelige London-huset. Soverommet har opprinnelige huntonittplater fra 1950-åra. Disse har særlig høy verdi. Flatene vedlikeholdes i samsvar med utført oppmaling 2014.

79 LONDON 2

FOTO EKSTERIØR

London 2 fra sørøst. I bakgrunnen skimtes London 1.

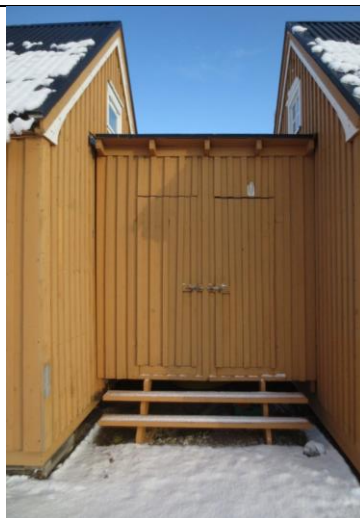
Fasade øst. Nyere vindustype i gavl. Vindskiene har en liten svai i nedre del, en typisk detalj fra etterkrigstida i Ny-Ålesund.

London 2 og London 1 fra nordøst.

Fra nordvest. Senere tilbygg med utedo mellom husene.

Mellombygget fra 1960 sett fra sør, med to like labankdører til utedoene for London 1/2.

Nyere inngangsdør, glassfelt og kledning er inspirert av original dør fra 2. driftsperiode.

Rester av grønn maling er avdekket under den hvite malingen på vindu mot nord.

Huset ble refundamentert i 2013. Det ble hevet opp fra terrenget og lagt på nye tømmerpakninger.

Nederst på fasaden ble det tilført to liggende bord i forbindelse med refundamentering og utbedring av råteskader i 2013. Spikerfestene i nedre del vitner om at kledningen på østveggen ble demontert da veggen ble etterisolert i 2013.

Typisk vindu mot sør, originalt fra 1950-tallet.

Detalj av vindu mot sør, med avrundete hjørnejern typisk for 1950-tallet, jf. bildet t.v. Under vinduet er et plugget hull, som vitner om avstivende konstruksjon/bolt da huset ble løftet av fundamentene i 2013.

Typisk tofags vindu mot nord. Disse tre vinduene er satt inn ved gjenoppføringen i leiren tidlig på 1950-tallet.

Hjørnejern med spisse ender og hengsler er av en type som var vanlig fra 1930-åra og senere, jf. bildet t.v. Satt inn her i 1950-åra.

I bislagets østvegg er en tettet luke, opprinnelig luke til kullbod og tømning av dobøtte.

Lektepanelet ble etablert ved gjenoppføring av huset i leiren i 1950-åra.

Detalj av takutstikk. Taket er fôret opp og har ny tekking med korrugerte stålplater. Opprinnelig taknivå med tradisjonell takpapp stiftet langs kanten av taktroa (gulmalt) er bevart under (rød pil).

Nyere vindu i loftsgavl mot øst. Karm og listverk bærer preg av noe ombygging. Kledningen på østveggen ble merket, demontert og satt tilbake etter etterisolering i 2013.

Overgang mellom bislag og hovedtak.

Pipe oppmurt ved gjenoppføring i leiren i 1950-åra. Rød tegl og sementrik mørtel. Beslagløsningen under stålplatetekkingen er ikke kjent.

79 LONDON 2

FOTO INTERIØR

Åpen dør i bislaget, nyere ramtredør, noe fritt inspirert av originalen fra 1950-åra.

Innside bislag, i forgrunnen ses dørkarm og dør med ådring. T.v. dør til bod.

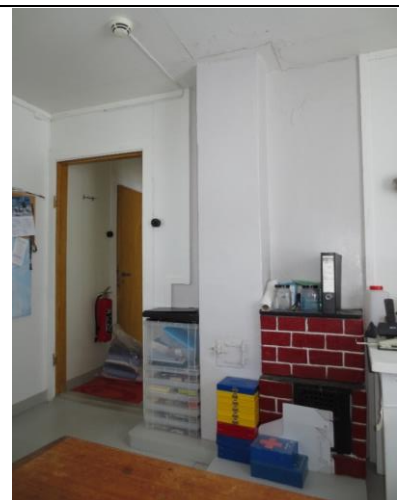
Innebygget bod i bislaget. Rom med tidligere luke i vegg mot øst.

Ådring på dør, og delvis avdekket ådring på karm.

Interiør i mellomgang, stige til loftet.

Interiør med pipe og ovn i stue, rom øst.

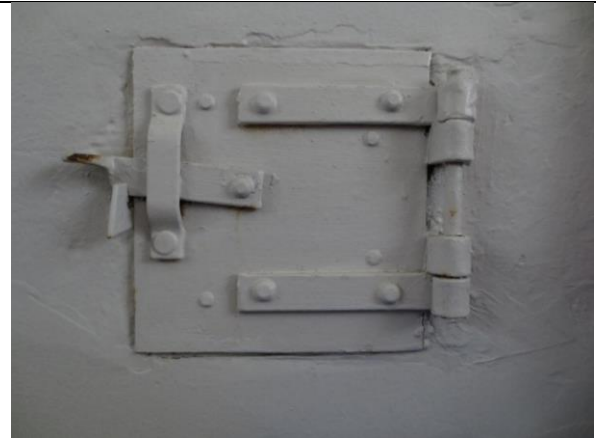
Stua sett mot nord. Nye huntonittplater fra 2013 på alle flater.

Stua sett mot sør. Gamle huntonittplater og tapet ligger bak.

Opprinnelig ovn med støpt mur, som er påmalt imitasjon av rød teglstein og hvite fuger, bevart som på bilder fra 1950-tallet.

Hjemmelaget feieluke av jern i pipestokk. Høy verneverdi.

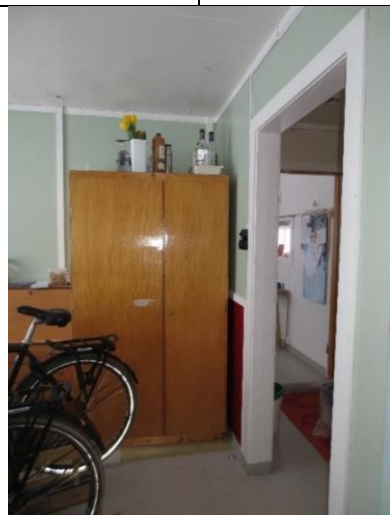
Også kjøkkenet ble fornyet med malte huntonittplater utenpå de gamle i 2013. Skap fra 1950-tallet ble bevart/remontert.

Detalj av liggende vindusramme mot nord, med opprinnelig ytre ramme med staffprofil og varevindu.

Bevart 1950-tallsdør med ådret overflate.

Inne i kjøkkenet står et tidstypisk skap med ådret overflate.

Detalj av opprinnelig 1950-tallsvindu mot nord. Varevindu er tatt ut, men nyere hengsler står i karmen.

Soverommet (vestre rom) mot nord.

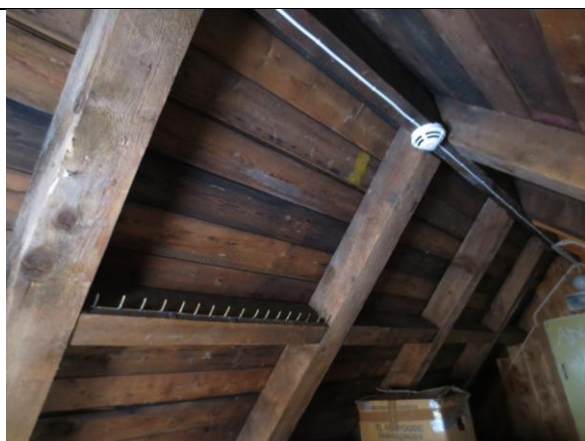
Soverommet mot sør. All platekledning ble fornyet i 2013 og farger tilbakeført.

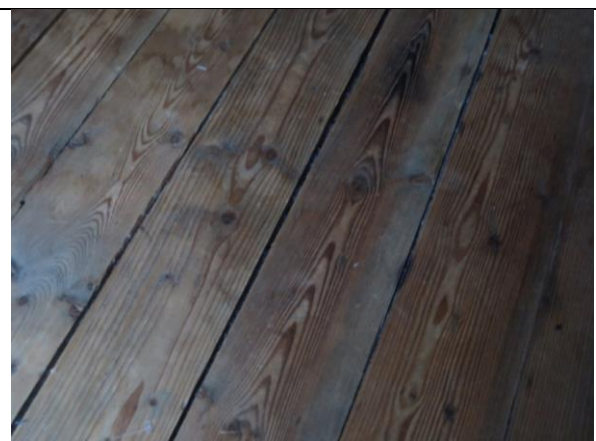
Luke i loftsgulv, med vaier og vekt som holder den åpen. Bratt trestige til 1. etasje.

Opprinnelig tørkeloft i loftsrom mot vest. Opprinnelig vindu med fire ruter i gavl.

Kraftige taksperrer med avstivende stokkbiter imellom, dels med små knaggrekker.

Det gamle bordgulvet er bevart på loftet.

Opprinnelig vindu mot vest, med staffprofil på sprosser og ramme.

Opprinnelige, profilerte sprosser i vindu mot vest, med gjennomgående horistontal sprosse.

Malt platedør til soverom i østre del av loftet.

Soverom i østre del av loftet. Her er de opprinnelige huntunnitplatene bevart på alle flater. Oljete plater på gulvet.

Nyere vindu og varevindu mot øst.

Fra soverommet sett mot midtgangen. Pipestokken står fritt i rommet og er ganske røft murt opp, pusset og malt.

Opprinnelig platekledning på vegger og takflater ble malt opp i 2013–14 i samme farger som eksisterende.

80 LONDON 1	
ANNEN BETEGNELSE	Ny London, London-husene
ASKELADDEN-ID	158820-57
BYGGEÅR	Oppført 1912 på Blomstrandhalvøya, flyttet hit 1949–50
ARKITEKT	Ikke kjent, opprinnelig hus oppført av The Northern Exploration Co. Ltd.
OPPRINNELIG BRUK	Bolighus ved marmorbruddet, her: familiebolig for stigere og formenn
OMBYGGING OG ENDRINGER	1949–50: flytting, ombygging og modernisering som familiebolig 1959–60: bygging av mellombygg/utedo 1990: etterisolering av tak, tekking med korrugerte stålplater 2008/2012: refundamentering, utbedring råteskader gulv/vegg, nytt bad
DAGENS BRUK	Bolig for Kings Bays ansatte (én boenhet)
BESKRIVELSE	Trehus i én etasje med innredet loft. Grunnflate ca. 35 m ² , fundamentert på svillramme og trepakninger. Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Saltak med nyere korrugerte stålplater, pipe av rød tegl. Eksteriør og interiør er preget av gjenoppføringen i 1950 og innredning som familiebolig. Eldre lektepanel, vinduer og deler av tidstypisk interiør fra 2. driftsperiode er bevart. En del nyere materialer og overflater, nytt bad bygget som et rom i rommet.
KATEGORI	3 betydelig endringspotensial (helårsbruk)
	
VERNEHENSYN RETNINGSLINJER FOR BRUK OG ENDRING	<p>De fire London-husene utgjør et kulturmiljø av svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi. London 1 er relativt intakt og gir fortsatt et inntrykk av boforholdene for familier til formenn og stigere i Ny-Ålesund på 1950-tallet.</p> <p>Eksteriøret skal bevares med minst mulig endringer. Taktekkingen bør på sikt tilbakeføres til papp. Både gjenbrukte konstruksjoner fra 1912 og endringer fra gjenoppføringen i leiren i 2. driftsperiode har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet vinduer, kledning, pipe, planløsning, kjøkkenskap og materialer fra før 1963. Huset er modernisert og egnet som helårsbolig.</p>

80 LONDON 1**BYGNINGSHISTORIKK**

London-husene ble oppført på Blomstrandhalvøya på nordsiden av Kongsfjorden i 1912, der det engelske selskapet The Northern Exploration Co. Ltd. drev marmorbrudd. Selskapet var ledet av eventyren Ernest Mansfield, som etablerte bruddet med maskiner, jernbane, kraner og bolighus. I 1911 ble noen få bygninger oppført. I 1912 kom en ekspedisjon på 75 mann til marmorbruddet, hvorav 40 britiske arbeidere. Det ble blant annet bygget seks nye beboelseshus. Marmorbruddet ble en fiasko, og anlegget var ikke i drift etter 1920. Den norske stat kjøpte eiendommen i 1932. På folkemunne kalles stedet Ny-London, men offisielt navn er London.

London-husene var frittliggende på Blomstrandhalvøya. Husene var prefabrikkert i England. Fasadene hadde umalt stående kledning og bordtak. Vinduene var større enn dagens, med fire ruter i høyden. Små bislag var oppført litt på siden av hver hovedfasade. To hus, blant annet Camp Mansfield, står stadig på Blomstrandhalvøya og brukes av Velferden i Ny-Ålesund.

Bebyggelsen ved marmorbruddet i 1912. De fire husene til høyre er nylig oppført. Husene har sidestilt bislag og røykrør over tak. Foto: Alf Frantzen, Svalbard museum

I 1949–50 ble flere hus fra London flyttet til Ny-Ålesund, under ledelse av kontorsjef Kåre Engan i Kings Bay Kul Comp. Ifølge vurderinger gjort av tømmer Yngvar Wennevold ble seks hus flyttet fra Blomstrand og bygget om til fire nye hus i leiren. Husene ble plassert parvis, først uten mellombygg, og brukt som familieboliger for stigere og formenn. Husrekka ble kalt Ny-London, jf. kart av leiren i 1954.

Etter flyttingen fikk husene betydelig endret utforming. Bærende konstruksjoner i vegger og tak ble gjenbrukt og ombygget, med nye svillfundamenter og bjelkelag mot bakken. Opprinnelig fundament ble liggende igjen på Blomstrandhalvøya. Husene var stadig i én etasje med loft. Bislag med saltak ble bygget midt på husenes hovedfasade, og takene ble tekket med papp. Vinduer og kledning ble fornyet i samme stil som flere bygninger oppført i Ny-Ålesund kort etter 1945: Fasadene fikk lektepanel og nye vinduer med tre ruter i hver ramme. Vindustypene har ulike profiler, hengsler og beslag, og kan være en kombinasjon av nye 1950-tallsvinduer, vinduer fra Kings Bays lager og dels senere utskifting. Lektepanelet skiller seg fra andre hus i leiren ved at «underliggerne» er et reisverk av kraftig plank som står tett sammen med not/fjær. Slanke lekter er spikret foran skjøtene. Det ble murt ny pipestokk av tegl, med ovn i stua. Loftet var i bruk som tørkeloft, dels soverom med et lite vindu i hver gavl.

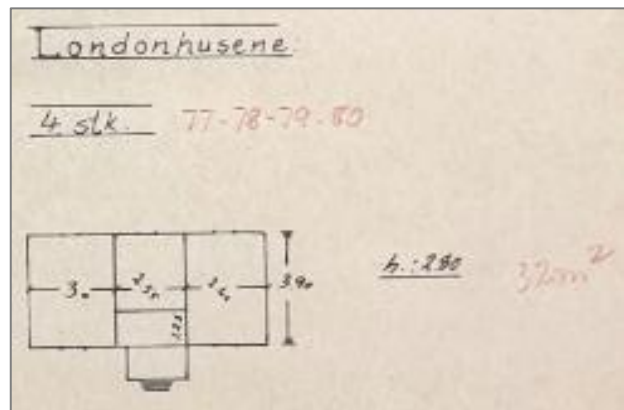
1950-tallets stiluttrykk preger eksteriør, interiør og innredning – dette er husenes opprinnelige utforming slik de ble bygget i Ny-Ålesund. Husene hadde (som nå) tre hovedrom i 1. etasje: soverom og stue i hver ende, mellom dette kjøkken og gang.

En forenklet planskisse fra 1955 viser samme rominndeling som i dag (unntatt den nye baderomsboksen).

Interiørene fikk tidstypisk preg, med malte huntonittplater på vegger og himling, dels også på gulv. Noen vegger fikk papirtapet. Det var innebygde skap i gangen, fast kjøkkeninnredning med benk, skuffseksjon og overskap. Mye av dette er bevart.

Fasadene ble på 1950-tallet malt i friske farger, typisk for 2. driftsperiode. Annet hvert hus var rødt med hvite vinduer (nr. 2 og 4), annet hvert hus gult med grønne vinduer (nr. 1 og 3). Opprinnelig farge kan ses inne i dotilbyggene.

I 1959–60 ble det bygget små tilbygg med pulttak mellom de parstilte husene, med ett utedo for hver bolig. Mot sør er det to labankdører og tretrapp, mot nord en tett vegg med små vinduer og luker for dotømming. Mellombyggene fikk lektepanel og papptekking på taket, som på hovedhuset.

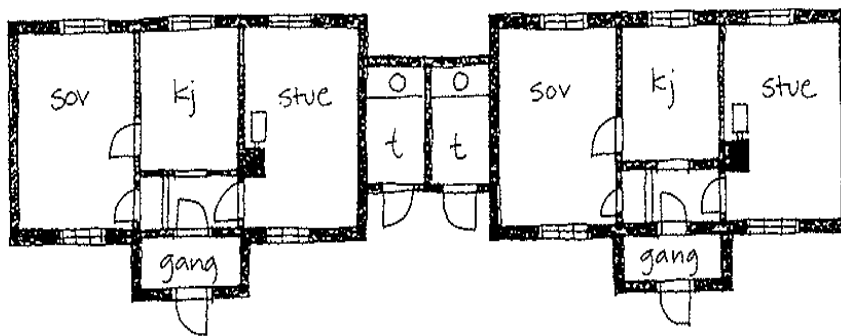
Enkel planskisse 1955. Kilde: Statsarkivet i Tromsø

Londonhusene i 1960. London 1 t.v. har gul vegg og grønne vinduer og dør. London 2 har rød vegg og hvite vinduer, men gul dør. Takene har papptekking uten lekter. Foto: Carl A. Wendt, Svalbard museum SVF 09278 (utsnitt)

Etter nedleggelse av gruvedriften i 1963 ble London-husene brukt til sporadisk innkvartering sommerstid. I et notat fra 1978 påpekes det at London-husene er i dårlig stand, her trengs nye vinduer, isolering og skikkelig oppvarming. Malerarbeid ble planlagt, men det er uklart hvilke arbeider som eventuelt ble utført. Ca. 1980 ble alle London-husene malt okergule med hvite vinduer og belistning. Ytterdørene ble skiftet i 1980-åra, detaljer og glassfeltets størrelse avviker fra originalen.

Takene på alle de fire London-husene ble utvendig etterisolert og tekket med korrugerte stålplater i 1990. Planen var å sette inn nye dører i alle London-husene i 2011, men dette ser kun ut til å ha blitt utført på London 1. Døra er inspirert av opprinnelig dørtype fra 2. driftsperiode, men detaljene avviker.

Planløsning 1997. London 1 og 2. I London 1 t.v. er romdeling og plassering av pipe speilvendt framstilt. Mellombygget med utedo ble oppført ca. 1960. Kilde: Kings Bays arkiv

Etter omfattende rehabilitering i årene 2008–17 ble London 1, 3 og 4 innredet med bad. London 2 ble bevart som en historisk referanse uten bad. London 1 og 4 ble tatt i bruk som helårsboliger for Kings Bays ansatte.

London 1 er utbedret i to omganger. I 2008 ble bygningen jekket opp og lagt på nye fundamenter av krysslågt boks. Råteskader i bjelkelag og sviller ble utbedret og gulvet isolert. Det gamle bordgulvet ble gjenbrukt, slipt og malt. Interiøret ble pusset opp, tapet fornyet, og det ble bygget nytt bad som et avdelt rom i halve soverommet. Arbeidet er godt dokumentert med fotografier i Kings Bays arkiv.

I 2012 ble veggene isolert, og råteskader i nedre del av stendere og kledning ble utbedret. Arbeidet er dokumentert i rapport fra utførende tømmer Yngvar Wennevold, rapport i Kings Bays arkiv.

Eksempel på tapet avdekket under arbeid i 2008. Kilde: Kings Bays arkiv.

Under istandsetting 2012, med ny vindpapp og utbedret kledning. Foto: Y. Wennevold, Kings Bay

KILDER

Se generelle kilder i forvaltningsplanen.
Wennevold, Yngve og Åge Strand: «Restaurering av London 1», Kings Bay 2012

80 LONDON 1		EKSTERIØRSKJEMA
BYGNINGSDEL	BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
GRUNN OG FUNDAMENTER	Huset står på et rammeverk/dekke av kraftige sviller/bjelker, som er fundamentert på trepakninger av boks. (Se detaljert beskrivelse London 2.) I 2008 ble huset jekket opp og råteskader i fundament og sviller/bjelkelag ble utbedret.	Fundamenteringen er fornyet, men bygger videre på opprinnelig prinsipp med trepakninger. Fundamentene må gås over minst én gang i året for å sjekke om det er setninger og behov for justeringer. Se vedlikeholdsråd for fundament av trepakninger kap. 3.8.1.
YTTERVEGGER	<p>Yttervegger av bindingsverk med tosidig kledning. Gjenbruk av konstruksjoner fra 1912, med betydelig ombygging, nye vindusåpninger mv. ved flytting til leiren i 1950.</p> <p>Utvendig kledning av stående lektepanel fra ca. 1950, noe utskifting. «Underliggerne» er et reisverk av stående 2" plank, pløyd med not og fjær, antatt gjenbrukte materialer fra 1912. Lektene foran skjøtene har dimensjon ca. 20 x 62 mm, senteravstand ca. 14 cm.</p> <p>Ytterveggene ble isolert og fikk ny vindpapp bak kledningen i 2012, se rapport fra Wennevold 2012.</p>	<p>Kledningen har svært høy verneverdi. Kledningen vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for utvendig kledning kap. 3.8.2 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023.</p> <p>Merknad: De første tiårene var Londonhusene malt i ulike farger: annethvert hus hadde rød kledning med hvite vinduer og vindskier, annethvert hadde gul kledning med grønne vinduer og vindskier. Overmaling med ensartet gulfarge skjedde ca. 1980. Fargeplanen anbefaler å opprettholde dagens farge. Eventuell tilbakeføring til tidligere fargebruk er også vernefaglig relevant, siden husenes 1950-tallspreget er svært intakt. Dagens gulfarge har imidlertid preget fasadene i ca. 45 år og er del av husenes identitet.</p>
VINDUER	<p>Mot nord: tre opprinnelige to-rams vinduer á tre ruter. Tradisjonell utførelse med glass i kittfals, enkel utførelse uten innvendige profiler. Hjørnejern med spisse ender og hengsler er av en type som var vanlig fra 1930-tallet, muligens er disse vinduene fra et eldre lager. Innvendige varevinduer.</p> <p>Mot sør: to opprinnelige liggende rammer á tre ruter. Fast ramme uten hengsling. Glass i kittfals, hjørnejern med avrundet ende, typisk 1950-talls. Innsiden av rammen har staffprofil.</p> <p>Innvendig varevindu, også dette med staffprofil.</p> <p>Loft vest: eldre ettrams vindu, nær kvadratisk, topphengslet. Eldre varevindu.</p>	<p>Alle vinduene har samme utforming som da bygningen ble gjenoppført ca. 1950, men muligens er noen rammer fornyet. Vinduene har ulik detaljering (profiler, hengsler mv.), og gjenspeiler at Kings Bay har benyttet den typen vinduer som til enhver tid var tilgjengelig.</p> <p>De opprinnelige/eldre vinduene har høy verneverdi, inklusive underliggende maling og beslag. Vinduene vedlikeholdes med tradisjonelle metoder, som linoljekitt og linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for vinduer kap. 3.8.3 og fargeplanen for Ny-Ålesund.</p> <p>Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.</p>

	Loft øst: Nyere topphengslet ett-rams vindu uten sprosser, liggende format ca. 37x58 cm. Moderne isolerglassvindu i ny karm, fornyet i senere tid.	Vinduet har begrenset verneverdi. På sikt kan det lages en kopi av vinduet i vestre gavl London 2, jf. tillatelse fra Riksantikvaren i 2010. Vedlikeholdes som øvrige vinduer.
DØRER, PORTER	Ytterdør fra 2011, øvre glassfelt har isolerglass, stående panel på nedre del. Innsiden er kledd med plate i nedre felt og malt. Døra er inspirert av 1950-tallsdørene, men glassfeltet er litt mindre enn opprinnelig og flere detaljer avviker.	Lav verneverdi. Dersom døra skal fornyes, bør man tilstrebe en bedre kopi av 1950-tallsdøra som sto i huset, jf. eldre fotografier. Døra vedlikeholdes med linoljemaling i samme farge som vinduene. Se vedlikeholdsråd for ytterdører kap. 3.8.4 og fargeplan for Ny-Ålesund, Brønne 2023. Merknad: Se Yttervegger om tidligere fargebruk.
DEKKE	Trebjelkelag med bordgulv og stubbloft. Bjelkelag og bordgulv ble reparert med utskifting av råttent virke i 2008.	Konstruksjonen bevares og vedlikeholdes i samsvar med opprinnelig utførelse. Ved behov kan isolering av dekket mot terreng forbedres/fornyas.
TAK	Antatt gjenbrukt sperretak fra 1912. Kraftige sperrer av boks ca. 15 x 15 cm understøttet av en mønsås. Mellom sperrene er det kubbing/stokkbiter. Bordtak teknet med papp (nå skjult). Over dette er det føret opp med ny taktro og tekking av korrugerte stålplater. Minimale takutstikk ved raft og gavl. Ved raft er enden av det doble taket dekket med nyere beslag. To malte vindskibord i gavl, isbord kledd med nyere sort beslag.	De korrugerte stålplatene er fremmed for huset, materialbruken har ingen tradisjon i den historiske gruvebyen. På sikt bør taket tilbakeføres med papptekking. Av tekniske hensyn bør pappen legges i stående remser, selv om eldre bilder viser liggende. Vindski vedlikeholdes med linoljemaling. Se vedlikeholdsråd for taktekking kap. 3.8.5.
	Bislag med saltak som etablert 1950, enkelt sperretak (skjult konstruksjon) og tekking som hovedhus.	
PIPER	Pipa murt av rød tegl og sementrik mørtel. Blankmur over tak, med utkraget krone og base. Inne er pipestokken pusset og malt.	Pipa vedlikeholdes med kalkholdig mørtel tilpasset den opprinnelige. Se vedlikeholdsråd for piper kap. 3.8.6. Innendørs opprettholdes brannmuren med malt puss. Dersom istandsetting blir nødvendig, skal dette skje skånsomt og med materialbruk tilpasset eksisterende. Dersom eksisterende maling skaller av, bør man vurdere å fjerne denne og påføre mineralsk/diffusjonsåpen maling.

UTENDØRS TRAPPER OG ANLEGG	Nyere tretram i hele bislagetets bredde. Umalt plank.	Trammen holdes fri for skitt som samler fukt og hindrer uttørking. Eventuelle råtne deler skiftes med tilsvarende nye materialer av tettvokst virke. Trammen beholdes umalt. Trammen ligger tett inn mot døra/veggen og fører til noe baksprut av nedbør og snøansamling, som øker faren for råteskader i dør og vegg. Dette krever ekstra tilsyn og eventuelle tiltak, som å fjerne snø om våren.
	Åpen tretrapp foran mellombygget, to trinn båret på sagtakkete vanger. Malt.	Trappa vedlikeholdes med samme maling/farge som vegg.
BELYSNING OG TEKNISKE INSTALLASJONER	Nyere vegglampe over inngangsdør. Hvit kolbe på svungen jernstang. Lampa er montert etter siste restaurering, som en enhetlig belysning på de fire London-husene.	Samme type lampe er benyttet på mange hus i Ny-Ålesund i nyere tid, og har et uttrykk som passer godt inn i miljøet. Lampa ligner på en type som var på flere London-hus tidligere, jf. foto hos Kings Bay på 1950–60-tallet.
ANNET	Mellombygg fra ca. 1960, bod med enkel labankdør. Fasaden og de to dørene er kledd med lektepanel, malt som hovedhuset. Mot nord er en gjenpanelt luke, opprinnelig for tømning av dobøtte. Over dette et lite ettrams vindu, blendet med plate innvendig. (Tilsvarende elementer tilhørende London 2 ved siden av.) Pulttak med fall mot nord, teknet med papp og korrugerte stålplater. Synlige sperreender.	Mellombyggene skal bevares som en del av helheten, de viser en standardheving fra siste del av gruvetida. Vegger, tak mv. vedlikeholdes som hovedhuset. Vinduet bør tilbakeføres med glass, som da mellombygget var nytt. På sikt bør taket tilbakeføres til papptekking. Eldre maling på hovedhuset inn mot utedoen skal bevares uten overmaling.

80 LONDON 1 INTERIØRSKJEMA	
BESKRIVELSE	VERN OG VEDLIKEHOLD
Generelt: Planløsning, deler av kledninger og innredning, samt bruken av rommene, er i hovedtrekk bevart slik bygningen ble gjenoppført og ombygget i leiren omkring 1950. Den største endringen er bygging av et eget baderom som en «boks» i soverommet.	Konstruksjoner fra 1912, samt kledning, vinduer, romløsning og materialer fra 1950-åra har svært høy verdi og skal bevares. Dette omfatter blant annet fast innredning/skap, pipestokk, jernovn, loftsstige, ulike typer kledninger og overflater fra 1950-åra. Interiøret er ferdig endret med innredning av bad, jf. intensjonen i forvaltningsplanen fra 2008. Videre endringer bør begrenses, men allerede moderniserte løsninger/overflater kan fornyes. Se vedlikeholdsråd for innvendig platekledning og gulv, kap. 3.8.8 og 3.8.9.

<p>Bislaget: Bordgulv, pløyd, antatt 1950-talls. Vegger og himling er kledd med malte huntonittplater, noe malt faspanel (9 cm brede bord) på østvegg. 1950-talls skapinnredning: mot øst overskap med to dører, mot vest skap i full høyde, malt platedør.</p>	<p>Opprinnelige vegger, bordgulv, kledninger og fast innredning med 1950-tallspreg bør opprettholdes.</p>
<p>1. etasje: Både stue, kjøkken, gang og soverom har vegger og himling dekket med huntonittplater. Alle rom har opprinnelige bordgulv, som ble tatt opp og lagt tilbake etter refundamentering. Bordgulvet har tidligere vært kledd med huntonittplater (spikersømmer). Generelt malte platedører, fornyet.</p> <p>Stua har tapetserte vegger og malte plater i himlingen. En jernovn er løsnet fra røykrøret, men står i stua: Type Trolla 4004 med stavkirkemotiv. På gulvet under ovnen er en rest av huntonittplate, bemalt med mønster som en slags linoleumsimitasjon.</p> <p>Kjøkkenet har opprinnelig fast veggskap med malte dører. Vegger og himling med malte plater.</p>	<p>Eksisterende platekledning/tapet har noe usikker datering, men harmonerer godt med etterkrigsinteriørets stil. Opprinnelige (underliggende) platekledning og overflater har særlig høy verdi. Likeså har innebygde/faste skap i bislag og kjøkken høy verneverdi.</p> <p>Vedlikehold og maling bør skje i samsvar med eksisterende materialbruk. Vinduer males med linoljemaling.</p>
<p>Loftet: Fra gangen går det en bratt trestige til loftet. Loftet består av to rom. Mot vest er det bevart et soverom med 1950-tallspreg, med malte huntonittplater på gulv, vegger og innside av skråtak. En pusset pipestokk står fritt gjennom rommet.</p> <p>Midtsonen og østre del utgjør ett stort rom, som nylig er modernisert med pløyd slettpanel på gavlvegg/tak. Kneveggen har en type teglsteinsimitasjon.</p> <p>I dette rommet er det opprinnelig tregulv, med luke ned til stigen. Luka holdes oppe av en vaier med lodd i enden. Gulvbordene er pløyd, ca. 10 cm brede, oljet.</p>	<p>Soverommet mot vest har opprinnelige huntonittplater. Disse har særlig høy verneverdi. Flatene males med linoljemaling, eventuelt alkydforsterket linoljemaling. Pipestokken har også høy verneverdi og skal bevares, selv om den ikke er i bruk.</p> <p>Opprinnelig bordgulv, samt underliggende konstruksjoner og materialer har høy verdi, likeså luka med lodd.</p> <p>De nyere kledningene i oppholdsrommet mot øst har lav verneverdi. Disse kan om ønskelig males eller endres.</p>

80 LONDON 1

FOTO EKSTERIØR

Fasade sør, London 1 og 2. Inngangsdørene er fornyet i senere tid, inspirert av 1950-tallsdørene, men ulike. Tilbygg med utedo mellom husene ble oppført ca. 1960.

Fasade sørvest.

Fasade nord, opprinnelige vinduer fra gjenreisningen i leiren ca. 1950.

Bislagets fasade øst med opprinnelige luke til kullbinge.

Dør fra 2011 i bislag.

Vindusbeslag nord med spisse hjørnejern.

To små luker i bislagets østvegg, opprinnelig kullbinge.

Enkel ventil med borehull i vegg i bislag, typisk for Ny-Ålesund på denne tida.

Typisk 1950-tallsvindu mot nord.

Detalj av vinduet vist t.v., hjørnejern med runde ender, typisk 1950-talls.

Etter refundamentering i 2008 er bygningen hevet mer opp fra terrenget og satt på nye trepakninger. Ett dekkbord er supplert i underkant av kledningen.

Detalj av ventil med malt beslag/deksel ved siden av vindu mot sør, inn mot opprinnelig soverom i vestre del av huset. Bak beslaget skimtes borehull, slik også andre ventiler er utformet i 1950-åra.

80 LONDON 1

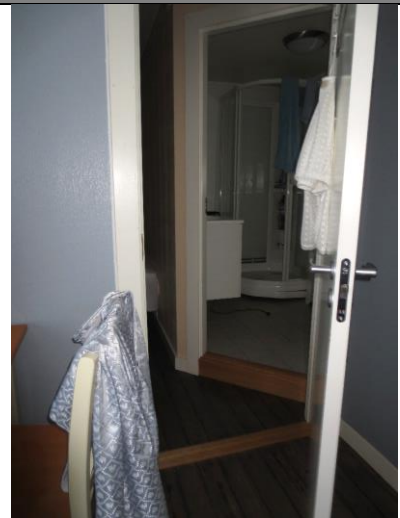
FOTO INTERIØR

Nyere inngangsdør fra 2011 i bislaget. Vegger med malte plater.

Gang med stige til loftet, stigen er hengslet og festet til veggen.

Fra gangen inn mot østre rom, der et bad ble bygget i en del av soverommet i 2012.

Typisk 1950-talls skap i bislaget, med malte platedører og opprinnelige dørlukkere.

Gulv mellom gang og soverom, ny skrå skillevegg med dør inn mot baderomsboksen.

Tidstypisk jernrist fra 1950-tallet på innside av ventil mot nord i soverommet.

Detalj av bordgulv mellom gang/kjøkken, med spikersømmer etter tidligere huntonittplater. Bordgulvene ble tatt opp og lagt tilbake etter refundamentering og utbedring i 2008.

Kjøkkenet sett mot nord. Tidstypiske kjøkkenskap fra 1950-åra.

Kjøkkenet sett mot gangen.

Stua sett mot nordvest. I nordveggen er en eldre støpejernsrist/ventil.

Stua sett mot det smale vinduet i sørveggen.

I stua er tapet og lister fornyet i senere tid.

Under støpejernsovnene er det bevart en bit av huntonittplate med bemaling (imitasjon av linoleum). Bak til venstre ses avtrykk etter en blikkplate under ovnen, som er flyttet og tatt ut av bruk.

Dagens ovn er løsrevet fra pipa, del av piperør ses oppe til venstre.

1950-talls vindu med varevindu mot nord.

Vestre loftsrom er kledd med malte huntonittplater, typisk 1950-talls.

Midtsonen i loftet, med luke til stige. Nyere innredning. Dør inn til vestre rom. Opprinnelig tregulv av pløyde bord.

Midtsonen og østre del av loftet er et større oppholdsrom. Nyere kledning på vegger og tak. Nyere isolerglassvindu.

Vestre loftsrom har preg av 1950-tall. Pipestokken er murt noe skjev, pusset og malt.

Eldre vindu med varevindu i vestre gavlvegg.

